

Rola RPO WZ we wzmacnianiu regionalnych inteligentnych specjalizacji

Warszawa, maj 2020

Autorzy raportu:

dr Maciej Piotrowski

dr Jakub Grabowski

Jarema Piekutowski

Magdalena Marciniak-Piotrowska

Jacek Korzeniak

Katarzyna Grudzień

Artur Kowalczyk

Konsultacje merytoryczne i recenzja naukowa: prof. dr hab. Bogusław Plawgo

Zamawiający/Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

ul. Wyszyńskiego 30

70-203 Szczecin

Wykonawca:

bluehill[^]

Bluehill Sp. z o.o.

ul. Stępińska 22/30

00-739 Warszawa

Spis treści

1. Streszczenie	- 7 -
2. Wprowadzenie	- 11 -
3. Ekosystem innowacji	- 14 -
3.1. Potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami	- 17 -
3.2. Uwarunkowania wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji oraz potencjału rozwojowego inteligentnych specjalizacji regionu	- 26 -
3.3. Udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi.....	- 35 -
3.4. Propozycje dodatkowych działań niezbędnych do realizacji założeń Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji	- 38 -
3.5. Propozycje działań mających na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji.....	- 41 -
3.6. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego	- 44 -
3.7. Miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości	- 51 -
3.8. Czynniki wpływające na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3) ..	- 67 -
3.9. Nowe obszary posiadające odpowiedni potencjał dla uznania ich za regionalne inteligentne specjalizacje	- 71 -
3.10. „Wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie	- 80 -
3.11. Działania na rzecz zarządzania transformacją przemysłową	- 85 -
3.12. Obecny ekosystem innowacji w województwie zachodniopomorskim	- 90 -
4. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji	- 101 -
4.1. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw	- 101 -
4.2. Zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji.....	- 123 -
4.3. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji na atrakcyjność inwestycyjną regionu	- 129 -
4.4. Wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa	- 133 -
.....	- 141 -
5. Internacjonalizacja	- 141 -
5.1. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE w obszarze wsparcia rozwoju inteligentnych specjalizacji ze szczególnym uwzględnieniem tych, które mogą być zastosowane w województwie zachodniopomorskim	- 141 -
5.2. Przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE	- 156 -
5.3. Środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji.....	- 161 -
5.4. Poziom internacjonalizacji podmiotów przypisanych do poszczególnych inteligentnych specjalizacji regionu	- 167 -
6. Powiązania pomiędzy RPO WZ 2014-2020 a RIS3 WZ	- 174 -
7. Efekty oddziaływania interwencji w ramach RPO WZ	- 182 -
8. Efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji	- 191 -
8.1. Niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji	- 191 -
8.2. Ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji z punktu widzenia produktów i rezultatów.....	- 196 -
8.3. Skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form.....	- 203 -

8.4.	Efektywność i użyteczność form i typów wsparcia	- 209 -
	- 214 -
9.	Benchmarking systemów innowacji.....	- 214 -
9.1.	Regionalny system innowacji i dokumenty strategiczne	- 218 -
9.2.	Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie.....	- 220 -
9.3.	Wnioski z porównania z regionami zagranicznymi	- 221 -
10.	Rekomendacje.....	- 223 -
Aneks		- 224 -
11.	Charakterystyka systemów innowacji według województw	- 224 -
11.1.	Województwo dolnośląskie	- 224 -
11.2.	Województwo kujawsko-pomorskie	- 229 -
11.3.	Województwo lubelskie	- 233 -
11.4.	Województwo lubuskie	- 237 -
11.5.	Województwo łódzkie	- 241 -
11.6.	Województwo małopolskie	- 245 -
11.7.	Województwo mazowieckie.....	- 248 -
11.8.	Województwo opolskie	- 254 -
11.9.	Województwo podkarpackie	- 256 -
11.10.	Województwo podlaskie	- 262 -
11.11.	Województwo pomorskie.....	- 265 -
11.12.	Województwo śląskie	- 268 -
11.13.	Województwo świętokrzyskie	- 271 -
11.14.	Województwo wamińsko-mazurskie.....	- 273 -
11.15.	Województwo wielkopolskie	- 276 -
12.	Benchmarking – opis wybranych regionów zagranicznych	- 280 -
12.1.	Kentriki Makedonia, Grecja (Modest+/Moderate, PKB <75% średniej UE).....	- 280 -
12.2.	Słowenia (Strong Innovator).....	- 282 -
12.3.	Helsinki-Uusimaa, Finlandia (Innovation Leader)	- 287 -
13.	Literatura.....	- 290 -
14.	Wykazy	- 294 -
14.1.	Wykaz tabel	- 294 -
14.2.	Wykaz rysunków.....	- 297 -
14.3.	Wykaz wykresów	- 299 -
15.	Część metodologiczna.....	- 302 -
15.1.	Metodyka badania.....	- 302 -
15.2.	Wzory narzędzi badawczych.....	- 302 -
15.2.1.	Kwestionariusz CAWI/CATI z beneficjentami.....	- 302 -
15.2.2.	Kwestionariusz CAWI/CATI z beneficjentami (wersja dla JST)	- 315 -
15.2.3.	Kwestionariusz CAWI/CATI dla wnioskodawców	- 323 -
15.2.4.	Kwestionariusz CAWI/CATI dla wnioskodawców (wersja dla JST)	- 334 -
15.2.5.	Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedsiębiorstwa	- 341 -
15.2.6.	Scenariusz IDI z wnioskodawcami – IOB	- 343 -
15.2.7.	Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedstawiciele jednostek naukowych	- 345 -
15.2.8.	Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedstawiciele szkół i placówek kształcenia zawodowego ..	- 346 -
15.2.9.	Scenariusz IDI z wnioskodawcami – JST	- 347 -
15.2.10.	Scenariusz IDI z beneficjentami – przedsiębiorstwa	- 350 -
15.2.11.	Scenariusz IDI z beneficjentami – IOB.....	- 352 -

15.2.12.	Scenariusz IDI z beneficjentami – przedstawiciele jednostek naukowych	- 354 -
15.2.13.	Scenariusz IDI z beneficjentami – przedstawiciele szkół i placówek kształcenia zawodowego.....	- 356 -
15.2.14.	Scenariusz IDI z beneficjentami – JST.....	- 358 -

Streszczenie

1. Streszczenie

Podstawowym dokumentem umożliwiającym wdrażanie inteligentnych specjalizacji w regionach są Strategie RIS3. W przypadku województwa zachodniopomorskiego taki dokument pt. **Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ)** został przyjęty przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą nr 1488/16 w dniu 19 września 2016 roku. Jednym z celów strategicznych rozwoju gospodarki województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje jest podniesienie poziomu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Istotną rolę w procesie budowania regionalnego ekosystemu wsparcia przedsiębiorczości i innowacji odgrywają również dokumenty: Polityka Gospodarcza Województwa Zachodniopomorskiego, Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 i Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020, jak i RPOWZ 2014-2020. Polityka wsparcia koncentruje się m.in. wokół rozwoju konkurencyjnych przedsiębiorstw i budowy dla nich odpowiednich warunków rozwoju oraz nowatorskich rozwiązań i współpracy nauki z gospodarką.

Ważnym aspektem przesądającym o skuteczności i efektywności działania systemu innowacji jest docieranie do jak najszerszej grupy potencjalnych odbiorców z ofertą wsparcia. Badanie ujawniło, że poziom znajomości systemu wsparcia podmiotów w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 (RPO WZ 2014-2020) jest nierównomierny. W pierwszej grupie jest znacząco większy, co do pewnego stopnia tłumaczy ich skuteczność w pozyskaniu funduszy rozwojowych. Jeśli chodzi o same oceny elementów systemu, to najstabilniej oceniane jest dostosowanie wsparcia (w kontekście wysokości alokacji) do potrzeb podmiotów ubiegających się o dofinansowanie.

Uwarunkowania aktywności (potrzeby) zachodniopomorskich przedsiębiorstw w zakresie działalności innowacyjnej koncentrują się wokół trzech głównych obszarów: infrastruktura, kadry oraz prace badawczo-rozwojowe. Dodatkowo nie zawsze szczegółowo wskazywane potrzeby odnoszą się do prac badawczo-rozwojowych, ale mają charakter odnoszący się do ogólnej działalności firm. Może to oznaczać, że działalność innowacyjna przedsiębiorstw pozostaje pod oddziaływaniem uniwersalnych uwarunkowań rynkowych oraz postaw przedsiębiorców. Potrzeba zatrudnienia nowych pracowników czy wsparcie w zakresie działalności promocyjnej w jej podstawowym wydaniu są tymi aspektami, które są wskazywane relatywnie często w porównaniu z innymi. Uniwersalny charakter mogą mieć także potrzeby odnoszące się do inwestycji infrastrukturalnych w budynki (potrzeby lokalowe). O istotnym oddziaływaniu uniwersalnych uwarunkowań działalności firm i ich wpływie na zaangażowanie w działalność innowacyjną świadczą wskazania na wyzwania rozwojowe. Koncentrują się one głównie wokół kwestii związanych z deficytem pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami oraz wysokimi kosztami pozaoperacyjnymi prowadzenia działalności. Relatywnie duże znaczenie przypisuje się także wysokości kosztów prowadzenia działalności B+R. Z punktu widzenia biznesu ograniczenia rozwoju innowacji tkwią także w samym ich charakterze. Trudny do przewidzenia efekt prac badawczo-rozwojowych połączony z dużym obciążeniem finansowym są istotnym ograniczeniem tego rodzaju aktywności po stronie firm, uzupełniając spektrum „wąskich gardeł” dyfuzji innowacji.

Jednym z warunków koniecznych do realizacji założeń polityki rozwoju regionalnego, w tym regionalnych inteligentnych specjalizacji, jest zaangażowanie w działania w tym obszarze regionalnych interesariuszy. Bardzo istotne jest także funkcjonowanie środowiska przedsiębiorczości. Niestety, zrealizowane na potrzeby ewaluacji badania CATI przeprowadzone wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców dowiodły, że znaczna część z nich nie posiada wiedzy na temat systemu wsparcia w ramach strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji. Można założyć, że odsetek ten jest jeszcze wyższy wśród przedsiębiorców nieubiegających się o wsparcie. Przedsiębiorcy nie wiedzą, czym jest RIS3 WZ i co dla nich z tego wynika.

W województwie zachodniopomorskim zauważalna jest również luka informacyjna w zakresie kluczowych technologii wspomagających (KET). Brak jest szczegółowych, kompleksowych raportów, analiz czy opracowań, które poruszałby kwestie podmiotów gospodarczych o potencjale KET, technologii KET w kontekście inteligentnych specjalizacji regionu, a także pozwoliłyby wskazać w tym obszarze nowe obiecujące sektory na poziomie regionu. Zidentyfikowano natomiast jednostki naukowe, które mogą być potencjalnymi partnerami w prowadzeniu prac B+R oraz we wdrażaniu technologii w obrębie KET.

Podstawowym trendem, z jakim będą się musiały zmierzyć firmy z regionalnych inteligentnych specjalizacji, jest sprostanie wymogom transformacji w kierunku Przemysłu 4.0. Wiąże się z tym również szersze wykorzystanie technologii informacyjnych do zarządzania procesami. Obserwowanym trendem jest także odchodzenie od produkcji masowej na rzecz realizacji uwzględniających indywidualne potrzeby klientów. Dodatkowo także mniejsze podmioty w coraz większym stopniu stanowią część łańcucha wartości, produkując elementy w łańcuchach dostaw. Nie wyklucza to innowacyjnego rozwoju, bowiem w ślad za tego rodzaju zleceniami idzie przekazywanie przez finalnych producentów określonych norm produkcji, które mogą na trwałe być stosowane w firmach, będąc załącznikiem ich działalności innowacyjnej w innym obszarze.

Jedna czwarta beneficjentów uczestniczących w badaniu zauważa, że w wyniku realizacji projektów na rzecz wdrażania RIS3 wystąpiły niezaplanowane efekty, które są równie cenne lub mają większe spektrum działania niż planowane. Takimi niezaplanowanymi efektami było m.in. pozyskanie nowych kontrahentów, zawiązanie nowej współpracy, znalezienie nowej niszy rynkowej lub przystąpienie do klastra. Z mniej oczywistych efektów, a równie spektakularnych można wymienić np. awans w łańcuchu dostaw czy też osiągnięcie pozycji lidera w swojej branży. Ciekawym aspektem jest fakt, że niezaplanowane efekty, które wymieniali poszczególni przedsiębiorcy jako dla nich niekorzystne, wydają się korzystne dla gospodarki województwa. Dzięki środkom na innowacje w danych branżach pojawiają się nowi gracze lub następuje konieczność zmiany i unowocześnienia technologii.

Z punktu widzenia osiąganych wskaźników obawę budzi fakt, że beneficjenci, których projekty podlegają monitorowaniu, niemal w 65% wskazują na co najmniej istotne zagrożenie nieosiągnięcia założonych wartości wskaźników rezultatu. Kluczowe jest to, że wskaźniki rezultatu (np. wzrost sprzedaży) są bezpośrednio powiązane z wprowadzeniem innowacji. Wydaje się, że obawy beneficjentów nie są bezzasadne, gdyż wprowadzanie innowacji zawsze wiąże się z ryzykiem. Prowadzone prace badawczo-rozwojowe nie muszą przynieść efektu lub ten efekt trudno jest przewidzieć. W tym kontekście wydaje się słuszny postulat, aby projekty B+R realizować i rozliczać etapowo, z możliwością zakończenia projektu, gdy wyniki prac wskazują na brak możliwości osiągnięcia efektu końcowego.

Beneficjenci realizujący projekt w ramach RPO WZ i realizujący cele zawarte w strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zgodnie określają instrument dotacyjny za najskuteczniejszą formę wsparcia. Dzięki dotacjom przedsiębiorstwa i jednostki realizują projekty większe, bardziej kompleksowe i w krótszym czasie. Badanie pokazuje, że bez dotacji projekty realizowane są w mniejszym zakresie i dłuższym horyzoncie czasowym. W obecnym, szybko zmieniającym się środowisku o sukcesie danego podmiotu decydują już nie tylko cena czy jakość, ale również moment wprowadzenia produktu na rynek. W tym zakresie instrument dotacyjny daje dużą przewagę.

Formą wsparcia, która powinna być rozwijana, są usługi doradztwa. Zarówno przedsiębiorcy, przedstawiciele IOB, jak i eksperci czy członkowie KOP uznają tę formę za dosyć skuteczną. Głównie mniejsze podmioty potrzebują tego typu wsparcia. Cenny jest postulat wprowadzenia w niektórych typach konkursu kompleksowej ścieżki wsparcia, gdzie doradztwo oferowane jest na etapie koncepcji (audyt potencjału) i gdzie na każdym etapie realizacji projektu przedsiębiorca wspomagany jest usługami doradczymi.

Wśród czynników hamujących efektywność wdrażania inteligentnych specjalizacji wskazuje się przede wszystkim na niewystarczający poziom świadomości i zaangażowania w RIS3 WZ wśród regionalnych interesariuszy, niski wolumen podmiotów o wysokim natężeniu badań i rozwoju w regionie, niski wolumen

dużych przedsiębiorstw, skupienie większości instytucji otoczenia biznesu w dużych miastach regionu, tj. w Szczecinie i Koszalinie, czy procesy migracyjne, w tym odpływ kadr. Większość z tych czynników stanowi jednocześnie bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji i przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw.

W zakresie wsparcia rozwoju inteligentnych specjalizacji w raporcie zaprezentowano dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE. Oscylują one wokół takich zagadnień jak poczwórna helisa, regionalne programy pilotażowe, zaangażowanie klastrów w politykę rozwoju regionalnego, sprawnie funkcjonujący proces przedsiębiorczego odkrywania czy strategii innowacji dla firm.

Raport zawiera również omówienie stosowanych i możliwych do wykorzystania środków i działań na rzecz współpracy międzynarodowej, w tym narzędzi regionalnych, krajowych, jak i na poziomie Unii Europejskiej.

Wprowadzenie

2. Wprowadzenie

Jak wskazano w przedmowie do opracowania Głównego Urzędu Statystycznego poświęconego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw¹, ma ona kluczowe znaczenie dla ich rozwoju, wpływa na wzrost potencjału ekonomicznego poszczególnych regionów oraz poprawę zdolności konkurencyjnej kraju. Nowe, lepsze i bardziej efektywne rozwiązania są wynikiem kreatywności przedsiębiorstw, ich zaangażowania w działalność badawczą i rozwojową lub współpracy z innymi podmiotami, natomiast wiedza na temat działań innowacyjnych jest istotna w kształtowaniu strategii przedsiębiorstw.

Działania na rzecz rozwoju innowacji wpisują się w szersze trendy rozwojowe właściwe dla współczesnych gospodarek i społeczeństw. W kontekście wyzwań związanych z rozwojem gospodarki należy zwrócić uwagę na nieuchronność przemian prowadzących do rozwoju Przemysłu 4.0. Polska w tym aspekcie wykazuje dość duże zapóźnienie w stosunku do Europy Zachodniej, gdzie relatywnie częściej mamy do czynienia z wizjonerami oraz wczesnymi naśladowcami². Oznacza to, że procesy te rozpoczęły się tam wcześniej niż w Polsce. Jest przy tym wiele powodów opóźnienia technologicznego w porównaniu do krajów najbardziej uprzemysłowionych, m.in. późne otwarcie na zachodnie technologie (dopiero po 1989 r.), niskie koszty pracy, brak dostępu do odpowiedniego kapitału, brak wyspecjalizowanej kadry inżynierskiej, a także koncentracja na marketingu i sprzedaży w celu budowania pozycji rynkowej³. Z przemianami przemysłowymi wiążą się również działania na rzecz rozwoju szeroko rozumianej innowacyjności, zarówno w aspekcie produktowym, jak i organizacji procesów (rozwój działalności B+R). Polska należy przy tym do grona umiarkowanych innowatorów z wartością indeksu innowacyjności w 2018 r. na poziomie 56,1 (przy wartości referencyjnej dla UE na poziomie 100)⁴, co oznacza, że w tym aspekcie konieczne są jeszcze duże zmiany, np. w zakresie usprawniania kooperacji pomiędzy uczelniami i biznesem⁵.

Tego rodzaju konstatacje przesądzają o konieczności oparcia wzrostu i rozwoju gospodarki regionu na wykorzystaniu nowego czynnika rozwoju, jakim są innowacje będące głównie wynikiem działalności badawczej i rozwojowej. Oznacza to, że przewaga konkurencyjna regionu może zależeć od zdolności do wytworzenia, rozwinięcia i rozprzestrzenienia tych innowacji⁶. Przesądza to o słuszności uwzględnienia działań ukierunkowanych na rozwój innowacyjności oraz działań B+R.

Materializacją nakreślonej wyżej idei jest koncepcja inteligentnych specjalizacji wdrażana również w województwie zachodniopomorskim. Sama koncepcja posiada ponadczterdziecioletnią historię, a jej początki wiążą się z reformą funduszy strukturalnych podjętą w latach 1989-1993 (pierwszy pakiet Delorsa). Myślą przewodnią reformy stało się zdefiniowanie nowej filozofii zarządzania i wykorzystania funduszy strukturalnych oraz nakierowanie działań na ograniczoną liczbę celów priorytetowych, tak aby dzięki zwiększonym środkom doszło do uruchomienia dynamiki wzrostu w regionach najbardziej zacofanych. Kierunek ten został

¹ Por. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017, Główny Urząd Statystyczny.

² W przypadku wizjonerów mówimy o innowacjach pionierskich (oryginalnych, kreatywnych) będących wynikiem oryginalnych rozwiązań, które dotąd nie były produkcyjnie wykorzystywane, wczesni naśladowcy natomiast wdrażają innowacje adoptowane (powielające, naśladowcze), które w danym miejscu i czasie przynoszą określone korzyści produkcyjne i rynkowe (za: Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, PARP 2011, s. 256-257).

³ Przemysł 4.0. Rewolucja już tu jest. Co o niej wiesz?, ASTOR Whitepaper, 2016.

⁴ Do określenia sumarycznego indeksu innowacyjności uwzględnia się takie aspekty jak jakość zasobów ludzkich, systemy badań, środowisko innowacyjne, inwestycje firm w obszarze B+R, innowacyjność przedsiębiorstw, powiązania innowacyjne, aktywa intelektualne czy udział innowacji w sprzedaży – por. European Innovation Scoreboard 2019. Poland, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/35907>.

⁵ Por. Country-specific recommendations 2019 Research and Innovation analysis, s. 25.

⁶ D. Strahl, A. Raszkowski, D. Głuszczyk (red.), 2014, Gospodarka regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, s. 92.

zaimplikowany do rozwiązań europejskiej polityki spójności na lata 2014-2020. Ideę inteligentnych specjalizacji można scharakteryzować jako podejście promujące wydajne, efektywne i synergiczne użycie publicznych pieniędzy w celu budowania innowacyjnej konkurencyjności regionów. Wpisują się one w cele polityki spójności, zwłaszcza w pierwszy z nich, czyli wspieranie badań, rozwoju technologicznego i innowacji.

Jak wskazano, do uzasadnienia realizacji przedmiotowego badania⁷ w województwie zachodniopomorskim przyjęto zasadę wieloetapowego, ewolucyjnego wyznaczania inteligentnych specjalizacji w procesie przedsiębiorczego odkrywania, który z założenia ma charakter ciągły i zmienny. Z tego względu istotne jest prowadzenie badań i analiz, które pozwolą na śledzenie rynku innowacji oraz dostrzeganie zachodzących na nim zmian rodzących zagrożenia bądź szanse dla rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu. Zaplanowane działania pozwolą na obserwację dynamiki zachodzących zmian w regionie w zakresie innowacyjności i trendów rozwojowych oraz na stopniową koncentrację na tych specjalizacjach, które przynoszą największy efekt w rozwoju nowych technologii i innowacji decydujących o sile konkurencyjnej regionu.

Zgodnie z zastosowaną zasadą przekrojowości badanie obejmuje swoim zakresem nie tylko działania bezpośrednio ukierunkowane na inteligentne specjalizacje, ale także działania, które pośrednio mogą wpływać na rozwój inteligentnych specjalizacji regionu. Dlatego badaniem zostały objęte – obok OP 1. Gospodarka – Innowacje – Nowoczesne Technologie – również OP 6. Rynek pracy, 7. Włączenie społeczne, 8. Edukacja, 9. Infrastruktura publiczna. Wnioski z badania będą wykorzystane m.in. w ramach przygotowania i aktualizacji Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ oraz w celu spełnienia wymagań wynikających z warunkowości ex-ante dla Celu 1. Polityki Spójności na lata 2014-2020 „Inteligentniejsza Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza”.

Warto również podkreślić znaczenie wyników badania dla perspektywy finansowej UE 2021+. Wyznacznikiem w tym kontekście są *Założenia do umowy partnerstwa na lata 2021-2027*. Jest to dokument, który określa warunki efektywnego i skutecznego korzystania z funduszy europejskich w perspektywie 2021-2027. W kontekście kluczowych czynników rozwojowych mających na celu doprowadzenie do zmniejszania dystansu rozwojowego Polski w stosunku do UE jest m.in. wskazywany wzrost produktywności pracy, który możliwy jest przede wszystkim dzięki podnoszeniu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, głównie poprzez nakłady na działalności badawczo-rozwojową. Kluczowe jest przy tym osiągnięcie poziomu, w którym przedsiębiorstwa osiągają zdolność do eksportowania produktów innowacyjnych.

Struktura niniejszego raportu bazuje na kilku jego zasadniczych częściach. W pierwszej podjęte zostały zagadnienia związane z funkcjonowaniem ekosystemu innowacji obejmujące spektrum tematów związanych z potrzebami przedsiębiorstw w zakresie wdrażania innowacji, barierami rozwoju innowacyjności czy funkcjonowaniem samego ekosystemu innowacyjnego. Druga część raportu podejmuje kwestie oddziaływania regionalnych inteligentnych specjalizacji na działalność (konkurencyjność) przedsiębiorstw oraz samego regionu. W dalszej kolejności omówiona została kwestia internacjonalizacji przedsiębiorstw jako istotnego aspektu ich funkcjonowania w ramach globalizującej się gospodarki. W 6. i 7. rozdziale podjęto z kolei istotny dla przedmiotowej analizy kontekst powiązań pomiędzy RPO WZ 2014-2020 a RIS3 WZ. Analiza była prowadzona zarówno na bazie zidentyfikowanych powiązań programowych, jak i efektów, jakie przyniosła interwencja podejmowana w ramach RPO WZ. Uszczegółowieniem zagadnień była analiza skuteczności, efektywności oraz użyteczności wsparcia identyfikowana w obszarach działalności beneficjentów RPO WZ. Analizę kończy benchmarking systemów innowacji dokonany zarówno na poziomie krajowym (porównanie między regionami), jak i międzynarodowym.

⁷ Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia, s. 2.

Ekosystem innowacji

3. Ekosystem innowacji

Inteligentne specjalizacje to nowe narzędzie Unii Europejskiej, które obliuguje regiony państw członkowskich do identyfikacji tych obszarów, w których chcą się specjalizować i podnosić konkurencyjność. Na rozwój inteligentnych specjalizacji regionów została przeznaczona znaczna część funduszy Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014-2020. W województwie zachodniopomorskim przyjęto zasadę wieloetapowego, ewolucyjnego wyznaczania inteligentnych specjalizacji. Punktem wyjścia była identyfikacja regionalnych specjalizacji, które zidentyfikowano jako: biogospodarka, przemysł metalowo-maszynowy, działalność morska i logistyka, usługi przyszłości, turystyka i zdrowie. Przy wyłanianiu inteligentnych specjalizacji spośród regionalnych specjalizacji stosowane są następujące zasady horyzontalne: uszczegóławianie, zawężanie w kierunku wzrostu jakości (zasada koncentracji), orientacja prorynkowa, zachowanie masy krytycznej, rozłączność, wieloźródłowość.

Uwzględniając powyższe zasady, przyjęto szczegółowe, następujące po sobie kryteria merytoryczne identyfikacji inteligentnych specjalizacji, tj.: **kryterium gospodarcze**, które sprawdza, jaką rolę dana specjalizacja odgrywa w gospodarce kraju i regionu, **kryterium aktywności przedsiębiorców**, które weryfikuje, czy przedsiębiorstwa działające w ramach badanej specjalizacji dążą do zwiększenia swojej przewagi konkurencyjnej poprzez wprowadzenie innowacji, **kryterium innowacyjności**, które ocenia, czy badana specjalizacja posiada wystarczające warunki do rozwijania się w sposób innowacyjny. Założono, że każda inteligentna specjalizacja musi spełnić wszystkie powyższe kryteria. W efekcie zidentyfikowano następujące inteligentne specjalizacje Pomorza Zachodniego: **(1)** Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe, **(2)** Zaawansowane wyroby metalowe, **(3)** Produkty drzewno-mebelarskie, **(4)** Opakowania przyjazne środowisku, **(5)** Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej, **(6)** Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze, **(7)** Multimodalny transport i logistyka, **(8)** Produkty oparte na technologiach informacyjnych.

Rysunek 1. Powiązania regionalnych specjalizacji z inteligentnymi specjalizacjami.

Regionalne Specjalizacje	Biogospodarka	Przemysł metalowy i maszynowy	Gospodarka morska i logistyka	Usługi przyszłości	Turystyka i zdrowie
Inteligentne Specjalizacje					
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe		znaczące	znaczące		
Zaawansowane wyroby metalowe	niskie	znaczące		niskie	
Produkty drzewno-mebelarskie	znaczące	częściowe			
Opakowania przyjazne środowisku	znaczące	częściowe			
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	znaczące	niskie	niskie		niskie
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	znaczące	niskie	częściowe		niskie
Multimodalny transport i logistyka	niskie		znaczące	częściowe	niskie
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	niskie		niskie	znaczące	częściowe

znaczące
 częściowe
 niskie
 brak

Źródło: Wykaz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, Wydział Zarządzania Strategicznego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, 2016.

Powiązania regionalnych specjalizacji z inteligentnymi specjalizacjami przedstawia powyższa matryca. Jak widać, znaczące związki występują w odniesieniu do czterech regionalnych specjalizacji. Relatywnie najstarsze występują w przypadku turystyki i zdrowia, gdzie charakter powiązań jest co najwyżej pośredni.

RPO WZ 2014-2020 wskazuje wprost na obszary innowacyjności wspierane w ramach programu. Są to przede wszystkim obszary wskazane w ramach OP 1.: Gospodarka – Innowacje – Nowoczesne Technologie, OP 6. Rynek pracy (z priorytetem inwestycyjnym 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw) oraz OP 7. Włączenie społeczne priorytet inwestycyjny 9v: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia. W ramach wskazanych obszarów dokument i jego uszczegółowienie (Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WZ 2014-2020) wskazują na konkretne typy projektów, gdzie realizowane są innowacyjne przedsięwzięcia, w tym preferowane w obszarach inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego lub ograniczone tylko do tych obszarów. Przykładowe działania, gdzie wdrażanie nowych rozwiązań możliwe jest tylko i wyłącznie w ramach określonych inteligentnych specjalizacji:

- 1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw;
- 1.2. Rozwój infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach;
- 1.3. Rozwój publicznej infrastruktury badawczej;
- 1.4. Wdrażanie wyników prac B+R.

Działania, dla których wskazano rozwój przedsięwzięć w obszarze inteligentnych specjalizacji za pożądane lub znaczące, to:

- 1.5. Inwestycje przedsiębiorstw wspierające rozwój regionalnych specjalizacji oraz inteligentnych specjalizacji;
- 1.7. Inwestycje przedsiębiorstw w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego;
- 1.14. Wzmocnienie pozycji regionalnej gospodarki w wymiarze krajowym i międzynarodowym;
- 1.17. Wzmocnienie procesu wsparcia firm w początkowej fazie rozwoju;
- 1.18. Tworzenie i rozbudowa regionalnego systemu innowacji;
- 6.4. Wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz tworzenia nowych miejsc pracy poprzez środki finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz wsparcie doradczo-szkoleniowe;
- 7.4. Tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej m.in. poprzez wsparcie na tworzenie przedsiębiorstw społecznych (w szczególności spółdzielni socjalnych);
- 9.6. Ośrodki popularyzujące naukę;
- 9.7. Ośrodki popularyzujące naukę w ramach Kontraktów Samorządowych;
- 9.8. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego;
- 9.9. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych.

Raport *Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WZ 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania* (kwiecień 2019), wskazuje, że w każdym z analizowanych Priorytetów Inwestycyjnych (PI) zaszły dość istotne zmiany, jednak ich skala nie pozwoliła w żadnym wypadku stwierdzić kategorycznie wyczerpania się potrzeb regionu. Co więcej, w sporej części PI zachodzące zmiany (społeczne, gospodarcze oraz prawne) zaowocowały pojawieniem się kolejnych, nowych deficytów rozwojowych, które wymagają wsparcia. Podkreślić należy, że wskazane w raporcie ustalenia i wnioski mają charakter wstępny i nie można ich uznać za ostateczne czy rozstrzygające. Niezależnie od tego wynikają z nich implikacje odnoszące się do identyfikowanych dalej aspektów rozwoju innowacyjności

poddanych analizie⁸. Opisane zagadnienia odnoszą się do obszarów wsparcia objętych zakresem niniejszej ewaluacji. Oczywiście nie wyczerpują spektrum uwarunkowań innowacyjnego rozwoju, tym niemniej dotykają aspektów kluczowych, jak dostępność źródeł finansowania, kooperacja pomiędzy przedsiębiorstwami, rozwój jednostek badawczo-naukowych czy rozwój kapitału ludzkiego.

Rysunek 2. Wybrane uwarunkowania rozwoju innowacyjności zdiagnozowane w ramach ewaluacji mid-term RPO WZ 2014-2020).

Województwo zachodniopomorskie ma jedną z najniższych alokacji na wsparcie publicznej infrastruktury B+R spośród wszystkich województw w Polsce. Towarzyszyło temu ograniczone zainteresowanie jednostek naukowych aplikowaniem o dostępne środki wynikające m.in. z długotrwałych i postrzeganych jako uciążliwe procedur uzgodnień projektów.

Za istotną barierę w procesie rozwoju innowacyjności uznano wyłączenie z możliwości uzyskania dofinansowania obejmujące projekty B+R, realizowane przez partnerstwa pomiędzy przedsiębiorstwami.

Ograniczeniem powstawania nowych firm jest korzystna sytuacja na rynku pracy dająca dużo możliwości znalezienia zatrudnienia. Niekorzystnie oddziałują także obawy związane z wykorzystaniem zwrotnych instrumentów finansowych.

Ważny z punktu widzenia wspierania potencjału rozwojowego przedsiębiorstw aspekt rozwoju kapitału ludzkiego spotyka się z dużym zainteresowaniem realizacji projektów ze strony podmiotów edukacyjnych. Efektem tego jest duży potencjał absorpcji środków w ramach OP VIII Edukacja. Osiąganie wskaźników docelowych napotyka jednak na ograniczenia wynikające z koniunktury gospodarczej skutkującej obniżonym zainteresowaniem udziałem w projektach.

Źródło: Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WZ 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania.

Jak wynika z przeprowadzonej ewaluacji mid-term, obecny stan wdrażania RPO WZ 2014-2020 w zakresie innowacji ze wsparciem w obszarach inteligentnych specjalizacji należy ocenić niejednoznacznie. Wskazane wskaźniki strategiczne, tj. nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%) oraz odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej (%), wydają się niezagrażone, jednak wynika to raczej z przesłanek makroekonomicznych, tj. wzrost PKB, relatywnie szybki wzrost konsumpcji oraz historycznie niskie stopy procentowe. Niemniej jednak analiza poszczególnych działań wskazuje na pojawiające się obszary problemowe, tj. brak realizacji projektów przez IOB, brak realizacji projektów z zakresu wdrażania prac B+R, niski poziom wdrażania działania w zakresie kooperacji przedsiębiorstw czy niskie jednostkowe koszty infrastruktury i projektów B+R.

Wskazane wyżej uwarunkowania stanowią tło dla opisywanych dalej zagadnień związanych z funkcjonowaniem ekosystemu innowacji. Obejmują one szereg aspektów związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw (w tym ich potrzebami w zakresie wdrażania innowacji), aktywnością interesariuszy rozwoju innowacji w regionie, uwarunkowaniami dyfuzji innowacji czy działaniami na rzecz zarządzania transformacją przemysłową. Jakkolwiek zagadnienia te są rozpatrywane osobno, to jednak należy podkreślić ich wzajemną komplementarność. Podejście to wynika z założenia, że z uwagi na kompleksowość i (wynikającą z potrzeb współczesnego rynku) szybkość wdrażania nowych innowacyjnych rozwiązań pojedyncza firma rzadko jest

⁸ Na podstawie tabeli wniosków i rekomendacji stanowiącej załącznik do raportu z ewaluacji mid-term (<http://www.rpo.wzp.pl/o-programie/przeczytaj-sprawozdania-raporty-analizy/raporty-z-badan-ewaluacyjnych/raport-koncowy-z-badania-ewaluacyjnego-ewaluacja-mid-term-dotyczaca>).

w stanie temu samodzielnie sprostać. Dlatego też firmy zmuszone są często do poszukiwania do współpracy innych podmiotów posiadających niezbędne do realizacji zadania zasoby finansowe, ludzkie czy w zakresie wiedzy⁹. Różnorodność podmiotów zaspokajających potrzeby przedsiębiorstw w zakresie kreowania innowacji jest jednym z czynników wspierających.

3.1. Potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami¹⁰

Istotą oddziaływania RPO WZ 2014-2020 jest odpowiadanie na różnorodne potrzeby interesariuszy rozwoju regionalnego, przy czym zarówno potrzeby, jak i podmioty, których dotyczą, należy traktować bardzo szeroko. Wynika to z faktu, że kształtowania warunków do innowacyjnego rozwoju nie da się sprowadzić jedynie do wspierania przedsiębiorstw. Łańcuch wartości jest bowiem bardzo szeroki i obejmuje szereg podmiotów, które dostarczają przedsiębiorstwom usług rozwojowych (IOB, jednostki badawczo-rozwojowe), ale także podmiotów kształtujących potencjał kapitału ludzkiego będącego kluczowym czynnikiem dla innowacyjnego rozwoju współczesnych gospodarek. Takie założenie zresztą przyświeca oddziaływaniu RPO WZ 2014-2020, a w konsekwencji także zakresowi ewaluacji, która odnosi się nie tylko do projektów w ramach OP I. Gospodarka – Innowacje – Nowoczesne Technologie, ale także innych, w pośredni sposób oddziałujących na innowacyjny rozwój regionu, głównie poprzez rozwój kapitału ludzkiego.

Istotnym źródłem informacji na potrzeby przedmiotowego badania były wywiady telefoniczne oraz ankiety internetowe z beneficjentami oraz nieskutecznymi wnioskodawcami RPO WZ 2014-2020. Jak wynika z poniższego wykresu odnoszącego się do potrzeb beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020, ich wskazania w tym zakresie koncentrują się głównie wokół trzech zagadnień: **infrastruktury, kadr** oraz **promocji i marketingu**. Ostatnia kwestia, poza możliwymi powiązaniem z procesami internacjonalizacji, ma charakter uniwersalny. Warto także podkreślić, że w przypadku nieskutecznych wnioskodawców potrzeby w zakresie infrastruktury są wyraźnie częściej eksponowane, co pozwala przypuszczać, że aplikacje o dofinansowanie, które nie zostały przyjęte, mogły mieć związek właśnie z dążeniem do ich zaspokojenia. Należy jednakże zwrócić uwagę na to, że w tej grupie połowa podmiotów wskazywała na brak powiązań ich działalności z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.

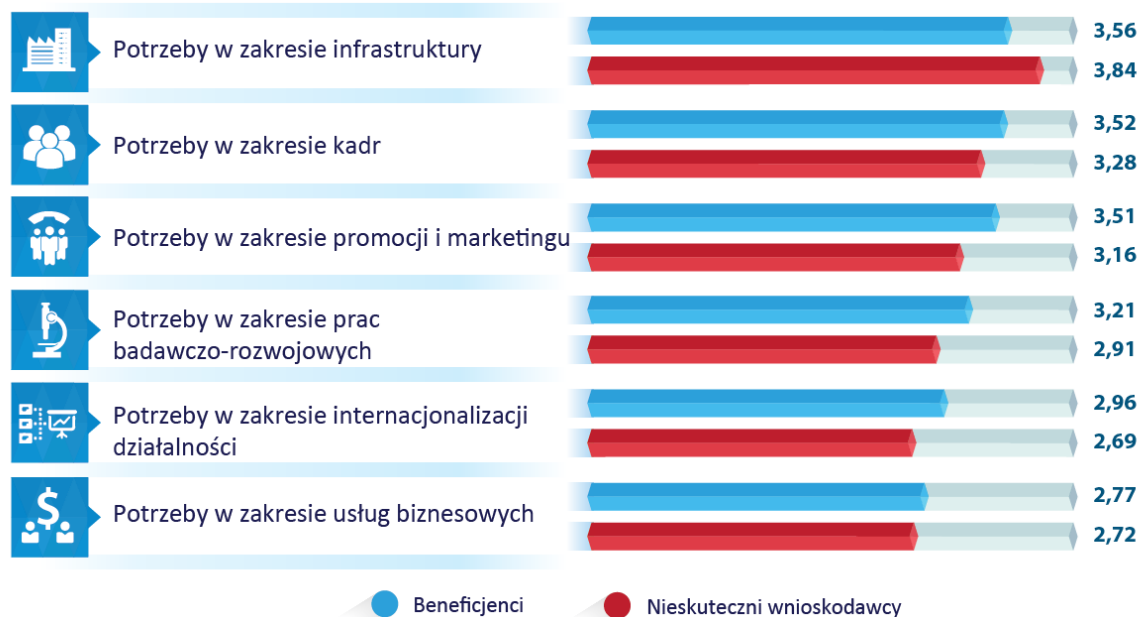
⁹ R. Błażlak, B. Mazurek, 2016, *Ekosystemy innowacji a system zarządzania innowacjami w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, nr 1209, Organizacja i Zarządzanie, z. 65, s. 31.

¹⁰ Podrozdział zawiera odpowiedzi na pytania badawcze:

– Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?

– Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?

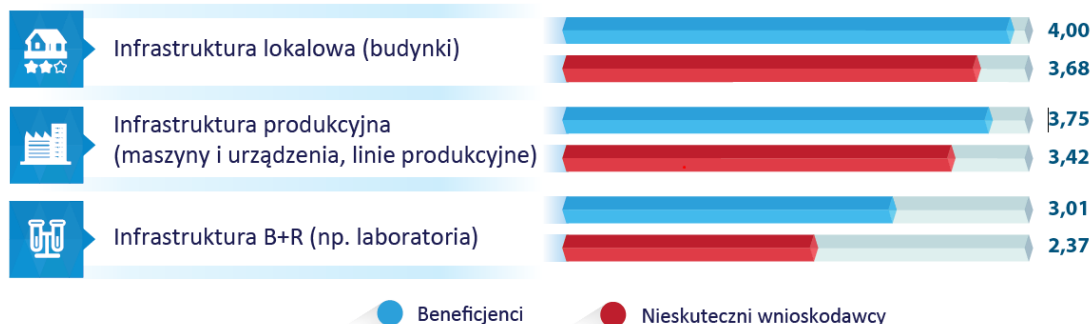
Wykres 1. Potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Więcej informacji na temat struktury potrzeb beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców dostarcza analiza odpowiedzi uszczegóławiających w odniesieniu do każdego z aspektów. Będą one omawiane według kolejności wynikającej z powyższego wykresu. Wynika z nich, że potrzeby firm nie zawsze w pierwszej kolejności odnoszą się bezpośrednio do zagadnień związanych z rozwojem prac badawczo-rozwojowych. W przypadku infrastruktury (wykres 2) nadrzędnym aspektem są potrzeby lokalowe, z kolei infrastruktura B+R osiąga wyraźnie niższe poziomy wskazań. Oczywiście same lokale, a tym bardziej park maszynowy mogą mieć istotne znaczenie dla wytwarzania (zwiększenia skali produkcji) produktów innowacyjnych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że na potrzeby w zakresie infrastruktury B+R znacząco rzadziej wskazują przedstawiciele nieskutecznych wnioskodawców. Zwraca uwagę wysoki udział wskazań na potrzeby w zakresie kadr, na który to aspekt należy patrzeć z dwóch punktów widzenia: dostępności pracowników w ogóle oraz dostępności pracowników o określonych kwalifikacjach zawodowych.

Wykres 2. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie infrastruktury (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

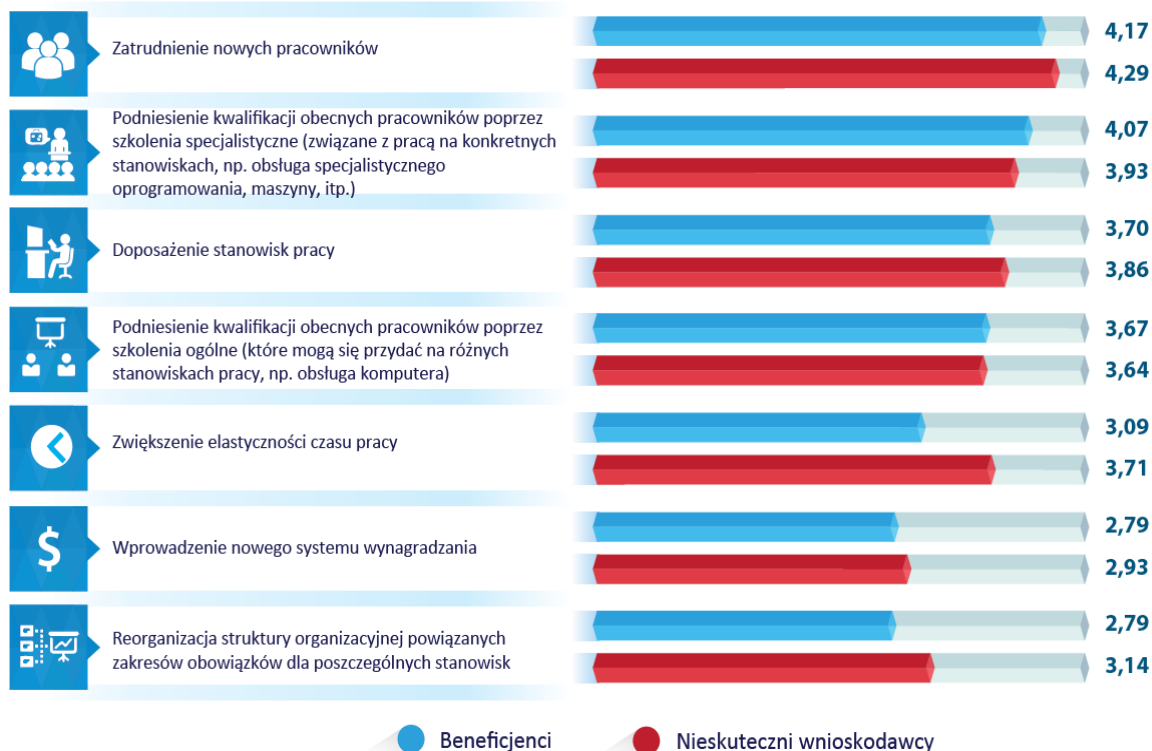

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

W zakresie kadr daje o sobie znać oddziaływanie trudnej z punktu widzenia przedsiębiorstw sytuacji na rynku pracy. Wynika z tego najczęstsze wskazanie na potrzebę zatrudnienia nowych pracowników, choć dostrzegana jest także potrzeba podnoszenia specjalistycznych kwalifikacji osób obecnie zatrudnionych. Niewielkim zainteresowaniem cieszą się kwestie związane z zarządzaniem zasobami ludzkimi w wąskim rozumieniu tego

pojęcia (systemy wynagradzania, elastyczny czas pracy, zakresy obowiązków). Poszczególne potrzeby w zakresie kadr w niemal jednakowym stopniu są wskazywane przez obydwie grupy beneficjentów.

Wykres 3. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 **w zakresie kadr** (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Wykres 4. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 **w zakresie promocji i marketingu** (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Podstawowy charakter mają również zagadnienia związane z promocją i marketingiem (wykres 4). Są one przejawem niewielkiej wagi, jaką przykłada się do tych zagadnień (również pod kątem inwestowania kapitału) w bieżącej działalności, bowiem promocja w wyszukiwarkach czy wydawanie katalogów to działania, bez których nie może się odbyć komunikacja marketingowa. Podobnie zresztą jak współcześnie bez obecności w mediach społecznościowych czy udostępniania informacji poprzez firmowe strony www. Również i te zagadnienia są w większości aspektów w równym stopniu wskazywane jako potrzeby firm w obydwu grupach respondentów. Zwraca jednakże uwagę większe zainteresowanie beneficjentów nowymi wydawnictwami promocyjnymi (katalogi, informatory) oraz udziałem w targach i wystawach. Może to być symptomem potrzeb związanych z pozyskiwaniem klientów na rynkach pozaregionalnych.

Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach z województwa zachodniopomorskiego są prowadzone głównie samodzielnie (por. wykres 5). Tego rodzaju podejście do działalności B+R jest powszechne w polskich firmach, co potwierdzają ewaluacje inteligentnych specjalizacji prowadzone na potrzeby innych regionów (por. diagnozy prowadzone na potrzeby inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska¹¹) czy diagnozy ogólnokrajowe¹². Relatywnie mniejszym zainteresowaniem cieszą się formy kooperacji w zakresie B+R, np. z uczelniami. Warto podkreślić, że nieskuteczni wnioskodawcy to przedsiębiorstwa, które wskazują na tego rodzaju potrzeby w wyraźnie mniejszym stopniu, np. średnia ocena w odniesieniu do potrzeby związanej z uzyskaniem wsparcia w zakresie komercjalizacji to 3,10, podczas gdy wśród beneficjentów to aż 3,94. Może to dowodzić z jednej strony bardziej proinnowacyjnego nastawienia firm będących beneficjentami RPO WZ 2014-2020 (co mogło przesądzać o ich sukcesie w staraniach o środki), ale także można rozważać pozytywne oddziaływanie samego wsparcia, które wywołało po stronie beneficjentów rozwój tego rodzaju potrzeb.

Wykres 5. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie prac badawczo-rozwojowych (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

W kontekście internacjonalizacji potrzeby oscylują głównie wokół podstawowych zagadnień promocyjnych, ale dużym zainteresowaniem cieszy się także potencjalne wsparcie w pozyskiwaniu partnerów zagranicznych czy udział w zagranicznych targach i wystawach. Udzielone odpowiedzi mogą sugerować, że przedsiębiorcy traktują poważnie możliwość otwarcia się na rynki zagraniczne jako źródło nowych rynków zbytu, ale również możliwość podpatrywania nowych rozwiązań. Dywersyfikacja sprzedaży produktów i usług na szeregu rynków jest bowiem jednym z elementów budowania pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw. Należy jednak wrócić do

¹¹ <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/dolnoslaskie-inteligentne-specjalizacje/monitoring-dolnoslaskich-inteligentnych-specjalizacji/>.

¹² *Działalność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw w Polsce. Perspektywa 2020*, KPMG, <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/03/Dzialalnosc-BR-przedsiębiorstw-w-Polsce.pdf>.

wcześniejszych wskazań, zgodnie z którymi internacjonalizacja nie jest uznawana za priorytet. Zwłaszcza w przypadku nieskutecznych wnioskodawców, co pokazuje poniższe zestawienie. W tej grupie znacząco niższe w porównaniu z beneficjentami są także wskazania na poszczególne rodzaje potrzeb w zakresie internacjonalizacji. Może to wskazywać na większe skupienie działalności tej grupy przedsiębiorstw na rynku krajowym, co zresztą mogło być jedną z przyczyn, dla których wnioski o dofinansowanie nie zyskały akceptacji ze strony komisji oceny projektów. Jednym z istotnych kryteriów przyznawania finansowania jest bowiem podniesienie dzięki udziałowi w projekcie konkurencyjności przedsiębiorstwa na poziom ponadkrajowy.

Wykres 6. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 **w zakresie internacjonalizacji działalności** (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).

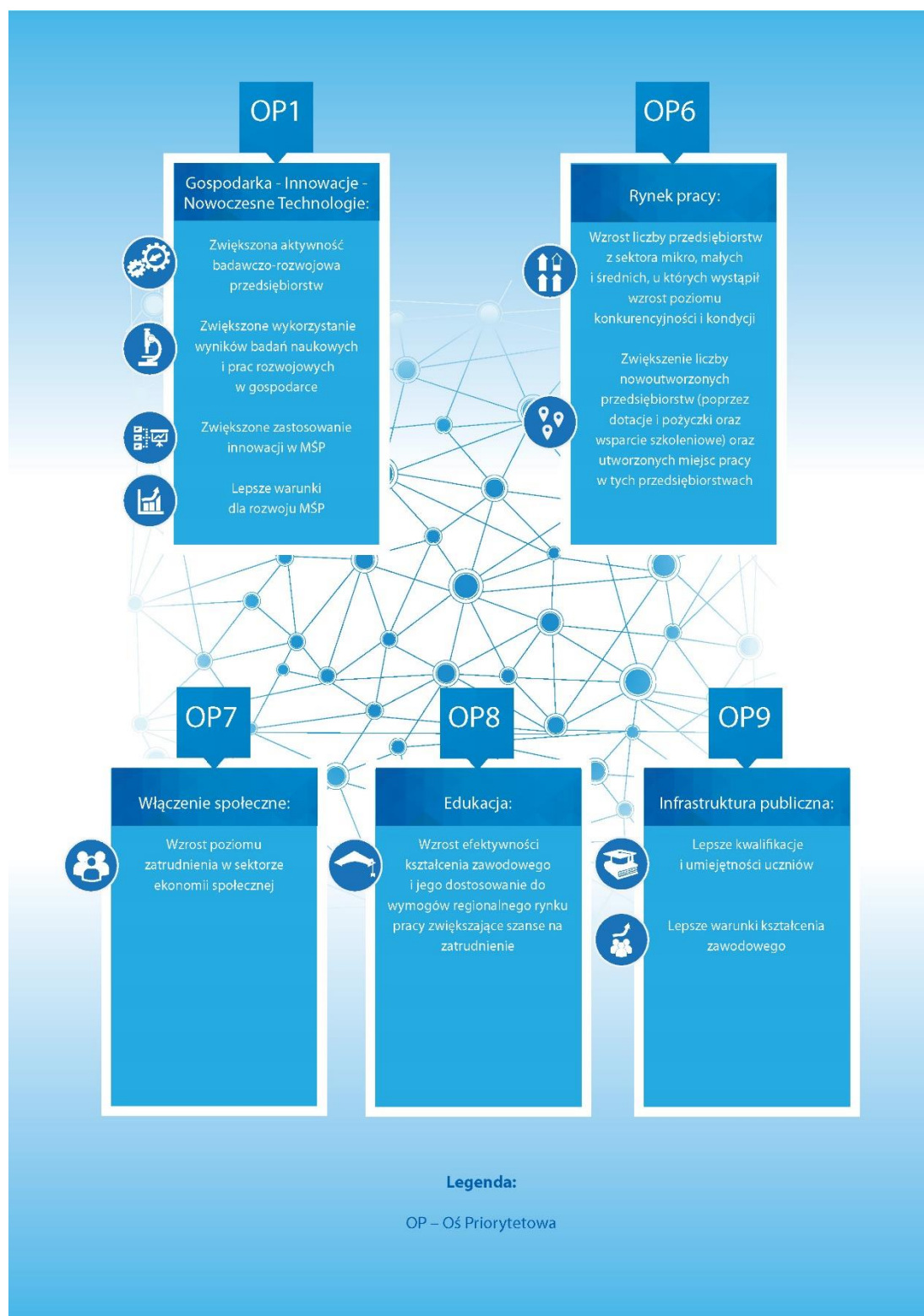

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Potwierdzeniem dokonanych wyżej obserwacji są wskazania beneficjentów uczestniczących w panelu eksperckim. Wynika z nich, że przedsiębiorcy z województwa zachodniopomorskiego realizują poprzez RPO potrzeby inwestycyjne, wspieranie eksportu, realizowane są projekty badawczo-rozwojowe, jak również szeroko rozumiane inwestycje w kapitał ludzki, zarówno po stronie popytowej (np. inwestycje uczelni w nowe kierunki kształcenia), jak i popytowej (działania szkoleniowe realizowane w firmach). Na potrzeby w zakresie kadr oraz promocji gospodarczej, zwłaszcza na rynkach zagranicznych, wskazują także w trakcie wywiadów pogłębionych zarówno beneficjenci, jak i nieskuteczni wnioskodawcy. Spośród respondentów wszyscy beneficjenci wskazali na potrzeby kadrowe, co jest efektem niekorzystnej obecnie z punktu widzenia pracodawcy sytuacji na regionalnym rynku pracy (w październiku 2019 r. stopa bezrobocia w województwie zachodniopomorskim wynosiła 6,5% i była niższa o 0,7 p.p. niż rok wcześniej i aż o 21 p.p. względem roku 2004¹³). W dalszej kolejności podkreślano znaczenie dostępu do finansowania na zakup sprzętu i inwestycji oraz dostępu do sprzętu laboratoryjnego w celu prowadzenia prac B+R. Tego rodzaju postulaty idą w parze z propozycjami, które padały w trakcie wywiadów telefonicznych.

¹³ Por. Bank Danych Lokalnych GUS oraz Informacja o rynku pracy w województwie zachodniopomorskim w październiku 2019 r. z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie.

Rysunek 3. Zakładane efekty w oparciu o cele wsparcia¹⁴.

Źródło: Opracowanie własne.

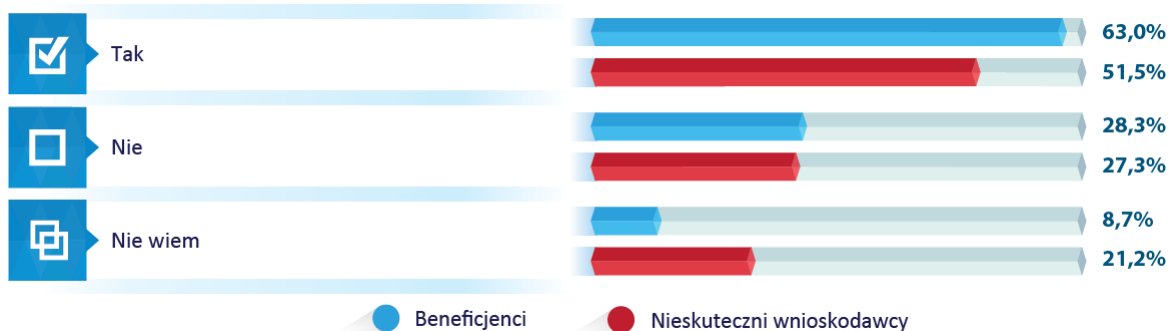
¹⁴ Za: Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WZ 2014-2020, wersja 42.0.

Z innego punktu widzenia na swoje potrzeby patrzyli przedstawiciele IOB. W ich przypadku potrzeby koncentrowały się wokół dostępu do środków finansowych, które są podstawą ich działalności. Działają one bowiem chociażby jako pośrednicy finansowi, udzielając przedsiębiorstwom pożyczek, choć tego rodzaju środki mogą także umożliwiać świadczenie przez IOB szerokiego spektrum instrumentów uzupełniających, takich jak wsparcie infrastrukturalne, laboratoria czy prototypownie. Dodatkowo z punktu widzenia ich działalności ważna jest jakość kapitału ludzkiego, gdyż ich działalność opiera się na kwalifikacjach pracowników. Istotny jest też nowoczesny sprzęt informatyczny ułatwiający pracę, np. elektroniczny obieg dokumentów.

Założeniem funkcjonowania regionalnego systemu innowacji, którego narzędziem jest m.in. RPO WZ 2014-2020 (zaś w przyszłości kolejne jego edycje), jest zaspokajanie potrzeb przedsiębiorców w dążeniu do stymulowania procesów rozwojowych na poziomie regionu. Cele przypisywane poszczególnym rodzajom wsparcia odnoszą się do wybranych aspektów rozwojowych. Biorąc za przykład osie priorytetowe/działania objęte niniejszą ewaluacją, cele wsparcia zakładają osiągnięcie następujących efektów prezentowanych na rysunku 3.

Jak wynika z powyższego zakresu, wsparcie ma charakter uniwersalny, oddziałując zarówno na same przedsiębiorstwa, jak i na ich otoczenie, w tym przypadku na rynek pracy, co odpowiada postulatowi zgłaszanym przez respondentów badania odnośnie do deficytów kadrowych¹⁵. Warto podkreślić, że większość przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu deklaruje znajomość systemu wsparcia podmiotów w ramach RIS. Wśród beneficjentów jednak wiedza ta jest bardziej powszechna niż w przypadku nieskutecznych wnioskodawców, co poniekąd może tłumaczyć większą efektywność pierwszej z grup w zakresie pozyskiwania wsparcia.

Wykres 7. Znajomość systemu wsparcia podmiotów w ramach RIS wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020.

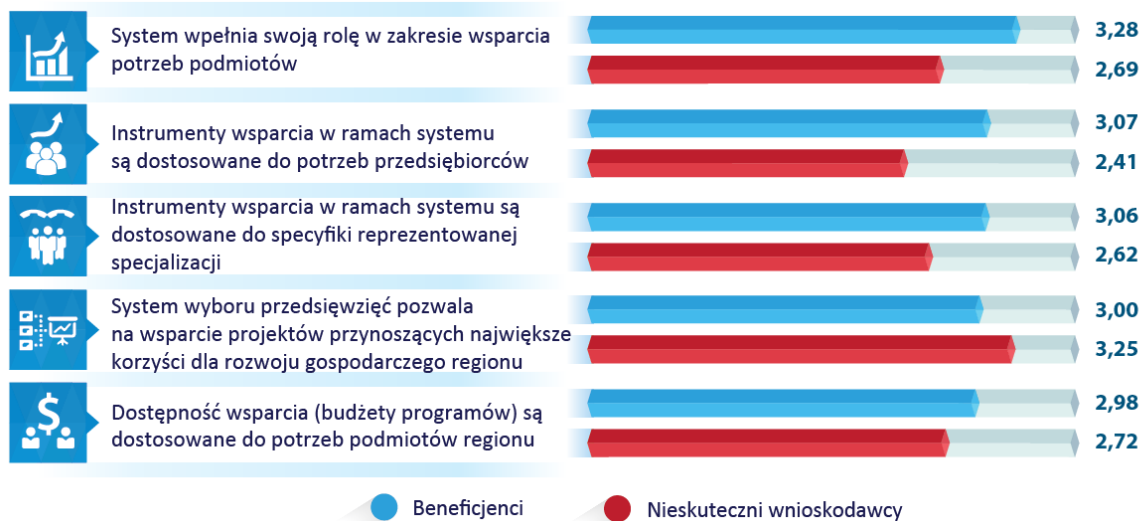

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Jeśli chodzi o oceny wsparcia, to przyjmują one średnie wartości. Beneficjenci w największym stopniu zgadzają się z tym, że system spełnia swoją rolę w zakresie wsparcia potrzeb podmiotów, co może mieć związek zarówno z uzyskaniem finansowania, jak i w miarę pozytywną oceną efektów wsparcia. Co zaskakujące, nieskuteczni wnioskodawcy najczęściej przychylali się do opinii, że system wsparcia wspiera projekty przynoszące największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu, co może być zaskakujące w kontekście nieefektywności starań o uzyskanie finansowania projektów. Najślabiej w obydwu grupach oceniane jest dostosowanie wsparcia (w kontekście wysokości alokacji) do potrzeb podmiotów ubiegających się o dofinansowanie.

¹⁵ Kontekst powiązań pomiędzy RPO WZ 2014-2020 a RIS3 WZ został także podjęty w dalszej części raportu.

Wykres 8. Ocena systemu wsparcia w ramach RIS według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Z punktu widzenia innowacyjnego rozwoju regionalnej gospodarki kluczowa jest też aktywność podmiotów odpowiadających za kształcenie specjalistów trafiających na rynek pracy. Chodzi przy tym zarówno o uczelnie, jak i szkoły przygotowujące specjalistów na niższym poziomie kształcenia (głównie szkoły zawodowe). Ich rola jest tym bardziej istotna, że potrzeby w zakresie kadr zgłaszane przez beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 zajmują wysoką pozycję w hierarchii, ustępując jedynie potrzebom w zakresie infrastruktury. Przedstawiciele szkół i uczelni uczestniczący w wywiadach pogłębionych zgodnie wskazywali, że kluczowe z ich punktu widzenia są potrzeby związane z infrastrukturą. Przy czym w obydwu przypadkach potrzeby te koncentrują się na innych rodzajach infrastruktury. W przypadku uczelni (jednostek naukowych) zwraca się uwagę nie tylko na inwestycje w sprzęt badawczy, ale także na dostępność środków na remont i utrzymanie wcześniejszych inwestycji oraz remonty infrastruktury towarzyszącej.

W przypadku różnego rodzaju szkół zawodowych zwraca się natomiast uwagę na istotny aspekt, jakim jest wyposażenie tych podmiotów w sprzęt umożliwiający dostosowanie kształcenia do potrzeb współczesnego rynku pracy. Potrzeby te koncentrują się zatem głównie na zagadnieniach infrastrukturalnych związanych z procesem dydaktycznym. Wskazania te są zresztą zgodne z prowadzonymi diagnozami stanu szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim. Pokazują one chociażby, że brak odpowiedniej infrastruktury jest (poza ogólnym brakiem środków finansowych) istotną barierą rozwoju oferty kształcenia¹⁶. Potrzeby infrastrukturalne trzeba przy tym traktować szeroko, bowiem nie dotyczą tylko sprzętu czy aparatury do nauki zawodu, ale także sprzętu komputerowego i wyposażenia pracowni językowych.

Istotnym aspektem związanym z potrzebami szkół zawodowych, który można podjąć w powyższym kontekście, jest także kwestia zapewniania możliwości praktycznej nauki zawodu. To o tyle istotne, że kształcenie specjalistów obeznanych ze stosowanymi na rynku technologiami wymagałoby od szkół dokonywania inwestycji w tego rodzaju infrastrukturę bardzo często. Lepszym rozwiązaniem wydaje się być nawiązywanie kontaktów z przedsiębiorstwami celem realizacji praktycznej nauki zawodu w realnym środowisku. Brak zainteresowania ze strony pracodawców był w tym kontekście wskazywany jako jedna z kluczowych barier. Trzeba jednakże mieć na uwadze, że realizacja przez przedsiębiorstwa tego rodzaju aktywności nie jest

¹⁶ B. Bieszak-Stolorz, A. Gdakowicz, I. Markowicz, 2017, *Stan i potrzeby szkolnictwa zawodowego w województwie zachodniopomorskim*, Wiadomości Statystyczne, nr 4 (671), s. 55.

zadaniem łatwym, bowiem wymaga zapewnienia odpowiedniej opieki, wydzielenia przestrzeni produkcyjnych do nauki etc., co wiąże się z ponoszeniem przez pracodawców określonych nakładów, w tym finansowania pracy opiekunów praktyk. Wydaje się zatem, że poza kwestiami inwestycji w infrastrukturę jest to obszar, który wymaga dodatkowych wysiłków w kontekście wspierania kształcenia zawodowego czy też, szerzej ujmując, rozwoju kapitału ludzkiego dostosowanego do potrzeb i wyzwań współczesnej gospodarki.

Inną perspektywę oceny dostępności wsparcia przyjmują z kolei przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu. Jak wskazują w trakcie wywiadów pogłębionych, dostępne fundusze są podstawą ich działalności. Z tego względu są bardzo dobrze rozeznane w zakresie istniejących możliwości. Swoje działania statutowe (wspierania przedsiębiorczości) IOB realizują dzięki projektom RPO, np. dotacjom na utworzenie działalności czy usługi rozwojowe. Środki projektowe pomagają również utrzymać instytucję i inwestować w jej rozwój, np. nowe technologie. Z punktu widzenia tej grupy beneficjentów oceny funkcjonowania regionalnego systemu innowacji są jak najbardziej pozytywne.

Mając na uwadze uzyskane wyniki badania odnoszące się do potrzeb podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, można uznać, że oferowany w ramach bieżącej perspektywy finansowej system wsparcia daje możliwości zaspokojenia większości podstawowych potrzeb zgłaszanych przez beneficjentów RPO WZ 2014-2020 czy nieskutecznych wnioskodawców. Zestawiając potrzeby traktowane jako zasadnicze z celami przypisanymi do działań objętych ewaluacją, można uznać, że największe deficyty pod tym względem mogą występować w obszarze działań związanych ze wsparciem w zakresie promocji. Ważnym aspektem w kontekście rozwoju działalności badawczo-rozwojowej może być także stwierdzone w ramach ewaluacji mid-term ograniczenie korzystania z możliwości uzyskania dofinansowania przez partnerstwa wyłącznie pomiędzy przedsiębiorstwami¹⁷. Umożliwienie powoływania tego rodzaju partnerstw z dużym prawdopodobieństwem mogłoby uczynić system wsparcia bardziej dopasowanym do potrzeb przedsiębiorstw. Należy jednakże mieć na uwadze, że istotnym ograniczeniem możliwości oceny systemu wsparcia w ramach RIS może być poziom jego znajomości. Jeśli bowiem weźmiemy pod uwagę strukturę wsparcia, proponowaną chociażby w ramach OP1, to widzimy, że oddziałuje ona na większość ze zgłaszanych przez respondentów potrzeb. Mamy tam bowiem pełne spektrum możliwego oddziaływania zarówno na potrzeby w zakresie inwestycji infrastrukturalnych, rozwój działalności B+R czy wsparcie internacjonalizacji. Dodatkowo także część z obszarów wsparcia, np. w zakresie wspierania kształcenia zawodowego, może przynieść efekty odczuwalne w dłuższej perspektywie.

Porównując zakres interwencji oferowanej w ramach RPO WZ 2014-2020, można uznać, że stwarza ona możliwość zaspokojenia kluczowych potrzeb podmiotów związanych z inteligentnymi specjalizacjami. Wyjątkiem mogą być jedynie potrzeby infrastrukturalne, bowiem mogą się one wiązać z inwestycjami w majątek trwałe przedsiębiorstw, niemający bezpośredniego związku z prowadzeniem działalności badawczo-rozwojowej. Pozostałe kwestie związane z rozwojem działalności B+R, internacjonalizacją czy rozwojem kadr mają swoje pokrycie w celach poszczególnych osi priorytetowych. Oceniając jednak fakt zaspokojenia potrzeb podmiotów, należy mieć na uwadze z jednej strony możliwości, jakie stwarza RPO WZ, z drugiej natomiast ograniczenia, jakie napotykanne są na drodze do osiągnięcia założonych celów. Część z nich ma swoje źródło w konstrukcji RPO WZ, jak np. wspomniane we wstępie ograniczenia zawiązywania partnerstw badawczo-rozwojowych między przedsiębiorstwami. Inne z kolei są efektem uwarunkowań makroekonomicznych, jak chociażby koniunktury gospodarczej skutkującej korzystną sytuacją na rynku pracy wywołującą ograniczone zainteresowanie uczestnictwem w projektach związanych z rozwojem kapitału ludzkiego. Dodatkowo także należy mieć na uwadze świadomość potencjalnych beneficjentów odnośnie do możliwości, jakie stwarza dla

¹⁷ Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WZ 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania, s. 43.

nich RPO WZ, jak i nastawienie przedsiębiorstw do prowadzenia działalności innowacyjnej. Aspekty te zostały poddane analizie w dalszej części opracowania.

3.2. Uwarunkowania wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji oraz potencjału rozwojowego inteligentnych specjalizacji regionu¹⁸

Analizując stan innowacyjności w województwie zachodniopomorskim¹⁹, stwierdzono, że średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług w 2017 r. w Polsce wyniósł 14,5%, natomiast w województwie zachodniopomorskim kształtuje się na poziomie 13,7%. Jest on zatem nieco niższy od średniej krajowej, choć znacząco od niej nie odbiega.

Biorąc pod uwagę wielkość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB w województwie zachodniopomorskim, w roku 2017 stosunek ten kształtował się na poziomie 1,07% i był o 1,36 p.p. niższy niż w 2015 roku. Warto podkreślić, że o ile w 2015 r. wartość wskaźnika dla województwa zachodniopomorskiego była na poziomie zbliżonym do średniej krajowej, tak w roku 2017 była od niej niemal dwukrotnie niższa²⁰. Plasowało to region na 11. miejscu w kraju (ex aequo z województwem świętokrzyskim).

W 2017 r. nakłady na działalność innowacyjną polskich przedsiębiorstw przemysłowych wyniosły 28,0 mld zł i skoncentrowane były głównie w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 49 osób (94,4%). W latach 2010-2015 wartość nakładów na działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych w województwie zachodniopomorskim utrzymywała się w trendzie wzrostowym. W 2016 r. zaobserwowano w regionie znaczny spadek nakładów przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną w stosunku do roku poprzedniego do wartości 721,9 mln zł, czyli blisko o 53,4% mniej. W 2017 r. nakłady osiągnęły wartość 640,4 mln zł i były niższe o 11,3% niż rok wcześniej, co plasowało województwo na 10. pozycji w kraju.

W roku 2018 w Urzędzie Patentowym RP zgłoszonych zostało 199 wynalazków i 52 wzory użytkowe, które pochodziły od podmiotów mających miejsce zamieszkania lub siedzibę w województwie zachodniopomorskim. W tym samym okresie podmiotom z regionu udzielono 141 patentów na wynalazki i 29 praw ochronnych na wzory użytkowe. Stanowiło to odpowiednio 4,7% wszystkich zgłoszeń wynalazków i 5,5% zgłoszeń wzorów użytkowych krajowego pochodzenia oraz 4,9% patentów i 3,8% praw ochronnych wzorów użytkowych udzielonych podmiotom krajowym.

Opisane powyżej aspekty odnoszące się do stanu innowacyjności w regionie mogą sugerować oddziaływanie niekorzystnych czynników, które ograniczają możliwość osiągnięcia pożądanych efektów. Niekorzystny wpływ na wdrażanie RIS3WZ oraz tworzenie potencjału rozwojowego inteligentnych specjalizacji regionu mają czynniki przedstawione na rysunku 4. Wskazane tam negatywne uwarunkowania są do pewnego stopnia równoważone działaniami podejmowanymi na rzecz wspierania innowacyjnego rozwoju. Na uwagę zasługują chociażby działania uczelni, które pozyskały środki na modernizację infrastruktury badawczej i podejmowały działania zmierzające ku zacieśnieniu współpracy z przedsiębiorstwami. Instytucje otoczenia biznesu i jednostki samorządu terytorialnego, a także uczelnie wykazały dużą aktywność w zakresie rozbudowy zaplecza inkubacyjnego dla młodych firm oraz parków technologicznych. Dzięki funduszom strukturalnym i innym środkom publicznym pojawiły się nowe usługi wsparcia rozwoju innowacji na rynku²¹.

¹⁸ Podrozdział zawiera odpowiedzi na pytanie badawcze:

– Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?

¹⁹ Na podstawie: <http://smart.wzp.pl/polityka-gospodarcza-pomorza-zachodniego>, <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc>, dostęp: 27.10.2019.

²⁰ Bank Danych Lokalnych GUS.

²¹ *Polityka gospodarcza województwa zachodniopomorskiego*, s. 11.

Są to działania ważne, gdyż zakres współpracy pomiędzy jednostkami B+R a przedsiębiorstwami jest jedną z determinant tworzenia innowacji. O ile rośnie świadomość wśród przedsiębiorstw o roli innowacji jako istotnego czynnika zapewniającego utrzymanie pozycji konkurencyjnej, to jednak w dalszym ciągu przedsiębiorstwa w dużym stopniu traktują działalność innowacyjną jako incydentalną, nie zaś w ujęciu ciągłym – jako proces wpisany trwale w funkcjonowanie firmy. To z kolei skutkuje ograniczonymi możliwościami współpracy pomiędzy podmiotami w zakresie tworzenia innowacji. Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma dla większości przedsiębiorców charakteru strategicznego zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji.

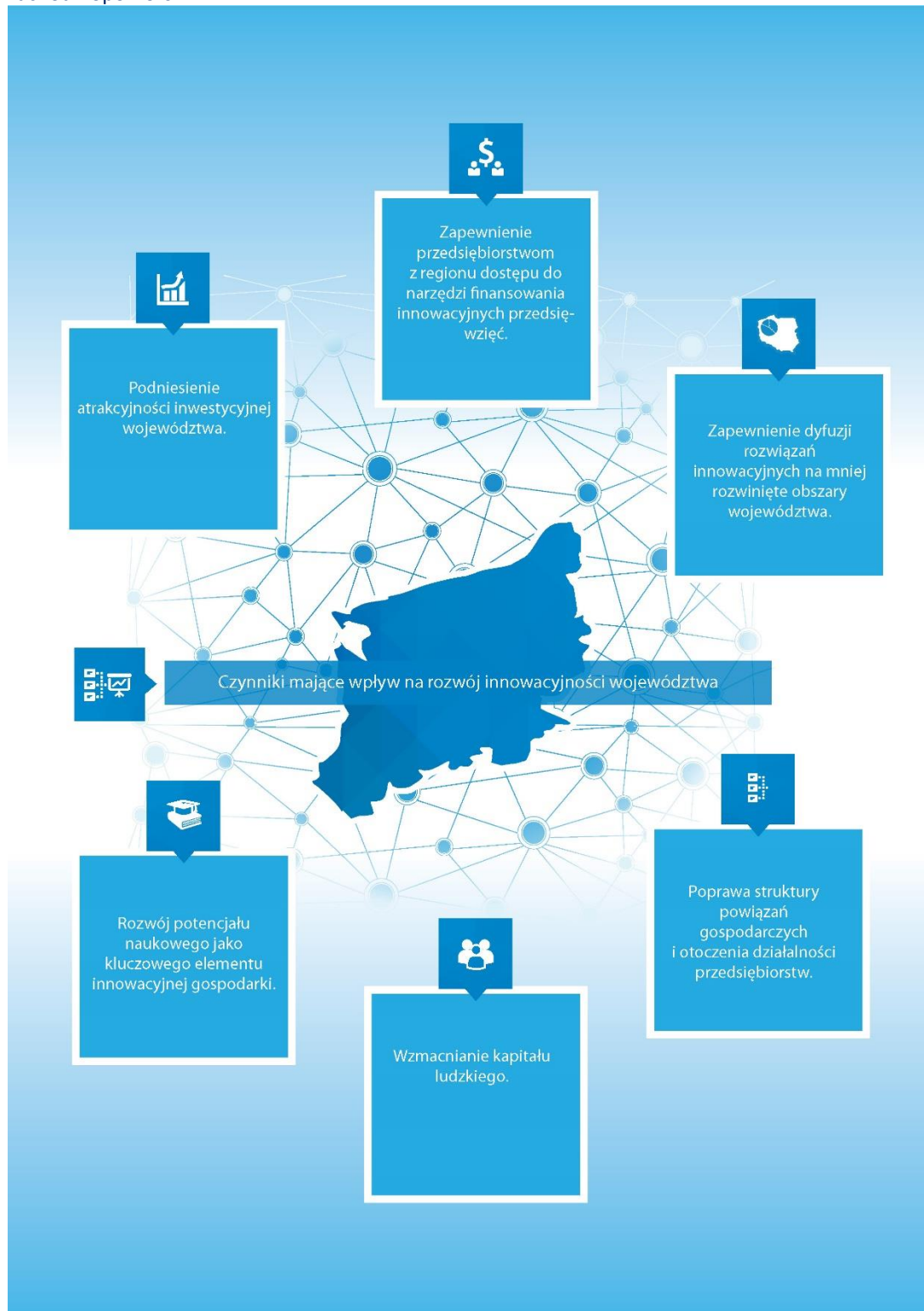
Rysunek 4. Czynniki mające niekorzystny wpływ na wdrażanie RSI oraz tworzenie potencjału rozwojowego IS.

Źródło: Opracowanie własne.

W kontekście uwarunkowań wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji oraz potencjału rozwojowego inteligentnych specjalizacji regionu należy brać pod uwagę wyzwania określone w roku 2016 w RIS3 WZ. Za najważniejsze czynniki mające wpływ na rozwój innowacyjności w województwie zachodniopomorskim uznano poniższe (rysunek 5).

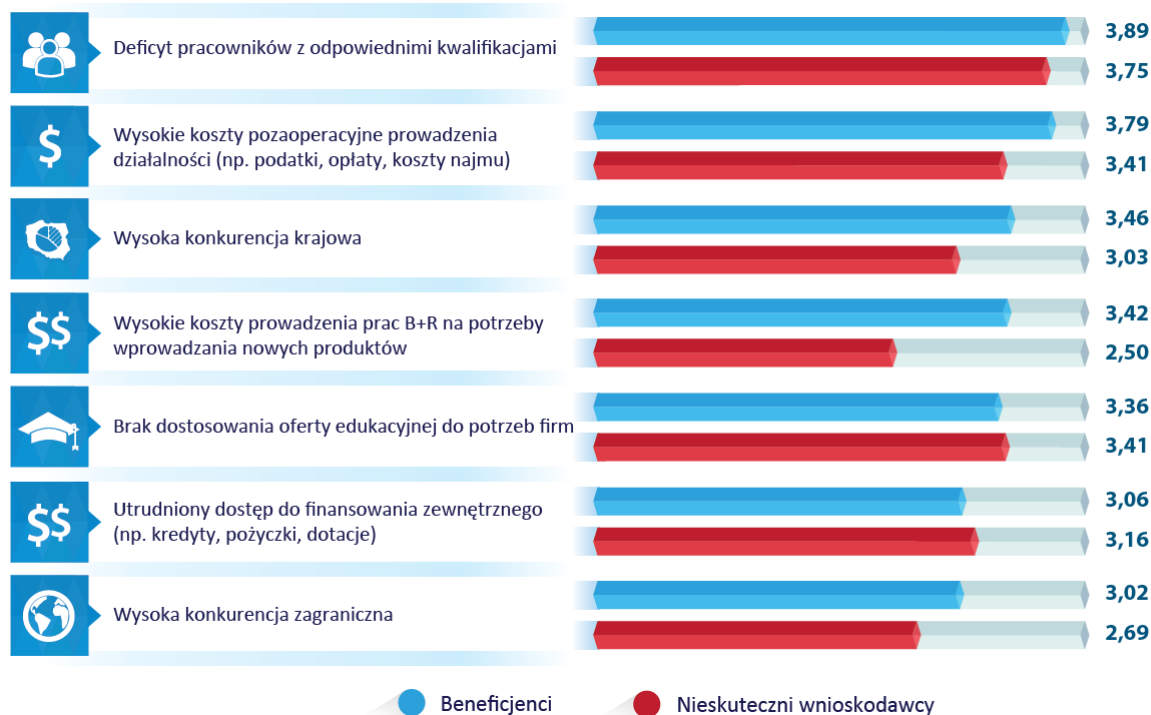
Rysunek 5. Najważniejsze czynniki mające wpływ na rozwój innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Opracowanie własne.

Odpowiedzią na tego rodzaju wyzwania była struktura wsparcia oferowanego w ramach RPO WZ 2014-2020. Kwestia uwarunkowań rozwoju innowacyjności jest, jak wynika z powyższego, zagadnieniem bardzo szerokim i należy na nią patrzeć z różnych perspektyw oraz uwzględniać różne aspekty. Część z nich odnosi się do samych przedsiębiorstw, część zaś tkwi w bliższym lub dalszym otoczeniu, determinując działalność firm. Według przedstawicieli firm, zarówno beneficjentów, jak i nieskutecznych wnioskodawców, podstawowe obecnie determinanty rozwojowe mają charakter uniwersalny dla całej gospodarki. Dostępność wykwalifikowanych kadr czy wysokie koszty pozaoperacyjne prowadzenia działalności to czynniki, które wpływają na funkcjonowanie wszystkich firm niezależnie od przynależności specjalizacyjnej. W kontekście kosztów, już w większym związku z działalnością innowacyjną, wymienia się także wysokie koszty prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej. Mówimy w tym przypadku o usługach wysoce specjalistycznych wymagających nie tylko wykwalifikowanych kadr (z tytułami naukowymi), ale także specjalistycznego sprzętu badawczego, powierzchni laboratoryjnej, etc. Co ważne, jako wyzwanie traktuje się również konieczność sprostania konkurencji krajowej. W dużo mniejszym stopniu w ten sposób traktuje się konkurencję zagraniczną, co może dowodzić, że poziom internacjonalizacji firm z regionu nie jest wysoki. Potwierdzają to zresztą dokonane wyżej diagnozy potrzeb, wśród których umiędzynarodowienie było traktowane jako jedno z mniej istotnych.

Wykres 9. Uwarunkowania w prowadzeniu działalności gospodarczej wskazywane przez beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a 5 – „bardzo duże wyzwanie”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Tabela 1. Wyzwania w prowadzeniu działalności gospodarczej wskazywane przez beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 według inteligentnych specjalizacji (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania” a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”).

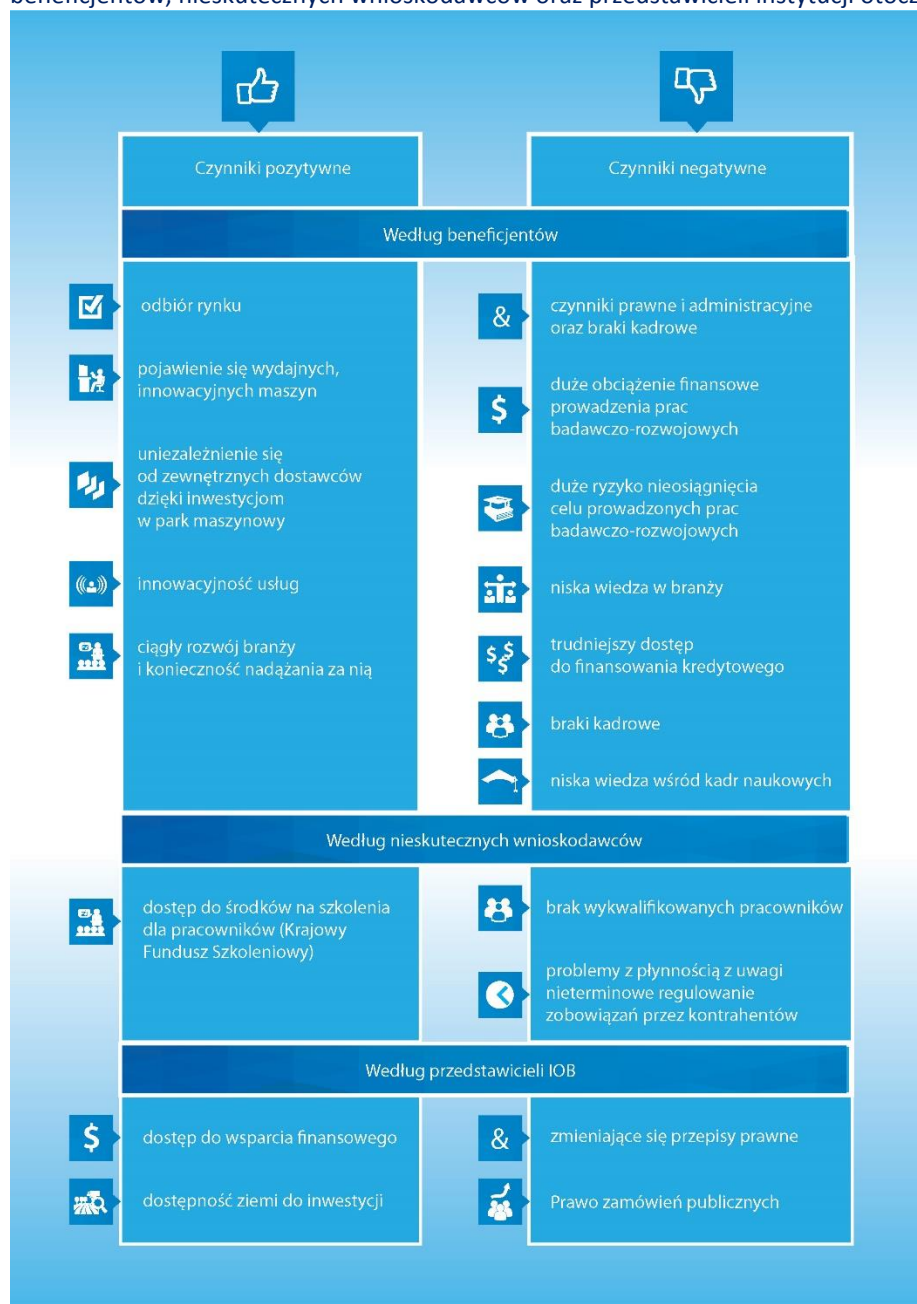
	Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	Zaawansowane wyroby metalowe	Produkty drzewno-mieblarskie	Opakowania przyjazne środowisku	Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	Multimodalny transport i logistyka	Produkty oparte na technologiach informacyjnych	Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji
Wysoka konkurencja zagraniczna	3,80	3,73	3,43	3,75	3,17	3,50	2,00	2,64	2,24
Wysoka konkurencja krajowa	3,70	3,69	3,36	4,00	3,00	4,00	4,60	3,00	3,32
Wysokie koszty pozaoperacyjne prowadzenia działalności (np. podatki, opłaty, koszty najmu)	4,20	3,92	3,71	4,00	3,83	4,17	3,80	3,77	3,49
Deficyt pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami	4,40	4,23	3,93	4,63	4,00	3,67	4,00	3,77	3,38
Brak dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb firm	3,90	4,23	3,36	3,75	2,92	3,33	4,60	2,91	2,78
Wysokie koszty prowadzenia prac B+R na potrzeby wprowadzania nowych produktów	4,10	4,31	3,50	3,50	3,75	3,83	2,80	3,64	2,35
Utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego (np. kredyty, pożyczki, dotacje)	3,70	3,27	2,86	4,00	3,00	3,00	3,20	3,05	2,65

Źródło: badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Jak wynika z powyższej tabeli, poszczególne uwarunkowania są traktowane niejednakowo przez przedstawicieli przedsiębiorstw reprezentujących poszczególne inteligentne specjalizacje. W przypadku większości z inteligentnych specjalizacji czynnikiem, który w negatywny sposób rzutuje na ich działalność, jest przede wszystkim deficyt pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami. Ważne są ponadto kwestie związane z kosztami prowadzenia działalności, zarówno pozaoperacyjnymi (np. podatki, opłaty, koszty najmu), jak i z działalnością B+R na potrzeby wprowadzania nowych produktów.

Kwestia wyzwań – zarówno pozytywnych, jak i negatywnych – była również podejmowana w trakcie wywiadów pogłębionych z przedstawicielami beneficjentów, nieskutecznych wnioskodawców oraz instytucji otoczenia biznesu. Należy przy tym podkreślić, że wyzwania i czynniki rozwojowe były traktowane różnorodnie, zarówno jako pożądany cel rozwojowy, jak i determinanty funkcjonowania.

Rysunek 6. Czynniki wywierające wpływ na podmioty prowadzące działalność gospodarczą wskazywane przez beneficjentów, nieskutecznych wnioskodawców oraz przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu.

Źródło: Indywidualne wywiady pogłębione.

Na powyższym rysunku zaprezentowano wskazania poszczególnych grup respondentów. Należy zwrócić uwagę na to, że kwestie czynników i uwarunkowań są rozpatrywane w dużej mierze z punktu widzenia bieżących problemów firm, np. w związku z dostępnością pracowników na regionalnym rynku pracy. Poza tym przedsiębiorcy wskazują na korzyści, jakie ma przynieść rozwój innowacyjności zarówno im samym, jak i całej branży (gospodarce regionu). Jako determinanty traktuje się głównie czynniki prawne i administracyjne oraz – co wykazały wywiady z beneficjentami i nieskutecznymi wnioskodawcami – wysokie koszty działalności B+R połączone z wysokim ryzykiem nieosiągnięcia celów, a także potencjał kadr naukowych. Z kolei nieskuteczni wnioskodawcy RPO WZ wskazują przede wszystkim na kwestie związane z dostępnością wykwalifikowanych pracowników.

Kwestia zmieniającego się prawa była podjęta jako przykład negatywnych czynników także przez przedstawicieli IOB. Jako pozytywny aspekt przytaczali oni dostępność finansowania, czego nie dostrzegali przedsiębiorcy. Jest to poniekąd symptom niedostatków informacyjnych w tym zakresie po stronie przedsiębiorstw. Przedstawiciele IOB posiadają w tym temacie dużo większe rozeznanie choćby z tego względu, że IOB działają często jako pośrednicy finansowi.

W szerszym kontekście regionalnych uwarunkowań wdrażania RIS3 WZ istotnym czynnikiem niekorzystnie wpływającym na proces wdrażania regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji jest **rozdrobienie struktury gospodarczej i duży udział mikroprzedsiębiorstw**. Na ten aspekt oczywiście można patrzeć z pozytywnej strony, bowiem świadczy o rozwoju inwestycji i dużym potencjale rozwoju przedsiębiorczości, tym niemniej z punktu widzenia inwestycji w innowacje jest to czynnik potencjalnie negatywny. Z uwagi bowiem na efekt skali (koszt wdrożenia nie jest skalowalny w dół) najmniejsze podmioty gospodarcze mają ograniczone możliwości finansowania działań innowacyjnych. Aby zatem sfinansować działania badawczo-rozwojowe, mikroprzedsiębiorca musi przeznaczyć na ten cel relatywnie wyższy procent budżetu w porównaniu do dużego przedsiębiorstwa. Powiązany z powyższym aspektem negatywnie wpływającym na rozwój innowacyjności (wdrażanie RIS3) jest w efekcie ograniczony regionalny **popyt na innowacje** wynikający właśnie z niedostatecznej aktywności innowacyjnej najmniejszych przedsiębiorstw stanowiących większość w strukturze podmiotów gospodarczych.

Negatywnym czynnikiem wpływającym na procesy wdrażania RIS3 są też **warunki finansowania przedsięwzięć innowacyjnych**. Biorąc pod uwagę wspomnianą wyżej strukturę wielkościową firm (dominacja mikrofirm), korzystanie z tzw. regionalnego bonu na innowacje (Działanie 1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, Typ projektu 1. – Małe projekty B+R²²) może być postrzegane jako niekorzystne dla firm w kontekście zapewnienia ich płynności finansowej. Warunki rozliczenia, zakładające dokonanie inwestycji, która dopiero po pewnym czasie podlega refundacji, wiążą się z koniecznością zamrożenia środków. Dla mniejszych podmiotów może to być ryzyko, którego nie chcą podejmować. Korzystniejsze warunki ma do zaoferowania POIR w ramach naborów realizowanych przez PARP (możliwość uzyskania większego dofinansowania i etapowania prac), ale tu z uwagi na większe zainteresowanie trudniej jest uzyskać dofinansowanie. W każdym razie konstrukcja tzw. regionalnego bonu na innowacje ogranicza możliwości wchodzenia na rynek z innowacjami firm nowo powstających lub z krótką historią rynkową (w tym start-upów), dla których konieczność dokonania np. 200-tysięcznej inwestycji może być problemem. W tym kontekście trzeba jednak podkreślić, że warunki realizacji programów wymuszają niejako współpracę przedsiębiorstw z uczelniami, co należy traktować jako zaletę programu.

Dodatkowo w przypadku niektórych IS (jak wielkogabarytowe konstrukcje stalowe) kwota 200 tys. (maksymalna kwota wsparcia dostępna w ramach Działania 1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw) jest niewystarczająca do sfinansowania procesów badawczo-rozwojowych. Mówimy zatem

²² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WZ 2014-2020, wersja 42.0, s. 10-11.

o niedostosowaniu wielkości maksymalnej kwoty dofinansowania do specyfiki działalności tych branż, gdzie inwestycje w prace badawczo-rozwojowe wiążą się z koniecznością ponoszenia znacznie większych nakładów.

Inną kwestią, która może negatywnie rzutować na zaangażowanie firm w działania innowacyjne, jest **podejście do zarządzania strategicznego**. Skupienie na bezpośredniej i bieżącej konkurencyjności (krótkoterminowej), w dużej mierze kosztownej, sprawia, że planowanie działań rozwojowych opartych o innowacje nie jest brane pod uwagę. Potwierdzają to zresztą odpowiedzi udzielane przez respondentów badania, którzy wskazują przede wszystkim na podstawowe wyzwania związane z prowadzeniem działalności (infrastruktura, kadry, marketing).

Odrębnym zagadnieniem, które może rzutować na procesy wdrażania regionalnych inteligentnych specjalizacji, jest sam **proces współpracy pomiędzy uczelniami i biznesem**. W zależności od uczelni/jednostki badawczo-naukowej oraz doświadczenia pracowników naukowych procesy badawczo-rozwojowe mogą przebiegać mniej lub bardziej sprawnie. Kluczowym aspektem różnicującym jest występowanie po stronie uczelni (ich pracowników) świadomości potrzeb przedsiębiorców.

Bardzo istotnym aspektem ograniczającym korzystanie z RPO WZ jest postrzeganie tych procesów przez pryzmat **formalności**, jakie trzeba spełnić. Są one uznawane za zbyt obciążające i dla części przedsiębiorców stanowią powód do niepodejmowania starań o fundusze. Wpływa na to m.in. poziom skomplikowania zasad i procedur, które w przypadku osób/przedsiębiorców stanowią istotną barierę uczestnictwa w procesach, ewentualnie wymagają ponoszenia kosztów związanych z wykupem usług doradczych.

Jak wynika z poniższego zestawienia, czynniki i uwarunkowania wdrażania RIS3 WZ oraz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu skupiają się wokół kilku podstawowych zagadnień:

Rysunek 7. Czynniki i uwarunkowania wdrażania RIS3 WZ oraz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Struktura zachodniopomorskiego sektora przedsiębiorstw cechująca się dużym rozdrobnieniem, jak również dominacją branż cechujących się ograniczonym popytem na innowacje.

Bieżące problemy z funkcjonowaniem przedsiębiorstw wynikające z niekorzystnej z punktu widzenia pracodawców sytuacji na rynku pracy. Braki kadrowe odnoszą się przy tym zarówno do ogólnej działalności firm, jak i są ograniczeniem dla prowadzenia prac badawczo-rozwojowych.

Specyfika działalności badawczo-rozwojowej generująca wysokie koszty wdrażania przy jednoczesnej niepewności odnośnie do finalnego efektu prac.

Podejście przedsiębiorstw do planowania uwzględniające krótkoterminowe cele rozwojowe.

Stan współpracy w obrębie regionalnego systemu innowacji.

Uwarunkowania prawne, w tym warunki finansowania przedsięwzięć innowacyjnych oferowane w RPO.

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, proces wdrażania założeń RIS3 WZ napotyka na szereg uwarunkowań o różnym charakterze. Mają one swoje źródło zarówno w regionie, jak i poza nim. Część czynników ma

charakter stymulujący, pozostałe zaś należy rozpatrywać raczej w kontekście barier. Kluczowe kwestie, jakie wpływają na działalność przedsiębiorstw, wiążą się z deficytem pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami oraz wysokimi kosztami prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej. Pierwsze są w dużej mierze pochodną obecnej sytuacji na krajowym i regionalnym rynku pracy, której efektem jest deficyt pracowników w ogóle. Z kolei finansowanie działalności badawczo-rozwojowej poza wysokimi kosztami finansowania powiązanymi z ryzykiem odnośnie do osiągniętych efektów napotyka na szereg ograniczeń związanych chociażby ze współpracą przedsiębiorstw z jednostkami badawczo-naukowymi (por. rozdział 3.1.). Warto przy tym podkreślić, że część uwarunkowań rozwojowych ma charakter systemowy i jako takie pozostają poza możliwością bezpośredniego oddziaływania ze strony samorządu województwa. Dotyczy to chociażby uwarunkowań prawnych czy tych związanych z kosztami prowadzenia działalności gospodarczej.

3.3. Udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi

KET (ang. *Key Enabling Technology*) – tzw. kluczowe technologie wspomagające (wspierające przyszły rozwój gospodarczy) tj. mikro/nanoelektronika, fotonika, nanotechnologia, zaawansowane materiały, biotechnologia przemysłowa oraz zaawansowane systemy produkcji²³ uznawane są za obiecujący obszar zarówno w skali Europy, jak i w skali globalnej. Są one priorytetem nowoczesnego rozwoju gospodarczego. Funkcjonują na wiele sposobów w łańcuchach wartości i sektorach w światowym przemyśle. Co istotne, tworzą wartość na całej długości łańcucha – począwszy od materiałów, przez sprzęt i urządzenia, aż po produkty i usługi. KET umożliwiają innowacje w zakresie procesów, towarów i usług w całej gospodarce i mają znaczenie systemowe. Ich charakter jest wielodyscyplinarny i przekrojowy, obejmując różne obszary technologii. Postrzegane są jako droga do nowszych i lepszych produktów i procesów generujących wzrost gospodarczy. Mogą pobudzać innowacyjność, podnosić produktywność, generować nowe aplikacje i przyczyniać się do rozwiązania problemów społecznych. Polityka innowacji zorientowana na KET umożliwia udział większości sektorów przemysłowych i wszystkich regionów, które mogą skorzystać z ogólnej unijnej metodologii KET, niezależnie od specjalizacji i obszarów tematycznych²⁴.

KET to technologie multidyscyplinarne, przenikające wszystkie dziedziny nowoczesnego przemysłu i usług, przez co cechuje je duża różnorodność odnośnie do obszarów działalności. Wspieranie rozwoju KET powinno stać się istotnym elementem polityki gospodarczej zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. W województwie zachodniopomorskim wprost o technologiach KET nie wspomina się ani w dokumentach strategicznych, takich jak Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030, Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ), Wykaz Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego czy Polityka gospodarcza województwa zachodniopomorskiego. W Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych RPO WZ 2014-2020 również termin ten nie występuje. Natomiast należy zauważyć, że zagadnienia odnoszące się do tego obszaru znajdują częściowe odzwierciedlenie w przywołanych dokumentach poprzez wskazanie powiązań inteligentnych specjalizacji z obszarami badawczymi w regionie (w Wykazie Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego).

Brak jest także szczegółowych raportów, analiz czy opracowań, które poruszałyby kwestie podmiotów gospodarczych o potencjale KET, technologii KET w kontekście inteligentnych specjalizacji regionu, tudzież pozwoliłyby wskazać w tym obszarze nowe obiecujące sektory na poziomie regionu. Województwo zachodniopomorskie nie zostało wskazane wśród pięciu polskich regionów²⁵ wyróżniających się w obszarze technologii KET w opracowaniu przygotowanym na zlecenie Komisji Europejskiej pt. Key Enabling Technologies (KETs) Observatory Country Report Poland: Regional aspects of KETs deployment²⁶.

²³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – „Przygotowanie się na naszą przyszłość: Opracowanie wspólnej strategii dla kluczowych technologii wspomagających w UE COM(2009) 512.

²⁴ D. Forray, J. Goddard, X. Goenaga Beldarrain, M. Landabaso, P. McCann, K. Morgan, C. Nauwelaers, R. Ortega-Argilés, Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), Luxemburg, 2012.

²⁵ W przypadku zaawansowanych materiałów są to województwa: mazowieckie, małopolskie, śląskie, łódzkie i wielkopolskie; nanotechnologii: mazowieckie, dolnośląskie, łódzkie, lubelskie i śląskie; mikro- i nanoelektroniki: mazowieckie, małopolskie, śląskie, lubuskie i dolnośląskie; biotechnologii przemysłowej: mazowieckie, dolnośląskie, łódzkie, lubelskie i wielkopolskie; fotoniki: mazowieckie, małopolskie, śląskie, pomorskie i wielkopolskie; zaawansowane systemy produkcji: mazowieckie, małopolskie, śląskie, pomorskie i wielkopolskie.

²⁶ https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/kets-tools/sites/default/files/policy/country_report_poland_smart_specialisation_final.pdf

Nie oznacza to, że podmioty takie czy technologie nie są obecne w województwie zachodniopomorskim. Pojedyncze lub połączone części uzyskane dzięki jednoczesnemu stosowaniu kilku kluczowych technologii wspomagających (KET) zawiera bowiem obecnie większość innowacyjnych produktów. Z kolei obserwując rynki światowe wyrobów opartych na tych technologiach, można stwierdzić, że charakteryzują się one ogromną ilością nisz. Potwierdzeniem funkcjonowania w województwie zachodniopomorskim firm działających w obszarach KET są chociażby wyniki badań zaprezentowane np. w artykule Rostek K., Skala A. (2016), KET jako perspektywa rozwoju przedsiębiorczości technologicznej w Polsce, „Przegląd Organizacji”, nr 1. Z zaprezentowanych tam treści wynika, że w 2016 r. w województwie zachodniopomorskim zidentyfikowano dziewięć podmiotów KET i 12 złożonych wniosków patentowych w tych obszarach²⁷. Również na podstawie przeprowadzonych indywidualnych wywiadów pogłębionych można stwierdzić, że technologie KET są wykorzystywane w działalności zachodniopomorskich firm, zwłaszcza jeśli chodzi o mikroelektronikę, nanotechnologię oraz zaawansowane systemy produkcji. Przedsiębiorstwa sięgają po rozwiązania oparte na technologiach KET zarówno w celu usprawnienia procesów wewnętrznych (np. wdrażanie w firmach nowoczesnych linii technologicznych wyposażonych w nanoelektronikę, technologie zapewniające automatyzację procesów przemysłowych czy technologie zwiększające wydajność), jak i w celu oferowania innowacyjnych produktów, np. specjalistycznych filtrów z nanowłóknami, różnego rodzaju procesorów i innych. Są to jednak wciąż dziedziny reprezentowane przez niewielką liczbę podmiotów.

Skupiając się na tematyce udziału interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi w województwie zachodniopomorskim, należy chociażby wspomnieć o funkcjonującym w województwie Centrum Bioimmobilizacji i Innowacyjnych Materiałów Opakowaniowych²⁸, które znalazło się wśród 165 jednostek badawczo-naukowych z Europy, w tym czterech jednostek z Polski na liście Europejskich Centrów Technologicznych (KET) świadczących usługi dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w zakresie KETs. Działania badawczo-rozwojowe CBIMO koncentrują się głównie na następujących tematach:

- bioimmobilizacja i mikrokapsułkowanie żywych komórek, substancji bioaktywnych i dodatków do żywności (kapsułkowanie od makro- do nanoskali),
- biodegradowalne materiały do pakowania żywności (głównie na bazie celulozy, skrobi i PLA materiały),
- charakterystyka i różne metody pakowania żywności,
- izolacja, modyfikacja chemiczna i oczyszczanie biopolimerów (w szczególności polisacharydów i ich hydrofobowych pochodnych),
- fizykochemiczna charakterystyka biopolimerów²⁹.

Centrum dysponuje bardzo bogatą i nowoczesną bazą aparaturową związaną z technologiami bioimmobilizacji oraz otrzymywaniem i charakteryzacją właściwości innowacyjnych materiałów opakowaniowych, której wykorzystaniem w pracach badawczych i aplikacyjnych potencjalnie mogą być zainteresowani konsorcjanci oraz wiele innych jednostek naukowych i podmiotów gospodarczych w kraju.

Poniżej przedstawiono wykaz jednostek naukowych jako potencjalnych partnerów w prowadzeniu prac B+R oraz wdrażaniu technologii w obrębie KET.

²⁷ Należy jednak pamiętać, że zakres przeprowadzonego badania został ograniczony dostępnością danych.

²⁸ CBIMO to interdyscyplinarna grupa działająca w ramach Wydziału Nauk o Żywności i Rybołówstwa na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie.

²⁹ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/kets-tools/infrastructure/center-bioimmobilisation-and-innovative-packaging-materials>.

Tabela 2. Wykaz jednostek naukowych jako potencjalnych partnerów w prowadzeniu prac B+R oraz wdrażaniu technologii w obrębie KET.

Obszar KET	Jednostka
Biotechnologia	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Biotechnologii i Hodowli Zwierząt ZUT • Wydział Farmacji, Biotechnologii Medycznej i Medycyny Laboratoryjnej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego • Centrum Biologii Molekularnej i Biotechnologii Uniwersytetu Szczecińskiego
Fotonika	<ul style="list-style-type: none"> • Laboratorium Technologii Teleinformatycznych i Fotoniki • Laboratoria Badawczo-Rozwojowe Uniwersytetu Szczecińskiego eLBRUS • Instytut Fizyki Uniwersytetu Szczecińskiego • Wydział Elektroniki i Informatyki Politechniki Koszalińskiej
Zaawansowane materiały	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Bioimmobilizacji i Innowacyjnych Materiałów Opakowaniowych ZUT • Katedra Fizykochemii Nanomateriałów ZUT • Zakład Materiałów Funkcjonalnych i Biomateriałów ZUT • Zakład Tworzyw Polimerowych ZUT
Mikro- i nanoelektronika	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Informatyki ZUT • Wydział Elektroniki i Informatyki Politechniki Koszalińskiej • Wydział Mechatroniki i Elektrotechniki Akademii Morskiej
Nanotechnologia	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Dydaktyczno-Badawcze Nanotechnologii ZUT • Katedra Fizykochemii Nanomateriałów ZUT

Źródło: Opracowanie własne.

W opinii uczestników panelu ekspertów, w przypadku poszczególnych KET zaangażowanie podmiotów jest różne. Kluczową kwestią, która warunkuje wdrażanie technologii, jest popyt na tego rodzaju technologie zgłaszany ze strony przedsiębiorstw. W efekcie poszczególne jednostki badawczo-naukowe mogące oferować rozwiązania w obrębie poszczególnych KET działają z różnym zaangażowaniem. Przykładem jest biotechnologia, gdzie ograniczeniem rozwoju jest właśnie ograniczony popyt regionalny. Pomorski Uniwersytet Medyczny, w szczególności Wydział Farmacji, Biotechnologii Medycznej i Medycyny Laboratoryjnej, posiada rozbudowaną strukturę organizacyjną (dwie katedry, klinikę, samodzielnie pracownie i zakłady). Posiadana infrastruktura laboratoryjna oraz kadrowa zapewnia wysoki potencjał do prowadzenia badań naukowych i prac B+R, szczególnie jeżeli uzupełni się ją o działalność Centrum Transferu Technologii oraz Inkubator Innowacyjności. Również należy docenić działalność Wydziału Biotechnologii i Hodowli Zwierząt ZUT, zarówno od strony kształcenia kadr (kierunek biotechnologia), jak również biorąc pod uwagę potencjał B+R znajdujący odzwierciedlenie w licznych zrealizowanych projektach. Niestety zdaniem niektórych respondentów panelu ekspertów i pogłębionych wywiadów, posiadany potencjał laboratoryjny i kadrowy nie jest w pełni wykorzystany przez regionalne przedsiębiorstwa (o tym mowa w dalszej części raportu). Korzystniej z kolei przedstawia się sytuacja w obrębie KET zaawansowane materiały, gdzie Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny dość aktywnie współpracuje z przedsiębiorstwami, odpowiadając na ich zapotrzebowanie w tym zakresie. Współpraca jest realizowana m.in. przez Katedrę Fizykochemii Nanomateriałów, Centrum Bioimmobilizacji i Innowacyjnych Materiałów Opakowaniowych oraz dwa zakłady. W Katedrze Fizykochemii Nanomateriałów prowadzone są prace związane z opracowaniem technologii otrzymywania różnego rodzaju nanomateriałów do wielu zastosowań. Badania nad otrzymywaniem i charakteryzowaniem nanomateriałów prowadzone są za pomocą najnowszych stosowanych w świecie metod instrumentalnych. Z kolei wspomniane centrum prowadzi aktywność w dziedzinach związanych z innowacyjnymi materiałami i technologiami systemów opakowaniowych. Aktywność tych jednostek jest widoczna w postaci licznych projektów badawczych oraz zgłoszeń patentowych. Z kolei w przypadku fotoniki na arenie krajowej jako znaczące wskazuje się głównie skupiska jednostek naukowych i przedsiębiorstw w województwach mazowieckim i lubelskim. Warto też

zwrócić uwagę na działalność chociażby Laboratorium Technologii Teleinformatycznych i Fotoniki przy ZUT, które włącza się w realizację dużych projektów badawczych realizowanych zarówno w kraju, jak też na arenie międzynarodowej. Za lidera rozwoju nanotechnologii można z kolei uznać Centrum Dydaktyczno-Badawcze Nanotechnologii przy ZUT. Centrum ulokowane w nowym budynku (2013 r.) mieści 72 laboratoria dydaktyczne oraz nowoczesną bazę aparaturową, sprzyjającą prowadzeniu prac naukowych.

Generalnie rzecz biorąc, jednostki naukowe mogące być partnerami w prowadzeniu prac B+R oraz wdrażaniu technologii w obrębie KET posiadają stosowny potencjał w tym zakresie. Ograniczeń w rozwoju tychże technologii w województwie zachodniopomorskim należy upatrywać natomiast w wielkości regionalnego rynku. Warto w tym kontekście podkreślić, że potrzeby firm nie wiążą się często z samym zastosowaniem technologii, ale otrzymaniem rozwiązań. Przedsiębiorcy nie szukają gotowych technologii do przetransferowania. Szukają rozwiązań problemów, które wymuszają często współpracę różnych jednostek danej uczelni i budowania zespołów badawczych różnych wydziałów, a nie tylko z tych nominalnie dedykowanych danej technologii. Często bowiem zdarza się, że przedsiębiorcy szukają rozwiązań, które są możliwe na bazie już istniejących technologii.

Podsumowując, zauważalna jest luka informacyjna w zakresie znaczenia i perspektyw rozwoju technologii KET w województwie zachodniopomorskim. Z tego względu warto rekomendować przeprowadzenie badań pogłębiających tę tematykę na kształt tych, jakie zrealizowano w województwie wielkopolskim³⁰. Celem analizy byłoby określenie najbardziej obiecujących sektorów pojawiających się w ramach KET i wypracowanie rekomendacji w zakresie wsparcia tych obszarów.

W województwie zachodniopomorskim funkcjonuje szereg tradycyjnych gałęzi przemysłu, ale i pewien zasób wschodzących branż opartych na wynikach prac B+R, w tym KET. W tym drugim przypadku nadal jednak niewielki jest wolumen tych podmiotów. Podstawowym ograniczeniem w wykorzystaniu potencjału instytucji naukowych i przedsiębiorców służących wykreowaniu nowych innowacyjnych pomysłów jest również niewielka liczba średnich i dużych przedsiębiorstw dysponujących odpowiednim kapitałem. Mikroprzedsiębiorstwa bowiem co do zasady nie mają odpowiedniego potencjału ani kompetencyjnego, ale przede wszystkim kapitałowego, by aktywnie uczestniczyć w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi.

3.4. Propozycje dodatkowych działań niezbędnych do realizacji założeń Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji

Podstawą rozwoju opartego na inteligentnych specjalizacjach jest polityka, której idea zawarta jest w *place-based-innovation policy*, a więc polityce skoncentrowanej terytorialnie ze szczególnym uwzględnieniem innowacji w procesie rozwoju. Koncepcja inteligentnych specjalizacji regionalnych tworzy czytelne i elastyczne ramy pozwalające na wybór strategii rozwoju zdolności innowacyjnych regionów oraz tworzenie polityki innowacyjnej. Jednak aby to narzędzie przyniosło zamierzone efekty, konieczne jest istnienie odpowiedniego otoczenia oraz skomplikowanych relacji między poszczególnymi elementami systemu³¹. Jednym z warunków koniecznych do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji jest funkcjonowanie środowiska przedsiębiorczości. Pomędzy różnymi grupami podmiotów regionalnych funkcjonujących na danym obszarze muszą zachodzić interakcje. Konieczne jest tworzenie intensywnej sieci współpracy, tj. nawiązywanie i podtrzymywanie wzajemnych relacji w celu uzyskania korzyści. Skonsolidowane działania firm z obszaru

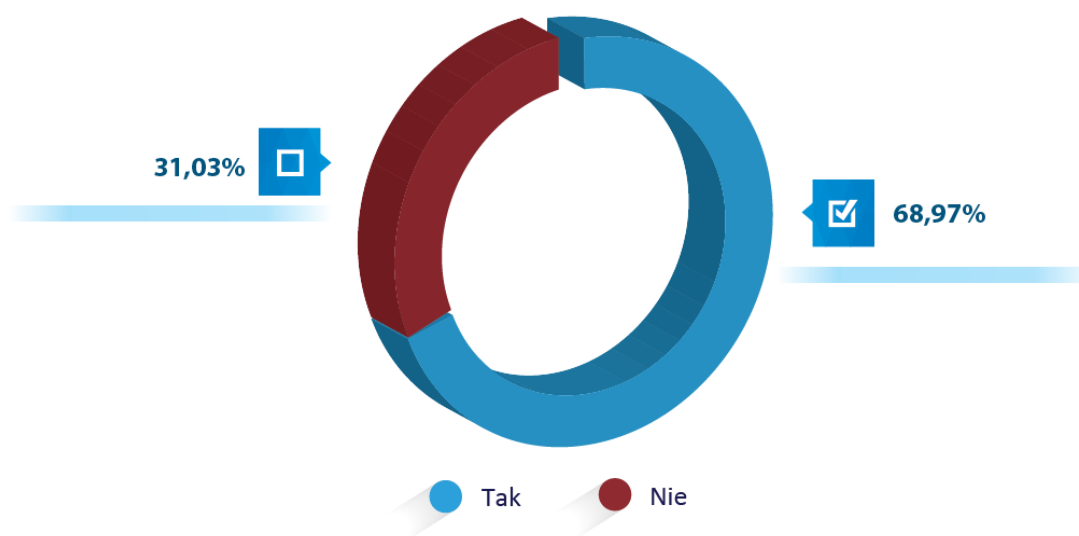
³⁰ M. Piotrowski, M. Thlon, M. Marciniak-Piotrowska, Identyfikacja i opis nowych obiecujących sektorów w Wielkopolsce pojawiających się w ramach KET (kluczowych technologii wspomagających), ICT (technologii informacyjno-komunikacyjnych) oraz sektorów kreatywnych, Poznań 2017.

³¹ E. Szostak, Inteligentne specjalizacje w rozwoju regionu, Studia Ekonomiczne, nr 209, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice 2015.

poszczególnych inteligentnych specjalizacji, powstanie i intensyfikacja współpracy w ramach klastrów, konsorcjów czy partnerstw przedsiębiorstw może m.in. przełożyć się na szybszy rozwój danego sektora oraz wzrost konkurencyjności podmiotów.

Idea Regionalnych Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji dopiero w okresie programowania 2014-2020 nabrała szczególnego znaczenia. Badanie CATI na próbie beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców pokazuje, że znaczna część z nich, ponad 30% badanych, nie posiada wiedzy na temat systemu wsparcia w ramach Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji i co dla nich z tego wynika. Można założyć, że odsetek ten jest jeszcze wyższy wśród przedsiębiorców nieubiegających się o wsparcie.

Wykres 10. Odpowiedź na pytanie: „Czy znany jest Pani/Panu jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)?”.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Tym samym podstawą do zainteresowania różnych środowisk tym zagadnieniem jest podjęcie działań mających na celu upowszechnienie informacji o dostępnych instrumentach wsparcia i skojarzenie tych informacji z inteligentnymi specjalizacjami. Informacja o koncepcji inteligentnych specjalizacji regionu i korzyściach z niej wynikających musi być powiązana z precyzyjnymi informacjami zarówno o procesie aplikowania o finansowanie projektów wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność, jak i zaprezentowaniem możliwych źródeł finansowania dla projektów wpisujących się w poszczególne specjalizacje oraz wysokości alokacji im dedykowanych.

Kolejnym zagadnieniem jest dynamiczny charakter inteligentnych specjalizacji oraz możliwe problemy rozwojowe o charakterze tymczasowym, na które powinna reagować regionalna polityka innowacji. Z doświadczenia we współpracy z ponad 10 regionami w kraju przez zespół autorów można założyć, że powszechnym zjawiskiem są próby modyfikacji specjalizacji (np. usunięcie dotychczasowej, dodanie nowej, rozszerzenie zakresu). Jest to jak najbardziej zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania regionalnych inteligentnych specjalizacji. Każdorazowo powinno obejmować podejście oparte na faktach (statystyka publiczna) uzupełnione partycypacyjnym podejściem (zaangażowanie kluczowych aktorów systemu innowacyjności m.in. poprzez stosowanie procesu przedsiębiorczego odkrywania). Pod tym względem opis założeń funkcjonowania procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz systemu wdrażania strategii jest prawidłowy i zgodny z większością najnowszych postulatów. Jeżeli miałyby zostać zidentyfikowane jakieś braki, to zdaniem autorów zbyt słabo zaakcentowano wykorzystanie podejścia poczwórnej helisy (włączenie

dotąd dodatkowo społeczeństwa obywatelskiego do współtworzenia polityki innowacji, przykład w formie dobrej praktyki opisany w rozdziale 5.1.).

Kolejnym postulatem wynikającym z jednej strony z analizy zapisów dokumentów, a z drugiej strony z oceny trendów na poziomie Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania inteligentnych specjalizacji można zaliczyć wzmocnienie współpracy międzynarodowej w celu tworzenia powiązań ponadregionalnych w odpowiedzi na brakujące regionalne zdolności innowacyjne. Przykładem może być wskazywany w badaniach IDI sektor szeroko rozumianej medycyny. Potencjał innowacyjny Pomorskiego Uniwersytetu jest znaczny, natomiast nie jest dostatecznie wykorzystywany przez podmioty z regionu. W tym przypadku uzasadnione byłoby tworzenie ponadregionalnych partnerstw na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć.

Zasadniczo rozdział 9 RIS3 WZ przedstawiający zasady polityki innowacyjnego rozwoju województwa można uznać za wciąż aktualny, nawet w świetle nowych dokumentów prawnych na poziomie Komisji Europejskiej i krajowym. Szereg obszarów opisanych wspomnianymi zasadami znalazł rozszerzenie w dalszej części dokumentu. Przykładowo kreowanie postaw innowacyjnych wśród przedsiębiorców w rozdziale 4.1., działalność badawczo-rozwojowa i współpraca sektora nauki i biznesu w rozdziale 4.2. czy też rozwój współpracy międzynarodowej i internacjonalizacji w rozdziale 5.

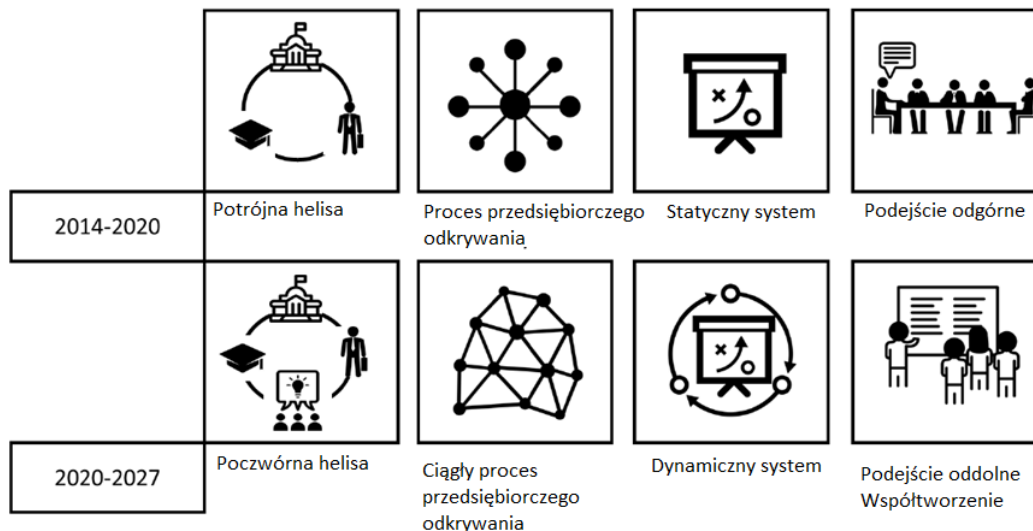
Dlatego też w tym miejscu skupiono się w większym stopniu nad koniecznością dodania ewentualnie nowych założeń dla aktualnej RIS3 WZ oraz jej nowej wersji. Wykorzystano w tym celu wyniki szeregu inicjatyw i dokumentów tworzonych przez Komisję Europejską lub też pod jej auspicjami, m.in.:

- Konferencja pn. Smart Regions 3.0, Bruksela, 14-15 listopada 2019.
- Webinar on Better RIS3 governance, 22 października 2019.
- Konferencja pn. Better Monitoring, Evaluating and Designing RIS3, Bruksela, 25 września 2019.
- Publikacja pt. Smart specialization from Concept to Practice, JRC Policy Insights.
- Konferencja pn. Smart Specialisation: from the EU to the world, Sewilla, 25 września 2018 oraz publikacja pt. Smart Specialisation in the world, an EU policy approach helping to discover innovation globally, Outcomes, lessons and reflections from the first global workshop on Smart Specialisation, 2019.
- Wytyczne Komisji Europejskiej pt. Position Paper on S3 Evaluation, European Union, 2019.
- Ewaluacja systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji pt. Smart Specialisation Evaluation: Setting the Scene, JRC Policy Insights, 2019.
- Raport pt. An analytical framework to assess the governance of universities and their involvement in Smart Specialisation Strategies, European Union, 2018.

Analizując zakres tych wydarzeń/dokumentów związanych z wdrażaniem RIS3, można zauważyć dość powszechnie formułowane odejście od dotychczasowych praktyk w następujących obszarach:

1. Koncepcja potrójnej helisy zastąpiona poczwórną helisą (włączanie społeczeństwa obywatelskiego).
2. Traktowanie procesu przedsiębiorczego odkrywania jako elementu towarzyszącemu wdrażaniu RSI w sposób ciągły.
3. Dynamiczne podejście do formułowania celów i działań (możliwość modyfikacji w czasie).
4. Tworzenie elementów RSI w modelu oddolnym (włączenie szerokiego grona interesariuszy).

Rysunek 8. Zmiana podejścia w zakresie funkcjonowania RSI.

Źródło: RIS3 Tools from the Thematic Experts.

Zgodnie z aktualnymi trendami dotyczącymi tworzenia RSI dotychczas stosowany model potrójnej helisy (Triple Helix model of innovation) powinien zostać zastąpiony modelem poczwórnej helisy (Quadruple Helix model of innovation). Model innowacji Quadruple Helix rozpoznaje cztery główne podmioty w systemie innowacji: naukę, politykę, przemysł i społeczeństwo. Z analizy dobrych praktyk zaleca się większe zaangażowanie zainteresowanych stron, w szczególności MŚP i grup społecznych. W tym celu konieczne są jednak konkretne instrumenty i strategie komunikacji (rekomenduje się wykorzystanie instrumentów opracowanych w ramach projektu The Online S3 Platform – Toolbox³²). Należy podkreślić, iż RIS3 WZ musi być żywym dokumentem, w którym nowe założenia, cele i priorytety wynikają z procesu przedsiębiorczego odkrywania realizowanego w sposób ciągły, jak również z monitorowania i ewaluacji. Monitorowanie RIS3 WZ musi obejmować wskaźniki jakościowe i ilościowe, które powinny być przydatne i dostępne, gdy jest to możliwe, dla zainteresowanych stron tworzących poczwórną helisę.

Istotne powinno być również włączenie kwestii zrównoważonego rozwoju do RIS3 WZ. Wynika to z szeroko podkreślanego znaczenia tego elementu oraz przyjęcia jednego z celów Polityki Spójności polegającego na dążeniu do redukcji emisji.

3.5. Propozycje działań mających na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji

W pierwszej kolejności zgromadzono propozycje działań mających na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji z dokumentów o charakterze strategicznym oraz raportów na temat stanu województwa. Poniżej przedstawiono w sposób syntetyczny najważniejsze wnioski:

1. **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030.** Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje. Zapisy w tym zakresie dotyczą m.in. konieczności dalszego rozwijania i koordynowania procesów przedsiębiorczego odkrywania, rozwoju instrumentów wsparcia innowacyjności, sfery B+R, transferu technologii oraz wzmocnienia współpracy pomiędzy sektorem nauki i biznesu. Powinien być dalej rozwijany potencjał uczelni jako animatorów innowacji i inicjatorów przemian technologicznych w gospodarce. Wzmocnieniu powinien

³² <http://www.s3platform.eu/toolbox/>.

ulegać kapitał ludzki, w tym otwartość na wprowadzanie innowacji. Aby uniknąć pogłębiającej się polaryzacji regionu, powinny być zastosowane mechanizmy transferu innowacji na mniej rozwinięte regiony województwa. Głównym instrumentem realizacji powyższych postulatów będzie RIS3 WZ.

2. **Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ RIS3 WZ.** Wdrażanie RIS3 WZ powinno stanowić odpowiedź na wyzwania rozwojowe wskazane w tym dokumencie. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć zapewnienie dostępu przedsiębiorstwom do narzędzi finansowania innowacji, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, dyfuzję innowacji na mniej rozwinięte obszary województwa, wzmacnianie kapitału ludzkiego, rozwój potencjału naukowego oraz poprawę struktury powiązań gospodarczych. Można zauważyć, że istnieje silna korelacja pomiędzy postulatami wskazanymi w Strategii Rozwoju a RIS3 WZ.

W oparciu o kompleksową analizę danych zastanych (raporty ewaluacyjne, aktualne rekomendacje Komisji Europejskiej, wyniki dyskusji z ostatnich wydarzeń zorganizowanych pod patronatem Komisji Europejskiej, dobre praktyki z innych regionów), wyniki wywiadów IDI, jak również w oparciu o wyniki badań CAWI/CATI wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców została stworzona lista proponowanych działań mających na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji:

- Wzmacnianie współpracy w obrębie funkcjonującego ekosystemu innowacji. Można w tym zakresie wykorzystać dotychczasowe doświadczenia m.in. projektu INKREASE – Innovation and Knowledge for Regional Actions and Systems³³. Celem projektu jest wzmacnianie współpracy na rzecz rozwoju innowacyjności m.in. poprzez identyfikację i promocję dobrych praktyk (np. wzmacnianie roli sieci innowacji i klastrów, uwzględnienie specyficznych potrzeb danego sektora, realizację tzw. projektów strategicznych angażujących większe grono podmiotów na potrzeby pokonania barier rozwojowych o większej skali i znaczeniu, uzyskanie masy krytycznej systemu innowacji, budowanie społecznej wartości dla innowacji).
- Wzmacnianie współpracy między sferą nauki i biznesu poprzez stosowanie szeregu zachęt:
 - powstawania podaży usług B+R opartych na infrastrukturze – realizacja m.in. poprzez dofinansowanie infrastruktury B+R w jednostkach naukowych, której specyfika byłaby dostosowana do potrzeb przedsiębiorstw, działania wspierające profesjonalizację obsługi przedsiębiorstw przez jednostki B+R,
 - powstawania popytu na tego typu usługi – realizacja m.in. poprzez dofinansowanie prac B+R przedsiębiorstw realizowanych wspólnie lub zleczanych jednostkom naukowym (także w postaci np. bonów badawczych), działania informacyjne wśród przedsiębiorstw co do dostępnej infrastruktury B+R i oferty jednostek naukowych w regionie,
 - minimalizacji kosztów transakcyjnych nawiązywania i prowadzenia współpracy – realizacja m.in. poprzez organizację spotkań przedstawicieli świata nauki i przedsiębiorstw z uwzględnieniem reprezentowanych dyscyplin naukowych i branż gospodarki (np. w formie smart labów, warsztatów technologicznych), prezentacja dobrych praktyk i standardów współpracy³⁴.
- Podejmowanie działań mających na celu zmianę postawy pracowników jednostek naukowych, aby w większym stopniu angażowali się w badania stosowane i prace rozwojowe. W opinii niektórych uczestników badań, naukowcy często nie wiedzą, jak współpracować z przedsiębiorcami lub też najwyczejniej nie chcą, co może wynikać z istotnych rozbieżności celów przedsiębiorstw i uczelni. Można się nawet spotkać z postawami, gdzie młodzi naukowcy są blokowani przez profesorów, jeżeli

³³ <https://www.interregeurope.eu/inkrease/>.

³⁴ E.M. Mora-Valentin, A. Montoro-Sanchez, L.A. Guerras-Martin, Determining factors in the success of R&D cooperative agreements between firms and research organizations. Research policy, 2004.

chodzi o komercjalizację swoich pomysłów (lub też tego typu działania nie są dostatecznie wspierane przez jednostki, w których pracują). Zmiany tych postaw powinny następować odgórnie, od samej polityki wsparcia realizacji prac B+R przez władze rektorskie (np. zwolnienie z części obowiązków dydaktycznych czy też organizacyjnych na rzecz realizacji prac B+R). Dobrym pomysłem w opinii badanych jest organizacja cyklicznych spotkań naukowców z przedsiębiorcami w obrębie wcześniej zdefiniowanych, wąskich obszarów tematycznych. Warto pokazywać również studia przypadków udanej współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami w zakresie prowadzenia prac B+R i rozwoju innowacji.

- Wzmacnianie potencjału instytucji otoczenia biznesu m.in. poprzez granty, których beneficjentem jest bezpośrednio IOB (np. tworzenie infrastruktury, wzmacnianie zasobów kadrowych), jak też rozwój projektów o charakterze parasolowym (rozwój usług skierowanych do przedsiębiorstw oraz ich profesjonalizacja). Stworzenie mechanizmów funkcjonowania projektów parasolowych, które będą atrakcyjne dla IOB (zidentyfikowano w tym obszarze bariery opisane w dalszej części raportu).
- Opracowanie regionalnego planu rekomendowanych interdyscyplinarnych badań w dziedzinach uznanych za inteligentne specjalizacje regionu (przykład dobrej praktyki z województwa lubelskiego, więcej w rozdziale 5.1.).
- Opracowanie bazy informacyjnej na temat obecnej i przyszłej infrastruktury naukowo-badawczej w regionie, zinwentaryzowanej głównie pod kątem jej optymalnego wykorzystania do prowadzenia interdyscyplinarnych badań na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu. Przeprowadzone analizy pozwoliłyby na określenie pożądanych kierunków prowadzenia prac naukowo-badawczych w regionie, z jednoczesnym wskazaniem możliwych technologii i rozwiązań, jakie mogą mieć zastosowanie w gospodarce regionu. W tym:
 - określenie poziomu konkurencyjności sektora zachodniopomorskiej nauki w wymiarze krajowym i europejskim z punktu widzenia rozwoju inteligentnych specjalizacji,
 - ocena możliwości zaangażowania jednostek naukowo-badawczych do prowadzenia wspólnych (interdyscyplinarnych) badań w dziedzinach inteligentnych specjalizacji.
- Cykliczne badania i analizy dotyczące rozwoju określonych sektorów społeczno-gospodarczych (w tym wspomnianych w rozdziale 3.4. technologii KET).
- Organizacja warsztatów o charakterze Smart Lab w obrębie danej branży lub technologii. Spotkania łączące świat nauki i biznesu pozwalałyby np. na kreowanie pomysłów na projekty, tworzenie wspólnych agend badawczych czy też lepsze poznanie strony popytowej i podażowej w zakresie badań (wskazywał na to jeden z respondentów pogłębionych wywiadów reprezentujący CTT).
- Stworzenie agendy badawczej dla obszaru medycyny. Argumentem jest potencjał Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego oraz funkcjonującego w jego obrębie inkubatora innowacyjności. Jednostka posiada duży potencjał w zakresie podaży usług, który nie jest równoważony odpowiednim popytem ze strony regionalnych przedsiębiorstw. Być może wynika to z bardzo słabego osadzenia różnych obszarów medycyny w dotychczasowych regionalnych inteligentnych specjalizacjach. Zdaniem jednego z ekspertów uczestniczących w badaniach, ten obszar jest niedostatecznie premiowany w działaniach wspierających rozwój badań naukowych i innowacji. W szczególności uwzględnienie takich obszarów jak biotechnologia, techniki rehabilitacji czy też kosmetologia jest obecnie szczególnie uzasadnione.
- System badań naukowych i innowacji, wyłączając może badania podstawowe, jest w dużej mierze podyktowany bieżącymi potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz możliwościami komercjalizacji badań. Nie da się ukryć, iż w tym ostatnim aspekcie sektor przedsiębiorstw zwykle działa znacznie skuteczniej i efektywniej niż jednostki naukowe (gdzie często badania są prowadzone). Z tego względu pozytywnie można ocenić ideę i cele wdrażanego Bonu na innowacje. Natomiast zdaniem jednego z rozmówców pogłębionych wywiadów, instrument ten wymaga dopracowania pod względem wymogów formalnych (obecnie stanowiących duże obciążenie/barierę dla przedsiębiorstw) oraz możliwych do pozyskania kwot dofinansowania. W niektórych sektorach gospodarki/obszarach

technologii, dotychczasowy poziom wsparcia 200 tys. zł jest niewystarczający do przeprowadzenia kompleksowych badań.

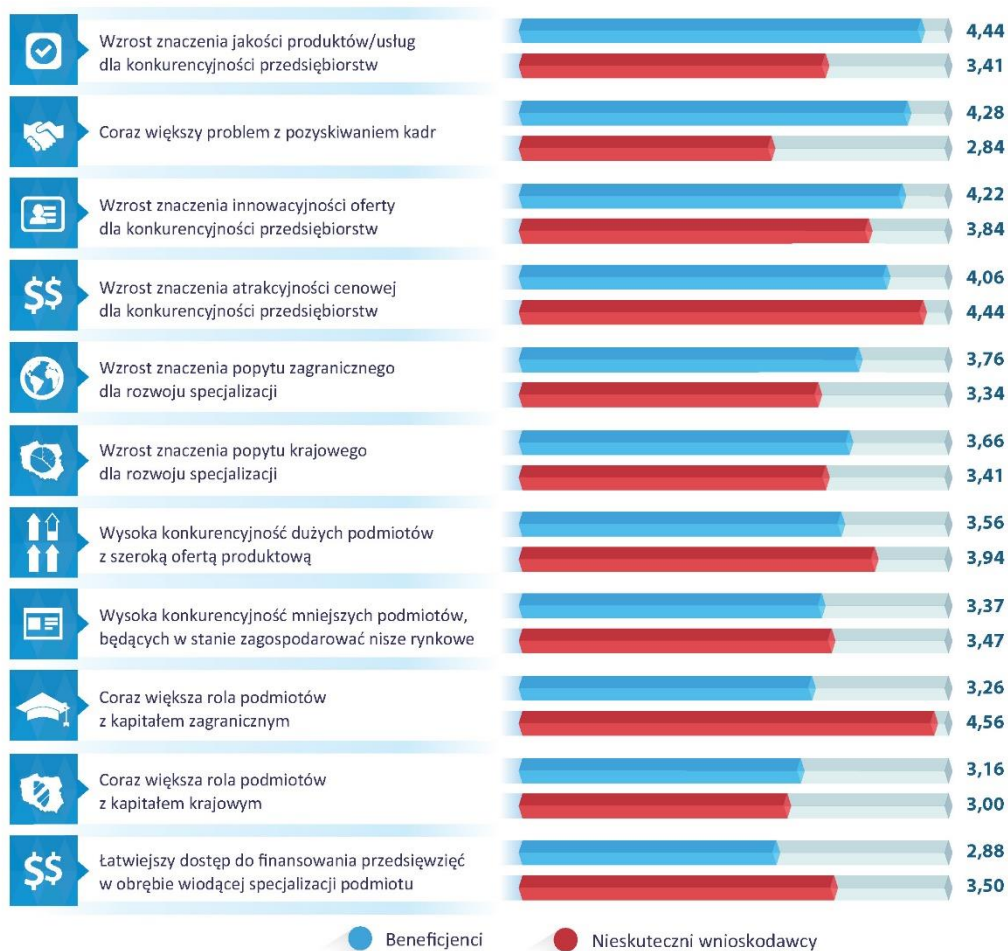
Uzupełnieniem i rozszerzeniem tych rekomendacji były wnioski z przeprowadzonego panelu ekspertów:

- **Wspieranie współpracy pomiędzy uczelniami i biznesem.** Same inwestycje w infrastrukturę badawczą uczelni nie muszą automatycznie przekładać się na podniesienie innowacyjności firm. Kluczowym aspektem poza samym wyposażaniem uczelni w aparaturę czy laboratoria jest umiejętność przełożenia badań w przygotowywanie rozwiązań dla biznesu i podejmowanie współpracy z przedsiębiorstwami. Ważny jest zatem popyt na usługi badawczo-rozwojowe. Kluczowa, a z pewnością bardzo istotna, jest tu rola takich instytucji jak Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii (ZUT), Centrum Transferu Technologii (PUM) czy też Centrum Transferu Technologii Morskich (AM).
- **Informacja na temat możliwości badawczych i infrastruktury poszczególnych jednostek.** Ważne jest także, aby mieć dostęp do kompleksowej wiedzy na temat tego, jakimi możliwościami badawczymi (w sensie sprzętu i jego przeznaczenia) dysponują poszczególne uczelnie. Biorąc pod uwagę autonomiczny charakter działalności poszczególnych wydziałów przy występującej często konieczności kompleksowego podejścia do realizacji prac badawczo-rozwojowych, tego rodzaju zbiorcza informacja opisująca potencjał danej uczelni mogłaby być stymulantą współpracy na linii biznes – uczelnie. Trzeba bowiem wziąć pod uwagę, że przedsiębiorcy niekoniecznie muszą mieć informacje na temat sprzętu. Z ich perspektywy uzyskanie rozwiązań, a wcześniej informacji na temat takiej możliwości, jest istotne pod kątem planowania inwestycji czy starania się o finansowanie. Odrębną, choć powiązaną z tym kwestią jest świadomość innowacyjna przedsiębiorców. Innymi słowy, dla wielu z nich, zwłaszcza mniejszych, innowacje mogą się wiązać z koniecznością podejmowania zaawansowanych badań, co z kolei może być uznawane za kosztochłonne. W rzeczy samej jednak często podejmują działania, które są innowacjami, ale przedsiębiorcy ich w ten sposób nie traktują. Dodatkowo warto podkreślić, że powiązaniem z powyższym problemem może być brak pomysłu na innowacje. Istotna jest tu kwestia promocji dobrych praktyk, żeby zaprezentować firmy, które uzyskały dofinansowanie, prowadzą badania i wprowadzają innowacje finansowane np. ze środków unijnych po to, żeby inni przedsiębiorcy mogli zobaczyć, na czym one polegają.
- **Upowszechnienie informacji o działalności takich podmiotów jak centra transferu technologii.** Przeciętny przedsiębiorca może nie posiadać wiedzy na temat ich działalności, a świadomość konieczności samodzielnego poszukiwania odpowiednich pracowników naukowych to jedna z barier podejmowania współpracy z uczelniami. Kolejną kwestią, już na styku uczelnia – przedsiębiorca, jest wypracowanie zrozumiałego dla osoby niezaangażowanej w prowadzenie badań naukowych sposobu komunikowania tego, jaką ofertę ma dana uczelnia bądź jej jednostka i jakie efekty można dzięki temu osiągnąć. Rozwiązaniem, które mogłoby być odpowiedzią na tego rodzaju ograniczenia, byłoby podjęcie przez same uczelnie czy też reprezentujące je centra transferu technologii działań informacyjno-promocyjnych, czyli bardziej proklienckie nastawienie, podobnie jak ma to miejsce wobec kandydatów na studentów. Elementem akcji promocyjnej mogłaby być informacja o bonach na innowacje, jakie można w danej uczelni wykorzystać i w jakim zakresie. Zasadne jest zintensyfikowanie stosownych działań promocyjnych na rzecz przedsiębiorców.

3.6. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego³⁵

Jednym z istotnych aspektów badania jest zidentyfikowanie takich obszarów i kierunków rozwoju, w których mogą uczestniczyć firmy tworzące zachodniopomorskie inteligentne specjalizacje bądź które w istotny sposób oddziałują na ich funkcjonowanie. Kwestie te były podejmowane zarówno w trakcie wywiadów i ankiet z beneficjentami oraz nieskutecznymi wnioskodawcami. Poniższy wykres prezentuje uśrednione oceny w odniesieniu do poszczególnych aspektów oddziałujących na rynek. Zwraca uwagę różnica w podejściu do zagadnienia wśród beneficjentów oraz tych podmiotów, którym nie udało się uzyskać finansowania z RPO WZ dla swoich projektów.

Wykres 11. Ocena trendów i zmian zachodzących w obrębie inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

³⁵ Podrozdział zawiera odpowiedzi na pytanie badawcze:

– Jakie są trendy i zmiany w obszarach Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?

Tabela 3. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego według beneficjentów RPO WZ 2014+.

	Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	Zaawansowane wyroby metalowe	Produkty drzewno-meblarskie	Opakowania przyjazne środowisku	Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	Multimodalny transport i logistyka	Produkty oparte na technologiach informacyjnych	Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji
Wysoka konkurencyjność mniejszych podmiotów będących w stanie zagospodarować nisze rynkowe	3,70	3,50	4,00	3,75	3,25	2,67	2,80	3,41	3,08
Wysoka konkurencyjność dużych podmiotów z szeroką ofertą produktową	3,50	3,69	2,86	4,00	3,42	3,67	4,00	3,32	3,76
Wzrost znaczenia innowacyjności oferty dla konkurencyjności przedsiębiorstw	3,90	4,27	4,07	4,13	4,17	4,83	3,60	4,32	4,30
Wzrost znaczenia atrakcyjności cenowej dla konkurencyjności przedsiębiorstw	4,40	3,92	3,57	4,00	4,50	4,50	4,80	4,09	3,95
Wzrost znaczenia jakości dla konkurencyjności przedsiębiorstw	4,70	4,42	4,29	4,63	4,58	4,83	4,00	4,32	4,41
Wzrost znaczenia popytu krajowego dla rozwoju specjalizacji	3,00	3,27	3,71	4,25	3,67	3,83	3,60	3,68	3,92
Wzrost znaczenia popytu zagranicznego dla rozwoju specjalizacji	4,20	4,08	4,00	4,13	4,17	3,50	1,80	3,59	3,54
Coraz większa rola podmiotów z kapitałem krajowym	3,40	2,77	3,14	3,13	3,25	2,17	3,00	3,18	3,51
Coraz większa rola podmiotów z kapitałem zagranicznym	3,80	3,38	3,07	4,13	3,17	3,33	2,20	3,00	3,24

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

W grupie beneficjentów wskazuje się na wzrost znaczenia jakości jako czynnika konkurencyjności przedsiębiorstw, z kolei nieskuteczni wnioskodawcy uznają raczej atrakcyjność cenową jako istotny aspekt decydujący o sukcesie rynkowym. Dodatkowo także wskazują na rosnące znaczenie firm z udziałem kapitału zagranicznego, który to czynnik został uznany jako kluczowy w tej grupie respondentów. Różnice w podejściu mogą wynikać z doświadczeń rynkowych firm czy branż, w jakich działają, a warto podkreślić, że połowa respondentów z grupy nieskutecznych wnioskodawców nie wpisuje się w żadną z regionalnych inteligentnych specjalizacji. Są to jednak podmioty takie jak szkoły i placówki oświatowe, instytucje szkoleniowe oraz instytucje otoczenia biznesu, które pełnią istotną rolę w regionalnym systemie innowacji. W ich przypadku oceny wynikają z doświadczeń współpracy z przedsiębiorstwami tworzącymi regionalne inteligentne specjalizacje.

Beneficjenci uczestniczący w badaniu to z kolei podmioty, które działają głównie w obrębie dwóch inteligentnych specjalizacji: *Zaawansowane wyroby metalowe* oraz *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*. W tym przypadku jakość rzeczywiście może być istotnym czynnikiem decydującym o przewadze konkurencyjnej. Nie mówimy tu bowiem o produktach masowych, ale wyspecjalizowanych i wysokomarżowych. W tym przypadku szeroka oferta produktowa również odgrywa mniejszą rolę, a na znaczeniu zyskuje właśnie jakość i przeznaczenie produktu.

O wpływie branż na dostrzegane zmiany i trendy na oceny świadczą również inne wskazania. W przypadku beneficjentów dość duże znaczenie przypisywane jest kwalifikacjom kadr oraz innowacyjności oferty, które to czynniki są znacznie słabiej oceniane przez nieskutecznych wnioskodawców.

Porównanie wskazań na trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego (por. tabela 3) ujawnia, że w obrębie wszystkich spośród RIS województwa zachodniopomorskiego dostrzega się **rosnące znaczenie jakości dla konkurencyjności przedsiębiorstw**. Jako istotny aspekt rozwoju specjalizacji uznany został także **popyt zagraniczny** (średnie wskazania powyżej 4,00 w przypadku pięciu RIS) oraz **innowacyjny charakter oferty** (średnie wskazania powyżej 4,00 w przypadku czterech RIS).

Konkretne trendy właściwe dla regionalnych inteligentnych specjalizacji były wskazywane w trakcie wywiadów pogłębionych, jak również wynikają z analizy danych zastanych. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że mają one często postać megatrendów właściwych dla współczesnych społeczeństw i gospodarek. Jakkolwiek możliwe jest podjęcie próby rozdzielnego przedstawienia różnych trendów i nisz rozwojowych w zależności od inteligentnych specjalizacji, to jednak trzeba mieć na uwadze, że wszystkie one mają w dużej mierze charakter przekrojowy.

Z przeprowadzonej analizy (w tym informacji przekazywanych przez respondentów) wynika, że podstawowym trendem, z jakim będą się mierzyć firmy z regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, jest **sprostanie wymogom transformacji w kierunku Przemysłu 4.0**. Powiązana jest z tym także koncepcja **Internet of Thing, czyli integracja i cyfryzacja procesów produkcyjnych** podnoszących efektywność i obniżających koszty produkcji. Elementem strategii biznesowej prowadzącej do rozwoju Przemysłu 4.0 jest dążenie do udziału w produkcji i sprzedaży maszyn i urządzeń wyposażonych w nowoczesne oprogramowanie ukierunkowane na zdalne sterowanie, komunikację i łatwą rekonfigurację. Wiąże się z tym inna konkluzja, jaka wyłania się z analizy wskazań respondentów. Jest nią dostrzeganie przekrojowości i komplementarności regionalnych inteligentnych specjalizacji. Przejawia się to chociażby właśnie w dostrzeganiu możliwości wykorzystania technologii IT zarówno w produkcji, jak i zarządzaniu procesami, co jest zresztą zgodne z założeniami funkcjonowania RIS *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*. Wydaje się więc, że specjalizacja ta z uwagi na swój horyzontalny charakter może mieć duże znaczenie dla rozwoju pozostałych spośród regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.

Zasadniczo ujmując, należy uwzględnić rosnące zapotrzebowanie na korzystanie z narzędzi teleinformatycznych/usług ICT. Chodzi zarówno o rozwój koncepcji Przemysłu 4.0, ale także wkraczające do

wszystkich praktycznie dziedzin życia i gospodarowania stosowanie narzędzi ICT. Procesy te mają miejsce równoległe z postępującą cyfryzacją i rozwojem społeczeństwa informacyjnego, co wywołuje efekty w postaci zwiększonego popytu na szeroko rozumiane e-usługi. Na znaczenie cyfryzacji procesów biznesowych wskazują także respondenci wywiadów pogłębionych, odnosząc się do różnych specjalizacji i wskazując na występujące w nich trendy związane z zastosowaniem narzędzi teleinformatycznych:

- *Zaawansowane wyroby metalowe*: zwrócono uwagę na rozwijanie się branży medycznej w kierunku robotyzacji i technologii IT oraz przechodzenie od produktów sterowanych mechanicznie sterowanych w kierunku sterowanych elektronicznie;
- *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*: branża rozwija się w kierunku precyzyjnego stosowania nawozów, zastosowaniu technologii IT do sterowania maszynami rolniczymi, nowoczesnych maszyn.

Jakkolwiek respondenci z pozostałych specjalizacji nie wskazywali wprost na znaczenie procesów cyfryzacji, to jednak trzeba mieć na uwadze, że odnosi się ona praktycznie do całej gospodarki i wszystkich dziedzin, zarówno produkcyjnych, jak i usługowych. Dobitnie uwidocznili się to w czasie epidemii COVID-19, która ograniczając funkcjonowanie wielu firm, wywołała skutki w postaci przeniesienia wielu procesów do Internetu (praca zdalna, e-learning), ale także sprawiła, że wiele usług dotychczas świadczonych bezpośrednio ewoluuje do postaci, w której także są wykorzystywane kontakty online (np. konsultacje lekarskie, treningi). Cyfryzacja i informatyzacja, a co za tym idzie cały sektor IT nabiera zatem znaczenia horyzontalnego. Każda z branż tworzących regionalne inteligentne specjalizacje może być beneficjentem tego procesu, bowiem poza wymuszonymi w pewnym sensie procesami cyfryzacji proces ten będzie postępował jako element transformacji przemysłowej (por. rozdział 3.10.).

Powiązana z powyższymi kwestią istotną z punktu widzenia wszystkich praktycznie dziedzin gospodarowania jest perspektywa pojawienia się w Polsce sieci 5G, czyli sieci telekomunikacyjnej nowej generacji. Jest ona o tyle istotna, że przywołana kwestia przeniesienia procesów do Internetu w efekcie epidemii COVID-19 spowodowała przeciążenia sieci³⁶. Sieć 5G otworzy zatem nowe możliwości zarówno dla branży IT, jak i pozostałych w zakresie wdrażania nowych usług czy procesów technologicznych. Daje bowiem o wiele szybsze, stabilniejsze połączenia i o wiele krótsze czasy reakcji sieci niż obecne rozwiązania. Ma przy tym istotną przewagę nad dotychczasową na trzech zasadniczych polach:

- **Pozwala na wiele szybsze przesyłanie danych.** Sieć piątej generacji pozwoli przysyłać dane z prędkościami nawet 10 gigabitów na sekundę (ok. 40 razy szybciej niż dzisiejsze sieci 4G/LTE/LTE Advanced). Ta prędkość umożliwi innym nowym technologiom, takim jak autonomiczne samochody, odbieranie i przetwarzanie w czasie rzeczywistym ogromnych ilości danych.
- **Ma większą pojemność.** Sieć 5G pozwoli na połączenie miliona urządzeń na kilometr kwadratowy (przy sieci LTE możliwości są kilkaset razy mniejsze). To otwiera drzwi do błyskawicznego rozwoju Internetu rzeczy i zupełnie nowych jego zastosowań, od inteligentnych ubrań monitorujących stan zdrowia właściciela, aż po całe inteligentne miasta.
- **Ma niezwykle małe opóźnienia, czyli czas reakcji.** W sieciach czwartej generacji opóźnienie między wysłaniem danych a odebraniem sygnału zwrotnego wynosi średnio 50 milisekund. W sieci 5G zaledwie 1 milisekundę. W praktyce oznacza to na przykład, że sieć 5G pozwoli zdalnie sterować różnymi urządzeniami, np. maszynami budowlanymi czy robotami medycznymi, a chirurg za pośrednictwem robota będzie mógł przeprowadzić operację pacjenta znajdującego się na innym kontynencie³⁷.

³⁶ Jednym z rozwiązań było zmniejszenie przez YouTube rozdzielczości filmów publikowanych na tym portalu (por. <https://serwisy.gazetaprawna.pl/media/artykuly/1462159,koronawirus-youtube-jakosc-sd-zamiast-hd.html>).

³⁷ Za: <https://www.gov.pl/web/5g/korzysci>.

Warto przy okazji wspomnieć, że sieć 5G budzi obecnie pewne kontrowersje, jeśli chodzi o wpływ tej technologii na zdrowie. Według rządowych danych wpływ pola elektromagnetycznego na człowieka to przedmiot bardzo wielu badań naukowych. Światowa Organizacja Zdrowia po przeglądzie wyników 25 tys. takich badań z ostatnich 30 lat uznała, że nie ma dowodów na szkodliwe efekty zdrowotne pól elektromagnetycznych o małym natężeniu³⁸. Niemniej badania są ciągle prowadzone, a ze względu na fakt, że technologia jest nowa, trudno jednoznacznie na dzień dzisiejszy rozstrzygnąć kwestie jej wpływu na nasze zdrowie.

Przywołane wcześniej przy okazji sektora IT **powiązania międzyspecjalizacyjne** występują zresztą pomiędzy innymi specjalizacjami, jak chociażby:

- *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze oraz Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej*, gdzie wspólnym mianownikiem jest produkcja nawozów organicznych i mineralnych czy
- *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze oraz Opakowania przyjazne środowisku* – tu znaczenie ma odpowiednie pakowanie produktów zgodnie z wymaganiami narzucanymi przez zagranicznych odbiorców.

Regionalna gospodarka będzie także pod wpływem oddziaływania megatrendów, które powinny być uwzględniane przez przedsiębiorstwa w procesach planowania strategicznego. Część z nich była również zasygnalizowana w trakcie wywiadów pogłębionych. Mowa chociażby o wykorzystaniu trendu związanego z coraz większą popularnością **profilaktyki zdrowotnej**. Jest to zagadnienie bardzo szerokie, bo jakkolwiek podstawą jest potencjał turystyczny, to jego uzupełnieniem jest szeroka gama usług prozdrowotnych. Rodzi się tu miejsce do istotnego udziału firm z branży farmaceutycznej, chociażby w obszarze poszukiwań i budowy palety leków adresowanych do ludzi starszych. Oczywiście nie tylko starsza część populacji jest potencjalnym adresatem tego rodzaju działań. Optyka rynkowa ulega bowiem znaczącemu poszerzeniu, jeśli uwzględnimy kolejny z trendów, jaki może tworzyć implikacje dla sektora farmaceutycznego, czyli **przeciwdziałanie skutkom chorób cywilizacyjnych** (np. choroby układu krążenia czy otyłość).

Innym z trendów występujących zarówno w Polsce, jak i w Europie i oddziałującym na niemal wszystkie dziedziny życia jest szeroko rozumiana **ekologia połączona z rosnącym zainteresowaniem produktami naturalnymi**. Tego rodzaju trend może mieć swoje skutki np. dla nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego. Rosnące znaczenie proekologicznych postaw konsumentów zostało dostrzeżone przez przedstawicieli dwóch z regionalnych inteligentnych specjalizacji:

- *Produkty drzewno-meblarskie* – wskazano tu na postępującą ekologizację polegającą np. na zastępowaniu drewna innymi materiałami;
- *Zaawansowane wyroby metalowe* – tu z kolei wskazano na nastawienie na produkcję materiałów i urządzeń wykorzystywanych w ochronie środowiska.

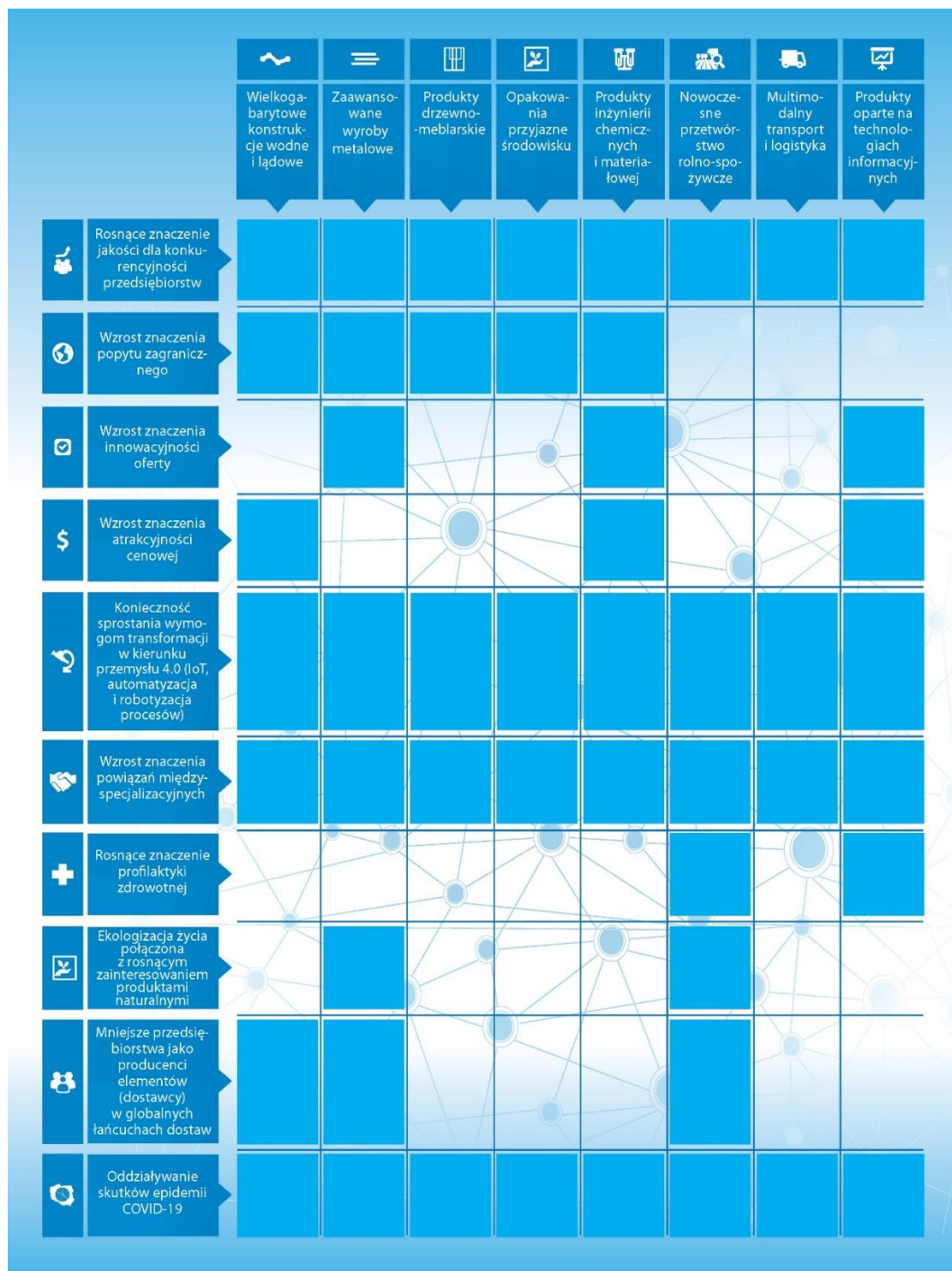
Z wywiadów z przedstawicielami IOB wynika również, że mniejsze przedsiębiorstwa zaczynają uczestniczyć jako producenci elementów w łańcuchach dostaw. Ma to chociażby miejsce w ramach inteligentnej specjalizacji *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe*. Większość inicjatyw z tego zakresu powstaje na terenie specjalnych stref ekonomicznych.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, regionalne inteligentne specjalizacje podlegają lub będą podlegać oddziaływaniu szeregu trendów właściwych dla współczesnych gospodarek. Staną także wobec konieczności

³⁸ <https://www.gov.pl/web/5g/wybrane-badania-na-temat-wplywu-pola-em-na-zdrowie>.

zacieśniania współpracy pomiędzy poszczególnymi specjalizacjami celem wypracowania oferty spełniającej wymagania współczesnego rynku. Wydaje się, że tego rodzaju interdyscyplinarne powiązania (oprócz samego podnoszenia poziomu konkurencyjności przedsiębiorstw) powinny być szczególnie pożądane w przypadku projektów mających uzyskiwać dofinansowanie w ramach RPO WZ.

Rysunek 9. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Jak wynika z powyższego zestawienia zidentyfikowanych trendów i zmian, część spośród nich odnosi się do każdej z inteligentnych specjalizacji. Oczywiście oddziaływanie w przypadku każdej z branż będzie inne, choć bez wątplenia kluczowe wydają się magatrendy, które będą oddziaływać w różnym stopniu na każdą z branż. Kluczowym aspektem jest obecnie to, w jakim stopniu na gospodarkę regionu wpłynie epidemia COVID-19. Najbardziej prawdopodobnym scenariuszem jest przynajmniej czasowe spowolnienie gospodarcze, które może spowolnić procesy rozwoju innowacji w przedsiębiorstwach, które będą zmuszone szukać oszczędności w czasie kryzysu gospodarczego. Trudno również o jednoznaczne oszacowanie konsekwencji dla rynku pracy (poza postępującym wzrostem stopy bezrobocia), funkcjonowania regionalnego systemu innowacji (uzależnionego w dużej mierze od środków publicznych) czy wreszcie dystrybucji funduszy UE w perspektywie finansowej 2021-2027.

3.7. Miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości

Globalny łańcuch wartości (ang. *global value chains*, GVC) to powiązane ze sobą etapy produkcji towarów/usług, które obejmują swoim zasięgiem dwa lub więcej krajów. W ramach GVC następuje proces łączenia importowanych dóbr i usług pośrednich z dobrami i usługami krajowymi, a następnie eksportowanie wytworzonych towarów i usług jako dóbr finalnych lub półproduktów na potrzeby kolejnego procesu produkcji³⁹.

Każdy z krajów specjalizuje się w produkcji poszczególnych towarów/usług⁴⁰. Globalne łańcuchy wartości definiowane są jako wszystkie procesy produkcyjne niezbędne do wytworzenia towaru lub usługi⁴¹. Do procesów tych zaliczane są m.in.:

- powstanie projektu/koncepcji,
- pozyskanie surowców/podzespołów/półproduktów,
- usługi montażowe/marketingowe,
- dostawa do odbiorców końcowych,
- serwis,
- utylizacja.

Analiza łańcucha wartości jest problemem złożonym, ponieważ konieczne jest także zbadanie, skąd pochodzą wszystkie materiały czy półprodukty wykorzystane w całym procesie produkcyjnym⁴². Obecność na Pomorzu Zachodnim sektorów takich jak: chemiczny, metalowo-maszynowy, spożywczy czy drzewno-meblarski pozwoliła w ostatnich 20 latach zbudować szerokie kompetencje w tym zakresie w obszarze edukacji, badań i produkcji. Na rynku powstało wiele firm dostarczających półprodukty, specjalistyczne usługi czy też prowadzących działalności komplementarne do tych już obecnych w regionie⁴³.

W zakresie globalnych łańcuchów wartości analizie poddano sumaryczną w skali świata wartość handlu w obrębie każdej z inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego. Analizując zakres

³⁹ World Trade Organization (2014), World Trade Report 2014. Trade and development: recent trends and the role of the WTO.

⁴⁰ K. Cheng, S. Rehman, D. Seneviratne, S. Zhang, Reaping the Benefits from Global Value Chains, IMF Working Papers WP/15/204, International Monetary Fund, 2015.

⁴¹ O. Cattaneo, G. Gereffi, C. Staritz (red.), Global Value Chains in a Postcrisis World: A Development Perspective, The World Bank, Washington, DC, 2010.

⁴² https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/03/Nacewska-Twardowska_Atlas_-1-1.pdf.

https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/03/Nacewska-Twardowska_Atlas_-1-1.pdf

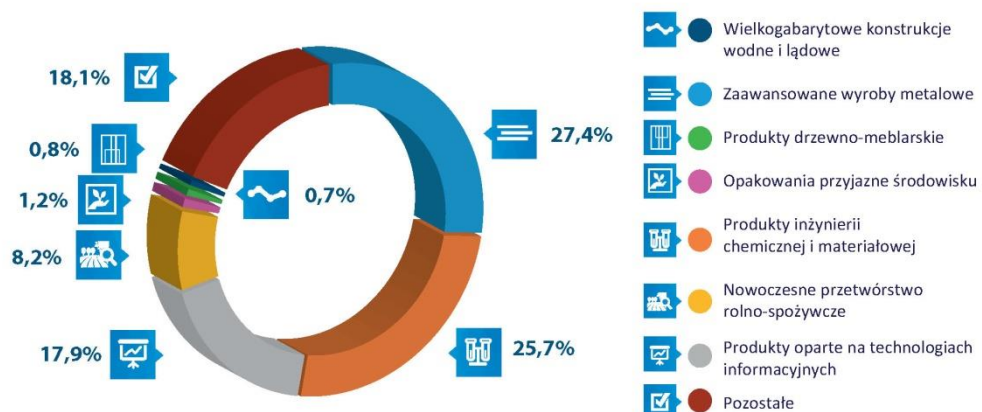
[1.pdf](https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/03/Nacewska-Twardowska_Atlas_-1-1.pdf) https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/03/Nacewska-Twardowska_Atlas_-1-1.pdf.

⁴³ <http://eregion.wzp.pl/obszary/inteligentne-specjalizacje-0>. <http://eregion.wzp.pl/obszary/inteligentne-specjalizacje-0> <http://eregion.wzp.pl/obszary/inteligentne-specjalizacje-0>

inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego według przypisanych kodów PKD, można zauważyć bardzo szerokie podejście. Aby móc przypisać strumienie importu i eksportu do sektorów gospodarki związanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa, konieczne jest powiązanie z nimi kodów klasyfikacji PKD lub CN (nomenklatura scalona, ang. *combined nomenclature*) – tzw. operacjonalizacja. W pierwszym przypadku gotowe jest zestawienie, w którym kody klasyfikacji PKD są przypisane do poszczególnych specjalizacji⁴⁴. Przy czym z dotychczasowych doświadczeń ewaluacyjnych można stwierdzić, że analiza danych dotyczących eksportu z wykorzystaniem klasyfikacji PKD jest mało precyzyjna. Wynika to z sytuacji, w której informacja o PKD gromadzona przez Centrum Analityczne Administracji Celnej dotyczy nie przedmiotu eksportu, ale głównego obszaru działalności danego podmiotu, który został wskazany w odpowiednim rejestrze. Z praktyki można domniemywać, że powszechna będzie sytuacja rejestracji firmy w jednym obszarze, a prowadzenie działalności handlowej w obrębie wielu innych. Z tego względu bazy oparte na klasyfikacji PKD będą mało precyzyjne do oszacowania wartości eksportu i importu generowanych przez poszczególne inteligentne specjalizacje. Ich wartość informacyjna będzie polegała głównie na możliwości powiązania strumieni eksportu i importu z podstawową działalnością zgodnie z wpisem do danego rejestru.

Drugą klasyfikacją powszechnie stosowaną do analizy wymiany handlowej jest CN. Przy czym klasyfikacja CN 2016 obejmuje jedynie handel towarowy. Tymczasem biorąc pod uwagę uszczegółowienie inteligentnych specjalizacji, można założyć, że bardzo wiele pozycji ma charakter usługowy (m.in. naprawy, sprzedaż hurtowa, zbieranie odpadów, transport, działalność usługowa, przeładunek itd.). Co więcej, cała specjalizacja *Multimodalny transport i logistyka* ma charakter usługowy, więc będzie wyłączona ze statystyk opartych na klasyfikacji CN. Pomimo wspomnianych trudności podjęto próbę oszacowania udziału poszczególnych specjalizacji w kształtowaniu eksportu z województwa. W tym celu konieczne było pozyskanie danych statystycznych dotyczących eksportu z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Wykres 12. Wartość handlu w obrębie każdej z inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade.

W zakresie globalnych łańcuchów wartości analizie poddano sumaryczną w skali świata wartość handlu w obrębie każdej z inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego. W 2018 r. globalna wartość obrotów handlowych wyniosła 18,54 bln USD⁴⁵. Wskazaną wartość podzielono na podstawie kodów klasyfikacji CN na poszczególne inteligentne specjalizacje województwa zachodniopomorskiego. Największy udział w kształtowaniu globalnych łańcuchów wartości odgrywają produkty powiązane ze specjalizacją

⁴⁴ Wykaz Kodów PKD Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego.

⁴⁵ Na podstawie danych statystycznych publikowanych przez United Nations Comtrade.

Zaawansowane wyroby metalowe. Ich udział można oszacować na poziomie 5,07 bln USD w 2018 roku. Kolejne pozycje zajmują *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej* (4,76 bln USD), *Produkty oparte na technologiach informacyjnych* (3,33 bln USD) oraz *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* (1,53 bln USD).

Dalsza część podrozdziału obejmuje analizę dla każdej z inteligentnych specjalizacji regionu. Ta część została opracowana z wykorzystaniem danych statystycznych, które uzupełniono wynikami badań ilościowych. W pierwszej kolejności wskazano kraje, które pełnią kluczową rolę w kształtowaniu globalnych łańcuchów wartości w podziale na inteligentne specjalizacje regionu, ilustrując również rolę Polski i województwa zachodniopomorskiego. Następnie na podstawie wyników badań CAWI/CATI z przedstawicielami przedsiębiorstw pokazano role pełnione przez regionalne podmioty w globalnych łańcuchach wartości.

Zaawansowane wyroby metalowe

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii zaawansowanych wyrobów metalowych, wynosi 5,07 bln USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 4. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wyrobami metalowymi (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	Chiny	691,3	1.	USA	837,4
2.	Niemcy	655,0	2.	Niemcy	409,9
3.	USA	417,6	3.	Chiny	390,5
4.	Japonia	360,9	4.	Francja	204,4
5.	Meksyk	210,1	5.	Wielka Brytania	196,8
...
15.	Polska	91,4	14.	Polska	88,4
	woj. zachodniopomorskie	1,6		woj. zachodniopomorskie	1,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wyrobami metalowymi kształtuje się na poziomie niecałych 2% (1,80% dla eksportu i 1,74% dla importu). Na tym tle województwo zachodniopomorskie wypada dość słabo, jeżeli chodzi o udział w globalnych przepływach (po 0,03% dla eksportu i importu).

Rysunek 10. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wyrobami metalowymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

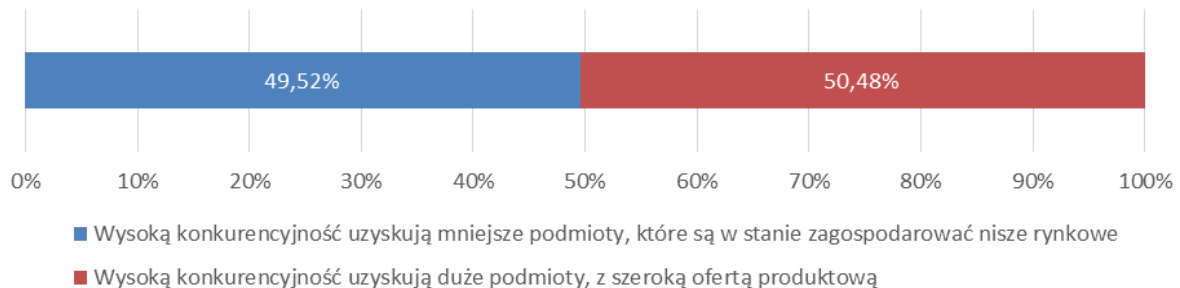

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Następnie poddano analizie wyniki badań CAWI/CATI, aby uzyskać odpowiedzi w zakresie determinant konkurencyjności zachodniopomorskich przedsiębiorstw w zakresie udziału w globalnych łańcuchach wartości oraz formy udziału w nich.

Zdaniem respondentów, zbliżone znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma niszowość produkcji oraz szeroka oferta produktowa.

Wykres 13. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

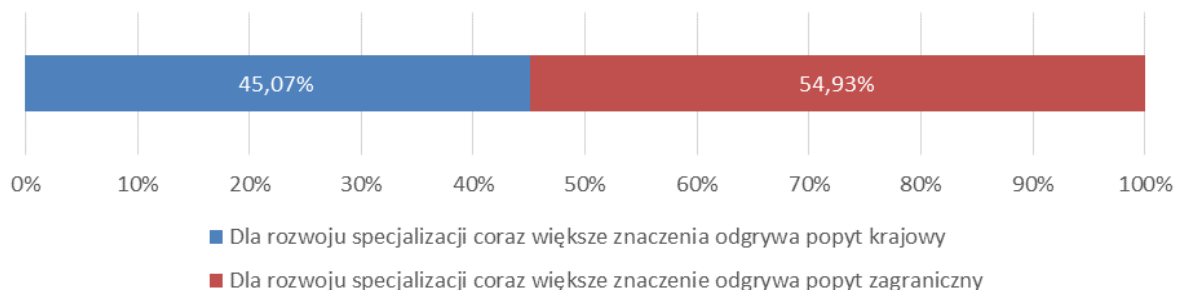

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości (średnia ocen 4,48) i innowacyjności (4,31), a w dalszej kolejności atrakcyjności cenowej (4,03).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 14. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 5. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	26%	74%	52%	22%	4%	0%
Gotowe produkty	0%	30%	81%	48%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii produktów inżynierii chemicznej i materiałowej, wynosi 4,76 bln USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 6. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z produktami inżynierii chemicznej i materiałowej (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	USA	440,0	1.	Chiny	590,3
2.	Chiny	334,8	2.	USA	556,9
3.	Niemcy	315,9	3.	Niemcy	334,3
4.	Arabia Saudyjska	273,0	4.	Japonia	263,2
5.	Rosja	261,7	5.	Indie	236,2
...
32.	Polska	41,5	20.	Polska	67,9
	woj. zachodniopomorskie	0,9		woj. zachodniopomorskie	0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami inżynierii chemicznej i materiałowej kształtuje się na poziomie 0,87% dla eksportu i 1,43% dla importu. Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego jest marginalny i wynosi odpowiednio 0,02% dla eksportu i 0,03% dla importu. Niekorzystny bilans handlowy jest w dużej mierze podyktowany importem paliw zużywanych w regionie.

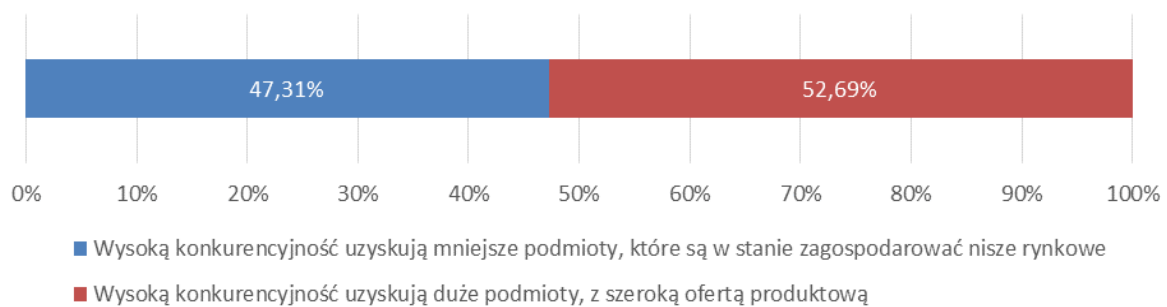
Rysunek 11. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami inżynierii chemicznej i materiałowej w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Zdaniem respondentów badań CAWI/CATI, nieznacznie większe znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma szeroka oferta produktowa.

Wykres 15. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

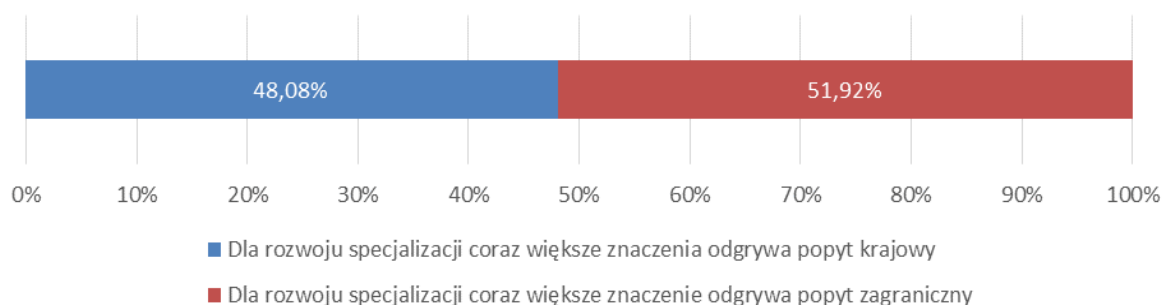

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=14).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości i atrakcyjności cenowej (średnia ocen w obydwu przypadkach 4,57), a na dalszym miejscu innowacyjności (4,29).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 16. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=14).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 7. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	33%	67%	17%	8%	0%	0%
Gotowe produkty	17%	17%	83%	42%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=14).

Produkty oparte na technologiach informacyjnych

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii produktów opartych na technologiach informacyjnych, wynosi 3,33 bln USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 8. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z produktami opartymi na technologiach informacyjnych (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	Chiny	741,7	1.	Chiny	630,5
2.	Hongkong	336,7	2.	USA	466,9
3.	USA	269,7	3.	Hongkong	354,6
4.	Niemcy	249,2	4.	Niemcy	209,3
5.	Republika Korei	213,5	5.	Japonia	132,2
...
19.	Polska	33,2	22.	Polska	37,1
	woj. zachodniopomorskie	0,5		woj. zachodniopomorskie	0,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z technologiami informacyjnymi kształtuje się na poziomie ok. 1% (1,00% dla eksportu i 1,11% dla importu). Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego jest marginalny i wynosi odpowiednio 0,02% dla eksportu i 0,01% dla importu.

Rysunek 12. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z technologiami informacyjnymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

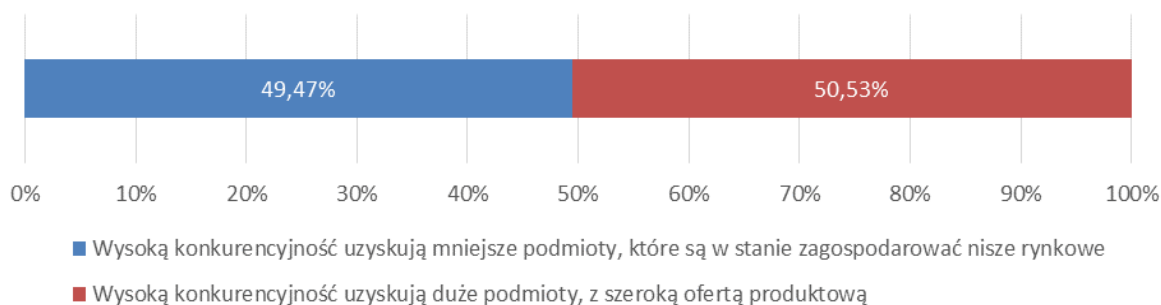

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Należy jednak zaznaczyć, że istotna część globalnych łańcuchów wartości związanych z technologiami informacyjnymi jest oparta na świadczonych usługach (np. oprogramowanie dystrybuowane w formie cyfrowej, usługi przetwarzania w chmurze, tworzenie dedykowanych aplikacji). Możliwe jest pozyskanie danych w tym zakresie według klasyfikacji EBOPS (kategorie „usługi komputerowe i informacyjne” oraz „usługi telekomunikacyjne”). Globalna wartość przepływów handlowych w tym zakresie wyniosła 529,5 mld USD w 2017 r. (dla 2018 r. dane są w dużej mierze niekompletne, np. brak danych dla Polski). Udział Polski w eksporcie można oszacować na poziomie 6,4 mld USD, co stanowi ok. 1,2% globalnej wartości. Na poziomie województwa nie ma dostępnych danych statystycznych (ogólnodostępnych czy też odpłatnych w zakresie kształtowania się handlu w tym zakresie – na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej oraz Informatorium Statystycznego GUS).

Zdaniem respondentów badań CAWI/CATI, zbliżone znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma niszowość produkcji oraz szeroka oferta produktowa.

Wykres 17. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

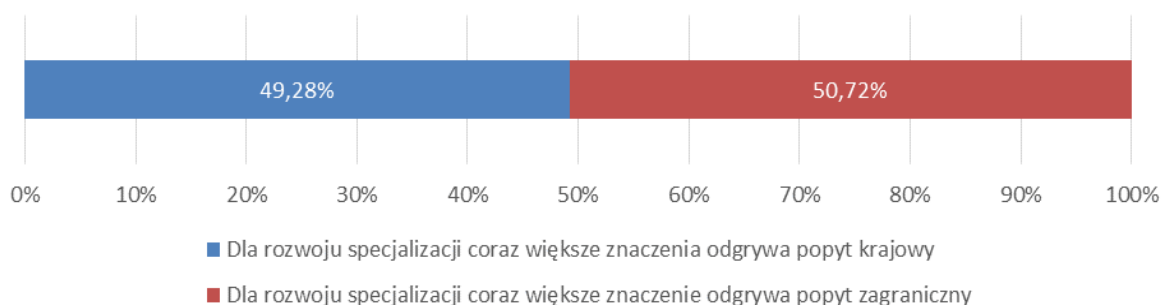

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości (średnia ocen 4,45) i innowacyjności (4,38), a na dalszym miejscu atrakcyjności cenowej (4,14).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 18. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 9. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	24%	48%	52%	29%	10%	0%
Gotowe produkty	19%	38%	62%	48%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=29).

Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii przetwórstwa rolno-spożywczego, wynosi 1,53 bln USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 10. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z przetwórstwem rolno-spożywczym (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	USA	145,1	1.	USA	162,3
2.	Niderlandy	101,3	2.	Chiny	126,3
3.	Niemcy	87,8	3.	Niemcy	108,9
4.	Brazylia	82,6	4.	Japonia	73,0
5.	Chiny	77,5	5.	Holandia	67,8
...
13.	Polska	34,7	16.	Polska	23,4
	woj. zachodniopomorskie	1,2		woj. zachodniopomorskie	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami przetwórstwa rolno-spożywczego kształtuje się na poziomie 2,27% dla eksportu i 1,53% dla importu. Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego jest dość niski i wynosi odpowiednio 0,08% dla eksportu i 0,05% dla importu.

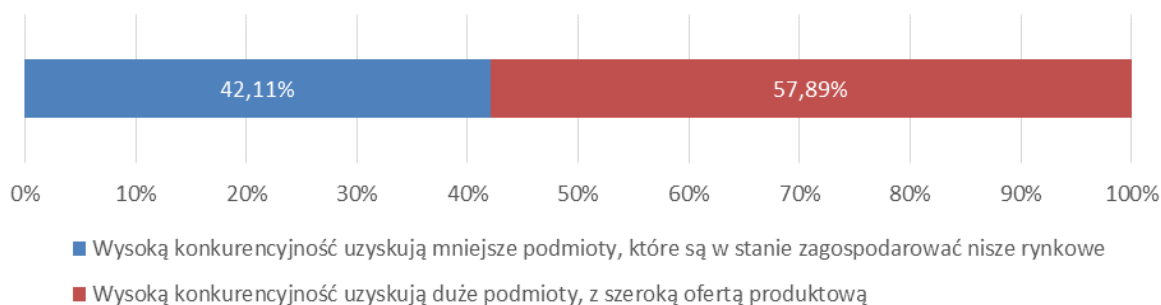
Rysunek 13. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami przetwórstwa rolno-spożywczego w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Zdaniem respondentów badań CAWI/CATI, większe znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma szeroka oferta produktowa.

Wykres 19. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

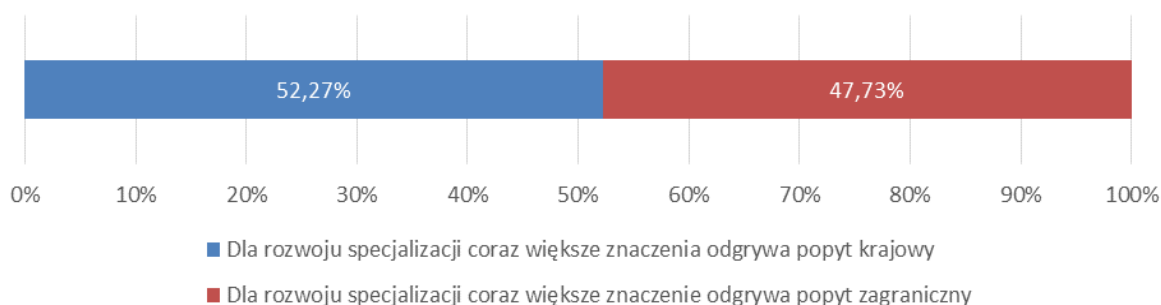

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=6).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości i innowacyjności (średnia ocen w obydwu przypadkach 4,83), a na dalszym miejscu atrakcyjności cenowej (4,50).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 20. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=6).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 11. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	33%	33%	33%	0%	0%	0%
Gotowe produkty	0%	0%	33%	33%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=6).

Opakowania przyjazne środowisku

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii opakowań przyjaznych środowisku, wynosi 229,1 mld USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 12. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z opakowaniami przyjaznymi środowisku (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	USA	25,8	1.	Chiny	30,2
2.	Niemcy	23,7	2.	USA	22,0
3.	Chiny	19,6	3.	Niemcy	20,1
4.	Kanada	15,5	4.	Francja	10,5
5.	Finlandia	12,1	5.	Włochy	9,1
...
13.	Polska	5,5	9.	Polska	6,3
	woj. zachodniopomorskie	0,1		woj. zachodniopomorskie	0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z opakowaniami przyjaznymi środowisku jest dość wysoki i kształtuje się na poziomie 2,42% dla eksportu i 2,77% dla importu. Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego jest dość niski i wynosi odpowiednio 0,04% zarówno dla importu, jak też eksportu.

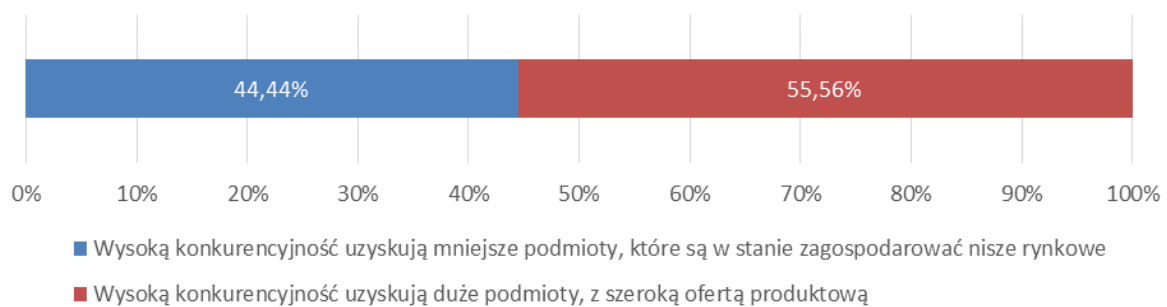
Rysunek 14. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z opakowaniami przyjaznymi środowisku w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Zdaniem respondentów badań CAWI/CATI, większe znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma szeroka oferta produktowa.

Wykres 21. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

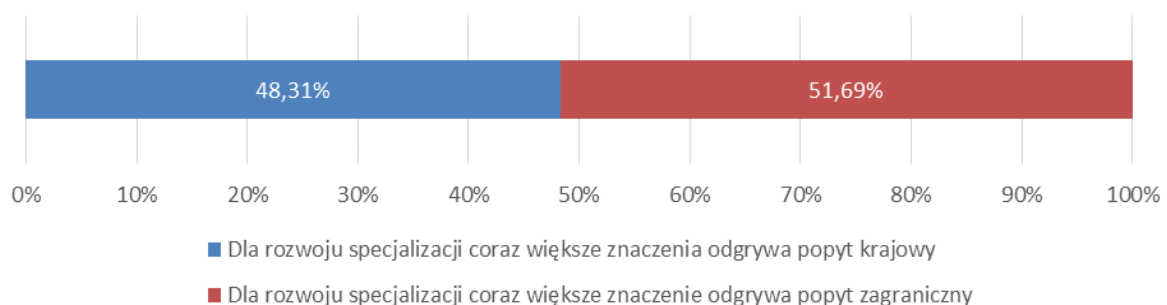

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=11).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości (średnia ocen 4,64), a na dalszych miejscach atrakcyjność cenowa (4,00) oraz innowacyjność (3,91).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 22. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=11).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 13. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	30%	70%	20%	10%	0%	0%
Gotowe produkty	30%	40%	90%	40%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=11).

Produkty drzewno-meblarskie

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii drzewno-meblarskiej, wynosi 140,3 mld USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 14. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wyrobami drzewno-meblarskimi (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	Chiny	14,9	1.	Chiny	24,9
2.	Kanada	14,3	2.	USA	22,6
3.	Niemcy	9,9	3.	Japonia	11,2
4.	USA	9,9	4.	Niemcy	9,6
5.	Rosja	9,0	5.	Wielka Brytania	7,7
...
6.	Polska	5,6	16.	Polska	2,1
	woj. zachodniopomorskie	0,6		woj. zachodniopomorskie	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami drzewno-meblarskimi kształtuje się na dość korzystnym poziomie, ze znaczną przewagą eksportu (3,96%) nad importem (1,50%). Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego prezentuje się również korzystnie, wynosząc odpowiednio 0,41% dla eksportu i 0,17% dla importu.

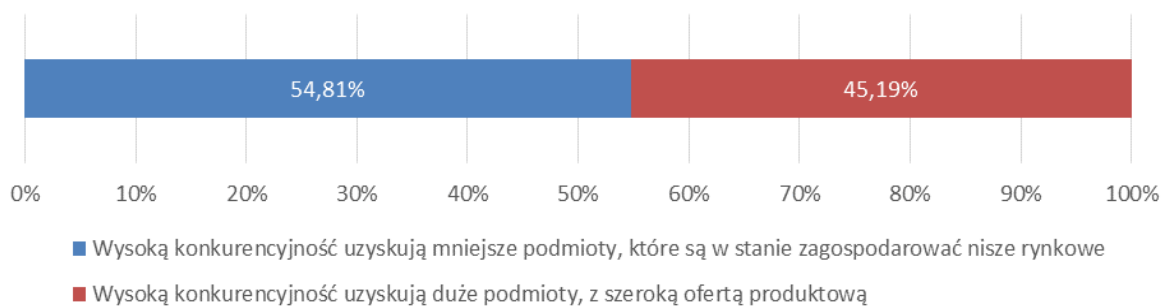
Rysunek 15. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami drzewno-meblarskimi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Zdaniem respondentów badań CAWI/CATI, zbliżone znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma niszowość produkcji.

Wykres 23. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

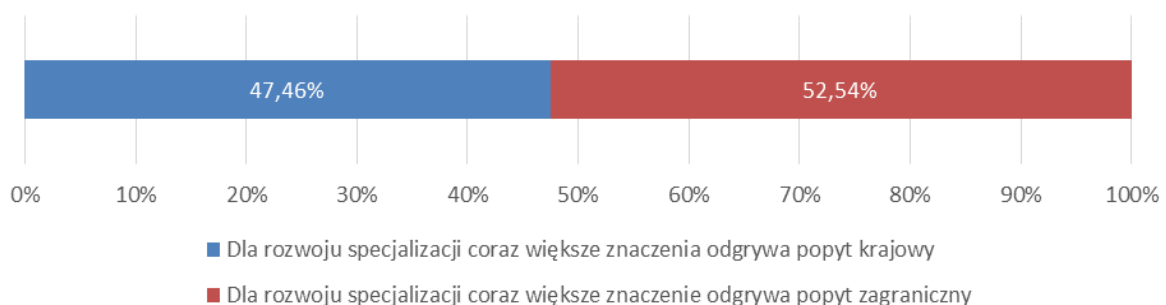

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=15).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości (średnia ocen 4,40) i innowacyjności (4,20), a na dalszym miejscu atrakcyjności cenowej (3,80).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 24. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=15).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 15. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	14%	79%	36%	21%	7%	7%
Gotowe produkty	21%	36%	79%	29%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=15).

Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe

Globalna wartość przepływu produktów, które można przypisać do kategorii wielkogabarytowych konstrukcji wodnych i lądowych, wynosi 122,3 mld USD. Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej największych eksporterów i importerów.

Tabela 16. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodno-ładowymi (2018 r.).

Pozycja	Najwięksi eksporterzy	Wartość eksportu (mld USD)	Pozycja	Najwięksi importerzy	Wartość importu (mld USD)
1.	Chiny	25,0	1.	Brazylia	9,9
2.	Korea Południowa	20,3	2.	Indie	5,3
3.	Japonia	12,6	3.	Arabia Saudyjska	4,3
4.	Niemcy	8,8	4.	Nigeria	4,0
5.	Brazylia	5,8	5.	Dania	3,9
...
9.	Polska	3,4	9.	Polska	2,1
	woj. zachodniopomorskie	0,9		woj. zachodniopomorskie	0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Udział Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodnymi i lądowymi osiąga korzystne wartości, odpowiednio 2,81% dla eksportu i 1,75% dla importu. Na tym tle udział województwa zachodniopomorskiego jest bardzo wysoki, wynosząc odpowiednio 0,70% dla eksportu i 0,62% dla importu. W dużej mierze można upatrywać tutaj zasług przemysłu stoczniowego.

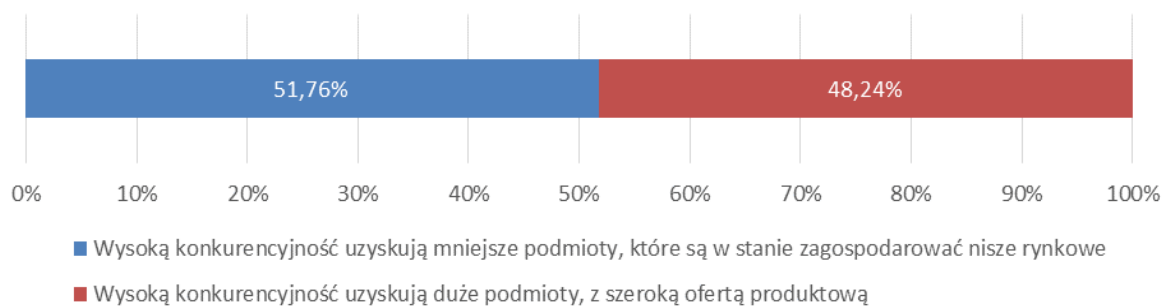
Rysunek 16. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodnymi i lądowymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych United Nations Comtrade oraz Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Zdaniem respondentów, nieznacznie większe znaczenie dla uzyskania konkurencyjności na rynkach globalnych ma niszowość produkcji (która w tym przypadku może być rozumiana jako tworzenie dedykowanych rozwiązań).

Wykres 25. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).

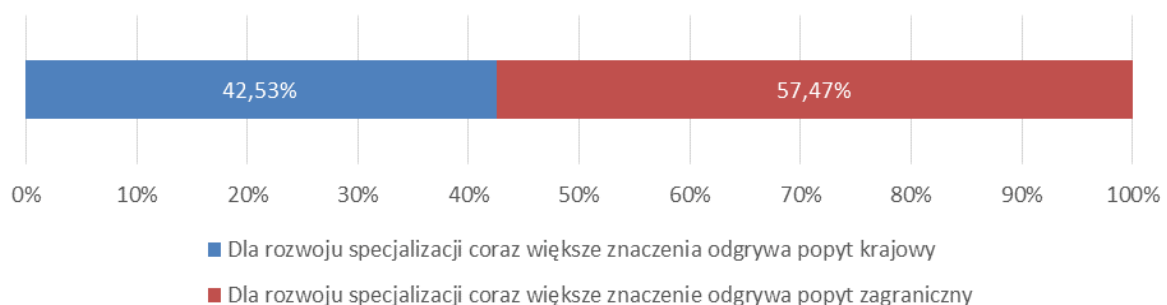

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=12).

Respondenci oceniali w skali od 1 do 5 znaczenie takich kryteriów konkurencyjności jak jakość, innowacyjność oraz atrakcyjność cenowa. Wszystkie czynniki okazały się istotne dla zachowania konkurencyjności, przy czym w największym stopniu dotyczy to jakości (średnia ocen 4,58) i atrakcyjności cenowej (4,42), a na dalszym miejscu innowacyjności (4,00).

Kolejny wykres ilustruje znaczenie popytu krajowego i zagranicznego (włączanie się w globalne łańcuchy wartości) dla rozwoju inteligentnej specjalizacji.

Wykres 26. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=12).

Kolejne zestawienie tabelaryczne ilustruje rolę zachodniopomorskich przedsiębiorstw, jaką odgrywają w globalnych łańcuchach wartości.

Tabela 17. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości

Przedmiot wymiany	Import		Eksport		Realizacja BIZ	
	Spoza UE	Z UE	Do UE	Poza UE	W UE	Poza UE
Komponenty, półprodukty, surowce	30%	60%	50%	40%	10%	10%
Gotowe produkty	0%	10%	70%	50%		

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (podmioty działające w obszarze badanej specjalizacji, n=12).

Multimodalny transport i logistyka

Analizując zakres inteligentnej specjalizacji z uwzględnieniem przypisanych do niej kodów klasyfikacji PKD, można stwierdzić, że ma ona czysto usługowy charakter. Nie jest zatem możliwe pozyskanie danych statystycznych według klasyfikacji CN dla eksportu produktów. Wykorzystanie tej klasyfikacji byłoby uzasadnione jak powyżej tym, że pozwala ona pozyskać dane również na poziomie województwa z Centrum Analitycznego Administracji Celnej. Niemniej jednak biorąc pod uwagę zakres specjalizacji, można założyć dość istotny udział regionu w kształtowaniu globalnych łańcuchów wartości. Szczególnie jeżeli uwzględni się

znaczenie transportu wodnego w regionie, lokalizację takich podmiotów jak Port Szczecin-Świnoujście czy też dużych agencji transportowych (np. Morska Agencja Szczecin Sp. z o.o. czy też C. Hartwig Szczecin Spedytorzy Międzynarodowi Sp. z o.o.). Jeżeli chodzi o udział kraju w globalnych łańcuchach wartości, przyjmuje on umiarkowany poziom, uzyskując 26,8 mld USD, tj. 1,4% z wartości 2 039,2 mld USD.

Podsumowanie

W dobie postępującej globalizacji udział w globalnych łańcuchach wartości wydaje się być nieodzowny dla budowania konkurencyjności i innowacyjności regionalnej gospodarki. Dotyczy to już nie tylko dużych przedsiębiorstw, ale także sektora MŚP. Warto wspomnieć o rosnącej popularności modelu biznesowego „born global” (tzw. urodzeni globaliści), zgodnie z którym w niektórych branżach sukces osiągnie firma, która od razu będzie w stanie funkcjonować na globalnym rynku. Dotyczy to w szczególności wysoce innowacyjnych branż i produktów, które często są kreowane szczególnie w sektorze ICT czy też innych sektorach wysokich technologii. W przypadku regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego tego typu model może być uzasadniony szczególnie dla produktów opartych na technologiach informacyjnych oraz produktów inżynierii chemicznej i materiałowej.

Analiza przedstawiona w powyższym rozdziale pozwoliła udzielić odpowiedzi, w jakim stopniu zachodniopomorskie przedsiębiorstwa, szczególnie reprezentujące regionalne inteligentne specjalizacje, wpisują się w globalne łańcuchy dostaw. Badane były nie tylko strumienie importu i eksportu w odniesieniu do krajowych i globalnych wartości, ale również czynników wpływających na konkurencyjność oraz roli w globalnych łańcuchach wartości. Zdecydowanie największy udział w globalnych łańcuchach wartości ma specjalizacja związana z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodnymi i lądowymi (w 2018 r. udział stanowił 0,70%). Do najważniejszych kryteriów konkurencyjności można wskazać jakość oraz atrakcyjność cenową. Za pozytywne można uznać, iż podmioty reprezentujące tę specjalizację funkcjonują zwykle na końcowych etapach globalnych łańcuchów wartości, importując głównie komponenty i półprodukty, a eksportując gotowe produkty (70% do UE i 50% poza UE). Drugą specjalizacją posiadającą znaczny udział w globalnych łańcuchach wartości jest sektor drzewno-meblarski (w 2018 r. udział stanowił 0,41%). W tym przypadku za najważniejsze czynniki konkurencyjności uznano jakość oraz innowacyjność. Warto podkreślić, iż w tym sektorze importowane są głównie komponenty, półprodukty i surowce, a eksportowane gotowe produkty (szczególnie do krajów UE).

W przypadku pozostałych specjalizacji udział w globalnych łańcuchach wartości jest marginalny, wynosząc od 0,01% do 0,04%. Przy czym pewną trudność w analizie tych danych stanowi specjalizacja produktów opartych na technologiach informacyjnych. W tym przypadku brak jest precyzyjnych danych umożliwiających oszacowanie skali eksportu i włączania się w globalne łańcuchy wartości z uwagi na usługowy charakter sektora i brak danych statystycznych w podziale na województwa. Niezależnie od specjalizacji zachodniopomorskie przedsiębiorstwa dość rzadko decydują się na realizację bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Największy udział mają tutaj podmioty działające w obszarze wielkogabarytowych konstrukcji wodnych i lądowych oraz produktów drzewno-meblarskich.

3.8. Czynniki wpływające na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)

Identyfikacja inteligentnych specjalizacji nie jest wystarczającym działaniem, by dany region odniósł sukces. Konieczne jest jeszcze jak najlepsze wdrażanie strategii, w tym niezbędna jest współpraca na wielu szczeblach, (współpraca władz państwowych, samorządowych, sfery nauki, biznesu, instytucji otoczenia biznesu i in.). Widoczne jest to szczególnie w regionalnych projektach innowacyjnych. Wymiar tych relacji odzwierciedla model potrójnej helisy (ang. *Triple helix*), a nawet coraz częściej za optymalny uznaje się model helisy poczwórnej (ang. *Quadruple helix*) uwzględniającej wymiar społeczeństwa, co pozwala uchwycić dodatkową perspektywę w zakresie dynamiki powiązań i oddziaływania w sieci. Na podstawie relacji pomiędzy tymi

aktorami tworzy się i realizuje działania innowacyjne, które zasadniczo zmieniają regionalne warunki rozwoju. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że na efektywność wdrażania wpływają:

- Zasoby podmiotów regionalnych, które mogą być wykorzystywane w projektach innowacyjnych i międzynarodowych. Obejmują one wydatki na badania i rozwój, zasoby kadrowe, park maszynowy i know-how. Jest to związane m.in. z ogólnym poziomem edukacji.
- Poziom wymiany wiedzy i poglądów pomiędzy wszystkimi uczestnikami rynku innowacji.
- Budowa klastrów, tworzenie inkubatorów, parków technologicznych.
- Pozytywny klimat dla biznesu i aktywność władz oraz przedstawicieli IOB.

Wśród zidentyfikowanych działań pozytywnie wpływających na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji podejmowanych w województwie zachodniopomorskim wskazać należy m.in.:

- Przyjęcie w roku 2018 zmian do RPO WZ 2014-2020, dzięki którym możliwe było wprowadzenie nowego Działania 1.18. Tworzenie i rozbudowa regionalnego systemu innowacji. Jego celem jest rozwój i monitorowanie regionalnej innowacyjnej gospodarki opartej na procesie przedsiębiorczego odkrywania inteligentnych specjalizacji. Wsparcie w ramach działania zostanie przeznaczone na koordynację i zwiększenie intensywności współpracy w ramach działalności B+R+I, wzmocnienie efektywnego i sprawnego funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu oraz realizację procesu przedsiębiorczego odkrywania na Pomorzu Zachodnim. Działanie obejmuje również monitorowanie regionalnej strategii innowacji oraz analizę sposobu jej wdrażania.
- Realizacja spotkań i warsztatów organizowanych pod marką Forum Innowacji Pomorza Zachodniego będących platformą współpracy przedsiębiorców, samorządów oraz szeroko rozumianych instytucji otoczenia biznesu, w tym klastrów na rzecz realizacji założeń RIS3 WZ. Tematyka warsztatów dotyczyła budowania marki, podniesienia standardów zarządzania klastrem oraz social media w praktyce jako elementów profesjonalizacji usług instytucji tworzących regionalny system innowacji Pomorza Zachodniego.
- Samorząd województwa wspiera kluczową dla rozwoju regionu branżę – przemysł stoczniowy i wielkogabarytową produkcję konstrukcji stalowych. Dzięki działaniom samorządu województwa uruchomiono konkurs dedykowany innowacyjnym projektom przemysłu stoczniowego. Komisja Europejska zgodziła się na wsparcie polskiego przemysłu stoczniowego łączną kwotą 79 mln zł, z czego aż 60 mln zł jest do wykorzystania na Pomorzu Zachodnim w ramach RPO WZ 2014-2020. Nadmienić należy, że już w poprzedniej perspektywie finansowej, mimo braku możliwości bezpośredniego wsparcia przemysłu stoczniowego, samorząd województwa uczestniczył w odbudowie najważniejszego przedsiębiorstwa branży w regionie – Stoczni Szczecińskiej, wówczas Szczecińskiego Parku Przemysłowego. Na te pierwsze od wielu lat inwestycje przeznaczono ponad 13 mln zł. Środki RPO WZ 2007-2013 wsparły także budowę mostu, który w sposób stały połączył z lądem Ostrów Brdowski i Morską Stocznia Remontową Gryfię, zastępując drogą w utrzymaniu przeprawę promową.
- Jako czynnik sukcesu w zakresie wdrażania RIS3 wskazuje się również szeroko zakrojone konsultacje i trafiony wybór specjalizacji. Dzięki inwestycjom w tych obszarach przedsiębiorcy mają dostęp do nowoczesnej infrastruktury badawczej. Jednocześnie podejmowane są działania w obszarze dydaktyki prowadzące do nabywania przez uczniów i studentów wiedzy i umiejętności praktycznych i mające na celu lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkoleń do potrzeb rynku pracy, dzięki czemu absolwenci wyposażani są w kwalifikacje wymagane w nowoczesnych przedsiębiorstwach. Przykładem są projekty realizowane w ramach działania 8.9. RPO WZ 2014-2020 m.in. przez Zachodniopomorską Izbę Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Szczecinie czy poszczególne szkoły zawodowe i wyższe funkcjonujące w województwie zachodniopomorskim.
- Realizacja w ramach działania 1.3. RPO WZ 2014-2020 projektów polegających na inwestycji w publiczną infrastrukturę B+R na rzecz przedsiębiorstw i przekładających się na szerszą ofertę uczelni

dla biznesu. łącznie dofinansowanie w ramach tego działania uzyskało osiem projektów. Do przykładowych można zaliczyć wsparcie⁴⁶:

- Centrum Eksploatacji Obiektów Pływających (CEOP) polegającego na stworzeniu nowoczesnego centrum naukowo-badawczego w zakresie innowacyjnych technologii eksploatacji morskich obiektów pływających, eksploracji morza, geodezji i kartografii,
- Centrum Szybkiego Prototypowania – urządzenia zakupione w ramach projektu uzupełnią bazę aparaturową wykorzystywaną do realizacji prac badawczych, których efekty poszerzają ofertę wdrożeniową Wydziału Mechanicznego Politechniki Koszalińskiej dla gospodarki, a w szczególności dla nowoczesnego przemysłu regionu,
- hali technologicznej funkcjonującej w strukturze Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Mechatroniki w Laboratorium „e-Produkcji” w zakresie doposażenia.
- Organizacja wydarzeń takich jak Biznesowy Event Morski organizowany przez Agencję Rozwoju Metropolii Szczecińskiej Sp. z o.o. – wydarzenia skierowanego do sektora małych i średnich przedsiębiorstw z terenu województwa zachodniopomorskiego, działających w branży morskiej, postrzeganej przez pryzmat globalnego łańcucha wartości w obszarze inteligentnych specjalizacji czy wydarzenia kooperacyjnego pn. „Which Way With IT?” jako inicjatywy wspierającej rozwój sektora technologii informatycznych w regionie stanowiącego platformę komunikacji, wymiany doświadczeń i kooperacji specjalistów z branży IT z przedstawicielami firm i instytucji poszukujących innowacyjnych i nieszablonych rozwiązań w celu ulepszenia swojej pozycji na rynku, a jednocześnie pozwalających na zwiększenie integracji i kooperacji zachodniopomorskich przedsiębiorców, czy projektu Wzmocnienie pozycji regionalnej gospodarki, Pomorze Zachodnie – Ster na innowacje, którego celem jest promocja Pomorza Zachodniego jako regionu silnego gospodarczo, otwartego na innowacje i nowe pomysły biznesowe oraz ukierunkowanego na rozwój inteligentnych specjalizacji.
- Funkcjonowanie i działania podejmowane przez klastry, w tym Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”, polegające przede wszystkim na współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych, w tym kojarzeniu działań biznesowych z najnowszymi osiągnięciami nauki w celu zwiększenia efektywności wdrożeń.

Wykres 27. Dostosowanie systemu wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

⁴⁶ Pełna lista projektów wraz z ich zakresem na stronie: <http://smart.wzp.pl/zachodniopomorska-lista-infrastruktury-badawczejzachodniopomorska-lista-infrastruktury-badawczej/kolejne-przedswiezicie-w-publiczna-infrastruktura-br>.

Wśród czynników hamujących efektywność wdrażania inteligentnych specjalizacji wskazać należy przede wszystkim:

- Niski poziom przedsiębiorczości i innowacyjności determinowane m.in. przez: słaby popyt na innowacje, słabą podaż innowacji oraz mało efektywny system wsparcia B+R oraz transferu wiedzy i technologii. Większość zachodniopomorskich firm, szczególnie należących do sektora MŚP, nie jest w stanie samodzielnie udźwignąć wydatków związanych z procesem badawczym czy innowacyjnym oraz z tworzeniem i utrzymaniem niezbędnej do tego infrastruktury. Działalność tego typu jest nie tylko kosztowna, ale i obciążona relatywnie dużym ryzykiem niepowodzenia, przez co wiele nowatorskich pomysłów i technologii zatrzymuje się na etapie idei. Problemem wymagającym przewyżczenia jest także niska skłonność przedsiębiorców z regionu do finansowania środkami własnymi procesu wdrażania innowacji. Z uwagi na rozdrobnioną strukturę wielkościową przedsiębiorstw w regionie większość z nich nie jest w stanie samodzielnie prowadzić obciążonych wysokim ryzykiem inwestycji o charakterze proinnowacyjnym⁴⁷. Z kolei jednostki naukowe narzekają na bariery związane z koniecznością wniesienia wkładu własnego w projektach inwestycyjnych i zapewnienia płynności w projekcie wobec nieterminowego przekazywania transz. Utrudnieniem są też procedury przetargowe.
- Niewystarczający poziom świadomości i zaangażowania w RIS3 WZ regionalnych interesariuszy.
- Niski wolumen podmiotów o wysokim natężeniu badań i rozwoju w regionie i niski wolumen dużych przedsiębiorstw.
- Skupienie większości instytucji otoczenia biznesu w Szczecinie i Koszalinie.
- Procesy migracyjne, w tym odpływ kadr.
- Mała liczba studentów⁴⁸.

Przedstawione wnioski oparte na analizie danych zastanych oraz badaniach CAWI/CATI zostały uzupełnione o wypowiedzi uczestników paneli ekspertów. Najważniejsze wypowiedzi, co do których miała miejsce zgodność uczestników, zostały przedstawione poniżej. Warto podkreślić, że wnioski ze strony ekspertów pokrywają się z wcześniej opisanymi wynikami badań CAWI/CATI.

Jako podstawowy pozytywny czynnik wdrażania regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji upatruje się przede wszystkim samą możliwość uzyskiwania finansowania ze środków RPO. Jest ona istotna zarówno dla samych przedsiębiorstw, ale też podkreśla się korzyści osiągnane przez jednostki, z punktu widzenia których jest to szansa na doposażanie w infrastrukturę.

Potencjalnie negatywnym czynnikiem są zasady przyznawania finansowania inwestycji w infrastrukturę uczelni. Procedura uzależnia bowiem możliwość realizacji tych przedsięwzięć przez uczelnie od decyzji strony ministerialnej, niezależnie od pozytywnej decyzji o dofinansowaniu podjętej na szczeblu regionalnym. Ogranicza to do pewnego stopnia swobodę decydowania na szczeblu regionalnym w zakresie doboru projektów prorozwojowych.

Istotnym czynnikiem niekorzystnie wpływającym na proces wdrażania regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji jest rozdrobnienie struktury gospodarczej i duży udział mikroprzedsiębiorstw. Na ten aspekt oczywiście można patrzeć z pozytywnej strony, bowiem świadczy o rozwoju inwestycji i dużym potencjale rozwoju przedsiębiorczości, tym niemniej z punktu widzenia inwestycji w innowacje może to prowadzić do zbyt dużego rozdrobnienia wsparcia i jego zmniejszonej efektywności. Z uwagi na efekt skali

⁴⁷ <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc>.

⁴⁸ Indeks Millennium 2018, Dostęp:

https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/26648072/Indeks_Millennium_2018-Potencjal_Innowacyjnosc_Regionow.pdf.

(koszt wdrożenia nie jest skalowalny w dół) mikroprzedsiębiorstwa mają ograniczone możliwości finansowania działań innowacyjnych.

W efekcie mikroprzedsiębiorca musi przeznaczyć na działania badawczo-rozwojowe relatywnie wyższy procent budżetu w porównaniu do dużego przedsiębiorstwa. Może to z kolei prowadzić do zmniejszonego zainteresowania tego typu instrumentami i co za tym idzie – ograniczenia regionalnego popytu na innowacje. Poniżej przedstawiono dalsze grupy czynników wpływających na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji, które zostały sformułowane przez ekspertów w trakcie panelu. Ponieważ zostały one szczegółowo omówione w rozdziale 3.2., z tego względu w tym miejscu dokonano ich syntezy. Do czynników mogących niekorzystnie na efektywność można zaliczyć:

1. Strukturę branżową gospodarki województwa zachodniopomorskiego. W pewnych branżach może pojawić się niedopasowanie oferty B+R jednostek naukowych oraz funkcjonujących przedsiębiorstw. Wskazano przykład Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, dla którego grupa potencjalnych klientów na usługi B+R w regionie jest ograniczona. Z drugiej przedsiębiorstwa reprezentujące szeroko pojętą turystykę mogą mieć problem, aby wspólnie z jednostkami naukowymi z regionu wdrażać innowacyjne rozwiązania.
2. Warunki finansowania przedsięwzięć innowacyjnych. W przypadku niektórych instrumentów wsparcia (wspomniano m.in. bon na innowacje), finansowanie w oparciu o refundację już poniesionych wydatków może stanowić barierę, szczególnie dla mikrofirm. Program bonów na innowacje wdrażany w regionie może też nie być w pełni dopasowany do niektórych regionalnych inteligentnych specjalizacji. W tym przypadku np. kwota wsparcia w wysokości 200 tys. zł może być niewystarczająca do potrzeb IS reprezentujących przemysł ciężki.
3. Wiele przedsiębiorstw w swojej działalności skupia się na bieżącej konkurencyjności (krótkoterminowej) opartej zwykle na przewadze kosztowej. Brak albo niewystarczające podejście do zarządzania strategicznego może utrudniać wdrażanie działań rozwojowych opartych o innowacje, które mogą przynosić wymierne efekty dopiero w dłuższym horyzoncie czasu.
4. Sposób współpracy pomiędzy uczelniami i biznesem. W dużej mierze efektywność współpracy uzależniona jest od zrozumienia potrzeb przedsiębiorstw przez pracowników uczelni oraz ich doświadczenia przy realizacji komercyjnych prac B+R. Uczestnicy paneli wyrazili obawy, iż nie wszystko w tym zakresie funkcjonuje efektywnie. Więcej na ten temat w rozdziale 4.2.
5. Formalności związane z pozyskaniem dofinansowania. Zdaniem rozmówców, są one zbyt obciążające, co skutkuje brakiem zainteresowania niektórych przedsiębiorstw udziałem w tego typu przedsięwzięciach. W licznych przypadkach generuje to konieczność wykupu usług doradczych na przygotowanie wniosku i obsługę projektu, co zmniejsza efektywność samego wsparcia.

Wśród pozytywnych czynników wpływających na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji respondenci wskazali m.in. wprowadzenie nowego działania 1.18. do RPO WZ, które wzmacnia system wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji, trafny wybór specjalizacji oraz ich jednoznaczne brzmienie, organizację wydarzeń wspierających przedsiębiorstwa oraz aktywność klastrów.

3.9. Nowe obszary posiadające odpowiedni potencjał dla uznania ich za regionalne inteligentne specjalizacje

W dokumencie RIS3 WZ wprowadzono dwa pojęcia związane ze specjalizacjami:

1. Regionalna specjalizacja – jako pojęcie szersze, oznacza zidentyfikowane, wyjątkowe atuty i zasoby regionu podkreślające przewagę konkurencyjną oraz skupiające regionalnych partnerów i zasoby.
2. Inteligentna specjalizacja – jako pojęcie węższe od regionalnej specjalizacji. Powinna posiadać cechy regionalnej specjalizacji. Dodatkowo przy wyznaczaniu inteligentnych specjalizacji należy wziąć pod uwagę sferę B+R, wykorzystania w produkcji, rozszerzenia zasięgu na rynku regionalnym i ponadregionalnym. Istotną cechą inteligentnych specjalizacji jest to, że powinny być względem siebie rozłączne.

W obecnym kształcie systemu RIS3 zidentyfikowano pięć regionalnych specjalizacji, tj. biogospodarkę, działalność morską i logistykę, przemysł metalowo-maszynowy, usługi przyszłości oraz turystykę i zdrowie. Warto nadmienić, że regionalne specjalizacje mogą się wzajemnie przenikać.

Wybór inteligentnych specjalizacji pozwala z kolei ukierunkować wsparcie i alokację zasobów na najbardziej obiecujące obszary dla rozwoju regionu. W tym zakresie istotną rolę pełni tzw. proces przedsiębiorczego odkrywania, który powinien być z jednej strony oparty na faktach (np. wskaźniki ze statystyki publicznej), a z drugiej strony uwzględnić szerokie zaangażowanie interesariuszy systemu innowacji w regionie.

W procesie wyznaczania inteligentnych specjalizacji istotną rolę odgrywa analiza potencjału rozwojowego obszarów gospodarki – potencjalnych inteligentnych specjalizacji. Zgodnie z RIS3 WZ pierwszym elementem procesu jest weryfikacja w obrębie tzw. kryterium gospodarczego, które obejmuje analizę znaczenia danego obszaru w kraju i w regionie, konkurencyjność oraz dynamikę zmian. Jest to analiza oparta na grupie wskaźników oraz wyliczaniu dodatkowych miar (wskaźnik koncentracji LQ, wskaźniki syntetyczne). Gdy wystąpią przesłanki pojawienia się nowej specjalizacji, drugi etap obejmuje badanie aktywności przedsiębiorców poprzez zaangażowanie szerokiego grona interesariuszy oraz zastosowanie takich narzędzi jak m.in. wywiady, spotkania fokusowe czy też ankiety. Dopiero kolejne etapy obejmują badanie kryterium innowacyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw oraz potencjału B+R.

Intencją wykonawcy nie było powielanie schematu postępowania opisanego w RIS3 WZ. Mogłoby to doprowadzić do dość podobnych wniosków jak w przypadku wyłonienia dotychczasowych ośmiu inteligentnych specjalizacji. Wykonawca zaproponował modyfikacje co do doboru wskaźników (oparcie na ogólnodostępnych danych) oraz zastosowanych miar. Celem było zweryfikowanie, czy zostaną uzyskane zbliżone zakresy inteligentnych specjalizacji (wyłonione specjalizacje wskazane w RIS3 WZ cechowało na tyle duże znaczenie oraz szeroki zakres kodów PKD, że nie powinny nastąpić daleko idące zmiany). Po drugie, pozwoli to zidentyfikować ewentualne obszary (potencjalne nowe inteligentne specjalizacje), które można poddać analizie w ewentualnym dalszym procesie przedsiębiorczego odkrywania.

W następnej tabeli przedstawiono dobór wskaźników statystycznych oraz zastosowanych miar. Wykorzystano wskaźniki statystyczne dotyczące liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (działów oraz podklas PKD) oraz liczby pracujących (poziom działów PKD). W przypadku analizy dynamiki wybrano przedział 2015-2019, za który dostępne są dane statystyczne liczby zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON. Jest on na tyle długi, aby wychwycić głębsze zmiany zachodzące w regionie.

Tabela 18. Sposób weryfikacji kryterium gospodarczego na potrzeby weryfikacji inteligentnych specjalizacji.

	Średnia roczna stopa wzrostu (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Wzrost LQ (w %, 2015-2019)
Liczba przedsiębiorstw	Pomiar dynamiki	Znaczenie w regionie Znaczenie w kraju	Wskaźnik pomocniczy	Pomiar dynamiki Znaczenie w kraju
Liczba pracujących	Pomiar dynamiki	Znaczenie w regionie Znaczenie w kraju	Wskaźnik pomocniczy	Pomiar dynamiki Znaczenie w kraju

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej przedstawiono wyjaśnienie dotyczące wykorzystanych wskaźników.

Średnia roczna stopa wzrostu (ang. *Compound Annual Growth Rate*) – miara, która odzwierciedla średni roczny przyrost określonej wartości na przestrzeni danego okresu. Często używana miara jako wskaźnik dynamiki dla zjawisk rozciągniętych na większą liczbę lat. Wskaźnik oblicza się z wykorzystaniem następującego wzoru:

$$\text{Średnia roczna stopa wzrostu} = \left(\frac{W_b^t}{W_b^{t-n}} \right)^{\left(\frac{1}{n}\right)} - 1$$

gdzie:

W_b^t – poziom wskaźnika dla danej branży b w danym czasie t

W_b^{t-n} – poziom wskaźnika dla danej branży b w danym czasie t-n

n – liczba okresów rocznych w

Współczynnik lokalizacji LQ odzwierciedla relatywny stopień koncentracji średniej wartości danego wskaźnika (lub udziału) w danej branży w danej jednostce terytorialnej np. województwie w odniesieniu do średniej (lub udziału) dla kraju. Wskaźnik ten obliczany jest najczęściej jako relacja udziału wartości wskaźnika w danej branży w danej jednostce administracyjnej do udziału danej branży w udziale wartości wskaźnika dla szerszej jednostki administracyjnej. W niniejszym przypadku odniesione zostaną wartości występujące dla całego województwa zachodniopomorskiego w stosunku do wartości dla danego kraju.

Wartość wskaźnika LQ=1 oznacza, że dany obszar (np. województwo) posiada taki sam udział w danej branży jak obszar, do którego jest wskaźnik odnoszony (np. kraj). Wskaźnik LQ większy niż 1,25 jest zazwyczaj uznawany za świadczący o regionalnej specjalizacji w danym sektorze⁴⁹. W przypadku zapisów RIS3 WZ przyjęto następującą interpretację:

LQ > 2,00 koncentracja znacząca

LQ > 1,30 koncentracja istotna

Wskaźnik LQ oblicza się z wykorzystaniem następującego wzoru:

$$\text{wskaźnik lokalizacji} = \frac{W_{ib}^t}{W_b^t} : \frac{W_{ir}^t}{W_r^t}$$

gdzie:

W_{ib}^t – poziom wskaźnika dla danej branży w obszarze badanym b (województwo) w danym czasie t

W_b^t – poziom wskaźnika ogółem w obszarze badanym b (województwo) w danym czasie t

W_{ir}^t – poziom wskaźnika dla danej branży w obszarze referencyjnym r (kraj) w danym czasie t

W_r^t – poziom wskaźnika ogółem w obszarze referencyjnym r (kraj) w danym czasie t

W pierwszej kolejności dokonano wyliczeń współczynnika lokalizacji na poziomie sekcji PKD dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Przedstawiono tylko dane o wysokim poziomie LQ.

Tabela 19. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom sekcji PKD).

⁴⁹ Wyznaczanie, monitoring i ewaluacja inteligentnych specjalizacji, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.

Sekcja PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019 ⁵⁰)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
A – ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	-1,16%	1,55	1,49	4,13%
I – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	2,80%	1,49	1,39	7,33%
D – WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	-0,70%	1,40	1,58	-11,44%
L – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	1,66%	1,35	1,36	-0,24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

Pierwsza z pozycji wpisuje się w pewnym stopniu w specjalizację *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*. Podobnie jak sekcja D, która częściowo wpisuje się w specjalizację *Zaawansowane wyroby metalowe*. Pozostałe sekcje o znacznej wartości współczynnika lokalizacji dotyczą zakwaterowania, usług gastronomicznych i obsługi rynku nieruchomości. Z pewnością wartość LQ w tej sytuacji nie jest wystarczającym argumentem czy też przesłanką dla uznania tych sektorów za posiadające potencjał do uznania inteligentnymi specjalizacjami. Warto zwrócić uwagę, że w przypadku sekcji A oraz D nastąpił spadek liczby podmiotów (średnio w skali roku odpowiednio o 1,16 i 0,70%). W przypadku sekcji D można zauważyć spadek koncentracji podmiotów (wskaźnik LQ uległ zmniejszeniu z poziomu 1,58 do 1,40). Należy zaznaczyć, że poziom sekcji PKD ma bardzo szeroki charakter, który można w większym stopniu powiązać z regionalnymi specjalizacjami niż inteligentnymi specjalizacjami (zgodnie z konwencją przyjętą w RIS3 WZ). Zatem przeprowadzono analogiczne obliczenia dla niższego poziomu, tj. działów PKD.

Tabela 20. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom działów PKD).

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
03 – RYBACTWO	0,49%	6,52	6,11	6,66%
50 – TRANSPORT WODNY	1,06%	3,21	4,36	-26,30%
55 – ZAKWATEROWANIE	7,01%	2,48	2,21	11,97%
30 – PRODUKCJA POZOSTAŁEGO SPRZĘTU TRANSPORTOWEGO	-1,88%	2,24	2,56	-12,62%
02 – LEŚNICTWO I POZYSKIWANIE DREWNA	-1,19%	1,94	1,87	3,83%
33 – NAPRAWA, KONSERWACJA I INSTALOWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ	2,70%	1,67	1,54	8,32%
35 – WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	-0,70%	1,40	1,58	-11,44%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

Niezwykle wysoką wartość LQ osiąga rybactwo, co nie jest szczególnie zaskakujące, biorąc pod uwagę lokalizację województwa. Przy czym dział ten w dużej mierze już jest uwzględniony w specjalizacji *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*. Podobnie wygląda sytuacja transportu wodnego, który wpisuje się w całości w specjalizację *Multimodalny transport i logistyka*. Powodem do niepokoju może być niekorzystna zmiana

⁵⁰ Aktualność danych na koniec września 2019 roku.

wskaźnika LQ na przestrzeni lat dla transportu wodnego oraz produkcji pozostałego sprzętu transportowego. Nawet jeżeli zmiany w regionie nie są drastyczne, jeżeli chodzi o liczbę działających podmiotów, oznacza to po prostu, że inne regiony kraju rozwijają się szybciej pod tym względem niż Pomorze Zachodnie.

Jedynie zakwaterowanie nie wpisuje się w żadną z dotychczas przyjętych specjalizacji. Dodatkowo dla zakwaterowania odnotowano bardzo wysoki wzrost liczby podmiotów (średnio w skali roku o ponad 7%) oraz rosnącą ich koncentrację w stosunku do zmian na arenie kraju (wzrost LQ z poziomu 2,21 do 2,48).

Jako formę dodatkowej weryfikacji uszeregowano tabelę pod względem średniej rocznej stopy zmian liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wykluczono z zestawienia jednocześnie te działy PKD, które cechuje bardzo niska liczebność (poniżej 100).

Tabela 21. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom działów PKD).

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
78 – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZATRUDNIENIEM	9,95%	0,79	0,82	-4,30%
55 – ZAKWATEROWANIE	7,01%	2,48	2,21	11,97%
62 – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OPROGRAMOWANIEM I DORADZTWEW W ZAKRESIE INFORMATYKI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ POWIĄZANA	6,78%	0,58	0,65	-9,70%
53 – DZIAŁALNOŚĆ POCZTOWA I KURIERSKA	4,47%	1,01	0,95	5,89%
43 – ROBOTY BUDOWLANE SPECJALISTYCZNE	3,94%	1,05	1,05	0,66%
96 – POZOSTAŁA INDYWIDUALNA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	3,84%	1,07	1,05	2,55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

W przypadku tego zestawienia działy PKD niewystępujące dotychczas w obszarze inteligentnych specjalizacji to omówione wcześniej zakwaterowanie, ale również działalność związana z zatrudnieniem oraz pozostała indywidualna działalność usługowa (obejmująca głównie drobne usługi, w tym zabiegi kosmetyczne oraz usługi na rzecz poprawy kondycji fizycznej).

Przechodząc do poziomu podklas klasyfikacji PKD, wyłoniono kilka obszarów cechujących się korzystną kombinacją badanych wskaźników (założono, że liczba podmiotów musi przekroczyć minimum 50).

Tabela 22. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom podklas PKD).

Podklasa PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
7120A BADANIA I ANALIZY ZWIĄZANE Z JAKOŚCIĄ ŻYWNOSCI	19,42%	2,06	0,95	117,08%
7820Z DZIAŁALNOŚĆ AGENCJI PRACY TYMCZASOWEJ	16,98%	0,60	0,62	-3,90%
7010Z DZIAŁALNOŚĆ FIRM CENTRALNYCH (HEAD OFFICES) I HOLDINGÓW Z WYŁĄCZENIEM HOLDINGÓW FINANSOWYCH	16,14%	0,52	0,45	17,22%
7721Z WYPOŻYCZANIE I DZIERŻAWA SPRZĘTU REKREACYJNEGO I SPORTOWEGO	13,37%	1,35	1,09	23,32%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

Warto zwrócić uwagę na podklasę 7010Z, którą można próbować łączyć z omówioną wcześniej działalnością związaną z zatrudnieniem (tworzeniem nowoczesnych usług dla biznesu). Z kolei działalność w obszarze sprzętu sportowego i rekreacyjnego można próbować łączyć z zakwaterowaniem, tworząc szerszy obszar wsparcia turystyki i rekreacji.

Analiza liczby pracujących

Analogicznie jak wcześniej przeprowadzono obliczenia wskaźników związanych z liczbą pracujących. W pierwszej kolejności dokonano wyliczeń współczynnika lokalizacji na poziomie działów PKD dla liczby pracujących, uszeregowując je malejąco dla LQ w 2019 roku.

Tabela 23. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (poziom działów PKD).

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
50 – TRANSPORT WODNY	0,76%	9,18	9,76	-5,96%
03 – RYBACTWO	0,81%	5,68	5,04	12,82%
55 – ZAKWATEROWANIE	3,01%	2,34	2,08	12,46%
02 – LEŚNICTWO I POZYSKIWANIE DREWNA	-0,74%	2,30	2,24	2,54%
52 – MAGAZYNOWANIE I DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA WSPOMAGAJĄCA TRANSPORT	-0,82%	1,72	1,79	-3,97%
01 – UPRAWY ROLNE, CHÓW I HODOWLA ZWIERZĄT, ŁOWIECTWO, WŁĄCZAJĄC DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWĄ	-4,03%	1,55	1,59	-2,70%
33 – NAPRAWA, KONSERWACJA I INSTALOWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ	-0,39%	1,43	1,35	5,49%
84 – ADMINISTRACJA PUBLICZNA ORAZ POLITYKA GOSPODARCZA I SPOŁECZNA	-0,58%	1,39	1,36	2,58%
68 – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	1,17%	1,35	1,35	-0,36%
16 – PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA	-4,41%	1,33	1,49	-10,51%
36 – POBÓR, UZDATNIANIE I DOSTARCZANIE WODY	-0,40%	1,22	1,23	-0,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

Ponieważ mikroprzedsiębiorstwa mogą nie posiadać odpowiedniego potencjału do prowadzenia działalności B+R oraz innowacyjnej, sporządzono analogiczne zestawienie jak powyżej tylko dla firm małych, średnich i dużych (z wyłączeniem licznego pod względem podmiotów sektora mikroprzedsiębiorstw).

Tabela 24. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (tylko podmioty małe, średnie i duże, z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw, poziom działów PKD).

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
50 – TRANSPORT WODNY	0,72%	12,94	11,87	9,01%
03 – RYBACTWO	1,19%	4,11	3,44	19,74%
02 – LEŚNICTWO I POZYSKIWANIE DREWNA	-0,55%	2,34	2,30	2,01%
55 – ZAKWATEROWANIE	0,35%	2,07	1,89	9,11%
52 – MAGAZYNOWANIE I DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA WSPOMAGAJĄCA TRANSPORT	-1,26%	1,89	1,86	1,47%
01 – UPRAWY ROLNE, CHÓW I HODOWLA ZWIERZĄT, ŁOWIECTWO, WŁĄCZAJĄC	-5,53%	1,71	1,79	-4,23%

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWĄ				
77 – WYNAJEM I DZIERŻAWA	0,00%	1,49	1,53	-2,36%
16 – PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA	-5,38%	1,46	1,66	-12,36%
84 – ADMINISTRACJA PUBLICZNA ORAZ POLITYKA GOSPODARCZA I SPOŁECZNA	-0,59%	1,43	1,39	2,57%
36 – POBÓR, UZDATNIANIE I DOSTARCZANIE WODY	0,00%	1,34	1,34	-0,43%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

Zestawienie liczby zatrudnionych i związanych z tym wskaźników koncentracji tylko dla małych, średnich i dużych przedsiębiorstw (z wyłączeniem mikro) jest bardzo zbliżone do wcześniejszego zestawienia obejmującego ogół przedsiębiorstw. Poza przesunięciami niektórych działów pod względem miejsc jedyną nowością jest pojawienie się działu 77 obejmującego ogólnie pojmowane wynajem i dzierżawę.

Analizując powyższe zestawienia, niemal wszystkie działy wpisują się już w dotychczasowe specjalizacje. Wyjątkiem są:

- Dział 55 związany z zakwaterowaniem. Można ten obszar uznać za obiecujący, gdyż potwierdzenie znajdują dane dotyczące liczby podmiotów. Można zaobserwować dość dynamiczny (ponad 3%) średni wzrost w skali roku dla liczby zatrudnionych oraz postępującą koncentrację.
- Dział 84 związany z funkcjonowaniem administracji publicznej. Jest to sektor gospodarki, który nie jest predestynowany do przyjęcia inteligentnej specjalizacji.
- Dział 68 związany z obsługą rynku nieruchomości oraz dział 77 związany z wynajmem i dzierżawą. Może to być interesujący obszar analizy, przy ewentualnym rozszerzeniu o szerszy aspekt obsługi szczególnie sektora biznesu (tworzenie sektora nowoczesnych usług biznesowych, m.in. w obszarze BPO – usługi realizowane zewnątrznie czy SSC – centra usług wspólnych). W tym przypadku nastąpił nieznaczny spadek współczynnika koncentracji przy średnim rocznym wzroście liczby pracujących na poziomie 1,17%. Oznacza to, że w innych regionach kraju ten obszar rozwija się nieznacznie szybciej.

Jako formę dodatkowej weryfikacji uszeregowano tabelę pod względem średniej rocznej stopy zmian liczby pracujących. Wykluczono z zestawienia jednocześnie te działy PKD, które cechuje bardzo niska liczba pracujących (poniżej 500).

Tabela 25. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (poziom działów PKD).

Dział PKD	Średnia stopa zmian (2015-2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2019)	Wskaźnik koncentracji LQ (2015)	Zmiana procentowa LQ (2015-2019)
27 – PRODUKCJA URZĄDZEŃ ELEKTRYCZNYCH	5,50%	1,13	0,82	38,27%
62 – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OPROGRAMOWANIEM I DORADZTWEW W ZAKRESIE INFORMATYKI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ POWIĄZANA	4,98%	0,69	0,73	-5,76%
78 – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZATRUDNIENIEM	4,83%	0,67	0,74	-9,48%
96 – POZOSTAŁA INDYWIDUALNA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	3,48%	1,19	1,15	3,99%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestru REGON.

W przypadku tego zestawienia dwa pierwsze działy związane z produkcją urządzeń elektrycznych oraz działalnością związaną z oprogramowaniem znajdują się już w obszarze dotychczasowych specjalizacji. Kolejny dotyczący działalności w obszarze zatrudnienia cechuje dość dynamiczny wzrost liczby pracujących, przy jednak niskiej koncentracji w skali kraju (współczynnik poniżej wartości 1, co oznacza koncentrację znacznie mniejszą niż średnia krajowa). Ostatni dział dotyczący indywidualnej działalności usługowej pojawił się również dla liczby zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON.

Analiza przychodów przedsiębiorstw z całokształtu działalności

W formie uzupełniającej przedstawiono zestawienie wskaźników koncentracji, średniej stopy zmian oraz zmiany procentowej LQ dla przychodów przedsiębiorstw z całokształtu działalności. Dane pozyskano z GUS, przy czym najnowszym okresem z dostępnymi danymi był rok 2018. Aby zachować 5-letni okres analizy (jak poprzednio), wskaźniki koncentracji obliczono dla 2014 i 2018 roku. Szczegółowość danych obejmuje 16 obszarów sklasyfikowanych kodami działalności PKD (poziom sekcji PKD lub grup sekcji PKD). Poniżej przedstawiono uzyskane wyniki dla obszarów działalności ze wskaźnikiem koncentracji w 2018 r. równym bądź przekraczającym poziom 1,25.

Tabela 26. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla przychodów z całokształtu działalności (PKD).

PKD	Średnia stopa zmian (2014-2018)	Wskaźnik koncentracji LQ (2018)	Wskaźnik koncentracji LQ (2014)	Zmiana procentowa LQ (2014-2018)
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9,70%	2,42	2,58	-6,0%
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4,59%	2,30	2,05	12,2%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2,92%	1,51	1,78	-15,1%
Przetwórstwo przemysłowe	5,55%	1,37	1,42	-3,4%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9,98%	1,25	1,42	-12,1%
Transport i gospodarka magazynowa				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Warto zwrócić uwagę, że tylko dla dostaw wody i gospodarowania ściekami zanotowano poprawę wartości wskaźnika lokalizacji dla okresu 2014-2018 przy jednocześnie wysokiej wartości na poziomie 2,30 w 2018 roku. W przypadku pozostałych sekcji zanotowano spadek wartości wskaźnika koncentracji. Nie zmienia to faktu, że także dla działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości wskaźniki lokalizacji osiągają również wysokie wartości (odpowiednio 2,42 i 1,51). Stanowi to potwierdzenie wyników uzyskanych poprzez analizę koncentracji liczby przedsiębiorstw i zatrudnienia.

Działalność B+R i innowacyjna

Badanie kryterium innowacyjności, w szczególności innowacyjności przedsiębiorstw oraz potencjału B+R w danym sektorze, stanowi kolejny etap w procesie wyłaniania inteligentnych specjalizacji regionu. RIS3 WZ podkreśla rolę partycypacyjnego podejścia w tym zakresie, angażującego różnego typu interesariuszy regionu. Biorąc pod uwagę dostępność wskaźników dotyczących tych obszarów w Banku Danych Lokalnych, możliwości wnioskowania w tym zakresie są dość ograniczone. W przypadku działalności innowacyjnej główny podział według klasyfikacji PKD obejmuje tylko sektor usług i przetwórstwa przemysłowego. Jest to zatem zbyt ogólny poziom, aby wnioskować na poziomie chociażby działów PKD z wysokimi wskaźnikami koncentracji i/lub dynamiki, które wykraczają poza dotychczas przyjęte specjalizacje. Dla działalności B+R wskaźnikiem o największej dostępności danych jest wartość nakładów wewnętrznych w sektorze przedsiębiorstw na

działalność B+R według PKD, którym badania były dedykowane (PKD 2007). W tym przypadku dane są dostępne w podziale na 42 obszary prowadzenia prac B+R. W przypadku województwa zachodniopomorskiego dane są jednak dość wybrakowane (szereg obszarów, w których z całą pewnością prowadzone są prace B+R, wartości w bazie wynoszą 0 zł). Pomimo tego ograniczenia dla dostępnych danych wyznaczono wskaźniki koncentracji dla 2018 roku. Największe wartości przyjmują prace B+R prowadzone w następujących obszarach:

1. Produkcja urządzeń elektrycznych: LQ = 10,89
2. Pozostała produkcja wyrobów: LQ = 10,01
3. Produkcja maszyn i urządzeń gdzie indziej niesklasyfikowana: LQ = 4,16
4. Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych: LQ = 3,62
5. Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych: LQ = 1,66

Przytoczone obszary prowadzenia prac B+R o największej wartości wskaźnika koncentracji na tle kraju można wpisać do dotychczasowych inteligentnych specjalizacji regionu. Kategoria produkcji pozostałych wyrobów jest zbyt szeroka, aby wnioskować na poziomie specjalizacji, gdyż może obejmować m.in. produkcję wyrobów jubilerskich, sprzętu sportowego, gier i zabawek czy też instrumentów muzycznych. Należy podkreślić, że obliczone wskaźniki mogą być nieznacznie przeszacowane z uwagi na brak kompletnych danych dotyczących działalności B+R dla województwa zachodniopomorskiego.

Podsumowanie

Przechodząc do obliczeń na poziomie podklas, żadne szczególne zjawiska nie pojawiają się wysoko na liście LQ. Na pierwszych miejscach znajdują się obszary działalności związane z rybactwem oraz transportem wodnym. Zatem najbardziej aktualne zestawienie przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON nie dostarcza argumentów za włączeniem nowych specjalizacji. Ewentualny kierunek poszukiwań można by sprowadzić do specjalizacji związanej z turystyką (zakwaterowanie) i rekreacją, ale sama analiza liczb przedsiębiorstw i zatrudnionych z pomocą analiz koncentracji i dynamiki nie dostarcza jeszcze dostatecznych argumentów.

Ewentualnym drugim obszarem, który pojawia się w niektórych miarach, jest działalność związana z zatrudnieniem. Można rozważyć rozszerzenie tego obszaru na obszar nowoczesnych usług dla biznesu i w takim układzie poddać konsultacjom. Jednocześnie trzeba pamiętać, że zgodnie z przyjętą przez województwo zachodniopomorskie metodologią zaliczenie wymienionych obszarów do inteligentnych specjalizacji regionu wymagałoby spełnienia kryterium innowacyjności związanego z potencjałem badawczo-rozwojowym danej branży oraz innowacyjnością przedsiębiorstw, która powinna przekładać się m.in. na aktywność firm w obszarze B+R+I.

Warto nadmienić, iż w trakcie prowadzonych wywiadów indywidualnych pojawiły się pewne przesłanki uzasadniające dalsze prace w zakresie analizy wspomnianych obszarów pod kątem zwiększenia ich znaczenia regionalnego.

Podsumowując, województwo zachodniopomorskie cechuje precyzyjne określenie inteligentnych specjalizacji przy pomocy kodów klasyfikacji PKD (poziom podklas). Ponadto większość z nich ma relatywnie wąski, sprowadzający się do określonych branż zakres (w przeciwieństwie do takich specjalizacji jak np. *Jakość życia* w województwie podkarpackim czy też *Ekonomia wody* w województwie warmińsko-mazurskim). Dwie specjalizacje regionu mają charakter w dużej mierze horyzontalny, tj. *Multimodalny transport i logistyka* oraz *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*.

Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki, można dodatkowo zaproponować:

1. Poszukiwanie obszarów na styku różnych specjalizacji mogących mieć szczególne znaczenie dla rozwoju innowacji.

2. Przyjęcie koncepcji tzw. priorytetowych obszarów wsparcia. Biorąc pod uwagę dość szeroko określone specjalizacje, priorytetowe obszary wsparcia stanowiące wycinek dotychczasowych specjalizacji mogłyby pozwolić na lepsze ukierunkowanie strumieni środków na wsparcie innowacji.

3.10. „Wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie⁵¹

Innowacje mają kluczowy wpływ na wzrost gospodarczy i dobrobyt w długim okresie, jednak często samo oddziaływanie rynku jest niewystarczające do tego, aby gospodarka osiągnęła optymalny poziom zaangażowania zasobów w działalność innowacyjną. Przyczyny tego leżą chociażby w tym, że innowacje przynoszą z reguły więcej korzyści systemowi gospodarczemu i społeczeństwu niż samemu innowatorowi. Dodatkowo ponoszenie nakładów na rozwój innowacji jest związane z dużo większym zakresem niepewności niż inwestycje w kapitał rzeczowy czy szkolenia pracowników. Im wcześniejsza faza powstawania innowacji, tym bardziej ryzykowne jest angażowanie się firmy w tego rodzaju działalność. Wreszcie instytucje na rynku finansowym nie angażują się w wystarczającym stopniu w finansowanie innowacyjnych projektów z powodu braku wystarczających kompetencji do oceny ich opłacalności. Instytucje te preferują tradycyjne obszary aktywności gospodarczej, gdzie ryzyko jest łatwiejsze do oszacowania⁵².

W kontekście powstawania „wąskich gardel” innowacji należy mieć na uwadze, że proces rozwoju projektów innowacyjnych jest złożony. Nie zawsze jest efektem celowo prowadzonych działań badawczo-rozwojowych, a produkty innowacyjne są wdrażane przy okazji regularnej działalności przedsiębiorstw (innowacje usprawniające). Zasadniczo jednak można uznać, że proces odbywa się etapowo i na każdym z etapów (należy je traktować równoważnie) niezbędne jest stworzenie właściwych warunków:

I. Badania podstawowe – służą pozyskaniu nowej wiedzy, która nie ma natychmiastowego, bezpośredniego zastosowania praktycznego, jednak może stanowić fundament dla dalszych, zorientowanych implementacyjnie prac badawczo-rozwojowych. Oprócz nowej wiedzy nakłady na badania podstawowe przynoszą bowiem firmom istotną korzyść w postaci wysoce wykwalifikowanej kadry B+R, infrastruktury naukowej do wynajęcia, a także łatwiej dostępnych sieci instytucji i zespołów naukowych o odpowiednim przygotowaniu metodologicznym.

II. Badania stosowane – są prowadzone w celu pozyskania nowej wiedzy, która ma konkretne zastosowanie praktyczne. Będzie do udziału sektora prywatnego w finansowaniu tego typu badań są tu większe, jednak nadal wysoka niepewność wyników, ograniczenia finansowe i obecność pozytywnych efektów zewnętrznych sprawia, że bez interwencji publicznej obszar ten pozostawałby niedofinansowany. Na tym etapie pożądane jest finansowanie badań z różnych źródeł publicznych, ale także funduszy prywatnych.

III. Prace rozwojowe i demonstracja – to etap między finansowanymi ze środków publicznych badaniami a dojrzałością innowacji, gdy innowator stara się pozyskać środki z konwencjonalnego rynku finansowego. Mamy tu często do czynienia z wystąpieniem luki finansowej w sytuacji, gdy środki publiczne zostaną wycofane, a sektor prywatny nadal nie będzie gotowy do wystarczającego zaangażowania, np. by zagwarantować osiągnięcie wystarczająco dużej skali produkcji i spadek kosztów do poziomu pozwalającego nowej technologii na konkurowanie z jej starszymi substytutami.

IV. Dyfuzja – to etap polegający na przejmowaniu innowacji przez inne przedsiębiorstwa. Na tym etapie interwencja publiczna niweluje niedoskonałość rynku finansowego, który ogranicza możliwości inwestycyjne małych i średnich podmiotów. Dodatkowo także uwzględnia fakt niedostrzegania przez przedsiębiorców

⁵¹ Podrozdział zawiera odpowiedzi na pytanie badawcze:

– Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?

⁵² Por. M. Bukowski, A. Szpor, A. Śniegocki, (2012), Potencjał i bariery polskiej innowacyjności, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa, s. 4.

korzyści z wdrażania nowoczesnych (relatywnie drogich) rozwiązań, czemu mogą służyć działania informacyjne czy ulgi podatkowe. Na tym etapie ważnym aspektem jest zaangażowanie interwencji publicznej w kształtowanie odpowiednio wykwalifikowanych zasobów ludzkich⁵³.

Poza dostępnością finansowania istotnym aspektem jest dostępność szeroko rozumianych rozwiązań systemowych. Wskazywano na nie w dużej mierze w ramach Regionalnych Strategii Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego – zarówno w perspektywie 2020+⁵⁴, jak i wcześniejszej (na lata 2011-2020⁵⁵). Choć trzeba mieć na uwadze, że znaczna część podawanych ograniczeń może być nieaktualna, to jednak wskazywane tam pozycje (ich stan) są znamienne dla innowacyjnego rozwoju regionu. Wskazuje się tam m.in. na:

- Postawy przedsiębiorstw wobec rozwoju innowacji,
- Dostępność do usług instytucji wsparcia innowacji, szczególnie w przypadku podmiotów gospodarczych z mniejszych miejscowości,
- Niewystarczający zakres współpracy biznesu z sektorem B+R,
- Niewielkie nastawienie pracowników naukowych na działalność naukowo-badawczą potwierdzoną zagranicznymi publikacjami i patentami,
- Migracje wykwalifikowanej kadry do innych regionów Polski lub poza jej granice,
- Marginalizację zachodniopomorskich ośrodków badawczych,
- Spadającą liczbę studentów na uczelniach.

Wskazane wyżej bariery mają w dużej mierze związek z samym funkcjonowaniem systemu innowacji czy też postawami aktorów systemu (przedsiębiorstw, sektora badawczo-naukowego) wobec rozwoju innowacji. Kwestia barier rozwoju innowacyjności została także podjęta w trakcie wywiadów prowadzonych z beneficjentami oraz nieskutecznymi wnioskodawcami RPO WZ 2014-2020 (por. wykres 28). Z udzielonych odpowiedzi wynika, że beneficjenci RPO WZ 2014+ dość równomiernie oceniają znaczenie poszczególnych aspektów – średnie oceny beneficjentów zamykają się w przedziale 3,45-3,90. Nieco większe różnice występują w przypadku nieskutecznych wnioskodawców, co wynika z przypisywania przez nich względnie większego znaczenia kwestiom dostępności do finansowania działalności innowacyjnej. Małe podmioty, co podkreślali rozmówcy w trakcie wywiadów, nie są w stanie zaryzykować (wydać) zysku na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, których wynik często jest niepewny. Zasadniczo rzecz biorąc, najwyższe oceny odnoszące się do finansowania potwierdzają dokonane wyżej zastrzeżenia o istotności interwencji publicznej w tym zakresie na różnych etapach wdrażania innowacji.

Dość istotną kwestią ograniczającą dyfuzję innowacji jest także zdaniem przedsiębiorców ich niski potencjał kadrowy do wdrażania innowacyjnych rozwiązań. To nie tylko kwestia powiązana ze spadającą liczbą studentów, którą podejmowano już na etapie opracowywania RSI WZ 2011-2020 i która pozostała aktualna⁵⁶, ale w dużej mierze powiązana z jakością kształcenia i konkurencyjnością regionalnego rynku pracy. Pojawiło się też wskazanie w zakresie dostępu do informacji i wiedzy specjalistycznej. W konsekwencji, co podkreślano w trakcie wywiadów, małe firmy mają częsty problem, aby na czas (czyli szybciej niż konkurencja) dotrzeć do informacji i nowości w branży. Konsekwencją podkreślaną w trakcie paneli eksperckich jest m.in. **niedobór pomysłów na innowacje**. Istotna jest tu kwestia promocji dobrych praktyk, żeby pokazać te firmy z regionu, które uzyskały dofinansowanie, prowadzą badania i wprowadzają innowacje finansowane np. ze środków unijnych po to, żeby inni przedsiębiorcy mogli zobaczyć, na czym one polegają.

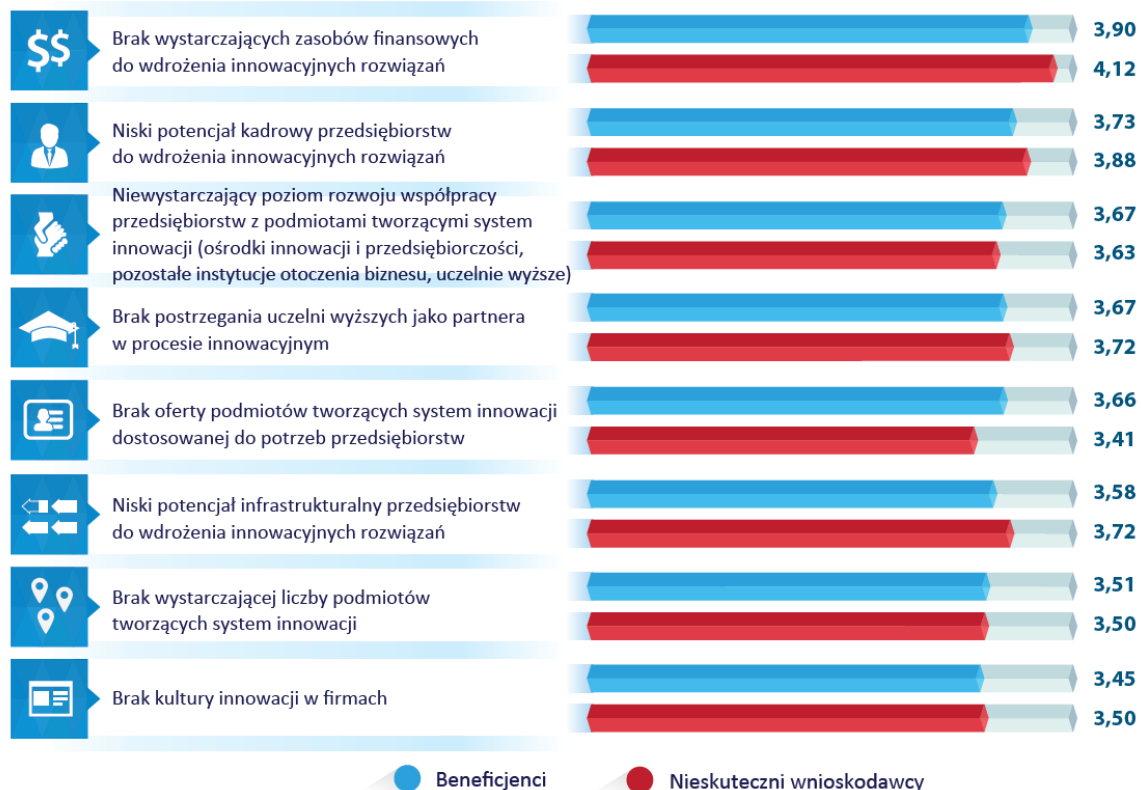
⁵³ *Ibidem*, s. 8-10.

⁵⁴ Analiza SWOT, s. 35-37.

⁵⁵ Analiza SWOT w zakresie poziomu i szans rozwojowych pozycji innowacyjnej województwa zachodniopomorskiego, s. 120-121.

⁵⁶ W województwie zachodniopomorskim liczba studentów uczelni publicznych systematycznie spada od kilkunastu lat – por. BDL GUS.

Wykres 28. Ocena znaczenia problemów związanych z wprowadzaniem innowacji w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Istotnym aspektem (ocenianym podobnie przez obydwie grupy respondentów) jest kwestia współpracy biznesu z instytucjami systemu innowacji, w tym uczelniami. W tym aspekcie istotne są wskazania respondentów związane z oceną niedostosowania do ich potrzeb oferty podmiotów tworzących system innowacji. Jak podkreślano w trakcie wywiadów pogłębionych, wąskie często specjalizacje przedsiębiorstw (czy prowadzonych przez nie projektów innowacyjnych) nie przystają do wiedzy i kompetencji uczelni z tego zakresu, co powoduje, że lokalne jednostki naukowe nie są w stanie im pomóc. Odrębną kwestią jest także problem podjęty w trakcie paneli eksperckich. Wiąże się on z ograniczonym w regionie zapotrzebowaniem na określone usługi badawczo-rozwojowe jednostek naukowych. Przykładem może być Pomorski Uniwersytet Medyczny, który odbiorców swoich usług w zakresie rozwoju i wdrażania innowacji poszukuje głównie poza regionem.

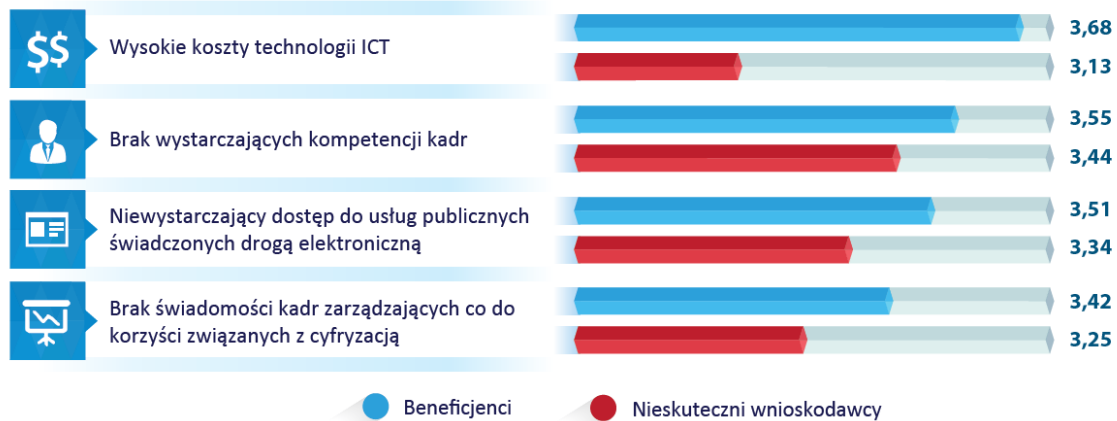
Na kwestie **dostępu do specjalistycznej wiedzy** w danych dziedzinach zwracają też uwagę respondenci wywiadów pogłębionych. Zwrócono przy tym uwagę nie tylko na podnoszony wyżej aspekt polegający na niewystarczających kompetencjach przedsiębiorstw w zakresie docierania do informacji na temat nowoczesnych trendów czy technologii, ale także na specjalizację regionalnych jednostek naukowych. Z punktu widzenia przedsiębiorstw problemem jest bowiem to, że nie zawsze daje ona możliwość realizacji projektów w branżach czy też zagadnieniach, które interesują respondentów. Kluczowym aspektem w tym zakresie jest więc udostępnienie precyzyjnych i wyczerpujących informacji na temat oferty badawczo-rozwojowej zachodniopomorskich jednostek naukowych. Są to zresztą aspekty istotne również w kontekście wspierania rozwoju regionalnego systemu badań naukowych i innowacji. Dostępność specjalistycznej wiedzy należy zatem rozpatrywać z dwóch perspektyw – wskazanej wcześniej umiejętności przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania specjalistycznej wiedzy i informacji oraz adekwatności oferty regionalnych jednostek naukowych do potrzeb przedsiębiorstw bądź informacji o niej.

Z innowacjami w bezpośredni sposób są powiązane inwestycje przedsiębiorstw w nowe technologie (transformacja cyfrowa) mające na celu radykalne polepszenie ich wydajności lub zasięgu. Cyfrowa transformacja dwójako wpływa na działalność przedsiębiorstw. Z jednej strony mogą one utrzymać dotychczasową działalność poprzez poszerzanie rynków zbytu, dając narzędzia do pozyskiwania nowych klientów, z drugiej zaś wpływają na konkurencyjność przedsiębiorstw. Stąd też przedsiębiorstwa potrzebują zdolności i narzędzi cyfrowych, które są niezbędne dla zarządzania coraz to większą liczbą różnorodnych danych oraz przeprowadzania analiz do podejmowania decyzji.

Co więcej, zauważono, iż nowe narzędzia wspomagające biznes mają współcześnie wyłącznie charakter cyfrowy. Oznacza to, że przedsiębiorstwa muszą zaznajamiać się z tego rodzaju nowoczesnymi rozwiązaniami, gdyż z czasem nie będą w stanie komunikować się w sposób płynny i efektywny ze swoimi dostawcami czy odbiorcami. Digitalizacja przyczynia się do optymalizacji procesów wejścia na nowe rynki zbytu oraz rozszerzenia istniejących, wdrażania nowych i innowacyjnych produktów. Współcześnie cyfryzacja stała się najbardziej efektywnym narzędziem zarządzania procesami biznesowymi, a jednocześnie napotyka na szereg ograniczeń, jakimi w polskich warunkach gospodarczych są ograniczenia ekonomiczne. Dominacja mikroprzedsiębiorstw działających w usługach i handlu, które skupiają się bardziej na działalności bieżącej, niż podejmują decyzje o dokonywaniu inwestycji, nie sprzyja rozwojowi inwestycji w technologii ICT⁵⁷. Tego rodzaju inwestycje mogą jednak okazać się koniecznością, co unaoczniała bieżąca sytuacja związana z epidemią COVID-19. W jej efekcie, a konkretnie na skutek wprowadzonych ograniczeń możliwości swobodnego przemieszczania się czy wykonywania pracy, znaczna część procesów biznesowych z konieczności odbywa się za pośrednictwem narzędzi komunikacji elektronicznej. Można przyjąć, że w przyszłości tego rodzaju praktyki staną się powszechne, co niejako wymusi na przedsiębiorstwach dokonywanie inwestycji w tym obszarze.

⁵⁷ Por. K. Żołądkiewicz, (2018), Ograniczenia digitalizacji mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na podstawie badań w województwie pomorskim, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 372, s. 94-109.

Wykres 29. Ocena znaczenia problemów związanych z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a 5 – „bardzo potrzebne”).

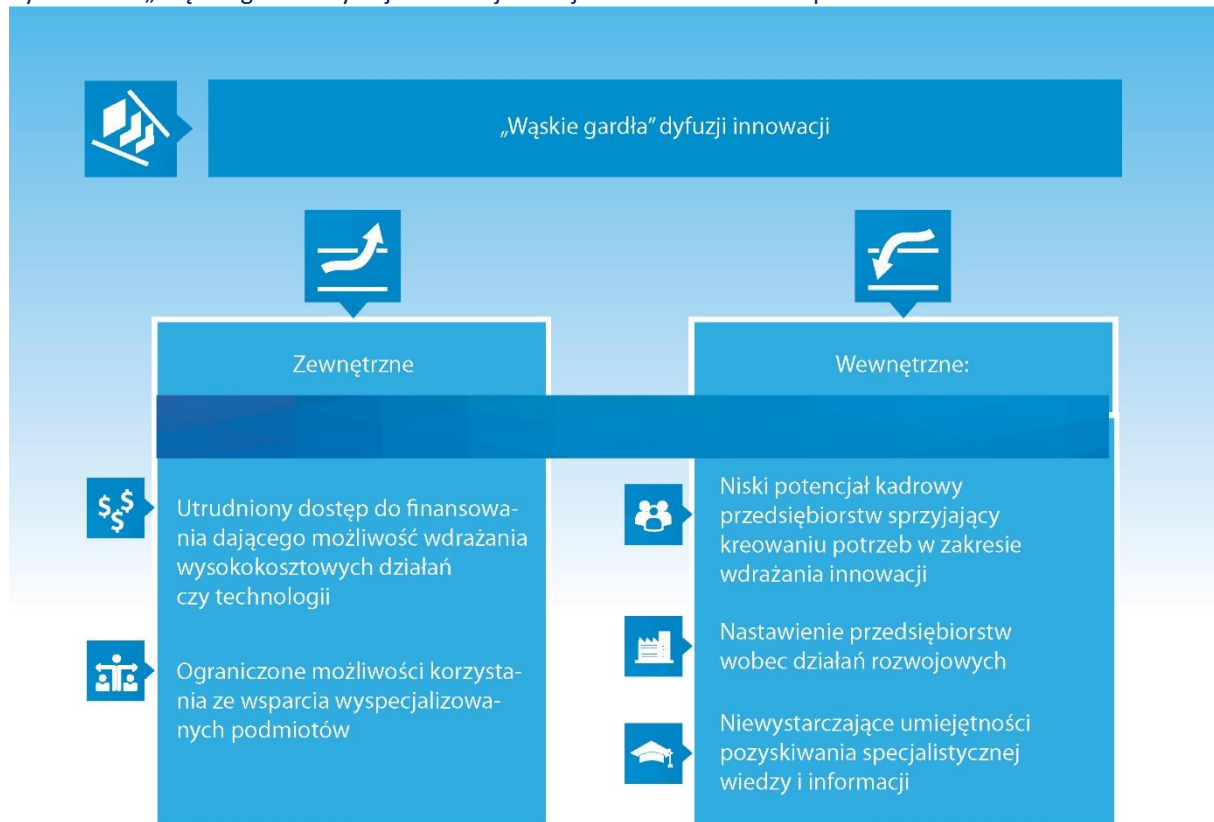

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Jak wynika z prezentowanego wyżej wykresu odnoszącego się do oceny znaczenia problemów związanych z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim, to właśnie bariery finansowe związane z wysokimi kosztami technologii ICT są podstawowym problemem związanym z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów RPO WZ. Nieskuteczni wnioskodawcy wskazują natomiast na kompetencje kadr jako na kluczową ich zdaniem barierę w tym aspekcie. Co ważne, uznaje się brak świadomości firm w tym zakresie jako względnie najmniejszy problem, co może oznaczać, że są one otwarte na tego rodzaju procesy.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że można mówić o kilku zasadniczych „wąskich gardłach” dyfuzji innowacji. Mają one różnoraki charakter tkwiący w otoczeniu przedsiębiorstw (zewnętrzne), jak i mający związek z działaniami samych przedsiębiorstw (wewnętrzne), co zaprezentowano na poniższym rysunku.

Rysunek 17. „Wąskie gardła” dyfuzji innowacji w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Opracowanie własne.

W odniesieniu do powyższych wskazań konieczne jest dokonanie zastrzeżenia, że znaczna część aspektów podnoszonych przez przedsiębiorstwa jest efektem ich postaw wobec procesów innowacyjnych. Należy bowiem stwierdzić, że obecny system wsparcia pozwala na zaspokajanie większości ze wskazanych problemów. To zastrzeżenie nabiera znaczenia zwłaszcza w kontekście ostatniego ze wskazanych aspektów, bowiem wspomniane nastawienie przedsiębiorstw wobec działań rozwojowych może być istotnym aspektem zmniejszającym skuteczność jego funkcjonowania. Może się m.in. wiązać ze zbyt rozbudowanymi oczekiwaniami, np. pełnego finansowania podejmowanych działań czy brakiem gotowości do podejmowania ryzyka związanego z wdrożeniem innowacji.

3.11. Działania na rzecz zarządzania transformacją przemysłową⁵⁸

Transformacja przemysłowa jest zagadnieniem, na które należy patrzeć z dwóch perspektyw. Z jednej strony działania na rzecz transformacji przemysłowej wpisują się w szersze trendy rozwojowe, właściwe dla współczesnych gospodarek i społeczeństw. Mówimy tutaj o przywoływanym już wcześniej przechodzeniu w kierunku Przemysłu 4.0, ale także o zmianie profili gospodarowania. Ten aspekt transformacji jest szczególnie istotny w tych regionach, które w przeszłości były oparte na monokulturze przemysłowej lub dana gałąź przemysłu odgrywała w gospodarce regionu istotną rolę. Drugi z aspektów odnosi się do województwa zachodniopomorskiego, którego rozwój w dużej mierze bazował na przemyśle stoczniowym. Województwo zachodniopomorskie do początku XXI wieku było znaczącym ośrodkiem przemysłu okrętowego w Polsce. Po kilkunastu latach ta dziedzina powraca do swojej wcześniejszej rangi, przy czym produkcja metalowa związana z gospodarką morską to teraz już nie tylko produkcja statków, ale także wszelkich konstrukcji stalowych

⁵⁸ Podrozdział zawiera odpowiedzi na pytanie badawcze:

– Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

wykorzystywanych na morzu (off shore)⁵⁹. Na bazie potencjału przedsiębiorstw wywodzących się z branży stoczniowej rozwija się RIS *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe* i jest to poniekąd odpowiedź na zmniejszający się potencjał przemysłu stoczniowego w regionie. Jak pokazują dane dotyczące produkcji stoczniowej (tabela poniżej), produkcja statków w Polsce zwłaszcza w województwie zachodniopomorskim maleje. Nieco lepiej sytuacja wygląda, jeśli chodzi o remonty statków, jednak i tutaj, jeśli porównamy dane z ostatnich kilku lat udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny, mamy do czynienia z pogorszeniem sytuacji w porównaniu np. do roku 2011. Warto jednak podkreślić, że pomimo zmniejszającej się liczby remontowanych statków wartość zamówień utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 27. Produkcja stoczniowa w Polsce i województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2018.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PRODUKCJA STATKÓW												
Polska	30	20	25	24	14	15	12	8	7	12	12	6
WZP	12	4	6	2	1	0	0	2	4	5	2	0
PORTFEL ZAMÓWIEŃ NA STATKI												
Polska	86	64	25	21	22	22	19	19	19	21	18	23
WZP	27	18	5	1	2	2	2	0	0	1	7	7
REMONTY STATKÓW												
Polska (liczba)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	624	617	532	599	610	537	540	527
WZP (liczba)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	260	242	126	194	218	185	200	169
Polska (mln euro)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	286	227,5	232,8	276,4	311,8	237,5	311,8	282
WZP (mln euro)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	29,6	29,2	15,2	20,7	37,3	20,4	28,1	32,3
PORTFEL ZAMÓWIEŃ NA REMONTY STATKÓW												
Polska (liczba)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	278	202	97	68	39	86	99	66
WZP (liczba)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	218	133	0	3	118,2	114,2	211,6	70,8
Polska (mln euro)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	90,9	103,2	102,3	159,2	2	39	15	8
WZP (mln euro)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	21,7	9	0	0	0,7	5,8	9,1	13

Źródło: Rocznik Statystyczny Gospodarki Morskiej za lata 2011-2019.

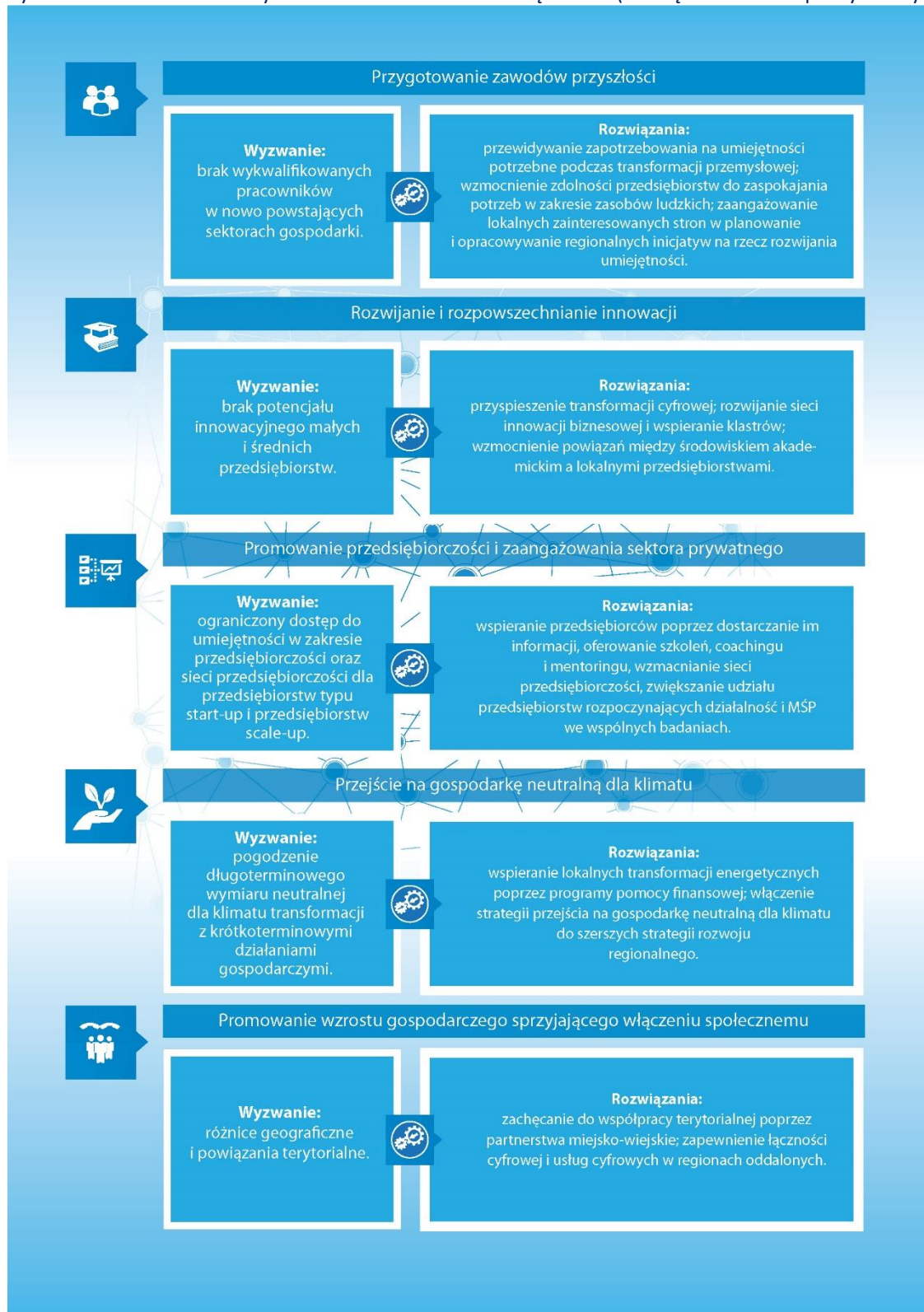
Transformacja przemysłowa jest procesem, który umożliwia radzenie sobie regionom czy krajom w globalnej gospodarce, jednakże jest procesem niezwykle złożonym. Regiony, które doświadczają tego rodzaju problemów, stoją wobec szeregu wyzwań utrudniających powstawanie nowych miejsc pracy i wzrost gospodarczy. Komisja Europejska oraz OECD, bazując na doświadczeniach i potrzebach kilkunastu regionów UE stojących wobec wyzwania związanego z transformacją przemysłową, opracowały zestaw narzędzi dla władz krajowych

i regionalnych. Dostarczają one konkretnych rozwiązań pozwalających usunąć przeszkody stojące na drodze do transformacji przemysłowej w kilku obszarach priorytetowych: przygotowanie zawodów przyszłości, rozwijanie i rozpowszechnianie innowacji, promowanie przedsiębiorczości i zaangażowania sektora prywatnego, przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu oraz promowanie wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu⁶⁰. Jakkolwiek wśród regionów, których dotyczy diagnoza, nie ma przykładów z Polski, tym niemniej zasady należy uznać za uniwersalne.

⁵⁹ <http://eregion.wzp.pl/obszary/gospodarka-morska>.

⁶⁰ https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/newsroom/news/2019/11/14-11-2019-commission-and-oecd-publish-recommendations-to-help-eu-countries-and-regions-achieve-industrial-transition.

Rysunek 18. Zdefiniowane wyzwania w zestawieniu z rozwiązaniami (o obrębie obszarów priorytetowych).

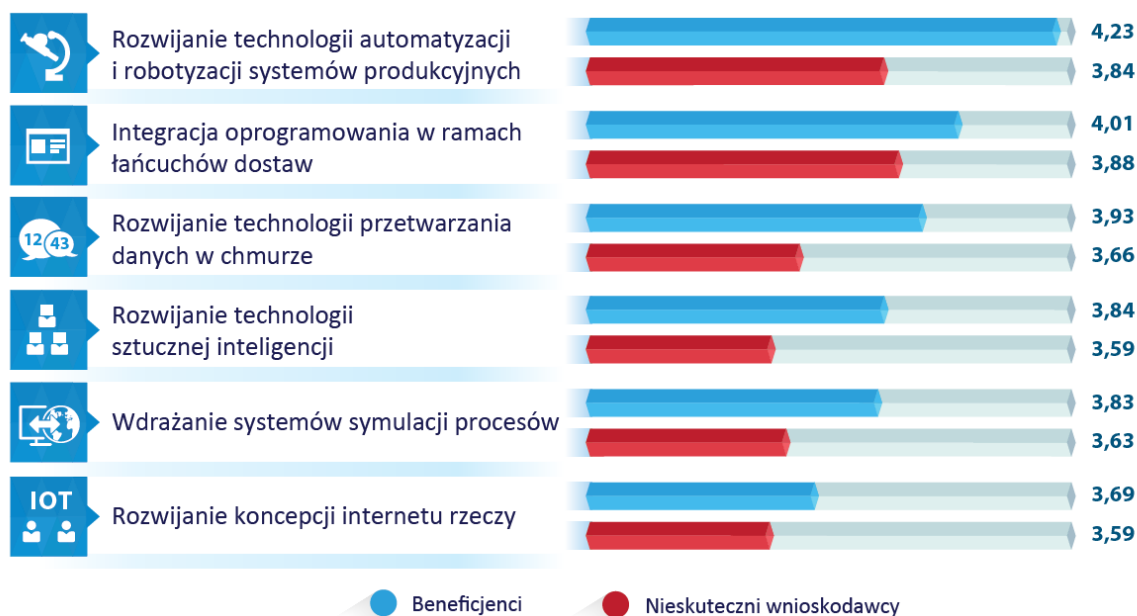
Źródło: Opracowanie własne.

W obrębie każdego z obszarów priorytetowych zdefiniowane zostały wyzwania, do których dopasowano polityczne rozwiązania, co prezentuje powyższy rysunek. Wynika z niego, że zalecenia związane z procesem transformacji mają szeroki charakter. Przesądzają m.in. o konieczności oparcia wzrostu i rozwoju gospodarki na wykorzystaniu nowego czynnika rozwoju, jakim są innowacje będące głównie wynikiem działalności badawczej i rozwojowej. Oznacza to, że przewaga konkurencyjna regionu może zależeć od zdolności do wytworzenia, rozwinięcia i rozprzestrzenienia tych innowacji⁶¹.

Z powyższymi zagadnieniami ściśle wiąże się rosnące znaczenie kapitału ludzkiego. Bez odpowiednich kwalifikacji dostosowanych do potrzeb zmieniającej się gospodarki procesy przechodzenia w kierunku rozwoju Przemysłu 4.0 mogą być utrudnione. Na znaczeniu zyskuje kwestia rozwoju edukacji nastawionej na potrzeby gospodarki, ale także umożliwiania rozwoju przedsiębiorczości. Warto również podkreślić, że w nowym modelu rozwoju regionalnego zasoby miejscowe, lokalne stanowią kluczowy czynnik równoważący wpływ negatywnych zjawisk zewnętrznych i podstawę dla budowania endogennego potencjału wzrostu, a jednocześnie stanowiący kluczowy czynnik zapewniający trwałość podstaw rozwojowych. Od siły powiązań lokalnych oraz zdolności lokalnych i regionalnych wspólnot oraz ich elit (społecznych, gospodarczych i politycznych) do integracji i przeciwstawiania się negatywnym skutkom globalnych trendów i procesów zależy w głównej mierze warunek stabilnego przetrwania w niesprzyjającym środowisku gospodarczym⁶².

Transformacja przemysłowa wiąże się z koniecznością sprostania wielu wyzwaniom, wśród których za najistotniejszą uznano automatyzację i robotyzację systemów produkcyjnych. Jest to potrzeba podstawowa w zakresie wdrażania rozwiązań Przemysłu 4.0. Istotnym wyzwaniem jest także integracja systemów w ramach łańcuchów dostaw, szczególnie biorąc pod uwagę, że dotyczy autonomicznych podmiotów obsługujących poszczególne części łańcucha.

Wykres 30. Ocena potrzeby wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

⁶¹ D. Strahl, A. Raszkowski, D. Głuszcuk (red.), 2014, Gospodarka regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, s. 92.

⁶² Siła lokalności. Wspólnoty narodowe. Wspólnoty lokalne. Po XIII Kongresie Obywatelskim, Wspólnota i Solidarność, nr 83, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2019.

Za dość ważne uznane zostały przez respondentów kwestie związane z wykorzystaniem rozwiązań chmurowych. *Cloud computing*, bo o nim mowa, jest kolejnym trendem, który w coraz szerszym zakresie wkracza zarówno do aktywności społecznej, jak i biznesowej. Coraz więcej usług i aktywności oferowanych jest właśnie w modelu rozproszonym poprzez rozwiązania chmurowe. Jak jednak wskazują przedstawiciele IOB uczestniczący w wywiadach pogłębionych, bardzo ważnym aspektem służącym podejmowaniu działań na rzecz transformacji przemysłowej jest budowanie świadomości przedsiębiorstw w zakresie wdrażania rozwiązań Przemysłu 4.0. Do tego także niezbędne jest wprowadzenie tych aspektów do edukacji zawodowej na poziomie wyższym, co będzie niwelowało aspekty podnoszone już w innych częściach analizy (np. w kontekście „wąskich gardeł” dyfuzji innowacji) związane z kompetencjami kadr przedsiębiorstw w tym zakresie.

Powyższa analiza zwraca uwagę na złożoność czynników determinujących procesy transformacji w kierunku Przemysłu 4.0. Przekonanie o potrzebie przechodzenia w kierunku wdrażania rozwiązań z tego zakresu staje się coraz powszechniejsze. Przedsiębiorstwa niejako samoistnie dążą bowiem do optymalizacji procesów biznesowych: zwiększania wydajności, obniżania kosztów, skracania terminów realizacji zamówień etc. Transformacja w kierunku Przemysłu 4.0, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw produkcyjnych (choć oczywiście nie tylko), jest niejako naturalną drogą do osiągnięcia tych celów. Trzeba jednak mieć na uwadze, że o ile świadomość możliwości unowocześniania systemów produkcji jest wśród przedsiębiorców dość duża, to jednocześnie wysoka jest jednak świadomość barier, jakie spowalniają dynamikę tych procesów. Jak wynika z analiz prowadzonych w raportach poświęconych tematyce Przemysłu 4.0⁶³, bariery wdrożeniowe koncentrują się na trzech zasadniczych aspektach:

- Środki na finansowanie wydatków inwestycyjnych związanych z wdrażaniem nowoczesnych rozwiązań – z jednej strony chodzi o konieczność inwestowania w kosztowne nierzadko technologie, z drugiej wiąże się to z niejasnością korzyści ekonomicznych powiązanych z niepewnością wdrożeń;
- Dostęp do specjalistów – ten aspekt odnosi się przede wszystkim do konieczności inwestycji w kadry zajmujące się najnowszymi technologiami (zatrudniania specjalistów bądź podnoszenia kompetencji obecnie zatrudnionych);
- Brak strategicznych planów przechodzenia w kierunku Przemysłu 4.0 – znaczna część przedsiębiorstw realizuje działania wdrożeniowe bez strategicznego planu, koncentrując się na małych projektach.

Działania w zakresie transformacji w kierunku Przemysłu 4.0 odbywają się głównie na poziomie pojedynczych przedsiębiorstw, przy czym biorąc pod uwagę wymienione wyżej bariery, pożądana jest interwencja również na poziomie regionalnym. Jej celem jest przede wszystkim zdiagnozowanie stanu procesu przechodzenia w kierunku Przemysłu 4.0 w regionalnym ekosystemie gospodarczym. Podobnie jak na poziomie przedsiębiorstw opracowywane są mapy technologiczne lub stosowane inne narzędzia rozwoju technologii, które w dużej mierze wychodzą od diagnozy aktualnego potencjału przedsiębiorstwa, również i na poziomie regionu pożądana jest zbudowanie **mapy drogowej do Przemysłu 4.0**. Jej celem jest w pierwszej kolejności analiza dotychczas podjętych działań w tym zakresie (np. działania władz samorządowych na rzecz upowszechniania koncepcji Przemysłu 4.0⁶⁴ czy aktywność ZUT w zakresie kształcenia kadr⁶⁵), ale także diagnoza stanu wdrożeń nowoczesnych rozwiązań technologicznych w zachodniopomorskich przedsiębiorstwach prowadząca do **wyłonienia „Zachodniopomorskich Latarni Przemysłu 4.0”**.

Opracowanie mapy drogowej powinno prowadzić do zaproponowania rozwiązań odpowiadających na podstawowe bariery transformacji przemysłowej:

⁶³ Por. <https://przemysl-40.pl/index.php/2019/11/04/cztery-raporty-o-przemysle-4-0-w-polsce/>.

⁶⁴ Por. <http://www.wzp.pl/biuro-prasowe/biuro-prasowe/artykuly/zachodniopomorskie-firmy-w-epoce-40>.

⁶⁵ Por. <https://wimim.zut.edu.pl/strona-kandydatow/studia-pierwszego-i-drugiego-stopnia/inzynieria-produkcji-w-przemysle-40.html>.

- **Finansowe:** finansowanie procesów transformacyjnych z funduszy przyszłej perspektywy finansowej, uruchomienie regionalnych instrumentów zwrotnych z przeznaczeniem na inwestycje w nowoczesne technologie;
- **Kadrowe:** rozwijanie regionalnej oferty kształcenia inżynierów w Przemysle 4.0, zarówno w postaci studiów I i II stopnia, jak i oferty kształcenia uzupełniającego;
- **Koncepcyjne:** umożliwienie przedsiębiorcom współpracy z regionalnymi instytucjami badawczo-naukowymi w celu opracowywania map technologicznych lub innych narzędzi planowania rozwoju technologii.

3.12. Obecny ekosystem innowacji w województwie zachodniopomorskim

Ekosystem innowacji definiuje się jako zbiór powiązań zachodzących pomiędzy różnymi podmiotami, oscylujących wokół konkretnego wyzwania, współpracujących celem dostarczenia kompleksowych rozwiązań⁶⁶.

Budowa systemu tworzącego warunki dla sprawnego działania mechanizmów gospodarki decydujących o poziomie jej konkurencyjności wymaga koordynacji elementów istotnych dla procesów innowacyjnych. Potrzebne jest sformułowanie nowoczesnej strategii innowacji integrującej cele i działania w odniesieniu do innowacji i przedsiębiorczości realizowanej na poziomach krajowym i regionalnym. W przypadku województwa zachodniopomorskiego na poziomie regionalnym takim dokumentem jest RIS3 WZ. Strategia powinna być powiązana z innymi dokumentami strategicznymi i politykami regionalnymi, w szczególności:

- Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020,
- polityką gospodarczą województwa zachodniopomorskiego.

Wspomniane dokumenty powinny określać sposób budowy spójnego systemu transferu technologii i wiedzy oraz sposób budowania konsensusu społecznego na rzecz innowacji, w tym zaangażowanie w ten proces instytucji samorządu terytorialnego, jednostek B+R i otoczenia biznesu, społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorców, ale też kształtowanie świadomości innowacyjnej poprzez system edukacji czy działania medialne. Zasadniczo taki ekosystem tworzony jest przez wszystkie organizacje, których wspólnym celem jest rozwój poprzez innowacje. Tak utworzoną grupę powiązań cechuje symbioza nie tylko w zakresie posiadanych zasobów techniczno-technologicznych, w tym wiedzy, ale również w obszarze ponoszonej odpowiedzialności za realizację procesów rozwoju, absorpcji czy komercjalizacji innowacji⁶⁷.

W województwie zachodniopomorskim zgodnie z zapisami Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ) za wdrażanie i monitorowanie jej realizacji ma odpowiadać:

- Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego – odpowiadający za nadzór oraz koordynację wdrażania Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+,
- Forum Innowacji Pomorza Zachodniego – zaplanowane w Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ) jako platforma wymiany opinii, wiedzy i doświadczeń oraz współpracy dla poszukiwania pomysłów i rozwiązań na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności regionu,

⁶⁶ I.V. Kastalli, A. Neely, Collaborate to Innovate, How Business Ecosystems Unleash Business Value, Cambridge University.

⁶⁷ M. Fransman, Models of Innovation in Global ICT Firms: The Emerging Global Innovation Ecosystems, JRC SCIENCE AND POLICY RAPORT, University of Edinburgh 2014.

- Jednostka Monitorująca warunkująca skuteczność realizacji polityki innowacyjnej w regionie, która monitoruje efekty jej realizacji. Jednostka funkcjonuje w strukturze Wydziału Zarządzania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Wśród elementów systemu innowacji trzeba pamiętać również o sieci instytucji działających w sektorach prywatnym i publicznym, które dzięki zachodzącym interakcjom inicjują import i dyfuzję innowacji oraz nowych technologii. Rozwój innowacyjności, w tym możliwość rynkowego zaistnienia innowacyjnych produktów i usług, wymaga bowiem zaistnienia szerszej współpracy pomiędzy różnego rodzaju podmiotami oferującymi wsparcie przedsiębiorstwom. Ich działania powinny zmierzać do niwelowania różnego rodzaju barier rozwojowych, na jakie napotykają przedsiębiorstwa (por. rozdział 3.10. „Wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie). Odnoszą się one do dostępności źródeł finansowania, ale także usług badawczo-rozwojowych czy wykwalifikowanej kadry. Ekosystem innowacji obejmuje poza samymi przedsiębiorstwami szerokie spektrum podmiotów takich jak instytucje publiczne, jednostki naukowe, uczelnie, centra transferu technologii czy też organizacje pozarządowe. Każdy z podmiotów dostarcza innego rodzaju wartości, czerpiąc z doświadczeń innych uczestników systemu.

Innowacyjne przedsięwzięcia w regionie są wspomagane poprzez szerokie spektrum instytucji otoczenia biznesu (IOB) w województwie. Są to podmioty non-profit oferujące szeroki zakres usług w obszarze wspierania przedsiębiorczości. Główne usługi doradcze, które powinny być świadczone przez IOB, to m.in. doradztwo w zakresie:

- transferu technologii,
- ochrony własności intelektualnej,
- kojarzenia partnerów gospodarczych i jednostek naukowych do współpracy w zakresie B+R,
- wprowadzania nowych modeli biznesowych, nowych produktów i usług,
- jakości,
- korzystania z finansowania zewnętrznego,
- wdrażania innowacji,
- opracowania strategii ekspansji na rynki zagraniczne.

W regionie funkcjonuje ponad 50 IOB⁶⁸. Wśród agencji rozwoju regionalnego można wymienić:

- Zachodniopomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Stargardzką Agencję Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.,
- Koszalińską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.

Działania realizowane przez Zachodniopomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. to m.in. prowadzenie funduszu pożyczkowego i poręczeniowego i dofinansowanie usług rozwojowych dla MŚP, wsparcie start-upów w ramach międzynarodowego projektu „WeP UP! West Pomeranian ICT Start Hub”. Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego realizuje działania z zakresu funduszu pożyczkowego i poręczeniowego oraz udostępniania powierzchni biurowej dla przedsiębiorców. Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego udziela pożyczek dla MŚP, wsparcia na usługi rozwojowe, oferuje powierzchnię biurową i magazynową oraz udziela dotacji na utworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych w ramach prowadzonego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Centra innowacji i transferu technologii specjalizują się w komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz prowadzeniu projektów badawczych. W województwie zachodniopomorskim funkcjonują:

- Centrum Transferu Technologii Morskich,

⁶⁸ <http://www.coi.wzp.pl/przystan-inwestora/wsparcie-inwestora/instytucje-otoczenia-biznesu>, dostęp: 26.10.2019.

- Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego,
- Centrum Transferu Technologii Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego,
- Centrum Rozwoju Biznesu Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie,
- Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Uniwersytetu Szczecińskiego Sp. z o.o.,
- Centrum Przemysłów Kreatywnych,
- Regionalne Centrum Badawczo-Rozwojowe w Wałczu.

Spółka celowa Centrum Innowacji Akademii Morskiej ściśle współpracuje z uczelnią i skupia się na transferze wyników badań i prac badawczo-rozwojowych do praktyki gospodarczej. Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego to centrum powołane do wspierania działalności badawczo-rozwojowej tejże uczelni. Oferuje bazę rozwiązań technologicznych przygotowywanych do komercjalizacji, prowadzi audyty i opinie o innowacyjności oraz działalność szkoleniową dla MŚP.

Szczególnym przejawem wspierania innowacyjności są klastry, które za pomocą łańcucha powiązań wewnątrz klastra mogą stymulować i rozwijać innowacje. Przyczyniają się one do rozwoju przedsiębiorczości oraz do rozszerzenia powiązań pomiędzy biznesem a nauką, szczególnie w obszarach inteligentnych specjalizacji. W województwie zachodniopomorskim działają takie klastry jak np.:

- Stowarzyszenie Zachodniopomorskie Klaster Chemiczny „Zielona Chemia” – posiadający status Krajowego Klastra Kluczowego,
- Stowarzyszenie Zachodniopomorski Klaster Morski,
- Szczeciński Klaster Meblowy,
- Klaster Morski Pomorza Zachodniego,
- Bałtycki Klaster sEaNERGIA – Porozumienia SEA Development Sp. z o.o.,
- Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie,
- Klaster Metalowy Metalika,
- Klaster eBiznesu Pomorza Zachodniego,
- Zachodniopomorski Klaster Przemysłów Kreatywnych,
- Stowarzyszenie Natureef,
- Zachodniopomorski Klaster Medyczny iSynergia,
- Zachodniopomorski Klaster Wsparcia Rozwoju i Biznesu,
- Klaster Turystyki Medycznej.

Przykładem proinnowacyjnych działań klastrów może być projekt „BiOpen” realizowany m.in. przez Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”, którego celem jest stworzenie i utrzymanie otwartej platformy innowacji obejmującej przemysł, centra badawcze oraz uniwersytety. „BiOpen” dostarcza do bioprzemysłowej społeczności w Europie bardzo potrzebne narzędzia do tworzenia innowacji w ramach łańcuchów wartości, gromadzenia wiedzy na temat procesów i projektów bioprzemysłowych oraz tworzenia nowych partnerstw na rzecz innowacji⁶⁹.

Nieocenione znaczenie dla rozwoju innowacji i krajobrazu gospodarczego regionu mają parki technologiczne, tj.:

- Stargardzki Park Przemysłowy,
- Goleniowski Park Przemysłowy,
- Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii w Stargardzie,

⁶⁹ <http://zielonachemia.eu/project/biopen-h2020/> dostęp 26.10.2019.

- Park Technologiczny S.A. w Koszalinie,
- Białogardzki Park Inwestycyjny „Invest-Park”,
- Technopark Pomerania⁷⁰.

Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii w Stargardzie to tereny o łącznej powierzchni 380 ha wolnych terenów inwestycyjnych. Park posiada możliwość lokowania w nim inwestycji o powierzchniach minimum 100 hektarów. Japoński Bridgestone produkuje tam opony, a fiński Cargotec maszyny związane z załadunkiem towarów⁷¹. Lokalizacja w Stargardzie to również możliwość lokowania w tzw. małym Stargardzkim Parku Przemysłowym, gdzie operuje belgijski Spaas Candels, szwedzki Klippan Safety czy niemiecki Backer OBR. Goleniowski Park Przemysłowy to w pełni uzbrojone tereny inwestycyjne usytuowane bezpośrednio przy trasie S3. Główni lokatorzy to LM Wind Power Blades, HG Poland, Faymonville, Abena czy Dancoal. Zaletą Regionalnego Parku Przemysłowego w Gryfinie jest lokalizacja przy trasach S3 i A6. Zaletą tej lokalizacji jest możliwość usytuowania centrów dystrybucyjnych i innych rodzajów działalności, gdzie najistotniejszy jest bezpośredni dostęp do autostrad i granicy niemieckiej. Park Technologiczny S.A. w Koszalinie zlokalizowany jest w centrum miasta Koszalina w obiektach Politechniki Koszalińskiej (ul. Raclawicka, ul. Partyzantów) i stanowi ofertę dla firm działających w branżach nowoczesnych i czystych technologii oraz dla centrów usług biznesowych takich jak call center, centra obsługi księgowej i informatycznej⁷². Wśród instytucji otoczenia biznesu wpływających na rozwój gospodarczy regionu można wskazać również Technopark Pomerania, którego celem jest stwarzanie dogodnych warunków do rozwoju innowacyjności w Szczecinie i regionie ze szczególnym ukierunkowaniem na technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT). Technopark Pomerania został pierwszym i jedynym na Pomorzu Zachodnim ośrodkiem innowacji akredytowanym przez Ministerstwo Rozwoju.

Pomorze Zachodnie może pochwalić się ponad 8000 ha terenów inwestycyjnych, z czego około 1200 ha ze statusem Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Na obszarze Pomorza Zachodniego znajdują się cztery SSE:

- Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK MIELEC,
- Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna jest jedną z 14 specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Obecnie tereny strefy obejmują kilkadziesiąt lokalizacji o łącznej powierzchni ponad 1868 ha na terenach województwa zachodniopomorskiego, lubuskiego oraz zachodniej części Wielkopolski. Wiodącymi branżami w K-S SSE są: branża drzewna, motoryzacyjna, metalowa oraz spożywcza. W województwie zachodniopomorskim na terenach K-S SSE przedsiębiorcy zainwestowali już ponad 1,1 mld PLN i zatrudniają w swoich zakładach ponad 3 tys. osób. Największymi inwestorami K-S SSE w województwie zachodniopomorskim są: Barlinek Inwestycje Sp. z o.o. produkujący wyroby z drewna, Homanit Polska Sp. z o.o. i Sp.k. z Karlina produkujący również wyroby z drewna oraz Technologie Tworzyw Sztucznych Sp. z o.o. z Goleniowa, firma produkująca m.in. elementy do budowy jachtów.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna wspiera rozwój gospodarczy poprzez przyciąganie na tereny objęte strefą inwestorów polskich oraz zagranicznych. Wartość inwestycji zrealizowanych na terenach PSSE przekracza 11 mld zł, a liczba utworzonych miejsc pracy to ponad 22 tysiące. Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna swoim zasięgiem obejmuje 35 podstref w pięciu województwach: pomorskim, kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim, wielkopolskim oraz lubuskim o łącznej powierzchni 2246 ha. Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna obejmuje swoimi granicami dwie lokalizacje w województwie zachodniopomorskim – Stargard

⁷⁰ Rozumiany jako zespół obiektów bez osobowości prawnej, zarządzany przez Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny. Technopark Pomerania stanowi przede wszystkim nazwę przyjętą dla określenia miejsca i wyróżnienia marki.

⁷¹ https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/parki_przemyslowe_i_technologiczne/koszalin, dostęp 27.10.2019.

⁷² E. Butkiewicz, Parki Przemysłowe, 2017.

i Police. Czynne funkcjonowanie PSSE na Pomorzu Zachodnim przyciągnęło kluczowych inwestorów, takich jak Bridgestone Stargard Sp. z o.o., Cargotec Poland Sp. z o.o. i Radiometer Solutions Sp. z o.o. Wartość dotychczas zrealizowanych inwestycji w tym regionie to na ten moment prawie 2 mld zł.

Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna jest zarządzana przez Pomorską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. Posiada ofertę terenów inwestycyjnych o powierzchni 910 ha. Wiodące branże na terenie strefy to: przetwórstwo drzewne, przetwórstwo tworzyw sztucznych, wyroby metalowe, przetwórstwo spożywcze, elektronika, motoryzacja, produkcja mebli. Największymi Inwestorami w SSSE na Pomorzu Zachodnim są: Kronospan Polska Sp. z o.o. tworzący Szczeciński Klaster Meblowy, Rotho Sp. z o.o., Q4Glass, ABJ Investors Sp. z o.o. Sp. k., Elfa Manufacturing Sp. z o.o., Cukiernicza Spółdzielnia Inwalidów „Słowianka”.

Mielecka SSE zajmuje obecnie 1643 ha i jest zlokalizowana na Podkarpaciu, Lubelszczyźnie, Śląsku, w Małopolsce oraz na Pomorzu Zachodnim. Podstrefa Szczecin została ustanowiona w 2010 r. i obejmuje takie lokalizacje na terenie miasta jak Trzebusz, Dunikowo, Lubczyńska-Kniewska i wyspa Ostrów Brdowski. Zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie SSE posiada ośmiu przedsiębiorców, którzy zainwestowali łącznie 532 mln zł i stworzyli 827 nowych miejsc pracy. Najwięksi z nich to: ST3 Offshore (498 mln PLN) i HKL Dekoracja Okien (17 mln PLN). Firmy strefowe w Szczecinie produkują m.in. stalowe elementy dla branży OZE, stacje doładowania pojazdów elektrycznych, wyroby spożywcze.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że obecnie zgodnie z ustawą o wspieraniu nowych inwestycji od 30 czerwca 2018 r. działa Polska Strefa Inwestycji. O ulgę podatkową i preferencyjne warunki może wystąpić każda firma w każdym mieście czy gminie.

Istotnym elementem ekosystemu innowacji są również instytucje otoczenia biznesu stymulujące rozwój gospodarczy m.in. poprzez ułatwianie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania jak np.:

- Fundusz Pomerania,
- Agencja Rozwoju Metropolii Szczecińskiej,
- Szczeciński Fundusz Pożyczkowy,
- Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych w Białogardzie,
- Fundacja Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości w Koszalinie,
- Zrzeszenie Kupców i Przedsiębiorców w Koszalinie,
- Koszalińska Izba Przemysłowo-Handlowa,
- Polska Fundacja Przedsiębiorczości w Szczecinie,

oraz same przedsiębiorstwa, które są beneficjentami działalności podmiotów w ramach ekosystemu innowacji. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego⁷³ wynika, że około jedna piąta przedsiębiorstw z województwa zachodniopomorskiego była aktywna innowacyjnie bądź innowacyjna w zakresie innowacji produktowych i procesowych, co plasowało region w pobliżu średniej krajowej. Powszechność poszczególnych rodzajów innowacji jest przy tym co do zasady podobna jak w odniesieniu do całego kraju. Najpowszechniejsze są innowacje produktowe i procesowe, natomiast innowacje organizacyjne i marketingowe występują wyraźnie rzadziej. W kontekście funkcjonowania ekosystemu innowacji należy jednak dodać, że znacząco od innych regionów odbiega poziom zaangażowania przedsiębiorstw (zarówno ogółem, jak i aktywnych innowacyjnie) we współpracę z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami. Oznacza to, że aspekt ten jest istotnym wyzwaniem w obszarze stymulowania innowacyjnego rozwoju przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim.

Poniżej zaprezentowano zestawienia danych, do których odnoszą się wspomniane spostrzeżenia.

⁷³ Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

Tabela 28. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w **obszarze innowacji produktowych** w latach 2015-2017.

Innowacje produktowe	Udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie ⁷⁴	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych (innowacje produktowe) ⁷⁵	Udział przedsiębiorstw, które w latach 2015-2017 wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone produkty				
			razem	w tym		w tym	
				wyroby	usługi	nowe dla rynku	nowe tylko dla przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa przemysłowe							
POLSKA	20,2	18,5	12,0	11,0	3,2	6,0	7,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	20,9	18,1	10,2	9,1	2,8	5,0	5,8
Przedsiębiorstwa usługowe							
POLSKA	11,9	10,4	5,4	2,6	3,8	2,3	3,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	9,4	9,2	2,6	1,4	2,5	1,7	2,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

 Tabela 29. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w **obszarze innowacji procesowych** w roku 2017.

Innowacje procesowe	Udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych (innowacje procesowe)	Udział przedsiębiorstw, które w roku 2017 wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone procesy				
			razem	w tym		w tym	
				wyroby	usługi	nowe dla rynku	nowe tylko dla przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa przemysłowe							
POLSKA	20,2	18,5	15,3	10,6	3,6	7,9	3,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	20,9	18,1	14,0	9,5	4,9	8,3	3,9
Przedsiębiorstwa usługowe							
POLSKA	11,9	10,4	8,3	2,7	2,9	5,9	1,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	9,4	9,2	8,3	2,9	2,6	4,4	1,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

⁷⁴ Przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie to takie, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany w trakcie badanego okresu (niezakończony sukcesem) lub nie został do końca tego okresu ukończony (tzn. jest kontynuowany).

⁷⁵ Przedsiębiorstwo innowacyjne to przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces).

Tabela 30. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji organizacyjnych w latach 2015-2017.

Innowacje organizacyjne	aktywnych innowacyjnie	Udział przedsiębiorstw (% przedsiębiorstw ogółem)			
		które w latach 2015-2017 wprowadziły innowacje organizacyjne			
		razem	w tym		
nowe metody w zasadach działania	nowe metody podziału zadań i uprawnień decyzyjnych		nowe metody organizacyjne w zakresie stosunków z otoczeniem		
Przedsiębiorstwa przemysłowe					
POLSKA	20,2	8,4	5,5	5,9	3,4
ZACHODNIOPOMORSKIE	20,9	9,1	7,0	7,5	4,2
Przedsiębiorstwa usługowe					
POLSKA	11,9	7,0	3,0	5,4	3,3
ZACHODNIOPOMORSKIE	9,4	5,5	2,4	3,6	1,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

Tabela 31. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji marketingowych w latach 2015-2017.

Innowacje marketingowe	aktywnych innowacyjnie	Udział przedsiębiorstw (% przedsiębiorstw ogółem)			
		które w latach 2015-2017 wprowadziły innowacje organizacyjne			
		razem	w tym		
znaczące zmiany w projekcie/koncepcji lub opakowaniu wyrobów lub usług	nowe media lub techniki promocji produktów		nowe metody w zakresie dystrybucji produktów lub kanałów sprzedaży	nowe metody kształtowania cen wyrobów i usług	
Przedsiębiorstwa przemysłowe					
POLSKA	20,2	7,5	4,1	3,9	2,3
ZACHODNIOPOMORSKIE	20,9	4,2	2,4	1,6	0,5
Przedsiębiorstwa usługowe					
POLSKA	11,9	6,9	2,1	4,9	2,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	9,4	3,2	0,9	3,0	2,4

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

Tabela 32. Przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami w latach 2015-2017.

	Udział % przedsiębiorstw	
	w przedsiębiorstwach ogółem	w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie
POLSKA	5,8 (6,6 dla 2018 r.)	28,7
DOLNOŚLĄSKIE	5,7	28,1
KUJAWSKO-POMORSKIE	5,2	28,0
LUBELSKIE	6,1	26,4
LUBUSKIE	3,8	24,1
ŁÓDZKIE	4,0	23,0
MAŁOPOLSKIE	8,1	34,5
MAZOWIECKIE	7,6	35,4
OPOLSKIE	6,6	28,4
PODKARPACKIE	6,0	28,4
PODLASKIE	4,7	25,4
POMORSKIE	4,9	24,3
ŚLĄSKIE	6,1	29,1
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6,4	30,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3,7	23,2
WIELKOPOLSKIE	5,6	28,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	4,9 (3,9 dla 2018 r.)	23,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

Tabela 33. Przedsiębiorstwa usługowe współpracujące z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami w latach 2015-2017.

	Udział % przedsiębiorstw	
	w przedsiębiorstwach ogółem	w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie
POLSKA	2,8 (3,1 dla 2018 r.)	23,6
DOLNOŚLĄSKIE	2,2	16,2
KUJAWSKO-POMORSKIE	1,2	18,2
LUBELSKIE	0,5	6,0
LUBUSKIE	1,6	12,3
ŁÓDZKIE	2,9	30,4
MAŁOPOLSKIE	3,3	27,7
MAZOWIECKIE	4,5	26,8
OPOLSKIE	0,5	18,8
PODKARPACKIE	3,3	24,8
PODLASKIE	0,5	7,3
POMORSKIE	4,3	29,0
ŚLĄSKIE	3,1	29,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1,7	32,0
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1,1	27,3
WIELKOPOLSKIE	1,7	17,5
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,3 (2,5 dla 2018 r.)	3,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017.

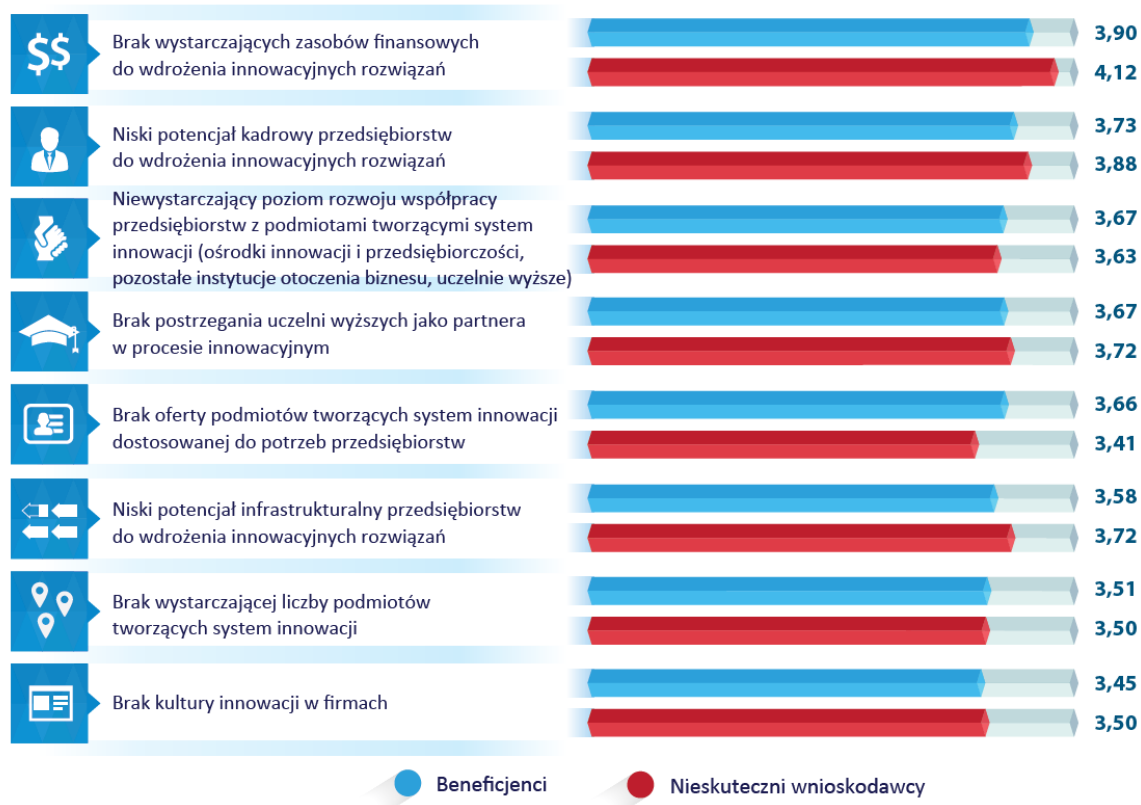
Analiza uzyskiwanych wartości wskaźników dotyczących wprowadzania innowacji oraz zakresu współpracy przedstawia raczej niekorzystny obraz sytuacji. Większość badanych wskaźników plasuje województwo zachodniopomorskie poniżej średniej dla kraju. Szczególnie niekorzystnie kształtują się wskaźniki dotyczące udziału innowacyjnych przedsiębiorstw współpracujących z innymi podmiotami. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych odsetek spadł o 1 p.p. w okresie 2017-2018 (dla przedsiębiorstw usługowych odnotowano wzrost z 0,3% do 2,5%). Pomimo tego wskaźnik wciąż jest poniżej średniej dla kraju. Szerzej możliwe przyczyny

niskiej innowacyjności regionu omówiono w rozdziale 5.2. Z pewnością nie jest to tylko i wyłącznie kwestia słabości ekosystemu innowacji. Ten można ocenić dość pozytywnie zarówno z punktu widzenia jakości i sposobu ujęcia systemu wspierania innowacji w dokumentach strategicznych (m.in. strategia rozwoju, RIS3 WZ), jak również ilości i potencjału poszczególnych aktorów systemu innowacji (m.in. IOB, jednostki naukowe, klastry). To, co wydaje się być największym problemem w dotychczasowym ekosystemie innowacji, to niedostateczna współpraca tych podmiotów (przejawem są zarówno niskie wartości powiązanych wskaźników na tle kraju), jak również wypowiedzi respondentów biorących udział w wywiadach IDI (również szerzej na ten temat w rozdziale 5.2.).

Funkcjonowanie systemu wspierania innowacji można również ocenić na podstawie wyników badania CAWI/CATI, szczególnie na grupie beneficjentów. Analiza wyników przyjmuje umiarkowany charakter:

- 42,1% beneficjentów zgadza się, że system spełnia swoją rolę.
- 32,1% beneficjentów zgadza się, że instrumenty wsparcia oferowane w ramach systemu są dostosowane do specyfiki branży.
- 31,0% beneficjentów zgadza się, że instrumenty wsparcia są dostosowane do potrzeb.
- Tylko 26,2% beneficjentów uważa, że dostępność wsparcia (wysokość dostępnych środków finansowych) jest adekwatna do potrzeb.
- 31,0% beneficjentów uważa, że system wyboru przedsięwzięć pozwala na wsparcie projektów przynoszących największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu.

Wykres 31. Znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Potwierdzeniem tego stanowiska są również wyniki badań CAWI/CATI na próbie beneficjentów dla czterech pytań dotyczących oceny funkcjonowania ekosystemu innowacji. Średnia z odpowiedzi była zdecydowanie powyżej średniej dla każdego zidentyfikowanego problemu, tj. braku współpracy z podmiotami tworzącymi

system innowacji (w tym z uczelniami), jak również braku wystarczającej liczby podmiotów tworzących system innowacji oraz niedostosowaniem ich oferty do potrzeb przedsiębiorstw. Stanowiło to przesłankę do identyfikacji dobrych praktyk w tym obszarze współpracy (rozdział 5.1.). O ile sama organizacja systemu wsparcia innowacji nie budzi zastrzeżeń, a jej układ w czasie jest podyktowany przyjętymi harmonogramami finansowania, o tyle problemów można upatrywać w budowaniu trwałych relacji pomiędzy przedsiębiorstwami a pozostałymi partnerami systemu innowacji.

Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji

4. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji

4.1. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw

Dla przedstawienia znaczenia i współzależności inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw konieczne jest wyjaśnienie tego terminu. W literaturze przedmiotu **pojęcie konkurencyjności** ma wiele znaczeń, czego efektem jest mnogość funkcjonujących definicji, różne jego rozumienie i zakres. W ogólnym znaczeniu konkurencyjność to zdolność kraju lub przedsiębiorstwa do tworzenia większego bogactwa niż konkurenci na rynku światowym⁷⁶. W gospodarce można mówić np. o konkurencyjności na poziomie zarówno mikroekonomicznym (w odniesieniu do przedsiębiorstwa), jak i makroekonomicznym (w odniesieniu do kraju), a także o poziomach pośrednich, którymi są branże, sektory czy określone mniejsze niż kraj jednostki terytorialne. W przypadku konkurencyjności w skali mikroekonomicznej chodzi o zdolność firm do konkurowania, wzrostu, generowania zysku poprzez produkowanie dóbr lub świadczenie usług o odpowiedniej jakości i cenie we właściwym czasie, stanowiących odpowiedzi na potrzeby rynku i zaspokajających potrzeby klientów w sposób bardziej efektywny. Im lepiej firma dopasowuje się do tych potrzeb, tym większe udziały w rynku zdobywa, a co za tym idzie – staje się bardziej konkurencyjna⁷⁷. Pozycja konkurencyjna przedsiębiorstwa definiowana jest w odniesieniu do przedsiębiorstwa jako jego miejsce na liście rankingowej danego sektora przedsiębiorstw zbudowanej na podstawie ilościowych i jakościowych kryteriów diagnostycznych. Pozycja konkurencyjna jest wynikiem zastosowania określonych przewag na rynku i jest zawsze określana w stosunku do konkurentów w sektorze lub w grupie strategicznej⁷⁸.

Z kolei **potencjał rozwojowy przedsiębiorstw** określa się m.in. jako zespół czynników zapewniających jego przetrwanie na rynku oraz dynamiczny i wielokierunkowy rozwój. Zależy on od posiadanych przez przedsiębiorstwo zasobów, a także od umiejętności tworzenia ich optymalnych kombinacji przez prowadzących firmę. Potencjał rozwojowy odnosi się więc do wielu wymiarów prowadzenia działalności gospodarczej⁷⁹.

Z uwagi na zbliżone mechanizmy wzmacniania konkurencyjności przedsiębiorstw, jak też ich potencjału rozwojowego zdecydowano się poddać te elementy analizie w sposób łączny.

Jeśli chodzi o **pojęcie inteligentnej specjalizacji** to oznacza ono zmaksymalizowanie efektywności wykorzystania posiadanych zasobów regionalnych w celu budowania konkurencyjności regionu. Zasoby danego obszaru z reguły nie są wystarczające do budowania przewagi konkurencyjnej we wszystkich dziedzinach. Dlatego też zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji należy alokować je w branżach zidentyfikowanych jako najbardziej obiecujące, wzmacniając jednocześnie ich zdolność innowacyjną⁸⁰.

⁷⁶ *The World Competitiveness Report 1994*, World Economic Forum, Lausanne 1994.

⁷⁷ M. Gorynia, 2010, *Konkurencyjności w ujęciu mikroekonomicznym*, [w:] M. Gorynia, E. Łąźniewska (red.), *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 67-99.

⁷⁸ A. Stabryła, *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce firmy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 2000; M. Romanowska, *Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2004.

⁷⁹ https://poir.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2008_potencjarozwojowypolskichmsp.pdf.

⁸⁰ <https://alebanc.pl/raport-kierunek-inteligentne-specjalizacje-priorytety-wspierania-rozwoju-gospodarczego-unii-europejskiej-w-latach-2014-2020/>.

W swojej obecnej formie idea inteligentnej specjalizacji regionów pojawiła się w 2010 r. w związku ze strategią Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu⁸¹, której celem jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego.

Według OECD strategii inteligentnej specjalizacji stanowią szansę na transformację gospodarczą regionów przez:

- zapewnienie różnicowania i budowania wyjątkowej pozycji w oparciu o posiadane zasoby i warunki prowadzenia działalności gospodarczej oferowane przez region,
- umożliwienie różnicowania i osiągnięcia wyjątkowej pozycji na rynku w zakresie prowadzonej działalności w regionie, na podstawie dostępnych zasobów i możliwości,
- umożliwienie łączenia celów ekonomicznych z wyzwaniami społecznymi i środowiskowymi,
- stwarzanie możliwości do eksperymentowania, kreatywność i szybkie dostosowanie strategii do zmieniających się warunków,
- zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron w projektowanie strategii i realizację jej celów⁸².

Dalsza część raportu ma charakter metaewaluacji dokumentów na poziomie regionalnym, które określają sposoby podnoszenia konkurencyjności regionu m.in. z wykorzystaniem systemu inteligentnych specjalizacji. Następnie wyniki analizy danych zastanych zestawiono z wynikami z badań pierwotnych (CATI/CAWI oraz IDI).

Podstawowym dokumentem umożliwiającym wdrażanie inteligentnych specjalizacji w regionach są według Komisji Europejskiej Strategie RIS3. W przypadku województwa zachodniopomorskiego taki dokument to **Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+(RIS3 WZ)**. Planowane do podjęcia działania w tym zakresie to np. inicjowanie działań na rzecz nawiązywania współpracy przedsiębiorców z sektorem nauki, zachęcanie do zakładania firm typu spin-off i spin-out, wdrażanie lean managementu, promocja dobrych praktyk, rozwijanie umiejętności kadry zarządzającej przedsiębiorstw w obszarze komercjalizacji wiedzy oraz wdrażania innowacji i in.; organizacja misji gospodarczych i giełd kooperacyjnych dedykowanych wdrażaniu innowacji oraz prowadzeniu działalności B+R, wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych ze strony Centrum Inicjatyw Gospodarczych UMWZ (CIG)⁸³, ale Investors Sp. z o.o. Sp. k., i działania o charakterze lobbingsowym i promocyjnym na rzecz zwiększenia liczby innowacyjnych przedsięwzięć w regionie; tworzenie i rozwój ośrodków lub sieci współpracy inwestorów, których zadaniem będzie pomoc przedsiębiorcom w zakresie pozyskiwania środków na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową oraz nawiązywania i wzmacniania kontaktów z krajowymi i międzynarodowymi inwestorami⁸⁴.

Na poziomie województwa opracowano również dokument pt. **Polityka Gospodarcza Województwa Zachodniopomorskiego (PG WZ)**, którego przedmiotem jest polityka samorządu województwa zachodniopomorskiego w odniesieniu do szeroko rozumianej sfery gospodarki. W dokumencie tym zakłada się, że gospodarka Pomorza Zachodniego rozwijać się będzie przede wszystkim w zakresie wyznaczonym przez zidentyfikowane i systematycznie walidowane – w procesie przedsiębiorczego odkrywania – regionalne inteligentne specjalizacje. Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw wymagać będzie znaczącego zwiększenia wykorzystania przez nie innowacyjności w działalności gospodarczej. Interwencja samorządu regionalnego w zakresie polityki gospodarczej Pomorza Zachodniego jest skoncentrowana wokół rozwoju inteligentnych

⁸¹ Komisja Europejska, Komunikat Komisji Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3 marca 2010.

⁸² OECD, 2013, Innovation – Driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialization, Paris.

⁸³ Wcześniej Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COliE).

⁸⁴ http://smart.wzp.pl/sites/default/files/pliki/ris3_wzp_150916_ost_do_wydruku.pdf,

http://smart.wzp.pl/sites/default/files/pliki/ris3_wzp_150916_ost_do_wydruku.pdfhttp://smart.wzp.pl/sites/default/files/pliki/ris3_wzp_150916_ost_do_wydruku.pdf.

specjalizacji, czemu służy zwiększanie zakresu współpracy międzynarodowej i internacjonalizacji przedsiębiorstw, a w ich następstwie wzmocnienie pozycji konkurencyjnej regionu oraz zwiększenia jego znaczenia w międzynarodowych i globalnych łańcuchach wartości. Jednocześnie inteligentne specjalizacje jako obszary o wysokim potencjale wzrostu mają być magnesem dla nowych działalności gospodarczych. Ważną rolę odegra wzmocnienie i pogłębianie wewnątrzregionalnej współpracy między interesariuszami rynku, którzy mają świadomość potrzeby wymiany doświadczeń i angażowania się w nowe procesy rozwoju technologicznego. Ważne jest również włączanie programów nauczania w szkołach zawodowych w proces transformacji gospodarczej, a w ich tworzenie w coraz większym stopniu angażowani są zachodniopomorscy przedsiębiorcy, zarówno w zakresie definiowania swoich potrzeb i oczekiwań, jak i zacieśniania współpracy w ramach oferowanej praktycznej nauki zawodu. Istotną rolę w procesach specjalizacji gospodarczych powinny odgrywać także wspólne działania uczelni i przedsiębiorstw w obszarze dydaktyki.

Wiodące ukierunkowania polityki gospodarczej samorządu województwa są realizowane w głównej mierze przez następujące działania:

- budowa potencjału innowacyjnego i internacjonalizacji dużych i średnich przedsiębiorstw w regionie jako liderów dyfuzji innowacji w regionie, powiązań w ramach łańcuchów wartości oraz maksymalizacja oddziaływania i efektów współpracy sektora B+R w wymiarze transgranicznym,
- racjonalizacja i wzmocnienie sieci powiązań gospodarczych w układzie transgranicznym i makroregionalnym, w tym realne instrumenty wsparcia inicjatyw klastrowych,
- ukierunkowane działania międzynarodowe i międzyregionalne w ramach regionalnych i inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, w tym nawiązanie efektywnych aliansów strategicznych z innymi regionami Polski, Europy, świata na rzecz zwiększenia potencjału innowacyjnego zachodniopomorskich specjalizacji,
- rozwój szczecińskiego kompleksu logistycznego z uwzględnieniem ewaluacji działań na rzecz rozwoju korytarzy transportowych,
- organizacyjne i kapitałowe zaangażowanie samorządu województwa w działania z zakresu porządkowania relacji właścicielskich, komercjalizacji i aktywizacji gospodarczej obszarów o szczególnie wysokim potencjale,
- zwiększenie zaangażowania inwestycyjnego i poziomu przedsiębiorczości społeczności województwa, w tym wzmocnienie potencjału i oddziaływania stref inwestycyjnych,
- wzmocnienie instrumentów zaangażowania kapitałowego samorządu w rozwój gospodarki, w szczególności poprzez instytucje banku regionalnego i fundusze inwestycyjne,
- instytucjonalne i formalne wzmocnienie praktyki stosowania partnerstwa publiczno-prywatnego, w tym poprzez powołanie komórki je promującej; tworzenie zachęt i dobrych praktyk poprzez kapitałowe wejścia samorządu do przedsięwzięć realizowanych w formule PPP,
- wzmocnienie strukturalnych podstaw nowoczesnego rynku pracy – wzmocnienie potencjału kapitału ludzkiego (w szczególności poprzez wsparcie zjawiska imigracji), ukierunkowane działania na rzecz podnoszenia jakości edukacji, wzmocnienie sektora kreatywnego, wzmocnienie kompetencji technologicznych mieszkańców województwa; efektywny system interwencji na rynku pracy, innowacyjne instrumenty rynku pracy,
- dążenie do optymalizacji systemu zarządzania procesami rozwojowymi przy optymalnym zaangażowaniu poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego i innych aktorów regionalnych z uwzględnieniem uwarunkowań terytorializacji i funkcjonalizmu w prowadzeniu polityki regionalnej,
- budowa i wzmocnienie zachodniopomorskiej marki gospodarczej.

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego wraz z pozostałymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu dąży do pełnienia roli katalizatora korzystnych zjawisk gospodarczych, bo jak podkreślono w dokumencie, samorząd województwa nie dysponuje

bezpośrednimi narzędziami wspierania gospodarki. Nie licząc środków pochodzących ze źródeł unijnych, jego finanse, szczególnie te realnie wpływające na politykę gospodarczą, są w dużej mierze ograniczone. Wynikający z ustawy obowiązek tworzenia warunków gospodarczych przy takim stanie rzeczy wydaje się zatem mieć charakter bardziej teoretyczny.

Rozpatrując oddziaływanie Polityki Gospodarczej Województwa Zachodniopomorskiego na rozwój regionu, należy stwierdzić, że odgrywa ona istotną rolę w procesie budowania regionalnego ekosystemu wsparcia przedsiębiorczości i innowacji. Biorąc pod uwagę efektywność działań podejmowanych w obszarze polityki w roku 2018, na szczególne wyróżnienie zasługuje przede wszystkim aktywność samorządu regionu w obszarach:

- wsparcia rozwoju inwestycji w regionie oraz aktywności eksportowej i internacjonalizacji zachodniopomorskich przedsiębiorstw,
- wykorzystania instrumentów finansowych, w szczególności ukierunkowanych na potrzeby sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- wsparcia rozwoju start-upów rozumianych jako inicjatywy i przedsiębiorstwa o wysokim potencjale wzrostu⁸⁵.

Nawiązania do inteligentnych specjalizacji znalazły się również w **Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030**, czego przejawem jest jeden z celów strategicznych, tj. dynamiczna gospodarka, w ramach którego wskazano jako cel kierunkowy: Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje. Zapisy celu będą realizowane w głównej mierze przez pryzmat operacjonalizacji regionalnej strategii innowacji.

W przypadku Pomorza Zachodniego istotne są również zapisy **Strategii Rozwoju Polski Zachodniej 2020**. Głównym jej celem jest wzrost konkurencyjności Polski Zachodniej poprzez efektywne wykorzystanie potencjałów makroregionów. Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej wskazują listę najważniejszych projektów o charakterze międzywojewódzkim i ponadregionalnym adresowanych do programów dostępnych w Polsce w latach 2014-2020. Współpraca odbywa się m.in. w obszarach: transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, bezpieczeństwa energetycznego, turystyki i kultury, rynku pracy, współpracy miast i rozwoju funkcji metropolitalnych, sieciowania współpracy ośrodków naukowych, gospodarki odpadami, inicjatyw klastrowych.

W zakresie realizacji celu drugiego, tj. budowy oferty gospodarczej regionu, w dokumencie zwraca się uwagę na konieczność ukierunkowania podejmowanych działań na:

- wspieranie wypracowywania i implementowania nowoczesnych rozwiązań w wiodących branżach gospodarczych makroregionu;
- rozwój i profesjonalizację działalności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie wsparcia wiodących branż gospodarczych makroregionu;
- tworzenie zachęt do inwestowania, w tym zapewnienie dostępu do usług publicznych;
- tworzenie i rozwój ponadregionalnych produktów turystycznych.

Przygotowanie tego rodzaju oferty ma na celu zwiększenie konkurencyjności makroregionu. Realizacja celu będzie związana z rozwojem współpracy gospodarczej. Zwraca się również uwagę, że w pierwszej kolejności

⁸⁵ http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/raport_o_stanie_województwa_08_05_2019_0.pdf,
http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/raport_o_stanie_województwa_08_05_2019_0.pdfhttp://eregion.wzp.pl/sites/default/files/raport_o_stanie_województwa_08_05_2019_0.pdf.

powinna dotyczyć wiodących branż makroregionu zdefiniowanych jako branże o największym potencjale do podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności Polski Zachodniej⁸⁶.

Obecnie istotną rolę w rozwoju gospodarki na poziomie regionu odgrywa RPO WZ 2014-2020. Zaprojektowane działania dotyczą m.in. rozwoju konkurencyjnych przedsiębiorstw i budowy dla nich odpowiednich warunków rozwoju oraz nowatorskich rozwiązań i współpracy nauki z gospodarką. Wielotorowe wsparcie kierowane do zróżnicowanych grup docelowych ma zapewnić poprawę nie tylko sytuacji gospodarczej w regionie, ale również pozytywną zmianę dla odbiorców indywidualnych. Szczególnie istotnym działaniem jest wsparcie dla tworzenia miejsc pracy w regionie, które powinno wiązać się ze wzmacnianiem podmiotów funkcjonujących w obszarach inteligentnych specjalizacji. I tak na przykład celem głównym OP 1 jest podniesienie poziomu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, dzięki wykorzystaniu potencjału regionalnych i inteligentnych specjalizacji w szczególności poprzez zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw. Wsparcie w ramach osi jest ukierunkowane przede wszystkim na realizację regionalnej strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego. Również w OP 8 założono, że wszelkie działania powinny być realizowane w zgodzie z inteligentnymi specjalizacjami regionu.

Tabela 34. Wpływ ewaluowanych działań na system regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz ich przełożenie na konkurencyjność i potencjał rozwojowy przedsiębiorstw (zgodnie z opisem obszarów wsparcia).

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
1.1.	Projekty obejmujące zakup usługi badawczo-rozwojowej związanej z opracowaniem nowego lub ulepszanego produktu, usługi, technologii produkcji, projektu wzorniczego bądź jego/jej przetestowaniem.	Wsparcie w ramach działania ukierunkowane wyłącznie na przedsięwzięcia zgodne z regionalną strategią na rzecz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.
1.2.	Projekty obejmujące inwestycje w infrastrukturę B+R dla przedsiębiorstw podejmowane w obszarze inteligentnych specjalizacji lub branżach bezpośrednio z nimi powiązanych w ramach globalnych łańcuchów wartości, realizowane na rzecz wzmacniania inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego, określonych w Wykazie Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego.	Wsparcie ukierunkowane wyłącznie na inwestycje służące wykonywaniu prac badawczo-rozwojowych w obszarach inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego.
1.3.	Inwestycje polegające na tworzeniu lub rozwijaniu infrastruktury badawczej w jednostkach naukowych w zakresie niezbędnym do uruchomienia lub rozszerzenia działalności badawczo-rozwojowej w obszarach kluczowych dla rozwoju gospodarczego regionu określonych jako inteligentne specjalizacje, z wyłączeniem kosztów osobowych oraz kosztów utrzymania infrastruktury.	Wsparcie w konkursie kierowane jest wyłącznie na przedsięwzięcia podejmowane w obszarze inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego.
1.5.	Wsparcie ukierunkowane na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych poprzez inwestycje w maszyny, urządzenia, sprzęt	Działanie skierowane jest do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które chcą rozwijać swoją

⁸⁶ Strategia Polska Zachodnia 2020, s. 43.

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<p>produkcyjny i wartości niematerialne i prawne prowadzące do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykreowania nowego lub zasadniczo ulepszanego produktu/usługi, – zwiększenia efektywności produkcji przedsiębiorstwa, – zasadniczej zmiany procesu produkcyjnego. 	<p>działalność w obszarach regionalnych specjalizacji lub inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.</p> <p>W ramach działania wspierane są projekty polegające na wdrażaniu innowacji produktowych, procesowych i nietechnologicznych przez przedsiębiorstwa prowadzące inwestycje we wskazanych specjalizacjach.</p>
1.6.	<p>Inwestycje prowadzące do stworzenia znaczącej liczby trwałych miejsc pracy oraz podniesienia konkurencyjności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw działających na obszarze Specjalnej Strefy Włączenia.</p>	<p>W ramach konkursu dodatkowo premiowane są projekty związane z branżami zgodnymi z regionalnymi i inteligentnymi specjalizacjami województwa zachodniopomorskiego.</p>
1.7.	<p>Wsparcie w konkursie kierowane wyłącznie na przedsięwzięcia polegające na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań technologicznych poprzez inwestycje w grunty, budynki, budowle, maszyny i urządzenia, linie produkcyjne, wartości niematerialne i prawne prowadzące do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykreowania nowego lub zasadniczo ulepszanego produktu/usługi, • zwiększenia efektywności produkcji przedsiębiorstwa, • zasadniczej zmiany procesu produkcyjnego. 	<p>Ocenie podlega, czy zgłaszany projekt przez wnioskodawcę charakteryzuje się przynależnością do regionalnych specjalizacji wymienionych w Strategii ZIT SOM.</p>
1.8.	<p>Projekty polegające na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań technologicznych poprzez inwestycje w grunty, budynki, budowle, maszyny i urządzenia, linie produkcyjne, wartości niematerialne i prawne prowadzące do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykreowania nowego lub zasadniczo ulepszanego produktu/usługi, • zwiększenia efektywności produkcji przedsiębiorstwa, • zasadniczej zmiany procesu produkcyjnego. 	<p>Ocenie podlega, czy zgłaszany projekt przez wnioskodawcę charakteryzuje się przynależnością do regionalnych specjalizacji wymienionych w Strategii ZIT KKBOF. Punktacja uzależniona jest od tego, w jaki rodzaj specjalizacji regionalnej (określonej w Strategii ZIT KKBOF) wpisuje się projekt: – branża metalowa i maszynowa – 6 pkt – turystyka – 5 pkt – biogospodarka – 4 pkt – branża drzewna i chemiczna – 3 pkt – działalność morska i logistyka, usługi przyszłości – 2 pkt – inne – 1</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
		pkt. Regionalne specjalizacje są nieco szerszej rozumiane niż inteligentne specjalizacje ⁸⁷ .
1.10.	Dofinansowanie projektów realizujących działania zwiększające atrakcyjność i dostępność stref inwestycyjnych polegające na: <ul style="list-style-type: none"> • poszerzeniu istniejącej strefy inwestycyjnej poprzez przyłączenie przylegających do niej działek, np. terenów typu „greenfield”, z zastrzeżeniem, że w ramach niniejszego konkursu nie przewiduje się tworzenia nowych stref inwestycyjnych typu „greenfield”, • zwiększeniu atrakcyjności strefy w istniejących granicach, • tworzeniu nowych stref inwestycyjnych na terenach przemysłowych, pokolejowych, powojskowych i popegeerowskich, z zastrzeżeniem, że obszary obejmowane strefą nie są terenami typu „greenfield”. 	Dodatkowo premiuwane przedsięwzięcia zakładające koncentrację na dziedzinach, branżach gospodarki o wysokim potencjale rozwojowym mogących stać się inteligentną specjalizacją regionu.
1.11.	Dofinansowanie projektów realizujących działania zwiększające atrakcyjność i dostępność stref inwestycyjnych w ramach Strategii ZIT dla SOM polegające na: <ul style="list-style-type: none"> • poszerzeniu istniejącej strefy inwestycyjnej poprzez przyłączenie przylegających do niej działek, np. terenów typu „greenfield”, z zastrzeżeniem, że w ramach niniejszego konkursu nie przewiduje się tworzenia nowych stref inwestycyjnych typu „greenfield”, • zwiększeniu atrakcyjności strefy w istniejących granicach, • tworzeniu nowych stref inwestycyjnych na terenach przemysłowych, pokolejowych, powojskowych i popegeerowskich, z zastrzeżeniem, że obszary obejmowane strefą nie są terenami typu „greenfield”. 	Premiowane przedsięwzięcia zakładające koncentrację na dziedzinach, branżach gospodarki o wysokim potencjale rozwojowym mogących stać się inteligentną specjalizacją regionu.
1.12.	Dofinansowanie projektów realizujących działania zwiększające atrakcyjność i dostępność stref inwestycyjnych w ramach Strategii ZIT dla KKBOF polegające na: <ul style="list-style-type: none"> • poszerzeniu istniejącej strefy inwestycyjnej poprzez przyłączenie przylegających do niej działek, np. terenów typu „greenfield”, z zastrzeżeniem, że w ramach niniejszego naboru nie przewiduje się tworzenia nowych stref inwestycyjnych typu „greenfield”, 	Premiowane przedsięwzięcia zakładające koncentrację na dziedzinach, branżach gospodarki o wysokim potencjale rozwojowym mogących stać się inteligentną specjalizacją regionu.

⁸⁷ Regionalna specjalizacja oznacza zidentyfikowane, wyjątkowe atuty i zasoby regionu podkreślające przewagę konkurencyjną oraz skupiające regionalnych partnerów i zasoby. Z kolei w przypadku inteligentnych specjalizacji poza atutami stanowiącymi o specjalizacji regionu podkreśla się konieczność uwzględnienia przy ich wyznaczaniu następujących elementów: sfery B+R, wykorzystania w produkcji, rozszerzenia zasięgu na rynku regionalnym i ponadregionalnym.

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększeniu atrakcyjności strefy w istniejących granicach, • tworzeniu nowych stref inwestycyjnych na terenach przemysłowych, pokolejowych, powojkowych i popegeerowskich, z zastrzeżeniem, że obszary obejmowane strefą nie są terenami typu „greenfield”. 	
<p>1.13.</p>	<p>Dofinansowanie projektów realizujących działania zwiększające atrakcyjność i dostępność stref inwestycyjnych na obszarze objętym Kontraktem Samorządowym polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzeniu nowych stref inwestycyjnych typu „greenfield”, • poszerzeniu istniejącej strefy inwestycyjnej poprzez przyłączenie przylegających do niej działek, • zwiększeniu atrakcyjności strefy w istniejących granicach, • tworzeniu nowych stref inwestycyjnych na terenach przemysłowych, pokolejowych, powojkowych i popegeerowskich. 	<p>Dodatkowo premiovane przedsięwzięcia zakładające koncentrację na dziedzinach, branżach gospodarki o wysokim potencjale rozwojowym mogących stać się inteligentną specjalizacją regionu.</p>
<p>1.14.</p>	<p>Wsparcie projektów polegających na:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) organizacji wydarzeń promujących Pomorze Zachodnie jako region przyjazny innowacjom (np. festiwal innowacji, spotkania umożliwiające promocję nowatorskich pomysłów i projektów wypracowanych dzięki współpracy regionalnych podmiotów), aktywność regionu w międzynarodowych inicjatywach dotyczących innowacji, b) prezentacji gospodarczego potencjału województwa podczas wydarzeń krajowych i zagranicznych (kompleksowa oferta dla biznesu prezentująca regionalne specjalizacje, infrastrukturę gospodarczą, zasoby ludzkie i możliwości ich dostosowania zgodnie z potrzebami, wachlarz możliwości współpracy badawczo-rozwojowej z jednostkami naukowymi, szeroko rozumiane otoczenie biznesowe itp.), c) organizacji wydarzeń promujących potencjał gospodarczy regionu, d) organizacji konkursu na produkty produkowane na Pomorzu Zachodnim (np. „Made in West Pomeranian”, „Made in Pomorze Zachodnie”) i ich kompleksowym promowaniu, e) wsparciu kooperacji zachodniopomorskich przedsiębiorstw, w szczególności z partnerami zagranicznymi, w tym m.in. 	<p>Kryterium dopuszczalności: Projekt stanowi spójną, kompleksową i konsekwentną strategię budowania i promowania marki województwa zachodniopomorskiego jako regionu silnego gospodarczo, otwartego na innowacje i nowe pomysły biznesowe oraz ukierunkowanego na rozwój inteligentnych specjalizacji.</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<p>poprzez przygotowywanie grup przedsiębiorstw do profesjonalnej prezentacji oferty przed potencjalnymi kontrahentami, organizację zagranicznych misji gospodarczych, opracowanie analiz rynków zagranicznych, udostępnianie informacji o możliwościach kooperacji, warunkach inwestowania na określonych rynkach, organizację wizyt studyjnych partnerów i mediów zagranicznych.</p>	
<p>1.15.</p>	<p>Typ 1: Kompleksowe wsparcie indywidualnych przedsiębiorstw w zakresie ekspansji na rynki zagraniczne. Typ 2: Kompleksowe wsparcie dla grup przedsiębiorstw w zakresie międzynarodowej kooperacji. Typ 3: Organizacja przedsięwzięć kooperacyjnych w kraju.</p>	<p>Wsparcie przeznaczone wyłącznie do przedsiębiorstw działających w obszarze inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego.</p>
<p>1.16.</p>	<p>Bony dla MŚP na zakup usług Instytucji Otoczenia Biznesu.</p>	<p>Doradztwo w zakresie opracowania strategii ekspansji na rynki zagraniczne – wyłącznie dla przedsiębiorstw działających w zakresie inteligentnych specjalizacji regionu.</p>
<p>1.18.</p>	<p>Celem działania jest rozwój i monitorowanie regionalnej innowacyjnej gospodarki opartej na procesie przedsiębiorczego odkrywania inteligentnych specjalizacji. Planowane działania obejmują m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forum Innowacji Pomorza Zachodniego – jako platformy współpracy dla poszukiwania pomysłów i rozwiązań w sferze B+R+I oraz monitorowania rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu, • wspieranie i organizowanie wydarzeń popularyzujących naukę, pobudzających kreatywność, przedsiębiorczość i postawy innowacyjne, • wspieranie współpracy firm z otoczeniem gospodarczym zwiększającej ich potencjał badawczo-rozwojowo-innowacyjny oraz zdolność do wdrażania nowatorskich rozwiązań na rynek, • podejmowanie działań na rzecz podnoszenia kompetencji działających w regionie instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek samorządu terytorialnego ukierunkowanych na wsparcie innowacji (w tym poprzez studia podyplomowe, szkolenia, warsztaty, krajowe i zagraniczne wizyty studyjne, zapewnienie zewnętrznego doradztwa itp.), • wzmacnianie procesu przedsiębiorczego odkrywania, w szczególności poprzez 	<p>Tryb pozakonkursowy. Realizacja działania przyczyni się do rozbudowy regionalnego systemu innowacji oraz wzmocnienia procesu przedsiębiorczego odkrywania w oparciu o Regionalną Strategię Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+.</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	dostarczanie narzędzi, analiz, ekspertyz i opracowań służących monitorowaniu i analizie rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu oraz poszukiwaniu nowych obszarów rozwojowych zachodniopomorskiej gospodarki.	
6.1.	<p>Celem interwencji jest wzrost poziomu konkurencyjności i kondycji zachodniopomorskich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie przedsiębiorstwu/przedsiębiorcy możliwości dokonania samodzielnego wyboru usług rozwojowych w ramach oferty dostępnej w Bazie Usług Rozwojowych odpowiadających w największym stopniu na aktualne potrzeby przedsiębiorstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • usługi szkoleniowe, • usługi rozwojowe o charakterze zawodowym, w tym m.in.: kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych oraz inne, które umożliwiają uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, <p>inne usługi rozwojowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • usługi doradcze, w tym doradztwo, superwizja, facylitacja, • coaching, • mentoring, • studia podyplomowe, • projekt zmiany, • egzamin, • usługi e-learningowe. 	<p>Dla przedsiębiorstw (beneficjentów ostatecznych) prowadzących działalność w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego poziom dofinansowania kosztów pojedynczej usługi rozwojowej nie przekracza 80% kosztów usługi rozwojowej, co oznacza, że mogą oni uzyskać wyższy niż standardowo poziom dofinansowania w stosunku do przedsiębiorców nieprowadzących działalności w obszarze inteligentnych specjalizacji.</p>
7.4.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolenia, warsztaty, doradztwo, mentoring, coaching, tutoring, współpraca, wizyty studyjne umożliwiające podnoszenie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia i/lub rozwijania spółdzielni socjalnej lub przedsiębiorstwa społecznego (w tym nabycie i rozwijanie kompetencji i kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w przedsiębiorstwie społecznym i/lub spółdzielni socjalnej, adekwatnie do potrzeb i roli danej osoby w przedsiębiorstwie społecznym). 2. Przyznanie środków finansowych dla spółdzielni socjalnej lub przedsiębiorstwa społecznego na stworzenie miejsca pracy – zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020. 3. Wsparcie pomostowe – wsparcie 	Brak powiązań.

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<p>pomostowe w formie finansowej jest świadczone przez okres nie krótszy niż sześć miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy. Wsparcie pomostowe w formie finansowej jest przyznawane w wysokości niezbędnej do sfinansowania podstawowych kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego/spółdzielni socjalnej</p> <p>w początkowym okresie działania, jednak nie większej niż zwielokrotniona o liczbę utworzonych miejsc pracy kwota minimalnego wynagrodzenia w rozumieniu przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Wsparcie pomostowe w formie zindywidualizowanych usług jest ukierunkowane w szczególności na wzmocnienie kompetencji.</p>	
<p>8.6.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe oraz osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kwalifikacji zawodowych. 2. Tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów poprzez wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych placówek szkolnictwa zawodowego. 3. Rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. 4. Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu związanych z nauczaniem zawodem. 5. Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU). 6. Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego. 	<p>Kryteria premiujące: Premiowane będą projekty, które w ramach przewidzianych do realizacji działań obejmować będą swym zakresem Inteligentne Specjalizacje Województwa Zachodniopomorskiego.</p>
<p>8.7.</p>	<p>Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach</p>	<p>Ocenię podlega, czy zgłaszany przez Wnioskodawcę projekt odpowiada na zapotrzebowanie związane z rozwojem regionalnych specjalizacji określonych w Strategii</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<p>Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM), w tym m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie umiejętności, kompetencji oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i/lub osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kompetencji lub kwalifikacji zawodowych. 2. Kształtowanie i rozwijanie u uczniów lub słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy. 	<p>ZIT. Najwyżej punktowane będą projekty przyczyniające się do rozwoju specjalizacji z branży: chemicznej, metalowej, maszynowej, stoczniowej, logistyce, przemyśle drzewnym, produkcji żywności oraz TIK.</p>
<p>8.8.</p>	<p>Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego (KKBOF), w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe oraz osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kwalifikacji zawodowych. 2. Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU). 3. Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego. 	<p>Ocenie podlega, czy projekt odpowiada na zapotrzebowanie związane z rozwojem specjalizacji gospodarczych określonych w Strategii ZIT lub zapotrzebowania rynku pracy KKBOF. Preferowane będą projekty przyczyniające się do rozwoju specjalizacji z branży: turystycznej, zdrowia, opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, gastronomicznej, maszynowej, metalowej, logistyki, budownictwa, usług przyszłości (ICT, IT).</p>
<p>8.9.</p>	<p>Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych (KS), w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, uczniów lub słuchaczy szkół ponadgimnazjalnych, szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne oraz osób dorosłych zainteresowanych 	<p>Brak powiązań.</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<p>z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów poprzez wyposażenie pracowni lub warsztatów szkolnych placówek szkolnictwa zawodowego. 3. Rozwój współpracy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. 4. Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem zawodem. 5. Tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego (CKZiU). 6. Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego. 	
<p>9.6.</p>	<p>Wsparcie skierowane na utworzenie jednego regionalnego centrum popularyzacji nauki i innowacji oraz kilku mniejszych ośrodków na obszarze województwa. Typy projektów: Budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury instytucji popularyzujących naukę i innowacje.</p> <p>W ramach typu projektów możliwa jest interwencja skierowana w głównej mierze na tworzenie specjalistycznych laboratoriów, pokoi doświadczalnych wraz z dostosowaniem infrastruktury, a w uzasadnionych przypadkach również na budowę niezbędnej infrastruktury.</p>	<p>Brak powiązań.</p>
<p>9.7.</p>	<p>W ramach projektu wspierane będą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty polegające na utworzeniu nowego ośrodka popularyzującego naukę (nie ma możliwości modernizacji już istniejących ośrodków), • Projekty, których cele są zbieżne z analizą potrzeb i założeń Koncepcji Kontraktu Samorządowego (KKS), w tym opisanych w niej barier i wyzwań (informacje o KKS są dostępne na stronie internetowej eregion.wzp.pl – zakładka Współpraca samorządów), • Projekty realizowane na terytorium województwa zachodniopomorskiego, na obszarze wskazanym w Koncepcji Kontraktu Samorządowego, 	<p>Premiowane (poprzez przyznanie dodatkowej punktacji) są projekty, które przyczynią się do rozwoju co najmniej jednej inteligentnej specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.</p>

Działanie	Obszar wsparcia	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
	<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje opierające się na doświadczeniach i eksperymentach z zakresu obszaru gospodarki wskazanego w Koncepcji Kontraktu Samorządowego w odniesieniu do regionalnych/inteligentnych specjalizacji, • Projekty zakładające ścisłą współpracę z Centrum Nauki wspartym w ramach działania 9.6., • Projekty zakładające zwiększenie udziału społeczeństwa w edukacji pozaformalnej, z głównym naciskiem na edukację wspartą o techniki multimedialne nakierunkowane na innowacje i nowości technologiczne, • Projekty wprowadzające nowe usługi edukacyjne, niedostępne dotychczas dla mieszkańców danego obszaru, • Projekty komplementarne z działaniami miękkimi, w tym finansowanymi z Europejskiego Funduszu Społecznego, ukierunkowanymi na rozwój kluczowych umiejętności i kompetencji odpowiadających potrzebom rynku pracy. 	
9.8.	Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego służące dostosowaniu jej do potrzeb rynku pracy i regionalnych specjalizacji.	W ramach konkursu wsparcie uzyskać mogą wyłącznie projekty, których celem jest dostosowanie istniejącej infrastruktury szkolnictwa zawodowego do aktualnych potrzeb rynku pracy oraz inteligentnych specjalizacji regionu.
9.9.	Inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych (w tym wyższego) służące dostosowaniu jej do potrzeb rynku pracy i regionalnych specjalizacji.	Premiowane (poprzez przyznanie dodatkowej punktacji) będą projekty, które: wspierają kierunki kształcenia wpisujące się w co najmniej jeden obszar inteligentnych specjalizacji regionu województwa zachodniopomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Powyżej przedstawiono założenia wynikające z uszczegółowienia działań oraz zapisów poszczególnych naborów. Aby zweryfikować, czy system faktycznie wspiera inteligentne specjalizacje, wpływając na konkurencyjność i potencjał rozwojowy przedsiębiorstw, warto spojrzeć z jednej strony na wyniki naborów, a z drugiej na uzyskanie docelowych wartości wskaźników przypisanych do poszczególnych osi priorytetowych. Z uwagi na różny status projektów publikowanych w zestawieniu zbiorczym przekazanym przez zamawiającego przyjęto następujące kategorie dla wnioskodawców:

1. Beneficjent – projekt uzyskał dofinansowanie, status w bazie to:
 - a. Zatwierdzony
 - b. Podpisany rozwiązany
 - c. Podpisany trwający
 - d. Podpisany zakończony

2. Nieskuteczny wnioskodawca – projekt nie uzyskał dofinansowania, status w bazie to:
- Negatywnie oceniony (odrzucony)
 - Negatywnie oceniony (brak środków)

łącznie na dzień przekazania zestawień przez zamawiającego liczba beneficjentów wyniosła 593, a nieskutecznych wnioskodawców 482 podmioty. Największym zainteresowaniem cieszyły się działania 1.5. (357 złożonych wniosków) oraz 8.6. (274 wnioski). Obydwa działania wspierają rozwój inteligentnych specjalizacji w regionie.

Tabela 35. Zestawienie liczby beneficjentów, nieskutecznych wnioskodawców oraz ogółem w podziale na działania.

Nr działania	Beneficjent	Nieskuteczny wnioskodawca	Ogółem
1.1	65	35	100
1.2	12	10	22
1.3	8		8
1.5	152	205	357
1.6	26	38	64
1.7	15	8	23
1.8	18	18	36
1.10	1		1
1.11	3	1	4
1.12	3		3
1.13	12		12
1.14	1		1
1.15	56	22	78
1.16	2		2
6.1	5	5	10
7.4	4		4
8.6	168	106	274
8.7	7	24	31
8.8	6	2	8
8.9	8		8
9.6	1		1
9.7	3		3
9.8	11	8	19
9.9	6		6
Ogółem	593	482	1075

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Powiązanie projektów z inteligentnymi specjalizacjami w zestawieniu przekazanym przez zamawiającego miało miejsce tylko dla działań z pierwszej osi priorytetowej: 1.1, 1.2, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8 oraz 1.15. Ponadto uwzględniono, że w działaniu 1.3 każdy z projektów musiał wpisywać się w inteligentne specjalizacje. Na ich podstawie dokonano analizy ilościowej danych dotyczących projektów.

Tabela 36. Liczba projektów wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w zależności od przypisanej inteligentnej specjalizacji do projektu.

Przypisanie projektu do inteligentnej specjalizacji	Beneficjent	Nieskuteczny wnioskodawca	Ogółem
Bez przypisanej inteligentnej specjalizacji	296	230	526
Z przypisaną inteligentną specjalizacją	297	252	549
Ogółem	593	482	1075

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Tabela 37. Wartość wydatków kwalifikowanych wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w zależności od przypisanej inteligentnej specjalizacji.

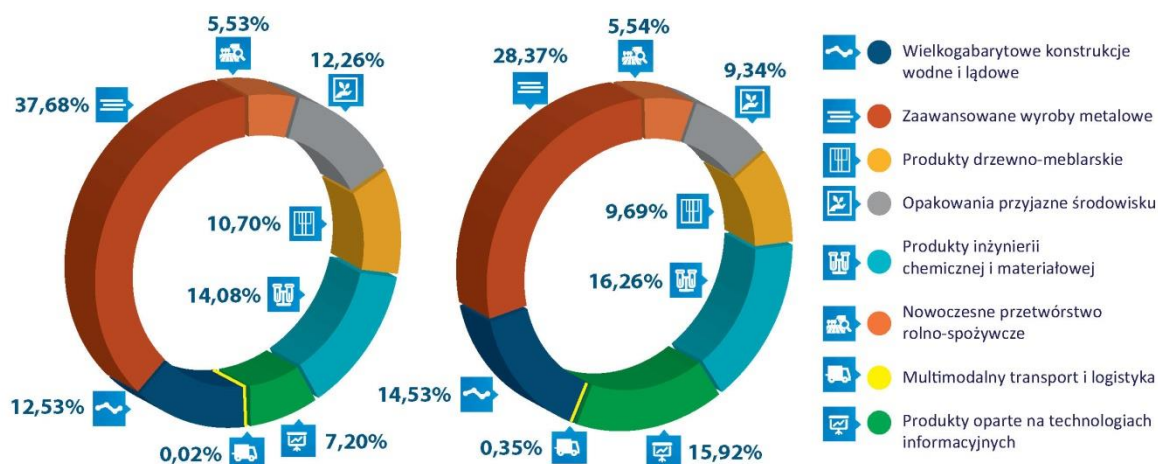
Przypisanie projektu do inteligentnej specjalizacji	Beneficjent	Nieskuteczny wnioskodawca	Ogółem
Bez przypisanej inteligentnej specjalizacji	908,3	580,8	1489,1
Z przypisaną inteligentną specjalizacją	822,9	790,2	1613,1
Ogółem	1731,2	1371,0	3102,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Warto zauważyć, że projekty, które wpisywały się w inteligentne specjalizacje, miały łączną wartość 1,6 mld zł. Z tych projektów ponad połowa uzyskała dofinansowanie, a łączna wartość wydatków kwalifikowanych tych projektów wyniosła niemal 823 mln zł. Dla projektów bez przypisanej inteligentnej specjalizacji wartość wydatków kwalifikowanych dla skutecznych wniosków wyniosła ponad 908 mln zł.

Składane projekty cechuje dość duże zróżnicowanie co do powiązań z inteligentnymi specjalizacjami. Największy udział zarówno pod względem liczby składanych projektów, jak też wartości dotyczy zaawansowanych wyrobów metalowych (odpowiednio ogółem 37,68% i 28,37% dla wartości wydatków kwalifikowanych i liczby projektów), a następnie produktów inżynierii chemicznej i materiałowej (odpowiednio 14,08% i 16,26%).

Wykres 32. Udział procentowy projektów w podziale na inteligentne specjalizacje wśród beneficjentów (według wartości wydatków kwalifikowanych – lewa strona, według liczby projektów – prawa strona).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Podsumowując, można stwierdzić, że dotychczas funkcjonujący system wsparcia rozwoju konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw poprzez inteligentne specjalizacje wydaje się działać efektywnie (duży udział projektów wpisujących się w poszczególne specjalizacje).

Następnie analizę efektywności systemu wsparcia konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw oceniono z punktu widzenia uzyskiwanych wartości wskaźników dla poszczególnych osi priorytetowych. Wybrano tylko te wskaźniki, które w największym stopniu można uznać za przyczyniające się do rozwoju wspomnianych obszarów.

Tabela 38. Zestawienie realizacji wskaźników istotnych z punktu widzenia rozwoju konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw.

Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa dla 2023 r.	% osiągnięcia wartości docelowej dla 2023 r.	
				Szacowana	Aktualna		Szacowana	Aktualna
01a	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju	EUR	90 354,83	78 183,29	2 044 620,0	4,42%	3,82%
01b	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	67	41	33	203,03%	124,24%
01b	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	11 578 981,24	3672971,597	38 350 000,0	30,19%	9,58%
01b	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI)	szt.	18	0	20	90,00%	0,00%
03a	RPZP.01.00.00	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	198,05	73,85	208	95,22%	35,50%
03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	327	231	611	53,52%	37,81%
03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	szt.	254	200	435	58,39%	45,98%
03a	RPZP.01.00.00	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	26	0	261	9,96%	0,00%
03a	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	657 311,87	431284,2631	787 301,0	83,49%	54,78%
03a	RPZP.01.00.00	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez IOB	szt.	0	0	40	0,00%	0,00%
03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	1 291	352	1 602,0	80,59%	21,97%
03c	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	87 409 948,80	65 516 929,67	137 100 000,0	63,76%	47,79%

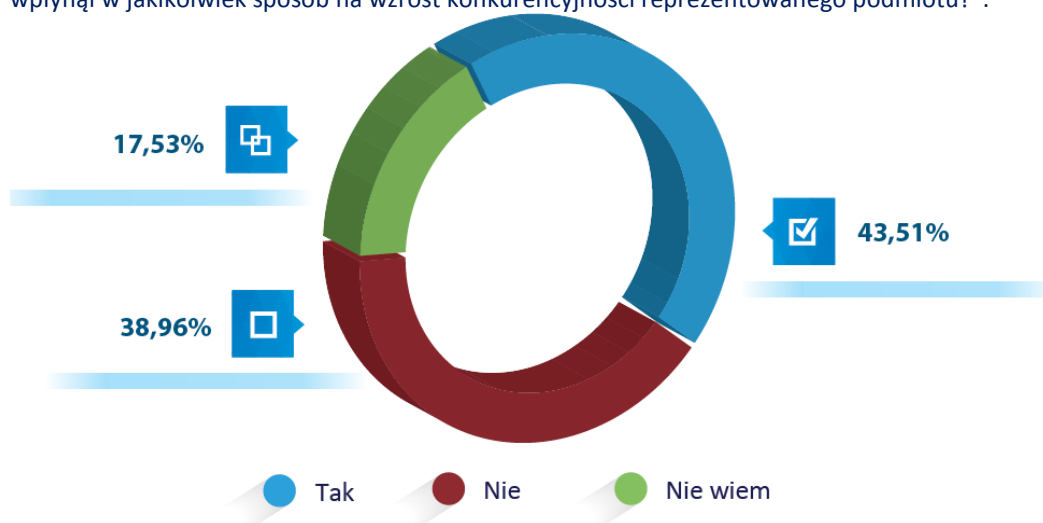
Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja wskaźnika		Wartość docelowa dla 2023 r.	% osiągnięcia wartości docelowej dla 2023 r.	
				Szacowana	Aktualna		Szacowana	Aktualna
03c	RPZP.01.00.00	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	980,13	293,5	255	384,36%	115,10%
03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku	szt.	170	61	124	137,10%	49,19%
08v	RPZP.06.00.00	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	2 679	3 353	5 687,0	47,11%	58,96%
08v	RPZP.06.00.00	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	%	0	66%	60%	0,00%	110,65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego (aktualność na 29.11.2019 r.).

Należy zwrócić uwagę, iż dla licznych wskaźników wartość wynikająca z podpisanych umów (szacowana realizacja) kształtuje się na poziomie znacznie poniżej 100%. Co prawda przy szeregu wskaźników pojawia się adnotacja o zmianie wartości docelowej, niemniej jednak oznacza to, że szereg z nich był przeszacowany i zakładane cele związane z poprawą konkurencyjności i potencjału rozwojowego mogą nie zostać osiągnięte.

Na zakończenie tej części w ramach badań CATI/CAWI zadano pytanie beneficjentom, czy system faktycznie przełożył się na wzrost konkurencyjności i potencjału rozwojowego danego podmiotu.

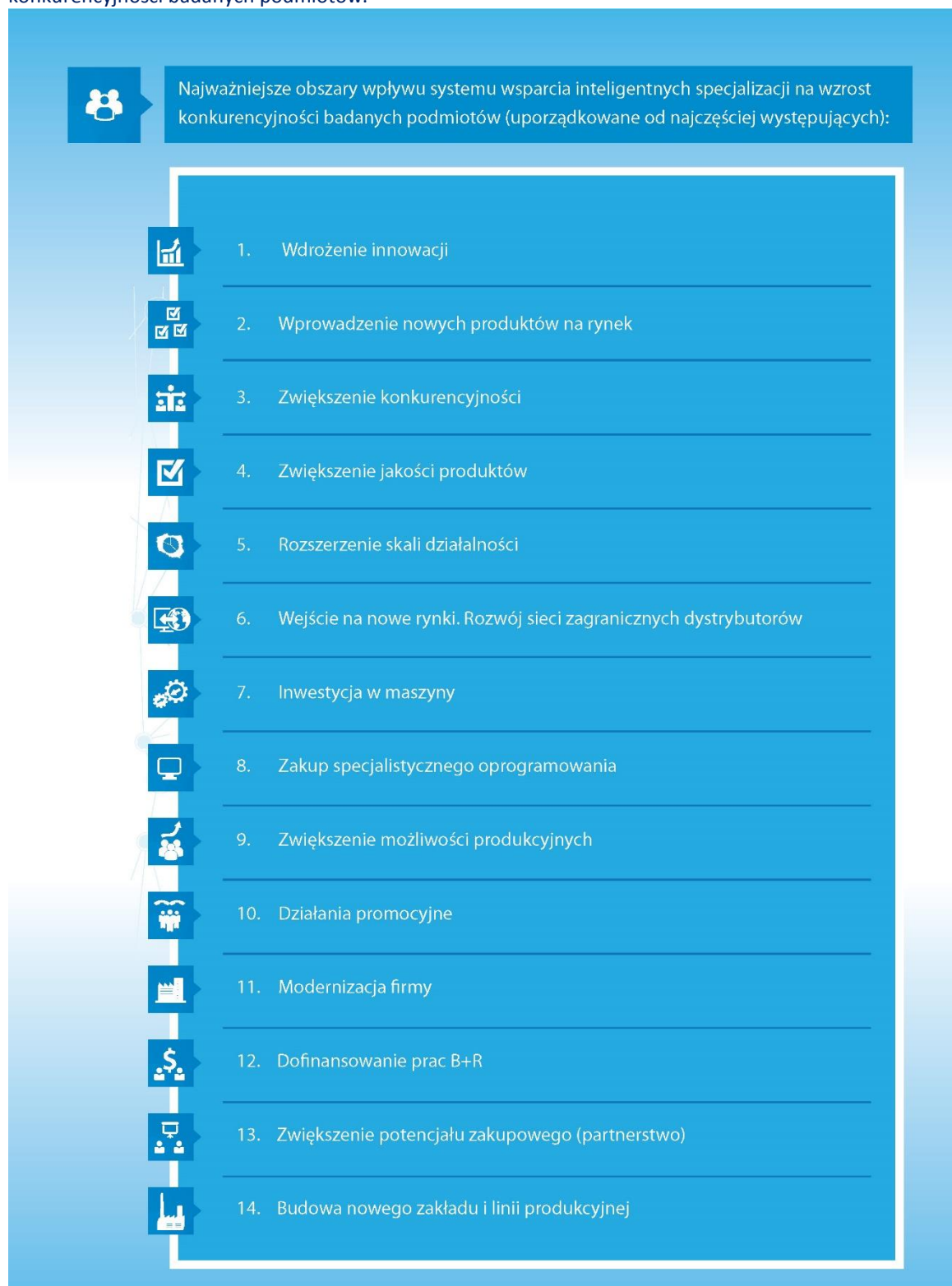
Wykres 33. Odpowiedź na pytanie: „Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności reprezentowanego podmiotu?”.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Z badania z przedstawicielami beneficjentów wynika, że tylko 43,5% podmiotów ocenia pozytywnie wpływ systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na konkurencyjność reprezentowanego podmiotu, podczas gdy udział podmiotów oceniających ten wpływ negatywnie jest tylko 4,5 p.p. niższy. Analizując wypowiedzi uczestników badania, można wskazać najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności badanych podmiotów (uporządkowane od najczęściej występujących).

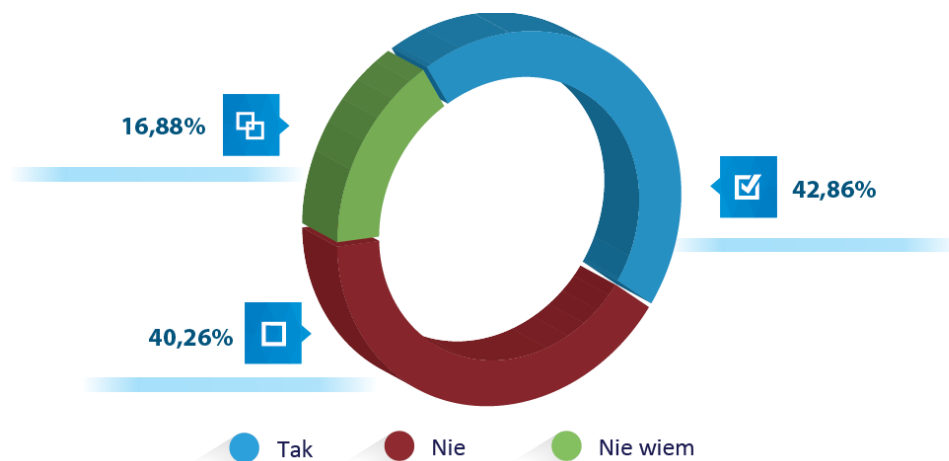
Rysunek 19. Najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności badanych podmiotów.

Źródło: Opracowanie własne.

W sposób analogiczny weryfikowano wpływ systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost potencjału rozwojowego.

Wykres 34. Odpowiedź na pytanie: „Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego reprezentowanego podmiotu?”.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Rysunek 20. Najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost potencjału rozwojowego badanych podmiotów.

Źródło: Opracowanie własne.

Podobnie jak wcześniej, liczba beneficjentów oceniających pozytywnie wpływ systemu wsparcia na potencjał rozwojowy jest tylko minimalnie wyższa od liczby oceniających negatywnie (42,86% w stosunku do 40,26%).

Analizując wypowiedzi uczestników badania, można wskazać najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost potencjału rozwojowego badanych podmiotów (uporządkowane od najczęściej występujących) – por. rys. 20.

Z przeprowadzonych badań jakościowych (pogłębione wywiady na próbie 13 beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców ewaluowanych działań) wynika, że najczęściej dostrzeganym wpływem regionalnych inteligentnych specjalizacji na potencjał rozwojowy jest:

- **Przyciąganie inwestycji firm wpisujących się w inteligentne specjalizacje** – wyraźna specjalizacja regionu i silna koncentracja geograficzna producentów z danego sektora przyczyniają się do powstawania zagłębia branżowego, co przekłada się na liczne przewagi, takie jak np. dostęp do półproduktów, lepiej rozwinięte zaplecze produkcyjne oraz dobre warunki dla inwestycji, dzięki czemu kolejni inwestorzy chętnie lokują swoje inwestycje, co z kolei sprzyja rozwojowi profesjonalnych kadr oraz przyciąga specjalistów, a także tworzy grunt do kształcenia przyszłych pracowników – począwszy od sprofilowania szkolnictwa zawodowego i wyższego, aż po współpracę z pracownikami naukowymi.
- **Przekładanie się inteligentnych specjalizacji na sposób wydawania funduszy unijnych.** Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w takich branżach mają większe szanse na pozyskanie dotacji, co pozwala na skupienie inwestycji w tych obszarach, a w efekcie możliwości oferowania nowego produktu lub nowej usługi oraz wzrost wartości postrzegania przedsiębiorstw z uwagi na wprowadzenie innowacji.
- **Zachodzenie dzięki innowacjom technologicznym znaczących zmian w zakresie procesu produkcyjnego i poprawy jakości produktów.** Wprowadzenie nowej technologii umożliwia gwarantowanie wysokiej jakości wyrobów i kontrolowanie produkcji.

Z kolei uczestnicy panelu ekspertów byli zdania, iż rzetelna analiza wpływu regionalnych inteligentnych specjalizacji na konkurencyjność i potencjał rozwojowy będzie możliwa za co najmniej kilka lat (proponowaną datą może być początek roku 2024, kiedy zakończą się projekty dofinansowane w ramach obecnej perspektywy finansowej, co byłoby zgodne ze stanowiskiem uczestników), kiedy przedsiębiorcy będą w stanie w miarę dokładnie określić, czy i w jakim zakresie korzystanie ze wsparcia przewidzianego w ramach inteligentnych specjalizacji przełożyło się na rozwój firmy. W przypadku niektórych produktów efektów wdrażania innowacyjnego produktu (np. w branży medycznej) można spodziewać się w perspektywie średniookresowej.

Podsumowując, ocena wpływu regionalnych inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw jest złożonym zagadnieniem. Wpływ systemu specjalizacji można oceniać przede wszystkim pod kątem wpływu wdrażanych instrumentów wsparcia. W części wprowadzającej został przedstawiony kontekst wdrażania systemu regionalnych inteligentnych specjalizacji z odniesieniem do poszczególnych dokumentów strategicznych. Podstawowym instrumentem wsparcia w tym przypadku są poszczególne działania wdrażane w ramach RPO WZ 2014-2020. Łącznie zidentyfikowano i poddano ocenie 24 działania, które w sposób bezpośredni lub pośredni oddziałują na regionalne inteligentne specjalizacje i w konsekwencji przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw. Zakres wdrażanych działań można uznać za kompleksowy i pokrywający różne obszary oddziaływania na system gospodarczy i społeczny, m.in. bezpośrednio inwestycje, infrastrukturę B+R, rozwój i wdrażanie nowych technologii, budowanie atrakcyjności inwestycyjnej czy też działania zorientowane na wzrost zasobów rynku pracy. Warto nadmienić, że ok. 50% beneficjentów z tych działań realizuje projekty wpisujące się w minimum jedną z regionalnych inteligentnych specjalizacji, a wartość wydatków kwalifikowanych w tych projektach przekracza 900 mln zł. W największym stopniu skorzysta na tych przedsięwzięciach branża wyrobów metalowych, produktów chemicznych, ICT oraz wielkogabarytowych konstrukcji wodnych i lądowych. Duży strumień wsparcia kierowanych do różnych gałęzi przemysłu ciężkiego można uznać za korzystny, biorąc pod uwagę specyfikę gospodarczą regionu. Z kolei wzmacnianie sektora ICT wprost przekłada się na konkurencyjność i potencjał rozwojowy przedsiębiorstw dzięki m.in. informatyzacji i automatyzacji procesów.

Biorąc pod uwagę powyższe, za pewną niepokojącą oznakę można uznać relatywnie wysoki udział przedsiębiorstw, które deklarowały brak wpływu realizowanego projektu na wzrost konkurencyjności (blisko 40% beneficjentów) oraz potencjału rozwojowego (ponad 40%). Pewnym wytłumaczeniem tej sytuacji jest fakt, iż część projektów jeszcze trwa lub została niedawno zakończona. Natomiast wpływ zrealizowanych projektów na pozycję konkurencyjną i potencjał rozwojowy może pojawić się dopiero w dłuższym horyzoncie czasu (ponadrocznym). Z tego względu sugeruje się ponowienie badań w tym zakresie po zakończeniu wdrażania działań z obecnej perspektywy finansowej (koniec 2023 r. lub początek 2024 r.).

4.2. Zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji

Współpraca międzysektorowa postrzegana jest jako kluczowy czynnik sukcesu rozwoju innowacyjności. Innowacje rzadko bowiem występują w izolacji – to wysoce interaktywny proces współpracy w rosnącej i zróżnicowanej sieci interesariuszy. Firmy czerpią wiedzę z wielu źródeł poprzez partnerstwo, alianse i joint ventures z podmiotami zewnętrznymi lub poprzez nabycie wiedzy, jak umowy na prowadzenie prac B+R czy zakup licencji. Współpraca staje się środkiem do rozszerzenia zakresu projektów rozwojowych, sposobem na uzupełnienie kompetencji firmy. Głównymi instytucjami partnerskimi we współpracy w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2015-2017 w przedsiębiorstwach przemysłowych były szkoły wyższe, natomiast w przedsiębiorstwach usługowych – przedsiębiorstwa należące do tej samej grupy przedsiębiorstw⁸⁸.

Zagadnienie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a sektorem nauki poddano analizie na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych CAWI/CATI na beneficjentach, badań jakościowych i analizy danych zastanych.

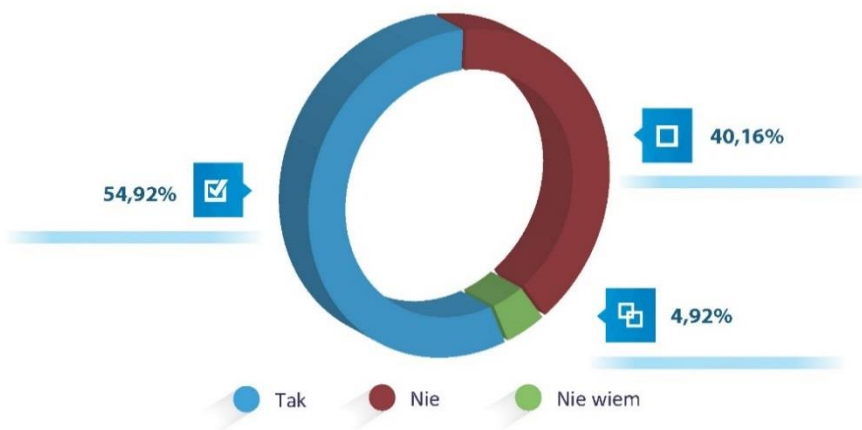
W przypadku jednostek naukowych i szkół wyższych współpracę z sektorem przedsiębiorstw zadeklarowały wszystkie badane podmioty (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu). Warto podkreślić, że współpraca nie była efektem tylko i wyłącznie realizowanego projektu w ramach RPO WZ 2014-2020, ale ma bardziej rozległy charakter. Szczególnie w przypadku Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego współpraca ma kompleksowy charakter i rozwijana jest praktycznie w obszarze każdej z inteligentnych specjalizacji regionu. Jednostka ta posiada wydzieloną komórkę organizacyjną odpowiedzialną za współpracę z sektorem przedsiębiorstw (podobnie jak wspomniana Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu).

Współpraca w przypadku każdej z trzech jednostek biorących udział w badaniu ma charakter kompleksowy. Obejmuje m.in. realizację wspólnych prac B+R oraz wspólnych przedsięwzięć, udostępnianie posiadanej infrastruktury laboratoryjnej, szkolenia personelu oraz organizację studiów podyplomowych. W mniejszym zakresie współpraca dotyczy usług komercyjnych oraz doradztwa.

Odwracając sytuację, odsetek przedsiębiorstw (beneficjentów) współpracujących z jednostkami naukowymi wynosi blisko 55%, co można uznać za dość wysoką wartość.

⁸⁸ GUS: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017, Warszawa, Szczecin 2018.

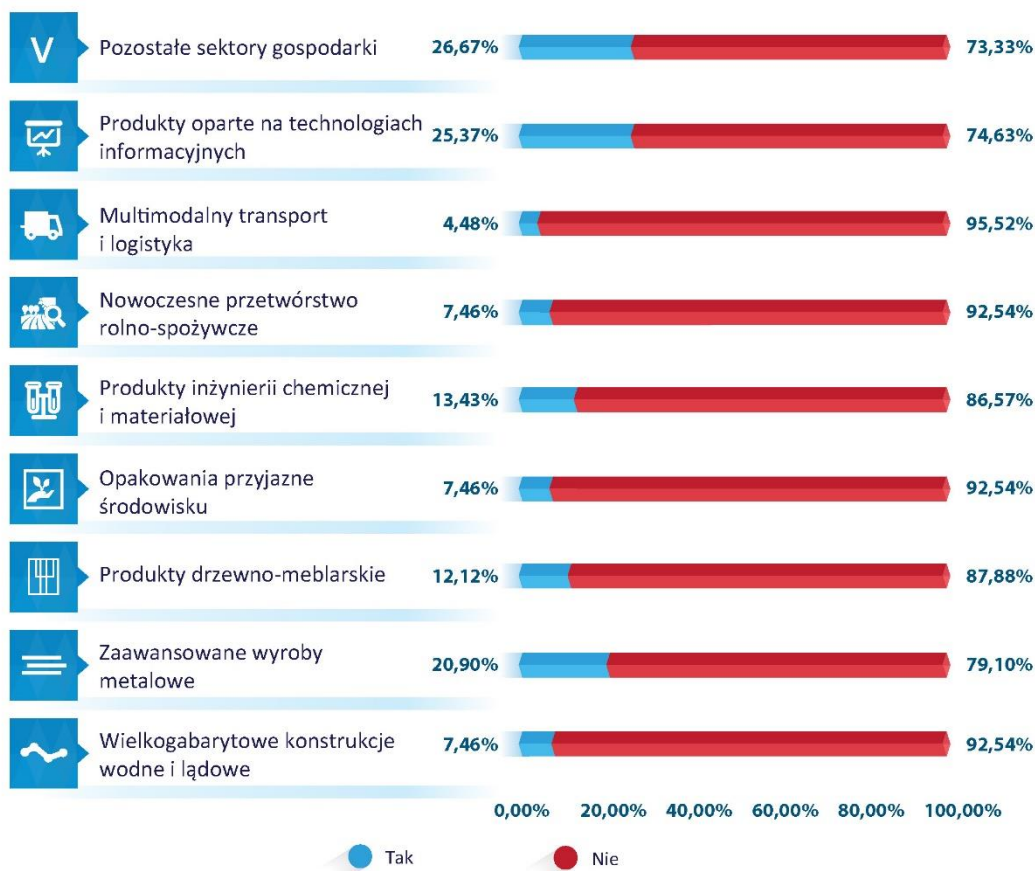
Wykres 35. Odsetek przedsiębiorstw (beneficjentów) współpracujących z jednostkami naukowymi.

Źródło: Badania CAWI/CATI z przedsiębiorstwami (beneficjenci, n=122).

Następnie poddano analizie obszary współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi. W przypadku inteligentnych specjalizacji współpraca najczęściej dotyczy produktów opartych na technologiach informacyjnych (25,37%) oraz zaawansowanych wyrobów metalowych (20,90%). Warto nadmienić, że w przypadku blisko 27% podmiotów współpraca dotyczy innych obszarów niewchodzących w skład inteligentnych specjalizacji. Należy również zaznaczyć, że szereg przedsiębiorstw wskazało więcej niż jeden obszar współpracy z jednostkami naukowymi.

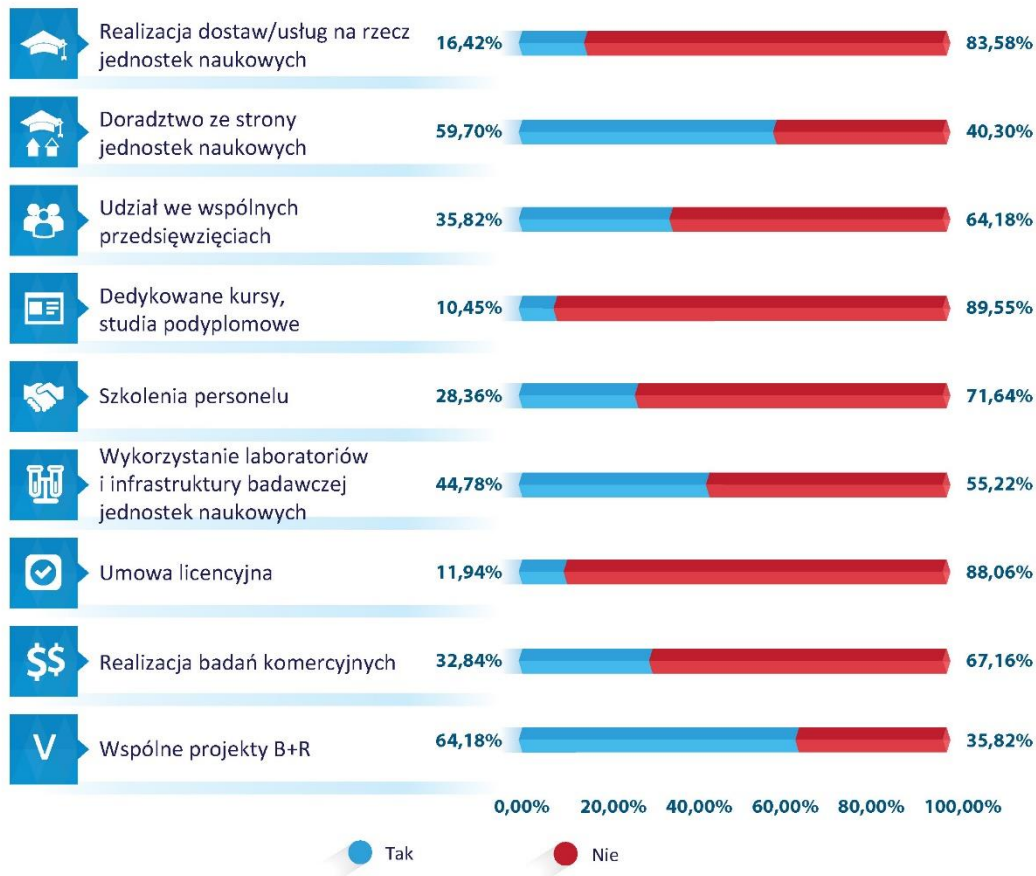
Wykres 36. Odsetek przedsiębiorstw (beneficjentów) współpracujących z jednostkami naukowymi w podziale na inteligentne specjalizacje.

Źródło: Badania CAWI/CATI z przedsiębiorstwami (beneficjenci współpracujący z jednostkami naukowymi, n=67).

Biorąc pod uwagę zakres współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi, najczęściej dotyczy on realizacji wspólnych projektów B+R (64,18%), doradztwa (59,70%) oraz wykorzystania laboratoriów i infrastruktury badawczej (44,78%).

Wykres 37. Zakres współpracy przedsiębiorstw (beneficjentów) z jednostkami naukowymi.

Źródło: Badania CAWI/CATI z przedsiębiorstwami (beneficjenci współpracujący z jednostkami naukowymi, n=67).

Jednym ze sposobów współpracy jednostek naukowych z przedsiębiorcami są wspólne działania w obszarze dydaktyki i wykorzystywanie rzeczywistej działalności przedsiębiorstw jako uzupełnienia lub rozszerzenia zakresu zdobywanej na uczelni wiedzy⁸⁹. Przykładem takiej współpracy jest np. podpisane w 2019 r. porozumienie Akademii Morskiej w Szczecinie z dużą firmą z branży IT – Global Logic. Współpraca ma polegać na wymianie doświadczeń, stażach i praktykach w firmie, ale ma także umożliwiać firmie pozyskiwanie absolwentów kierunku informatyka. Zakłady Chemiczne Police i PDH S.A. zapewniają studentom płatne praktyki studenckie i staż. Z kolei firma informatyczna brightONE, lider branży IT, nawiązała ścisłą współpracę z czołowym dostawcą rozwiązań dla producentów samochodów – grupą P3 i wraz ze szczecińskimi uczelniami tworzą centrum kompetencyjne Szczecin Automotive Hub. Studenci i kadra akademicka ZUT przy wsparciu miasta Szczecin zyskują możliwość transferu wiedzy i technologii⁹⁰. Przykładem są również studia zamawiane przez Grupę Azoty. Na Wydziale Technologii i Inżynierii Chemicznej ZUT uruchomione zostały studia magisterskie, na kierunku inżynieria chemiczna i procesowa, specjalność o nazwie inżynieria procesów

⁸⁹ <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/626/18863.pdf>.

⁹⁰ <https://www.zut.edu.pl/archiwum-wiadomosci/article/powstaje-szczecin-automotive-hub-szczecinski-brightone-motoryzacyjnej-ekstraklasie.html>.

wytwarzania olefin. Ponadto studenci WIMiM ZUT⁹¹ w Szczecinie w ramach programu „Studiujesz? Praktykuj!” mają możliwość skorzystania z programów stażowych odpowiadających potrzebom rynku pracy. Celem projektu finansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 jest realizacja płatnych praktyk zawodowych umożliwiających zdobycie praktycznego doświadczenia zawodowego zwiększającego szanse na stałe zatrudnienie po ukończeniu studiów.

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie realizuje również m.in. projekt pn. „Inżynieria produkcji w Przemśle 4.0”, w ramach którego uruchomione zostały studia dualne S1 (tytuł zawodowy: inżynier) na nowym kierunku inżynieria produkcji w Przemśle 4.0, wychodząc w ten sposób naprzeciw oczekiwaniom potencjalnych pracodawców i przyszłych pracowników poprzez realizację programów kształcenia przemiennego równolegle w formie zajęć dydaktycznych realizowanych na uczelni i zajęć praktycznych odbywanych u pracodawcy i staży⁹².

Istotną rolę w procesach rozwoju regionalnych specjalizacji odgrywa współpraca między szkołami wyższymi a przedsiębiorstwami w obszarze badań i rozwoju. Wśród wspólnie realizowanych projektów badawczych można wskazać np. BiOpen – stworzenie i utrzymanie otwartej platformy innowacji obejmującej przemysł, centra badawcze oraz uniwersytety⁹³.

Przedsiębiorstwa i jednostki naukowe współpracują ze sobą również ze względu na potrzebę skorzystania z zewnętrznej infrastruktury badawczej. Jednostki naukowe udostępniają w tym celu swoje zaplecze infrastrukturalne. Nowa aparatura naukowo-badawcza i lista proponowanych usług/badań dla przedsiębiorstw prezentowana jest m.in. na stronach internetowych poszczególnych uczelni (np. <http://biznes.usz.edu.pl/service-inter-lab/>) oraz podczas Spotkań Nauki i Biznesu organizowanych przez ZUT⁹⁴. Umożliwia to firmom rozszerzenie zakresu i stopnia zaawansowania prac B+R niż wynikający z potencjału sprzętowego i kadrowego danego przedsiębiorstwa. I tak np. w laboratorium e-produkcji ZUT znajduje się jedyna w województwie komora do badań elektromagnetycznych urządzeń. Firmy mogą tam certyfikować na miejscu swoje urządzenia elektroniczne. W ramach realizowanych projektów ZUT doposaża posiadaną aparaturę badawczą w celu rozszerzenia zakresu proponowanych usług badawczych o obszary obejmujące potrzeby intensywnie rozwijającego się w regionie przemysłu stoczniowego, offshorowego, przeładunkowego, energetyki wiatrowej, przemysłu drzewnego, maszyn wielkogabarytowych oraz wytwarzania maszyn i urządzeń dla potrzeb wymienionych gałęzi przemysłowych. Działaniem mającym na celu intensyfikację współpracy jest również realizacja projektu ZUT 2.0. – Nowoczesny Zintegrowany Uniwersytet, w którym przewidziano takie działania jak optymalizacja dostępu do zasobów uczelni ze strony zainteresowanych współpracą przedsiębiorstw czy unowocześnienie programów nauczania, w tym prowadzenie zajęć przez przedstawicieli firm i wykładowców z zagranicy, podniesienie kluczowych kompetencji studentów poprzez warsztaty, zadania praktyczne realizowane w formie projektowej i zajęcia z pracodawcami.

⁹¹ Wsparciem w ramach projektu objęci są studenci dwóch ostatnich semestrów studiów stacjonarnych I i II stopnia wszystkich kierunków studiów prowadzonych na Wydziale Inżynierii Mechanicznej i Mechatroniki ZUT w Szczecinie: energetyka, inżynieria materiałowa, mechanika i budowa maszyn, mechatronika, transport, zarządzanie i inżynieria produkcji.

⁹² <https://wimim.zut.edu.pl/strona-glowna/realizowane-projekty/inzynieria-produkcji-w-przemysle-40.html>.

⁹³ www.biopen-project.eu/.

⁹⁴ Podczas II Spotkania Nauki i Biznesu zorganizowanego w grudniu 2019 r. prezentowano m.in.: pomiar własności dynamicznych konstrukcji i maszyn wielkogabarytowych, pomiar dokładności wielkogabarytowych maszyn wytwórczych stosowanych w ww. branżach przemysłowych będących specjalizacją regionu zachodniopomorskiego, badanie nowych technologii diagnozowania i sterowania maszyn ze szczególnym uwzględnieniem obrabiarek przerośniętych i wielkogabarytowych, badanie właściwości wytrzymałościowych i użytkowych innowacyjnych materiałów kompozytowych i biokompozytowych w ww. branżach przemysłowych będących specjalizacją regionu zachodniopomorskiego.

Kolejnym aspektem współpracy jest kooperacja w zakresie rozwiązywania problemów technologicznych, których nie jest w stanie rozwiązać wewnętrzny dział B+R. Wśród przedsiębiorstw prowadzących działania w zakresie B+R widoczny jest popyt ad hoc na zewnętrzne usługi badawcze. Jest to związane z pojedynczymi wyzwaniem czy problemami danego przedsiębiorstwa, dla których potrzebuje zewnętrznego wsparcia eksperckiego.

Firmy i naukowcy współpracują również w zakresie transferu wiedzy, m.in. poprzez organizację i zapewnienie możliwości udziału w konferencjach.

Przejawem współpracy jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach inteligentnych specjalizacji jest funkcjonowanie Zachodniopomorskiej Listy Infrastruktury Badawczej Na Rzecz Przedsiębiorstw. Mogą na nią zostać wpisane zlokalizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego inwestycje polegające na tworzeniu lub rozwijaniu publicznej infrastruktury badawczo-rozwojowej w jednostkach naukowych, w zakresie niezbędnym do uruchomienia lub rozszerzenia działalności badawczo-rozwojowej w obszarach objętych inteligentnymi specjalizacjami województwa zachodniopomorskiego. Potrzeby zgłaszane przez jednostki naukowe w tym zakresie są znaczne. Jednakże decyzje o zakresie wsparcia publicznej infrastruktury B+R w regionie podejmowane są na podstawie potrzeb przedsiębiorców zgłaszanych w procesie przedsiębiorczego odkrywania. Wsparta infrastruktura ma odpowiadać na te potrzeby, zaś jej funkcjonowanie przyczyniać się do wzmacniania inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego. Tak funkcjonujący mechanizm pozwala na finansowanie inwestycji zorientowanych biznesowo i zgodnych z potrzebami rynku.

Kolejnym przykładem współpracy są funkcjonujące w województwie zachodniopomorskim klastry. I tak np. biznes z nauką kojarzy Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”, który dzięki prowadzonym inicjatywom i działaniom w tym obszarze, m.in. wspólnym działaniom projektowo-badawczym, uzyskał tytuł Krajowego Klastra Kluczowego. Aktywność klastra realizuje się w ramach czterech obszarów tematycznych: biogospodarka, opakowania, odzysk materiałów i energii oraz zdrowa żywność. Działalność klastra polega przede wszystkim na kojarzeniu działań biznesowych z najnowszymi osiągnięciami nauki. W tym celu w jego strukturze powołano do życia platformy współpracy, których opiekunami są naukowcy z zachodniopomorskich uczelni. Jak można przeczytać na stronie internetowej klastra, ścisła współpraca firm klastrowych z Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym w Szczecinie przyczynia się do opracowania i wdrożenia innowacyjnych rozwiązań w branży chemicznej.

Wśród powiązań, które mają istotny wpływ na nawiązywanie i podtrzymywanie relacji mogącej prowadzić do współpracy, wyróżnić można wspólne publikacje naukowców i przedsiębiorców czy doktoraty wdrożeniowe⁹⁵ (w przypadku ZUT doktoraty realizowane są m.in. z Grupą Azoty, ESC Global z Mierzyna, Synthos Oświęcim, Remixem Świebodzin, szczecińskim oddziałem Urzędu Dozoru Technicznego i Polchartem z Polic), ale także wydarzenia takie jak już wspomniane powyżej, organizowane przez ZUT Spotkania Nauki i Biznesu, podczas których prezentowana jest nowa aparatura naukowo-badawcza, targi, sympozja, konferencje, kontakty w ramach klastrow⁹⁶, profesjonalnych stowarzyszeń, kontakty z absolwentami⁹⁷.

⁹⁵ Doktoraty, które sprzyjają rozwiązywaniu konkretnych problemów przedsiębiorstw.

⁹⁶ W skład konsorcjum Klaster Morski Pomorza Zachodniego wchodzi zarówno uczelnie takie jak Akademia Morska w Szczecinie, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Wydział Ekonomiczny w Szczecinie, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny i Uniwersytet Szczeciński, jak i szkoły średnie, branżowe i zespoły szkół, zaś członkiem Zachodniopomorskiego Klastra Chemicznego „Zielona Chemia” są Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny i Politechnika Koszalińska.

⁹⁷ M.A. Weresa, *Formy i metody powiązań nauki i biznesu*, [w:] M.A. Weresa (red.), *Transfer wiedzy z nauki do biznesu doświadczenia regionu Mazowsze, Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2007.*

Programując działania, warto mieć na uwadze, że doświadczenia krajowe i światowe pokazują, iż kluczowymi czynnikami sukcesu w budowaniu efektywnej współpracy między sferami biznesu i nauki w oparciu o infrastrukturę badawczą są przede wszystkim:

- Stabilne, wysokiej jakości, dedykowane zasoby kadrowe – realizacja usług dla klientów zewnętrznych wymaga nie tylko umiejętności obsługi aparatury i wiedzy dziedzinowej, ale także odpowiedniej motywacji do podejmowania prac stosowanych, często kosztem badań podstawowych. Doświadczenia Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Głównego Instytutu Górnicztwa pokazują, że budowaniu stabilnego zespołu prowadzącego badania na rzecz podmiotów zewnętrznych sprzyja wprowadzenie przejrzystego systemu zachęt finansowanych, a także odpowiedniego systemu oceny pracowniczej (dostosowanego do ścieżek kariery innych niż stricte naukowe).
- Długi horyzont czasowy wsparcia⁹⁸, co sprzyja kumulacji wiedzy, doświadczenia, budowaniu relacji współpracy, cechujących się efektywnością (łatwość przekazywania wiedzy utajonej – ang. *tacit knowledge*) i niskim ryzykiem, a także trwałością⁹⁹.
- Czytelna, przejrzysta oferta świata naukowego skierowana do biznesu akcentująca potencjał naukowo-badawczy zespołów mogących podjąć współpracę wdrożeniową, dopasowanie oferty badawczej jednostek naukowych do potrzeb przedsiębiorców.
Uproszczone procedury w jednostkach naukowych, a w związku z tym krótszy czas niezbędny do nawiązania lub kontynuacji współpracy¹⁰⁰.

Mając na celu rozwój współpracy pomiędzy sektorem nauki a biznesu w województwie zachodniopomorskim, można zaproponować szereg działań mających na celu rozwój tego obszaru. Wnioski i rekomendacje oparto m.in. na podstawie doświadczenia zespołu ekspertów, wyników przeprowadzonych badań jakościowych oraz obserwacji dobrych praktyk z innych regionów kraju:

1. Szereg przedsiębiorstw (w tym objętych badaniami IDI) współpracuje efektywnie z sektorem nauki. Przykładowo jeden z respondentów zadeklarował ponad 10-letnią współpracę z Politechniką Koszalińską, która zaowocowała m.in. uzyskaniem ochrony patentowej i wdrożeniem nowego produktu. Do wskazywanych obszarów współpracy przez respondentów można zaliczyć także zapraszanie do firmy grupy studentów (prezentacje, praktyki), delegacji pracowników jednostek naukowych do firm, pozyskanie opinii o innowacyjności czy też udział w szkoleniach i konferencjach branżowych. Warto wykorzystać dobre praktyki do budowania pozytywnego wizerunku zachodniopomorskich jednostek naukowych jako przyjaznych przedsiębiorcom.
2. Ujednolicenie i profesjonalizacja standardów współpracy jednostek naukowych z sektorem przedsiębiorstw. Do często obserwowanych problemów można zaliczyć sytuację, w której pomimo funkcjonowania w strukturze uczelni komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za współpracę z przedsiębiorstwami tak naprawdę pozyskiwanie i obsługa zleceń odbywa się na poziomie poszczególnych wydziałów czy też komórek jednostek niższego szczebla uczelni. Stosowane są różnorodne standardy m.in. co do unormowania współpracy, sposobu komunikacji czy też poufności danych. Warto wykorzystać dobre praktyki doświadczonych w tym zakresie jednostek, np. wspomnianego wcześniej Uniwersytetu Warszawskiego czy też Głównego Instytutu Górnicztwa.
3. Zbudowanie profesjonalnej oferty dla sektora przedsiębiorstw w sposób czytelny przedstawiającej możliwości oferowane przez infrastrukturę B+R oraz zasoby kadrowe jednostek. Wykorzystanie

⁹⁸https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/Ewaluacja/2019/Bariery_i_problemy_w_sprawnej_realizacji_projektow_w_Dzialaniu_4.2_oraz_Panda_2_Modul_III.pdf.

⁹⁹ D.H. Sonnenwald, Scientific Collaboration. Annual Review of Information Science and Technology, 41(1), 2007.

¹⁰⁰ <http://inventivity.net/wp-content/uploads/2019/03/Skuteczna-wsp%C3%B3lpraca-raport-biznesowy.pdf>.

praktycznych przykładów zastosowania oraz czytelnych stawek. Tworzenie profesjonalnej i zgodnej np. z wypracowanym standardem oferty powinno w szczególności dotyczyć przedsięwzięć dofinansowanych w ramach Zachodniopomorskiej Listy Infrastruktury Badawczej na Rzecz Przedsiębiorstw. Dostosowanie oferty nie tylko do potrzeb i możliwości dużych przedsiębiorstw, ale również do sektora MŚP.

4. Dalszy rozwój klastrów branżowych, które zostały uznane za efektywne w zakresie rozwoju współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a sektorem przedsiębiorstw.
5. Organizacja cyklicznych spotkań zgodnie z formułą Smart Lab, wokół perspektywicznych branż i technologii z udziałem odpowiednio dobranych jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Doświadczenia zespołu ekspertów z innych regionów kraju (np. dla branży motoryzacji w województwie podkarpackim) pokazują, że tego typu spotkania mogą istotnie przyczynić się m.in. do:
 - a. Przekazywania oferty w zakresie B+R przez jednostki naukowe. Doświadczenie pokazuje, że przedsiębiorstwa często nie posiadają wiedzy w zakresie aktualnej oferty jednostek z regionu.
 - b. Formułowania bieżących i przyszłych potrzeb w zakresie B+R przez przedsiębiorstwa – dzięki temu jednostki naukowe mogą uwzględnić te potrzeby w projektach związanych z rozwojem infrastruktury i zasobów kadrowych.
 - c. Nawiązania bezpośredniej współpracy w trakcie organizowanych spotkań.
 - d. Formułowania wspólnych agend badawczych, kreowania projektów, tworzenia konsorcjów.

4.3. Wpływ regionalnych inteligentnych specjalizacji na atrakcyjność inwestycyjną regionu

Przez **atrakcyjność inwestycyjną** rozumie się w literaturze fachowej:

- „wartość użytkową regionu jako miejsca lokalizacji firmy, na którą składają się różnorodne czynniki”¹⁰¹;
- „kombinację korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej i wynikających ze specyficznych cech obszaru, w którym działalność ma miejsce”¹⁰²;
- zespół „regionalnych walorów lokalizacyjnych, które mają wpływ na osiągnięcie celów inwestora” (np. koszty działalności, przychody ze sprzedaży, rentowność)¹⁰³;
- zdolność do „skłonienia inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji”¹⁰⁴;
- „zdolność skłonienia do inwestycji poprzez oferowanie kombinacji korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej”¹⁰⁵;
- „zdolność do skłaniania inwestorów do wyboru gminy (regionu) jako miejsca lokalizacji inwestycji”¹⁰⁶;
- zdolność skłonienia inwestora do wyboru konkretnego regionu jako miejsca lokalizacji swojej inwestycji spośród grupy alternatywnych lokalizacji w wyniku zaoferowania mu lepszej kombinacji czynników maksymalizujących jego korzyść¹⁰⁷.

¹⁰¹ K. Chojnacka, Atrakcyjność inwestycyjna województw w świetle badań IBnGR, [w:] J. Kot (red. nauk.), Konkurencyjność i innowacyjność regionów w warunkach globalizacji i metropolizacji przestrzeni, Akademia Świętokrzyska, Kielce 2007.

¹⁰² T. Kalinowski (red.), Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2005.

¹⁰³ H. Godlewska-Majkowska, Istota atrakcyjności inwestycyjnej regionów, [w:] H. Godlewska-Majkowska (red. nauk.), Atrakcyjność inwestycyjna polskich regionów. W poszukiwaniu nowych miar, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008.

¹⁰⁴ K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, Ocena konkurencyjności województw, Polska Regionów, nr 12, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2000.

¹⁰⁵ M. Nowicki (red.), Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010.

¹⁰⁶ Atrakcyjność inwestycyjna i potencjał gospodarczy gmin województwa śląskiego, Agrotec Sp. z o.o., Polinvest, Katowice 2009.

Przedsiębiorstwa poszukują takich miejsc do prowadzenia swojej działalności, które w najlepszy sposób będą zaspokajały ich potrzeby. W przypadku bezpośrednich inwestycji zagranicznych decyzję taką poprzedzają liczne badania marketingowe, analiza sytuacji politycznej, a także staranna ocena perspektyw rozwoju gospodarczego kraju, w którym są planowane inwestycje¹⁰⁸. Za atrakcyjne inwestycyjnie uznaje się z reguły te lokalizacje, które charakteryzują się optymalną kombinacją czynników z punktu widzenia inwestora¹⁰⁹.

Klimat inwestycyjny, według literatury przedmiotu, najczęściej tworzą następujące czynniki lokalizacyjne:

- ekonomiczne (stabilność makroekonomiczna, rynek zbytu, zasoby czynników produkcji i koszty ich pozyskania),
- prawne (przepisy gospodarcze),
- społeczne (styl życia mieszkańców, kultura regionalna, znajomość języków obcych),
- polityczne (stabilność polityczna i związany z tym stopień ryzyka inwestycji w danym kraju)¹¹⁰,
- zdolność skłonienia inwestora do wyboru konkretnego regionu jako miejsca lokalizacji swojej inwestycji spośród grupy alternatywnych lokalizacji w wyniku zaoferowania mu lepszej kombinacji czynników maksymalizujących jego korzyść¹¹¹.

Według raportu z 2017 r. przygotowanego na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie województwo zachodniopomorskie wśród regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2 charakteryzuje się niską atrakcyjnością inwestycyjną (klasa E). Województwo zostało sklasyfikowane na 187. miejscu spośród 275 badanych regionów. Ocena ta oparta jest na pomiarze atrakcyjności zasobów pracy, rynku oraz innowacyjności¹¹².

Wśród głównych czynników decydujących o atrakcyjności inwestycyjnej, również w przypadku regionalnych inteligentnych specjalizacji, należy wymienić:

- **dostępność kapitału ludzkiego**

Jeden z kluczowych czynników determinujących napływ inwestycji. Znaczenie ma zarówno sama dostępność kapitału ludzkiego, jak i jego jakość. Poziom wykształcenia siły roboczej wpływa bowiem na produktywność oraz ułatwia wprowadzenie innowacyjnych technologii. Potrzebni są pracownicy o odpowiednich kwalifikacjach „technologicznych” – to warunek istotny bądź nawet krytycznie istotny przy planowaniu nowych inwestycji w Europie¹¹³. Główny potencjał dla tworzenia kapitału ludzkiego w województwie stanowi 16 uczelni¹¹⁴.

W roku akademickim 2018/2019 w województwie zachodniopomorskim liczba studentów szkół wyższych wyniosła 39 421 osób, co stanowiło 3,2% wszystkich studentów w Polsce. Pod tym względem region uplasował

¹⁰⁷ BBSG, Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów Województwa Wielkopolskiego: Wielkopolska przyjazna inwestorom. Analiza w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej województwa wielkopolskiego (Streszczenie), Poznań, 14 grudnia 2012.

¹⁰⁸ G. Ancyparowicz, Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost polskiej gospodarki w okresie poakcesyjnym, Główny Urząd Statystyczny, 2009.

¹⁰⁹ R. Domański, Geografia ekonomiczna. Ujęcie dynamiczne, PWN, Warszawa 2005.

¹¹⁰ A. Raczyk, S. Dołzbłasz, M. Leśniak-Johann, Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów. Opracowanie analiz zawierających rekomendacje dotyczące pożądanych działań dla zwiększania atrakcyjności gospodarczej regionu, Wrocław 2010.

¹¹¹ BBSG, Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów Województwa Wielkopolskiego: Wielkopolska przyjazna inwestorom. Analiza w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej województwa wielkopolskiego (Streszczenie), Poznań, 14 grudnia 2012.

¹¹² <https://www.paih.gov.pl/publikacje/wojewodztwa>.

¹¹³ [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Europy_2019/\\$File/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87%20inwestycyjna%20Europy%202019.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Europy_2019/$File/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87%20inwestycyjna%20Europy%202019.pdf).

¹¹⁴ Bank Danych Lokalnych.

się na 11. pozycji w kraju¹¹⁵. Łącznie na wszystkich kierunkach studiów w 2018 r. w województwie zachodniopomorskim było 39 421 studentów uczelni publicznych i niepublicznych. Z kolei absolwentów w 2018 r. było 9472 osoby, co stanowiło na tle kraju 2,9%. Pewną trudność sprawia precyzyjne przypisanie kierunków studiów do poszczególnych inteligentnych specjalizacji. Przykładowo kierunek pn. produkcja i przetwórstwo można przypisać przynajmniej do kilku IS. Niemniej jednak podjęto próbę oszacowania liczby studentów i absolwentów w podziale na poszczególne specjalizacje.

Tabela 39. Liczba studentów i absolwentów w województwie zachodniopomorskim w podziale na kierunki związane z poszczególnymi inteligentnymi specjalizacjami (w 2018 r.)¹¹⁶.

Kierunki studiów	Liczba studentów	Liczba absolwentów
Multimodalny transport i logistyka	1212	289
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	570	155
Produkty drzewno-meblarskie	52	49
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	283	124
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	2906	405
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	6871	1758
Zaawansowane wyroby metalowe	189	49
Pozostałe	27338	6643
Ogółem	39421	9472

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

- **dostęp do niezbędnej, wysokiej jakości infrastruktury**

Duże znaczenie ma tworzenie konkurencyjnych warunków dla produkcji przemysłowej i dobra infrastruktura badawcza, techniczna, lokalowa. Pozytywnie na potencjalne inwestycje w regionie mogą wpływać m.in. realizowane w ramach RPO WZ 2014-2020 projekty ukierunkowane na dostosowanie istniejącej infrastruktury szkolnictwa zawodowego do aktualnych oczekiwań rynku pracy oraz inteligentnych specjalizacji regionu. W tym kontekście za istotne należy również uznać szereg projektów mających na celu tworzenie lub rozwijanie infrastruktury badawczej w jednostkach naukowych, w zakresie niezbędnym do uruchomienia lub rozszerzenia działalności badawczo-rozwojowej w obszarach kluczowych dla rozwoju gospodarczego regionu określonych jako inteligentne specjalizacje. Projekty te realizowane są w ramach działania 1.3. RPO WZ 2014-2020. Przykładem inwestycji w publiczną infrastrukturę B+R na rzecz przedsiębiorstw jest np. nowoczesne centrum naukowo-badawcze w zakresie innowacyjnych technologii eksploatacji morskich obiektów pływających, eksploracji morza, geodezji i kartografii, tj. Centrum Eksploatacji Obiektów Pływających (CEOP), Centrum Szybkiego Prototypowania poszerzające ofertę wdrożeniową Wydziału Mechanicznego Politechniki Koszalińskiej dla gospodarki, doposażenie hali technologicznej funkcjonującej w strukturze Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Mechatroniki w Laboratorium „e-Produkcji”.

- **dostępność komunikacyjna i transportowa regionu**

Jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy kraju jest transport. Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną kraju oraz przyczynia się do wzmocnienia konkurencyjności polskiej gospodarki. Wśród determinantów inwestycji wpływających na wybór lokalizacji trzeba wskazać korzystne położenie geograficzne, stopień skomunikowania

¹¹⁵ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20182019-wyniki-wstepne,8,6.html>.

¹¹⁶ Inteligentna specjalizacja związana z opakowaniami przyjaznymi środowisku została pominięta, gdyż jest zbyt wąska w stosunku do klasyfikacji kierunków studiów (przypisanie szerszych kierunków studiów prowadziłoby do przeszacowania wartości).

z obszarami centralnymi i efektywny system transportowy. Szybka, bezpieczna i spełniająca wysokie standardy komunikacja to czynniki bardzo istotne z perspektywy podejmowania decyzji o lokowaniu inwestycji. Przede wszystkim istotna jest możliwość dotarcia do poszczególnych miejsc w przestrzeni regionu. Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się bardzo dobrym położeniem względem rynków europejskich oraz państw Morza Bałtyckiego. W województwie zachodniopomorskim działa Międzynarodowy Port Lotniczy, rośnie też długość dróg ekspresowych, co pozwala na lepsze skomunikowanie i dzięki czemu, jak wskazuje Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów w 2018 r., obok cieszących się do tej pory największym zainteresowaniem inwestycyjnym takich lokalizacji jak Szczecin, Koszalin, Goleniów czy Stargard, coraz większą rolę zaczynają odgrywać mniejsze ośrodki: Karlino, Kołbaskowo, Gryfice czy Barlinek¹¹⁷. Niemniej jednak województwo nadal cechuje się słabą dostępnością do innych regionów, jak i niską dostępnością i wewnątrzregionalną spójnością komunikacyjną. W 2017 r. województwo zachodniopomorskie było najgorzej skomunikowanym województwem w Polsce¹¹⁸. Znaczenie mają również takie czynniki jak:

- **wizerunek regionu i klimat inwestycyjny**

W procesie konkurencji o inwestorów coraz większą rolę odgrywa wizerunek województwa i jego zewnętrzna rozpoznawalność. Znaczenia nabierają działania podejmowane przez władze samorządowe związane

z kreowaniem wizerunku regionu, jego popularyzacji w kraju i za granicą oraz tworzeniem klimatu inwestycyjnego zachęcającego bądź zniechęcającego potencjalnych inwestorów do lokowania środków finansowych w danym regionie. W ostatnim rankingu Miast Przyjaznych dla Biznesu Szczecin zajęły 5. miejsce w kategorii miast powyżej 300 tys. mieszkańców¹¹⁹. W kontekście promocji regionu przez pryzmat inteligentnych specjalizacji trzeba wspomnieć o realizowanych projektach i wydarzeniach takich jak np. *Wzmocnienie pozycji regionalnej gospodarki, Pomorze Zachodnie – Ster na innowacje*, którego przedmiotem jest realizacja szeregu wydarzeń, przedsięwzięć i działań promujących Pomorze Zachodnie jako regionu silnego gospodarczo, otwartego na innowacje i nowe pomysły biznesowe oraz ukierunkowanego na rozwój inteligentnych specjalizacji. Innymi przykładami są organizacja misji gospodarczej do Berlina dla zachodniopomorskich przedsiębiorców z branży IT i *Biznesowego Eventu Morskiego* wspierającego rozwój branży morskiej w regionie, a także wydarzenia kooperacyjnego pn. „Which Way With IT?” jako inicjatywy wspierającej rozwój sektora technologii informatycznych w regionie stanowiącego platformę komunikacji, wymiany doświadczeń i kooperacji specjalistów z branży IT z przedstawicielami firm i instytucji poszukujących innowacyjnych i nieszablonowych rozwiązań w celu ulepszenia swojej pozycji na rynku, a jednocześnie pozwalających na zwiększenie integracji i kooperacji zachodniopomorskich przedsiębiorców.

- **dostępność finansowania, w tym funduszy unijnych**

Duże możliwości zdobycia środków na inwestowanie i prowadzenie działalności gospodarczej pochodzą z funduszy i programów Unii Europejskiej. W województwie zachodniopomorskim dostępne są instrumenty wsparcia ukierunkowane na przedsięwzięcia zgodne z regionalną strategią na rzecz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.

W układzie branżowym województwo zachodniopomorskie jest najbardziej atrakcyjne dla działalności przemysłowej (4. miejsce wśród regionów) oraz zaawansowanej technologicznie (6.)¹²⁰. Struktura produktowa BIZ w regionie zdominowana jest przez inwestorów zajmujących się produkcją maszyn różnego przeznaczenia

¹¹⁷ <http://goleniow.biz/gpp/stawiamy-na-stabilny-wzrost/>.

¹¹⁸ Projekt Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku.

¹¹⁹ Ranking miesięcznika „Forbes”. O miejscu w rankingu decydował wzrost liczby firm na danym terenie (według danych KRS) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

¹²⁰ http://www.invest-in-silesia.pl/uploads/Atrakcyjnoscinwestycyjna_2016-raport.pdf.

i oferujących szeroki katalog produktów. Dobrze rozwija się branża metalowa i chemiczna, w tym produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Inwestorzy obecni w regionie zajmują się m.in. laserową obróbką elementów metalowych, produkcją stalowych barier i balustrad, produkcją łańcuchów ogniowych, ale także wytwarzaniem dużych elementów konstrukcyjnych, takich jak konstrukcje stalowe dla branży rafineryjnej oraz energetycznej.

Dominującą rolę w zakresie BIZ odgrywają inwestorzy niemieccy i duńscy lokujący swoje inwestycje głównie w branży produkcji maszyn i urządzeń. Również istotne znaczenie ma aktywność inwestorów z tych krajów w branży produkcji metalowych wyrobów gotowych. Z kolei inwestorzy ze Szwecji w największym stopniu inwestują w branżę produkcji metalowych wyrobów gotowych i branżę produkcji artykułów spożywczych. W tym ostatnim sektorze przeważającą rolę odgrywa przetwórstwo ryb, skorupiaków i mięczaków rozwijane w naszym regionie przez inwestorów duńskich i szwedzkich¹²¹.

Wśród inwestorów zagranicznych, których działalność jest powiązana z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, można wskazać:

- Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe (specjalizacja koncentrująca się wokół działalności związanej z produkcją, modernizacją, przebudową, konserwacją i naprawą wielkogabarytowych konstrukcji metalowych i dźwigowych oraz statków, łodzi i innych konstrukcji pływających): KK Wind Solutions, Jupiter Bach w Trzemeszynie koło Polic,
- Zaawansowane wyroby metalowe: Specma – Stargard, LM Wind Power Blades w Goleniowie,
- Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze: Espersen – Koszalin, Royal Greenland – Koszalin,
- Multimodalny transport i logistyka: Bestseller – Goleniów, Prime Cargo – Goleniów, Cargotec – Stargard,
- Produkty oparte na technologiach informacyjnych: DGS – Mierzyn, Tieto – Szczecin, Stylepit Poland – Goleniów.

Podsumowując, w świetle obiektywnych danych (m.in. w oparciu o przedstawiony raport PAIH oparty na danych statystycznych) atrakcyjność inwestycyjna województwa zachodniopomorskiego jest relatywnie niska. Pod względem poszczególnych składowych atrakcyjności inwestycyjnej region dość słabo wypada na tle kraju, biorąc pod uwagę liczbę studentów (3,2%, co przekłada się na 11. pozycję dla roku studiów 2018/2019) oraz liczbę absolwentów (2,9%). Spośród studentów i absolwentów kierunki powiązane z IS odpowiadają za ok. 30% ogólnej liczby studentów i absolwentów. Korzystniej na tym tle prezentuje się infrastruktura B+R jednostek w regionie, częściowo nabyta m.in. w ramach działania 1.3. RPO WZ 2014-2020. Infrastrukturę transportową oraz dostępność komunikacyjną regionu można uznać za niewystarczającą pomimo relatywnie korzystnego położenia geograficznego. Wskazuje na to m.in. Projekt Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., w którym województwo zachodniopomorskie oceniono najślabiej w kraju. Korzystniej pod tym względem kształtuje się wizerunek regionu i klimat inwestycyjny. Warto podkreślić, że w rankingu miesięcznika „Forbes” Szczecin zajął 5. miejsce w kraju w kategorii miast powyżej 300 tys. mieszkańców. Atrakcyjność inwestycyjna jest oceniona szczególnie korzystnie dla działalności przemysłowej oraz zaawansowanej technologicznie. Wśród najważniejszych inwestorów można wskazać m.in. firmy niemieckie, duńskie oraz szwedzkie.

¹²¹ <http://www.coi.wzp.pl/przystan-inwestora/kapital-zagraniczny-na-pomorzu-zachodnim>.

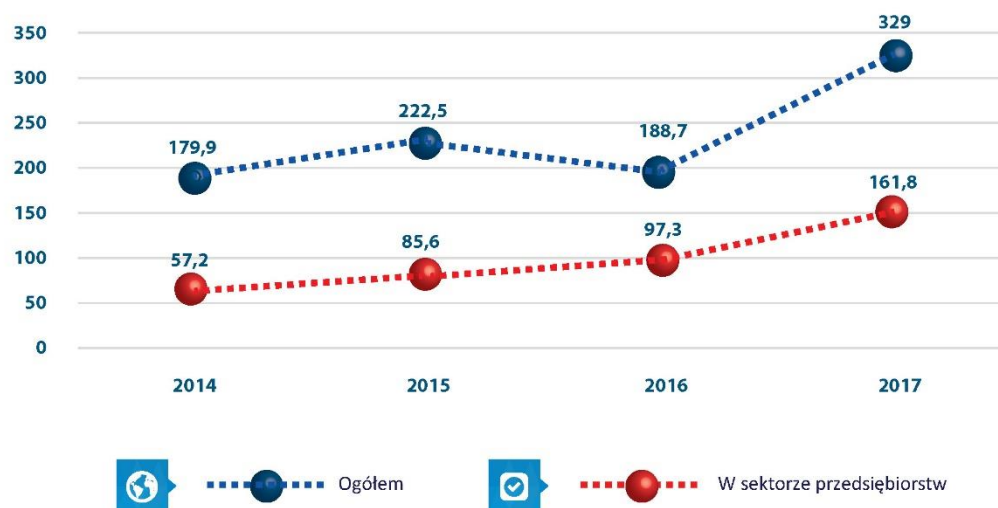
4.4. Wpływ osiągniętych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa

Analizę wpływu działalności w obszarze B+R+I na gospodarkę województwa proponuje się rozpocząć od analizy sytuacji makroekonomicznej województwa w okresie wdrażania RPO WZ 2014–2020 przez pryzmat wybranych wskaźników dotyczących działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej. Analizę przeprowadzono od strony nakładów oraz wyników. Pewnym mankamentem w prowadzeniu analizy jest brak aktualności niektórych wskaźników (np. za 2019 czy też 2018 r.). Z tego względu wybrano do analizy wskaźniki z największą aktualnością, które jednocześnie dobrze oddają stronę nakładów na B+R+I: nakłady wewnętrzne na B+R (aktualność do 2017 r.) oraz nakłady na działalność innowacyjną (aktualność do 2018 r.).

Nakłady na B+R

W pierwszej kolejności poddano analizie nakłady wewnętrzne na B+R. Warto odnotować tutaj niemal podwojenie wartości nakładów ogółem (wzrost o 82,9%) z poziomu 179,9 mln zł (2014) do 329,0 mln zł (2019). W tym samym okresie wzrost dla Polski wyniósł 27,3%. Przy czym wzrost nie miał charakteru ciągłego. Co więcej, pomiędzy okresem 2015 a 2016 nastąpił kilkunastoprocentowy spadek nakładów, aby dynamicznie wzrosnąć w kolejnym okresie. Większą dynamikę nakładów na B+R w badanym okresie można zaobserwować w sektorze przedsiębiorstw (blisko trzykrotny wzrost), przy czym tutaj również wyraźne ożywienie nastąpiło w roku 2017.

Wykres 38. Nakłady wewnętrzne na B+R w województwie zachodniopomorskim (w mln zł).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Nakłady na działalność innowacyjną

Większe zróżnicowanie nakładów ponoszonych w kolejnych okresach rocznych można zauważyć przy wysokości nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach. W przypadku województwa zachodniopomorskiego w 2015 r. nastąpił dynamiczny wzrost nakładów, aby następnie spaść do poziomu znacznie niższego niż w roku 2014. Na podstawie fragmentarycznych danych można wnioskować, że udział tych środków nie przekroczył 1% całości nakładów na działalność innowacyjną. Tak więc w tym przypadku system wspierania innowacji poprzez bezpośrednie wsparcie finansowe miał raczej niewielkie przełożenie na działania B+R+I w województwie.

Wykres 39. Nakłady na działalność innowacyjną w województwie zachodniopomorskim (w mln zł).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Badanie wpływu działalności B+R+I na gospodarkę regionu jest bardzo trudne, wynikające najczęściej z braku kompleksowych danych statystycznych oraz modeli gwarantujących precyzyjny pomiar na poziomie regionu. Dotychczas stosowane modele makroekonomiczne (np. Hermin i jego rozwinięcia krajowe przez WARR, Rhomolo, Nemesis, GEM-E3) obciążone są w tym zakresie szeregiem barier¹²².

Ponieważ trudno odseparować wpływ kształtowania samych czynników związanych z B+R+I na gospodarkę regionu mierzoną np. wspomnianymi wskaźnikami, wykonawca zaproponował rozwiązanie oparte na pomiarach korelacji pomiędzy nakładami na B+R+I a wspomnianymi wskaźnikami. Zbliżone prace z zastosowaniem analogicznego podejścia metodologicznego można zaobserwować w licznych pracach naukowych (np. wykorzystując modele liniowej regresji panelowej)¹²³.

Modele panelowe cechuje estymacja na podstawie realizacji prób przekrojowo-czasowych zmiennych objaśniających i objaśnianych. Dane panelowe opisują pewną zbiorowość w więcej niż jednym okresie czasu. Posiadają więc jednocześnie cechy danych przekrojowych (opisujących zbiorowość w danym momencie) i cechy szeregów czasowych (opisujących jednostkę w różnych okresach). W pełni odpowiada to kontekstowi niniejszego badania (nakłady na B+R+I oddziałują w czasie na szereg danych przekrojowych charakteryzujących region).

Na potrzeby zastosowania modelu regresji panelowej do badania wpływu B+R+I na gospodarkę regionu przygotowano dwa zestawienia wskaźników:

1. Zmienne związane ze sferą B+R+I mogące warunkować wpływ na gospodarkę regionu:
 - a. Nakłady wewnętrzne na B+R (w mln zł).

¹²² Wniosek na podstawie dyskusji panelu ekspertów w trakcie XIII Międzynarodowej Konferencji Ewaluacyjnej w Krakowie.

¹²³ M.in. T. Geodecki, Pomiar innowacyjności gospodarki przy użyciu pośrednich i bezpośrednich wskaźników innowacji, Zarządzanie Publiczne 2008, E. Dworak, M. Grzelak, Nakłady na działalność badawczo-rozwojową a PKB w krajach Unii Europejskiej, Gospodarka Narodowa nr 7-8/2010; A. Czyżewski, J. Staniszewski, Zastosowanie regresji panelowej dla oceny produktywności i dochodowości w rolnictwie krajów Unii Europejskiej po 2005 roku, Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, 2016.

- b. Nakłady na działalność innowacyjną – przedsiębiorstwa przemysłowe/z sektora usług (w tys. zł).
- c. Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca (zł).

2. Zmienne objaśniane:

- a. Wartość dodana brutto ogółem (zł) – wpływ na wskaźniki makroekonomiczne może mieć charakter bezpośredni (związany z ujęciem ponoszonych nakładów), jak również pośredni (po upływie zwykle określonego czasu, związany ze zwiększoną wartością produktów tworzonych w danym regionie¹²⁴).
- b. Podmioty nowo zarejestrowane (szt.) – można wysunąć tezę, iż działalność B+R+I może sprzyjać inkubowaniu nowych podmiotów (np. start-upy, spółki typu spin-off i spin-out).
- c. Przychody z całokształtu działalności (tys. zł) – nakłady na B+R+I zgodnie z przeprowadzoną analizą na grupie beneficjentów powinny pozwolić na zwiększenie mocy produkcyjnych, wprowadzenie nowych technologii i produktów. W efekcie można postawić tezę, że sfera B+R+I powinna pozytywnie oddziaływać na przychody z całokształtu działalności.
- d. Pracujący (faktycznie miejsce pracy) (os.) – zwiększanie mocy produkcyjnej oraz wprowadzanie nowych produktów może generować potrzebę zatrudniania nowych pracowników.

Metoda regresji panelowej wymaga wykorzystania oprogramowania do prowadzenia analiz statystycznych (np. SPSS, R, Statsoft). Z uwagi na stosunkowo mały stopień skomplikowania modelu wykorzystano narzędzie EasyStat umożliwiające odpowiednie przygotowanie zbioru danych oraz wygenerowanie wyników wraz z interpretacją. Z uwagi na stosunkowo krótkie okresy objęte badaniem (w miarę dostępności danych od 2002 r. do 2018 r.) przyjęto poziom ufności na poziomie 90% (poziom istotności 10%). Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono wpływ poszczególnych czynników na gospodarkę regionu.

Liczba pracujących

Tabela 40. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na liczbę pracujących w województwie zachodniopomorskim.

Zmienne związane ze sferą B+R+I	Efekt (b)	Wartość p	Wynik statystycznie istotny
Nakłady wewnętrzne na B+R (mln zł)	0,36	0,07	Tak
Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca (mln zł)	0,36	0,07	Tak
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa przemysłowe) (mln zł)	-0,30	0,45	Nie
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa usługowe) (mln zł)	0,24	0,34	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na wstępie należy wyjaśnić znaczenie poszczególnych pojęć w tabeli. Uzyskane wyniki można interpretować w następujący sposób:

¹²⁴ Przykładowo, według badań PwC oczekiwany okres zwrotu z inwestycji na B+R+I wśród przedsiębiorstw wynosił ok. trzech lat, podczas gdy faktycznie zmierzony wyniósł w skali kraju 2,57 roku. Opłacalność inwestowania w badania i rozwój, PwC, 2015.

- Efekt standaryzowany (β) – wartość dodania oznacza pozytywny wpływ danej zmiennej związanej ze sferą B+R+I na zmienną objaśnianą (w tym przypadku liczbą pracujących). Wartość interpretować można jako możliwy wzrost liczby pracujących o 0,36 w wyniku zwiększenia nakładów wewnętrznych o 1 mln zł.
- Wartość p na poziomie 0,07 oznacza 7% szans, że wpływ nakładów wewnętrznych na B+R na liczbę pracujących ma całkowicie losowy charakter. Ale ponieważ jest to poziom mniejszy niż przyjęty poziom istotności 10%, wyniki można uznać za statystycznie istotne.
- Warto zauważyć, że uzyskane wyniki dla nakładów wewnętrznych na B+R (mln zł) oraz nakładów na B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca są identyczne. Wynika to z bardzo dużej korelacji pomiędzy tymi wskaźnikami (znacznie większa zmienność wartości nakładów niż stosunkowo stała w czasie liczba ludności). Z tego względu wskaźnik w przeliczeniu na 1 mieszkańca został wyłączony z dalszych analiz jako niewnoszący istotnej wartości poznawczej.
- Interesujące zjawisko występuje w przypadku wpływu nakładów na działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych. Ujemny efekt na poziomie -0,3 może oznaczać redukcję liczby pracujących wskutek wdrażania B+R+I. Można to tłumaczyć postępowaniem technologicznym, zastępowaniem pracy ludzkiej pracą maszyn, komputeryzacją linii produkcyjnych, co finalnie zwiększa efektywność produkcji. Co prawda wynik nie jest statystycznie istotny, niemniej jednak może mimo wszystko pokazywać prawidłowo kierunek zależności (nawet nieistotne statystycznie wyniki mogą być istotne dla poznania natury badanych zjawisk¹²⁵).

Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON

Tabela 41. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON.

1. Zmienne związane ze sferą B+R+I	Efekt (b)	Wartość p	Wynik statystycznie istotny
Nakłady wewnętrzne na B+R (mln zł)	-0,28	0,0009	Tak
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa przemysłowe) (mln zł)	-0,19	0,20	Nie
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa usługowe) (mln zł)	-0,13	0,33	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Efekt wdrażania B+R+I przyjmuje według obliczeń negatywny efekt na liczbę nowo rejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON. Wyniki te mogą być obciążone większym błędem, gdyż zastosowano krótszy horyzont czasu wynikający z dostępności danych REGON (od 2009 r.). Ponadto liczba inkubowanych przedsiębiorstw w wyniku realizacji prac B+R+I może być relatywnie niska w stosunku do wpływu innych czynników skutkujących otwieraniem działalności gospodarczej.

¹²⁵ Istotność statystyczna. Poprawna interpretacja p value. Portal Pogotowie statystyczne.

Przychody z całokształtu działalności

Tabela 42. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim.

Zmienne związane ze sferą B+R+I	Efekt (<i>b</i>)	Wartość <i>p</i>	Wynik statystycznie istotny
Nakłady wewnętrzne na B+R (mln zł)	0,38	0,002	Tak
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa przemysłowe) (mln zł)	0,13	0,59	Nie
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa usługowe) (mln zł)	0,06	0,77	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponownie według obliczeń największy wpływ mają nakłady wewnętrzne na B+R na przychody z całokształtu działalności. Analizując dane wejściowe, można zauważyć duże zróżnicowanie wartości nakładów na działalność innowacyjną, szczególnie wśród przedsiębiorstw przemysłowych (rozbieżność nakładów od 243 mln w 2007 r. do 1550 mln zł w 2015 r.). Tak duże zróżnicowanie przy względnie trwałym wzroście przychodów ze sprzedaży może być powodem niższego poziomu statystycznej istotności. Niemniej jednak dla każdego ze wskaźników efekt ma dodatni charakter.

Wartość dodana brutto

Tabela 43. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na wartość dodaną brutto w województwie zachodniopomorskim.

Zmienne związane ze sferą B+R+I	Efekt (<i>b</i>)	Wartość <i>p</i>	Wynik statystycznie istotny
Nakłady wewnętrzne na B+R (mln zł)	0,25	0,17	Nie
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa przemysłowe) (mln zł)	0,32	0,33	Nie
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa usługowe) (mln zł)	0,08	0,71	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza powyższego zestawienia pozwala przypuszczać, że nakłady na B+R+I pozytywnie oddziałują na wartość dodaną brutto regionu. W szczególności dotyczyć to może nakładów wewnętrznych na B+R oraz nakładów na działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych. Przykładowo dodatkowy 1 mln zł wydany na działalność innowacyjną może przynieść wzrost WDB o dodatkowe 0,32 mln zł (przy świadomości prawdopodobieństwa błędnego wyniku na poziomie 33%). Co prawda wyniki nie są statystycznie istotne, niemniej pokazują, że wpływ nakładów na B+R+I może oddziaływać pozytywnie na wskaźniki makroekonomiczne regionu.

Przełożenie nakładów na B+R na działalność innowacyjną

Na zakończenie poddano analizie wpływ nakładów wewnętrznych na B+R na dalszą działalność innowacyjną (biorąc pod uwagę kolejne etapy procesu wdrażania innowacji).

Tabela 44. Wpływ nakładów wewnętrznych na B+R na działalność innowacyjną w województwie zachodniopomorskim.

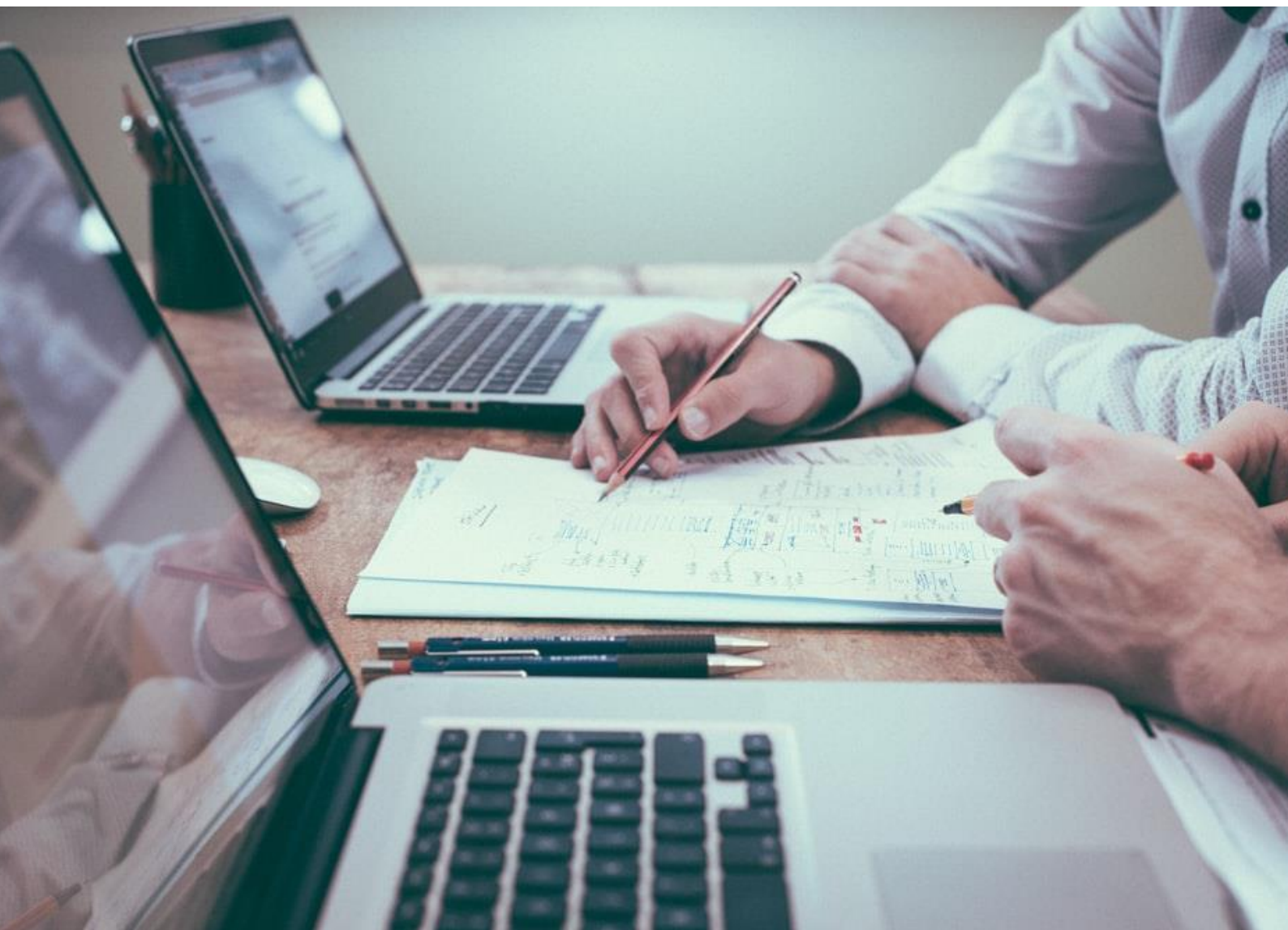
Zmienne związane ze sferą B+R+I	Efekt (<i>b</i>)	Wartość <i>p</i>	Wynik statystycznie istotny
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa przemysłowe) (mln zł)	0,68	0,003	Tak
Nakłady na działalność innowacyjną (przedsiębiorstwa usługowe) (mln zł)	0,09	0,76	Nie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdecydowanie pozytywny wpływ w tym obszarze odnotowano dla przedsiębiorstw przemysłowych (wyniki statystycznie istotne). Wynik można interpretować w ten sposób, iż każdy 1 mln zł wydanych na prace B+R może inkubować dodatkowe nakłady na innowacje w wysokości 0,68 mln zł.

Podsumowując, uzyskane wyniki potwierdzają pozytywny wpływ nakładów na B+R+I na rozwój gospodarki regionu. Dotyczy to szczególnie nakładów wewnętrznych na B+R oraz nakładów na działalność innowacyjną wśród przedsiębiorstw przemysłowych. Należy jednocześnie podchodzić ostrożnie do interpretacji uzyskanych wyników, gdyż na rozwój regionu może mieć wpływ szereg innych czynników. Ponadto w przypadku ponoszenia nakładów na B+R+I uzyskiwane efekty mogą być odwleczone w czasie i może mieć to zróżnicowaną skalę w zależności od charakteru nakładów, typu podmiotu, sektora gospodarki itd.

Zarówno wyniki analiz ilościowych CAWI/CATI, jak również jakościowych IDI na beneficjentach stanowią potwierdzenie zaobserwowanych prawidłowości (ich omówienie znajduje się we wcześniejszym rozdziale 4.1.).

Internacjonalizacja

5. Internacjonalizacja

5.1. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE w obszarze wsparcia rozwoju inteligentnych specjalizacji ze szczególnym uwzględnieniem tych, które mogą być zastosowane w województwie zachodniopomorskim

Identyfikację dobrych praktyk w zakresie wsparcia rozwoju inteligentnych specjalizacji oparto na następujących źródłach informacji:

1. Aktualne raporty, ewaluacje oraz dokumentacja wydarzeń organizowanych przez Komisję Europejską lub też z jej inicjatywy. Poddano analizie m.in. następujące źródła:
 - a. Materiały, w tym nagrania wideo udostępnione przez organizatora z konferencji pn. Smart Regions 3.0 Conference. Transformation through Smart Specialisation, 14-15 listopada 2019, Bruksela. <https://smartregions3.com/>.
 - b. Materiały z webinaru pn. Webinar on better RIS3 governance (studia przypadku z trzech regionów), 22 października 2019. https://www.interregeurope.eu/policylearning/news/6650/webinar-on-better-ris3-governance/?no_cache=1&cHash=7f401b302b4057b9ae0ebf8ea23d1a18&fbclid=IwAR0k7Ce8GF1q47hZNGmUi1o2Mfd4GpRXT7YKXFdPK3aBiuGS5wpmCzQTJLI.
 - c. Materiały z konferencji pn. Better Monitoring, Evaluating and Designing RIS3, 25 września 2019, Bruksela. <https://www.interregeurope.eu/smartspecialisationstrategies/programme/>.
 - d. Smart Specialisation in the world, an EU policy approach helping to discover innovation globally, Outcomes, lessons and reflections from the first global workshop on Smart Specialisation, 2019.
 - e. Position Paper on S3 Evaluation, European Union, 2019.
 - f. Smart Specialisation Evaluation: Setting the Scene, JRC Policy Insights 2019.
2. Doświadczenia własne zespołu autorów z realizacji kilkunastu ekspertyz na rzecz władz regionalnych w zakresie funkcjonowania systemów RIS3 oraz inteligentnych specjalizacji.

Zidentyfikowane dobre praktyki dotyczą m.in. szerokiego angażowania regionalnych aktorów systemu innowacji (koncepcja poczwórnej helisy, sposobu zastosowania procesu przedsiębiorczego odkrywania, zaangażowania klastrów) oraz sposobu wspierania B+R+I (np. poprzez projekty pilotażowe, strategie innowacji dla firm, zapewnienie synergii pomiędzy funduszami). Jako dobrą praktykę wskazano również projekt pn. Pomorski Broker Eksportowy jako przykład kompleksowego wsparcia do kwestii umiędzynarodowienia przedsiębiorstw. Każda z dobrych praktyk została przedstawiona z wykorzystaniem analogicznej struktury, która obejmuje dane kontekstowe na temat regionu, opis, uzasadnienie oraz sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim.

Tabela 45. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#1).

Tytuł dobrej praktyki	Zastosowanie koncepcji poczwórnej helisy
Kraj/region	Finlandia, South Ostrobothnia Liczba ludności: 194 tys. os. Powierzchnia: 14 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	W regionie South Ostrobothnia z powodzeniem wykorzystuje się model poczwórnej helisy w kształtowaniu polityki innowacyjności regionu. Model poczwórnej helisy stanowi rozwinięcie powszechnie stosowanego modelu potrójnej helisy systemu innowacji (zaangażowanie władz regionalnych, sektora

Tytuł dobrej praktyki	Zastosowanie koncepcji poczwórnej helisy
	<p>przedsiębiorstw oraz nauki). Jednym z założeń funkcjonowania systemu innowacji w regionie jest posiadanie przez władze regionalne kompleksowej wiedzy na temat potrzeb i możliwości różnego typu podmiotów w regionie. Z tego względu w proces rozwoju regionalnego zaangażowane są różne grupy interesariuszy obejmujące m.in. radę pełniącą funkcje koordynujące oraz interesariusze sektora edukacyjnego, przedstawicieli lokalnego biznesu i przedsiębiorców, stowarzyszenia reprezentujące obywateli, władze miejskie i przedstawicieli miast, jak również przedstawicieli społeczeństwa, w tym młodych ludzi. Rezultatem jest wspólne zrozumienie scenariuszy pisemnych (przyszłych sił wpływających na region) z możliwymi planami wdrożenia (scenariusze mają opracowane własne proaktywne plany wdrożeniowe, a jeden z nich obejmuje działania, które region winien podjąć niezależnie od tego, jaki będzie scenariusz)¹²⁶. W regionie South Ostrobothnia wykorzystanie koncepcji poczwórnej helisy było dodatkowo uzasadnione z uwagi na niezbyt wysoką pozycję regionu pod względem wskaźników innowacyjności oraz duże rozproszenie gospodarki (szczególnie w obszarze sektora produkcji rolno-spożywczej).</p>
<p>Uzasadnienie</p>	<p>Zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego do współtworzenia polityki innowacyjności jest aktualnie przedmiotem dyskusji, raportów oraz wynikających z nich rekomendacji w ramach różnych inicjatyw organizowanych przez Komisję Europejską lub też pod jej auspicjami. Można do nich zaliczyć m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Warsztaty dotyczące monitorowania, ewaluacji i tworzenia RIS „Better Monitoring, Evaluating, and Designing RIS3” Thematic workshop, 25.09.2019, Bruksela. • Raport dotyczący roli jednostek naukowych we współtworzeniu strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji „An analytical framework to assess the governance of universities and their involvement in Smart Specialisation Strategies, European Union 2018. • Wyniki dużego projektu pn. „The Online S3 Platform – Toolbox” mającego na celu stworzenie zestawu narzędzi i wytycznych na potrzeby wdrażania, tworzenia, wdrażania, monitorowania i ewaluacji RIS3 dla nowej perspektywy finansowej. <p>W tych źródłach wskazuje się m.in.: proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) powinien być</p>

¹²⁶ http://kpai.pl/wp-content/uploads/2018/12/raport_EmpINNO_06.12.2018-wersja-polska.pdf.

Tytuł dobrej praktyki	Zastosowanie koncepcji poczwórnej helisy
	kontynuowany z wykorzystaniem z szerokiego udziału interesariuszy, z uwzględnieniem również MŚP (a nie tylko dużych podmiotów, liderów innowacji) i grup społeczeństwa obywatelskiego (poczwórna helisa). Zaangażowanie wszystkich interesariuszy z poczwórnej helisy pozwoli zapewnić pełną odpowiedzialność za monitorowanie RIS3.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Dotychczasowe zapisy RIS3 WZ nie zawierają odniesień do sposobu zastosowania koncepcji poczwórnej helisy. Przykładowo w części dotyczącej sposobu zastosowania PPO jest mowa o wiodącej roli przedsiębiorstw, jednostek B+R, instytucji otoczenia biznesu oraz administracji. Brak jest odniesień do innych grup interesariuszy, w tym społeczeństwa obywatelskiego. Rekomenduje się włączenie tej grupy do tej części RIS3 WZ, jak również do części dotyczącej systemu monitorowania. Ponadto jak wskazują raporty z ewaluacji niektórych aspektów funkcjonowania polityki regionalnej w innych regionach, zastosowanie koncepcji poczwórnej helisy może być uzasadnione w różnych obszarach, np. tworzeniu miejsc pracy i aktywizacji niewykorzystanych zasobów pracy w porozumieniu z grupami społecznymi ¹²⁷ .

Tabela 46. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#2).

Tytuł dobrej praktyki	Zaangażowanie klastrów w politykę rozwoju regionalnego
Kraj/region	Hiszpania, Kraj Basków Liczba ludności: 2,167 mln os. Powierzchnia: 7,23 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	W Kraju Basków klastry odgrywają wiodącą rolę na wszystkich etapach wdrażania regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji. Zostały one wykorzystane zarówno do identyfikacji inteligentnych specjalizacji, jak i na etapie wdrażania jako skuteczne platformy do realizacji celów inteligentnej specjalizacji. Po innowacyjne technologie najczęściej sięgają klastry skupiające przedsiębiorstwa z tego samego lub pokrewnych sektorów. Mają one własne centra badawczo-rozwojowe i zawarte porozumienia z prywatnymi instytucjami oraz uniwersytetami. Dobrym przykładem jest sukces klastrów w przemyśle motoryzacyjnym ¹²⁸ . Działalność organizacji wspierania klastrów finansowana jest zarówno ze środków publicznych, jak i prywatnych. Część wydatków finansowana jest w ramach baskijskiej polityki klastrowej, na podstawie

¹²⁷ Zapotrzebowanie wielkopolskiego rynku pracy na kwalifikacje i kompetencje w 2018, Grupa BST, 2018.

¹²⁸ C. Aragón, M.J. Aranguren, C. Iturrioz, Ewaluacja polityk klastrowych Kraju Basków; Postklastrowa polityka innowacji, pod red. A. Eriksson, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2011.

Tytuł dobrej praktyki	Zaangażowanie klastrów w politykę rozwoju regionalnego
	<p>umów zawieranych między rządem a poszczególnymi stowarzyszeniami. Oczywiście nie wyklucza to możliwości finansowania projektów również z innych źródeł, w ramach publicznych programów poprawy technologii, jakości czy wspierania internacjonalizacji, jeśli tylko zostaną spełnione wymagania dotyczące udziału w konkretnym przedsięwzięciu.</p> <p>Baskijskie stowarzyszenia klastrowe są aktywnymi uczestnikami baskijskiej sieci naukowo-technologicznej (RVCTI) jako pośrednie instrumenty służące łączeniu potrzeb biznesowych z dostarczaniem wiedzy, a ponadto mają lepszą pozycję do identyfikowania pojawiających się w przyszłości możliwości w ramach różnych technologii.</p>
<p>Uzasadnienie</p>	<p>Wyniki wielu badań wskazują, że przedsiębiorstwa zrzeszone w klastrach są bardziej konkurencyjne i innowacyjne niż ich odpowiedniki, które nie podejmują współpracy. Do tego jednak konieczne wydaje się wsparcie w ramach dobrze ukierunkowanej polityki klastrowej realizowanej przez władze publiczne. Trend ten obserwowany w obecnej perspektywie finansowej 2014-2020 zauważyć można również w dyskusjach, raportach oraz wynikających z nich rekomendacjach w ramach różnych inicjatyw organizowanych przez Komisję Europejską lub też pod jej auspicjami. W źródłach tych¹²⁹ wykazuje się m.in.: wspieranie zwiększenia poziomu kooperacji między przedsiębiorstwami oraz przedsiębiorstwami i nauką w ramach sieci współpracy m.in. w inicjatywach klastrowych, wspieranie tworzenia i rozwoju klastrów specjalizujących się w obszarach inteligentnych specjalizacji, wprowadzenie mechanizmów wsparcia dla inicjatyw klastrowych.</p> <p>Należy dodatkowo podkreślić, iż członkowie zespołu autorów czynnie uczestniczyli w ostatnich miesiącach w przedsięwzięciach MPIT oraz PARP mających na celu zrewidowanie dotychczasowej polityki klastrowej (w szczególności w zakresie sposobu funkcjonowania Krajowych Klastrów Kluczowych). Przewiduje się, że na poziomie międzynarodowym i krajowym w nowej perspektywie finansowej klastry (szczególnie Krajowe Klastry Kluczowe) w większym stopniu będą objęte systemem wsparcia niż obecnie. Ramy przyszłej polityki klastrowej przewidują, że podmioty te będą zarówno przedmiotem wsparcia na rzecz budowania potencjału,</p>

¹²⁹ Warsztaty dotyczące monitorowania, ewaluacji i tworzenia RIS „Better Monitoring, Evaluating, and Designing RIS3” Thematic workshop, 25 września 2019, Bruksela; Raport dotyczący roli jednostek naukowych we współtworzeniu strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji „An analytical framework to assess the governance of universities and their involvement in Smart Specialisation Strategies, European Union 2018; Wyniki dużego projektu pn. „The Online S3 Platform – Toolbox” mającego na celu stworzenie zestawu narzędzi i wytycznych na potrzeby wdrażania, tworzenia, monitorowania i ewaluacji RIS3 dla nowej perspektywy finansowej.

Tytuł dobrej praktyki	Zaangażowanie klastrów w politykę rozwoju regionalnego
	<p>jak również będą istotnym partnerem w zakresie realizacji wybranych polityk publicznych. Warto zatem zadbać, aby zachodniopomorskie klastry były przygotowane do pełnienia tych funkcji i w pełni mogły skorzystać z oferowanego wsparcia.</p>
<p>Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim</p>	<p>Polityka klastrowa województwa zachodniopomorskiego powinna w dalszym ciągu zachęcać do współdziałania przez stosowanie zachowań kooperacyjnych oraz działania w ramach sieci współpracy między firmami. Powinna także ułatwiać dostęp do usług najlepiej odpowiadających potrzebom przedstawicieli klastrów, ponieważ to sektor prywatny winien być liderem inicjatyw na rzecz rozwoju klastra.</p> <p>Dotychczasowe zapisy RIS3 WZ zawierają odniesienia do klastrów w procesie identyfikacji inteligentnych specjalizacji, wskazując wsparcie pośrednie, które w tym przypadku jest w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu oraz właśnie klastrów. Zapisy zakładają szczególne wsparcie projektów inicjowanych przez jednostki naukowe współpracujące w ramach klastrów. RIS3 WZ wskazuje na istotną rolę klastrów w rozwoju regionalnych specjalizacji, a także inteligentnych specjalizacji poprzez koncentrację swojej aktywności wokół wspólnych projektów inwestycyjnych, określonych ścieżek rozwoju kluczowych kompetencji oraz innowacyjnych produktów, usług i technologii. Cel operacyjny 1.3.: Rozwój internacjonalizacji i współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych – wskazuje się na konieczność podjęcia działań zmierzających do rozwoju powiązań kooperacyjnych firm, a w szczególności tworzenia i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz nawiązywania kontaktów z dużymi przedsiębiorstwami.</p> <p>Mając na uwadze, że nie istnieje uniwersalny model polityki klastrowej możliwy do zastosowania w każdych okolicznościach, polityka klastrowa i prowadzone w jej ramach programy powinny być dostosowane do konkretnego otoczenia z uwzględnieniem lokalnej sytuacji społeczno-ekonomicznej i położenia wybranego klastra.</p> <p>W ramach polityki klastrowej województwa zachodniopomorskiego można inicjować działania, w których klastry będą nie tylko odbiorcami wsparcia, ale także realizatorami wybranych polityk publicznych. Rekomenduje się zatem stworzenie działania mającego z jednej strony wzmacnianie potencjału klastrów (np. dofinansowanie szkoleń, wsparcie w zakresie infrastruktury, budowanie sieci powiązań). Równolegle proponuje się stworzenie działań, w których klastry o największym potencjale, szczególnie wpisujące się w IS, uzyskają dostęp do działań, w których będą dystrybuować uzyskane wsparcie wśród swoich członków (beneficjentów ostatecznych). Paleta działań</p>

Tytuł dobrej praktyki	Zaangażowanie klastrów w politykę rozwoju regionalnego
	<p>w tym zakresie może być bardzo różnorodna i obejmować np. promocję, internacjonalizację działalności, wzmocnianie kapitału ludzkiego poprzez szkolenia czy też doradztwo, zarządzanie funduszem pożyczkowym na finansowanie innowacyjnych przedsięwzięć czy też dofinansowaniem prac z obszaru B+R.</p> <p>Realizacja tego typu działania może być uzależniona od finalnego kształtu polityki klastrowej w przyszłej perspektywie finansowej przyjętej na poziomie unijnym i krajowym.</p>

Tabela 47. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#3).

Tytuł dobrej praktyki	Wzmocnienie regionalnych i międzyregionalnych powiązań i więzi w celu pobudzenia wzrostu i spójności
Kraj/region	Grecja, Macedonia Środkowa Liczba ludności: 1,880 mln os. Powierzchnia: 18,810 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	<p>Region Macedonia Środkowa opracował wizję i plany działania, aby stać się jednym z wiodących regionów przedsiębiorczych i innowacyjnych w Europie Południowo-Wschodniej, z rozwojem opartym na badaniach, rozwoju technologii i innowacjach.</p> <p>Narzędzie procesu przedsiębiorczości (PPO) zostało już w pewnym stopniu wykorzystane, jednak nie jest dobrze zorganizowane i skoordynowane. Strategia opiera się na udziale regionalnym i współtworzeniu wielu podplatform S3 koncentrujących się na obszarze rolno-spożywczym. Głównym celem jest współpraca z innymi regionami w perspektywie nawiązania partnerstwa na rzecz wspólnych inwestycji w opracowywaniu nowych produktów i usług, które będą konkurować w globalnych łańcuchach wartości¹³⁰.</p> <p>Region aktywnie uczestniczy w trzech istniejących platformach i pracuje nad stworzeniem nowej. Te trzy platformy to: rolnictwo zaawansowane technologicznie, składniki odżywcze oraz identyfikowalność i duże zbiory danych, a ten rozwijany w regionie koncentruje się na spersonalizowanym żywieniu. Pomysł dotyczył utworzenia europejskiego partnerstwa w celu eksploracji nisz, które mogą potencjalnie generować nowe innowacyjne produkty i usługi, które mogą być siłą napędową globalnych łańcuchów wartości.</p>

¹³⁰ C. Cohen, *Implementing Smart Specialisation: An analysis of practices across Europe*, Publications Office of the European Union, 2019 <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>,
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>,
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>.

Tytuł dobrej praktyki	Wzmocnienie regionalnych i międzyregionalnych powiązań i więzi w celu pobudzenia wzrostu i spójności
	Zainicjowano chociażby jeden z pierwszych wspólnych projektów pilotażowych platformy High Tech Farming Platform American Farm School w Salonikach. Koncentruje się na założeniu i prowadzeniu pilotażowej farmy winogron stołowych, w której technologie oferowane przez dostawców technologii w ramach konsorcjum będą testowane w terenie, a producenci winogron będą szukać rozwiązań technologicznych dla napotkanych problemów ¹³¹ .
Uzasadnienie	Jednym z wyzwań, przed którym stoją władze regionalne i mają szansę rozwiązać go poprzez wdrożenie strategii inteligentnej specjalizacji, jest dążenie do internacjonalizacji gospodarki regionalnej, a także pozycjonowanie w europejskich łańcuchach wartości. By móc w sposób zrównoważony konkurować na rynkach światowych, konieczne jest wzmacnianie ekosystemu, powiązań między przemysłem, badaniami, władzami i społeczeństwem, a wreszcie rozwój nowych lub ulepszanie istniejących produktów i usług.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Województwo zachodniopomorskie, dążąc do poprawy zdolności innowacyjnych MŚP (stanowiących największą grupę firm w regionie) i wejścia na globalne łańcuchy wartości, powinno wspierać swoje struktury gospodarcze. Korzystając z greckiego doświadczenia, województwo zachodniopomorskie może zbudować pomost między podmiotami zewnętrznymi i lokalnymi, głównie w celu wspierania MŚP w rozwijaniu masy krytycznej i wchodzeniu na rynki globalne. Grecki przykład przedstawia sposób na wsparcie lokalnego ekosystemu w tworzeniu nowych powiązań z międzynarodowymi interesariuszami oraz pomoc podmiotom regionalnym w wejściu na nowe rynki i poprawę ich działalności społecznej, kulturalnej i gospodarczej.

Tabela 48. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#4).

Tytuł dobrej praktyki	Regionalne programy pilotażowe w województwie lubelskim
Kraj/region	Polska, województwo lubelskie Liczba ludności: 2,2 mln os. Powierzchnia: 25,122 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	Programy pilotażowe inspirowane są dobrymi praktykami zebranymi przez OECD i platformę Pro Inno Europe oraz działaniami ostatnio wdrażanymi

¹³¹ Smart Story: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/-/strengthening-regional-and-interregional-links-and-ties-to-boost-growth-and-cohesion>.

Tytuł dobrej praktyki	Regionalne programy pilotażowe w województwie lubelskim
	<p>w regionie (skierowanymi do m.in. przedsiębiorczości akademickiej czy brokerów innowacji). Programy te przyjmują formę inicjatyw parasolowych mających na celu przetestowanie nowych instrumentów, ocenę ich skuteczności oraz przygotowanie procedur upowszechnienia najbardziej efektywnych rozwiązań¹³².</p> <p>Pierwsze programy pilotażowe w województwie lubelskim obejmowały sześć obszarów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>regionalne programy badań w obszarach inteligentnych specjalizacji</u> – cel: stymulowanie podaży innowacji poprzez opracowanie zintegrowanej, regionalnej agencji badań na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji oraz zaprojektowanie i przetestowanie regionalnego obserwatorium technologicznego. <i>Przykładem rozwiniętego obserwatorium technologicznego jest Sectoral e-Business Watch prowadzony w latach 2007-2009 na zlecenie Komisji Europejskiej, pomyślany jako instrument wzrostu konkurencyjności europejskiego sektora informatycznego oraz upowszechnienia TIK we wszystkich europejskich firmach. Jednym z celów obserwatorium jest analiza i ocena wpływu technologii informacyjno-komunikacyjnych na poszczególne firmy, poszczególne sektory i całą gospodarkę. W Polsce przykładem obserwatorium technologicznego jest inicjatywa Parku Naukowo-Technologicznego Euro-Centrum wraz z jego Obserwatorium Rynku i Technologii Energooszczędnych i OZE. Obserwatorium oferuje usługi w zakresie audytu technologicznego, transferu technologii, a także przygotowania raportów technologicznych.</i> 2. <u>przedsiębiorczość technologiczna</u> – cel: połączenie strony podaźowej i popytowej rynku innowacji poprzez rozwój przedsiębiorczości akademickiej w oparciu o wypracowany zestaw narzędzi i schematów wsparcia. Do programu włączone zostały regionalne inkubatory technologiczne i inkubatory przedsiębiorczości, a także biura karier działające przy publicznych i prywatnych uczelniach wyższych. 3. <u>partnerstwo, sieci i klastry</u> – cel: wzmocnienie zdolności absorpcyjnej firm poprzez zainicjowanie partnerstw i rozwój współpracy sieciowej podmiotów, w tym przede wszystkim przedsiębiorstw w dziedzinach inteligentnych specjalizacji. Zaangażowane zostaną nie tylko funkcjonujące i nowo powstające inicjatywy

¹³² Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 r., Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, 2014.

Tytuł dobrej praktyki	Regionalne programy pilotażowe w województwie lubelskim
	<p>klasterne, grupy producentów rolnych czy lokalne grupy działania, ale przede wszystkim kluczowe przedsiębiorstwa z różnych pokrewnych sektorów, zainteresowane współpracą ze swoimi kooperantami bądź jednostkami naukowo-badawczymi. Ważną rolę w rozwoju partnerstw lokalnych będą miały gminy i powiaty oraz podległe im jednostki organizacyjne.</p> <p>4. <u>regionalne centra wzrostu</u> – cel: pobudzanie popytu na innowacje poprzez podniesienie jakości i efektywności otoczenia biznesu wspierającego innowacyjność i konkurencyjność firm działających w ramach inteligentnych specjalizacji. W ramach programu pilotażowego przewidziano: wsparcie organizacyjne i szkoleniowe dla regionalnych IOB, przetestowanie zintegrowanych programów komercjalizacji i transferu technologii oferujących kompleksowe wsparcie, wypracowanie nowych modeli biznesowych, wypracowanie instrumentów współpracy z IOB z innych województw Polski Wschodniej.</p> <p>5. <u>inżynieria finansowa dla innowacji</u> – celem programu jest zmniejszenie luki finansowej na etapie wczesnych etapów rozwoju technologii. W ramach programu przewidziano: analizę minimalnej skali uzasadniającej potrzebę tworzenia regionalnych instrumentów inżynierii finansowej dla innowacji oraz wypracowanie koncepcji i testowanie nowych, regionalnych i/lub ponadregionalnych zwrotnych oraz mieszanych mechanizmów finansowania innowacji.</p> <p>6. <u>innowacyjne zamówienia publiczne</u> – cel: sprawdzenie efektywności innowacyjnych zamówień publicznych, zwłaszcza bezpośrednich, kooperacyjnych i przedkonkurencyjnych jako instrumentu pobudzania popytu na innowacje. W ramach programu przewidziano m.in.: wsparcie organizacyjne i szkoleniowe dla JST i IOB na temat innowacyjnych zamówień publicznych, transfer dobrych praktyk w zakresie regionalnych systemów innowacyjnych zamówień publicznych.</p>
Uzasadnienie	Ewaluacja dotychczasowych przedsięwzięć proinnowacyjnych pokazała, że standardowe podejście do wsparcia innowacji, oparte głównie na instrumentach podażowych, nie sprawdza się i nie przynosi zauważalnego wzrostu poziomu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Korzystając z doświadczeń województwa lubelskiego ¹³³ , można: (1) założyć bardziej zrównoważone wykorzystanie podażowych i popytowych instrumentów

¹³³ http://um.bialapodlaska.pl/pliki/dok_msi/Regionalna_Strategia_Innowacji_Woj_%20Lub_do_2020.pdf.

Tytuł dobrej praktyki	Regionalne programy pilotażowe w województwie lubelskim
	wsparcia innowacji i większe zaangażowanie funduszy prywatnych oraz (2) otworzyć się na nowe działania, tworząc do tego celu nowy instrument (programy pilotażowe) służący systematycznemu poszukiwaniu – w procesie przedsiębiorczego odkrywania – nowych rozwiązań (kierunków i typów działań oraz konkretnych projektów) coraz lepiej dostosowujących kierunki i formy interwencji do zmieniających się potrzeb i wyzwań związanych z rozwojem regionalnych obszarów inteligentnych specjalizacji.

Tabela 49. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#5).

Tytuł dobrej praktyki	Sprawnie funkcjonujący Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
Kraj/region	Francja, Nowa Akwitania Liczba ludności: 5,8 mln os. Powierzchnia: 84 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	W regionie Nowej Akwitania w ramach stymulowania regionalnej polityki innowacyjnej zbudowano silne i trwałe relacje z prowadzącymi w regionie działalność strategicznymi firmami (liderzy przemysłu). By przywiązać firmy do regionu, zawarte zostały umowy o partnerstwie określające ramy wzmacniające regionalną współpracę pomiędzy naukowcami, firmami i innymi podmiotami. Celem podejmowanych działań jest m.in. prognozowanie zmian technologicznych i przemysłowych w gospodarce czy wypracowywanie wspólnych celów, jeśli chodzi o pojawiające się nowe wyzwania z dużym potencjałem rozwojowym. Ważnym elementem tego działania jest promocja budowania sieci i współpracy poprzez tworzenie wspólnych projektów ¹³⁴ .
Uzasadnienie	W ramach regionalnej polityki innowacyjnej konieczna jest promocja animacji kluczowych sektorów przemysłu (biogospodarka, działalność morska i logistyka, przemysł metalowo-maszynowy, usługi przyszłości, turystyka i zdrowie) i rozwój długoterminowych relacji ze strategicznymi firmami. Ważnym instrumentem służącym wzmocnieniu współpracy regionalnej pomiędzy naukowcami, MŚP i innymi podmiotami są umowy partnerskie.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Włączenie dużych przedsiębiorstw w proces przedsiębiorczego odkrywania, podobnie jak w Nowej Akwitania, mogłoby zostać wdrożone w województwie zachodniopomorskim, choć

¹³⁴ Opis dobrej praktyki na portalu programu Interreg Europe: <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/710/contractualization-of-objective-agreements-with-major-stakeholders/>.

Tytuł dobrej praktyki	Sprawnie funkcjonujący Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
	<p>w ograniczonym zakresie ze względu na ich niewielką liczbę (w województwie zachodniopomorskim dominują podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające do 9 osób. W skali województwa jest to 96,6%. Zaledwie niespełna 0,1% to największe podmioty powyżej 250)¹³⁵ oraz niewielką skalę dotychczasowego zaangażowania takich firm w publiczne działania na rzecz regionu. Nie zmienia to faktu, że warto wykorzystywać ich doświadczenia i podejmować działania mające na celu zaangażowanie liderów biznesowych w tworzenie polityki innowacyjnej.</p>

Tabela 50. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#6).

Tytuł dobrej praktyki	Pierwszy etap wdrażania Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania
Kraj/region	<p>Grecja, Kreta Liczba ludności: 632,6 tys. os. Powierzchnia: 8,336 tys. km²</p>
Opis dobrej praktyki	<p>W celu mobilizacji lokalnych podmiotów i koordynowania wspólnych projektów władze regionalne Krety utworzyły jednostkę wsparcia biznesu. Dla powodzenia PPO wykorzystano: 1) jedną platformę innowacji; 2) dedykowaną stronę internetową; 3) platformę oceny projektów zainteresowanych stron podczas procedury nadmiernego deficytu; oraz 4) tematyczne grupy robocze dla poszczególnych obszarów priorytetowych z organizacją spotkań na całej wyspie¹³⁶. Region ogłosił zaproszenia do wyrażenia zainteresowania na podstawie każdego z obszarów priorytetowych S3 w celu zebrania opinii zainteresowanych stron. Konsultacje były koordynowane przez wyspecjalizowanych ekspertów tematycznych, którzy pomagali uczestnikom w interakcji ze sobą, udzielali informacji zwrotnych i oceniali proponowane pomysły. Po serii technicznych spotkań i konsultacji z firmami, instytucjami akademickimi i badawczymi przedstawiono kluczowe propozycje. Na podstawie obszarów tematycznych określonych w ramach PPO wnioski z pierwszego etapu PPO zostały zatwierdzone przez Regionalną Radę ds. Badań Naukowych i</p>

¹³⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych, Dane za 2018 rok, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>.

¹³⁶ C. Cohen, *Implementing Smart Specialisation: An analysis of practices across Europe*, Publications Office of the European Union, 2019, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>.

Tytuł dobrej praktyki	Pierwszy etap wdrażania Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania
	Innowacji, a instytucja zarządzająca opublikowała pierwsze zaproszenie do składania wniosków ¹³⁷ .
Uzasadnienie	Ulepszenie systemu zarządzania powinno być postrzegane jako priorytet dla regionalnej administracji, która dąży do zwiększenia udziału zainteresowanych stron i odpowiedzialności za proces S3. Jednym z wyzwań, przed którym stoją władze regionalne i mają szansę rozwiązać go poprzez wdrożenie strategii inteligentnej specjalizacji, jest większe zaangażowanie zainteresowanych stron w ciągły dialog mający na celu napędzanie procesu innowacji terytorialnej.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Wprowadzenie w województwie zachodniopomorskim podobnych rozwiązań i narzędzi wzmacniających PPO mogłoby nie tylko rozszerzyć grono podmiotów, które aktywnie uczestniczy w procesie S3, ale również realnie wpłynęłoby na zwiększenie pomysłów i propozycji zgłoszonych do realizacji.

Tabela 51. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#7).

Tytuł dobrej praktyki	Strategie innowacji dla firm
Kraj/region	Austria, Dolna Austria Liczba ludności: 1,67 mln os. Powierzchnia: 19,179 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	W Dolnej Austrii wdrożony został program „profilowania innowacji”, co jest efektem zidentyfikowanych problemów wynikających z braku strategii innowacji w MŚP. Tytułowe profilowanie jest punktem startowym dla firmy w procesie budowania swojej pierwszej strategii innowacji. Celem jest także dyskusja o przyszłych wyzwaniach, które są skupione na trzech głównych tematach: produkt, technologia oraz rynek. Atrakcyjnym elementem wdrożonego w Dolnej Austrii instrumentu jest to, że wypracowana ogólna strategia rozwoju firmy wraz z listą działań do podjęcia mieści się na jednej kartce papieru. Dodatkowo firma otrzymuje informacje o możliwym wsparciu ze strony lokalnych IOB oraz możliwościach uzyskania finansowania ¹³⁸ . Takie podejście pomaga w identyfikowaniu nowych klientów i definiowaniu indywidualnego, dopasowanego pakietu środków wsparcia z klientami.
Uzasadnienie	Posiadanie strategii innowacji jest ważnym czynnikiem sukcesu dla firm w realizacji innowacyjnych pomysłów na rynku i wzmacnianiu ich

¹³⁷ Smart Story: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/-/first-phase-of-edp-implementation-in-the-crete-region>.

¹³⁸ Opis dobrej praktyki na portalu programu Interreg Europe: <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/655/tip-innovation-profiling/>.

Tytuł dobrej praktyki	Strategie innowacji dla firm
	pozycji konkurencyjnej. Wskazówka dotycząca „profilowania innowacji” wspiera firmy na ich ścieżce innowacji i pomaga wypełnić lukę między pomysłami a wynikami badań i rozwoju oraz ich komercjalizacją.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Wprowadzenie w województwie zachodniopomorskim „profilowania innowacji” mogłoby pomóc zmotywować słabe i przeciętne innowacyjne MŚP do poświęcenia czasu na przemyślenie strategii innowacji. Profilowanie takie stanowić może nie tylko punkt wyjścia w procesie budowania pierwszej strategii innowacji, ale także uwrażliwia na znaczenie posiadania bardziej kompleksowej strategii.

Tabela 52. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#8).

Tytuł dobrej praktyki	Pomorski broker eksportowy
Kraj/region	Polska, województwo pomorskie Liczba ludności: 2,28 mln os. Powierzchnia: 18,293 tys. km ²
Opis dobrej praktyki	Projekt „Pomorski broker eksportowy” ma na celu ułatwienie firmom z sektora MSP rozwoju działalności na rynkach międzynarodowych. Jest to kompleksowy system wspierający działalność przedsiębiorców za granicą. Kierowany jest zarówno do firm, które jeszcze nie podejmowały działań eksportowych, a mają potencjał, jak również do prowadzących działalność na rynkach zagranicznych. W tym przypadku broker stwarza także okazję do udziału w konferencjach i seminariach poświęconych rynkom zagranicznym oraz wspiera działania proeksportowe firm grantami i usługami świadczonymi przez brokerów ¹³⁹ . Główna zaleta tego typu wsparcia dla firmy to możliwość przeniesienia odpowiedzialności związanej z procesem wdrażania złożonych projektów na IOB – np. agencję rozwoju regionalnego. Operator takiego projektu przejmuje na siebie szereg uciążliwych zadań, które pierwotnie leżą po stronie przedsiębiorstwa, np. dokumentacja wydatków, rozliczanie projektu itd.
Uzasadnienie	Prezentacja przez firmę swego potencjału eksportowego poprzez udział w targach i misjach gospodarczych jest ważnym czynnikiem internacjonalizacji przedsiębiorstwa. A możliwość odciążenia firmy w zakresie obsługi udziału firmy w działaniach eksportowych stanowi duże wsparcie i zachętę do umiędzynarodowienia ich działalności.
Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim	Opracowanie założeń, celów i zakresu projektu o charakterze pozakonkursowym (na wzór Pomorskiego Brokera Eksportowego), w którym wiodąca/wiodące organizacje regionalne

¹³⁹ Opis dobrej praktyki na portalu projektu Broker Eksportowy: <http://www.brokereksportowy.pl/pl/oferta.html>.

Tytuł dobrej praktyki	Pomorski broker eksportowy
	<p>(w szczególności instytucje otoczenia biznesu) pełniłyby rolę operatorów projektu, a samo wsparcie kierowane byłoby do sektora przedsiębiorstw w zakresie działań internacjonalizacji. Tego typu podejście pozwoliłoby na uzyskanie szeregu potencjalnych korzyści, m.in. profesjonalizacja usług na rzecz przedsiębiorstw, zwiększona efektywność realizowanych działań (efekt skali), odciążenie przedsiębiorstw od uciążliwych obowiązków związanych z rozliczaniem i dokumentacją projektów czy też organizacją zamówień (w przypadku samodzielnej realizacji projektów).</p>

Tabela 53. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#9).

Tytuł dobrej praktyki	Synergia między funduszami, aby osiągnąć cele S3
<p>Kraj/region</p>	<p>Finlandia, Laponia Liczba ludności: 179,2 tys. os. Powierzchnia: 100,3 tys. km²</p>
<p>Opis dobrej praktyki</p>	<p>Przykład z Laponii pokazuje, jak – wykorzystując strategię inteligentnych specjalizacji (S3) – można zjednoczyć zainteresowane strony w ramach jednej strategii i wspólnych celów, a także połączyć interesy społeczności wiejskich z interesami górnictwa przemysłowego i sektora turystyki. Region ten dąży do utrzymania właściwej równowagi między obszarami wiejskimi i miejskimi, jednocześnie rozwijając niezbędną infrastrukturę umożliwiającą utrzymanie lokalnych społeczności. Kolejnym kluczowym wyzwaniem było stworzenie ram wsparcia, aby pomóc bardzo małym firmom w rozwoju. W tym celu Laponia oparła swoją strategię S3 na pięciu kluczowych klastrach¹⁴⁰. Dzięki systematycznemu podejściu Laponii udało się zebrać ok. 20 mln euro na wdrożenie S3. Złożyło się na to kilka czynników. Przede wszystkim zespół władz regionalnych (6 osób) przeprowadził dogłębną analizę, aby w pełni zrozumieć zasady i warunki europejskiego systemu finansowania oraz sposoby, w jakie fundusze mogą być wykorzystywane w synergii ze sobą. Skonsolidowano pakiet finansowania regionalnego przy użyciu H2020, Interreg Europe, Interreg Nord, Northern Periphery and Arctic, Interreg Baltic Sea Regions, Erasmus+ wraz ze wszystkimi europejskimi funduszami inwestycji strukturalnych związanymi ze znacznym wkładem krajowym, regionalnym i prywatnym¹⁴¹.</p>

¹⁴⁰ C. Cohen, *Implementing Smart Specialisation: An analysis of practices across Europe*, Publications Office of the European Union, 2019 <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>,
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>,
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>.

¹⁴¹ Implementation example: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/policy-instruments>.

<p>Tytuł dobrej praktyki</p>	<p>Synergia między funduszami, aby osiągnąć cele S3</p> <p>Poza tym region stale współpracuje z zainteresowanymi stronami za pośrednictwem klastrów oraz organizuje wydarzenia i regularne spotkania w celu kierowania procesem. Poprzez otwarty system zarządzania region zapewnia interakcje między regionalnymi podmiotami i partnerstwo, identyfikację wspólnych potrzeb i celów w celu stworzenia masy krytycznej. Ponadto region zaangażował uniwersytety i agencje rozwoju biznesu w Laponii do odegrania kluczowej roli we wdrażaniu S3. Naukowcy są zaangażowani w każdy klastery, co wzmacnia dialog międzysektorowy między podmiotami regionalnymi.</p>
<p>Uzasadnienie</p>	<p>Jednym z wyzwań, przed którym stoją władze regionalne i mają szansę rozwiązać go poprzez wdrożenie strategii inteligentnej specjalizacji, jest rozwój skutecznych instrumentów polityki innowacyjnej w celu wspierania strukturalnej transformacji gospodarki na poziomie regionalnym. Zmiany te obejmować mogą: ożywienie tradycyjnych sektorów, wspieranie powstających działań o wartości dodanej oraz wspieranie transformacji technologicznej, ale także wspieranie przedsiębiorczości i innowacji w MŚP oraz zwiększenie wzajemnej wymiany między firmami. Konieczna w tym zakresie jest poprawa zdolności administracyjnych, dywersyfikacja zestawu środków wsparcia i zachęt oferowanych zainteresowanym stronom – zwłaszcza skierowanych do sektora prywatnego i MŚP.</p>
<p>Sposób zastosowania w województwie zachodniopomorskim</p>	<p>Województwo zachodniopomorskie może wykorzystać ramy funduszy strukturalnych do poprawy sieci i współpracy biznesowej między regionalnymi zainteresowanymi stronami, a odpowiednia realizacja strategii RIS S3 może przyczynić się do poprawy publicznych usług wsparcia, które mogą zyskać na jakości i wydajności.</p>

5.2. Przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE

Według Europejskiego Rankingu Innowacyjności (ang. *European Innovation Scoreboard*)¹⁴² za 2019 rok województwa zachodniopomorskie, lubuskie, opolskie, podlaskie i warmińsko-mazurskie zostały zaklasyfikowane do najmniej innowacyjnych w Polsce. W rankingu 239 regionów UE zachodniopomorskie plasuje się na 220. miejscu w Europie. Wspomniany ranking jest tworzony na podstawie wskaźnika syntetycznego, który jest wyliczany na podstawie 18 wskaźników bazowych. Ich wartości odnoszą się do różnych obszarów wpływających na rozwój innowacyjności, takich jak np. wykształcenie, wydatki na B+R i innowacje, wprowadzanie innowacji, działalność publikacyjna czy też związana z uzyskaniem praw ochronnych. Wyjątkowo słaba pozycja województwa na tle średniej krajowej i unijnej w obrębie danego obszaru (mierzonego wskaźnikiem lub grupą wskaźników bazowych) może dostarczać informacji o przyczynach niskiej innowacyjności. Ich analiza jest tym bardziej użyteczna, gdyż wartości wskaźników zostały zrelatywizowane tak, aby np. wielkość regionu, regionalny PKB czy też liczba przedsiębiorstw nie miały wpływu na możliwość dokonywania porównań.

W przypadku województwa zachodniopomorskiego jako najslabsze obszary wpływające na innowacyjność regionu oceniono: wprowadzanie innowacji marketingowych i organizacyjnych, rejestrację wynalazków w Europejskim Urzędzie Patentowym, aktywność w zakresie uczenia się przez całe życie, współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami oraz wydatki na B+R ze strony przedsiębiorstw.

Wykres 40. Najslabiej ocenione wskaźniki bazowe Europejskiego Rankingu Innowacyjności w 2019 r. dla województwa zachodniopomorskiego na tle średniej wszystkich krajów (dla każdego wskaźnika wartość referencyjna = 100¹⁴³).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regional Innovation Scoreboard 2019.

¹⁴² Ranking analizuje osiągnięcia krajów członkowskich UE, wykorzystując w tym celu 18 wskaźników bazowych w pięciu głównych kategoriach. Są to m.in. zasoby ludzkie, edukacja, patenty, nakłady na działalność innowacyjną i efekty tej działalności mierzone wartością sprzedaży wyrobów nowych i zmodernizowanych, współpraca w zakresie działalności innowacyjnej, nakłady inwestycyjne na technologie informacyjne i telekomunikacyjne, dostęp do Internetu itp.

¹⁴³ Wartość referencyjna odzwierciedla średni poziom danego wskaźnika dla wszystkich krajów objętych rankingiem.

Polityka innowacyjna regionu powinna w dużej mierze skupiać się na zidentyfikowanych słabych stronach. Dla zwiększenia wiarygodności wyników zastosowano triangulację źródeł danych, tj. wykorzystano dodatkowe analizy i zestawienia.

Portal eRegion Pomorza Zachodniego w części dotyczącej innowacyjności przedsiębiorstw również wskazuje na problem dotyczący innowacyjności przedsiębiorstw¹⁴⁴. Przykładowo średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wyniósł 13,7% i nie uległ znaczącej zmianie w stosunku do 2010 r. (w rankingu województw – 9. miejsce). Z kolei pod względem nakładów na działalność innowacyjną na 1 osobę aktywną zawodowo w 2017 r. województwo zachodniopomorskie plasowało się na 11. pozycji, zaś udział nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w nakładach krajowych lokował region na 10. miejscu wśród województw. Za dość zaskakujące, ale jak najbardziej korzystne zjawisko można uznać gwałtowny skok udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z 13,7% w 2017 r. do 20,2% w roku 2018. Przy czym skokowy wzrost zanotowały wszystkie regiony w kraju, w rezultacie województwo zachodniopomorskie spadło na 10. pozycję.

Z kolei według raportu o stanie województwa¹⁴⁵ do przyczyn niskiej innowacyjności regionu zaliczono m.in.:

- Strukturę gospodarczą Pomorza Zachodniego, w której dominują mikro- i małe przedsiębiorstwa o profilu usługowym, co znacząco utrudnia uzyskiwanie pożądanego poziomu nakładów na innowacyjność i ogólnie zwiększanie zdolności inwestycyjnej.
- Niską liczbę dużych przedsiębiorstw, co nie sprzyja zwiększaniu nakładów prywatnych na innowacje oraz B+R.
- Opóźnienia w realizacji dużych, kluczowych inwestycji, szczególnie w branży chemicznej i stoczniowej, hamujące rozwój sektora dużych podmiotów oraz powiązanych z nimi innych, tworzących łańcuchy dostaw.
- Pogarszającą się kondycję finansową części spółek, szczególnie z udziałem Skarbu Państwa działających w obszarze gospodarki morskiej.

Powyższe obserwacje znajdują potwierdzenie również w innych źródłach odnoszących się do niskiej innowacyjności przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego oraz ich przyczyn:

- **Zbyt niskie nakłady na działalność B+R skutkujące niską innowacyjnością przedsiębiorstw.** W 2017 r. wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw (BERD) w województwie zachodniopomorskim wyniosła 161,8 mln zł, co dało regionowi 11. miejsce w skali kraju¹⁴⁶.
- **Mała liczba wdrożeń, patentów i udzielonych licencji w województwie zachodniopomorskim.** W roku 2018 w Urzędzie Patentowym RP zgłoszonych zostało 199 wynalazków i 52 wzory użytkowe z województwa zachodniopomorskiego (udzielono odpowiednio 141 patentów na wynalazki i 29 prawa ochronne na wzory użytkowe)¹⁴⁷. Z roku na rok liczba udzielonych patentów się zwiększa, natomiast województwo zachodniopomorskie wypada przeciętnie w stosunku do innych.

¹⁴⁴ <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc-przedsiębiorstw>.

¹⁴⁵ Raport o stanie województwa zachodniopomorskiego za rok 2018, Zachodniopomorskie Obserwatorium Terytorialne, Szczecin 2019.

¹⁴⁶ Przy czym poziom wskaźnika w województwie zachodniopomorskim systematycznie rośnie i jest ponad 21 razy wyższy niż w roku 2006. Zmiana ta dokonuje się zdecydowanie dynamiczniej niż w skali kraju, dla którego wartość nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw w stosunku do roku 2006 wzrosła siedmiokrotnie. Co istotne, największy wzrost nakładów na działalność innowacyjną w porównaniu z 2016 r. wśród przedsiębiorstw przemysłowych wystąpił w województwie zachodniopomorskim (o 2,9 p.p.). <http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/dzialalnosc-innowacyjna-przedsiębiorstw-w-latach-2015-2017.pdf>.

¹⁴⁷ <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc>.

- **Najwyższe wartości stopnia zużycia aparatury naukowo-badawczej (najstarszą infrastrukturę) mają jednostki z województwa zachodniopomorskiego** (stopień zużycia: 89,8%)¹⁴⁸.

Omówione czynniki w wielu przypadkach mające obiektywny charakter (oparcie na statystyce publicznej) zostały zestawione z wynikami badań jakościowych na grupie 13 beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców. Niektóre z odpowiedzi powtarzały się u różnych respondentów, a część miała unikalny charakter. Z tego względu zostały one uszeregowane od najbardziej do najmniej istotnych (biorąc pod uwagę częstość wypowiedzi):

- **Bariery finansowe.** Z uwagi na szereg dostępnych instrumentów wsparcia innowacji w obecnej perspektywie do bariery tej należy podejść ostrożnie. Może to oznaczać, że badane przedsiębiorstwa nadal dostrzegają trudności w pozyskiwaniu środków europejskich, charakteryzując się niską otwartością na korzystanie ze wsparcia i traktują działania z tym związane jako nieopłacalne i czasochłonne lub uważają, że środki te nie są adresowane do nich, ewentualnie mają niski dostęp do informacji na temat możliwości ich pozyskiwania.
- **Braki kadrowe,** w tym ograniczona podaż pracy o wyższych kwalifikacjach, brak wystarczających zasobów kadrowych i kompetencji do realizacji prac B+R – przedsiębiorstwa zgłaszają trudności w znalezieniu pracowników o odpowiednich umiejętnościach, ale jednocześnie same w niewielkim stopniu angażują się w podnoszenie kwalifikacji pracowników.
- **Wysoki koszt zakupu nowoczesnych maszyn i urządzeń.** Wydatkowanie środków przez małe przedsiębiorstwa na finansowanie kosztownych prac B+R może być upatrywane jako bardzo ryzykowane dla zachowania płynności finansowej.
- **Niski poziom kształcenia** w szkołach średnich w powiązaniu z naukami związanymi z RIS3 w zakresie nauk ścisłych oraz brak pobudzania innowacyjności na etapie edukacji.
- **Trudności we współpracy sektora przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi w zakresie prowadzenia prac B+R.** Niski dostęp do wiedzy wynikający m.in. z niewystarczającego związku działalności jednostek naukowych z praktyką gospodarczą. Przedsiębiorcy nie mają m.in. wiedzy, jakiego rodzaju aparatura jest adekwatna dla realizacji zleconych prac B+R, mają również trudności w powiązaniu infrastruktury badawczej ze swoimi potrzebami w przypadku „badań szytych na miarę”.
- **Konkurencja ze strony innych krajów** (np. nowo przyjętych do Unii Europejskiej wraz z Polską). Wysoki poziom konkurencyjności cenowej ogranicza marże i zyski, które potencjalnie mogłyby być przeznaczone na finansowanie innowacji.
- **Tak zwany czynnik ludzki,** tj. bariery świadomościowe, w tym niska świadomość korzyści, jakie dają innowacyjne rozwiązania.
- **Zbyt wąski rynek regionalny.** Relatywnie niska na tle kraju liczba gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz uzyskiwanych przez nie przychodów z całokształtu działalności w województwie może stanowić utrudnienie dla rozwoju innowacyjności tych firm, które działają głównie na rynku lokalnym i regionalnym.
- **Słabość kontrahentów w regionie** (brak innowacyjnych przedsiębiorstw, z którymi można współpracować na odpowiednim poziomie).
- **Brak potencjału związany m.in. z brakiem odpowiedniej technologii w regionie, ale i z brakiem dostępu do nowoczesnego parku maszynowego w szkołach, na etapie edukacji.**
- **Trudność w zakresie oceny innowacyjnych pomysłów wśród przedstawicieli instytucji dysponujących środkami finansowymi.** Przyczyny mogą być rozmaite. Z jednej strony wysoka specjalizacja w danej dziedzinie, używanie nadmiernie skomplikowanego i technicznego języka może utrudnić osobie

¹⁴⁸https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/Ewaluacja/2019/Bariery_i_problemy_w_sprawnej_realizacji_projektow_w_Dzialaniu_4.2_oraz_Panda_2_Modul_III_.pdf.

niedysponującej techniczną wiedzą ocenę projektu. Z drugiej strony pomysłodawcy często nie dysponują dostateczną wiedzą i doświadczeniem co do sposobu prezentacji pomysłu.

- **Uzależnienie od dostaw surowców z Chin.**
- **Ograniczona innowacyjność z uwagi na położenie i bliskość granicy** (firmy są nastawione na jeden kierunek (niemiecki), ogranicza to motywację do rozwoju w innych kierunkach).
- **Słaba dostępność transportowa części regionu.**
- Niektóre z barier mają charakter branżowy i dotyczą jednej bądź grupy specjalizacji. Przykładowo:
 - z wypowiedzi jednego respondenta można wnioskować, że dla branży medycznej barierą jest skomplikowana i długotrwała procedura certyfikacji produktów związana np. z przeprowadzeniem badań klinicznych,
 - z kolei w przypadku produkcji rolnej wciąż niska świadomość i wiedza rolników co do korzyści związanych z wdrażaniem innowacji.

Podsumowując zgromadzone wypowiedzi, można zagregować je do kilku podstawowych kategorii przyczyn. Pomimo dostępności różnych środków dotacyjnych wciąż kwestia finansowania innowacji jest podstawowym problemem w opinii badanych podmiotów. Można w tym zakresie wskazać zarówno przyczyny leżące po stronie firm (brak wystarczających środków własnych, brak umiejętności w zakresie pozyskiwania środków), jak również przyczyny w dużej mierze niezależne od firm (np. wysokie koszty innowacji, wysoka konkurencja cenowa na rynku ograniczająca środki na finansowanie innowacji). Drugą istotną grupą przyczyn są zasoby ludzkie, ich jakość oraz dostępność. Dotyczy to zarówno poziomu wykształcenia absolwentów szkół, dostępu do specjalistycznej wiedzy, jak również kwestii świadomościowych (co do istotności wdrażania innowacji). Kolejnym obszarem barier jest szeroko rozumiana współpraca pomiędzy aktorami systemu innowacji (np. bariery we współpracy między przedsiębiorcami a jednostkami naukowymi czy też instytucjami dysponującymi środkami na finansowanie innowacji). Pozostałe bariery mają m.in. charakter rynkowy (konkurencja, mały rynek) oraz lokalizacyjny.

Powyższe zostało zobrazowane na rysunku 21.

Rysunek 21. Przyczyny, przez które finansowanie innowacji pozostaje podstawowym problemem w opinii badanych podmiotów.

Źródło: Opracowanie własne.

5.3. Środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji

System wsparcia umiędzynarodowienia przedsiębiorstw w Polsce oferuje liczne działania realizowane zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym. W ramach projektu badawczego wykonawcy zrealizowanego na rzecz PARP¹⁴⁹ zidentyfikowano i opisano łącznie 74 działania, z których 25 było realizowanych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013, a 36 w ramach perspektywy 2014-2020 (z możliwością realizacji projektów aż do roku 2023). Dodatkowo 13 spośród zidentyfikowanych działań wykracza poza ramy czasowe określone przez perspektywy finansowe. Łącznie zidentyfikowano 48 działań realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych, a pozostałe wdrażane na poziomie ponadregionalnym oraz krajowym. Warto podkreślić różnorodność wdrażanych działań, często diametralnie odmiennych pod względem swoich charakterystyk. Do najczęściej stosowanych można zaliczyć:

1. Instrumenty skierowane bezpośrednio do przedsiębiorstw na internacjonalizację działalności.
2. Instrumenty skierowane do instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, związków, porozumień i stowarzyszeń JST jako operatorów dystrybuujących je do przedsiębiorstw w formie określonego wsparcia.
3. Instrumenty promocji gospodarczej dla regionów (zawierające niejednokrotnie dystrybucję wsparcia dla indywidualnych przedsiębiorstw) realizowane najczęściej przez samorząd województwa bądź inne jednostki samorządu terytorialnego. Instrumenty wdrażane często w trybie pozakonkursowym.
4. Instrumenty promocji gospodarczej realizowane na poziomie krajowym (uwzględniające komponenty dotyczące internacjonalizacji indywidualnych przedsiębiorstw).
5. Instrumenty finansowe i ubezpieczeniowe oferowane przez m.in. KUKI SA oraz BGK.

W przypadku województwa zachodniopomorskiego do najważniejszych instrumentów wsparcia internacjonalizacji w poprzedniej perspektywie finansowej można było zaliczyć Poddziałanie 6.2.1. Wsparcie dla Sieci Centrów Obsługi Inwestorów i Eksporterów (w ramach POIG 2007-2013) oraz Poddziałanie 1.3.2. Promocja przedsiębiorstw w wymiarze międzynarodowym. Pierwsze z nich przyczyniło się istotnie do rozwoju sieci COIE w Polsce, w tym w województwie zachodniopomorskim. Drugie z nich natomiast pozwoliło na dofinansowanie 141 projektów na kwotę 2,92 mln zł, przede wszystkim na udział przedsiębiorstw w targach zagranicznych.

W województwie zachodniopomorskim dostępnymi narzędziami przewidzianymi w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie umiędzynaradawiania działalności przedsiębiorstw, w tym tych działających w obszarach inteligentnych specjalizacji, są z kolei:

- **Działanie 1.14. Wzmocnienie pozycji regionalnej gospodarki w wymiarze krajowym i międzynarodowym** – jego celem jest wsparcie koordynacji przedsięwzięć wzmocniających pozycję regionalnej gospodarki w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. W tym celu w ramach działania zakłada się:
 - prezentację gospodarczego potencjału województwa podczas wydarzeń krajowych i zagranicznych (kompleksowa oferta dla biznesu prezentująca regionalne specjalizacje, infrastrukturę gospodarczą, zasoby ludzkie i możliwości ich dostosowania zgodnie z potrzebami, wachlarz możliwości współpracy badawczo-rozwojowej z jednostkami naukowymi, szeroko rozumiane otoczenie biznesowe itp.),

¹⁴⁹ Internacjonalizacja KIS, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019.

- o wsparcie kooperacji zachodniopomorskich przedsiębiorstw, w szczególności z partnerami zagranicznymi, w tym m.in. poprzez przygotowywanie grup przedsiębiorstw do profesjonalnej prezentacji oferty przed potencjalnymi kontrahentami, organizację zagranicznych misji gospodarczych, opracowywanie analiz rynków zagranicznych, udostępnianie informacji o możliwościach kooperacji, warunkach inwestowania na określonych rynkach, organizację wizyt studyjnych partnerów i mediów zagranicznych.

W ramach tego działania realizowany jest jeden projekt, w którym beneficjentem jest województwo zachodniopomorskie. Wartość projektu to 13,62 mln zł, a okres realizacji sięga lutego 2020 roku.

- **Działanie 1.15. Wsparcie kooperacji przedsiębiorstw realizowane w ramach RPO WZ 2014-2020** – celem jest kompleksowe wsparcie indywidualnych przedsiębiorstw w zakresie ekspansji na rynki zagraniczne.

Typ 1: Kompleksowe wsparcie indywidualnych przedsiębiorstw w zakresie ekspansji na rynki zagraniczne,

Typ 2: Kompleksowe wsparcie dla grup przedsiębiorstw w zakresie międzynarodowej kooperacji,

Typ 3: Organizacja przedsięwzięć kooperacyjnych w kraju.

Wsparcie adresowane jest wyłącznie do przedsiębiorstw działających w obszarze inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego. Typ 1 spotkał się ze zdecydowanie największym zainteresowaniem ze strony wnioskodawców. Typ 2 i 3 zasadniczo kierowany był do instytucji otoczenia biznesu i cieszył się bardzo niskim zainteresowaniem, czego jednym z powodów był szereg obowiązków, jakich musiały dopełnić instytucje otoczenia biznesu. Można do nich zaliczyć przede wszystkim obowiązki formalnoprawne związane z dokumentacją i rozliczaniem projektu, z których szereg miał wyjątkowo uciążliwy charakter, np. związane z rozliczaniem wyjazdów (wnioski na podstawie przeprowadzonego wywiadu w ramach innego projektu realizowanego przez wykonawcę z przedstawicielem instytucji zarządzającej¹⁵⁰). W dużej mierze były to kwestie niewspółmierne do potencjalnych korzyści, jakie mogły uzyskać IOB, co właśnie skutkowało niskim zainteresowaniem.

W ramach tego działania dofinansowanych zostało 50 projektów, których łączna wartość wyniosła 9,55 mln zł. Warto podkreślić, że tylko trzy z nich są realizowane przez IOB, tj.:

- o *Organizacja misji gospodarczej do Berlina dla zachodniopomorskich przedsiębiorców (Związek Pracodawców Pomorza Zachodniego),*
- o *Organizacja wydarzenia kooperacyjnego pn. „Which Way With IT?” jako inicjatywy wspierającej rozwój sektora technologii informatycznych w regionie,*
- o *„Biznesowy Event Morski” jako inicjatywa wspierająca rozwój branży morskiej w regionie (Agencja Rozwoju Metropolii Szczecińskiej).*

Każdy z tych projektów był dedykowany jednej lub dwóm specjalizacjom regionu (spożywcza, chemiczna, ICT oraz branży morskiej). Wymaga podkreślenia relatywnie nieduży – nieprzekraczający 300 tys. zł – budżet tych projektów. Są to wartości zbliżone do budżetów projektów realizowanych przez pojedyncze przedsiębiorstwa i dotyczące wdrażania modelu internacjonalizacji. Zdaniem autorów, są to kwoty niewystarczające, aby móc realizować kompleksowe projekty wsparcia na rzecz poszczególnych specjalizacji przez IOB. Dla kontrastu projekt pn. Pomorski Broker Eksportowy wskazany wcześniej jako dobra praktyka posiada budżet 84,08 mln zł, oferując wsparcie dla ponad 2 tys. przedsiębiorstw oraz organizację blisko 200 wydarzeń o charakterze promocji gospodarczej.

¹⁵⁰ Internacjonalizacja KIS, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019.

Szczegółowa analiza tego działania uzupełniona wiedzą pozyskaną z przeprowadzonego wywiadu pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

- W stosunku do perspektywy 2007-2013 nastąpiło odejście od projektów mających na celu przede wszystkim utrwalanie pozycji na dotychczasowych rynkach na rzecz zdobywania nowych rynków. Należy to uznać za uzasadnione rozwiązanie (wynikające poniekąd z zasad udzielania pomocy wywozowej).
- Typ 2 i 3 działania w założeniu może przynieść wymierne korzyści, ale konieczne jest przemodelowanie założeń. Między innymi należy rozważyć wprowadzenie wynagrodzenia dla IOB w formie ryczałtu, aby zachęcić te podmioty do aplikowania.
- Szereg projektów nie wpisywał się realnie w IS, pomimo konieczności wpisywania się w IS lub też w łańcuchy powiązań z IS.
- Szereg wniosków zostało odrzuconych, gdyż nie zostały złożone korekty w terminie.
- Postulowane byłoby wydłużenie czasu realizacji projektów, szczególnie w części dotyczącej okresu wdrażania utworzonej strategii marketingowej. Dotychczas działanie daje szanse finansowania na rok. Uzasadnione byłoby wydłużenie czasu na minimum trzy lata.
- Warto katalog wydatków kwalifikowanych w tego typu działaniach powiązać z możliwością uzyskania dofinansowania na wzornictwo (tak jak to funkcjonowało dotychczas w typie 1 projektów, gdzie wsparcie mogło być przeznaczone na koncepcję dostosowania wzorniczego produktów/oferty). Przy czym firmy (szczególnie mikro) będą musiały uzasadnić, że będą w stanie wdrożyć opracowane wzory użytkowe produktów (aby dofinansowanie nie poszło tylko na stworzenie samych wzorów).
- W niektórych projektach niewystarczająca była ich wartość dla wdrażania kompleksowych strategii marketingowych na zagranicznych rynkach (średnia wartość 50 projektów dofinansowanych w momencie przeprowadzenia wywiadu wyniosła ok. 195 tys. zł, przy czym zdarzył się projekt nawet o wartości ok. 50 tys. zł). W opinii respondenta, minimum powinno być 150 tys. zł, aby uniknąć realizacji niewielkich projektów o prawdopodobnie niskiej efektywności.
- Dofinansowanie samych działań analitycznych w tego typu projektach jest mało efektywne (np. analizy rynku).

Działania na rzecz współpracy międzynarodowej zostały zaakcentowane w dokumencie Polityki Gospodarczej Województwa Zachodniopomorskiego, gdzie określono wiodące ukierunkowania polityki gospodarczej samorządu województwa. W 2018 r. wśród zadań na rzecz wdrożenia polityki gospodarczej zrealizowanych przez komórki organizacyjne UMWZ znalazło się zadanie: Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw.

Innym istotnym przedsięwzięciem na rzecz współpracy międzynarodowej, które skierowane było także do podmiotów działających w obszarach inteligentnych specjalizacji, jest Działalność Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COliE)¹⁵¹ utworzonego w ramach ogólnopolskiego projektu Ministerstwa Gospodarki (później Ministerstwa Rozwoju) dofinansowanego pierwotnie w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (w ramach poddziałania 6.2.1. PO IG 2007-2013, które zostało już zakończone, do końca roku 2020 projekt jest w fazie trwałości)¹⁵². W ramach funkcjonowania COliE świadczone są następujące usługi: pozyskiwanie informacji na temat zagranicznych rynków zbytu, wyszukiwanie potencjalnych partnerów gospodarczych, możliwość uzyskania wsparcia ze środków publicznych, możliwość dofinansowania udziału w zagranicznych targach i misjach gospodarczych czy też koordynacja współpracy z Zagranicznymi biurami

¹⁵¹ W dniu 15 kwietnia 2019 r. nastąpiła zmiana nazwy i zakresu działania COIE na CIG (Centrum Inicjatyw Gospodarczych).

¹⁵² Raport o stanie województwa zachodniopomorskiego za rok 2018, Zachodniopomorskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Szczecin 2019.

Handlowymi przy Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu. Przykładowo tylko w 2018 r. udzielono 42 usługi proeksportowe. W ramach funkcjonowania COIIE zorganizowano również szereg wspólnych wyjazdów na targi, seminaria oraz konferencje branżowe, w tym ściśle powiązane z inteligentnymi specjalizacjami regionu (m.in. Międzynarodowe Targi Logistyczne Logimat w Stuttgarcie, Międzynarodowe Targi Innowacyjnych Technologii Przemysłowych Hannover Messe czy też Międzynarodowe Targi Branży Morskiej SMM w Hamburgu).

Wśród ścieżek finansowania działań na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji ze źródeł funduszy strukturalnych można również wymienić następujące programy:

- **Transnarodowy program Interreg Region Morza Bałtyckiego Priorytet 1: Potencjał dla innowacji, cel szczegółowy: 1.2.: Inteligentna specjalizacja:** Zwiększenie szans na rozwój w oparciu o większy potencjał podmiotów z sektora innowacji w zakresie stosowania podejścia inteligentnej specjalizacji transnarodowej finansowany w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Należy zaznaczyć, że w ramach tego celu dofinansowanych zostało 10 projektów¹⁵³. Przy czym żaden z nich nie obejmował instytucji z województwa zachodniopomorskiego czy to w roli koordynatora, czy też partnera. Zatem aktywność w tym zakresie można uznać za zdecydowanie niewystarczającą (szczególnie w sytuacji, gdy np. województwo pomorskie jest reprezentowane kilkakrotnie).
- **Interreg Central Europe – OP I Współpraca w zakresie innowacji na rzecz zwiększenia konkurencyjności, CSz.** Poprawa trwałych powiązań pomiędzy podmiotami systemów innowacji w celu wzmocnienia regionalnej zdolności innowacyjnej.
- **Program ramowy na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014-2020 COSME** (Programme for the Competitiveness of Enterprises and small and medium-sized enterprises).
- **Program PO WER.** Wsparcie dotyczyło głównie podnoszenia kompetencji pracowników, które w pewnym stopniu mogą być powiązane z budowaniem potencjału eksportowego.
- **PROW 2014-2020: M01 – Transfer wiedzy i działalności informacyjnej; M02 – Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw; M16 – Współpraca.**
- **Horyzont 2020.** Podstawowy program finansowania prac B+R i innowacji na poziomie Unii Europejskiej. Obejmuje szereg różnego typu tzw. Filarów i Obszarów tematycznych. Część z nich można wprost powiązać ze specjalizacjami regionu (np. Advanced materials, Information and Communication Technologies, Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research). Zatem może to być wartościowe źródło finansowania innowacji jako uzupełnienie środków krajowych oraz jednocześnie szansa na włączanie się w działalność europejskiej sieci badawczej. Pomimo tego aktywność zachodniopomorskich podmiotów można uznać za niewystarczającą. Na 1614 projektów w skali Polski tylko 36 obejmowało wśród uczestników podmioty z województwa zachodniopomorskiego. Jeszcze słabiej przedstawia się statystyka co do wysokości pozyskanego dofinansowania netto (3,98 mln euro województwa zachodniopomorskiego do 372 mln euro w skali kraju).

Podsumowując tę część, można wskazać dość szeroką listę instrumentów wsparcia internacjonalizacji w perspektywie 2014-2020 dostępną na poziomie krajowym oraz stosunkowo ubogą ofertę na poziomie regionu. Tego typu instrumenty mogą stanowić istotne wsparcie dla zwiększania współpracy międzynarodowej w obrębie inteligentnych specjalizacji. Aby zwiększyć efektywność tych instrumentów, trzeba pamiętać o barierach i problemach związanych z ich wykorzystaniem, aby wykorzystać możliwość ich modyfikacji w przyszłej perspektywie finansowej. Do najczęściej spotykanych barier przez autorów można zaliczyć:

¹⁵³ Lista projektów na stronie: <https://projects.interreg-baltic.eu/search.html>.

1. Przedsiębiorstwa korzystające ze wsparcia na organizację misji wyjazdowych napotykać na duże problemy związane z obsługą pozyskanego wsparcia oraz odpowiednią dokumentacją kosztów (w sytuacji, gdy rozliczenie odbywa się na podstawie dokumentów księgowych). Dużym ułatwieniem wprowadzonym w kilku działaniach jest rozliczenie na podstawie ryczału¹⁵⁴. Jest to szczególnie użyteczne rozwiązanie w sytuacji organizacji misji wyjazdowych do odległych, często egzotycznych rynków, gdzie niejednokrotnie dokumenty potwierdzające ponoszone koszty nie spełniają warunku dowodów księgowych zgodnie z *Ustawą o rachunkowości*.
2. Ewentualne korzyści płynące z zastosowania procedury konkurencyjności nie rekompensują kosztów. Dostępne narzędzia informatyczne pozwalają na wybór najkorzystniejszej oferty bez konieczności przeprowadzania postępowania. Rozważyć należy możliwość wyboru dostawcy w oparciu o ogólnodostępne informacje (cenniki, porównywarki np. lotów, hoteli), tudzież warto w wytycznych przewidzieć odstępstwa od dowolnego wymogu w szczególnie uzasadnionych sytuacjach.
3. Część przedsiębiorców nie mogła wziąć udziału w wybranych wcześniej przez nich targach (cieszących się renomą) z tego względu, że nie byli jeszcze znani na rynku i organizatorzy tych targów nie kwalifikowali ich jako wystawców. Rozwiązaniem dla firm rozpoczynających działanie jest udział na stoiskach dzielonych np. organizacji zrzeszającej lub klastra. Warto rozważyć dedykowanie tego typu instrumentu dla firm nowych.
4. Instrumenty wsparcia często są realizowane w oderwaniu od ewentualnych/koniecznych zmian w funkcjonowaniu całej firmy.
5. Biorąc pod uwagę wskazywane przez przedsiębiorców bariery oraz czynniki stymulujące umiędzynarodowienie, dostępne instrumenty wsparcia praktycznie nie odnoszą się do identyfikowanych przyczyn źródłowych występujących problemów, czyli czynników społeczno-kulturowych skutkujących kulturą organizacyjną firm i postawą kadry zarządzającej niesprzyjającą podejmowaniu i realizacji procesów internacjonalizacji. Wykorzystanie dostępnych instrumentów można uznać za element procesu uczenia się firm (każdy kolejny projekt jest zwykle realizowany z większą świadomością potrzeb, potencjalnych barier i możliwych do osiągnięcia korzyści). Cały proces byłby jednak bardziej skuteczny i efektywny, jeżeli kadra zarządzająca firm byłaby lepiej przygotowana do ich realizacji.

Biorąc pod uwagę bariery, można zaproponować następujące wnioski i rekomendacje związane z funkcjonowaniem działań 1.14. i 1.15.:

1. Bardziej efektywnymi narzędziami wydają się być te, które oferują kompleksowe wsparcie dla firm pozwalające niwelować braki kompetencyjne lub informacyjne przedsiębiorstw. Konieczne jest jednak weryfikowanie jakości dostarczanych ekspertyz lub doradztwa, gdyż wiele z nich nie zapewnia podniesienia skuteczności działania.
2. Skuteczność i efektywność udziału w targach i misjach wyjazdowych jest uzależniona od poziomu przygotowania firmy pod względem rozeznania potencjalnych partnerów lub klientów, specyfiki rynku, czynników regulacyjnych, przygotowania oferty i znajomości norm współpracy biznesowej w danym kraju. Wskazane jest z jednej strony wsparcie przygotowania firm do tego rodzaju działania – finansowanie wsparcia merytorycznego (np. poradniki), eksperckiego lub doradczego, jako etapu przygotowawczego, z drugiej zaś weryfikowanie gotowości przedsiębiorstw do efektywnego wykorzystania udziału w misjach wyjazdowych.

¹⁵⁴ Rozliczenie na podstawie ryczału wprowadzono m.in. w poddziałaniu 3.3.3.: Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych – Go to Brand, co ponaddwukrotnie zwiększyło zainteresowanie konkursem, a jednocześnie obniżyło pracochłonność rozliczeń do ¼ dotychczasowej pracochłonności.

3. Narzędzia wsparcia powinny być dostosowane do poziomu rozwoju firmy i jej doświadczenia w zakresie internacjonalizacji. Ciekawą koncepcją jest funkcjonowanie firmy z kategorii „Born Global”, tzw. urodzeni globaliści. Są to młode firmy, których ambicją jest rozpoczęcie działalności od razu w skali globalnej (często to determinuje możliwość osiągnięcia sukcesu, np. w niszowych sektorach gospodarki). Analiza dotychczasowych instrumentów wsparcia raczej wyklucza tego typu podmioty z możliwości uzyskania dofinansowania (m.in. przez brak historii, doświadczenia, przepływów finansowych).
4. Jako dobrą praktykę można uznać inicjatywy, w których występuje pośrednik finansowy, zwykle IOB, który przejmuje na siebie wysiłek organizacyjny związany zarówno z obsługą projektu, jak i z organizacją i rozliczaniem wsparcia kierowanego do przedsiębiorstw. Przy czym doświadczenia z różnych regionów kraju wskazują na potrzebę zapewnienia odpowiedniej motywacji finansowej dla IOB (odpowiednie zapisy w regulaminach konkursów umożliwiające np. w sposób ryczałtowy rozliczanie kosztów pośrednich i zarządzania¹⁵⁵). Z drugiej strony należy stosować mechanizmy umożliwiające dostęp do konkursu tylko dla IOB o dużym doświadczeniu i wiarygodności na danym rynku (poprzez stosowne zapisy w kryteriach oceny formalnej i merytorycznej).
5. Największą wartość dodaną dla przedsiębiorstw wnoszą przedsięwzięcia złożone, w ramach których przedsiębiorcy uzyskują kompleksowe wsparcie w postaci szkoleń, doradztwa, badań rynkowych, wyszukiwania potencjalnych kontrahentów, organizacji wyjazdów czy też *networkingu*.

¹⁵⁵ W działaniu 1.15. UM WZ planuje wprowadzić ryczałtowe rozliczanie wydatków. Przygotowana metodologia niezbędna do wprowadzenia takiego rozwiązania jest obecnie weryfikowana przez MFIRR.

5.4. Poziom internacjonalizacji podmiotów przypisanych do poszczególnych inteligentnych specjalizacji regionu

Internacjonalizacja jest pojęciem interdyscyplinarnym, tzn. dotyczy zagadnień o charakterze: politycznym, prawnym, ekonomicznym, społecznym, kulturowym, ekologicznym i technologicznym¹⁵⁶. Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw jest w znacznym stopniu skutkiem postępującego procesu globalizacji i rozwoju regionalizmu. Zmiany zachodzące w gospodarce globalnej, w tym również na poziomie regionalnym, w zasadniczy sposób wpływają nie tylko na rozwój krajów, lecz także przyczyniają się do intensyfikacji powiązań ekonomicznych pomiędzy podmiotami na różnym szczeblu, do których należą też przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa coraz częściej są ściśle ze sobą powiązane i włączają się poprzez różne operacje w globalny wymiar biznesu. Badania nad internacjonalizacją przedsiębiorstw prowadzone są już od pierwszej połowy XX wieku. W literaturze przedmiotu można odnaleźć liczne publikacje porządkujące teorie internacjonalizacji, od wczesnych koncepcji internacjonalizacji przedsiębiorstw opartych na teoriach handlu międzynarodowego aż do współczesnych modeli uwzględniających m.in. podejście etapowe, sieciowe, zasobowe, holistyczne czy też alternatywne¹⁵⁷. Niezależnie od koncepcji modeli internacjonalizacji najpowszechniejszą formą jest działalność importowa i eksportowa przedsiębiorstw. Pod względem eksportu województwo zachodniopomorskie wypada na tle kraju relatywnie słabo, nie przekraczając w ostatnich latach poziomu 3,0% (brak wyraźnej tendencji wzrostowej lub spadkowej, począwszy od 2010 r.), udział w krajowym eksporcie waha się od 2,43 do 2,69%. Na koniec 2018 r. wartość eksportu z województwa zachodniopomorskiego wyniosła 25,57 mld zł, natomiast dla pierwszych dziewięciu miesięcy 2019 r. było to odpowiednio 21,97 mld zł. Udział województwa zachodniopomorskiego w krajowym imporcie w badanym okresie kształtował się na poziomie ok. 2%. Na koniec 2018 r. wartość importu wyniosła 19,91 mld zł oraz dla pierwszych dziewięciu miesięcy 2019 r. 16,41 mld zł. W całym badanym okresie występowała nadwyżka eksportu nad importem (dodatni bilans handlowy).

Wykres 41. Udział eksportu i importu województwa zachodniopomorskiego na tle kraju.

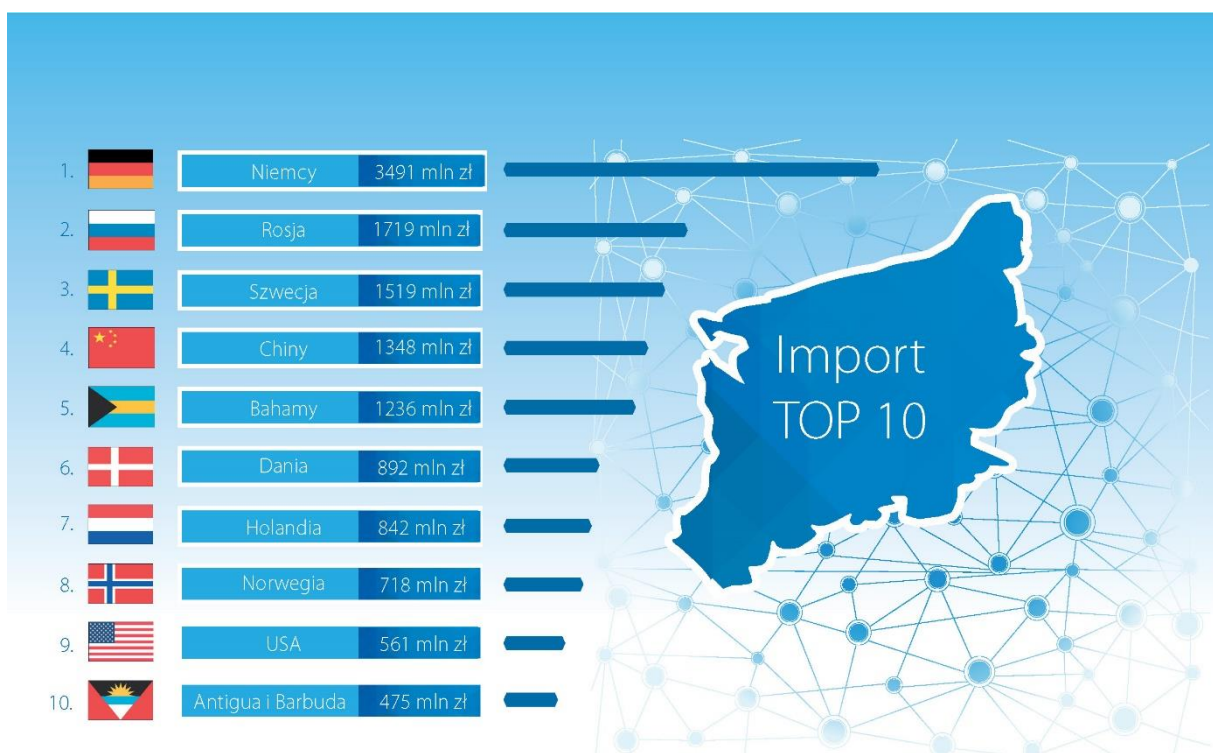
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Do najważniejszych rynków docelowych eksportu można zaliczyć Niemcy (6 800,6 mln zł w 2018 r.), Szwecję (1 602,3 mln zł), Danię (1 352,5 mln zł), Wielką Brytanię (1 244,2 mln zł) oraz Bahamy (1 111,4 mln zł). Ten ostatni kraj głównie z uwagi na funkcjonujący przemysł stoczniowy oraz miejsce rejestracji statków.

¹⁵⁶ Szerzej: N. Daszkiewicz, K. Wach, Małe i średnie przedsiębiorstwa na rynkach międzynarodowych, Wydawnictwo UeK, Kraków 2013.

¹⁵⁷ Szerzej: M. Gorynia, B. Jankowska, Teorie internacjonalizacji. „Gospodarka narodowa”, vol. 10, 2007, s. 21-44; K. Wach, Europeizacja małych i średnich przedsiębiorstw: rozwój przez umiędzynarodowienie. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012; N. Daszkiewicz, Internacjonalizacja przedsiębiorstw działających w branżach hightech, PWN, Warszawa 2016.

Rysunek 22. Najważniejsi partnerzy handlowi dla województwa zachodniopomorskiego pod względem wygenerowanego eksportu i importu (2018 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Biorąc pod uwagę bardzo szerokie podejście do specjalizacji (opisane w rozdziale 3.7.), nie jest szczególnym zaskoczeniem sytuacja, w której poszczególne specjalizacje odpowiadają za bardzo duży odsetek łączny eksportu województwa.

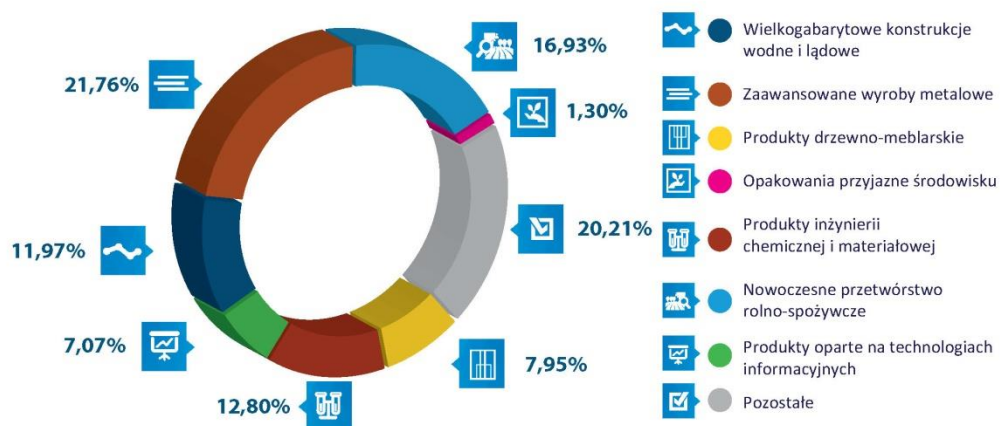
Tabela 54. Wartość eksportu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje (w mln zł).

Inteligentna specjalizacja	2014	2015	2016	2017	2018	1-9.2019
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	3 406,16	3 478,40	3 542,27	4 008,33	4 328,82	4 096,35
Opakowania przyjazne środowisku	274,71	293,16	268,51	314,74	333,14	313,24
Produkty drzewno-meblarskie	3 104,52	3 978,82	4 091,26	4 255,61	5 169,11	5 177,94
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	1 516,79	1 655,75	1 797,40	1 909,61	2 034,27	1 595,08
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	2 518,35	2 889,27	2 677,25	3 233,14	3 273,95	2 823,39
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	1 304,11	1 189,49	1 259,03	1 759,20	1 807,14	1 441,62
Zaawansowane wyroby metalowe	1 832,46	3 162,76	2 796,41	3 031,86	3 061,20	2 080,87
Pozostałe	2 922,95	2 867,68	3 631,99	4 998,60	5 565,62	4 439,17
Ogółem	16 880,06	19 515,33	20 064,12	23 511,10	25 573,25	21 967,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Warto zwrócić uwagę, że inteligentne specjalizacje odpowiadały za 79,79% wartości całego eksportu z regionu w 2018 roku. Największy udział dotyczył specjalizacji zaawansowanych wyrobów metalowych (21,76%) oraz nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego (16,93%).

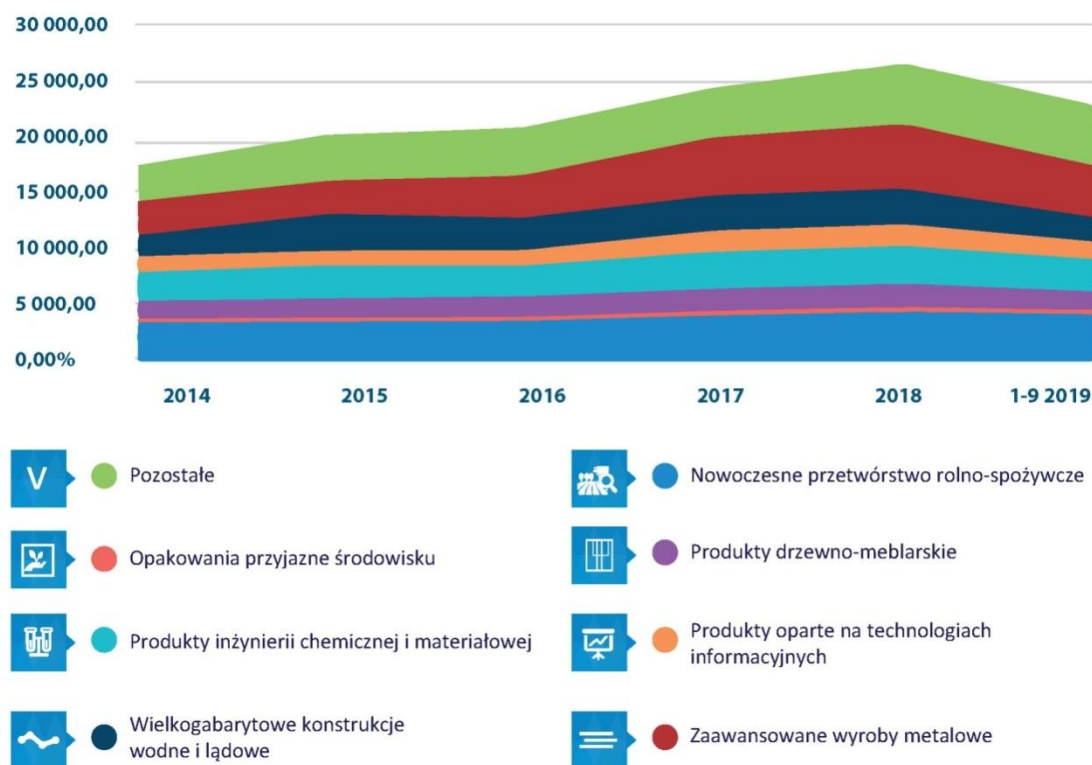
Wykres 42. Udział poszczególnych inteligentnych specjalizacji w kształtowaniu eksportu województwa w 2018 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Kolejny wykres ilustruje z kolei zmiany w czasie w zakresie wartości eksportu generowanego przez poszczególne specjalizacje. W przypadku wszystkich specjalizacji nastąpił w badanym okresie wzrost wartości eksportu w okresie 2014-2018. Spadek w 2019 r. jest wynikiem dysponowania danymi jedynie za pierwsze dziewięć miesięcy tego okresu.

Wykres 43. Wartość eksportu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Na zakończenie analizy eksportu utworzono listę przedsiębiorstw uzyskujących duże sukcesy na arenie międzynarodowej. Można do nich zaliczyć m.in. takie firmy jak Nordglass, Fosfan, Espersen Polska, OT Logistics, RSPR, Telzas, Agrofrees, Copernicus, Freedomes, Garo Polska, Nordglass, Tezas, Kronospan, Espersen Polska Fosfan, Meble Polskie oraz Grupę Azoty Zakłady Chemiczne Police S.A.

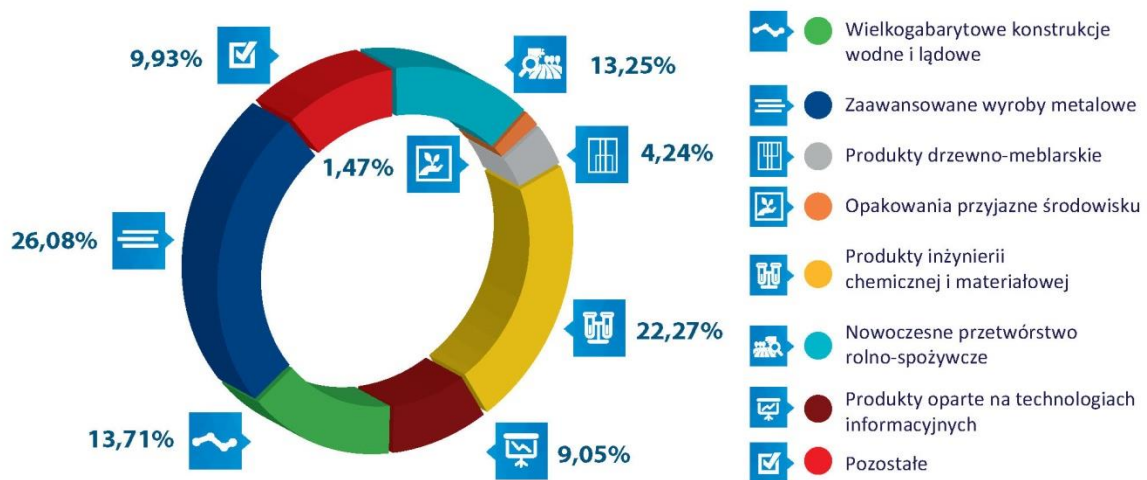
Przechodząc do analizy importu, ponownie uwidacznia się wiodąca rola inteligentnych specjalizacji.

Tabela 55. Wartość importu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje (w mln zł).

Inteligentna specjalizacja	2014	2015	2016	2017	2018	1-9 2019
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	2 357,47	2 368,05	2 626,03	2 816,44	2 638,80	2 488,09
Opakowania przyjazne środowisku	218,08	195,02	189,14	239,51	291,96	240,95
Produkty drzewno-meblarskie	457,67	498,54	518,82	598,26	844,89	739,50
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	2 817,56	3 184,40	2 704,55	4 177,36	4 435,16	3 852,56
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	1 299,04	1 998,04	1 175,61	1 483,04	1 801,02	1 715,30
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	1 524,53	2 860,71	2 459,10	2 381,92	2 729,94	1 962,76
Zaawansowane wyroby metalowe	2 978,02	4 195,61	2 852,23	4 998,16	5 192,25	3 563,21
Pozostałe	1 711,64	1 716,29	1 677,97	1 856,52	1 977,07	1 844,44
Ogółem	13 364,01	17 016,66	14 203,44	18 551,22	19 911,09	16 406,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Wykres 44. Udział poszczególnych inteligentnych specjalizacji w kształtowaniu importu województwa w 2018 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Dalszym etapem analizy była działalność polskich firm w zakresie prowadzenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Na wstępie warto nadmienić, iż w ramach raportu z bieżącego roku opracowanego dla PARP¹⁵⁸ na bazie informacji pochodzących z różnych źródeł (analiza danych zastanych, ankiety w 400 placówkach dyplomatycznych i innych jednostkach wspierających inwestorów) zidentyfikowano 1197 polskich BIZ działających w okresie 2007-2018. Wśród nich trudno znaleźć przykłady aktywności zachodniopomorskich przedsiębiorstw. Wynika to w pewnym stopniu ze specyfiki regionu. Może to wynikać z sytuacji, w której wiele dużych podmiotów działa głównie na rynku lokalnym i regionalnym (np. firmy budowlane, dostarczające paliwa, z sektora ICT, prowadzące skup płodów rolnych) bez potrzeby posiadania zagranicznych oddziałów czy też biur na tym etapie rozwoju. Część dużych podmiotów działa ponadto w obszarze usług (np. spedycji morskiej), gdzie również nie ma potrzeby otwierania zagranicznych biur. Część dużych podmiotów działających na terenie regionu stanowi efekt wejścia inwestorów z zagranicy. W tym przypadku możliwe jest występowanie przepływów z tytułu BIZ za granicę (np. reinwestycja zysków). Tego typu aktywność w obszarze bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest rejestrowana przez NBP. Niestety, dostępne zestawienia przepływów nie umożliwiają analiz w podziale na poszczególne województwa.

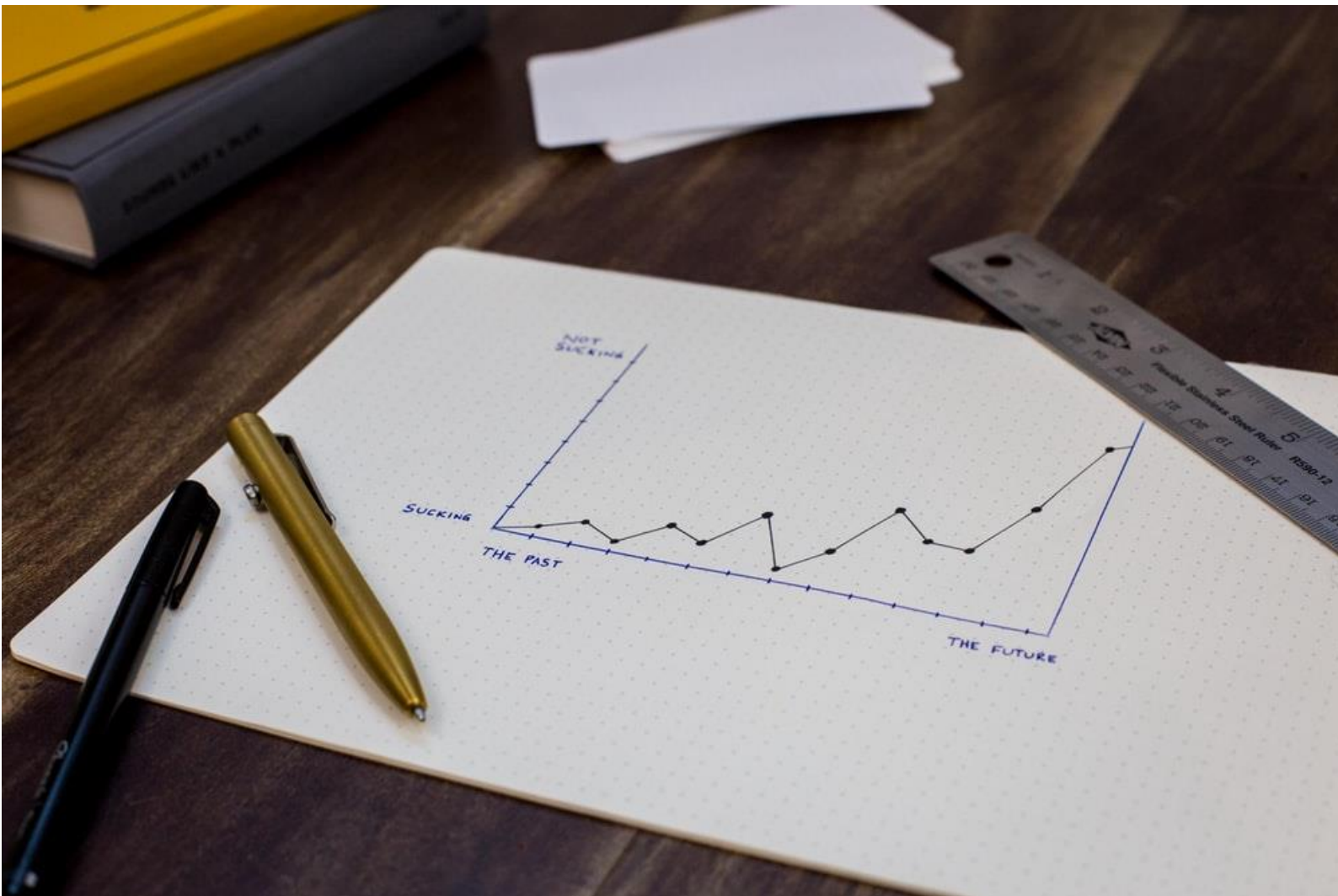
W oparciu o dodatkowe analizy sylwetek kilkudziesięciu dużych firm z Pomorza Zachodniego dokonano identyfikacji firm wykazujących aktywność w zakresie realizacji inwestycji zagranicznych:

- Kronospan Polska Sp. z o.o. – spółka tworzy rozległą grupę kapitałową. Firma posiada swoje lokalizacje w kilkunastu krajach Europy, jak również w Chinach i Stanach Zjednoczonych. Działa w obszarze produktów dla branży meblarskiej, oferując różne kategorie płyt meblowych.
- Backer OBR Sp. z o.o. – firma należąca do Grupy Backer, która wiąże kapitałowo kilkanaście firm zlokalizowanych w krajach europejskich, Chinach oraz Meksyku. Firma jest największym w Polsce producentem grzałek elektrycznych. Brak informacji na temat inwestycji zagranicznych o charakterze np. infrastrukturalnym. Niemniej jednak biorąc pod uwagę wzajemne zależności pomiędzy podmiotami tworzącymi grupę, można domniemywać realizację inwestycji o charakterze kapitałowym (akcje, inne formy udziałów kapitałowych) oraz finansowym (reinwestycje zysków, dłużne instrumenty finansowe).

¹⁵⁸ Internacjonalizacja KIS, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019.

- Fairwind Sp. z o.o. – firma utworzona w Danii w 2008 r. tworząca rozległą grupę kapitałową działającą w kilkunastu krajach świata. Działa w obszarze konstrukcji i serwisowania farm wiatrowych. W Polsce posiada centrum usług wspólnych (back office) oraz centrum zamówień. Analogicznie jak w przypadku firmy Backer OBR można mówić o różnym charakterze możliwych inwestycji zagranicznych, w tym m.in. o charakterze kapitałowym i finansowym.

Podsumowując ten rozdział, poziom internacjonalizacji podmiotów w regionie można uznać za relatywnie niski na tle kraju. Szczególnie jeżeli weźmie się pod uwagę udział w krajowym eksporcie na poziomie nieprzekraczającym 3%. Wynika to częściowo ze specyfiki przedsiębiorstw regionu, które w dużej mierze realizują dostawy i świadczą usługi na terenie regionu. Zdecydowanie najważniejszym rynkiem docelowym są Niemcy, następnie Szwecja, Dania i Wielka Brytania. Również aktywność w zakresie realizacji BIZ nie jest zbyt silna. Nie ma w tym przypadku zbyt wielu dużych podmiotów, które działają w skali międzynarodowej w oparciu o tworzone grupy kapitałowe/holdingi. Jeżeli już takie występują, to zwykle posiadają kapitał zagraniczny, a realizacja BIZ ma głównie charakter niematerialny (kapitałowy, finansowy). Biorąc pod uwagę poziom internacjonalizacji, dominuje udział inteligentnych specjalizacji regionu (co wynika przede wszystkim z ich szerokiego katalogu przypisanych kodów).

Powiązania pomiędzy RPO WZ 2014-2020 a RIS3 WZ

6. Powiązania pomiędzy RPO WZ 2014-2020 a RIS3 WZ

Oddziaływanie RPO WZ w kontekście rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego było dotąd analizowane w różnych kontekstach. Głównie poprzez ocenę efektów, jakie interwencja wywołała po stronie beneficjentów wsparcia. Podstawowym założeniem niniejszego opracowania jest jednak określenie roli RPO WZ we wzmacnianiu regionalnych inteligentnych specjalizacji. Wobec powyższego zasadne jest także określenie powiązań pomiędzy założeniami interwencji w ramach osi priorytetowych objętych ewaluacją. Występowanie w tym zakresie zbieżności jest kluczowe w kontekście budowania oczekiwań w zakresie oddziaływania RPO WZ na realizację założeń RIS3. Będzie także pomocne w określeniu zmian, jakie ewentualnie są konieczne do przedsięwzięcia w kolejnej perspektywie finansowej UE. W pierwszej kolejności dokonano porównania mającego na celu określenie stopnia, w jakim cele projektów realizowanych w: I, VI, VII, VIII i IX OP odpowiadają potrzebom regionu określonym w dokumentach strategicznych województwa zachodniopomorskiego odnoszących się do rozwoju inteligentnych specjalizacji. Powiązaniem z tym obszarem analizy będzie określenie stopnia, w jakim realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji.

Głównym dokumentem, który wskazuje cele rozwojowe w tym aspekcie, jest przywoływana już w przedmiotowym raporcie **Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ)**. Poza samą identyfikacją inteligentnych specjalizacji dokument ten określa cele rozwoju innowacyjności i konkurencyjności w oparciu o inteligentne specjalizacje. Przyjmuje się, że cele te korespondują z potrzebami regionu w tym zakresie. Występowanie zatem powiązań w tym zakresie będzie świadczyć o dopasowaniu struktury interwencji do potrzeb regionu w zakresie podnoszenia konkurencyjności gospodarki w oparciu o rozwój innowacyjności.

Jak wynika z poniższego zestawienia przygotowanego na podstawie RIS3 WZ, cele rozwoju innowacyjnego regionu koncentrują się na oddziaływaniu w trzech obszarach: innowacyjności przedsiębiorstw, działalności badawczo-naukowej oraz rozwoju kapitału ludzkiego. W każdym z obszarów traktowanych jako strategiczne cele rozwojowe przewiduje się oddziaływanie na konkretne aspekty, a dodatkowo należy zwrócić uwagę na występowanie pomiędzy nimi powiązań. Rozwój działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw nie może bowiem mieć miejsca bez współpracy z jednostkami badawczo-naukowymi, ale też bez rozwoju kapitału ludzkiego. Konstrukcja RIS3 zakłada więc komplementarność poszczególnych celów operacyjnych uwzględniających wyzwania rozwojowe współczesnych gospodarek, jak również regionów, które stoją przed wyzwaniami związanymi z transformacją przemysłową (por. rozdział 3.11.).

Tabela 56. Cele strategiczne RIS3 Pomorza Zachodniego.

Cele strategiczne	Cele operacyjne
Podniesienie poziomu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw 1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 1.3. Rozwój internacjonalizacji i współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych 1.4. Wzrost bezpośrednich inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji 1.5. Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji
Rozwój nauki na rzecz innowacyjnej gospodarki	2.1. Podniesienie potencjału naukowo-badawczego wzmacniającego współpracę z przedsiębiorstwami 2.2. Wzmocnienie współpracy z instytucjami z innych regionów Polski i UE 2.3. Popularyzacja nauki
Budowa kapitału ludzkiego dla rozwoju innowacji	3.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół wyższych, średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy 3.2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów i studentów 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji 3.4. Profesjonalizacja usług podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+ (RIS3 WZ)*.

Z uwagi na różnorodne podejście beneficjentów do definiowania celów projektów oraz dużą ich szczegółowość i rozdrobnienie jako podstawę prowadzonej analizy przyjęto kategorie projektów (interwencji). Podejście to bazuje na założeniu, że cele projektów powinny odpowiadać kategoriom interwencji, w ramach której uzyskują dofinansowanie, a dodatkowo generalizują przeznaczenie projektów, pozwalając jednak na określenie ich różnorodności w zakresie przeznaczenia. Kategorie projektów są jednocześnie bardziej szczegółowymi charakterystykami specyfiki interwencji, bowiem w ramach jednego działania mogą być realizowane różne typy projektów, np. w ramach działania 1.1. mogły być realizowane projekty wspierające procesy badawcze i innowacyjne w MŚP, procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach oraz mające na celu rozwój infrastruktury na potrzeby badań i rozwoju, transfer technologii i współpracę w przedsiębiorstwach koncentrujących się na gospodarce niskoemisyjnej i odporności na zmiany klimatu.

Jak wynika z tabeli 56, większość celów rozwojowych określonych w RIS3 WZ ma swoje pokrycie w zakresie interwencji realizowanej w ramach RPO WZ 2014-2020. Najczęściej reprezentowane są przy tym cele operacyjne powiązane z celem strategicznym 1: *Podniesienie poziomu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw*. Dotyczy to zwłaszcza dwóch celów operacyjnych:

- 1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw – cel ten może być osiągnięty dzięki projektom powiązanym z siedmioma kategoriami interwencji i realizowanym w ramach działań wpisujących się w I OP;
- 1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych – w tym przypadku występuje powiązanie z czterema kategoriami projektów powiązanymi z czterema kategoriami interwencji i realizowanymi w ramach działań wpisujących się w OP: I, VI, VII i VIII. W tym przypadku mamy zatem do czynienia z różnorodnością oddziaływania RPO WZ, ale też sama specyfika postaw przedsiębiorczych i kreatywnych bazuje na szeregu aspektów związanych z jakością kapitału ludzkiego.

Względnie często występują także powiązania z celami operacyjnymi w ramach trzeciego celu strategicznego RIS3. Występują one głównie z działaniami/projektami realizowanymi w ramach VIII OP, choć znajdziemy je także w obrębie OP IX. Przewiduje się tam inwestycje w infrastrukturę publiczną, w tym przypadku związaną z edukacją i kształceniem zawodowym na różnych poziomach (podstawowym, średnim i wyższym). Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że brakuje powiązań z dwoma celami operacyjnymi RIS3: 2.2. Wzmocnienie współpracy z instytucjami z innych regionów Polski i UE oraz 2.3. Popularyzacja nauki. Co prawda w drugim przypadku można dopatrywać się semantycznego podobieństwa z nazwami działań 9.6. (Ośrodki popularyzujące naukę) i 9.7. (Ośrodki popularyzujące naukę w ramach Kontraktów Samorządowych), jednak ich specyfika nie odpowiada założeniom celu operacyjnego 2.3. RIS3. W efekcie interwencja podejmowana w ramach RPO WZ 2014-2020 w znacznym, ale niepełnym stopniu przekłada się na potrzeby regionu wynikające z RIS3 WZ. Dostrzegają to także przedstawiciele Komisji Oceny Projektów, sugerując konieczność uaktualnienia RIS3.

Analizując kontekst powiązań, trzeba także zwrócić uwagę na inny aspekt. Odnosi się on do czasowego horyzontu oddziaływania poszczególnych projektów. Na tę kwestię należy spojrzeć z dwóch punktów widzenia: bezpośrednich rezultatów projektu oraz efektów, jakie wywołuje w szerokim horyzoncie czasowym. Kontekst ten należy uwzględnić, dążąc do obiektywnej oceny powiązań występujących pomiędzy interwencją podejmowaną w ramach RPO WZ a celami RIS 3 WZ. Jeśli chodzi o bezpośrednie (tj. występujące tuż po zakończeniu projektu bądź w krótkim horyzoncie czasowym), to o ich efektywności przesądza dopiero ostateczne rozliczenie projektu, które stanowi potwierdzenie spełnienia przez beneficjentów warunków realizacji umowy o dofinansowanie, a więc także osiągnięcia wskaźników. Jednak mając na uwadze fakt pozytywnego ich zakwalifikowania do finansowania, można przyjąć, że projekty w założeniach spełniają swoją rolę w zakresie oddziaływania na regionalny system innowacji.

Tabela 57. Powiązanie kategorii projektów realizowanych w ramach I, VI, VII, VIII i IX OP RPO WZ 2014-2020 z celami rozwojowymi określonymi w RIS3 WZ

Działanie	Kategoria interwencji	Cele RIS3 WZ
<p>1.5. Inwestycje przedsiębiorstw wspierające rozwój regionalnych specjalizacji oraz inteligentnych specjalizacji</p> <p>1.6. Tworzenie nowych miejsc pracy na obszarze Specjalnej Strefy Włączenia</p> <p>1.7. Inwestycje przedsiębiorstw w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM)</p> <p>1.8. Inwestycje przedsiębiorstw w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołoobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego (KKBOF)</p>	Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP)	<p>1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw</p> <p>1.4. Wzrost bezpośrednich inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji</p>
<p>8.6. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego</p> <p>8.7. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego</p> <p>8.8. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołoobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego</p> <p>8.9. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych</p>	Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	<p>3.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół wyższych, średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy</p> <p>3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji</p> <p>3.4. Profesjonalizacja usług podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii</p>
1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw	Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw
1.9. Inwestycje w przedsiębiorstwach poprzez instrumenty finansowe	Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP) Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out) Usługi i aplikacje TIK dla MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe), żywych laboratoriów, przedsiębiorstw	1.5. Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji

Działanie	Kategoria interwencji	Cele RIZ3 WZ
	internetowych i nowych przedsiębiorstw TIK	
1.14. Wzmocnienie pozycji regionalnej gospodarki w wymiarze krajowym i międzynarodowym 1.15. Wsparcie kooperacji przedsiębiorstw 1.16. Zwiększenie dostępu do usług Instytucji Otoczenia Biznesu	Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 1.3. Rozwój internacjonalizacji i współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych 3.4. Profesjonalizacja usług podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii
8.6. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów uczestniczących w kształceniu zawodowym i osób dorosłych uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji
1.10. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego 1.11. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego 1.12. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego 1.13. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach Kontraktów Samorządowych	Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki przemysłowe i obiekty)	1.4. Wzrost bezpośrednich inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji
1.5. Inwestycje przedsiębiorstw wspierające rozwój regionalnych specjalizacji oraz inteligentnych specjalizacji 1.6. Tworzenie nowych miejsc pracy na obszarze Specjalnej Strefy Włączenia 1.7. Inwestycje przedsiębiorstw w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM) 1.8. Inwestycje przedsiębiorstw w ramach Strategii ZIT dla Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego (KKBOF)	Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw
1.2. Rozwój infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach	Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw
9.8. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego 9.9. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego w ramach Kontraktów Samorządowych	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	3.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół wyższych, średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy

Działanie	Kategoria interwencji	Cele RIZ3 WZ
		3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji
1.3. Rozwój publicznej infrastruktury badawczej	Infrastruktura na rzecz badań naukowych i innowacji (publiczna)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw 2.1. Podniesienie potencjału naukowo-badawczego wzmocniającego współpracę z przedsiębiorstwami
6.1. Usługi rozwojowe skierowane do przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw na podstawie systemu popytowego	Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji
1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw	Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw
7.4. Tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej m.in. poprzez wsparcie na tworzenie przedsiębiorstw społecznych (w szczególności spółdzielni socjalnych)	Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych
9.6. Ośrodki popularyzujące naukę	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby edukacji szkolnej (na poziomie podstawowym i średnim ogólnokształcącym)	3.2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów i studentów
9.7. Ośrodki popularyzujące naukę w ramach Kontraktów Samorządowych		
9.8. Infrastruktura szkolnictwa zawodowego		
1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw	Infrastruktura na potrzeby badań i rozwoju, transfer technologii i współpraca w przedsiębiorstwach koncentrujących się na gospodarce niskoemisyjnej i odporności na zmiany klimatu	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SL 2014 oraz RIS3 WZ.

Tabela 58. Liczba projektów realizowanych w ramach poszczególnych działań i kategorii interwencji I, VI, VII, VIII i IX OP RPO WZ 2014-2020.

Lp.	Kategoria interwencji	Cele RIZ3 WZ	Liczebność projektów		Wydatki kwalifikowane (mln)
			liczba	%	
1.	Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP) Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw 1.4. Wzrost bezpośrednich inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji	211	35,6%	939,9
2.	Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 3.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół wyższych, średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji 3.4. Profesjonalizacja usług podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	155	26,1%	207,3
3.	Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw 1.5. Wzmacnianie instrumentów finansowania innowacji	61	10,3%	62,7
4.	Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 1.3. Rozwój internacjonalizacji i współpracy w ramach powiązań kooperacyjnych 3.4. Profesjonalizacja usług podmiotów zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii	59	9,9%	39,1
5.	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji	34	5,7%	33,7
6.	Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki przemysłowe i obiekty)	1.4. Wzrost bezpośrednich inwestycji w obszarach inteligentnych specjalizacji	19	3,2%	83,5
7.	Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw	12	2,0%	34,3

Lp.	Kategoria interwencji	Cele RIZ3 WZ	Liczebność projektów		Wydatki kwalifikowane (mln)
			liczba	%	
8.	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	3.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół wyższych, średnich i zawodowych do potrzeb rynku pracy 3.2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów i studentów 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji	15	2,5%	47,7
9.	Infrastruktura na rzecz badań naukowych i innowacji (publiczna)	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw 2.1. Podniesienie potencjału naukowo-badawczego wzmacniającego współpracę z przedsiębiorstwami	8	1,3%	61,9
10.	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby edukacji szkolnej (na poziomie podstawowym i średnim ogólnokształcącym)	3.2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów i studentów	6	1,0%	97,7
11.	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby szkolnictwa wyższego				
12.	Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych 3.3. Zwiększanie kompetencji kadr w zakresie innowacji	5	0,8%	148,4
13.	Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach	1.1. Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej przedsiębiorstw	4	0,7%	1,3
14.	Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	1.2. Pobudzenie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych	4	0,7%	4,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SL 2014.

Powyższa zależność została podkreślona przez uczestników jednego z paneli eksperckich. Zwrócono w jego trakcie uwagę na fakt, że samo zrealizowanie projektów jest dowodem na to, że spełniły swoją rolę i przysporzyły beneficjentom, a w konsekwencji regionalnej gospodarce, określonych korzyści. Niezależnie jednak od tego, na projekty i ich skuteczność należy także patrzeć z perspektywy długofalowej, bo to ona realnie przesądza o trafności w doborze wsparcia do potrzeb beneficjentów i regionalnego ekosystemu społeczno-gospodarczego. W przypadku części z projektów, np. realizowanych w ramach OP VIII Edukacja, takie podejście jest w zasadzie jedynym właściwym. W tym przypadku bowiem na wystąpienie efektów należy poczekać co najmniej kilka lat, kiedy na rynek pracy wejdzie młodzież kształcona według wypracowanych standardów (np. na bazie ścisłej współpracy szkół z pracodawcami). Na aspekt długofalowości oddziaływania i konieczności wstrzymywania się z dokonywaniem bieżących ocen zwracają uwagę w trakcie prowadzonych z nami wywiadów przedstawiciele Komisji Oceny Projektów. Takie konkluzje wynikają także z ewaluacji interwencji podejmowanych w różnych województwach w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych z bieżącej perspektywy finansowej¹⁵⁹. Kontekst horyzontu czasowego w szacowaniu efektów podejmowany jest zwłaszcza w przypadku projektów związanych z oddziaływaniem na systemy kształcenia.

Dokonana wyżej analiza pokazała, że większość powiązań pomiędzy kategoriami projektów a celami RIS3 WZ odnosi się do celu strategicznego związanego z podnoszeniem poziomu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Diagnozę tę potwierdza także analiza liczby projektów, które zostały zrealizowane w powiązaniu z poszczególnymi z celów operacyjnych. Pierwsze trzy kategorie interwencji obejmujące łącznie niemal trzy czwarte liczby zrealizowanych projektów koncentrują się głównie na działaniach powiązanych właśnie z 1. celem strategicznym oraz, w nieco mniejszym stopniu, z celami operacyjnymi. Szczególnie mocno wybrzmiewa w tym miejscu brak lub niewielki udział projektów związanych z rozwojem nauki na rzecz innowacyjnej gospodarki (2. cel strategiczny RIS3 WZ). Bezpośrednie powiązania z tym celem strategicznym wykazuje jedynie 1,3% zrealizowanych projektów (por. tabela 58 – wiersz 9), choć w tym przypadku mówimy o dużych projektach realizowanych przez uczelnie publiczne (Akademię Morską w Szczecinie, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny i Politechnikę Koszalińską) i mających na celu inwestycję w centra badawczo-rozwojowe.

Jak wynika z dokonanej analizy, nie wszystkie z celów operacyjnych przewidzianych regionalną strategią innowacji mają swoje pokrycie w działaniach realizowanych w ramach RPO WZ 2014-2020. Dowodzą tego zarówno analizy powiązań pomiędzy celami poszczególnych programów, ale także pokrycie celów operacyjnych RIS3 WZ projektami realizowanymi w ramach poszczególnych działań. Zwraca szczególną uwagę nieuwzględnianie w ramach RPO WZ celów operacyjnych RIS3 związanych z szeroko rozumianą popularyzacją nauki oraz inicjowaniem powiązań pomiędzy instytucjami badawczo-naukowymi z innych regionów Polski i UE. Tego rodzaju działania, choć przynoszące efekty odczuwalne w długofalowym horyzoncie czasowym, mogą jednak przyczynić się do wzmocnienia procesów dyfuzji innowacji. Taka sytuacja implikuje z jednej strony konieczność weryfikacji założeń RIS3 WZ, z drugiej także podjęcie działań na rzecz przyjęcia w przyszłej perspektywie finansowej możliwości realizacji projektów dających takie możliwości. Biorąc pod uwagę głosy podnoszone podczas panelu ekspertów zwracające uwagę na konieczność wspierania współpracy między jednostkami badawczo-naukowymi i biznesem jako głównego czynnika stymulującego rozwój regionalnego systemu badań i innowacji, należy zastanowić się nad wzmocnieniem tego właśnie obszaru związanego z budowaniem relacji na linii uczelnie – przedsiębiorstwa.

¹⁵⁹ Por.:

– *Ewaluacja w zakresie oszacowania wartości wskaźnika dotyczącego uczestników znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020*. Raport końcowy, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2019;

– *Wpływ interwencji WRPO 2014+ na zatrudnienie i rynek pracy w województwie wielkopolskim. Identyfikacja wskaźnika Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu*, Raport końcowy, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2019.

Efekty oddziaływania interwencji w ramach RPO WZ

7. Efekty oddziaływania interwencji w ramach RPO WZ

Na rolę funduszy unijnych dysponowanych zarówno w ramach krajowych, jak i regionalnych programów operacyjnych należy patrzeć wieloaspektowo. Takie podejście zostało przyjęte już we wstępie do niniejszego opracowania. Struktura wsparcia przewidzianego w poszczególnych perspektywach finansowych ma bowiem na celu wspieranie szeroko rozumianych procesów rozwojowych. W perspektywie finansowej 2014-2020 fundusze są inwestowane w zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki, poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju oraz w podnoszenie sprawności i efektywności administracji. Najważniejszym celem programów unijnych jest poprawa poziomu życia mieszkańców dzięki wzrostowi gospodarczemu i wzrostowi zatrudnienia¹⁶⁰. W przedmiotowym opracowaniu brane są pod uwagę głównie aspekty powiązane ze wspieraniem innowacyjnego rozwoju zarówno na poziomie przedsiębiorstw, jak i całego regionu. Biorąc przy tym pod uwagę zarówno przeznaczenie wsparcia poddawanego ewaluacji, jak i strukturę jego beneficjentów (w tym potencjalnych oraz nieskutecznych), na efekty interwencji w ramach RPO WZ należy patrzeć z kilku perspektyw. Odnoszą się one zarówno do rozwoju inteligentnych specjalizacji (rozwoju regionalnego), jak i funkcjonowania poszczególnych interesariuszy innowacyjnego rozwoju województwa zachodniopomorskiego (por. rysunek 23). Mają przy tym bezpośredni związek ze strukturą wsparcia poddawanego ewaluacji.

Rysunek 23. Obszary oddziaływania RPO WZ 2014-2020 w kontekście rozwoju innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Opracowanie własne.

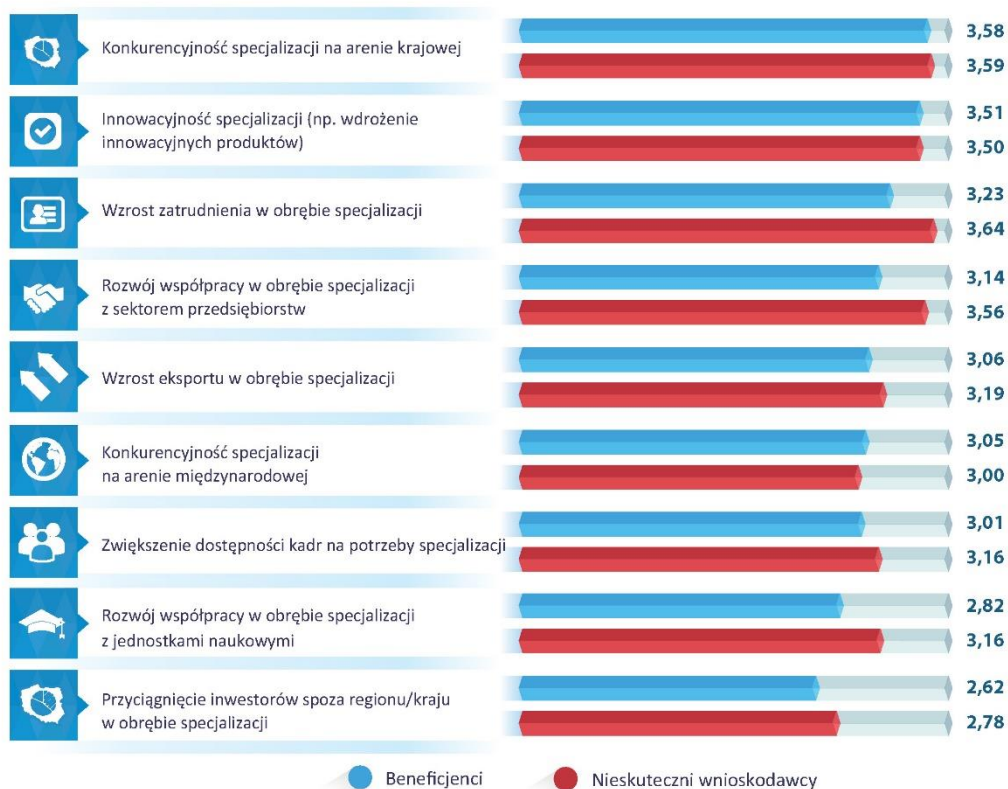
Pierwszym z aspektów branych pod uwagę jest szeroko rozumiany wpływ interwencji RPO WZ 2014-2020 na **rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego**. Jak wskazano we wprowadzeniu, część objętych ewaluacją działań przewidywało wdrażanie nowych rozwiązań tylko i wyłącznie w ramach określonych inteligentnych specjalizacji (działania 1.1.-1.4.), w innych z kolei powiązania z inteligentnymi specjalizacjami uznawano za pożądane lub znaczące. Przesądza to zatem o przyjętym założeniu oddziaływania projektów na regionalne inteligentne specjalizacje, choć i sama struktura wsparcia pozwala na tego rodzaju konkluzję. Koncentruje się ono bowiem na stymulowaniu aktywności badawczo-rozwojowej w regionalnej gospodarce oraz stwarzaniu przedsiębiorstwom możliwości rozwojowych.

Oddziaływanie interwencji RPO WZ na rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji jest najczęściej postrzegana przez pryzmat wzmocnienia konkurencyjności specjalizacji na arenie krajowej. Trzeba jednak brać pod uwagę, że oceny zgłaszane przez respondentów badania, tj. beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ, bazowały na celach projektów, których dotyczyły aplikacje. Tego rodzaju oceny byłyby zatem symptomatyczne, bowiem mogą wskazywać, że przedsiębiorcy z regionu konkurują głównie na rynku krajowym. W mniejszym stopniu interwencja w ramach RPO WZ wpływa na rozwój współpracy w obrębie sektora czy wzmocnienie szeroko rozumianej internacjonalizacji (wzrost eksportu czy podnoszenie konkurencyjności na rynkach zagranicznych). Zwraca uwagę niska pozycja współpracy z jednostkami

¹⁶⁰ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/fundusze-europejskie-w-polsce/>.

naukowymi, co wszak jest jednym z istotnych założeń oferowanego wsparcia (np. działanie 1.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, w przypadku którego niski poziom współpracy był jednym z problemów, których rozwiązaniu służy wsparcie). W niewielkim stopniu wskazuje się także na kwestie związane z przyciąganiem inwestorów, co jednak nie przesądza o braku oddziaływania RPO WZ w tym zakresie. Jest raczej pochodną tego, że oceny w tym przypadku dokonują beneficjenci i nieskuteczni wnioskodawcy, w większości przedsiębiorstwa, które nie podejmowały działań mających takie cele, a poza tym pojawianie się konkurentów branżowych z zewnątrz nie musi leżeć w ich interesie. Trzeba przy tym podkreślić, że założenie oddziaływania Regionalnych Programów Operacyjnych w odniesieniu do wspierania szeroko pojmowanej innowacyjności regionalnych gospodarek miało miejsce już w perspektywie finansowej 2007-2013. W przypadku województwa zachodniopomorskiego wiązało się z oddziaływaniem na gospodarkę, innowacje oraz rozwój technologii i obejmowało około 29% całej alokacji przewidzianej w ramach RPO¹⁶¹.

Wykres 45. Ocena wpływu interwencji na rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”)¹⁶².

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Kolejnym aspektem brany pod uwagę było oddziaływanie RPO WZ na **wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu**. W tym przypadku oceny bazują na odpowiedziach pięciu podmiotów, które zidentyfikowały się w trakcie prowadzonych z nimi wywiadów telefonicznych jako instytucje otoczenia biznesu. Większość (cztery na pięć przypadków) zadeklarowała pozytywny wpływ interwencji na wzmocnienie swojej organizacji. Dla połowy realizacja projektu finansowanego w ramach RPO przyczyniła się do pozyskania wielokrotnych/ciągłych zleceń do realizacji przez organizację, dla pozostałych do realizacji wspólnych przedsięwzięć. Żaden z przedstawicieli IOB nie zadeklarował wpływu interwencji na wymianę wiedzy i doświadczenia. Uzupełnieniem

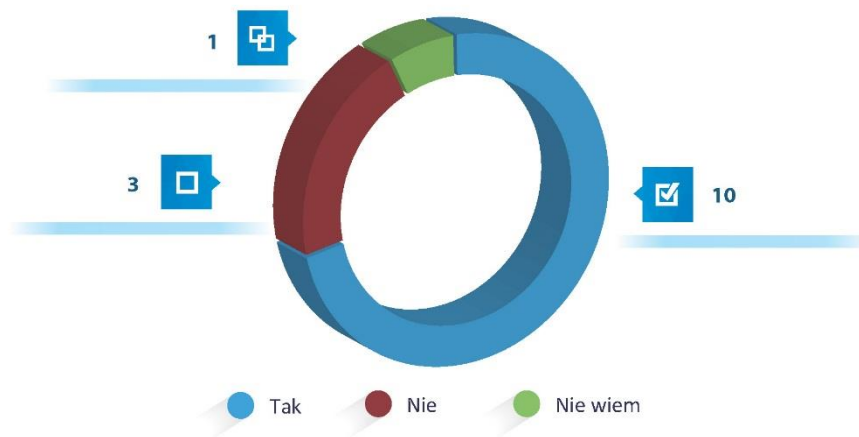
¹⁶¹ Por. M. Kuta-Pałach, (2013), *Regionalne Programy Operacyjne jako źródło finansowania innowacji w województwach*, [w:] Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, t. 22, z. 1, s. 63.

¹⁶² W przypadku nieskutecznych wnioskodawców ocena możliwego wpływu, jeżeli projekt uzyskałby dofinansowanie.

dla dokonanych ocen jest analiza projektów realizowanych przez instytucje otoczenia biznesu¹⁶³. Odnoszą się one głównie do zagadnień związanych z oddziaływaniem na rozwój kapitału ludzkiego (połowa projektów), a niespełna jedna piąta wiąże się z rozwojem usług skierowanych do MŚP. Miały one głównie na celu wspieranie regionalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu partnerów biznesowych zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych. W jednym tylko przypadku – projekt Szczecińskiego Parku Naukowo-Technologicznego – wsparcie ma doprowadzić do wykreowania nowego obszaru usług skierowanych do przedsiębiorstw. Chodzi o rozwój specjalistycznych usług doradczych na rzecz przedsiębiorstw, w szczególności dotyczących sfery B+R+I, choć trudno o jednoznaczną ocenę, czy usługi te będą cieszyły się zainteresowaniem przedsiębiorców w sytuacji, kiedy nie będą finansowane z funduszy UE. Jak bowiem wskazano podczas panelu eksperckiego, symptomatyczne jest podejście reprezentowane przez przedsiębiorców, zgodnie z którym fundusze UE i wsparcie instytucji otoczenia biznesu powinny mieć charakter stały. Ich podstawową rolą jest jednak akceleracja procesów rozwojowych w przedsiębiorstwach po to, żeby w przyszłości mogły samodzielnie realizować swoje plany biznesowe.

Biorąc pod uwagę specyfikę realizowanych projektów, można uznać, że są to działania bez wątpienia przydatne z punktu widzenia regionalnej gospodarki. Oddziaływanie na system kształcenia zawodowego, stymulowanie procesów uczenia się przez całe życie czy wspieranie przedsiębiorców w pozyskiwaniu partnerów biznesowych to przedsięwzięcia użyteczne z punktu widzenia regionalnej gospodarki, w dodatku przedsięwzięcia o oddziaływaniu długofalowym. Trzeba jednak podkreślić, że w ograniczonym stopniu przyczyniają się one do wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu, oczywiście wzmocnienia rozumianego jako budowanie potencjału rozwojowego organizacji. Potwierdza się tym samym opinia zgłoszona w trakcie wywiadów pogłębionych, zgodnie z którą fundusze UE są do pewnego stopnia dla instytucji otoczenia biznesu narzędziem umożliwiającym realizację ich funkcji.

Wykres 46. Ocena wpływu wsparcia na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=14).

Uczestniczący w badaniu przedstawiciele 14 jednostek samorządu terytorialnego zostali zapytani o oddziaływanie RPO WZ na **wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego**. W większości przypadków (10 na 14) uznali, że tego rodzaju oddziaływanie ma miejsce. Najwyższe oceny zostały przy tym przyznane oddziaływaniu polegającemu na stworzeniu nowych stref inwestycyjnych, czyli formy infrastruktury najbardziej bezpośrednio oddziałującej na potencjalnych inwestorów. Trzeba jednak podkreślić, że projekty wiążące się

¹⁶³ Do analizy brane były pod uwagę tylko te projekty, w przypadku których projektodawca został wprost określony jako instytucja otoczenia biznesu. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że instytucje otoczenia biznesu występowały także jako podmioty zarządzające terenem inwestycyjnym. Dodatkowo role instytucji otoczenia biznesu mogą także pełnić jednostki badawczo-naukowe. Były one jednak rozpatrywane jako odrębne kategorie beneficjentów RPO WZ.

z tego rodzaju działaniami polegającymi na bezpośrednim wpływniu na podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej stanowiły jedną piątą spośród analizowanych działań. Polegały głównie na dozbrajaniu terenów inwestycyjnych i były realizowane przede wszystkim przez samorzady gminne. Większość projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (ponad trzy czwarte) wiązała się nie z oddziaływaniem na infrastrukturę, ale kapitał ludzki (systemy kształcenia). Widać zatem, że po stronie administracji samorządowej mamy do czynienia ze świadomością odnośnie znaczenia czynników rozwoju gospodarczego i roli kapitału ludzkiego.

Wykres 47. Ocena wpływu wsparcia na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a 5 – „bardzo duży wpływ”).

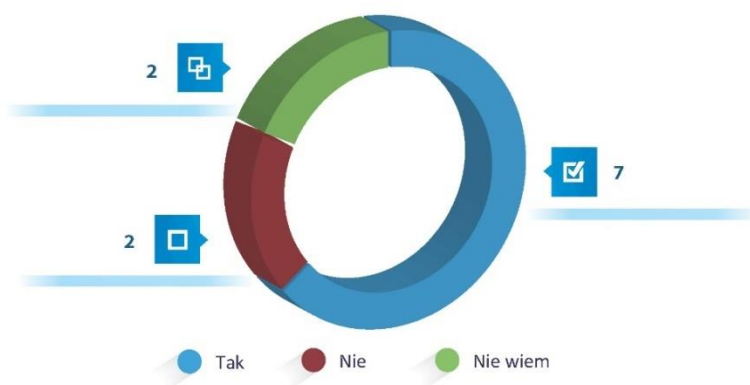
Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami – JST (n=10).

Ostatnie z aspektów branych pod uwagę są ze sobą powiązane – **rozwój kooperacji między nauką a biznesem** oraz **rozwój działalność B+R+I pozostają w ścisłej zależności**. Oceny były przy tym dokonywane przez dwie grupy respondentów, czyli jednostki naukowe i przedsiębiorstwa. Część zagadnień związanych z tym aspektem była już opisywana w raporcie. Z dokonanej analizy wynikało, że ponad połowa beneficjentów RPO WZ biorących udział w badaniu współpracowała z jednostkami naukowymi w regionie, co mogło być w dużej mierze pochodną wymogów stawianych podmiotom aplikującym o fundusze UE. Współpraca polegała przy tym głównie na korzystaniu z doradztwa i realizacji wspólnych projektów badawczo-rozwojowych (por. rozdział 4.2.). Również w przypadku niemal dwóch trzecich nieskutecznych wnioskodawców (17 na 27 tego rodzaju podmiotów) projekt w sytuacji uzyskania dofinansowania mógłby taką współpracę inicjować. Wydaje się zatem, że przyjęte w założeniach Regionalnych Programów Operacyjnych założenie narzucające konieczność podejmowania współpracy z jednostkami naukowymi przynosi wskazane rezultaty choć w ograniczonym zakresie. Nie można jednak wykluczać sytuacji, w której możliwość zawierania podobnych partnerstw między przedsiębiorstwami w jeszcze większym stopniu prowadziłaby do stymulowania działalności badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach i wspierania rozwoju innowacyjności.

Do nieco innych obserwacji, jeśli chodzi o diagnozę stanu współpracy, prowadzą wywiady przeprowadzone z przedstawicielami jednostek naukowych (n=11). Co prawda większość z nich (7 na 11) współpracuje z przedsiębiorstwami, jednak to nie projekty finansowane z RPO WZ były zdaniem większości przedstawicieli stymulatorem tej współpracy. Okazuje się więc, że procesy kooperacyjne w regionalnym ekosystemie innowacji zachodzą niezależnie od interwencji podejmowanej przez administrację samorządową w ramach dostępnych narzędzi wspierania. Warto jednakże w kontekście przedmiotu ewaluacji podkreślić, że jednym z warunków otrzymania dofinansowania w działaniu 1.3. było powiązanie z rzeczywistym potencjałem i konkretnymi potrzebami badawczo-rozwojowymi zachodniopomorskich przedsiębiorstw. Dodatkowo oceniane było posiadanie podpisanych listów intencyjnych, umów o współpracy. Biorąc pod uwagę powyższe, w większości przypadków jednostki naukowe przed projektem taką współpracę nawiązywały po to, by zasadna była realizacja projektu.

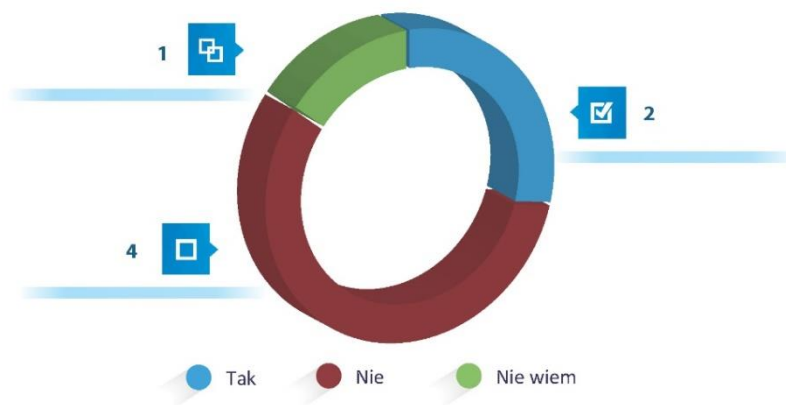
Same projekty mają ograniczoną moc oddziaływania z uwagi na fakt, że wiąże się z nimi szereg obaw po stronie przedsiębiorców odnośnie do realizacji samych projektów, jak też sama specyfika projektów badawczo-rozwojowych rozciągniętych często w czasie. Z punktu widzenia przedsiębiorców, którzy oczekują szybkich efektów biznesowych, takie aspekty mogą w dużym stopniu ograniczać ich zaangażowanie w tego rodzaju działania. Opory czy brak zainteresowania są tym większe, że efekty prac badawczo-rozwojowych mogą przynieść efekty inne od założonych, a dodatkowo wdrożenia są obarczone ryzykiem niepowodzenia. Zresztą ograniczenia rozwoju kooperacji pomiędzy nauką i biznesem mogą tkwić także po stronie uczelni i wiązać się np. z ograniczeniami w wynagradzaniu kadry naukowej oraz zmianami ustawy o szkolnictwie wyższym. Aspekty te zostały szerzej opisane w podrozdziale poświęconym ocenie możliwości osiągnięcia założonych wskaźników produktu i rezultatu.

Wykres 48. Czy jednostka naukowa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami – jednostki naukowe (n=11).

Wykres 49. Współpraca pomiędzy jednostką naukową a sektorem przedsiębiorstw pojawiła się w wyniku realizacji projektu.

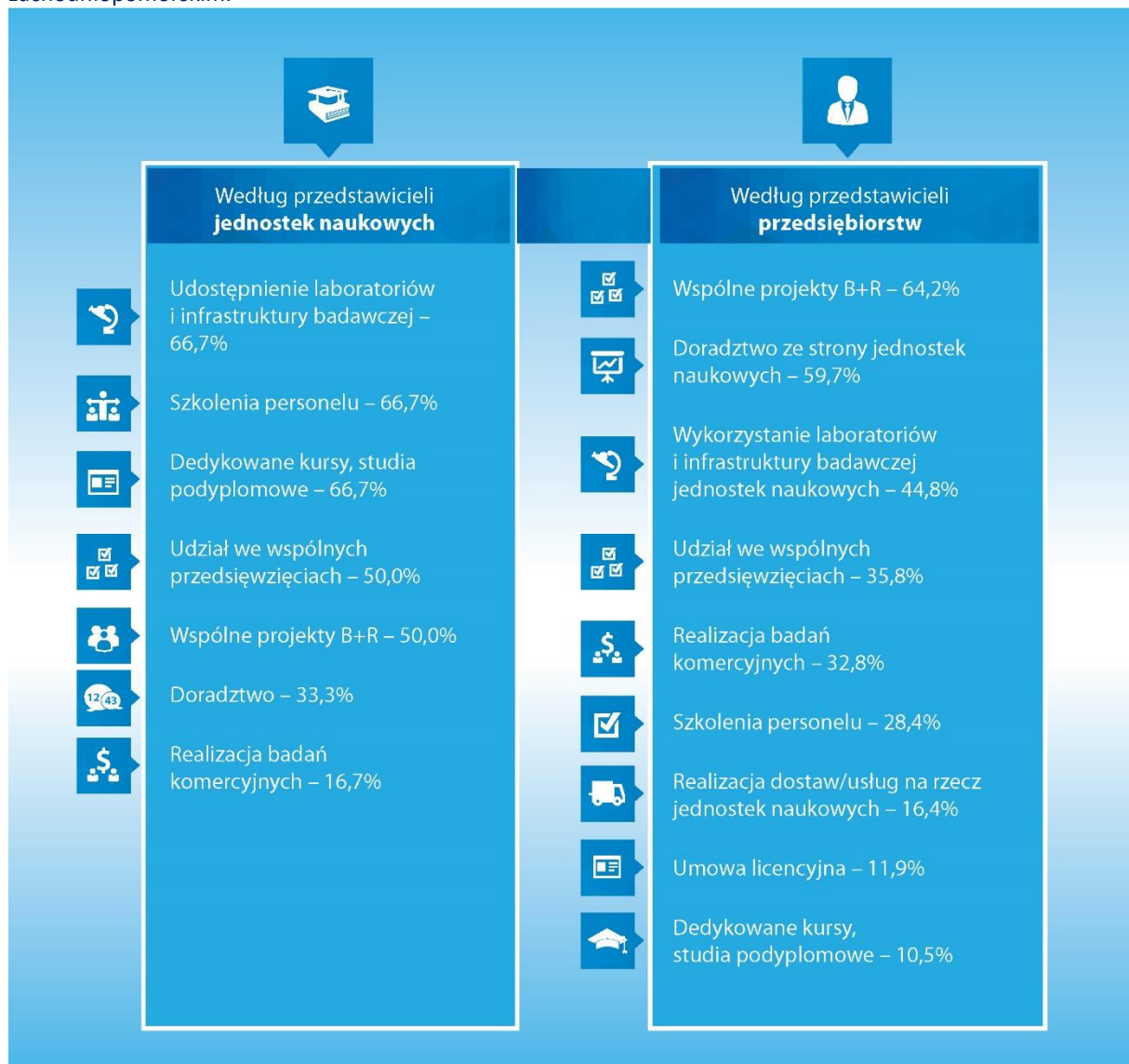

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami – jednostki naukowe współpracujące z sektorem przedsiębiorstw (n=7).

Co trzecia z badanych jednostek naukowych posiada ponadto wydzieloną komórkę odpowiedzialną za współpracę z sektorem przedsiębiorstw.

Najczęstszym obszarem współpracy jest udostępnianie laboratoriów i infrastruktury badawczej oraz szeroko rozumiane korzystanie z oferty dydaktycznej (w tym szkolenia personelu).

Rysunek 24. Obszary współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Badania CAWI/CATI z przedsiębiorstwami (beneficjenci współpracujący z jednostkami naukowymi, n=67) oraz jednostkami naukowymi (n=7).

Nieco więcej informacji na temat zakresu i przebiegu współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i uczelniami dostarcza analiza wypowiedzi respondentów wywiadów pogłębionych. Co prawda potwierdza się co do zasady, że większość współpracy opiera się na wymianie wiedzy czy korzystaniu ze sprzętu laboratoryjnego, którego zakup i utrzymanie dla przedsiębiorstw, nawet tych dużych, jest zwyczajnie nieopłacalne. Przedstawiciele przedsiębiorstw wskazują jednocześnie na inne aspekty, które wiążą się z ograniczeniami tej współpracy i jej brakiem bądź niską efektywnością. Wiąże się ona z niedopasowaniem oczekiwań przedsiębiorców co do efektów współpracy. Nie znaczy to oczywiście, że po stronie jednostek naukowych mamy do czynienia z niewystarczającymi kompetencjami. Problemem wydaje się raczej brak wzajemnej świadomości odnośnie do potrzeb i oczekiwań oraz możliwości ich zaspokojenia przez jednostki naukowe. Jak podkreślono w trakcie dyskusji eksperckiej, kluczowym aspektem w tym zakresie jest wspieranie współpracy pomiędzy uczelniami i biznesem. Same inwestycje w infrastrukturę badawczą uczelni nie muszą automatycznie przekładać się w podniesienie innowacyjności firm. Kluczowym aspektem poza samym wyposażaniem uczelni w aparaturę czy laboratoria jest umiejętność przełożenia badań w przygotowywanie rozwiązań dla biznesu i podejmowanie

współpracy z przedsiębiorstwami. Ważny jest zatem popyt na usługi badawczo-rozwojowe. Kluczowa, a z pewnością bardzo istotna jest tu rola takich instytucji jak centra transferu technologii.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, RPO WZ bez wątpienia oddziałuje zarówno na regionalne inteligentne specjalizacje, jak i poszczególne składowe procesów rozwojowych. Trzeba jednakże pamiętać, że wpływ ten należy rozpatrywać w kategoriach inicjowania określonych procesów na bazie wykorzystania funduszy UE dysponowanych za pośrednictwem RPO WZ. Wywołuje to niejako w przypadku korzystających z nich podmiotów, niezależnie od ich charakteru (przedsiębiorstwa, IOB, jednostki badawczo-naukowe czy administracja samorządowa), konieczność samodzielnego podejmowania działań na bazie efektów zrealizowanych projektów. W przypadku uczelni będzie to wspomniana wyżej aktywność na rzecz pozyskiwania partnerów biznesowych, w przypadku IOB przygotowanie i świadczenie usług w trybie komercyjnym, z kolei przy administracji samorządowej możemy założyć podejmowanie aktywności np. w zakresie pozyskiwania inwestorów na bazie zrealizowanych projektów infrastrukturalnych. Na wskazane wyżej efekty należy zatem patrzeć w kategoriach efektów krótkoterminowych, rozpatrywać jako bezpośrednie skutki wykorzystania dostępnego finansowania.

Efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji

8. Efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji

8.1. Niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji

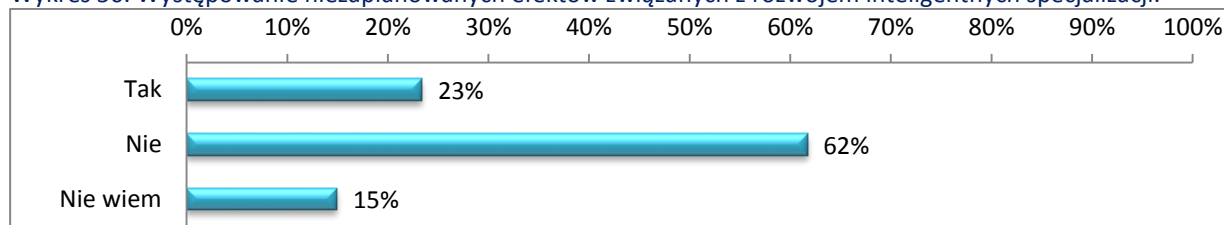
Cele regionalnego systemu innowacji, którego narzędziem jest m.in. RPO WZ 2014-2020, starano się realizować m.in. poprzez wyodrębnienie i skoncentrowanie wsparcia na kluczowe branże dla rozwoju województwa zachodniopomorskiego, tj. Regionalne Inteligentne Specjalizacje. Zakładane efekty w oparciu o cele wsparcia RPO WZ 2014-2020 to m.in.¹⁶⁴:

- Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw;
- Zwiększone wykorzystanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce;
- Zwiększone zastosowanie innowacji w MŚP;
- Lepsze warunki dla rozwoju MŚP;
- Wzrost przedsiębiorstw z sektora MŚP, u których nastąpił wzrost konkurencyjności i kondycji;
- Zwiększenie liczby nowo utworzonych przedsiębiorstw oraz miejsc pracy w tych przedsiębiorstwach;
- Wzrost poziomu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej;
- Wzrost efektywności kształcenia zawodowego i jego dostosowanie do wymogów regionalnego rynku pracy, zwiększając szanse na zatrudnienie;
- Lepsze kwalifikacje i umiejętności uczniów;
- Lepsze warunki kształcenia zawodowego.

Patrząc na cele projektów, widać, że efekty części z nich będzie można odbierać w dłuższej perspektywie czasowej. Dotyczy to chociażby wszelkiego rodzaju projektów zakładających wspieranie systemów kształcenia. To zastrzeżenie jest istotne do prawidłowej oceny przedmiotowego zagadnienia.

Realizując działania zawarte w RPO WZ, można się było jednak spodziewać osiągnięcia szeregu niezaplanowanych efektów, tj. wartości dodanej zarówno na poziomie poszczególnych beneficjentów, ich bezpośredniego otoczenia, a także gospodarki lokalnej i regionalnej. Spośród badanych beneficjentów niezaplanowane efekty realizowanego projektu zauważyła niemal jedna czwarta (23%).

Wykres 50. Występowanie niezaplanowanych efektów związanych z rozwojem inteligentnych specjalizacji.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

W podziale na poszczególne obszary specjalizacji niezaplanowane efekty wdrażania RIS występowały najczęściej w specjalizacji *Produkty oparte na technologiach informacyjnych* oraz *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe*, a nieco rzadziej (w przypadku około jednej trzeciej projektów) w specjalizacji *Zaawansowane wyroby metalowe* i *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*. Żadnych dodatkowych efektów nie odnotowano w specjalizacji *Multimodalny transport i logistyka*. Zauważyć należy, że projekty realizowane przez JST (zdaniem respondentów) nie przynoszą żadnych dodatkowych efektów. W przypadku beneficjentów, którzy realizowali projekty nie dotyczące żadnej ze specjalizacji, częściowo pojawiły się dodatkowe efekty, co jest o tyle istotne, że są to podmioty cenne dla regionalnego systemu innowacji takich jak szkoły i placówki oświatowe, instytucje szkoleniowe oraz instytucje otoczenia biznesu.

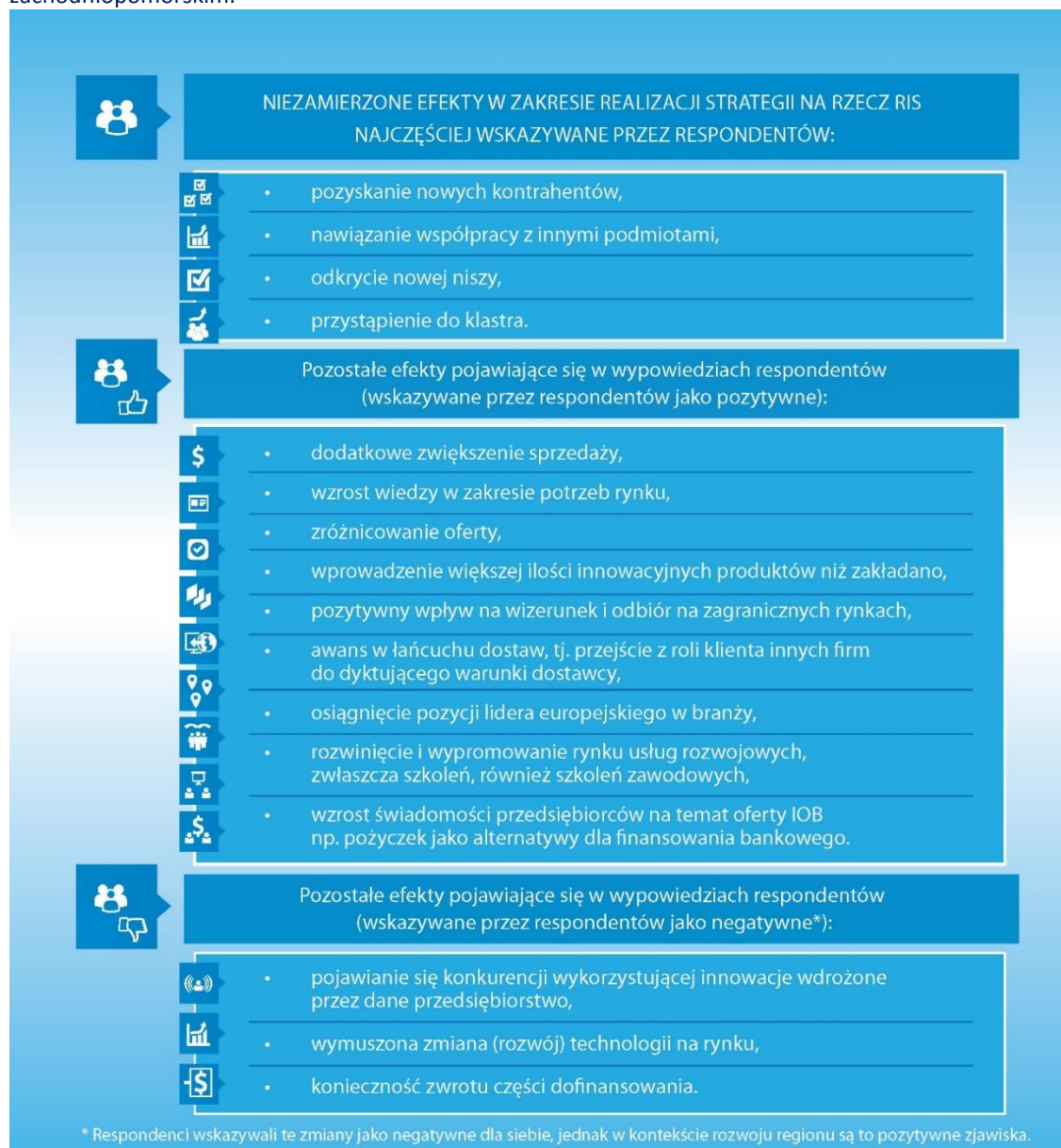
¹⁶⁴ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WZ 2014-2020, wersja 42.0.

Tabela 59. Występowanie niezaplanowanych efektów związanych z rozwojem inteligentnych specjalizacji w podziane na RIS u beneficjentów realizujących projekty w ramach RPO WZ.

Specjalizacja	Występowanie niezaplanowanych efektów	
	Tak	Nie/Nie wiem
Multimodalny transport i logistyka	0%	100%
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	33%	67%
Opakowania przyjazne środowisku	13%	88%
Produkty drzewno-meblarskie	21%	79%
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	17%	83%
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	41%	59%
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	40%	60%
Zaawansowane wyroby metalowe	35%	65%
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	16%	84%
JST	0%	100%

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Rysunek 25. Obszary oddziaływania RPO WZ 2014-2020 w kontekście rozwoju innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wywiadów z beneficjentami.

Jeśli chodzi o strukturę samych efektów, to prezentuje je rysunek 25 „Obszary oddziaływania RPO WZ 2014-2020 w kontekście rozwoju innowacyjności w województwie zachodniopomorskim”.

Respondenci wskazują też na negatywne ich zdaniem efekty realizacji projektu i szerzej strategii rozwoju innowacji. Podkreślają chociażby pojawienie się nowej konkurencji, zmiany technologii na rynku, a także konieczność zwrotu części dofinansowania. W odniesieniu do ostatniego aspektu trzeba jednak mieć na uwadze, że konieczność zwrotu mogła wynikać z różnych przyczyn, w tym także leżących po stronie samych beneficjentów.

Wskazania przedsiębiorstw pokazują efekty, jakie niesie lub może za sobą nieść realizacja RIS3 dla całego rynku i regionu. Przedsiębiorstwa, wprowadzając innowacje, kształtują rynek regionalny, powodując u innych przedsiębiorców świadomość pojawienia się konkurencji czy zmiany technologii i wymuszając konieczność podjęcia działań. Wdrażanie działań wpisujących się w RIS3 należy zatem traktować również jako czynnik stymulujący zachowanie rynku w obszarze postępu innowacyjnego.

Na pytanie, czy cele postawione w zakresie rozwoju RIS mogą być realizowane również bez udziału środków RPO WZ, można spróbować odpowiedzieć, analizując losy wnioskodawców nieskutecznych. Dane mówią, że spośród 1075 projektów złożonych do dofinansowania w ramach RPO WZ (dotyczy osi priorytetowych powiązanych z RIS3) 482 projektów nie udało się dofinansować, w tym 337 w OP I, najbardziej powiązanej z RIS, w tym 250 projektów z wprost przypisaną inteligentną specjalizacją. Taki stan zjawiska może z jednej strony sugerować duże znaczenie interwencji w ramach RPO WZ dla stymulowania rozwoju regionalnego systemu innowacji. Potwierdza to dokonane wcześniej obserwacje odnoszące się do ograniczeń rozwoju innowacyjności w zachodniopomorskich przedsiębiorstwach, zgodnie z którymi specyfika inwestycji w rozwój innowacji (działania badawczo-rozwojowe) obarczona ryzykiem niepewności oraz odroczeniem efektu biznesowego zniechęca przedsiębiorstwa do inwestowania własnych zasobów. W tym obszarze zatem uwidacznia się rola środków publicznych, które w istotny sposób zwiększają gotowość przedsiębiorstw do działań na rzecz rozwoju innowacji. Ich brak z kolei ma – jak widać – właściwości hamujące ten proces.

Poniższa tabela prezentuje sytuację w podziale na poszczególne specjalizacje.

Tabela 60. Liczba beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w podziale na inteligentne specjalizacje.

Inteligentna specjalizacja	Beneficjent	Liczba nieskutecznych wnioskodawców
Multimodalny transport i logistyka	1	5
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	16	14
Opakowania przyjazne środowisku	27	21
Produkty drzewno-meblarskie	28	25
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	47	46
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	46	47
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	42	30
Zaawansowane wyroby metalowe	82	62
Ogółem	289	250

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Realizacja części przygotowanych projektów mogłaby mieć wpływ na efekty wdrażania RIS3. Analizując skalę zjawiska (289 skutecznych wnioskodawców wobec 250 nieskutecznych), problem wydaje się dosyć istotny. Podczas badań pogłębionych przyczyny odrzucenia projektów, które wymieniali respondenci, to w dużej części przypadków błędy formalne. Błędy leżały po stronie wnioskodawców i zgodnie z regułami konkursu projekty należało odrzucić, jednak samo przedsięwzięcie mogło być cenne. Powyższe koresponduje z głosami przedsiębiorców i IOB o znacznym stopniu skomplikowania procedur i wymagań formalnych w procesie aplikowania o fundusze. Przedstawiciele IOB wskazują, że przedsiębiorcy nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie i korzystają z wyspecjalizowanych firm doradczych. Co istotne, większość nieskutecznych wnioskodawców, z którymi rozmawiano w trakcie wywiadów pogłębionych, korzystała z usług zewnętrznych

w tym zakresie i mimo to błędy zostały popełnione. Obszar wymaga więc usprawnienia. Wydaje się, że kierunek zmian wskazali członkowie KOP, z którymi prowadzono wywiady, wskazując na znaczne skomplikowanie wniosku aplikacyjnego, np. niepotrzebne powielanie treści we wniosku ze studium wykonalności. Jako wzorcowy wskazano wzór wniosku stosowany w województwie wielkopolskim.

Analizując poszczególne specjalizacje, widoczny jest fakt niskiej podaży projektów w specjalizacji *Multimodalny transport i logistyka*. Niewątpliwie jest to jedna z kluczowych gałęzi gospodarki województwa z uwagi na położenie geograficzne województwa. W jaki sposób więc wytłumaczyć tak niskie zainteresowanie przedstawicieli tej specjalizacji w pozyskiwaniu środków? Niewątpliwie barierą są reguły pomocy publicznej i limity oraz wyłączenia dla branży transportowej. Również branża (głównie transport) jest postrzegana jako dosyć konserwatywna. Przedstawiciele IOB postulują szersze wzmacnianie rozwoju tej specjalizacji poprzez wsparcie start-upów, które bardziej dynamicznie i odważnie wprowadzają innowacje.

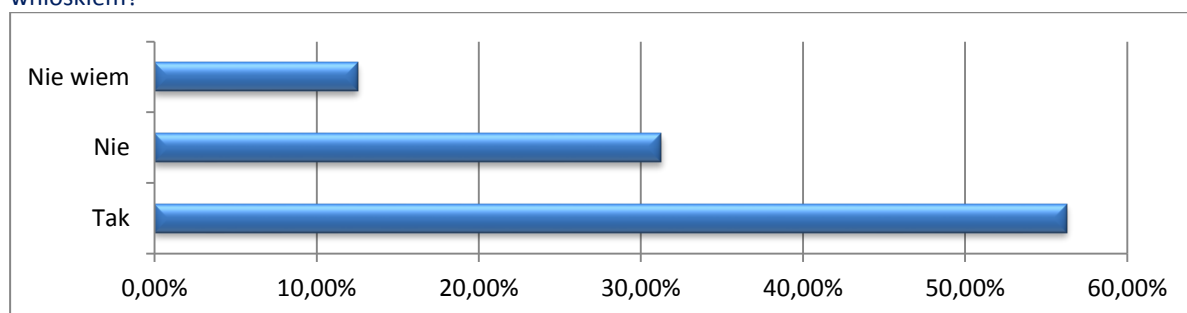
Przyczyną dosyć niskiej podaży projektów ze specjalizacji *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* może być również konserwatywność tej branży oraz powiązanie z rolnictwem i możliwość korzystania przez część producentów ze środków oferowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Wśród ubiegających się o dofinansowanie projektów ze specjalizacji: *Opakowania przyjazne środowisk, Produkty drzewno-meblarskie, Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej i Produkty oparte na technologiach informacyjnych* obserwujemy niemal taką samą liczbę skutecznych wnioskodawców i nieskutecznych. Odsetek sukcesu wynosi więc około 50%. Jedną z przyczyn dosyć dużego odsetka projektów odrzuconych w tych specjalizacjach może być fakt dużego rozdrobnienia w tych branżach i występowanie wielu małych i średnich podmiotów, które dysponują mniejszym potencjałem do samodzielnego pozyskania i realizacji projektów.

W specjalizacjach: *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe* oraz *Zaawansowane wyroby metalowe* obserwujemy dosyć dużą podaż pomysłów oraz większą skuteczność wnioskodawców. Obraz przyczyn tego stanu rzeczy wyłonił się w trakcie wywiadów pogłębionych, gdyż przedstawiciele tych branż to stosunkowo duże podmioty zatrudniające samodzielnie wykwalifikowany personel ds. zarządzania projektami oraz podejmujące współpracę z jednostkami badawczymi.

Badanie wskazuje, że większość (niemal dwie trzecie) spośród nieskutecznych wnioskodawców mimo wszystko realizuje przedmiot projektu.

Wykres 51. Czy pomimo braku wsparcia podjęli albo podejmą Państwo realizację przedsięwzięcia objętego wnioskiem?

Źródło: Badania CAWI/CATI z nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Analiza projektów realizowanych poza środkami RPO WZ pokazuje, że podmioty powiązane z RIS w mniejszym stopniu podejmują realizację projektów z innych środków. Niska liczebność respondentów z poszczególnych grup nie pozwala jednak wysnuć jednoznacznych wniosków. Podmioty niepowiązane z konkretną specjalizacją w większości realizują projekty inwestycyjne. To są – jak zostało wspomniane – szkoły, placówki oświatowe czy IOB, a więc w dużej mierze bazujące na środkach publicznych. Te inwestycje mają więc związek z systemem kształcenia czy, w przypadku IOB, mogą odnosić się do działań na rzecz przedsiębiorców. Zaniechana jest głównie realizacja projektów tzw. miękkich z komponentem szkoleniowym. Jednocześnie większość projektodawców deklaruje, że realizacja przedsięwzięcia będzie miała mniejszy zakres, niż pierwotnie

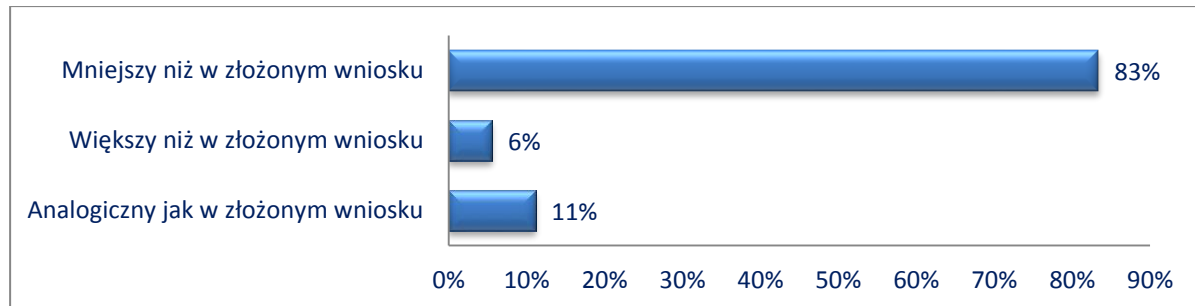
planowano. Zaangażowanie środków dotacyjnych pozwala znacząco zwiększyć skalę przedsięwzięcia w stosunku do możliwości własnych przedsiębiorcy.

Tabela 61. Liczba nieskutecznych wnioskodawców według inteligentnych specjalizacji, którzy realizują lub będą realizowali projekty pomimo braku dofinansowania wnioskowanego projektu.

Inteligentna specjalizacja	Tak	Nie	Nie wiem	Tak	Nie	Nie wiem
	%			n		
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	100%	0%	0%	1	0	0
Zaawansowane wyroby metalowe	40%	40%	20%	2	2	1
Produkty drzewno-meblarskie	0%	0%	100%	0	0	1
Opakowania przyjazne środowisku	100%	0%	0%	2	0	0
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	100%	0%	0%	1	0	0
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	50%	50%	0%	2	2	0
Multimodalny transport i logistyka	0%	0%	100%	0	0	1
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	100%	0%	0%	1	0	0
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	56%	38%	6%	9	6	1

Źródło: Badania CAWI/CATI z nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Wykres 52. Zakres realizowanego przedsięwzięcia w stosunku do zakresu określonego we wniosku o dofinansowanie.

Źródło: Badania CAWI/CATI z nieskutecznymi wnioskodawcami (n=18).

Niewielka liczba badanych wskazuje, że przedsięwzięcie będzie zrealizowane w identycznym wymiarze lub będzie zrealizowane w większym zakresie. W rozbudowanych wywiadach respondenci podkreślali również fakt, że projekty w dużej części musiały być rozłożone w czasie i ich realizacja podzielona na mniejsze etapy. W jednym przypadku brak otrzymania dofinansowania zagroził bytności firmy. Miało to związek z tym, że wnioskodawca rozpoczął realizację projektu z własnych środków, a otrzymana dotacja miała być refundacją. Przedsiębiorca zmuszony był zaciągnąć znaczne zobowiązania, które w efekcie doprowadziły do konieczności wdrożenia w przedsiębiorstwie planu naprawczego.

Tabela 62. Źródła finansowania projektów poza RPO WZ.

Źródła finansowania	Tak
Zwrotne Instrumenty finansowe (np. pożyczki i kredyty)	83%
Środki własne	78%
Dotacje z innych źródeł	11%

Źródło: Badania CAWI/CATI z nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

W zakresie źródeł finansowania projektów, poza dofinansowaniem z RPO WZ, najczęstszymi źródłami są pożyczki i kredyty oraz środki własne. Warto przy tym podkreślić, że 67% przedsiębiorców finansuje projekty, stosując montaż finansowy i posiłkując się dwoma lub trzema źródłami. Środki własne jako jedyne źródło finansowania przedsięwzięcia wskazuje tylko 16% badanych. Może to świadczyć o niskim potencjale przedsiębiorstw z województwa zachodniopomorskiego do finansowania działań rozwojowych z własnych środków lub awersji do korzystania z własnych środków, na rzecz finansowania zewnętrznego, licząc na wystąpienie efektu dźwigni finansowej. Bez środków z dotacji realizowane projekty są rozłożone w czasie lub realizowane w mniejszym zakresie. Część przedsiębiorstw nie ma potencjału do realizacji projektów we

wskazanym zakresie we wniosku o dofinansowanie i nawet realizacja projektu z dofinansowaniem może stanowić dla nich zagrożenie. Przedsiębiorcy podkreślali znaczną obawę w zakresie realizacji projektów z uwagi na niepewność przepisów, procedur i ich niską wiedzę w tym zakresie. Błędy popełnione na etapie realizacji projektu, skutkujące kosztami niekwalifikowalnymi, mogą być znacznym ryzykiem dla przedsiębiorcy. Podkreślali oni konieczność zniwelowania tego ryzyka poprzez m.in. zwiększoną pomoc doradczą ze strony instytucji rozliczających oraz uproszczenie procedur i wymagań.

8.2. Ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji z punktu widzenia produktów i rezultatów

System monitorowania wskaźników RPO WZ dostarcza najwięcej informacji w zakresie realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji z punktu widzenia produktów i rezultatów. Monitorowane wartości wskaźników na bieżąco dostarczają informacji o stopniu osiągnięcia wskaźników. Wskaźniki określone w RPO WZ częściowo pokrywają się ze wskaźnikami wskazanymi w Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+, dlatego też można dokonać częściowej analizy wpływu wskaźników osiąganych w RPO WZ na strategię wdrażania RIS. Niemniej jednak analiza w obecnym momencie może być ograniczona ze względu na zmiany w systemie monitorowania wskaźników, tj.:

- radykalna zmiana sytuacji gospodarczej w trakcie wdrażania budżetu UE 2014-2020 i rezygnacja z niektórych działań,
- renegecje programu, przesunięcia środków między osiami,
- problemy w monitorowaniu niektórych wskaźników.

Stopień osiągnięcia wskaźników i ich szacowana wartość na rok 2023 przedstawia poniższa tabela. Wyróżniono w niej wskaźniki szczególnie istotne dla realizacji strategii z uwagi na ich zbieżność ze wskaźnikami wskazanymi w RIS3 jako monitorującymi efektywność wdrażania strategii.

Tabela 63. Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego wraz z procentem realizacji i planowanym odsetkiem do osiągnięcia do 2023 roku.

Fundusz	PI	OP	Wskaźnik	Jednostka miary	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r. ¹⁶⁵	Wartość aktualna (na dzień 30.09.2019)
EFRR	01a	RPZP.01.00.00	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	100%	33%
EFRR	01a	RPZP.01.00.00	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej	EPC	46%	0%
EFRR	01a	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju	EUR	4%	4%
EFRR	01b	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	203%	124%
EFRR	01b	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	206%	124%
EFRR	01b	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	30%	10%
EFRR	01b	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI)	szt.	90%	0%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Powierzchnia przygotowanych terenów	ha	95%	36%

¹⁶⁵ Na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie/wydanych decyzji. Wartości szacowane nie dotyczą wskaźników realizowanych w ramach EFS.

Fundusz	PI	OP	Wskaźnik	Jednostka miary	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r. ¹⁶⁵	Wartość aktualna (na dzień 30.09.2019)
			inwestycyjnych			
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	54%	38%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	31%	25%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje	szt.	100%	0%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	szt.	58%	46%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	10%	0%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	83%	55%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)	EUR	81%	0%
EFRR	03a	RPZP.01.00.00	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez IOB	szt.	0%	0%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI)	szt.	81%	22%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	29%	24%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje	szt.	100%	21%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI)	EUR	64%	48%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)	EUR	87%	9%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach	EPC	384%	115%
EFRR	03c	RPZP.01.00.00	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku	szt.	137%	49%
EFS	08iii	RPZP.06.00.00	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	-	0%
EFS	08iii	RPZP.06.00.00	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	100%	0%
EFS	08iii	RPZP.06.00.00	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.	83%	0%
EFS	08v	RPZP.06.00.00	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoby	93%	69%
EFS	08v	RPZP.06.00.00	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	43%	45%
EFS	08v	RPZP.06.00.00	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	30%	94%

Fundusz	PI	OP	Wskaźnik	Jednostka miary	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r. ¹⁶⁵	Wartość aktualna (na dzień 30.09.2019)
EFS	08v	RPZP.06.00.00	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	47%	59%
EFS	08v	RPZP.06.00.00	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	%	-	111%
EFS	09v	RPZP.07.00.00	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	154%	134%
EFS	09v	RPZP.07.00.00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	%	-	76%
EFS	09v	RPZP.07.00.00	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	szt.	111%	68%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	osoby	218%	120%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoby	52%	35%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	87%	42%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	166%	141%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	292%	225%
EFS	10iv	RPZP.08.00.00	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	%	-	2%
EFRR	10a	RPZP.09.00.00	Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej	szt.	117%	100%
EFRR	10a	RPZP.09.00.00	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	szt.	117%	19%
EFRR	10a	RPZP.09.00.00	Liczba wspartych instytucji popularyzujących naukę i innowacje	szt.	29%	14%
EFRR	10a	RPZP.09.00.00	Liczba odwiedzających instytucje popularyzujące naukę i innowacje w zorganizowanych grupach szkolnych	osoby	226%	9%
EFRR	10a	RPZP.09.00.00	Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej	osoby	129%	9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

Na moment przygotowania raportu stan kontraktacji projektów w ramach RPO WZ nie został zakończony. W 2020 r. planowane są kolejne konkursy. Poniższa tabela wskazuje na działania, w ramach których dostępne są środki na kolejne konkursy w 2020 roku.

Tabela 64. Pozostała pula środków na nabory w 2020 r. wobec zaplanowanych alokacji.

Działanie	Pozostała pula środków (nabory 2020)
01.01	8 mln EUR
01.02	5 mln EUR
01.03	brak
01.05	brak
01.06	brak
01.07	brak
01.08	brak
01.10	brak
01.11	brak
01.12	brak
01.13	2 mln EUR
01.14	0,5 mln EUR
01.15	1,5 mln EUR
01.16	brak
06.01	brak
07.04	brak
08.06	7,8 mln EUR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez zamawiającego.

W związku z powyższymi danymi wskaźniki, które mają jeszcze szansę, aby być osiągnięte na wyższym poziomie, to:

1. Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie,
2. Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje,
3. Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi,
4. Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw,
5. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia,
6. Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu,
7. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS.

Osiągnięcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b wskaźnika „Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie” na poziomie ponad 100% większym niż zakładano związane jest ze zwiększeniem zaplanowanej puli środków na typ projektów – „Małe projekty B+R”. Natomiast zagrożona realizacja wskaźników w zakresie „Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju” związana jest z niechęcią przedsiębiorców do wnoszenia środków w przedsięwzięcia, które wiążą się z dosyć dużymi wymaganiami biurokratycznymi oraz długim czasem realizacji całego projektu, co z punktu widzenia biznesu nie jest efektywne. Przedstawiciel jednostki naukowej uczestniczący w wywiadzie pogłębionym wskazał, że od momentu rozpoczęcia prac planistycznych nad projektem do rozpoczęcia jego realizacji upłynęło pięć lat. W tym czasie przedsiębiorcy deklarujący wniesienie wkładu wycofali swój udział.

Na chwilę obecną stan realizacji wskaźnika „Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi” wynosi 0%, natomiast szacowane jest osiągnięcie na poziomie 90%, co wynika z zakontraktowanych umów. Zarówno przedsiębiorcy, jak i jednostki naukowe wskazują na bariery i trudności we wzajemnej współpracy. Przedstawiciele jednostek naukowych podkreślali:

- niewystarczającą wiedzę przedsiębiorców w zakresie procedur realizacji projektów,
- brak informacji po stronie przedsiębiorców, jakie prace i badania można wykonywać w jednostce,
- niską świadomość w zakresie korzyści, jakie może przynieść współpraca i realizacja prac B+R,
- niski poziom rozwoju przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego.

Opinię obrazuje cytat z badania IDI z jednym z przedstawicieli jednostki naukowej: „nasi przedsiębiorcy są skupieni na innowacji typowo produktowej, zakupem nowej maszyny i rozwojem przedsiębiorstwa niż współpracą z jednostkami naukowymi”. Dowodzi to konieczności podjęcia działań na rzecz zwiększenia

efektywności współpracy pomiędzy uczelniami i biznesem, tj.: zwiększenie świadomości przedsiębiorców w zakresie korzyści i możliwości współpracy oraz wiedzy w zakresie procedur realizacji projektów.

Z drugiej strony przedstawiciele jednostki naukowej zauważają też bariery po stronie jednostki. Są nimi chociażby mało do tej pory uświadamiane ograniczenia w wynagradzaniu kadry naukowej oraz zmiana ustawy o szkolnictwie wyższym. System wynagrodzeń demotywuje kadrę naukową do udziału w projektach z uwagi na wyznaczone limity wynagrodzeń. Pracownik naukowy po osiągnięciu limitu wynagrodzenia (maksymalnej wartości dodatku) nie jest zainteresowany podejmowaniem dodatkowej aktywności, realizacji dodatkowych projektów. Zmniejsza to „podaż” możliwości współpracy. Innym aspektem jest zmiana ustawy o szkolnictwie i zmiana optyki z badań stosowanych na badania podstawowe.

Z punktu widzenia przedsiębiorców główne bariery to:

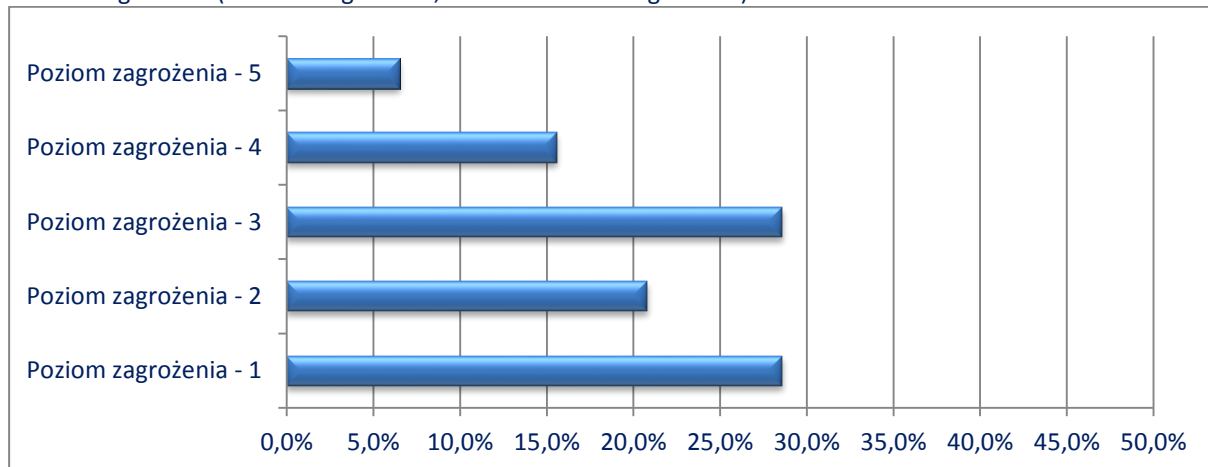
- Brak wiedzy specjalistycznej na uczelniach;
- Niska jakość kształcenia kadr;
- Kwestie nabycia praw własności intelektualnej i przemysłowej;
- Brak zainteresowania współpracą po stronie uczelni.

Na stopień realizacji wskaźnika ma też wpływ fakt, że zdecydowana większość zidentyfikowanej współpracy realizowana jest poza projektami realizowanymi w ramach RPO WZ. Zarówno przedstawiciele jednostek naukowych, jak i przedsiębiorców jednoznacznie wskazują na istniejące formalne bariery we współpracy na płaszczyźnie projektów, wcześniej wskazane.

Wskaźnik „Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach” planowany jest do osiągnięcia na imponującym poziomie 384%, co jest efektem decyzji o punktowaniu powstawiania nowych miejsc pracy w ramach realizowanych projektów. Zdaniem jednego z respondentów wywiadów IDI, nastawienie na tworzenie miejsc pracy ogranicza wdrażanie innowacji, zwłaszcza w zakresie mniejszych projektów. Konieczność utrzymania w okresie trwałości zadeklarowanych miejsc pracy znacząco podnosi przy tym koszt inwestycji i rzutuje na decyzje przedsiębiorcy o realizacji danego przedsięwzięcia. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że nie jest monitorowana jakość miejsc pracy. W obecnej sytuacji gospodarczej zwrócić należy uwagę na jakość miejsc pracy, a nie na tworzenie miejsc pracy na niskich szczeblach. Jakość miejsc pracy podnoszą m.in. wprowadzane innowacje i nowe technologie zastępujące pracę ludzką w prostych czynnościach.

Sytuacja w zakresie stopnia realizacji wskaźników na poziomie programu jest porównywalna z sytuacją na poziomie poszczególnych beneficjentów. Niemal połowa badanych ocenia, że nie ma żadnego zagrożenia w zakresie osiągnięcia wskaźników produktu lub jest ono bardzo niewielkie. Jak się okazuje, większą ostrożność beneficjenci wykazują w zakresie wskaźników rezultatu, tutaj na brak zagrożenia lub jego niewielki poziom wskazuje już tylko 35% badanych.

Wykres 53. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika). Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Około jedna czwarta badanych ocenia, że ryzyko nieosiągnięcia wskaźników jest duże i bardzo duże (suma wskazań na 4. i 5. poziom zagrożenia). Gdy natomiast uwzględnimy również odpowiedzi określające ryzyko na poziomie istotnym (3. poziom zagrożenia), odsetek przedsiębiorców przewidujących problemy w zakresie osiągnięcia wskaźników wzrasta do 50%, co jest poziomem wysokim. Obawy respondentów w zakresie wywiązania się z założonych wskaźników w podziale na poszczególne specjalizacje obrazuje poniższa tabela.

Tabela 65. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika) w podziale na poszczególne specjalizacje określone w RIS. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).

Specjalizacja	Zagrożenie wystąpienia ryzyka				
	1	2	3	4	5
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	10,00%	30,00%	30,00%	10,00%	20,00%
Zaawansowane wyroby metalowe	19,23%	34,62%	19,23%	19,23%	7,69%
Produkty drzewno-meblarskie	28,57%	21,43%	35,71%	14,29%	0,00%
Opakowania przyjazne środowisku	25,00%	12,50%	50,00%	0,00%	12,50%
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	25,00%	8,33%	33,34%	25,00%	8,33%
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	50,00%	33,33%	0,00%	16,67%	0,00%
Multimodalny transport i logistyka	20,00%	20,00%	40,00%	0,00%	20,00%
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	40,91%	18,18%	31,82%	9,09%	0,00%
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	27,03%	10,81%	29,73%	24,32%	8,11%
JST	42,86%	28,57%	21,43%	7,14%	0,00%

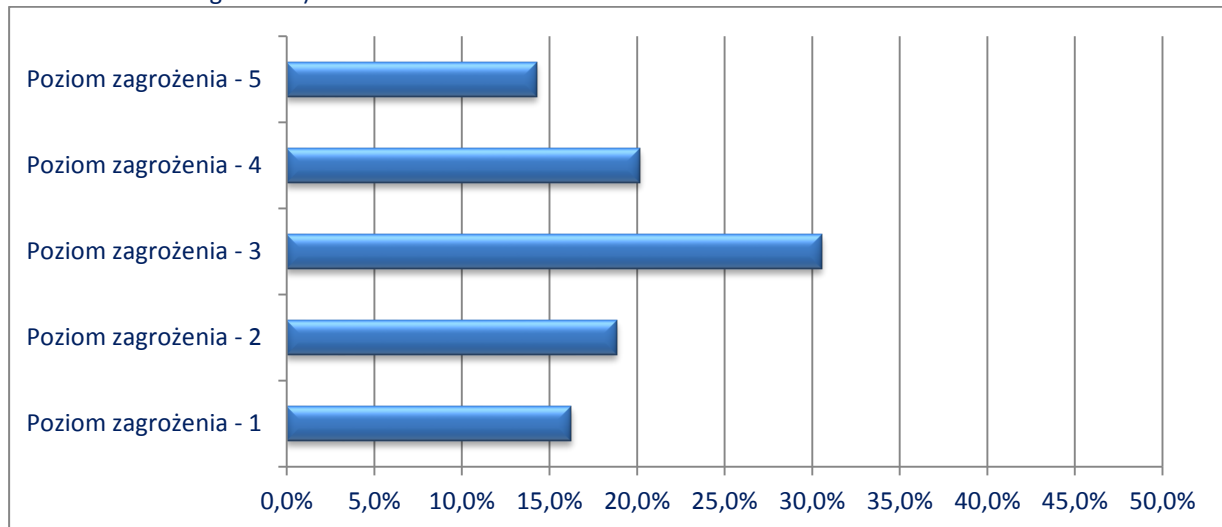
Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Najmniejsze obawy występują w specjalizacjach: *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* oraz *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*. Z kolei największe obawy (60% wskazań i powyżej) o osiągnięcie wskaźników produktu występują u beneficjentów reprezentujących specjalizacje:

- *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe;*
- *Opakowania przyjazne środowisku;*
- *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej;*
- *Multimodalny transport i logistyka.*

W zakresie realizacji wskaźników rezultatu bezpośredniego (tj. wskaźników wynikających z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży) niemal 65% respondentów wskazuje na co najmniej istotnie zagrożenie nieosiągnięcia założonych wartości wskaźników.

Wykres 54. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego, tj. wskaźników wynikających z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

W podziale na poszczególne specjalizacje największy optymizm w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników wykazują przedstawiciele specjalizacji *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* (66,66% wskazań) oraz przedstawiciele specjalizacji *Multimodalny transport i logistyka* (40%).

Tabela 66. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego, tj. wskaźników wynikających z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).

Specjalizacja	Zagrożenie wystąpienia ryzyka				
	1	2	3	4	5
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	0,00%	20,00%	30,00%	30,00%	20,00%
Zaawansowane wyroby metalowe	3,85%	26,92%	38,46%	11,54%	19,23%
Produkty drzewno-meblarskie	21,43%	14,29%	21,43%	35,71%	7,14%
Opakowania przyjazne środowisku	12,50%	12,50%	50,00%	12,50%	12,50%
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	8,33%	16,67%	41,67%	33,33%	0,00%
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	16,66%	50,00%	0,00%	16,67%	16,67%
Multimodalny transport i logistyka	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	27,27%	9,09%	31,82%	27,27%	4,55%
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	16,22%	18,92%	32,43%	13,51%	18,92%
JST	35,71%	14,29%	14,29%	14,29%	21,42%

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

W przypadku wskaźników rezultatu zdecydowanie wzrasta odsetek beneficjentów obawiających się o realizację wskaźników. Największe obawy mają przedstawiciele specjalizacji:

- *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe* (80% wskazań);
- *Opakowania przyjazne środowisku* (75%);
- *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej* (75%);
- *Produkty drzewno-meblarskie* (64,28%);
- *Produkty oparte na technologiach informacyjnych* (63,64%);
- *Multimodalny transport i logistyka* (60%).

Respondenci (przedsiębiorstwa) pogłębionych wywiadów nie wskazują na szczególne trudności odnośnie do możliwości osiągnięcia założonych wartości wskaźników. W większości jednak przypadków projekty są w początkowej fazie lub nie zakończył się ich okres monitorowania. Nie dokonano więc jeszcze finalnego rozliczenia wskaźników.

W grupie przedstawicieli jednostek naukowych pojawił się głos wyrażający obawę w zakresie realizacji wskaźnika wzrostu zatrudnienia w długim okresie. Liczba pracowników na uczelni zależy od liczby studentów, która, zdaniem respondenta, może spadać, skutkując redukcją zatrudnienia w jednostce.

Wydaje się, że ważny głos pojawił się w trakcie rozmów z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu w zakresie ryzyka nieosiągnięcia wskaźników w projektach B+R. Istnieje duże prawdopodobieństwo, iż wyniki prowadzonych prac będą negatywne, np. dana technologia okaże się nieskuteczna lub niemożliwe będzie osiągnięcie celu badań. Jest to sytuacja normalna i raczej powszechna w prowadzonych badaniach. Respondent postuluje wprowadzenie mechanizmu możliwości przerwania badań, w momencie gdy w toku prowadzonych prac okaże się, że rezultatów nie można osiągnąć bez konieczności zwrotu dofinansowania. Wskazuje na rozwiązania stosowane w konkursach organizowanych przez NCBiR jako wzorcowe. Na tę kwestię zwracali również uwagę przedsiębiorcy, argumentując fakt podejmowania współpracy z jednostkami naukowymi poza projektem z uwagi na ogromne ryzyko niepowodzenia prowadzonych prac B+R. W przypadku ich niepowodzenia całe dofinansowanie podlegałoby zwrotowi.

8.3. Skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form

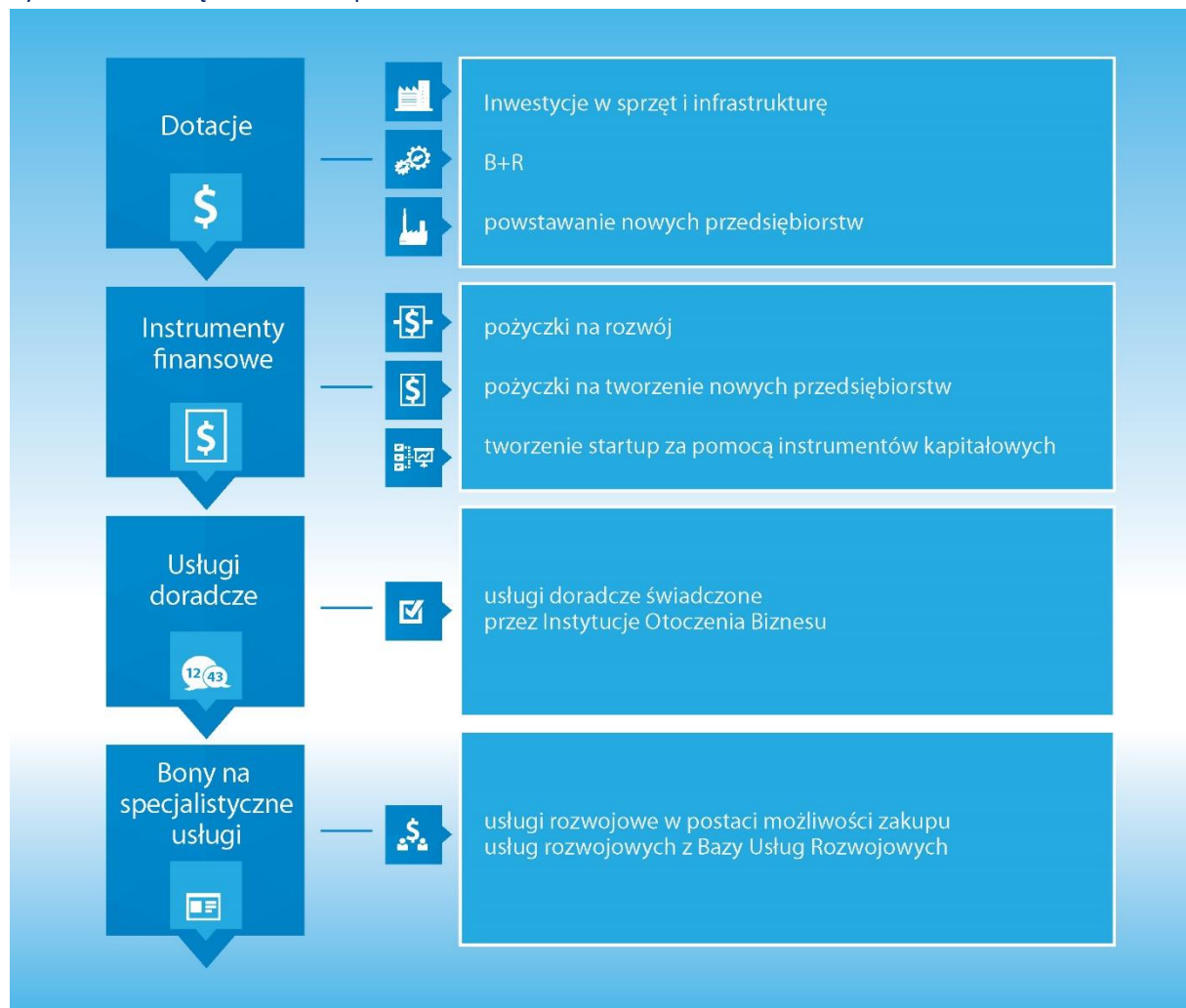
Zdecydowana większość działań i celów określonych w RPO WZ realizowana jest za pomocą wsparcia dotacyjnego. Również wspomaganie realizacji RIS3 przez działania określone w RPO WZ odbywa się za pomocą instrumentu dotacyjnego. Instrumenty finansowe wspomagają realizację następujących działań:

- 1.9. Inwestycje w przedsiębiorstwach poprzez instrumenty finansowe,
- 1.17. Wzmocnienie procesu wsparcia firm w początkowej fazie rozwoju oraz
- 6.4. Wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz tworzenia nowych miejsc pracy poprzez środki finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz wsparcie doradczo-szkoleniowe.

Inną formą wsparcia stosowaną w ramach RPO WZ są bony, które występują w ramach dwóch działań:

- 1.16. Zwiększenie dostępu do usług Instytucji Otoczenia Biznesu jako Bony dla MŚP na zakup usług doradczych Instytucji Otoczenia Biznesu;
- 6.1. Usługi rozwojowe skierowane do przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw na podstawie systemu popytowego w postaci możliwości zakupu usług rozwojowych z Bazy Usług Rozwojowych.

Rysunek 26. Powiązanie form wsparcia z działaniami.

Źródło: Opracowanie własne.

Dominującą formą wsparcia są dotacje i głównie z tą formą wsparcia powiązано wspieranie realizacji strategii na rzecz RIS, wspierając wyłącznie działalność przedsiębiorstw prowadzących działalność w ramach inteligentnych specjalizacji, np. w ramach działania 1.1., 1.2., inwestycje w publiczną infrastrukturę B+R w działaniu 1.3., organizując konkursy dedykowane poszczególnym specjalizacjom w działaniu 1.5., dedykując

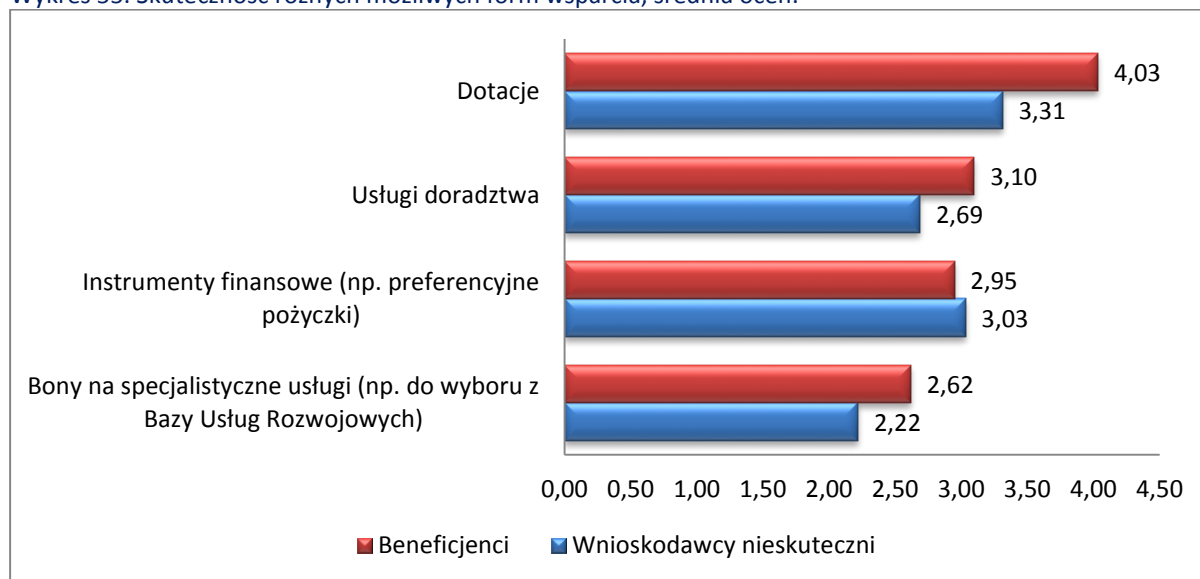
wsparcie w ramach internacjonalizacji jedynie inteligentnym specjalizacjom lub stosując kryteria premiujące np. w działaniu 1.6. lub 1.8.

W ramach stosowanych instrumentów finansowych możliwych do realizacji działań nie powiązano wprost ze strategią na rzecz wdrażania RIS. Niemniej jednak z uwagi na charakter wspieranych działań (głównie w działaniu 1.9. i 1.17., tj. realizacja nowych inwestycji, wdrażanie innowacji, wchodzenie na nowe rynki, procesy informatyzacji wewnętrznej przedsiębiorstw, stosowanie technik informacyjno-komunikacyjnych w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym) uznać należy, że część działań będzie ukierunkowana na rozwój przedsiębiorstw reprezentujących inteligentne specjalizacje województwa. Nie jest to jednak wprost wspierane, tzn. nie sformułowano żadnych kryteriów dla pożyczkobiorców, które wymuszałyby wpisywanie się w RIS.

Działania wspierane za pomocą bonów zostały częściowo wprost powiązane ze strategią na rzecz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego. Na przykład w ramach oferty doradczej IOB doradztwo w zakresie opracowania strategii ekspansji na rynki zagraniczne jest oferowane wyłącznie dla przedsiębiorstw działających w zakresie inteligentnych specjalizacji regionu. Natomiast przedsiębiorstwa prowadzące działalność w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, realizując usługi rozwojowe, otrzymują zwiększony poziom dofinansowania kosztów pojedynczej usługi rozwojowej do 80%.

O ocenę skuteczności poszczególnych form wdrażania RPO WZ i realizowanej za jego pomocą strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego poproszono również beneficjentów projektów w ramach badania CAWI/CATI. Badani oceniali na 5-stopniowej skali skuteczność poszczególnych instrumentów, gdzie 1 oznaczała – bardzo nieskuteczne, 5 – bardzo skuteczne.

Wykres 55. Skuteczność różnych możliwych form wsparcia, średnia ocen.

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154) oraz z nieskutecznymi wnioskodawcami (n=32).

Forma wsparcia dotacyjnego została oceniona bardzo wysoko. Średnia ocen wśród beneficjentów to 4,03 na 5-stopniowej skali. Zdecydowana większość badanych ocenia to źródło jako bardzo skuteczne lub skuteczne. Podobnie instrument oceniają wnioskodawcy, którzy nie otrzymali dofinansowania. Atrakcyjność instrumentu jest oczywista. W badaniu IDI beneficjenci podkreślali, że nawet dofinansowanie na poziomie 50% kosztów jest bardzo pomocne. Wielu deklarowało, że bez wsparcia dotacyjnego nie jest możliwe zrealizowanie inwestycji w ogóle lub w wymiarze dającym znaczące efekty. Wydaje się, że wskazywane w dużej ilości mankamenty instrumentu, tj. skomplikowane procedury, ich długotrwałość, trudności z rozliczaniem projektów, uciążliwe procedury przetargowe itp. nie wpływają znacząco na postrzeganie skuteczności tego instrumentu.

Usługi doradztwa oferowane m.in. przez IOB jako bardzo skuteczną i skuteczną formę ocenia większość beneficjentów. Średnia ocen dla tego instrumentu to 3,10, natomiast w grupie nieskutecznych wnioskodawców średnia ocen to 2,69. Struktura odpowiedzi nakazuje jednak podchodzić do tej formy wsparcia z ostrożnością. Kluczowe bowiem jest nie tyle samo świadczenie usług, ale sposób, w jaki się to odbywa, oraz zakres doradztwa. Taką formę interwencji można uznać jako obiecujący kierunek przyszłych działań pod tym jednak warunkiem, że wsparcie powinno być kompleksowe. To stwierdzenie poparte jest wynikami IDI z przedstawicielami IOB, gdzie pojawiły się również głosy, że komponent doradczy obowiązkowo powinien być stosowany w każdym projekcie dotacyjnym, nawet w fazie jego planowania. Tezę popierają też głosy pojawiające się w badaniu IDI z przedstawicielami jednostek naukowych, wskazujące na niską świadomość części przedsiębiorców w zakresie potrzeby wdrażania B+R oraz brak pomysłów na innowacje. Takie doradztwo/audyt potencjału przedsiębiorcy do zastosowania innowacji mógłby zwiększyć podaż projektów B+R.

Instrument wsparcia w postaci preferencyjnej pożyczki jest postrzegany przez beneficjentów programu jako mniej skuteczny. Średnia ocena dla tego instrumentu to 2,95. Oceny w przypadku tego instrumentu są bardzo niejednoznaczne. Tyle samo beneficjentów postrzega bowiem ten instrument jako skuteczny i bardzo skuteczny, jak również jako nieskuteczny i skrajnie nieskuteczny. Wydaje się, że przyczyn tego zjawiska należy upatrywać w stosunkowo niewielkiej liczbie przedsiębiorców, którzy zetknęli się z tym instrumentem w stosunku do ogółu korzystających ze wsparcia RPO WZ. Wywiad prowadzony z IOB, która jest pośrednikiem finansowym, wskazuje, że oferowane przez instytucje pożyczki cieszą się bardzo dużym powodzeniem, jednocześnie respondent wskazuje wciąż na niską świadomość przedsiębiorców w zakresie wiedzy o tym instrumencie. Wnioskodawcy nieskuteczni oceniają ten instrument dosyć wysoko, ze średnią ocen 3,03, co może świadczyć o tym, że dla tej grupy był to instrument alternatywny do dotacji.

Kluczowe wydaje się podkreślanie przewag tego instrumentu finansowego względem oferty dostępnej w instytucjach komercyjnych. Takie działania są o tyle istotne, że wobec zmian na rynku finansowym (obniżenie wysokości stóp procentowych w sumie o 1 p.p.¹⁶⁶) koszty pożyczek i kredytów na rynku ulegną znaczącemu obniżeniu, co może osłabić zalety instrumentów zwrotnych oferowanych w ramach RPO WZ. Czynnikiem osłabiającym atrakcyjność instrumentu pożyczkowego oferowanego w województwie zachodniopomorskim, np. Pożyczka Inwestycyjna PLUS (w ramach inicjatywy Jeremie2), jest ograniczenie stosowania możliwości preferencyjnego oprocentowania tylko i wyłącznie do projektów B+R (1,87% w skali roku)¹⁶⁷. Pożyczki na pozostałe projekty rozwojowe udzielane są według oprocentowania rynkowego ustalanego według stopy referencyjnej obliczanej przy zastosowaniu obowiązującej stopy bazowej oraz marży ustalonej w oparciu o Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych (Dz.Urz. UE C 14 z 19.1.2008 r.¹⁶⁸). Aktualnie stopa bazowa wynosi 1,87%, natomiast maksymalna marża może wynieść 650 punktów procentowych, co daje maksymalne oprocentowanie 8,37% w skali roku. Są to maksymalne stawki i podkreślić należy, że przedsiębiorca, który otrzymał w wyniku oceny funduszu rating wysoki oraz wysoko oceniono jego zabezpieczenia, może otrzymać ofertę pożyczki z oprocentowaniem 2,87% w skali roku. Dla części przedsiębiorców (w dobrej kondycji oraz mogących przedstawić dobre zabezpieczenie) jest to instrument atrakcyjny, zważywszy również na fakt atrakcyjnych pozostałych parametrów takich jak wysokość pożyczki (do 5 mln zł), długość kredytowania (120 m-cy) oraz możliwość 12-miesięcznej karencji.

¹⁶⁶ Por. https://www.nbp.pl/home.aspx?f=aktualnosc/wiadomosci_2020/rpp_2020_04_08.html.

¹⁶⁷ <http://biznes.koszalin.pl/nowa-oferta-pozyczkowa-pozyczka-inwestycyjna-plus-nawet-5-milionow-zlotych/>, dostęp 10.04.2020 r.

¹⁶⁸ Regulamin Udzielania wsparcia z instrumentu finansowego (pożyczka inwestycyjna plus) przez Fundację centrum innowacji i przedsiębiorczości w Koszalinie.

Wydaje się, że aby zwiększyć atrakcyjność tego instrumentu i zapewnić większą komplementarność względem dotacji, należałoby rozważyć szersze możliwości zastosowania preferencyjnego oprocentowania nie tylko w zakresie projektów B+R, a wszystkich projektów rozwojowych przedsiębiorstw.

Formę wsparcia w postaci bonów na specjalistyczne usługi do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych respondenci oceniają jako najmniej skuteczną ze wszystkich wcześniej wymienionych form. Średnia ocena dla tej formy wsparcia to 2,62 wśród beneficjentów i 2,22 wśród wnioskodawców nieskutecznych. Większość pytanym wskazuje, że jest to forma zupełnie nieskuteczna lub nieskuteczna. Niskie oceny mogą wynikać z faktu, że przedsiębiorcy utożsamiają usługi z Bazy Usług Rozwojowych głównie z usługami szkoleniowymi. Nie łączą ich natomiast wprost z wpływem na innowacyjność. Choć jednocześnie niskie oceny mogą dziwić w sytuacji, gdy większość respondentów wywiadów pogłębionych wskazywała na braki kadrowe i niewystarczające kwalifikacje kadr na rynku. Kolejną przyczyną tak niskiej oceny tej formy wsparcia może być niska świadomość wśród przedsiębiorców w zakresie istnienia i zakresu tej formy wsparcia. W ramach wywiadów IDI przedstawiciel IOB, która jest operatorem bazy usług rozwojowych w województwie zachodniopomorskim, wskazuje na duże trudności w przebiceniu się do świadomości przedsiębiorców i dotarciu z informacją o dostępnej ofercie.

Tabela 67. Ocena skuteczności różnych możliwych form wsparcia przez beneficjentów RPO WZ w podziale na reprezentowane inteligentne specjalizacje według średniej ocen, gdzie ocena 5 – bardzo skuteczna, 1 – bardzo nieskuteczna.

Specjalizacja	Dotacje	Instrumenty finansowe (np. preferencyjne pożyczki)	Usługi doradztwa	Bony na specjalistyczne usługi (np. do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych)
Zaawansowane wyroby metalowe	4,38	3,31	2,96	2,69
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	3,9	2,9	2,6	2,7
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	4,05	2,82	3,32	2,27
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	4,17	2,75	2,83	2,58
Produkty drzewno-meblarskie	4,29	3,14	3,79	3,29
Opakowania przyjazne środowisku	3,75	3,25	2,63	2,63
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	4,33	2,67	3,50	2,33
Multimodalny transport i logistyka	3,6	1,8	2,6	2,8
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	3,68	3,05	3,08	2,62
JST	4,21	2,57	3,21	2,36

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Skuteczność instrumentu dotacyjnego na najwyższych poziomach (ocena 4 i 5) była najczęściej oceniana w branżach: *Zaawansowane wyroby metalowe* – najwyższa średnia 4,38), *Produkty drzewno-meblarskie* i JST (średnia 4,29 i 4,21), *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* (średnia 4,33), *Produkty oparte na technologiach informacyjnych* (średnia 4,05), *Opakowania przyjazne środowisku* i *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej* (średnia 3,75 i 4,17). Na uwagę zasługuje fakt, że przedstawiciele wszystkich specjalizacji nie wskazali w jakimś istotnym stopniu na nieskuteczność tego instrumentu. Odpowiedzi, że instrument jest bardzo nieskuteczny i nieskuteczny, padły rzadko, jedynie przedstawiciele specjalizacji *Opakowania przyjazne środowisku* ocenili ten instrument jako nieskuteczny w stopniu zauważalnym. Z uwagi jednak na fakt niskiej reprezentacji tej branży (n=8) nie można uznać, że jest to istotny wynik, a ocena pokrywa się raczej z ogólną tendencją we wszystkich specjalizacjach. W ramach trzech grup odsetek wskazań neutralnych (tj. w środku skali) wystąpił na istotnym poziomie, tj. *Multimodalny transport i logistyka*, *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe* i w grupie bez specjalizacji. Wynik taki można interpretować w kontekście mankamentów

instrumentu dotacyjnego, które wskazywali respondenci podczas badań IDI, nie negując skuteczności instrumentu dotacyjnego, ale wskazując na konieczne uproszczenia i ułatwienia w zakresie korzystania z niego.

Wydaje się, że ocena instrumentu dotacyjnego nie różni się zbytnio między poszczególnymi grupami reprezentującymi inteligentne specjalizacje województwa zachodniopomorskiego. Każda z grup uznaje go jako skuteczny sposób wspierający realizację celów określonych w RPO WZ i RIS3.

W zakresie instrumentów inżynierii finansowej większość przedstawicieli specjalizacji ocenia skuteczność tej formy wsparcia zgodnie z ogólną tendencją w całej grupie. Jedna trzecia badanych wskazuje, że jest to forma skuteczna, tyle samo badanych, że jest to forma nieskuteczna, oraz również jedna trzecia ocenia neutralnie ten instrument. Istotne różnice można zauważyć w ramach kilku grup, gdzie zdecydowanie ocena w zakresie braku skuteczności przewyższa wskazania za skutecznością instrumentu. Najniższą średnią ocen uzyskał ten instrument w grupie *Multimodalny transport i logistyka*. W kolejnych grupach, pomimo średniej zbliżonej do środka skali, obserwujemy przewagę negatywnych odpowiedzi (średnią równowagą odpowiedzi w środku skali). Są to grupy – *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej*, *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze* oraz *JST*. Wysoki negatywny wynik w grupie *Multimodalny transport i logistyka* może być związany z ograniczeniami w dostępie do środków pomocowych w branży transportowej z uwagi na reguły pomocy de minimis. Przewaga we wskazaniach za skutecznością tej formy wsparcia wskazywana była przez przedstawicieli specjalizacji: *Zaawansowane wyroby metalowe* (najwyższa średnia 3,31), *Produkty drzewno-meblarskie* (średnia 3,14), *Opakowania przyjazne środowisku* (średnia 3,25), *Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji* (średnia 3,05).

Instrument postrzegany i porównywany jest do wsparcia dotacyjnego. W tym porównaniu respondenci wskazują na jego mniejszą skuteczność. Niemniej jednak przez dużą grupę przedsiębiorców postrzegany jest jako instrument skuteczny do budowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw i akceptują oni jego konstrukcję i konieczność spłaty otrzymanego kapitału.

Usługi doradztwa jako skuteczny instrument są postrzegane różnie przez przedstawicieli różnych specjalizacji. Przewagę wskazań za skutecznością tego instrumentu nad jego nieskutecznością obserwujemy w grupach:

- *Produkty drzewno-meblarskie*,
- *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*,
- *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*,
- *Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji*,
- *JST*.

Przedstawiciele pozostałych grup wskazują w większości na nieskuteczność tego instrumentu. W każdej grupie występuje też wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych. Ta gorsza ocena skuteczności instrumentu uprawnionych do korzystania z niego przeciwstawia się opinii członków KOP wskazujących na skuteczność tego instrumentu. Również przedstawiciele IOB oceniają ten instrument jako skuteczny.

Analizując odpowiedzi przedstawicieli poszczególnych specjalizacji, można zauważyć pewną prawidłowość. W dużej mierze odpowiedzi negatywne przeważają w branżach, gdzie istotną rolę odgrywają większe przedsiębiorstwa, tj. specjalizacje – *Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe*, *Opakowania przyjazne środowisku*, *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej*, *Multimodalny transport i logistyka*. W branżach natomiast, gdzie występuje większe rozproszenie, większa liczba mniejszych podmiotów oraz bariery wejścia są mniejsze, oczekiwania co do tego typu wsparcia są większe. Wydaje się to naturalną tendencją, gdyż większe podmioty dysponują własnymi specjalistami i środkami na wsparcie doradcze i eksperckie. Mniejsze podmioty natomiast nie zatrudniają specjalistów i możliwość skorzystania w jakimś wymiarze ze wsparcia doradczego może być cenna. Wyniki powyższego mogą ukierunkować IOB na stworzenie oferty dedykowanej specjalizacjom, w których w największej mierze oczekuje się wsparcia w zakresie usług doradczych.

Usługi rozwojowe do wyboru z bazy usług rozwojowych są oceniane jako jedne z najmniej skutecznych instrumentów. Aż cztery grupy specjalizacji określają ten instrument jako nieskuteczny i są to:

- *Opakowania przyjazne środowisku;*
- *Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej;*
- *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze;*
- *Produkty oparte na technologiach informacyjnych.*

W grupach pozostałych reprezentantów też przeważają głosy negatywne nad pozytywnymi z wyjątkiem specjalizacji *Produkty drzewno-meblarskie*. Sytuacja ta może być związana z niską świadomością przedsiębiorców na temat tego instrumentu oraz ofertą dostępną w bazie usług rozwojowych. Przedstawiciel IOB, pełniący funkcję operatora bazy w województwie zachodniopomorskim, wskazywał na niewystarczającą podaż szkoleń w bazie oraz niską ofertę szkoleń na terenie mniejszych miast oraz ogólnie w województwie. Wydaje się, że tendencja się utrzymuje, analiza ofert w bazie w kategorii szkolenia techniczne¹⁶⁹ wykazała, że spośród dostępnych 121 ofert nie jest dostępne żadne szkolenie specjalistyczne dla branż z inteligentnych specjalizacji poza szkoleniami dotyczącymi wymagań prawno-technicznych maszyn i urządzeń. Aby wymieniony wyżej instrument był bardziej skuteczny, powinny wystąpić usprawnienia w zakresie dostępu do oferty szkoleniowej, zwłaszcza w kontekście wskazywanych w badaniach IDI braków odpowiednio wykwalifikowanej kadry. Ten brak może stanowić barierę w rozwoju przedsiębiorstw, co powoduje, że wszelkie instrumenty nakierowane na wzmocnienie kapitału ludzkiego powinny zyskać na znaczeniu.

8.4. Efektywność i użyteczność form i typów wsparcia

Oprócz oceny skuteczności poszczególnych instrumentów na rzecz realizacji strategii rozwoju poszczególnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego również istotne jest oszacowanie efektywności i użyteczności poszczególnych form i typów wsparcia. Efektywność rozumiemy jako ocenę relacji uzyskanych efektów do poniesionych nakładów. Natomiast ocena z punktu widzenia użyteczności oznacza ocenę, czy uzyskane wsparcie było zgodne z faktycznymi potrzebami firmy.

Ocena efektywności tylko i wyłącznie jako relacji osiągniętych wskaźników do poniesionych nakładów byłaby niepełna i niemiarodajna z kilku powodów:

- brak możliwości oceny na tym etapie wdrażania RPO WZ z uwagi na fakt, że część projektów jest jeszcze w fazie realizacji,
- odroczony efekt realizacji niektórych projektów, w tym pomiar wskaźników do dwóch lat od zakończenia projektów,
- dodatkowe efekty generowane przez realizowane projekty, niemierzone wskaźnikami, tj. wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, wzrost rozpoznawalności, zwiększenie potencjału pracowników, wpływ na rozwój technologiczny całej branży, wpływ na rozwój lokalny, efekt „kuli śniegowej” i generowanie kolejnych innowacji itp.

Respondenci (przedsiębiorcy) badania IDI wskazywali czynniki, jakie wpływają na efektywność realizacji RIS3 przez wdrażane działania w swoich przedsiębiorstwach:

- wymuszone podejście projektowe wpływające na efektywność podejmowanych działań,
- integracja łańcuchów dostaw poprzez promocję klastrów i zrzeszeń,
- nowa wiedza uzyskana przy okazji realizacji projektu,
- zaszczepienie idei poszukiwania innowacji.

Z drugiej strony odnosili się również do czynników obniżających efektywność wdrażania innowacji za pomocą działań określonych w RPO WZ (projektów) i były to:

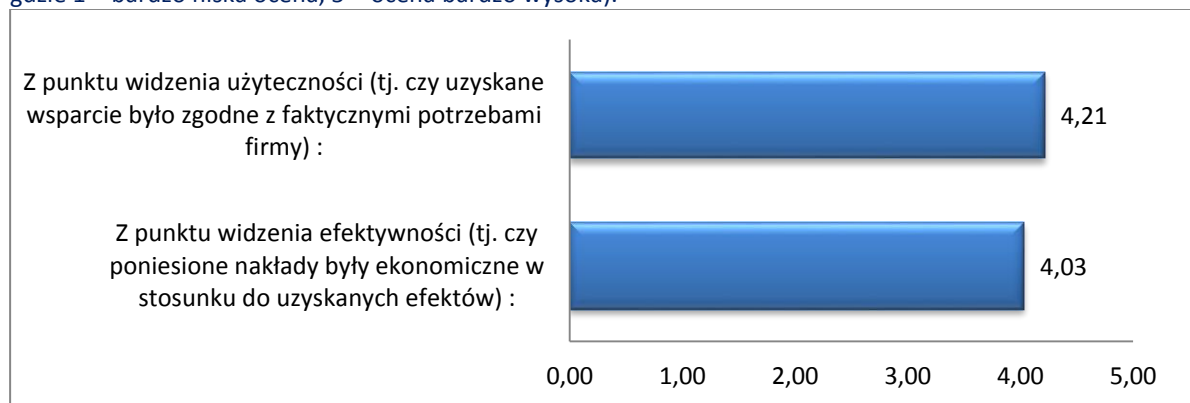
¹⁶⁹ <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>, dostęp 7.03.2020 r. W literaturze stosowany jest skrót RSI, w niniejszym opracowaniu stosować jednak będziemy skrót RSyl ze względu na to, że skrót RSI używany jest do oznaczenia Regionalnych Strategii Innowacji.

- mała elastyczność projektu w stosunku do bardzo niepewnych wyników prac B+R, zmian na rynku itp.,
- trudności w znalezieniu dostawców technologii i długie terminy oczekiwania na rozwiązania „szyte na miarę”,
- utrudniające procedury przetargowe,
- obowiązki administracyjne związane z rozliczeniem projektu o niewspółmiernym nakładzie pracy do końcowego efektu,
- zmiany wytycznych, interpretacji itp. w zakresie rozliczeń projektu,
- nieterminowe przekazywanie zaliczek na realizację projektu.

Wydaje się, że wskazane bariery istotnie wpływają na efektywność realizacji działań. Przedsiębiorcy przytaczali przykłady np. w zakresie realizowanych procedur przetargowych, gdzie obserwują zawyżanie cen zakupywanego sprzętu, gdyż dostawcy, widząc zamówienie finansowane z UE, przedstawiają zawyżone oferty. Z drugiej strony obniżają parametry jakościowe, w elementach których beneficjent nie przewidział na etapie konstrukcji SIWZ. Szczególnie ważna wydaje się bariera związana z małą elastycznością projektu, głównie w zakresie realizowanych prac B+R, które zawsze są ryzykiem. Z uwagi na tę barierę jeden z respondentów wskazał, że beneficjenci boją się realizować prace B+R w ramach projektu, a ich badania są pozorne i głównie projekty sprowadzają się do zakupu sprzętu. Istotny jest również czas, który upływa od rozpoczęcia prac nad przygotowaniem projektu do czasu jego realizacji. W większości przypadków są to dosyć duże upływy czasu, co powoduje, że sytuacja rynkowa często zmienia się radykalnie, natomiast niska elastyczność projektów nie pozwala na dostosowanie do aktualnych realiów.

Bariery administracyjne są również istotne. Beneficjenci podkreślali uciążliwość obowiązków administracyjnych, uciążliwe kontrole, które angażują znaczne zasoby kadrowe i czasowe oraz niejednoznaczność interpretacji wytycznych i przepisów w znacznym stopniu podnosząca ryzyko realizacji przedsięwzięcia. W ramach badania CAWI/CATI poproszono beneficjentów o ocenę efektywności otrzymanego wsparcia.

Wykres 56. Ocena otrzymanego wsparcia z punktu widzenia efektywności i użyteczności (średnia z ocen 1-5, gdzie 1 – bardzo niska ocena, 5 – ocena bardzo wysoka).

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Średnia wszystkich ocen w kryterium użyteczności wynosi 4,21, a efektywności 4,03. Większość badanych określa otrzymane wsparcie jako użyteczne i efektywne. Tak wysokie oceny jednoznacznie wskazują, że respondenci uznają otrzymane wsparcie za użyteczne, tj. odpowiadające potrzebom przedsiębiorstwa, oraz efektywne i uzyskane efekty w pełni odpowiadają poniesionym nakładom.

Tabela 68. Ocena otrzymanego wsparcia z punktu widzenia użyteczności i efektywności w podziale na reprezentowane inteligentne specjalizacje (średnia z ocen 1-5, gdzie 1 – bardzo niska ocena, 5 – ocena bardzo wysoka).

Specjalizacja	Ocena otrzymanego wsparcia z punktu widzenia efektywności	Ocena z punktu widzenia użyteczności
Produkty drzewno-meblarskie	4,43	4,57
JST	4,43	4,50
Zaawansowane wyroby metalowe	4,19	4,35
Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe	4,10	4,30
Produkty oparte na technologiach informacyjnych	4,09	4,18
Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej	4,08	4,25
Opakowania przyjazne środowisku	3,88	4,13
Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze	3,83	4,33
Multimodalny transport i logistyka	3,80	4,20
Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji	3,65	3,86

Źródło: Badania CAWI/CATI z beneficjentami (n=154).

Analiza oceny użyteczności i efektywności otrzymanego wsparcia z punktu widzenia przynależności do poszczególnych inteligentnych specjalizacji nie wskazuje na szczególne tendencje w ocenie użyteczności i efektywności otrzymanego wsparcia. Przedstawiciele wszystkich grup wysoko i bardzo wysoko oceniają użyteczność otrzymanego wsparcia. Pojedyncze negatywne oceny pojawiły się w branżach: *Zaawansowane wyroby metalowe*, *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*, *Produkty oparte na technologiach informacyjnych*. W pozostałych grupach nie pojawiły się żadne oceny oceniające otrzymane wsparcie jako nieużyteczne. W przypadku oceny efektywności nieliczne oceny wskazujące na nieefektywność wsparcia wskazane były przez przedstawicieli specjalizacji: *Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze*, *Opakowania przyjazne środowisku*, *Zaawansowane wyroby metalowe*.

Opinie wyrażone w badaniu CAWI/CATI wzmacniają wypowiedzi uzyskane w badaniu IDI, gdzie większość respondentów wskazywała, że dzięki realizacji projektu ich potrzeby w zakresie dostępu do innowacyjnych rozwiązań są zaspokajane. Niezaspokojone w pełni potrzeby to m.in. braki kadrowe. Wynika to jednak z ogólnej sytuacji na rynku pracy i struktury szkolnictwa.

Ważną niezaspokojoną potrzebą wskazywaną przez część respondentów jest współpraca z jednostkami naukowymi. Jako przyczyny braku takiej współpracy respondenci wskazali m.in. niskie kompetencje na uczelniach w zakresie zainteresowania przedsiębiorstwa (specjalizacja *Zaawansowane wyroby metalowe*) oraz małe otwarcie jednostek naukowych na współpracę z małymi przedsiębiorcami.

Wskazane potrzeby, jako szersze dla całej populacji, mogą być zaspokajane w ramach innych działań RPO WZ, tj. wzmacnianie szkolnictwa zawodowego, potencjału uczelni wyższych czy bony na innowacje dla mikro- i małych przedsiębiorców.

Jedna czwarta badanych zauważa, że w wyniku realizacji projektów na rzecz wdrażania RIS3 wystąpiły niezaplanowane efekty, które są równie cenne lub mają większe oddziaływanie, niż te planowane. Takimi niezaplanowanymi efektami było m.in. pozyskanie nowych kontrahentów, zawiązanie nowej współpracy, znalezienie nowej niszy rynkowej lub przystąpienie do klastra. Z mniej oczywistych efektów, a równie spektakularnych, można wymienić np. awans w łańcuchu dostaw czy też osiągnięcie pozycji lidera w swojej branży. Ciekawym aspektem jest fakt, że niezaplanowane efekty, które wymieniali niektórzy przedsiębiorcy jako dla nich niekorzystne wydają się korzystne dla gospodarki województwa jako całości. Dzięki środkom na innowacje w danych branżach pojawiają się nowi gracze lub następuje konieczność zmiany i unowocześnienia technologii.

Z punktu widzenia osiągniętych wskaźników obawę budzi fakt, że beneficjenci, których projekty podlegają monitorowaniu, aż niemal w 65% wskazują na co najmniej istotne zagrożenie nieosiągnięcia założonych wartości wskaźników rezultatu. Istotne jest to, że wskaźniki rezultatu są bezpośrednio powiązane z wprowadzeniem innowacji, np. wzrost sprzedaży. Wydaje się, że obawy beneficjentów nie są bezzasadne, gdyż wprowadzanie innowacji zawsze wiąże się z ryzykiem. Prowadzone prace badawczo-rozwojowe nie muszą przynieść efektu lub ten efekt trudno jest przewidzieć. W tym kontekście wydaje się słuszny postulat, aby projekty B+R realizować i rozliczać etapowo z możliwością zakończenia projektu, gdy wyniki prac wskazują na brak możliwości osiągnięcia efektu końcowego na wzór rozwiązań stosowany w konkursach NCBIR.

Beneficjenci realizujący projekt w ramach RPO WZ i realizujący cele zawarte w strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zgodnie określają instrument dotacyjny za najskuteczniejszą formę wsparcia. Dzięki dotacjom przedsiębiorstwa i jednostki realizują projekty większe, bardziej kompleksowe i w krótszym czasie. Badanie pokazuje, że bez dotacji projekty realizowane są w mniejszym zakresie i dłuższym horyzoncie czasowym. W obecnie dosyć szybko zmiennym środowisku o sukcesie danego podmiotu decydują już nie tylko cena czy jakość, ale również moment wprowadzenia produktu na rynek. W tym zakresie instrument dotacyjny daje dużą przewagę.

Wydaje się, że niedocenianą formą są usługi doradztwa. Zarówno przedsiębiorcy, przedstawiciele IOB, jak i eksperci członkowie KOP uznają tę formę za dosyć skuteczną. Szczególnie mniejsze podmioty potrzebują tego typu wsparcia. Cenny jest postulat wprowadzenia w niektórych typach konkursu kompleksowej ścieżki wsparcia, gdzie doradztwo oferowane jest na etapie koncepcji (audyt potencjału) i również na każdym etapie realizacji projektu przedsiębiorca wspomagany jest usługami doradczymi.

Benchmarking systemów innowacji

9. Benchmarking systemów innowacji

Regionalne Systemy Innowacji¹⁷⁰ są różnie definiowane w literaturze przedmiotu. Anna Golejewska w swojej pracy „Regionalne Systemy Innowacji” wskazuje, że „nie ma jednej, uniwersalnej, powszechnie akceptowanej definicji”¹⁷¹. Jako akceptowaną w znacznym stopniu wskazuje definicję D. Doloreux i S. Parto, zgodnie z którą RSyl jest zbiorem „wzajemnie oddziałujących prywatnych i publicznych interesów, formalnych instytucji i innych organizacji, które funkcjonują zgodnie z organizacyjnymi i funkcjonalnymi porozumieniami i relacjami, sprzyjający generowaniu, wykorzystaniu i rozpowszechnianiu wiedzy”¹⁷². Z kolei A. Nowakowska wskazuje na istnienie czterech podsystemów RSyl:

- 1) Produkcyjno-usługowego (podmioty gospodarcze);
- 2) Naukowo-badawczego (podmioty badawczo-rozwojowe);
- 3) Instytucjonalnego (ośrodki wspierania innowacji i transferu technologii, m.in. parki, inkubatory technologiczne, centra transferu technologii);
- 4) Społeczno-kulturowego (układ specyficznych sposobów zachowań oraz niepowtarzalnych cech kulturowych i strukturalnych regionu)¹⁷³.

W związku z tym, że celem benchmarkingu w ramach niniejszego opracowania jest kompleksowa ocena systemu wsparcia dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w regionie i jego porównanie z podobnymi systemami w innych regionach Polski i Unii Europejskiej, a także sformułowanie zaleceń i rekomendacji, które pozwolą na wdrożenie w województwie zachodniopomorskim najlepszych praktyk zidentyfikowanych w badanych obszarach, szczególnie istotne jest skupienie się na „horyzontalnym” podsystemie RSyl, jakim jest system wspierania inteligentnych specjalizacji. W cytowanej powyżej definicji A. Nowakowskiej zdaje się brakować elementu niezwykle istotnego zarówno dla tego podsystemu, jak i dla RSyl jako całości, mianowicie dokumentów strategicznych, na podstawie których realizowana jest część działań w ramach systemu (odpowiadają temu elementowi „organizacyjne i funkcjonalne porozumienia” wskazane przez Doloreux i Parto w cytowanej wcześniej definicji). Przede wszystkim na dokumentach tych opierają się działania realizowane lub koordynowane przez samorząd regionalny, jeśli stanowi on centrum systemu – a w przypadku polskich systemów taka sytuacja ma miejsce, jeśli spojrzymy na system z perspektywy wsparcia publicznego dla działalności innowacyjnej.

Możliwe jest przyjęcie także innych perspektyw, np. takiej, w której centrum stanowią przedsiębiorstwa i/lub jednostki naukowe i niewykluczone, że z punktu widzenia realnego wkładu do systemu to ten element należałoby uznać za centrum (system innowacyjności mógłby istnieć bez jednostek samorządowych, zaś bez przedsiębiorstw i jednostek naukowych nie mógłby) – jednak z punktu widzenia niniejszego badania konieczne jest szczególne skupienie na wsparciu i koordynacji RSyl.

Konieczne jest także uzupełnienie definicji podsystemu instytucjonalnego – według Nowakowskiej należą do niego ośrodki wspierania innowacji i transferu technologii, jednak trzeba ująć w nim także inne instytucje, np. samorządowe i pozarządowe.

¹⁷⁰ W literaturze stosowany jest skrót RSI, w niniejszym opracowaniu stosować będziemy skrót RSyl ze względu na to, że skrót RSI używany jest do oznaczenia Regionalnych Strategii Innowacji.

¹⁷¹ A. Golejewska, Regionalne Systemy Innowacji w Polsce, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019, s. 56.

¹⁷² D. Doloreux, S. Parto, Regional Innovation Systems. Current discourse and unresolved issues, za: Golejewska A., „Regionalne Systemy...”, tamże.

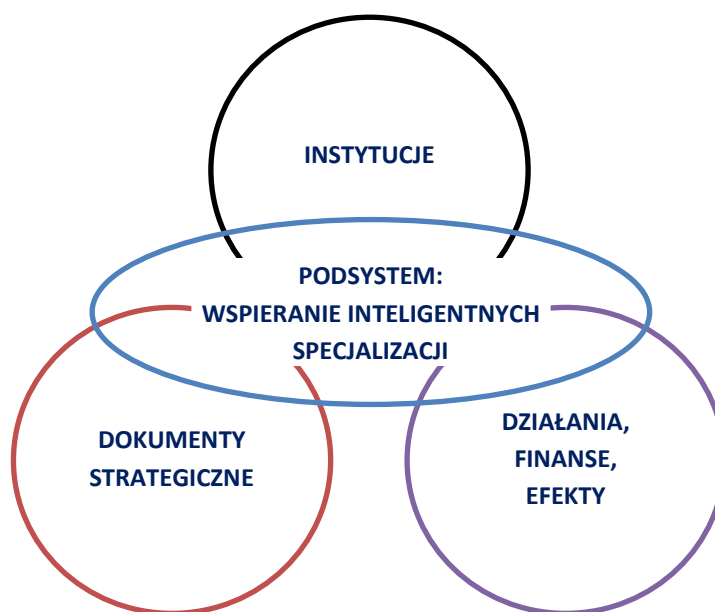
¹⁷³ A. Nowakowska, Regionalny system innowacji, [w:] K.B. Matusiak (red.), Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, PARP, Warszawa 2011, s. 253-254, <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/469/12812.pdf>, dostęp: 6.03.2020.

Mając na względzie powyższe, uznano, że na potrzeby niniejszej analizy benchmarkingowej przeanalizowane zostaną przede wszystkim następujące komponenty Regionalnych Systemów Innowacji w regionach Polski i w wybranych regionach zagranicznych:

- 1) Instytucje (obejmujące najważniejszych aktorów systemu innowacji ze szczególnym naciskiem na jednostki koordynujące RSI na poziomie regionalnym, jeśli takie istnieją);
- 2) Dokumenty strategiczne, na których oparte jest wsparcie dla innowacji;
- 3) Podejmowane działania, ich finansowanie i efekty;
- 4) Podsystem horyzontalny: wspieranie inteligentnych specjalizacji w regionie.

Logikę podejścia do RSI w niniejszym opracowaniu przedstawia poniższy schemat.

Rysunek 27. Komponenty RSI objęte analizą benchmarkingową.

Źródło: Opracowanie własne.

Dalsza część rozdziału opisuje systemy innowacji i inteligentnych specjalizacji w poszczególnych regionach, a także ich porównanie z województwem zachodniopomorskim. Schemat analizy wychodzi od podstawowych wskaźników innowacyjności (według Regional Innovation Scoreboard 2019), jednak wskazane są nie bezwzględne wartości wskaźników, a miejsca w rankingu regionów, aby można było porównać pozycję regionu w poszczególnych obszarach z pozycją województwa zachodniopomorskiego. Podstawowe wskaźniki zostały opisane w sposób uproszczony. W poniższej tabeli przedstawione są pełne nazwy tych wskaźników.

Tabela 69. Wskaźniki Regional Innovation Scoreboard wykorzystane w analizie benchmarkingowej.

Nazwa w analizie benchmarkingowej	Pełna nazwa wskaźnika
Odsetek populacji z wyższym wykształceniem	Udział ludności z wykształceniem wyższym w grupie wiekowej 25-64 lata
Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym	Udział w kształceniu ustawicznym w grupie wiekowej 25-64 lata
Międzynarodowe publikacje naukowe	Międzynarodowe publikacje naukowe na milion mieszkańców
Często cytowane publikacje	10% najczęściej cytowanych publikacji na świecie jako % wszystkich publikacji naukowych
Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym	Udział wydatków publicznych na B+R w PKB
Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym	Udział wydatków przedsiębiorstw na B+R w PKB

Nazwa w analizie benchmarkingowej	Pełna nazwa wskaźnika
Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem	Udział wydatków przedsiębiorstw na innowacje niezwiązane z działalnością B+R w sprzedaży przedsiębiorstw ogółem
Innowatorzy produktowi i procesowi	Udział MŚP wprowadzających innowacje produktowe i procesowe
Innowatorzy marketingowi i organizacyjni	Udział MŚP wprowadzających innowacje marketingowe i organizacyjne
MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie	Udział MŚP wprowadzających własne innowacje (<i>in house</i>) w ogólnej liczbie MSP
MŚP współpracujące w zakresie innowacji	Udział MŚP kooperujących w zakresie innowacji w ogólnej liczbie MSP
Wspólne publikacje publiczno-prywatne	Liczba publiczno-prywatnych publikacji naukowych na milion mieszkańców
Zgłoszenia patentowe	Liczba zgłoszeń patentowych na milion mieszkańców
Wnioski o znak handlowy	Liczba wniosków o europejski znak handlowy
Wnioski o wzory użytkowe	Liczba wniosków o wzór użytkowy
Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy	Udział zatrudnionych w sektorach przemysłu średniowysokiej i wysokiej techniki oraz w usługach opartych na zaawansowanej wiedzy w liczbie osób zatrudnionych w przemyśle i usługach
Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa	Udział sprzedaży produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa w sprzedaży przedsiębiorstw ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Regional Innovation Scoreboard”, European Commission, Luxembourg 2019, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>, dostęp: 06.03.2019; tłumaczenia częściowo na podstawie: A. Golejewska, „Regionalne Systemy...”, dz. cyt., s. 30-33.

W ramach analizy zostały omówione podstawowe dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji i system instytucjonalny. Wskazane są cele Regionalnej Strategii Innowacyjności oraz inteligentne specjalizacje regionu, a także działania wspierające innowacyjność i specjalizacje, ich finansowanie. Dla większości regionów opisane zostały także najbardziej interesujące projekty/przedsięwzięcia na rzecz innowacyjności mogące stanowić inspirację dla województwa zachodniopomorskiego. Pełne zestawienie danych będących efektem analizy zostało zamieszczone w aneksie niniejszego opracowania, zaś przedmiotowy rozdział stanowi jej podsumowanie. Ma na celu prezentację porównania systemów innowacji z innych regionów z systemem zachodniopomorskim, wskazując najważniejsze podobieństwa i różnice oraz rekomendacje do modyfikacji systemu zachodniopomorskiego i do innych działań.

Województwo zachodniopomorskie, według Regional Innovation Scoreboard, należy do najłabszych regionów kraju, jeśli chodzi o działalność innowacyjną. Poniżej przedstawione są podstawowe dane dotyczące miejsca województwa zachodniopomorskiego w rankingu regionów (tabela 70). Jedyna dziedzina, w której pozycja województwa okazuje się stosunkowo wysoka, to udział wydatków na innowacje poza badaniami i rozwojem. Oznacza to, że ten rodzaj wydatków stosunkowo słabo wpływa na ogólny stan innowacyjności. Profil województwa wskazuje także na złą sytuację zarówno w zakresie działalności jednostek naukowych (niska pozycja, jeśli chodzi o cytowane i międzynarodowe publikacje i przeciętne wydatki na badania i rozwój jednostek publicznych), jak i innowacyjnej działalności przedsiębiorstw (niskie wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym). Pasuje to województwo zachodniopomorskie wśród regionów o niskiej innowacyjności.

Tabela 70. Miejsce województwa zachodniopomorskiego w rankingach na bazie najważniejszych wskaźników Regional Innovation Scoreboard.

Typ innowatora: Skromny (Modest)

Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 13/17
Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 11/17
Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 11/17
Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 12/17
Często cytowane publikacje – miejsce 15/17
Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 7/17
Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 15/17
Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 1/17
Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 12/17
Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 13/17
MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 12/17
MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 15/17
Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 13/17
Zgłoszenia patentowe – miejsce 13/17
Wnioski o znak handlowy – miejsce 16/17
Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 12/17
Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 10/17
Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 14/17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Regional Innovation Scoreboard”, European Commission, Luxembourg 2019, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>, dostęp: 06.03.2019; tłumaczenia częściowo na podstawie: A. Golejewska, „Regionalne Systemy...”, dz. cyt., s. 30-33.

Do najsilniejszych w obszarze innowacji regionów od lat należą te z najsilniejszymi uczelniami i wysoko rozwiniętym biznesem (małopolskie, mazowieckie – warszawski stołeczny, pomorskie). Do liderów w ostatnich latach dołącza województwo podkarpackie, gdzie „lokomotywą rozwoju” jest m.in. Dolina Lotnicza, ale miejscowe jednostki badawczo-rozwojowe także znacząco zwiększają swój potencjał. Najniżej w rankingach znajdują się województwa peryferyjne, bez silnych ośrodków miejskich, liczących się w rankingach uczelni i rozwiniętego biznesu (warmińsko-mazurskie, opolskie, świętokrzyskie, lubuskie).

Tabela 71. Pozycja poszczególnych regionów w rankingu według Innovation Index – lata 2013 i 2019.

Województwo	Pozycja w rankingu 2013	Pozycja w rankingu 2019	Zmiana pozycji 2013-2019
Mazowieckie – warszawski stołeczny	1	1	bez zmian
Małopolskie	2	2	bez zmian
Podkarpackie	6	3	+3
Pomorskie	5	4	+1
Dolnośląskie	3	5	-2
Wielkopolskie	7	6	+1
Łódzkie	8	7	+1
Śląskie	4	8	-4
Mazowieckie – regionalny	10	9	+1
Lubelskie	13	10	+3
Kujawsko-Pomorskie	11	10	+1
Podlaskie	17	12	+5
Zachodniopomorskie	9	13	-4
Lubuskie	16	14	+2
Świętokrzyskie	12	15	-3
Opolskie	15	16	-1

Województwo	Pozycja w rankingu 2013	Pozycja w rankingu 2019	Zmiana pozycji 2013-2019
Warmińsko-Mazurskie	14	17	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Regional Innovation Scoreboard”, European Commission, Luxembourg 2019, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>, dostęp: 06.03.2019; tłumaczenia częściowo na podstawie: A. Golejewska, „Regionalne Systemy...”, dz. cyt., s. 30-33.

Należy jednak zaznaczyć, że województwo zachodniopomorskie poza ogólnie niską pozycją należy też do regionów, które spadły w ogólnym rankingu Innovation Index w porównaniu z rokiem 2013, obok województwa śląskiego, warmińsko-mazurskiego, opolskiego i dolnośląskiego (vide tabela 71).

9.1. Regionalny system innowacji i dokumenty strategiczne

Regionalne systemy innowacji w badanych województwach składają się co do zasady z takich samych rodzajów podmiotów (przedsiębiorstwa, samorządy, jednostki badawczo-rozwojowe, instytucje otoczenia biznesu), jednak różny jest sposób organizacji i koordynacji systemów. Można wyróżnić co do zasady dwa modele organizacyjne regionalnych systemów innowacji:

- **MODEL A:** z centralną, koordynacyjną rolą urzędu marszałkowskiego (większość regionów);
- **MODEL B:** oparty na konsorcjach/porozumieniach wokół regionalnych specjalizacji (pomorskie, świętokrzyskie, łódzkie).

W województwie zachodniopomorskim mamy do czynienia z typem A – modelem „ogólnym”, w którym (poza klastrami) brak silnych konsorcjów/porozumień skupiających aktorów wokół kluczowych specjalizacji. Co prawda Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego współpracuje z instytucjami otoczenia biznesu, jednak ich działanie jest rozproszone i każda z nich wykonuje swoje zadania niezależnie od innych.

W modelu A co prawda w przypadku większości województw przynajmniej formalnie (według zapisów RIS) istnieje ciało opiniotwórcze takie jak rada lub forum innowacji, jednak dokonana analiza wskazuje, że często tego typu organy sprawdzają się jedynie w przypadku wykonywania konkretnego zadania (np. przygotowywania strategii), natomiast w sytuacjach codziennych – zanikają. W niektórych regionach mimo „twardego” zapisu RIS o roli organu opiniotwórczego rada lub forum od dawna się nie spotyka. Dlatego też w opinii ewaluatorów rozwiązanie polegające na tworzeniu ogólnych, wielobranżowych ciał opiniotwórczych (rad lub forów) się nie sprawdza. Mając natomiast na względzie stosunkowo dynamiczny rozwój innowacyjności w regionach takich jak łódzkie czy pomorskie, można uznać, że konsorcja/porozumienia branżowe wokół inteligentnych specjalizacji, wzmocnione przez udział urzędu marszałkowskiego, powiązanie działań z finansami unijnymi i publicznymi, jak również przez stworzenie sektorowych planów/strategii/polityk sektorowych (vide województwo łódzkie) jest rozwiązaniem skutecznym i takie rozwiązanie należy zarekomendować w województwie zachodniopomorskim.

Drugą cechą różnicującą regionalne systemy innowacyjności jest istnienie (lub brak) osobnej jednostki budżetowej województwa koordynującej działania proinnowacyjne. Takie instytucje istnieją w województwie kujawsko-pomorskim (Kujawsko-Pomorska Agencja Innowacji Sp. z o.o.) oraz podkarpackim (Podkarpackie Centrum Innowacji). W województwie zachodniopomorskim kwestiami związanymi ze wspieraniem innowacji zajmują się różne wydziały urzędu marszałkowskiego (przede wszystkim Centrum Inicjatyw Gospodarczych oraz Wydział Zarządzania Strategicznego) i inne instytucje, co może obniżać sprawność działania. Należałoby – jako jeden ze scenariuszy – rozważyć powołanie w województwie zachodniopomorskim instytucji regionalnej w sposób kompleksowy koordynującej i wspierającej działalność innowacyjną, bazującą na konsorcjum różnych instytucji z potrójnej/poczwórnej helisy (jednostki badawczo-rozwojowe, instytucje otoczenia biznesu, samorządy, przedsiębiorcy). Wzorem dla takiej instytucji może być wskazane powyżej Podkarpackie Centrum Innowacji spółka samorządowa (samorządu województwa), której działalność obejmuje łączenie nauki z biznesem, rozwijanie kluczowych umiejętności wśród badaczy i personelu administracyjnego, wspieranie

projektów badawczo-rozwojowych oraz pobudzanie przedsiębiorczości. Takie rozwiązanie pozwoliłoby na osiągnięcie synergii różnych instytucji, a jednocześnie samodzielność takiej instytucji pozwalałaby na większą dynamikę działania i ograniczenie obciążeń biurokratycznych. Decyzję taką należałoby jednak poprzedzić szczegółowymi analizami, które wykraczają poza zakres niniejszego opracowania.

Regionalne systemy innowacji mają swoje oparcie w dokumentach strategicznych. W badanych regionach istnieją różnorodne modele, np.:

- Jeden podstawowy dokument – RIS3/strategia innowacyjności (np. lubuskie, lubelskie, podlaskie);
- Równoległe występująca regionalna strategia innowacji i dokument dotyczący inteligentnych specjalizacji (np. dolnośląskie, zachodniopomorskie);
- Inne formuły, np.:
 - Brak RIS/strategii specjalizacji; podstawą działań jest strategia rozwoju województwa i dodatkowe porozumienia dla specjalizacji (pomorskie);
 - Polityki sektorowe dla każdej z inteligentnych specjalizacji (łódzkie);
 - Strategiczne programy dla różnych celów RSI (wielkopolskie).

Trudno jednoznacznie ocenić którykolwiek z modeli dokumentów strategicznych RIS jako najlepszy, jednak najmniej korzystna jest sytuacja, w której mamy do czynienia z dokumentami „równoległymi”. Wówczas w kilku dokumentach opisywane są te same cele lub poruszane są te same kwestie (np. w województwie śląskim częściowo nakładają się na siebie cele Programu Rozwoju Technologii oraz Regionalnej Strategii Innowacyjności). W województwie zachodniopomorskim natomiast osobno funkcjonuje regionalna strategia innowacyjności, polityka gospodarcza oraz wykaz inteligentnych specjalizacji. Dokumenty te były przygotowywane w różnych momentach. W przyszłości dla zachowania spójności i koordynacji działań rekomenduje się przygotowanie (na początku kolejnego okresu programowania funduszy unijnych) jednego dokumentu strategicznego dla gospodarki, zawierającego m.in. zarówno plany dotyczące innowacyjności, jak i związanego z nią elementu, jakim są inteligentne specjalizacje. Plan taki powinien w możliwie największym stopniu być także powiązany ze środkami unijnymi i wojewódzkimi i powinien zawierać dodatkowo strategię sektorowe dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji, których wdrażanie powinno być zdecentralizowane i opierać się, podobnie jak w województwie pomorskim, na konsorcjach/porozumieniach. Taki model pozwoli na spójność, koordynację działań i jednocześnie zaangażowanie oraz wzmocnienie współpracy partnerów.

Analiza benchmarkingowa wskazuje, że problemem w wielu regionach zdaje się być brak pełnego przełożenia strategii innowacji/inteligentnych specjalizacji na działania (poza pośrednim przełożeniem na RPO). **Jako wartą rozważenia należy wskazać tu formułę obowiązującą w województwie wielkopolskim, gdzie RSI zawiera sześć programów strategicznych opisanych podobnie jak działania w ramach programów operacyjnych. Wskazane są konkretne działania, wskazani są ich realizatorzy, źródła finansowania oraz wskaźniki oceniające ich rezultaty. Takie podejście może pozwolić uniknąć istnienia „martwych strategii”.**

9.2. Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie

Podstawowym źródłem finansowania działań na rzecz innowacyjności we wszystkich regionach w perspektywie finansowej 2014-2020 były Regionalne Programy Operacyjne, przede wszystkim osie priorytetowe związane z innowacyjnością, badaniami i rozwojem oraz przedsiębiorczością, a także działania dotyczące edukacji zawodowej.

W większości Regionalnych Programów Operacyjnych działania dotyczące innowacyjności i inteligentnych specjalizacji są – jeśli chodzi o zakres – podobne do siebie, wyznaczone przez zasady Umowy Partnerstwa (Cel Tematyczny 1, częściowo CT3). W ramach CT1 wsparcie ograniczone jest do projektów odnoszących się do inteligentnych specjalizacji, a w CT3 projekty takie są traktowane priorytetowo.

Wyliczenie kwot środków przeznaczonych na finansowanie działań proinnowacyjnych w danym regionie nasyca wielu problemów metodologicznych, gdyż w zależności od interpretacji różne działania można uznać za proinnowacyjne, a także w różny sposób można oszacować potencjalną dostępność środków np. z programów krajowych. Dlatego oceniając te kwoty, brano pod uwagę jedynie wsparcie bezpośrednio (innowacyjność, przedsiębiorczość, działania B+R, instytucje otoczenia biznesu i kształcenie zawodowe) w ramach RPO. Kwota finansowania na lata 2014-2020 ogółem (wkład UE + wkład publiczny + wkład prywatny) wynosiła średnio od 1 do 4 mld PLN (najczęściej około 2 mld PLN na region). Poniższa tabela przedstawia zestawienie szacunkowych kwot przeznaczonych na wsparcie innowacyjności i inteligentnych specjalizacji realizowanych w poszczególnych województwach w ramach RPO 2014-2020.

Tabela 72. Zestawienie szacunkowych kwot przeznaczonych na wsparcie innowacyjności i inteligentnych specjalizacji realizowanych w poszczególnych województwach w ramach RPO 2014-2020.

Województwo	Szacunkowa kwota łączna (wkład UE i inne środki) w PLN
Dolnośląskie	2 926 333 332,00
Kujawsko-pomorskie	2 702 694 181,00
Lubelskie	2 233 214 373,00
Lubuskie	1 013 523 305,00
Łódzkie	2 596 201 961,00
Małopolskie	2 219 895 928,00
Mazowieckie	3 647 388 685,00
Opolskie	996 544 406,00
Podkarpackie	2 002 470 761,00
Podlaskie	1 446 381 946,00
Pomorskie	1 963 717 595,00
Śląskie	4 743 363 633,00
Świętokrzyskie	1 307 631 019,00
Warmińsko-Mazurskie	1 647 446 116,00
Wielkopolskie	3 556 620 414,00
Zachodniopomorskie	1 823 889 519,00

Źródło: Indykatywne Plany Finansowe dla RPO poszczególnych województw.

W polskich regionach środki RPO przeznaczone na wspieranie innowacyjności oscylują od ok. 1 mld do 3,6 mld PLN w okresie 2014-2020, a więc od ok. 140 mln do 514 mln PLN rocznie. Istotne jest jednak wykorzystanie innych źródeł i środków własnych. Inspirujące mogą być duże projekty dotyczące transferu wiedzy i innowacyjności finansowane z funduszy INTERREG, np. takich jak TRANS³Net w województwie dolnośląskim, w ramach którego tworzony jest wspólny system innowacji na pograniczu polsko-niemiecko-czeskim. Projekt sprzyja także zacieśnieniu współpracy i koordynacji działań między instytucjami wewnątrz regionu, gdyż w województwie dolnośląskim partnerami są trzy jednostki z potrójnej helisy: urząd marszałkowski, Politechnika Wrocławska oraz Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego. W świetle zdiagnozowanej niewystarczającej współpracy w ramach potrójnej helisy w województwie zachodniopomorskim wskazana

byłaby realizacja podobnych wspólnych przedsięwzięć wraz z instytucjami z Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii.

Do innych wskazywanych źródeł należały programy krajowe, unijne, a w niektórych przypadkach także fundusze norweskie i szwajcarskie. Rzadko wskazywano na finansowanie działań proinnowacyjnych ze środków własnych województwa poza utrzymywaniem jednostki koordynującej działania (najczęściej w urzędzie marszałkowskim). Do pozytywnych wyjątków należy wspieranie klastrów przez województwo mazowieckie ze środków własnych w ramach otwartego konkursu ofert i działanie takie należy zarekomendować także województwu zachodniopomorskiemu.

9.3. Wnioski z porównania z regionami zagranicznymi

Analiza porównawcza województwa zachodniopomorskiego i trzech regionów zagranicznych wskazuje, że pod względem sposobu wspierania innowacyjności, budowy regionalnego ekosystemu innowacji i podejmowanych działań WZP jest najbardziej podobne do regionu o podobnie niskim potencjale innowacyjnym – Centralnej Macedonii w Grecji. Do cech wspólnych należy przede wszystkim silne oparcie systemu na funduszach unijnych (przede wszystkim na RPO i jego odpowiedniku w Centralnej Macedonii), brak ugruntowanych, posiadających wieloletnie doświadczenie instytucji regionalnych i krajowych wspierających innowacyjność, brak lub niewielka ilość środków regionalnych/krajowych na wsparcie innowacyjności oraz względna niezależność poszczególnych podmiotów w systemie (choć w Centralnej Macedonii poszczególni aktorzy systemu zaczęli ze sobą silniej współpracować pod wpływem kryzysu finansowego w Grecji, co przyniosło pewne rezultaty). Wspieranie działań przez dłuższy czas miało w dużej mierze charakter projektowy, a nie ciągłej, planowej, długoterminowej polityki proinnowacyjnej.

Casus Słowenii jest wprawdzie specyficzny (cały kraj ze względu na niewielki rozmiar funkcjonuje jak jeden region), jednak zastosowane tam podejście do wspierania innowacji wydaje się bardziej kompleksowe. Większy nacisk niż w WZP i Centralnej Macedonii położony jest na cele długoterminowe i budowanie silnych instytucji skupionych na wspieraniu innowacyjności, badań i powiązań między przedsiębiorstwami a sektorem badawczym (Słoweńska Agencja Badawcza, Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Internacjonalizacji, Inwestycji Zagranicznych i Technologii). Słoweńska Agencja Badawcza dysponuje także istotnymi funduszami na wspieranie działań proinnowacyjnych. Inspirującą i skuteczną¹⁷⁴ formułą (podobną np. do tej zastosowanej w województwie pomorskim i do pewnego stopnia łódzkim) jest jej oparcie na polityce wspierania inteligentnych specjalizacji na dziewięciu Strategicznych Partnerstwach, często bazujących na już istniejących klastrach.

Przykładem działań długofalowych i silnego systemu instytucjonalnego jest też znajdujący się wśród liderów region Helsinki-Uusimaa, gdzie wspieranie innowacyjności w dużej mierze oparte jest na finansowaniu z budżetu państwa (co oznacza przynajmniej częściową niezależność od funduszy strukturalnych) poprzez silne i doświadczone instytucje takie jak Business Finland i Sitra. Na szczególną uwagę zasługują własne, realizowane od lat programy Business Finland (dawniej Tekes) dotyczące finansowania działalności proinnowacyjnej i badawczej.

Z analizy regionów zagranicznych dla WZP płyną rekomendacje:

- o budowy silnego i trwałego systemu instytucjonalnego wspierania innowacyjności (stworzenie trwałych jednostek wsparcia innowacji stawiających sobie długoterminowe cele, prezentujących podejście ukierunkowane na długofalową politykę publiczną, a nie na działania projektowe, o ile to możliwe,

¹⁷⁴ Por. np. P. Wostner, From Projects to Transformations: Why Do Only Some Countries and Regions Advance? The Case of the Slovenian S4, European Structural and Investment Funds Journal 1/2017, s. 85-98.

posiadających własne, krajowe i regionalne źródła finansowania uniezależnione od zmiennych funduszy unijnych);

- oparcia działań proinnowacyjnych na silnych partnerstwach w poszczególnych obszarach inteligentnych specjalizacji, w których to partnerstwach uczestniczyć będą różni aktorzy ekosystemu (administracja, IOB, przedsiębiorcy, jednostki badawczo-rozwojowe); częściowo powinno być to wzmocnienie już istniejących powiązań kooperacyjnych;
- zastosowanie formuły profilowanego wsparcia dla inteligentnych specjalizacji opartego na istniejących klastrach lub na partnerstwach stworzonych specjalnie w celu rozwoju danej specjalizacji podobnie jak w przypadku formuły słoweńskiej;
- zamiast formuły forów regionalnych stosowanych najczęściej w polskich regionach – zastosowanie formuły konferencyjnej z interesującymi mówcami i ze spotkaniami matchmakingowymi (vide przykład Centralnej Macedonii).

10. Rekomendacje

Rekomendacje stanowią oddzielny załącznik.

Aneks

11. Charakterystyka systemów innowacji według województw

11.1. Województwo dolnośląskie

Województwo	dolnośląskie (WD)
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<ul style="list-style-type: none"> • Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –) • Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 5/17¹⁷⁵ • Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 4/17 • Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 8/17 • Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 4/17 • Często cytowane publikacje – miejsce 5/17 • Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 10/17 • Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 6/17 • Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 3/17 • Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 13/17 • Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 10/17 • MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 10/17 • MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 8/17 • Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 5/17 • Zgłoszenia patentowe – miejsce 5/17 • Wnioski o znak handlowy – miejsce 11/17 • Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 9/17 • Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 2/17 • Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 7/17
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Podstawowymi dokumentami dla RSI województwa dolnośląskiego są:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Regionalna Strategia Innowacji dla Dolnego Śląska na lata 2011-2020; – Plany wykonawcze dla RSI (opracowano dotąd dwa plany – na lata 2012-2014 oraz na lata 2017-2018); – Ramy Strategiczne na rzecz Inteligentnych Specjalizacji Dolnego Śląska. <p>Obecnie przygotowywana jest aktualizacja RSI WD (zaktualizowany dokument będzie zatytułowany „Dolnośląska Strategia Innowacji 2030” i będzie obejmował okres od 2021 do 2030 roku. Ze względu na plany aktualizacji RSI nie stworzono planu wykonawczego na lata 2019-2020.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Rolę koordynacyjną RSI w województwie dolnośląskim pełni Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD) – Zarząd Województwa Dolnośląskiego, wspierany przez Dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego (w ramach departamentu wdrażanie RSI koordynuje Wydział Gospodarki) oraz Dolnośląska Rada Gospodarcza (DRG), w której skład wchodzi przedstawiciele środowiska gospodarczego, instytucji otoczenia biznesu, środowiska naukowego, organizacji pracowników i Województwa Dolnośląskiego. Najważniejsze zadania DRG przedstawiają się następująco:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie planów i działań Zarządu Województwa Dolnośląskiego poprzez wiedzę, doświadczenie oraz znajomość zagadnień gospodarczych dotyczących województwa dolnośląskiego; 2. Konsultowanie oraz opiniowanie wdrażania i funkcjonowania przedsięwzięć i dokumentów strategicznych przygotowywanych przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego dotyczących regionalnej gospodarki; 3. Konsultowanie spraw zgłoszonych przez marszałka województwa dolnośląskiego oraz

¹⁷⁵ Na podstawie: „RIS 2019 database”, źródło: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/35642>, dostęp: 05.03.2020. W ramach Innovation Scoreboard ujęto 17 regionów: województwo mazowieckie podzielono na region mazowiecki regionalny oraz warszawski stołeczny.

Województwo	dolnośląskie (WD)
	<p>przedstawicieli środowiska gospodarczego regionu;</p> <p>4. Podejmowanie inicjatyw odnoszących się do funkcjonowania gospodarki Dolnego Śląska. Rada została powołana w 2012 r., należy jednak zauważyć, że zgodnie z informacjami ze strony internetowej UMWD ostatnie jej posiedzenie miało miejsce 18 grudnia 2017 roku.</p> <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. W województwie występuje wysoki potencjał innowacyjny przemysłu; do najważniejszych branż należą według Regionalnej Strategii Innowacyjności: przemysł chemiczny, farmaceutyczny, motoryzacyjny, elektryczny oraz branża informatyczna. Bardzo istotna jest także rola przemysłu wydobywczego (Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy oraz turoszowskie zagłębie węgla brunatnego), dlatego przemysł wydobywczy/surowcowy także uznany został za kluczowy dla dolnośląskiej innowacyjności. • Jednostki sektora B+R. Obok silnych uczelni (np. Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Wrocłowski, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) w regionie funkcjonują także pozauczelniane ośrodki badawczo-rozwojowe o dużym potencjale (np. KGHM Cuprum Sp. z o.o., Instytut Górnictwa Odkrywkowego Poltegor-Instytut, PORT (dawniej: Wrocławskie Centrum Badań EIT+)). • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. Region dysponuje siecią IOB o dużym potencjale. Do wymienianych w dokumentach strategicznych kluczowych instytucji należą m.in. centra transferu technologii (np. Wrocławskie Centrum Transferu Technologii czy sieć Ośrodków Innowacji NOT), parki naukowe i technologiczne (Wrocławski Park Technologiczny, Dolnośląski Park Innowacji i Nauki), klastry (np. Dolnośląski Klaster Metalowy Arleg SA, Klaster Innowacyjnych Technologii w Wytwarzaniu CINNOMATECH), agencje rozwoju lokalnego i regionalnego (np. Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego SA), organizacje pozarządowe (np. Fundacja Wspierania Nanonauk i Nanotechnologii NANONET – EIT+), fundusze poręczeniowe i pożyczkowe. • Inne (poza UMWD) jednostki samorządu terytorialnego – do realizujących szczególnie dużą liczbę projektów proinnowacyjnych należy m.in. miasto Wrocław.
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Cel strategiczny 1. Wzmacnianie innowacyjnych umiejętności i postaw kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy.</p> <p>Cel operacyjny 1.1. Rozwój postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych.</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Uwzględnianie w ofercie edukacyjnej szkół wyższych potrzeb innowacyjnych pracodawców poprzez włączanie ich przedstawicieli do procesu opracowywania planów i programów nauczania.</p> <p>Cel strategiczny 2. Zwiększenie szansy na sukces innowacyjnych projektów biznesowych.</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Zapewnienie przedsiębiorstwom efektywnego wsparcia w postaci kapitału, wiedzy i infrastruktury w ramach Dolnośląskiego Systemu Innowacji.</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Wspieranie działalności badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach.</p> <p>Cel strategiczny 3. Wzrost potencjału innowacyjnego dolnośląskich jednostek naukowych.</p> <p>Cel operacyjny 3.1. Uzyskanie pozycji polskiego lidera w regionalnych specjalizacjach naukowo-technologicznych.</p> <p>Cel operacyjny 3.2. Usprawnienie procesów komercjalizacji wiedzy w jednostkach naukowych.</p> <p>Cel strategiczny 4. Rozwój współpracy w gospodarce w obszarze innowacji.</p> <p>Cel operacyjny 4.1. Tworzenie warunków dla rozwoju współpracy w obszarze innowacji.</p> <p>Cel operacyjny 4.2. Zwiększenie liczby przedsiębiorstw współpracujących z innymi podmiotami w obszarze innowacyjności w ramach klastrów.</p> <p>Cel operacyjny 4.3. Rozwój współpracy regionalnych instytucji proinnowacyjnych na rzecz przedsiębiorstw.</p>
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>Dolnośląskie Inteligentne Specjalizacje obejmują następujące branże:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Branża chemiczna i farmaceutyczna 2) Mobilność przestrzenna 3) Żywność wysokiej jakości 4) Surowce naturalne i wtórne 5) Produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów 6) Technologie Informatyko-Komunikacyjne (ICT)
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych	<p>W Planie Wykonawczym do RSI WD na lata 2017-2018 wskazano następujące działania (odnoszące się do wymienionych wcześniej celów operacyjnych RSI):</p> <p>D1.1.B Opracowywanie modelowych programów i pomocy dla nauki kreatywności</p>

Województwo	dolnośląskie (WD)
specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>i przedsiębiorczości w szkołach i formach pozaszkolnych.</p> <p>D1.1.A Przygotowanie oferty dolnośląskich ośrodków B+R i parków technologicznych dotyczącej pobudzania postaw kreatywności i rozwoju postaw przedsiębiorczości wśród dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.</p> <p>D. 1.1.C Organizowanie wycieczek edukacyjnych do dolnośląskich ośrodków B+R i parków technologicznych oraz innych projektów wspierania kreatywności i przedsiębiorczości.</p> <p>D1.1.D Przygotowanie i wdrożenie programu „Dolny Śląsk – Polski Lider Innowacji”.</p> <p>D.1.2.A Monitorowanie potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw w zakresie kompetencji kadr – absolwentów szkół wyższych (w szczególności w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu) – działanie długookresowe.</p> <p>D.1.2.B Pilotażowe centrum kojarzenia prac licencjackich, magisterskich i staży w MŚP (w szczególności w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu).</p> <p>D.1.2.C Opracowywanie nowych kierunków kształcenia w zakresie inteligentnych specjalizacji we współpracy z przedsiębiorcami.</p> <p>D2.1.A Zwiększenie dostępności pożyczek i poręczeń oferowanych przez instytucje finansowe na działalność innowacyjną o umiarkowanym poziomie ryzyka – działanie długookresowe.</p> <p>D2.1.B Działanie własne UMWD – Dolnośląski „bon na innowacje” – działanie długookresowe.</p> <p>D2.2.A Finansowanie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw (zwłaszcza w ramach inteligentnych specjalizacji) – działanie długookresowe.</p> <p>D2.2.B Wsparcie projektów B+R przedsiębiorstw, w szczególności w obszarach inteligentnych specjalizacji – działanie długookresowe.</p> <p>D3.1.A Utworzenie regionalnego forum współpracy jednostek naukowych w sprawie wypracowania modelu rozwoju centrów kompetencji w dziedzinach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu (działanie przygotowawcze).</p> <p>D3.1.B Rozwój infrastruktury B+R uczelni na potrzeby współpracy z przedsiębiorstwami – działanie długookresowe.</p> <p>D3.1.C Promowanie działalności centrów kompetencji (działanie rozwijające) – działanie długookresowe.</p> <p>D3.1.D Koordynacja procesu przedsiębiorczego odkrywania powiązanego z inteligentnymi specjalizacjami regionu z procesami foresight technologicznego – działanie długookresowe.</p> <p>D4.1.A Opracowanie „Map innowacji” dla Dolnego Śląska – działanie długookresowe.</p> <p>D4.1.B Identyfikacja projektów pilotażowych w obszarach o największym potencjale wzrostu w dziedzinach powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu – działanie długookresowe.</p> <p>D4.1. Współpraca z PARP i MR w ramach projektu POIR 2014-2020 pn. „Monitoring Krajowej Inteligentnej Specjalizacji”.</p> <p>D4.2.A Cykliczna analiza potencjału gospodarki regionu pod kątem inicjowania nowych powiązań klastrowych.</p> <p>D4.2.B Program wsparcia klastrów na lata 2017-2020 – działanie długookresowe.</p> <p>D4.2.C Dolnośląskie Forum Klastrow – cykliczne wydarzenie dla koordynatorów klastrów.</p> <p>D4.3.A Rozwój współpracy instytucji proinnowacyjnych w zakresie koordynacji działań informacyjno-promocyjnych, wymiany dobrych praktyk oraz świadczenia wspólnych usług proinnowacyjnych skierowanych do przedsiębiorstw.</p> <p>D4.3.B Prowadzenie prac Grup Roboczych ds. Inteligentnych specjalizacji jako regionalnych forów współpracy w obszarze innowacji, dedykowanych poszczególnym dziedzinom/branżom powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu – działanie długookresowe.</p> <p>W zakresie inteligentnych specjalizacji regionu istotną rolę odgrywały powołane przez marszałka województwa Grupy Robocze ds. inteligentnych specjalizacji (dla każdej z sześciu inteligentnych specjalizacji powołano grupę roboczą). Grupy te realizują Proces Przedsiębiorczego Odkrywania. Szczególnie intensywnie funkcjonowały one podczas przygotowania Ram Strategicznych dla Inteligentnych Specjalizacji w 2015 roku.</p> <p>Do najważniejszych źródeł finansowania działań na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, przede wszystkim Oś Priorytetowa I – Przedsiębiorstwa i innowacje, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. – Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych (wsparcie infrastruktury wyłącznie w zakresie

Województwo	dolnośląskie (WD)
	<p>określonym przez inteligentne specjalizacje regionu);</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.2. – Innowacyjne przedsiębiorstwa (w tym usługi dla przedsiębiorstw, działania prowadzące do zwiększenia aktywności innowacyjnej MŚP, stymulacja ich współpracy z jednostkami naukowymi, instrument typu „bon na innowacje” (bezwrotne wsparcie w formule bonu – dofinansowania usługi na rzecz MŚP). Wsparciem objęte są przedsięwzięcia zgodne z obszarami inteligentnych specjalizacji regionu, w tym także oparte na kluczowych technologiach wspomagających; ○ Działanie 1.3. – A. Rozwój przedsiębiorczości (wsparcie publicznej infrastruktury B+R, selektywne, skoncentrowane na obszarach strategicznych z punktu widzenia rozwoju regionu i realizowane wyłącznie w zakresie określonym przez inteligentne specjalizacje regionu); C. doradztwo dla MŚP – projekty grantowe IOB, przy czym preferencyjnym traktowaniem objęte będą projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionu; ○ Działanie 1.4. – schemat 1.4.C. Promocja oferty gospodarczej regionu na rynkach krajowych i międzynarodowych (preferencyjnie traktowane projekty realizowane w ramach inteligentnych specjalizacji regionu); ○ Działanie 1.5. – Rozwój produktów i usług w MŚP (preferencyjnie traktowane projekty realizowane w ramach inteligentnych specjalizacji regionu); ○ Dodatkowo wsparciu innowacji mogą służyć działania 10.2A i 10.2B RPO WD dotyczące edukacji (kształtowanie kompetencji kluczowych, podwyższanie kwalifikacji nauczycieli). <ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny Inteligentny Rozwój – działania i poddziałania dotyczące innowacyjności, przedsiębiorczości i działalności badawczo-rozwojowej. • Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – projekty wspierające szkolnictwo wyższe przede wszystkim w ramach Osi III Szkolnictwo wyższe. • Środki własne budżetu województwa. • Programy międzynarodowe (Horyzont 2020; Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej, tj. Program Regionu Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa oraz Interreg Europa). <p>Plan Wykonawczy do RSI WD na lata 2017-2018 wskazuje na następujące kwoty możliwe do zainwestowania w regionie w ramach wyżej wymienionych źródeł:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RPO WD: 2 926 333 332,35 PLN; • PO IR: 3 869 443 627,68 PLN; • PO WER: 601 873 213,10 PLN; • Horyzont 2020: 165 068 406,25 PLN; • EWT: 7 746 987 658,34 PLN. <p>W przypadku programów krajowych i międzynarodowych jest to potencjalna kwota, a jej wykorzystanie zależy od możliwości i działań wnioskodawców z województwa dolnośląskiego. Brak wskazanej kwoty środków własnych województwa. Jako pewną alokację na poziomie regionu należy zatem traktować środki RPO.</p> <p>Łączna alokacja na działania RPO według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 926 333 332 PLN; (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Do istotnych projektów na rzecz innowacyjności w regionie należą np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dolnośląski bon na innowacje (RPO) <p>Celem projektu jest wsparcie współpracy dolnośląskich mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi w zakresie dotyczącym prowadzenia prac B+R i wdrożeń. W ramach projektu finansowane są prace badawczo-rozwojowe dotyczące wdrożenia albo rozwoju produktu lub technologii, m.in. opracowanie bądź udoskonalenie usługi lub wyrobu, wykonanie testów wdrożeniowych, wykonanie analiz przedwdrożeniowych itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> • TRANS³Net (Interreg Central Europe) <p>Celem projektu jest stworzenie warunków dla zbudowania sprawnie działającego systemu</p>

Województwo	dolnośląskie (WD)
	<p>innowacji na pograniczu polsko-niemiecko-czeskim. Projekt obejmuje m.in. stworzenie mapy promotorów transferu technologii oraz wydarzenia:</p> <p>TRANS³Net.show – kameralne wydarzenie z udziałem wybranych promotorów transferu technologii przedstawiające rezultaty badań naukowych i wdrożeń będące wstępem do potencjalnej współpracy i osiągnięcia zaufanych relacji pomiędzy nauką a przemysłem.</p> <p>TRANS³Net.dialogue – wydarzenie z udziałem wszystkich uczestników systemu innowacji w obszarze pogranicza, którego celem jest omówienie wyzwań politycznych i prawnych dotyczących transferu technologii.</p> <p>TRANS³Net.visit – seria wizyt studyjnych przedstawicieli MŚP oraz instytucji badawczych prowadzonych w celu poznania metod pracy i zainicjowania ewentualnej współpracy w przyszłości.</p> <p>TRANS³Net.training – ponadnarodowe szkolenia umożliwiające promotorom transferu technologii realne uczestnictwo w międzynarodowej współpracy pomiędzy nauką a sferą biznesu w obszarze pogranicza. Szkolenia będą prowadzone z wykorzystaniem wypracowanych w trakcie realizacji projektu TRANS³Net narzędzi, takich jak mapa promotorów transferu technologii czy internetowa platforma innowacji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Dolnośląska Strefa Technologii Biomedycznych Jest to wspólne przedsięwzięcie województwa dolnośląskiego i NCBIR podzielone na trzy obszary merytoryczne:• Obszar zaawansowanych technologii robotycznych w celu usprawnienia procesów medycznych w jednostkach leczniczych – narzędzia, procesy, produkty (np. protezowanie kończyn, automatyzacja procesów w jednostkach medycznych, wykorzystanie technik robotowych w zabiegach chirurgicznych);• Obszar technologii mikro- i nanoinżynieryjnych prowadzących do miniaturyzacji urządzeń i sprzętu medycznego wykorzystujących możliwości technik mikrosystemowych ze szczególnym uwzględnieniem wspomaganego informatycznie pozyskiwania i przetwarzania sygnałów biologicznych (np. rozwój i zastosowanie miniaturowych produktów i narzędzi analitycznych, testów diagnostycznych, urządzeń biomedycznych i weterynaryjnych, miniaturowy sprzęt analityczny w analizie jakości żywności, biomedycyna kosmiczna);• Obszar nowoczesnych technologii i prototypowych podsystemów funkcjonalnych adaptowalnych w leczeniu personalnym, rozwiązań produkcyjnych i rozwoju infrastruktury obsługi leczenia szpitalnego (np.: implanty personalizowane nowej generacji, personalizowane terapie lecznicze i nośniki leków).

11.2. Województwo kujawsko-pomorskie

Województwo	kujawsko-pomorskie (WKP)
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny + (Modest – +)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 10/17 Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 15/17 Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 6/17 Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 10/17 Często cytowane publikacje – miejsce 1/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 16/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 13/17 Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 4/17 Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 8/17 Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 11/17 MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 10/17 MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 6/17 Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 13/17 Zgłoszenia patentowe – miejsce 12/17 Wnioski o znak handlowy – miejsce 8/17 Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 4/17 Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 9/17 Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 8/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Podstawowymi dokumentami dla RSI województwa kujawsko-pomorskiego są:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Strategia na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji; – Plan działań dla przygotowania realizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (załącznik nr 3 do RSI obejmujący zadania krótko- i długookresowe); – Inteligentne specjalizacje województwa kujawsko-pomorskiego (załącznik do stanowiska Zarządu Województwa z dnia 29.06.2016 r.).
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Rolę koordynacyjną RSI w województwie kujawsko-pomorskim pełni Agenda Nauki i Innowacyjności w Departamencie Rozwoju Gospodarczego i Certyfikacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Pełni ona zadania w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wdrażania założeń polityki innowacyjnej we współpracy z interesariuszami regionalnego systemu innowacji w dziedzinie innowacyjnej edukacji, nauki oraz gospodarki w ramach Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020; 2. Aktywnego udziału w procesie rozwoju inteligentnych specjalizacji regionalnych na bazie założeń regionalnej strategii innowacji; 3. Współpracy z instytucjami biznesowymi, badawczo-rozwojowymi i edukacyjnymi w zakresie projektów innowacyjnych, w tym ponadregionalnych i międzynarodowych; 4. Inicjowania kontaktów i przepływu wiedzy pomiędzy partnerami samorządu województwa związanymi ze sferą edukacji, nauki i gospodarki. <p>Istotną rolę koordynacyjną pełni także powołana przez województwo Kujawsko-Pomorska Agencja Innowacji Sp. z o.o., do której zadań należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – promocja WK-P jako regionu wiedzy i innowacji opartego na współpracy samorządu, przedsiębiorców i naukowców; – tworzenie środowiska przyjaznego rozwojowi przedsiębiorczości, w tym opracowanie systemu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw w regionie kujawsko-pomorskim oraz pełnienie w ramach tego systemu funkcji platformy współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, instytucjami naukowymi i szkołami wyższymi z obszaru województwa, instytucjami otoczenia biznesu oraz władzami lokalnymi i regionalnymi. Agencja realizuje kluczowe projekty na rzecz innowacji w województwie, o których więcej w dalszej części opracowania. <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. Według diagnozy do RSI przedsiębiorstwa WK-P charakteryzują się stosunkowo niewielką innowacyjnością, zwłaszcza przedsiębiorstwa usługowe. Zdecydowana większość nakładów innowacyjnych przypada na przemysł. Do branż o największym potencjale rozwojowym należą: branża spożywcza, medyczna, motoryzacyjna, narzędziowa, ICT, energii odnawialnej, transport oraz przemysł

Województwo	kujawsko-pomorskie (WKP)
	<p>kreatywne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednostki sektora B+R. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową należą do najniższych w kraju. Poza uczelniami (UMK w Toruniu, UKW w Bydgoszczy, UTP w Bydgoszczy) funkcjonuje kilka instytutów, z których największym jest Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników. • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W regionie działa mniej IOB niż w większości regionów w Polsce. Do wymienianych w dokumentach strategicznych kluczowych instytucji należą m.in. centra transferu technologii (np. Centrum Transferu Technologii UMK, Regionalne Centrum Innowacyjności w Bydgoszczy), parki (Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny, Vistula Park Świecie), inkubatory (np. AIP Business Link, Exea Smart Space Inkubator Nowych Technologii), Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna. Rzadko występują klastry (np. Bydgoski Klaster Przemysłowy).
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Cel Strategiczny I. Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu Cele operacyjne: I.1. Rozwój innowacyjnej edukacji. I.2. Rozwój kształcenia kadr dla innowacyjnej gospodarki. I.3. Kształtowanie postaw proinnowacyjnych, kreatywności i promocja RSI WK-P.</p> <p>Cel Strategiczny II. Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki Cele operacyjne: II.1. Rozwój potencjału naukowo-badawczego na rzecz innowacyjnej gospodarki. II.2. Rozwój wysoko zaawansowanych badań naukowych.</p> <p>Cel Strategiczny III. Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności Cele operacyjne: III.1. Rozwój innowacyjności i powiązań sieciowych przedsiębiorstw. III.2. Wzmocnienie oddziaływania sieci instytucji otoczenia biznesu.</p> <p>Cel Strategiczny IV. Ukształtowanie gospodarki bazującej na powszechnym dostępie do superszybkiej sieci Internet Cele operacyjne: IV.1. Rozwój infrastruktury sieci Internet. IV.2. Rozwój innowacyjnej gospodarki cyfrowej.</p>
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>W województwie kujawsko-pomorskim inteligentne specjalizacje dzielą się na trzy typy:</p> <p>I) INTELIGENTNE SPECJALIZACJE OPARTE NA WARTOŚCIACH (obszary charakteryzujące się pełną dojrzałością zaobserwowaną w regionie), w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> Zdrowa i bezpieczna żywność; Zdrowie i turystyka zdrowotna; Zaawansowane materiały i narzędzia; Transport i mobilność; Dziedzictwo kulturowe i przemysły kreatywne. <p>II) INTELIGENTNE SPECJALIZACJE OPARTE NA TECHNOLOGIACH REALIZUJĄCYCH INTELIGENTNE SPECJALIZACJE OPARTE NA WARTOŚCIACH (HORYZONTALNE INTELIGENTNE SPECJALIZACJE) – IS horyzontalne mają wspierać IS oparte na wartościach:</p> <ol style="list-style-type: none"> Technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT); Ekoinnowacje; Automatyka przemysłowa. <p>III) INNE SPECJALIZACJE WYŁONIONE W PROCESIE PRZEDSIĘBIORCZEGO ODKRYWANIA – brak informacji o wyłonieniu nowych specjalizacji.</p>
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Do najważniejszych źródeł finansowania działań na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ przede wszystkim Oś Priorytetowa I – Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Działanie 1.1. Publiczna infrastruktura na rzecz badań i innowacji (prace badawczo-rozwojowe muszą wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.2.1. Wsparcie procesów badawczo-

Województwo	kujawsko-pomorskie (WKP)
	<p>rozwojowych (projekt musi wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poddziałanie 1.2.2. Wsparcie prac B+R poprzez instrumenty finansowe (przedsiębiorstwa korzystające z instrumentów muszą wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.3.1. Wsparcie procesów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach akademickich (projekt musi wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.3.2. Wsparcie przedsiębiorstw akademickich poprzez instrumenty kapitałowe (przedsiębiorstwa korzystające z instrumentów muszą wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.4.1. Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorstw (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.4.2. Wsparcie MŚP poprzez instytucje otoczenia biznesu (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.4.3. Rozwój infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji/IOB świadczących usługi dla takich podmiotów). ▪ Poddziałanie 1.5.1. Pożyczki dla MŚP na nowe modele biznesowe (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.5.2. Promocja gospodarcza regionu (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.5.3. Wsparcie procesu umiędzynarodowienia przedsiębiorstw (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.6.1. Instrumenty finansowe dla innowacyjnych MŚP (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). ▪ Poddziałanie 1.6.2. Dotacje dla innowacyjnych MŚP (projekt zakłada preferencję w dostępie do wsparcia dla projektów przedsiębiorstw wpisujących się w zakres regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji). <ul style="list-style-type: none"> ○ Oś VI, poddziałanie 6.2.3. Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego (w zakresie wsparcia infrastruktury kształcenia preferencyjnie traktowane będą przedsięwzięcia powiązane z inteligentnymi specjalizacjami regionu wynikającymi z RIS). ○ Oś VI, poddziałanie 6.4.3. Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego w ramach ZIT (w zakresie wsparcia infrastruktury kształcenia preferencyjnie traktowane będą przedsięwzięcia powiązane z inteligentnymi specjalizacjami regionu wynikającymi z RIS). <p>Łączna alokacja na powyższe działania według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 702 694 181 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Do innych potencjalnych źródeł finansowania należą programy krajowe. W RIS WK-P wskazano Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Inteligentny Rozwój, Wiedza Edukacja</p>

Województwo	kujawsko-pomorskie (WKP)
	<p>Rozwój. Wskazano także środki własne budżetu województwa bez sprecyzowania ich wysokości.</p> <p>W WK-P w przeciwieństwie do WD brak aktualnego szczegółowego planu działań do RSI. Plan działań długookresowych na lata 2019-2020, przygotowany w roku 2015 i będący załącznikiem do RSI, obejmował następujące działania:</p> <p>Rok 2019:</p> <p>Zadanie 1. Aktualizacja systemu monitoringu RSI WK-P, zamówienie badań zleconych, weryfikacja systemu;</p> <p>Zadanie 2. Analiza możliwości rozdysponowania środków na wsparcie B+R+I w ramach RPO WK-P.</p> <p>Rok 2020:</p> <p>Zadanie 1. Aktualizacja benchmarkingu w oparciu o Regional Innovation Scoreboard 2020;</p> <p>Zadanie 2. Podsumowanie działań podjętych w perspektywie czasowej 2014-2020 – ewaluacja;</p> <p>Zadanie 3. Przygotowanie planu działań przejściowych.</p> <p>Kujawsko-Pomorska Agencja Innowacji w ostatnich latach realizowała projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fundusz Badań i Wdrożeń (RPO WKP 1.2.1.); – Fundusz Badań i Wdrożeń – Voucher Badawczy (RPO WKP 1.2.1.); – EmplInno. Zwiększanie znaczenia strategii inteligentnych specjalizacji na rzecz innowacji i rozwoju w średniej wielkości miastach i regionach (Interreg BSR); – Konkurs „Mój innowacyjny wynalazek”; – „Młodzi Innowatorzy. Fabryka Pomysłów” (w ramach Funduszu Badań i Wdrożeń). <p>Planowano także realizację programu pożyczek na badania i rozwój, jednak w związku z brakiem chętnych nabór został anulowany.</p> <p>Do istotnych projektów na rzecz innowacyjności w regionie należą np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fundusz Badań i Wdrożeń (RPO WKP 1.2.1.) Projekt realizowany jest przez Kujawsko-Pomorską Agencję Innowacji Sp. z o.o. w partnerstwie z Toruńską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. W ramach funduszu przedsiębiorcy mogą uzyskać wsparcie na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa i na uzyskanie ochrony własności przemysłowej (tzw. bon na patent). • Fundusz Badań i Wdrożeń – Voucher Badawczy (RPO WKP 1.2.1.) Projekt realizowany jest przez Kujawsko-Pomorską Agencję Innowacji Sp. z o.o. w partnerstwie z Toruńską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. W ramach funduszu przedsiębiorcy mogą uzyskać wsparcie na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa i na uzyskanie ochrony własności przemysłowej (tzw. bon na patent). • Empinno (Interreg BSR) Celem projektu jest poprawa skuteczności wdrażania regionalnych strategii innowacji w Regionie Morza Bałtyckiego, w tym realizacji założeń wynikających ze strategii dla inteligentnych specjalizacji. W województwie kujawsko-pomorskim projekt obejmuje m.in. cykl szkoleń dla przedsiębiorców oraz brokerów innowacji w zakresie wdrażania inteligentnych specjalizacji regionu, zorganizuje wizyty studyjne oraz spotkania matchmakingowe dla instytucji otoczenia biznesu nawiązujące do specjalizacji: Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania oraz Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna, opracuje z wykorzystaniem dobrych praktyk partnerów zagranicznych system monitorowania inteligentnych specjalizacji (w tym metodologii doboru nowych wskaźników monitoringu) oraz zorganizuje spotkania informacyjne. • Konkurs „Mój innowacyjny wynalazek” Jest to inicjatywa Kujawsko-Pomorskiej Agencji Innowacji Sp. z o.o. Jej głównym założeniem jest promocja kreatywności wśród dzieci i młodzieży, zainteresowanie doskonaleniem ich umiejętności technicznych, podniesienie poziomu innowacyjności w województwie kujawsko-pomorskim oraz wyłonienie najlepszej pracy przedstawiającej pomysł na innowacyjny wynalazek.

11.3. Województwo lubelskie

Województwo	lubelskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny + (Modest – +)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 10/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 12/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 5/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 9/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 13/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 4/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 9/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 8/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 1/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 12/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 2/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 7/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 8/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 8/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 17/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 16/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 14/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 11/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Podstawowymi dokumentami określającymi zarówno regionalny system innowacji, jak i wsparcie dla inteligentnych specjalizacji są:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (RSIWL 2020); – Plan wykonawczy do Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego 2020 w odniesieniu do wytycznych w zakresie polityki innowacyjności na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym oraz z zachowaniem spójności z dokumentami strategicznymi, planistycznymi i operacyjnymi województwa lubelskiego.
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Koordinacją systemu zajmuje się Zarząd Województwa Lubelskiego, zaś w ramach urzędu marszałkowskiego – Departament Gospodarki i Wspierania Przedsiębiorczości. W Departamencie działa Lubelskie Centrum Badań nad Innowacyjnością, które tworzy zaplecze intelektualne do realizacji RSI poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie i koordynowanie systematycznych prac i studiów nad transformacją modelu rozwoju województwa oraz rozwojem regionalnego systemu innowacji (obserwatorium rynku innowacji, foresight technologiczny, studia nad doskonaleniem systemu monitoringu i ewaluacji itd.) oraz przedkładanie wyników prac wszystkim interesariuszom, – partycypację w pracach związanych z wdrożeniem, ewaluacją i aktualizacją RSIWL 2020 i dokumentów wykonawczych do strategii. <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. Poziom innowacyjności przedsiębiorstw należy uznać za niski. Podstawową gałąź gospodarki regionu stanowi branża przetwórstwa rolno-spożywczego. Do innych ważnych branż należą: przemysł meblarski, przemysł wydobywczy (Lubelskie Zagłębie Węglowe, zasoby gazu ziemnego i wapieni), przemysł chemiczny (istotna rola Zakładów Azotowych Puławy S.A., przemysł maszynowy). • Jednostki sektora B+R. W województwie funkcjonuje stosunkowo dużo jednostek B+R, do których należą zarówno uczelnie (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy, Katolicki Uniwersytet Lubelski) jak i instytuty naukowe i ich oddziały (umiejscowione zwłaszcza w Puławach), a także komercyjne jednostki badawczo-rozwojowe, przede wszystkim działające przy dużych przedsiębiorstwach (duże przedsiębiorstwa zwłaszcza w branży przemysłu maszynowego (np. PZL Świdnik) często posiadają własne zaplecze badawczo-rozwojowe). • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W województwie funkcjonuje szereg instytucji otoczenia biznesu, jednak przede wszystkim są to ośrodki przedsiębiorczości (instytucje szkoleniowe, doradcze, inkubacyjne), zaś stosunkowo rzadko świadczone są usługi proinnowacyjne. • Inspirującą inicjatywą jest działający w województwie Lubelski Klaster Instytucji Otoczenia Biznesu. Więcej o klastrze w dalszej części opracowania.

Województwo	lubelskie
	<ul style="list-style-type: none"> W województwie funkcjonuje ponadto kilkanaście struktur klastrowych, przede wszystkim w przemyśle rolno-spożywczym.
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Jako cele RSIWL 2020 wskazano:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwój kapitału terytorialnego, zwłaszcza w obszarach inteligentnej specjalizacji, wzmocnienie regionalnego systemu badań i innowacji oraz oparcie go na poczwórnej helisie spinającej wszystkich interesariuszy zainteresowanych współpracą, włączenie regionu w krajowy i międzynarodowy łańcuch innowacji i sieci współpracy, rozwój efektywnych instrumentów wsparcia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa, stymulowanie dynamicznych korzyści lokalizacji, zwłaszcza w postaci: (1) wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu; (2) rozwoju usług rynkowych na rzecz biznesu i (3) rozwoju rynków finansowych istotnych dla wzrostu popytu na innowacje ze strony wszystkich firm, zarówno firm zlokalizowanych w regionalnych i ponadregionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji, jak i firm działających poza obrębem tych obszarów. <p>Strategia następnie dzieli się na priorytety i kierunki (w Planie wykonawczym oznaczone jako działania):</p> <p>Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji.</p> <p>Działanie 1.1. Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza przedsiębiorczości technologicznej.</p> <p>Działanie 1.2. Wzrost poziomu innowacyjności już działających firm.</p> <p>Działanie 1.3. Rozwój wiedzy i kompetencji kadr przemysłowych (pracowników i kadry menedżerskiej).</p> <p>Działanie 1.4. Pobudzanie i rozwój współpracy sieciowej podmiotów gospodarczych.</p> <p>Działanie 1.5. Rozwój inżynierii finansowej dla innowacji.</p> <p>Priorytet 2. Wzrost zdolności podmiotów sektora naukowo-badawczego do tworzenia i komercjalizacji wiedzy w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji regionu.</p> <p>Działanie 2.1. Rozwój kadr naukowo-badawczych do tworzenia i transferu wiedzy na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.</p> <p>Działanie 2.2. Zwiększenie efektywności wykorzystania infrastruktury naukowo-badawczej do prowadzenia i komercjalizacji badań w dziedzinach związanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu.</p> <p>Działanie 2.3. Wzrost znaczenia lubelskiej nauki w obszarach inteligentnych specjalizacji na poziomie krajowym i międzynarodowym.</p> <p>Priorytet 3. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i otwartej na innowacje administracji publicznej.</p> <p>Działanie 3.1. Przekształcenie instytucji otoczenia biznesu w regionalne centra wzrostu.</p> <p>Działanie 3.2. Rozwój sprawnej i otwartej na innowacje administracji publicznej.</p> <p>Działanie 3.3. Promocja przedsiębiorczości i innowacyjności.</p>
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>Wskazano następujące cztery obszary inteligentnej specjalizacji województwa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biogospodarka; 2. Medycyna i zdrowie; 3. Informatyka i automatyka; 4. Energetyka niskoemisyjna.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Głównym źródłem finansowania działań proinnowacyjnych jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Działania proinnowacyjne finansowane są przede wszystkim w ramach Osi Priorytetowej 1. (Badania i innowacje) i 3. (Konkurencyjność przedsiębiorstw), choć – jak wskazuje RSI – część działań realizowanych będzie także w ramach pozostałych osi, w tym: 2. Cyfrowe lubelskie, 4. Energia przyjazna środowisku, 5. Efektywność energetyczna, 9. Rynek pracy, 10. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian, 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje, 13. Infrastruktura społeczna.</p> <p>Do najważniejszych działań na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji należą:</p>

Województwo	lubelskie
	<ul style="list-style-type: none"> • Oś 1.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Regionalna infrastruktura badawczo-rozwojowa (dotyczy dziedzin związanych z inteligentnymi specjalizacjami regionu). ○ Działanie 1.2. Badania celowe. ○ Działanie 1.3. Infrastruktura badawczo-rozwojowa w przedsiębiorstwach. ○ Działanie 1.4. Transfer technologii i komercjalizacja badań (projekt wyłącznie w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 1.5. Bon na innowacje. Dotyczy przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa lubelskiego. W ramach działania możliwe jest przeznaczenie części środków na realizację projektów, które mają na celu wyłonienie nowych inteligentnych specjalizacji. • Oś 3.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 3.1. Tereny inwestycyjne (Preferencje uzyskują projekty realizujące tereny inwestycyjne dla przedsiębiorców, których działalność wpisuje się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.2. Instrumenty kapitałowe (Beneficjent zobligowany jest do stworzenia preferencji dla projektów wpisujących się w inteligentne specjalizacje) – projekt BGK „Fundusz Funduszy Województwa Lubelskiego”. ○ Działanie 3.3. Przedsiębiorstwa odpryskowe (tj. spin-off i spin-out) (Preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.4. Dostosowanie oferty IOB do potrzeb rynku. ○ Działanie 3.5. Bon na doradztwo (Preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.6. Marketing gospodarczy (Preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.7. Wzrost konkurencyjności MŚP (Wsparcie dotacyjne w ramach działania przewidziane jest wyłącznie dla innowacyjnych projektów wpisujących się w inteligentne specjalizacje. W przypadku pomocy zwrotnej preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.8. Tereny inwestycyjne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (Preferencje uzyskują projekty realizujące tereny inwestycyjne dla przedsiębiorców, których działalność wpisuje się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 3.9. Udział w targach i misjach (Preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). • Inne działania: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 10.1. Usługi rozwojowe dla MMŚP (Preferencje uzyskują projekty wpisujące się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 12.4. Kształcenie zawodowe (Preferencje uzyskują projekty dotyczące szkół/placówek prowadzących kształcenie w zakresie zawodów wpisujących się w inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 13.6. Infrastruktura kształcenia zawodowego i ustawicznego (Preferencje uzyskują projekty dotyczące szkół/placówek prowadzących kształcenie w zakresie zawodów wpisujących się w inteligentne specjalizacje). <p>Łączna alokacja na powyższe działania według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 233 214 373 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020).</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego uczestniczy aktywnie w projektach międzynarodowych dotyczących innowacyjności jako partner. Są to m.in. projekty¹⁷⁶:</p>

¹⁷⁶ Źródło: strona www.rsi.lubuskie.pl, dostęp 08.03.2020.

Województwo	lubelskie
	<p>SMART WATCH (województwo lubelskie jako partner). Program Interreg Central Europe. Projekt jest platformą współpracy pomiędzy kluczowymi interesariuszami sektorów innowacyjnych w Europie Środkowej. Cel: wypracowanie modelu działania i stworzenie międzynarodowej sieci Regionalnych Obserwatoriów Inteligentnych Specjalizacji w Europie Środkowej monitorujących trendy technologiczne i rozwój rynku w obszarach innowacyjnych technologii i inteligentnych sektorów. Obszary technologiczne objęte projektem SMART_WATCH to: zdrowie, nauki przyrodnicze, ICT, usługi przyszłości, zrównoważone techniki produkcji i przemysł. Partnerem w projekcie jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego.</p> <p>REBORN Embracing failure to encourage entrepreneurship and competitiveness (województwo lubelskie jako partner). Program Interreg Europe. Celem projektu jest wsparcie europejskiej konkurencyjności oraz przyspieszenie wzrostu gospodarczego regionów poprzez usprawnienie instrumentów polityki odnoszącej się do ponownego podjęcia działalności gospodarczej i tworzenia pozytywnego wizerunku MŚP, które po porażce biznesowej chcą ponownie wrócić na rynek i kontynuować działalność gospodarczą. Działania projektu koncentrują się na takich instrumentach finansowych i narzędziach, których założeniem jest lub będzie zminimalizowanie utraty potencjału przedsiębiorczego, wzmocnienie konkurencyjności MŚP znajdujących się w trudnych warunkach finansowych oraz zintensyfikowanie działań w celu uniknięcia stygmatyzacji przedsiębiorców w stanie upadłości lub na granicy stanu upadłości.</p> <p>ROSIE (RESPONSIBLE AND INNOVATIVE SMES IN CENTRAL EUROPE) (województwo lubelskie jako partner). Program Interreg Central Europe. Celem projektu jest wymiana doświadczeń, która służyć będzie zwiększeniu zdolności regionów partnerskich do wdrażania odpowiednich polityk proinnowacyjnych z wykorzystaniem koncepcji Odpowiedzialnych Innowacji RI – Responsible Innovation oraz promowanie jej wśród małych i średnich przedsiębiorstw. Projekt zakłada rozwój i przetestowanie narzędzi w celu wzmocnienia zdolności MŚP w zakresie odpowiedzialnych innowacji.</p> <p>ELISE – European Life Science Ecosystems (Interreg Europa 2014-2020) (województwo lubelskie jako partner). Głównym celem projektu jest ulepszenie polityki publicznej wspierającej innowacyjne zastosowanie nauk przyrodniczych w medycynie z wyróżnieniem takich obszarów jak: biotechnologia, sprzęt medyczny oraz produkty farmaceutyczne. Obszar tematyczny projektu jest spójny z jedną z inteligentnych specjalizacji województwa lubelskiego, którą jest medycyna i zdrowie. Wymiana doświadczeń pomiędzy partnerami projektu służyć będzie zwiększeniu zdolności regionów partnerskich do implementacji odpowiednich polityk proinnowacyjnych.</p> <p>Do innych istotnych projektów na rzecz innowacyjności w regionie należy Lubelski Klaster Instytucji Otoczenia Biznesu, do którego należy 21 organizacji, w tym uczelnie (np. UMCS, Politechnika Lubelska), centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości (np. Inkubator Technologiczny w Lublinie), parki naukowe i technologiczne, organizacje pozarządowe (np. Białskopodlaska Fundacja Rozwoju) oraz inne instytucje takie jak Software Camp wspierająca przedsiębiorstwa ICT.</p>

11.4. Województwo lubuskie

Województwo	lubuskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny (Modest)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 14/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 16/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 15/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 15/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 11/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 17/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 17/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 11/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 9/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 4/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 8/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 9/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 13/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 16/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 5/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 2/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – brak danych</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 12/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Podstawowym dokumentem określającym zarówno system wspierania innowacji, jak i inteligentne specjalizacje jest przyjęty w sierpniu 2018 r. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego (PRI WL). PRI łączy w sobie cechy regionalnej strategii innowacji i planu działań; nie są do niego tworzone dodatkowe plany jak np. w przypadku województwa dolnośląskiego. PRI jest ściśle powiązany z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubuskiego.</p> <p>W ramach definiowania inteligentnych specjalizacji w 2015 r. powstał także dokument pt. Inteligentne specjalizacje województwa lubuskiego.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Za ogólną koordynację i zarządzanie polityką innowacyjną w województwie lubuskim odpowiedzialny jest zarząd województwa. Na poziomie urzędu marszałkowskiego, inaczej niż w innych dotychczas analizowanych regionach, nie został wyznaczony jeden departament odpowiedzialny za innowacje. Prace nad realizacją PRI są ściśle związane z RPO Województwa Lubuskiego i wspiera je Zespół Roboczy ds. Programu Rozwoju Innowacji do 2020 r., w którego skład wchodzi dyrektorzy oraz inni wskazani przez nich przedstawiciele departamentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Departament odpowiedzialny za zarządzanie Regionalnym Programem Operacyjnym Lubuskie 2020 – Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym; • Departament odpowiedzialny za wdrażanie działań finansowanych z EFRR – Departament Programów Regionalnych; • Departament odpowiedzialny za wdrażanie działań finansowanych z EFS – Departament Europejskiego Funduszu Społecznego; • Departament odpowiedzialny za kształtowanie polityki regionalnej – Departament Rozwoju Regionalnego; • Departament odpowiedzialny za działania z zakresu wsparcia rozwoju gospodarczego regionu – Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki. <p>W latach 2011-2013 funkcjonowała w województwie Lubuska Rada Innowacji, jednak obecnie brak informacji o jej dalszej działalności (choć jest wspomniana w PRI WL).</p> <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. Poziom innowacyjności przedsiębiorstw w województwie lubuskim jest niski. Do wiodących branż przemysłu należy produkcja pojazdów samochodowych, wyrobów z drewna, przemysł spożywczy, papierowy i metalowy. • Jednostki sektora B+R. Województwo należy do regionów o słabo rozwiniętej działalności badawczo-rozwojowej oraz niewielkiej ofercie kształcenia technicznego na poziomie wyższym. Ośrodkami akademickimi w województwie są przede wszystkim Gorzów Wlkp. (np. PWSZ, Wyższa Szkoła Biznesu) i Zielona Góra (np. Uniwersytet Zielonogórski). W regionie istnieje spory potencjał badawczy w dziedzinie OZE i efektywności energetycznej (Centrum Energetyki Odnawialnej przy PWSZ w Sulechowie, Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii przy Parku Naukowo-

Województwo	lubuskie
	<p>Technologicznym Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o. oraz Wydział Inżynierii Łądowej i Środowiska na Uniwersytecie Zielonogórskim).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Institucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. Istotną rolę z punktu widzenia gospodarki regionu pełnią strefy ekonomiczne, przede wszystkim ustanowiona w 1997 r. Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Ponadto w regionie funkcjonują parki naukowe i technologiczne (np. Gorzowski Ośrodek Technologiczny – Park Naukowo-Przemysłowy, Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny i inne). Funkcjonuje kilkanaście klastrów, przede wszystkim związanych z zieloną gospodarką i przemysłem spożywczym, a także m.in. przemysłem metalowym (bardzo aktywny Lubuski Klaster Metalowy). • Na terenie województwa funkcjonuje Lubuska Sieć Innowacji, inicjatywa klastrowa przedsiębiorców, parków technologicznych, uczelni i centrów innowacji województwa lubuskiego. Jej celem jest komercjalizacja innowacyjnych technologii w ramach wspólnych projektów badawczo-wdrożeniowych. W sieci uczestniczą także instytucje z Berlina i Brandenburgii. • W województwie działa Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku (jednostka Uniwersytetu Zielonogórskiego) wspierający przedsiębiorców w opracowywaniu nowych technologii, modyfikacji i doskonaleniu jakości wytwarzanych produktów, jak i poszukiwaniu nowych i innowacyjnych rozwiązań branżowych.
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Celem głównym PRI jest podniesienie innowacyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji.</p> <p>Wskazano trzy cele operacyjne wraz z działaniami strategicznymi:</p> <p>Cel operacyjny 1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Działania strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku. 2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów. 3. Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne). 4. Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku. 5. Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych. <p>Cel operacyjny 2. Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Działania strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku. 2. Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych. 3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki). 4. Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej. 5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania. 6. Wzmocnienie współpracy międzybranżowej. <p>Cel operacyjny 3. Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <p>Działania strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie. 2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną. 3. Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich doposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe. 4. Uproszczenie procedur aplikowania o środki. 5. Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki.
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>Wskazano następujące trzy obszary inteligentnej specjalizacji województwa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zielona gospodarka (w tym technologie środowiskowe, biogospodarka, usługi środowiskowe i inne); 2. Zdrowie i jakość życia (w tym technologie i usługi medyczne, turystyka zdrowotna oraz zdrowa i bezpieczna żywność); 3. Innowacyjny przemysł.

Województwo	lubuskie
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Należy zwrócić uwagę, że inteligentne specjalizacje w województwie lubuskim zostały określone w sposób bardzo szeroki, na co wskazuje także treść PRI: „<i>Województwo lubuskie jest regionem o stosunkowo niewielkiej liczbie podmiotów gospodarczych, które nie wykazują wyraźnej specjalizacji gospodarczej. Z tego powodu przyjęte specjalizacje mają dość szeroki charakter, który będzie jednak stopniowo doprecyzowywany i uszczegóławiany na podstawie obserwacji przebiegu wdrażania PRI i kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania</i>”¹⁷⁷.</p> <p>Głównym źródłem finansowania działań proinnowacyjnych jest Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020. Program w ścisły sposób powiązany jest z PRI. W Programie Rozwoju Innowacji jako realizujące go wskazane zostały niemal wszystkie osie priorytetowe RPO, poza osiami 2. i 5. W sposób bezpośredni innowacje i inteligentne specjalizacje wspierane są w ramach osi, działań i poddziałań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Badania i innowacje (w ramach działania projekty realizowane będą wyłącznie w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 1.2. Rozwój przedsiębiorczości (preferowane projekty w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji; wsparcie infrastruktury IOB możliwe tylko jeśli działalność IOB wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji); w tym projekt grantowy „Regionalny bon na innowacje”. ○ Działanie 1.3. Tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych (preferowane projekty w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 1.4. Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (preferowane projekty w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 1.5. Rozwój sektora MŚP (1.5.1. – wsparcie dotacyjne (preferowane projekty realizowane w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje regionu); w 1.5.2. – instrumenty finansowe – brak takiej preferencji). <p>Ponadto wskazuje się, że Oś priorytetowa 3. i 4. wpisują się w specjalizacje „zielona gospodarka” oraz „zdrowie i jakość życia”, jednak, jak już wcześniej wskazano, inteligentne specjalizacje zostały określone bardzo szeroko.</p> <p>W działaniu 9.3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej – w zakresie kształcenia zawodowego stosowane są preferencje dla branż mających strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki na poziomie krajowym i regionalnym, identyfikowanych w dokumentach strategicznych lub definiujących inteligentne specjalizacje.</p> <p>Ponadto w PRI wskazane są następujące źródła finansowania potencjalnych działań na rzecz innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, • Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, • Program Operacyjny Polska Cyfrowa, • Program Operacyjny Pomoc Techniczna, • Programy sektorowe, krajowe, strategiczne i międzynarodowe Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, • Programy międzynarodowe: Horyzont 2020, COSME 2014-2020, Kreatywna Europa 2014-2020, INTERREG Europa 2014-2020, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy oraz Mechanizm Norweski. <p>Kwotę przeznaczoną na wsparcie innowacji i inteligentnych specjalizacji można szacować na różne sposoby:</p> <p>W załączniku nr 2 do PRI oszacowano kwoty, jakie województwo lubuskie może wykorzystać na wdrożenie PRI z różnych programów (w ramach RPO poza Osią 1. wskazano Oś 6. Regionalny rynek pracy, Oś 7. Równowaga społeczna oraz Oś 8. Nowoczesna edukacja. łączna szacunkowa</p>

¹⁷⁷ Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, Zielona Góra 2018, s.21.

Województwo	lubuskie
	<p>kwota wynosi 630 562 517 EUR (2 722 642 836 PLN).</p> <p>Łączna alokacja na działania RPO-L2020 w zakresie Osi 1 + około 1/3 alokacji działania 9.3. (jedynie szkolnictwo zawodowe) według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 1 013 523 305 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Wśród innych istotnych działań proinnowacyjnych w regionie można wyróżnić m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">• Lubuską Sieć Innowacji, która realizuje szereg projektów transgranicznych, np. „Energetyka ze źródeł odnawialnych – Transfer wiedzy w Euroregionie”;• EuRegioNet – internacjonalizacja sieci i klastrów (NWC/SK) (Interreg V A Brandenburgia – Polska) – po stronie polskiej partnerami projektu są Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr” w Gubinie oraz Lubuska Organizacja Pracodawców w Gorzowie Wlkp. Celem projektu jest stworzenie polsko-niemieckiej informacyjnej i konsultingowej platformy wsparcia dla istniejących lub tworzących się sieci i klastrów (SK) z udziałem np. MŚP i instytucji naukowych. Dzięki działaniom projektu powstały dwa nowe klastry: Klaster Zwalczenia Gatunków Inwazyjnych oraz Klaster Turystyki Historycznej.

11.5. Województwo łódzkie

Województwo	łódzkie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 7/17 Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 6/17 Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 11/17 Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 7/17 Często cytowane publikacje – miejsce 12/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 9/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 7/17 Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 5/17 Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 10/17 Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 9/17 MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 9/17 MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 13/17 Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 7/17 Zgłoszenia patentowe – miejsce 9/17 Wnioski o znak handlowy – miejsce 2/17 Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 11/17 Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 6/17 Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 16/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Dokumenty określające wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie łódzkim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa łódzkiego LORIS 2030 (przyjęta w 2013 r.); • Wykaz Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji Województwa łódzkiego oraz wynikających z nich nisz specjalizacyjnych”; • Polityki Sektorowe dla każdej z sześciu inteligentnych specjalizacji WŁ. <p>Polityki Sektorowe są rozszerzeniem zapisów ujętych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa łódzkiego – LORIS 2030 i mają charakter planów operacyjnych dla podnoszenia poziomu konkurencyjności i innowacyjności poszczególnych specjalizacji. Każda z nich zawiera cele i bardzo szczegółowo opisane działania, źródła ich finansowania itp.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Obecny sposób koordynacji systemu wspierania innowacji i inteligentnych specjalizacji funkcjonuje nieco inaczej, niż zostało to określone w LORIS 2030. Jednostką koordynującą miał być Departament ds. Przedsiębiorczości Urzędu Marszałkowskiego Województwa łódzkiego wspierany przez Radę ds. Innowacji. Istotnym elementem wdrażania LORIS miała być platforma współpracy branży kluczowej (w ramach portalu – łódzkiej Platformy Transferu Wiedzy).</p> <p>W roku 2019 Departament ds. Przedsiębiorczości został zlikwidowany. Obecnie za działania związane z LORIS odpowiada Departament Promocji i umiejscowiony w nim Wydział Promocji Przedsiębiorczości. Ostatnie doniesienia o działaniu łódzkiej Rady Innowacji pochodzą z 2017 roku.</p> <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. Poziom innowacyjności przedsiębiorstw w województwie łódzkim jest przeciętny na tle Polski. Do wiodących branż należą te wskazane jako inteligentne specjalizacje (przede wszystkim przemysł włókienniczy, medycyna, farmacja, kosmetyki oraz rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze). • Jednostki sektora B+R. W regionie działa wiele uczelni wyższych skupiających się przede wszystkim w łodzi (Uniwersytet Łódzki, Politechnika Łódzka, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. L. Schillera w łodzi). Stosunkowo niewielka jest oferta i popularność szkolnictwa inżyniersko-technicznego. Funkcjonują w regionie także silne instytuty badawcze, przede wszystkim związane z przemysłem tekstylnym i włókienniczym (Instytut Włókiennictwa, Instytut Przemysłu Skórzanego, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Maszyn Włókienniczych „POLMATEX-CENARO” w łodzi, Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w łodzi) oraz medycznym (Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN w łodzi, Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w łodzi, Instytut Medycyny Pracy im. Profesora Jerzego Nofera w łodzi, Instytut Biologii Medycznej PAN w łodzi).

Województwo	łódzkie
	<ul style="list-style-type: none"> • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W województwie działają m.in.: łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego, parki technologiczne (np. Bionanopark, Brukowa Business Center), inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości, dwie Specjalne Strefy Ekonomiczne: łódzka oraz Starachowicka (podstrefa Mniszków). Łódzka SSE należy do wyróżniających się w Polsce stref, w 2016 r. otrzymała tytuł „Afirmitora Ruchu Innowacyjnego”. • Unikatowy charakter mają trzy jednostki województwa: <ul style="list-style-type: none"> ○ Regionalne Biuro Województwa łódzkiego i Miasta Łódź w Chengdu w prowincji Syczuan w Chińskiej Republice Ludowej. Biuro działa od 2014 r. w Centrum Innowacji UE (EUPIC) będącej kompleksową platformą służącą utrzymaniu współpracy handlowej, inwestycyjnej i technologicznej pomiędzy UE a Chinami. Biuro pośredniczy w kontaktach pomiędzy łódzkimi oraz chińskimi przedsiębiorcami, doradza w zakresie specyfiki prowadzenia działalności oraz funkcjonuje jako portal wymiany informacji. ○ Centra Innowacji Biznesowych w Kutnie, Zgierzu, Bełchatowie, Sieradzu, Radomsku, Zduńskiej Woli, Łodzi – ich zadaniem jest wsparcie przedsiębiorstw przez doradców biznesowych poprzez udzielanie informacji i pośrednictwo w kontaktach z uczelniami, instytucjami naukowymi, instytucjami otoczenia biznesu, pomoc w pozyskiwaniu źródeł dofinansowania itp. ○ SkyHub – przeznaczony przede wszystkim dla młodych przedsiębiorców hub innowacji w Łodzi: prowadzona przez województwo łódzkie bezpłatna przestrzeń łącząca funkcje coworkingu z usługami doradczymi i mentorskimi. W przestrzeni odbywają się także warsztaty, prelekcje i eventy branżowe. W ramach hubu funkcjonuje Rada Mentorów składająca się z przedsiębiorców z województwa łódzkiego, którzy odnieśli sukces w biznesie. Przedsiębiorcy mogą zapisywać się do nich na porady. Można także skorzystać z porad eksperckich partnerów SkyHubu (obszary takie jak prawo, księgowość, marketing, technologie).
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>LORIS 2030 składa się z trzech priorytetów. Dla każdego z nich wskazany jest jeden cel strategiczny i kilka operacyjnych:</p> <p>Priorytet 1. Specjalizacja regionalna – obejmujący kluczowe branże stanowiące lokomotywy rozwoju regionu. Cel: Zbudowanie przewag konkurencyjnych – lokomotywy rozwoju gospodarczego, które będą wyróżnikiem regionu Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Budowa świadomości w zakresie specjalizacji regionalnej. 1.2. Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej. 1.3. Poprawa komunikacji w obszarze specjalizacji regionalnej. 1.4. Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów specjalizacji. 1.5. Zapewnienie systemu finansowania projektów mających na celu specjalizację regionu. <p>Priorytet 2. Rozwój potencjału innowacyjnego regionu – obejmujący powszechne zastosowanie innowacji we wszystkich obszarach oraz branżach funkcjonujących w regionie, poza specjalizacją regionalną. Cel strategiczny: wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu dla poprawy innowacyjności gospodarki województwa łódzkiego Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji. 2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości. 2.3. Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji. 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych. 2.5. Zapewnienie systemu finansowania rozwoju potencjału innowacyjnego regionu. <p>Priorytet 3. Zarządzanie innowacjami w regionie – obejmujący poprawę efektywności prowadzenia polityki innowacyjnej w regionie oraz tworzenie warunków dla rozwoju innowacji w regionie. Cel strategiczny: Poprawa zarządzania innowacjami w regionie Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Budowa świadomości w środowisku wspierającym wdrażanie innowacji.

Województwo	łódzkie
	<p>3.2. Budowa systemu zarządzania innowacjami.</p> <p>3.3. Stworzenie systemu komunikacji oraz doradztwa.</p> <p>3.4. Budowa ram systemu pobudzania współpracy i przedsiębiorczości.</p> <p>3.5. Zapewnienie zintegrowanego systemu finansowania innowacji w regionie.</p>
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>Wskazano następujące inteligentne specjalizacje regionu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nowoczesny przemysł włókienniczy i mody (w tym wzornictwo); 2. Zaawansowane materiały budowlane; 3. Medycyna, farmacja, kosmetyki; 4. Energetyka, w tym odnawialne źródła energii; 5. Innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze; 6. Informatyka i telekomunikacja. <p>W każdej ze specjalizacji wskazano także nisze specjalizacyjne (wymienione w Wykazie Inteligentnych Specjalizacji).</p> <p>Dla każdej z nich opracowana została polityka sektorowa obejmująca cele strategiczne i operacyjne oraz Plan Akcji obejmujący propozycję i priorytetyzację działań oraz szacunkowy budżet, a także propozycję koordynatora działań.</p>
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Do najważniejszych źródeł finansowania działań na rzecz innowacyjności, inteligentnych specjalizacji i związanych z nimi polityk sektorowych należą RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz programy krajowe (przede wszystkim POIR).</p> <p>W ramach RPO WŁ najważniejsze działania wspierające innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy – w ramach całej osi dofinansowanie otrzymują wyłącznie projekty wpisujące się w specjalizacje regionalne określone na podstawie RSI LORIS 2030: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie I.1. Rozwój infrastruktury badań i innowacji. ○ Działanie I.2. Inwestycje przedsiębiorstw w badania i innowacje: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poddziałanie I.2.1. Infrastruktura B+R przedsiębiorstw. ▪ Poddziałanie I.2.2. Projekty B+R przedsiębiorstw. • Oś priorytetowa II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie II.1. Otoczenie biznesu (w tym Poddziałanie II.1.1. Tereny inwestycyjne i Poddziałanie II.1.2. Profesjonalizacja usług biznesowych); infrastruktura podmiotów działających na rzecz wsparcia przedsiębiorczości wspierana tylko jeśli działalność wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji. ○ Działanie II.2. Internacjonalizacja przedsiębiorstw (w tym Poddziałanie II.2.1. Modele biznesowe MŚP. Poddziałanie II.2.2. Promocja gospodarcza regionu, Poddziałanie II.2.3. Promocja gospodarcza regionu – miasto Łódź). ○ Działanie II.3. Zwiększenie konkurencyjności MŚP. • Oś priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie XI.3. Kształcenie zawodowe (w tym: Poddziałanie XI.3.1. Kształcenie zawodowe; Poddziałanie XI.3.2. Kształcenie zawodowe – miasto Łódź; Poddziałanie XI.3.3. Program stypendialny dla uczniów zdolnych szkół prowadzących kształcenie zawodowe) – działania muszą uwzględniać również obszar specjalizacji regionalnych. <p>Łączna alokacja na działania RPO województwa łódzkiego w zakresie Osi 1. i 2. oraz Działania XI.3. według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 596 201 961,01 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Poza działaniami finansowanymi z RPO WŁ oraz programów krajowych w ostatnich latach istotną funkcję w województwie łódzkim pełniła aktywność Departamentu ds. Promocji (dawniej Departamentu ds. Przedsiębiorczości) przede wszystkim w zakresie promocji gospodarczej: Europejskie Forum Gospodarcze, Łódzkie Innovation Days, uczestnictwo w projektach międzynarodowych związanych z innowacjami i inteligentnymi specjalizacjami, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SHOES MADE in EU (Erasmus+) – projekt rozwoju branży obuwniczej; cel: opracowanie innowacyjnego programu nauczania dla pracujących w sektorze obuwniczym, dopasowanego do potrzeb rynku pracy;

Województwo	Łódzkie
	<ul style="list-style-type: none"> • BEYOND EDP (Interreg Europe) – projekt dotyczący procesu przedsiębiorczego odkrywania; cel: identyfikacja i opisanie dobrych praktyk dotyczących funkcjonowania procesu przedsiębiorczego odkrywania w regionach europejskich oraz ich analiza podczas zaplanowanych warsztatów, wzajemna ocena RSI oraz wizyty studyjne pomiędzy partnerami projektu. <p>Departament realizował także szereg innych działań (spotkania, współpraca, informacje). Realizowany był także pogłębiony monitoring i ewaluacja RIS.</p> <p>Wiele działań wpisujących się w LORIS 2030 realizowały także dawny Departament Promocji i Współpracy Zagranicznej oraz Departament Polityki Regionalnej.</p> <p>Wśród innych istotnych działań proinnowacyjnych w regionie można wyróżnić m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Startup Spark – program akceleracyjny tworzony pod parasolem Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej we współpracy z 11 partnerami: międzynarodowymi korporacjami (Ericsson, PwC, Procter&Gamble, Robert Bosch, Siemens, Airbus oraz lokalnymi firmami rozwijającymi globalnie polską myśl technologiczną: Bluerank, Indigo Nails, Ceramika Paradyż, Grupa Pietrucha i WDX). W ramach akceleracji start-up zostaje połączony z Odbiorcą Technologii oraz mentorem operacyjnym (opiekunem start-upu). Tak skomponowany zespół współpracuje razem maksymalnie przez kolejne sześć miesięcy w celu rozwoju produktu lub usługi, a następnie jej komercjalizacji. • Łódzkie4business (RPO Wł) – projekt Departamentu ds. Przedsiębiorczości UMWł, którego celem jest zwiększenie poziomu handlu zagranicznego przedsiębiorstw zaliczanych do MŚP poprzez rozwój systemu informacji gospodarczej oraz organizację przedsięwzięć ukierunkowanych na zwiększenie rangi gospodarczej regionu. W ramach projektu stworzono System Informacji Gospodarczej, opisywany wcześniej SkyHub z obsługą mentorską i ekspercką, Biuro Wsparcia Eksportu, oraz zorganizowano wsparcie doradcze MŚP w zakresie biogospodarki. • THINGS + (Interreg Central Europe) – projekt, za który odpowiedzialny był Departament Polityki Regionalnej. Jego celem jest propagowanie innowacji usług w przedsiębiorstwach opartych na tradycyjnym modelu wytwarzania produktowego. Projekt zakłada wypracowanie narzędzi mających na celu promocję systemu polegającego na wprowadzaniu przez firmy nowych produktów połączonych z usługami.

11.6. Województwo małopolskie

Województwo	małopolskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany (Moderate)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 2/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 2/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 2/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 3/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 8/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 3/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 1/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 2/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 5/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 7/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 4/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 2/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 4/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 1/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 3/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 3/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 5/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 9/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Dokumenty określające wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie małopolskim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program Strategiczny. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020 (przyjęty w czerwcu 2016 r.; w 2018 r. przeszedł przegląd, a następnie konsultacje społeczne, których efektem są korekty o charakterze technicznym) i towarzysząca programowi diagnoza pt. „Aktualizacja pogłębionej diagnozy innowacyjności gospodarki Małopolski”; • Inteligentne specjalizacje województwa małopolskiego. Uszczegółowienie obszarów wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego 2014-2020 (przyjęty we wrześniu 2015 r.).
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Koordynacja wsparcia innowacyjności i inteligentnych specjalizacji jest w województwie małopolskim podzielona:</p> <ul style="list-style-type: none"> • programowaniem i koordynacją prac związanych z przygotowaniem, aktualizacją, wdrażaniem, monitoringiem i ewaluacją RSI Województwa Małopolskiego, w szczególności w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu, koordynacją wdrażania RSI, jak również uczestnictwem w realizacji projektów w obszarze przedsiębiorczości, promocji gospodarczej oraz konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki zajmuje się Departament Nadzoru Właścicielskiego i Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (UMWM); • wsparciem działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw we współpracy z uczelniami wyższymi, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowymi i badawczymi, w obszarach regionalnych innowacyjnych specjalizacji zajmuje się Departament Zrównoważonego Rozwoju UMWM (dawniej: Departament Polityki Regionalnej). <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy. Małopolskie jest jednym z przodujących regionów kraju, jeśli chodzi o innowacyjność przedsiębiorstw, zwłaszcza w przypadku sektora przemysłowego. Należy do kluczowych regionów, jeśli chodzi o działalność i inwestycje w zakresie nowoczesnych usług biznesowych (centra outsourcingu procesów biznesowych (BPO), centrów usług wspólnych (SSC), centrów IT oraz centrów badawczo-rozwojowych (R&D)). • Jednostki sektora B+R. Małopolskie wyróżnia się na mapie Polski, jeśli chodzi o sektor B+R ze względu na bardzo silne uczelnie (Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Krakowska, AGH), w których studiuje najwięcej – w porównaniu do innych regionów – studentów na 10 tys. mieszkańców. W województwie małopolskim działa też 11 instytutów PAN oraz pięć instytutów badawczych. • Na uwagę zasługuje jeden z trzech – w skali krajowej – związek uczelni „InnoTechKrak” powołany w 2015 r. przez Akademię Górniczo-Hutniczą, Politechnikę Krakowską

Województwo	małopolskie
	<p>i Uniwersytet Rolniczy. Celem działań związku jest ułatwienie działań badawczo-rozwojowych: tworzenia konsorcjów, wspólnych centrów badawczych i laboratoriów. Jak wskazują autorzy diagnozy do RSI, koordynacja działań uczestników związku powoduje też, że łatwiej im o pozyskanie grantów na badania.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W województwie istnieje wiele IOB. Zlokalizowane są głównie w Krakowie i w dużych miastach. W stolicy regionu funkcjonują m.in. agencje rozwoju (Agencja Rozwoju Gospodarczego, Małopolska Agencja Energii i Środowiska, Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego), centra i inkubatory przedsiębiorczości, organizacje pozarządowe, ośrodki innowacji i transferu technologii. W województwie działają cztery parki technologiczne (Krakowski Park Technologiczny, Park Life Science, Tarnowski Park Naukowo-Technologiczny, MMC Brainville w Nowym Sączu), siedem inkubatorów technologicznych, trzy fundusze venture capital itp.
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Celem głównym RSI WM 2020 jest zwiększona konkurencyjność i innowacyjność gospodarki Małopolski poprzez realizację harmonijnej polityki koncentrującej się na poprawie warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, innowacyjnej i naukowej, rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz stymulowaniu popytu na innowacje i wzmocnieniu więzi kooperacyjnych między nauką i gospodarką, zwłaszcza w dziedzinach specjalizacji regionalnej.</p> <p>Jego realizacji mają służyć następujące priorytety podzielone na działania:</p> <p>Priorytet 1. Stymulowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw Działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> A. Kompetencje i kooperacja kadr nowoczesnej gospodarki. B. Konkurencyjność, innowacyjność i kooperacja przedsiębiorstw. <p>Priorytet 2. Rozwój infrastruktury gospodarki opartej na wiedzy Działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> C. Wsparcie organizacyjne i finansowe przedsięwzięć innowacyjnych i nowych technologii. D. System zachęt dla rozwoju przedsiębiorczości. E. Potencjał instytucjonalny i infrastruktury badawczej małopolskiego systemu innowacji. <p>Priorytet 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego Działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> F. Rozwój regionalnej sieci szerokopasmowej. G. Rozwój usług elektronicznych oraz interoperacyjnych platform cyfrowych. H. Rozwój treści cyfrowych.
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>Wskazano następujące inteligentne specjalizacje regionu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nauki o życiu (life science); 2. Energia zrównoważona; 3. Technologie informacyjne i komunikacyjne; 4. Chemia; 5. Produkcja metali i wyrobów metalowych oraz wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych; 6. Elektrotechnika i przemysł maszynowy; 7. Przemysły kreatywne i czasu wolnego.
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Jako źródła finansowania działalności proinnowacyjnej i związanej z inteligentnymi specjalizacjami w RSI WM wskazane są RPO WM, POIR, PO WER, PO PC, inne programy na poziomie UE oraz środki własne beneficjentów projektów.</p> <p>W ramach RPO WM najważniejsze działania wspierające innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. Oś Priorytetowa Gospodarka Wiedzy – w ramach całej osi dofinansowanie otrzymują wyłącznie projekty wpisujące się w specjalizacje regionalne określone na podstawie RSI: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Infrastruktura badawcza sektora nauki. ○ Działanie 1.2. Badania i innowacje w przedsiębiorstwach (w tym Poddziałanie 1.2.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw i 1.2.2. Infrastruktura badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw). ○ Działanie 1.3. Małopolskie Centra Innowacji. • 3. Oś Priorytetowa Przedsiębiorcza Małopolska, w tym:

Województwo	małopolskie
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 3.1. Strefy aktywności gospodarczej. ○ Działanie 3.2. Promocja postaw przedsiębiorczych oraz potencjał IOB (zgodnie z wymogami Umowy Partnerstwa warunkiem wsparcia infrastruktury IOB jest wpisywanie się działalności obiektu w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). ○ Działanie 3.3. Umiędzynarodowienie małopolskiej gospodarki (w tym Poddziałanie 3.3.1. Promocja gospodarcza Małopolski, 3.3.2. Aktywność międzynarodowa małopolskich MŚP); preferencje uzyskują podmioty działające w obszarach regionalnych specjalizacji. ○ Działanie 3.4. Rozwój i konkurencyjność małopolskich MŚP (3.4.1. Instrumenty finansowe dla MŚP – wczesna faza rozwoju; 3.4.2. Instrumenty finansowe dla MŚP – powyżej 24 m-cy; 3.4.3. Dotacje dla MŚP – wczesna faza rozwoju; 3.4.4. Dotacje dla MŚP; 3.4.5. Bony na doradztwo): preferencje uzyskują podmioty działające w obszarach regionalnych specjalizacji. ● 12. Oś Priorytetowa Infrastruktura społeczna: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 12.2. Infrastruktura edukacyjna – utworzenie regionalnego centrum popularyzowania nauki i innowacji. Działalność ma być powiązana z popularyzowaniem wśród społeczeństwa szczególnie tych dziedzin nauki, które wpisują się w obszary inteligentnej specjalizacji regionalnej (Małopolskie Centrum Nauki Cogiteon – więcej w dalszej części). <p>łączna alokacja na działania RPO WM zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 219 895 928 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Wśród istotnych działań proinnowacyjnych w regionie należy wyróżnić m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Małopolskie Centrum Nauki Cogiteon – powstające przy dofinansowaniu RPO WM regionalne centrum popularyzacji nauki i innowacji obejmujące nowoczesną i interaktywną ekspozycję stałą, przestrzeń wystaw czasowych oraz specjalistyczne laboratoria i sale do pokazów naukowych. Planowane jest prezentowanie w centrum wystaw, organizacja debat, warsztatów i wykładów z różnorodnych dziedzin. ● Inicjatywa Awangarda – stowarzyszenie będące inicjatywą przywódców 34 wysoko rozwiniętych i innowacyjnych regionów Unii Europejskiej. Dzięki udziałowi w inicjatywie przedsiębiorcy i klastry z Małopolski mają m.in. możliwość kooperacji w ramach Projektów Pilotażowych i Działań Demonstracyjnych Inicjatywy możliwość obniżenia kosztów testowania i certyfikowania nowych technologii, dostęp do technologii i rozwiązań wypracowanych przez członków IA, możliwość promowania i rozwijania własnych technologii, pozyskiwania nowych europejskich rynków zbytu, rozwijania własnych pomysłów, udziału w międzynarodowych konferencjach i spotkaniach. ● Innowacyjny Start – województwo małopolskie wydaje periodyk online i w wersji drukowanej będący jednocześnie platformą integrującą osoby i instytucje w regionie związane z innowacyjnością. Ma on pełnić funkcję doradczą dla osób rozpoczynających aktywność gospodarczą. Przedstawia miejsca przyjazne inwestowaniu i możliwości finansowania rozwoju.

11.7. Województwo mazowieckie

Województwo	mazowieckie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>MAZOWIECKI REGIONALNY: Typ innowatora: Skromny + (Modest +) Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 9/17 Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 13/17 Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 17/17 Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 17/17 Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 16/17 Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 14/17 MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 17/17 MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 17/17 Wnioski o znak handlowy – miejsce 14/17 Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 16/17 Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 12/17 Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 17/17</p> <p>WARSZAWSKI STOŁĘCZNY: Typ innowatora: Umiarkowany + (Moderate +) Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 1/17 Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 1/17 Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 1/17 Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 14/17 Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 2/17 Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 1/17 MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 1/17 MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 3/17 Wnioski o znak handlowy – miejsce 1/17 Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 10/17 Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 1/17 Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 4/17</p> <p>WSKAŹNIKI WSPÓLNE DLA CAŁEGO WOJEWÓDZTWA: Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 1/17 Często cytowane publikacje – miejsce 3/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 1/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 3/17 Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 1/17 Zgłoszenia patentowe – miejsce 3/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Dokumenty określające wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie mazowieckim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RIS MAZOVIA (Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku. System wspierania innowacyjności oraz inteligentna specjalizacja regionu). Dokument przyjęty w 2015 r. stanowi uszczegółowienie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku – Innowacyjne Mazowsze. Zawiera załącznik „inteligentna specjalizacja województwa mazowieckiego”; • Priorytetowe kierunki badań w ramach inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego. Wersja 3.0 (2018) – efekt prac grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego. Ich celem jest koncentracja wsparcia projektów B+R na najbardziej obiecujących „niszach rozwojowych” – tematach, których realizacja, a następnie wdrożenie i komercyjne wykorzystanie w istotnym stopniu przyczyni się do rozwoju gospodarczego i innowacyjnego regionu.
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Województwo mazowieckie w porównaniu z innymi regionami posiada szczególnie rozbudowaną strukturę koordynacji działań proinnowacyjnych. Za koordynację zarządzania i wdrażania RIS odpowiedzialny jest zarząd województwa, a jednostką, w której zakresie obowiązków leżą zadania związane z tym, jest Departament Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich, w tym jego dwa wydziały:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wydział Rozwoju i Zarządzania Regionalną Strategią Innowacji – do zadań związanych z innowacyjnością należy:

Województwo	mazowieckie
	<ul style="list-style-type: none"> ○ prowadzenie spraw związanych z aktualizacją, monitorowaniem i ewaluacją RIS, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ monitorowanie poziomu innowacyjności województwa mazowieckiego i wdrażania RIS, w tym realizacja badań i analiz, ▪ realizowanie zadań związanych z aktualizacją i monitorowaniem inteligentnych specjalizacji regionu, w tym prowadzenie procesu przedsiębiorczego odkrywania, ▪ opracowanie i monitorowanie realizacji programów wdrożeniowych RIS, ▪ opracowanie i aktualizacja Planu Komunikacji RIS, ▪ prowadzenie baz danych dotyczących innowacyjności, ▪ opracowanie analiz i opinii dotyczących innowacyjności i instrumentów wsparcia innowacyjności; ○ prowadzenie spraw w zakresie polityki klastrowej regionu; ○ prowadzenie spraw związanych z funkcjonowaniem Mazowieckiej Rady Innowacyjności; ○ przygotowywanie projektów opinii na temat propozycji działań dotyczących problematyki przedsiębiorczości, innowacyjności, społeczeństwa informacyjnego, ○ uczestniczenie w przygotowaniu dokumentów programowych oraz wdrożeniowych w ramach RPO WM 2014–2020 oraz perspektywy finansowej po roku 2020 dotyczących problematyki przedsiębiorczości, badań, rozwoju i innowacji, w tym wsparcia inteligentnych specjalizacji regionu oraz społeczeństwa informacyjnego; ○ prowadzenie współpracy z organami administracji rządowej, instytucjami naukowo-badawczymi, instytucjami otoczenia biznesu, ośrodkami innowacji, organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami (krajowymi oraz zagranicznymi) w zakresie wsparcia innowacyjności regionu. ● Wydziału Regionalnego Systemu Innowacji, do którego zadań należy: <ul style="list-style-type: none"> ○ prowadzenie spraw związanych z wdrażaniem RIS, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ realizowanie działań w zakresie rozwoju instytucji otoczenia biznesu i infrastruktury wsparcia innowacyjności oraz przedsiębiorczości w województwie mazowieckim, ▪ prowadzenie spraw z zakresu akredytacji mazowieckich IOB, ▪ realizowanie działań wspierających rozwój regionalnego systemu innowacji, ▪ podejmowanie działań na rzecz współpracy naukowo-gospodarczej, transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w regionie, ▪ realizowanie działań ukierunkowanych na promocję postaw kooperacyjnych i innowacyjnych w regionie, ▪ realizacja planu komunikacji RIS, ▪ realizowanie działań na rzecz profesjonalizacji i integracji usług proinnowacyjnych instytucji otoczenia biznesu, m.in. poprzez realizację projektu pozakonkursowego w ramach RPO WM 2014-2020, ▪ uczestniczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych oraz projektów międzynarodowych; ○ realizacja działań w zakresie wsparcia i rozwoju parków w województwie mazowieckim; ○ realizacja zadań związanych z konkursami skierowanymi do młodych, innowacyjnych firm i naukowców oraz start-upów organizowanych przez województwo; ○ realizacja zadań w ramach współpracy województwa z organizacjami pozarządowymi w obszarze działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; ○ przygotowywanie propozycji opinii dotyczących zagadnień oraz dokumentów związanych z problematyką współpracy naukowo-gospodarczej, przedsiębiorczością i innowacyjnością;

Województwo	mazowieckie
	<ul style="list-style-type: none"> ○ współpraca z kancelarią marszałka w zakresie realizacji działań na rzecz wspierania promocji gospodarczej; ○ współpraca z instytucjami regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi w zakresie współpracy naukowo-gospodarczej, transferu technologii i komercjalizacji wiedzy, w tym m.in. w ramach Platformy Współpracy „Bioregiony Centralnej i Wschodniej Europy”; ○ koordynowanie prac w zakresie udziału województwa w sieci ECRN; ○ prowadzenie współpracy z Agencją Rozwoju Mazowsza S.A. w zakresie zadań wydziału; ○ prowadzenie spraw dotyczących współpracy ze środowiskami przedsiębiorców i nauki oraz innymi partnerami (krajowymi i zagranicznymi) w zakresie programów krajowych i europejskich na rzecz badań, rozwoju i innowacji oraz rozwoju regionu. <p>Institucją o charakterze opiniodawczo-doradczym dla Zarządu Województwa Mazowieckiego według RIS MAZOVIA jest Mazowiecka Rada Innowacyjności, jednak ostatnie informacje o jej posiedzeniu dostępne na stronie internetowej dotyczą marca 2016 roku.</p> <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Przedsiębiorcy. Województwo mazowieckie jest krajowym liderem, jeśli chodzi o działalność gospodarczą, co w dużej mierze zawdzięcza podregionowi m.st. Warszawy, gdzie mieszczą się centrale wielu dużych firm i oddziałów firm międzynarodowych. W porównaniu z innymi regionami zdecydowanie większy jest udział podmiotów z sektora usług wobec pozostałych sektorów gospodarki. Z kolei część mazowiecka regionalna charakteryzuje się wysokim udziałem sektora przemysłowego (zwłaszcza podregiony radomski i siedlecki). Bardzo silnie rozwinięty jest sektor IT (30% wszystkich polskich podmiotów IT działa w województwie mazowieckim). Województwo jest też liderem w zakresie przemysłów kultury i kreatywnych. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych i podmiotów średniej/wysokiej techniki jest wysoki na tle kraju. Najbardziej innowacyjne rozwiązania produktowe opracowywały w 2017 r. firmy ze specjalizacji „inteligentne systemy zarządzania”. ● Jednostki sektora B+R. Mazowieckie jest także liderem krajowym w zakresie działalności badawczo-rozwojowej (co czwarty polski podmiot prowadzący działalność B+R ma siedzibę w województwie mazowieckim). Województwo jest liderem pozyskiwania finansowania na naukę, posiada największy w porównaniu do innych regionów potencjał akademicki i potencjał publicznych i prywatnych instytutów badawczych. ● Institucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W regionie działa duża liczba instytucji otoczenia biznesu, w tym ośrodki doradczo-szkoleniowe, inkubatory przedsiębiorczości, centra innowacji, centra transferu technologii, inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe i instytucje finansowe. W 2017 r. w województwie funkcjonowało 71 instytucji otoczenia biznesu definiowanych jako ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. Województwo mazowieckie posiada system akredytacji IOB oraz Forum IOB.
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Celem głównym RIS MAZOVIA jest wzrost innowacyjności Mazowsza prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.</p> <p>Jego realizacji mają służyć następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <p>Cel strategiczny I. Zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Rozwój form współpracy w relacjach biznes – nauka – otoczenie, które gwarantują wymierne efekty dla gospodarki regionu. ● Wzrost aktywności małych i średnich podmiotów gospodarczych w sieciach kooperacji z najbardziej innowacyjnymi firmami krajowymi i zagranicznymi. ● Rozwój struktur sieciowych (w tym klastrów, grup producenckich). ● Intensyfikacja badań naukowych, których wyniki odpowiadają potrzebom przedsiębiorców oraz przyczyniają się do współpracy i rozwoju powiązań sieciowych

Województwo	mazowieckie
	<p>w regionie.</p> <p>Cel strategiczny II. Wzrost internacjonalizacji ukierunkowany na rozwój innowacyjności województwa mazowieckiego Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost aktywności jednostek naukowych, przedsiębiorstw oraz klastrów Mazowsza na arenie międzynarodowej. • Wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych z sektorów wysokich technologii oraz liczby ośrodków badawczo-rozwojowych (lub ich części) zakładanych przez inwestorów zagranicznych, gwarantujących współpracę ze środowiskiem lokalnym. • Wzrost liczby międzynarodowych projektów badawczych i rozwojowych realizowanych na Mazowszu. • Efektywny marketing Mazowsza jako regionu innowacyjnego. <p>Cel strategiczny III. Wzrost efektywności wsparcia i finansowania działalności proinnowacyjnej w regionie Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie trwałych mechanizmów komercjalizacji wyników działalności badawczej. • Wspieranie przygotowania firm z Mazowsza do wykorzystania krajowych i zagranicznych programów badawczych. • Wspieranie firm z Mazowsza w realizacji projektów, których celem jest poprawa konkurencyjności poprzez stosowanie innowacyjnych rozwiązań. • Wzrost środków na innowacyjne projekty małych i średnich firm (w tym spin-off zakładanych przez absolwentów i pracowników uczelni). <p>Cel strategiczny IV. Kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz przedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skuteczna promocja postaw przedsiębiorczych związanych z innowacyjnością oraz wspieranie inicjatyw promujących dobre praktyki firm i instytucji Mazowsza w efektywnym wykorzystaniu instrumentów wspierania innowacji. • Wzrost aktywności samorządu regionalnego w budowie sieci promocji Mazowsza jako regionu innowacyjnego. • Wspieranie budowania zaufania społecznego i kapitału społecznego wśród podmiotów gospodarki Mazowsza. • Promocja postaw oraz inicjatyw sprzyjających inicjowaniu i wdrażaniu innowacji społecznych w regionie. <p>Cel strategiczny V. Rozwój społeczeństwa informacyjnego Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie wdrażania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach. • Wsparcie tworzenia i wdrażania inteligentnych systemów zarządzania oraz e-usług (e-administracja, e-zdrowie, e-logistyka, e-finance, e-handel, e-praca, e-edukacja). • Wspieranie inicjatyw promujących rozpowszechnianie i wykorzystanie Internetu. • Zwiększenie umiejętności wykorzystania technologii cyfrowych i włączenia cyfrowego.
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>Wskazano następujące obszary inteligentnej specjalizacji regionu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bezpieczna żywność; 2. Inteligentne systemy zarządzania; 3. Nowoczesne usługi dla biznesu; 4. Wysoka jakość życia.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Jako źródła finansowania działalności proinnowacyjnej i związanej z inteligentnymi specjalizacjami w RSI WM wskazane są środki własne samorządu województwa, RPO WM, POIR, PO WER, PO PC, Horyzont 2020, Interreg BSR, Interreg Central Europe, PROW, COSME, środki innych JST, środki prywatne, środki budżetu państwa.</p> <p>W ramach RPO WM najważniejsze działania wspierające innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I – Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej –

Województwo	mazowieckie
	<ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Działalność badawczo-rozwojowa jednostek naukowych (w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 1.2. Działalność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (interwencja prowadzona w obszarach inteligentnej specjalizacji województwa z wyjątkiem procesu eksperymentowania, który stanowią konkursy dla projektów badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw bez wymogu zgodności z obszarem inteligentnej specjalizacji, które posłużą do poszukiwania nisz rozwojowych regionu). ● Oś Priorytetową III – Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 3.1. Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu (w tym wsparcie infrastrukturalne IOB zgodnie z UP ograniczone do projektów zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami). ○ Działanie 3.2. Internacjonalizacja MŚP (w ramach poddziałania 3.2.2. Internacjonalizacja przedsiębiorstw preferowane będzie zwiększanie zdolności do wdrażania, upowszechnienia i wprowadzania na rynek nowych rozwiązań w kluczowych obszarach tematycznych zidentyfikowanych w ramach inteligentnej specjalizacji, stanowiących innowacje co najmniej w skali regionu). ○ Działanie 3.3. Innowacje w MŚP (celem działania będzie przede wszystkim wspieranie przedsiębiorstw wpisujących się w obszary inteligentnej specjalizacji). ● Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> ○ W ramach Działania 4.1. Odnawialne źródła energii preferencję uzyskują projekty ukierunkowane na wspieranie obszarów gospodarczych o największym potencjale rozwoju/inteligentnych specjalizacji regionu. ○ W ramach Działania 5.2. Gospodarka odpadami preferowane są projekty zgodne z celami RIS i przyczyniające się do skutecznego wdrażania koncepcji inteligentnej specjalizacji. <p>Łączna alokacja na działania RPO WM zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 3 467 388 685 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Wśród istotnych działań proinnowacyjnych w regionie należy wyróżnić m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● MSODI (Modelowanie Systemu Ofert Dla Innowacji) – projekt pozakonkursowy realizowany w ramach Działania 3.1. RPO WM. Jest to projekt grantowy dla IOB. Granty przeznaczone są na stworzenie i wdrożenie nowych usług. Projekt ma spowodować wprowadzenie na rynek usług umożliwiających rozwój MŚP zgodnie z tendencjami rozwoju regionu określonymi jako obszary inteligentnej specjalizacji. Okres finansowania danego rozwiązania nie będzie przekraczać trzech lat, a wypracowane struktury będą dążyć do samodzielności finansowej. ● Konkurs Innowator Mazowsza organizowany jest przez województwo mazowieckie. Ideą konkursu jest wspieranie i promocja postaw proinnowacyjnych oraz budowanie świadomości wśród mieszkańców Mazowsza, w szczególności w środowisku naukowym oraz biznesowym odnośnie do roli innowacyjności w rozwoju gospodarczym regionu i zdobywaniu kompetencji opartych na nowoczesnych technologiach. Konkurs ma także za zadanie zawiązywanie i propagowanie współpracy pomiędzy środowiskiem nauki, biznesu i Samorządem Województwa Mazowieckiego. Konkurs odbywa się w dwóch kategoriach: „Innowacyjna Firma” i „Innowacyjny Naukowiec”. ● Dotacje dla klastrów. Polityka klastrowa województwa określona jest w RIS MAZOVIA. Jednym z ważnych instrumentów tej polityki są dotacje przyznawane klastrom i inicjatywom klastrowym w ramach corocznego, otwartego konkursu ofert w ramach Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na zadanie „Wspieranie i rozwój klastrów i inicjatyw klastrowych oraz wzmocnienie ich pozycji konkurencyjnej na rynku, w tym m.in. promowanie współpracy między sferą nauki i biznesu”. W ramach konkursu w 2020 r. środki przeznaczone są na: <ul style="list-style-type: none"> ○ wzmocnienie potencjału wewnętrznego klastra np. poprzez szkolenia i warsztaty dotyczące rozwoju współpracy, w tym m.in. testowanie

Województwo	mazowieckie
	<p>i wdrożenie usług dla członków klastra – wsparcie przeznaczane jest jedynie dla klastrów załążkowych i klastrów wzrostu;</p> <ul style="list-style-type: none">○ promocję klastrów na rynkach międzynarodowych, w tym m.in. udział w targach, giełdach, wystawach branżowych i wizytach studyjnych;○ realizację projektów badawczo-rozwojowych, nawiązanie kontaktów na rzecz tworzenia konsorcjów projektowych;○ powstanie i promocję nowego produktu klastrowego;○ działania związane z edukacją dualną, np. współpracą przy tworzeniu programów kształcenia;○ rozwój usług klastra w obszarze cyfryzacji, gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ) oraz gospodarki niskoemisyjnej;○ podjęcie działań ukierunkowanych na dostosowanie do wyzwań Przemysłu 4.0.

11.8. Województwo opolskie

Województwo	opolskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny (Modest)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 16/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 14/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 9/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 14/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 17/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 14/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 14/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 16/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 11/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 15/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 14/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 10/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 13/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 14/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 9/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 7/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – brak danych</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 6/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Dokumenty określające wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie opolskim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020 – RSIWO2020 (2014); obecnie przygotowany został także projekt dokumentu Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2027, który pod koniec 2019 r. został poddany konsultacjom społecznym; Specjalizacje inteligentne województwa opolskiego oraz potencjalne specjalizacje inteligentne województwa opolskiego z wyszczególnieniem (jako załącznik do regulaminów konkursów w ramach RPO WO 2014-2020).
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Zgodnie z zapisami RSIWO2020 (jak i 2027) głównymi uczestnikami Regionalnego Systemu Innowacji są następujące grupy interesariuszy: ze sfery administracji – jednostki samorządu terytorialnego, ze sfery gospodarki – przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa, ze sfery B+R – instytuty badawcze (IB), w tym ośrodki naukowo-badawcze i uczelnie wyższe, ze sfery organizacji – instytucje otoczenia biznesu (IOB), organizacje finansowe i podmioty ekonomii społecznej. Zadania związane z RSI koordynuje Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki.</p> <p>Centrum powstało w 2007 r. jako jednostka budżetowa województwa. Celem tego działania jest połączenie w jednym ośrodku wszystkich dotychczasowych rozproszonych działań w regionie inspirujących i wspierających zmiany strukturalne w dziedzinie gospodarki, rozwoju przedsiębiorczości i innowacji.</p> <p>OCRG jest również instytucją zarządzającą procesem wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji (RSI) dla województwa opolskiego (w tym: promocja i działania aktywizujące innowacyjne metody wspierania przedsiębiorczości, a w szczególności pobudzające powstanie parków naukowych, technologicznych, przemysłowych, inkubatorów, klastrów, lokalnych biur rozwoju gospodarczego, centrów przedsiębiorczości i innowacyjności). Centrum pełni też rolę Instytucji Pośredniczącej RPO WO 2014-2020.</p> <p>Jako istotny aktor wskazane zostało Regionalne Forum Innowacji Województwa Opolskiego z udziałem środowisk gospodarczych, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, sektora B+R, władz samorządowych i administracji rządowej na poziomie województwa, jednak ostatnie doniesienia o spotkaniach Forum pochodzą z 2013 roku. W projekcie RSIWO 2027 brak wzmianki o Forum.</p> <p>Do innych jednostek składających się na system należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorcy. Istotne znaczenie w województwie ma sektor przemysłu, w tym spożywczego, chemicznego, koksowniczego, energetycznego, cementowo-wapienniczego, metalowego, meblarskiego i drzewnego (długoletnia tradycja) oraz chemicznego (wysoki potencjał eksportowy). Województwo opolskie należy do

Województwo	opolskie
	<p>regionów o słabej innowacyjności przedsiębiorstw, o niskim udziale przedsiębiorstw wdrażających innowacje, zwłaszcza w sektorze usług. Stosunkowo wyższa jest innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednostki sektora B+R. Działalność badawczo-rozwojowa jest słabo rozwinięta w województwie opolskim. Realizowana jest przede wszystkim przez szkoły wyższe, ponadto funkcjonuje kilka instytutów badawczych (np. Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia”, Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych). • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. System IOB w regionie jest słabo rozwinięty – występuje niskie nasycenie ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości, niska jest też ich dostępność. Na liście IOB Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki znajduje się tylko osiem instytucji – dwie izby gospodarcze, Park Naukowo-Technologiczny w Opolu, Park Przemysłowy Metalchem, dwa instytuty badawcze i dwie fundacje. Poza instytucjami ujętymi na tej liście w regionie funkcjonują także m.in. inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii (np. na Politechnice Opolskiej lub przy Instytucie Ceramiki i Materiałów Budowlanych).
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>RSIWO 2020 podzielona jest na cele strategiczne realizowane przez cele operacyjne:</p> <p>Cel Strategiczny I.1. Identyfikacja i wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych kluczowych dla rozwoju sektora MSP</p> <p>I.1.1. Wiedza o potrzebach rozwojowych przedsiębiorstw. I.1.2. Przedsiębiorstwa z ponadregionalnym potencjałem rozwojowym. I.1.3. Nowoczesne rozwiązania w przedsiębiorstwach, w szczególności dla inteligentnego rzemiosła.</p> <p>Cel Strategiczny I.2. Tworzenie regionalnego systemu przyciągania i lokowania innowacyjnych inwestycji</p> <p>I.2.1. Zintegrowane zasoby infrastrukturalne. I.2.2. Zaawansowana opieka poinwestycyjna. I.2.3. Nowoczesne systemy informacji.</p> <p>Cel Strategiczny I.3. Rozwój potencjału gospodarczego i współpracy międzysektorowej na rzecz realizacji przedsięwzięć innowacyjnych</p> <p>I.3.1. Regionalne sieci współpracy, w szczególności klastry. I.3.2. Technologie ICT w praktyce gospodarczej. I.3.3. Nowoczesne sieci powiązań.</p> <p>Cel Strategiczny II.1. Edukacja na rzecz tworzenia postaw kreatywnych, przedsiębiorczych i innowacyjnych</p> <p>II.1.1. Programy edukacyjne na różnych poziomach kształcenia. II.1.2. Środowisko przedsiębiorcze i proinnowacyjne. II.1.3. Programy edukacyjne dla inteligentnego rzemiosła.</p> <p>Cel Strategiczny II.2. Kształcenie dla innowacyjnej gospodarki oraz tworzenie kultury innowacyjnej</p> <p>II.2.1. Wykształcona kadra na rzecz specjalizacji regionalnych. II.2.2. Umiejętności i kompetencje w procesie transferu wiedzy. II.2.3. Współpraca środowisk innowacyjnych.</p> <p>Cel Strategiczny II.3. Komercjalizacja wyników badań w zakresie specjalizacji regionalnych przy wykorzystaniu nowoczesnej infrastruktury naukowo-badawczej</p> <p>II.3.1. Infrastruktura badawcza specjalizacji regionalnych. II.3.2. Współpraca nauki i gospodarki. II.3.3. Komercjalizacja specjalizacji regionalnych.</p> <p>Cel Strategiczny III.1. Inicjowanie regionalnych przedsięwzięć na rzecz innowacji</p> <p>III.1.1. Silne samorządy gospodarcze. III.1.2. Branżowe centra kreatywności i kompetencji. III.1.3. Wysoka jakość usług IOB.</p>

Województwo	opolskie
	<p>Cel Strategiczny III.2. Rozwój instrumentów inżynierii finansowej na rzecz wsparcia specjalizacji inteligentnych III.2.1. Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe. III.2.2. Fundusze wysokiego ryzyka. III.2.3. Narzędzia i mechanizmy finansowania z udziałem środków publicznych.</p> <p>Cel Strategiczny III.3. Skuteczny i efektywny system usług w szczególności na rzecz specjalizacji inteligentnych III.3.1. Infrastruktura IOB dla specjalizacji inteligentnych. III.3.2. Oferta IOB dla specjalizacji inteligentnych. III.3.3. Upowszechnianie innowacji.</p>
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>Wskazano następujące obszary inteligentnej specjalizacji regionu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Technologie chemiczne (zrównoważone); 2. Zrównoważone technologie budownictwa i drewna; 3. Technologie przemysłu maszynowego i metalowego; 4. Technologie przemysłu energetycznego; 5. Technologie rolno-spożywcze; 6. Procesy i produkty ochrony zdrowia i środowiska (Life and environmental science).
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>W treści RSIWO2020 mowa jest o Planie Działań stanowiącym uszczegółowienie strategii, jednak przeprowadzona analiza wykazała brak takiego planu (przynajmniej w wersji ogólnodostępnej).</p> <p>W ramach RPO WO 2014-2020 najważniejsze działania wspierające innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I – Innowacje w gospodarce, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Innowacje w przedsiębiorstwach (jedynie projekty umożliwiające rozwój branż zidentyfikowanych jako inteligentne specjalizacje regionalne). ○ Działanie 1.2. Infrastruktura B+R (przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R musi wpisywać się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji). • Oś Priorytetową II – Konkurencyjna gospodarka, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Poddziałanie 2.1.1. Nowe produkty i usługi. ○ Poddziałanie 2.1.2. Wsparcie TIK w przedsiębiorstwach. ○ Poddziałanie 2.1.3. Nowe produkty i usługi w MSP na obszarach przygranicznych. ○ Poddziałanie 2.1.4. Inwestycje dla Podmiotów Ekonomii Społecznej. ○ Poddziałanie 2.2.1. Przygotowanie terenów inwestycyjnych. ○ Poddziałanie 2.2.2. Przygotowanie terenów inwestycyjnych w Aglomeracji Opolskiej. ○ Poddziałanie 2.2.3. Przygotowanie terenów inwestycyjnych na obszarach przygranicznych. ○ Działanie 2.3. Wzmocnienie otoczenia biznesu (wsparcie infrastrukturalne IOB zgodnie z UP ograniczone do projektów zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami). ○ Działanie 2.4. Współpraca gospodarcza i promocja. • Ponadto Działanie 10.4. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (kształcenie zawodowe): Preferowane będą projekty z uwzględnieniem branż mających strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki na poziomie krajowym i regionalnym, identyfikowanych w dokumentach strategicznych lub definiujących inteligentne specjalizacje (m.in. RSIWO2020). <p>Łączna alokacja na działania RPO WO w zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 996 544 406 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p>

11.9. Województwo podkarpackie

Województwo	podkarpackie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 3/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 9/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 15/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 16/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 16/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 12/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 2/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 7/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 3/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 2/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 3/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 1/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 12/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 6/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 7/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 5/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 8/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 1/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Podstawowym dokumentem kierującym wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji w województwie podkarpackim jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3 WP).</p> <p>Do RIS3 WP dołączone są plany działania dla każdej z czterech inteligentnych specjalizacji.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>RIS3 WP jako elementy systemu innowacji wskazuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmioty wchodzące w skład inteligentnych specjalizacji, • władze wojewódzkie oraz samorządowe na poziomie województwa, • władze samorządowe na poziomie powiatów oraz dużych miast, • uczelnie wyższe, • ośrodki Krajowego Systemu Innowacyjności i Krajowego Systemu Usług, w tym Regionalne Centrum Transferu Innowacji (dziś tę funkcję pełni Podkarpackie Centrum Innowacji – więcej w dalszej części opracowania), • instytucje finansujące: fundusze pożyczkowe i poręczeń kredytowych, • ośrodki doradztwa i firmy konsultingowe, • izby gospodarcze, izba rzemieślnicza oraz cechy rzemiosł, • stowarzyszenia twórcze i zawodowe, • klastry branżowe, • przedsiębiorstwa. <p>Jako instytucje partnerskie poza powyższymi wskazane zostały także: Urząd Statystyczny oraz Wojewódzki Urząd Pracy.</p> <p>Zgodnie z zapisami strategii system innowacji opiera się na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działaniu Podkarpackiej Rady Innowacyjności, w skład której wchodzi przedstawiciele poszczególnych gremiów, • działaniu cyfrowej platformy wymiany danych, oferty współpracy i pomocy poszczególnych podmiotów, • czterech paneli inteligentnych specjalizacji – Panel „Lotnictwo i kosmonautyka”, Panel „Jakość życia”, Panel „Motoryzacja” oraz Panel specjalizacji Wspierającej „Informacja i Telekomunikacja”. • konferencjach promujących współpracę sfery nauki z biznesem na bazie dobrych praktyk (w tym szczególnie Podkarpackie Forum Innowacyjności), • seminariach tematycznych rozwiązujących problemy we wdrażaniu innowacji, • spotkaniach kooperacyjnych (targach), również o charakterze międzynarodowym. <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy: Województwo podkarpackie jest krajowym liderem w zakresie innowacyjności przedsiębiorstw i w czołówce tabeli, jeśli chodzi o wydatki na działania badawczo-rozwojowe. Duży wkład w tę pozycję ma skupiony w regionie przemysł

Województwo	podkarpackie
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>lotniczy (tworzący także klaster Dolina Lotnicza). Do wiodących branż należy także przemysł elektromaszynowy, motoryzacyjny, spożywczy, chemiczny, mineralny i przemysł energii odnawialnej. W regionie ma siedzibę Asseco Poland – jedna z najważniejszych spółek ICT.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednostki sektora B+R. Silną pozycję mają podkarpackie uczelnie, przede wszystkim Politechnika Rzeszowska, na której istotną rolę odgrywa Laboratorium Badań Materiałów dla Przemysłu Lotniczego oraz Centrum Zaawansowanych Technologii „AERONET – Dolina Lotnicza”, a także Uniwersytet Rzeszowski. Funkcjonują też ośrodki i instytuty badawcze i badawczo-rozwojowe. • Institucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W regionie funkcjonują agencje rozwoju regionalnego, centra wspierania biznesu, inkubatory przedsiębiorczości, centra transferu technologii, parki naukowo-technologiczne (np. Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny AEROPOLIS). <p>Cele RIS3 WP sformułowane są w nieco inny sposób niż w innych regionach, gdyż powiązane są ściśle z wyznaczonymi inteligentnymi specjalizacjami:</p> <p>Priorytet: Rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały sprzyjający włączeniu społecznemu</p> <p><u>Cele strategiczne inteligentnych specjalizacji</u></p> <p>I cel strategiczny inteligentnej specjalizacji LOTNICTWO I KOSMONAUTYKA: rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego centrum innowacyjnych technologii lotniczych, kosmicznych i komunikacyjnych w Polsce.</p> <p>II cel strategiczny inteligentnej specjalizacji JAKOŚĆ ŻYCIA: rozwój województwa podkarpackiego jako regionu o najwyższej jakości życia; ze szczególnym poszanowaniem zasobów energetycznych i podjęciem działań proekologicznych w zakresie energetyki; Bezpieczeństwo energetyczne, bezpieczeństwo i suwerenność żywnościowa.</p> <p>III cel strategiczny inteligentnej specjalizacji MOTORYZACJA: rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego regionu kreowania i implementacji innowacyjnych technologii motoryzacyjnych oraz produkcji najwyższej jakości pojazdów i komponentów do nich.</p> <p>IV cel strategiczny inteligentnej specjalizacji INFORMACJA I TELEKOMUNIKACJA (ICT): powszechne wykorzystywanie i rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p> <p><u>Cele taktyczne obszarów działania (aktywności) wymagające inteligentnego wsparcia</u></p> <p>MOBILNOŚĆ 1. cel taktyczny: Wzrost potencjału przemysłu lotniczego, kosmicznego i motoryzacyjnego poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii i produktów. Region o pełnej dostępności komunikacyjnej.</p> <p>KLIMAT I ENERGIA 2. cel taktyczny: Poprawa jakości klimatu poprzez wykorzystanie ekoinnowacyjnych technologii pozyskiwania i oszczędzania energii.</p> <p>ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA 3. cel taktyczny: Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa poprzez wykreowanie ekoinnowacyjnych i społecznie innowacyjnych produktów turystycznych. Ochrona zasobów środowiska i bioróżnorodności.</p> <p>ZDROWIE, ŻYWNOSĆ, ODŻYWIANIE 4. cel taktyczny: Poprawa zdrowia mieszkańców poprzez wspieranie ekologicznego i zrównoważonego rolnictwa i przetwórstwa, wspieranie produktów regionalnych i lokalnych oraz innowacji medycznych z zakresu profilaktyki medycznej.</p> <p>KOMUNIKACJA 5. cel taktyczny: Upowszechnienie wykorzystania szerokopasmowego Internetu. Wzrost potencjału branży ICT.</p>

Województwo	podkarpackie
	<p>Cele operacyjne dla wynikających z inteligentnych specjalizacji obszarów wsparcia</p> <p>MOBILNOŚĆ: Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów przemysłu lotniczego i kosmicznego. Innowacyjne rozwiązania dotyczące mobilności w miastach i na terenach wiejskich, np. napowietrzna kolej miejska. Wzrost udziału niskoemisyjnych i ekologicznych środków transportu indywidualnego i zbiorowego. Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów przemysłu motoryzacyjnego oraz technologii i rozwiązań w zakresie automatyzacji procesów produkcji wielkoseryjnej. Przyrost liczby i jakości technologii i produktów przemysłu produkcji środków transportu. Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów niskoemisyjnych w motoryzacji. Przyrost liczby i jakości technologii autonomicznych i inteligentnych pojazdów oraz zintegrowanych systemów informacji.</p> <p>ENERGIA: Zwiększenie udziału energii produkowanej z OZE w całości produkcji i wykorzystania energii. Wzrost liczby budynków i innych obiektów, w których zastosowano zrównoważone i inteligentne rozwiązania technologiczne. Budownictwo pasywne, zeroenergetyczne i plusenergetyczne. Rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (smart grids). Wzrost przychodów z produkcji i sprzedaży energooszczędnego sprzętu AGD w klasie A.</p> <p>ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA: Wzrost liczby zrównoważonych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Rozwój ekoinnowacyjnych, profilowanych usług turystycznych. Renaturyzacja piękna krajobrazu, w tym renaturyzacja rzek.</p> <p>ZDROWIE, ŻYWNOŚĆ, ODŻYWIENIE Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa. Wzrost udziału produkowanej żywności ekologicznej, regionalnej i tradycyjnej. Renaturyzacja środowiska rolniczego. Stworzenie barier wykorzystywania GMO w produkcji żywności – region wolny od GMO. Obszary wiejskie miejscem godziwej i satysfakcjonującej pracy. Zagwarantowanie godziwej starości.</p> <p>KOMUNIKACJA Szerokopasmowy Internet w każdej firmie i w każdym gospodarstwie domowym. Wzrost liczby i jakości oferowanych produktów i usług w branży ICT.</p> <p>Paradygmat, założenia spajające model rozwoju i gospodarki, wspierane trendy: ZIELONY WZROST, EKOINNOWACJE, BIOGOSPODARKA.</p>
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>Wskazano następujące obszary inteligentnej specjalizacji regionu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lotnictwo i kosmonautyka; 2. Jakość życia; 3. Motoryzacja; 4. Informacja i telekomunikacja (ICT).
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Plany działań dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji obejmują projekty pilotażowe oraz potencjalne źródła finansowania:</p> <p>Dla specjalizacji Lotnictwo i kosmonautyka wskazane są: RPO WP 2014-2020 Oś I i Oś VI; POIR oś I i II; PO IŚ Oś I; Horyzont 2020.</p> <p>Dla specjalizacji Jakość życia wskazane są: RPO WP 2014-2020 Oś I, Oś III, Oś IV i Oś VI; POIR oś I i II; PO IŚ Oś I; Horyzont 2020.</p> <p>Dla specjalizacji Informacja i telekomunikacja wskazane są: RPO WP 2014-2020 Oś I, Oś II i Oś VI; POIR oś I i II; PO IŚ Oś I; Horyzont 2020.</p> <p>Dla specjalizacji Motoryzacja wskazane są: RPO WP 2014-2020 Oś I, Oś II, Oś V, Oś VII i Oś IX; POIR Oś I (zwłaszcza poddziałanie 1.1.1.) i Oś II; PO IŚ Oś I; PO WER; Horyzont 2020.</p>

Województwo

podkarpackie

W ramach RPO WP 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:

- Oś Priorytetową I – Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, w tym:
 - Działanie 1.1. Wsparcie infrastruktury B+R jednostek naukowych (**jedynie projekty umożliwiające rozwój branż zidentyfikowanych jako inteligentne specjalizacje regionalne**).
 - Działanie 1.2. Badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz ich wdrożenia (w tym „bon na innowacje”, prace B+R, infrastruktura B+R). **Warunkiem otrzymania wsparcia będzie zgodność przedmiotu projektu z regionalną inteligentną specjalizacją województwa podkarpackiego.**

W działaniu ujęte są dwa typy projektów pozakonkursowych zorientowane na rozwój RSyl:

- **Potencjał RIS.** Przedsięwzięcia w zakresie zwiększania potencjału regionalnego systemu innowacji. Wsparcie przeznaczone na projekty przyczyniające się do zwiększenia wiedzy i skłonności przedsiębiorstw do podejmowania działalności B+R oraz wdrażania innowacji poprzez współpracę z pozostałymi aktorami regionalnego systemu innowacji wynikającą ze Strategii RIS3. Przedsięwzięcia/projekty stanowiąc będą instrument wsparcia dla Samorządu Województwa Podkarpackiego jako lidera odpowiedzialnego za stworzenie i implementację Regionalnej Strategii Innowacji na rzecz Inteligentnych Specjalizacji RIS3 oraz współpracę z regionalnymi partnerami (przedsiębiorcy, instytucje naukowo-badawcze, instytucje otoczenia biznesu, administracja publiczna, organizacje pozarządowe) w regionie, w kraju oraz za granicą. Działania te stanowiąc mają również uzupełnienie aktywności i działań wynikających z obowiązku monitorowania i ewaluacji efektów wdrażania Strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji RIS3 prowadzonych w ramach Pomocy Technicznej RPO WP. Jednym z najważniejszych celów realizowanych działań będzie:
 - upowszechnienie i usprawnienie przedsiębiorczego procesu odkrywania (PPO jako najważniejszego instrumentu wdrażania i aktualizacji Strategii RIS3),
 - doskonalenie istniejącego w regionie ekosystemu innowacji,
 - stymulowanie jak najbliższej i najbardziej efektywnej współpracy przedsiębiorców z sektorem naukowo-badawczym,
 - propagowanie postaw proinnowacyjnych w społeczeństwie i ukazywanie dobrych praktyk z zakresu innowacyjności. Projekt służyć będzie efektywnemu inwestowaniu środków RPO WP na 1. i 3. cel tematyczny, głównie przez włączenie w proces M&E RIS3 jak najszerszej grupy interesariuszy regionalnego systemu innowacji.
- **Podkarpackie Centrum Innowacji** (opis w dalszej części).

- Działanie 1.3. Promowanie przedsiębiorczości (w tym strefy aktywności gospodarczej, inkubatory przedsiębiorczości, profesjonalizacja usług IOB, promocja gospodarcza, sieciowanie MŚP (**wsparcie mogą uzyskać przedsięwzięcia zidentyfikowane w trakcie procesu przedsiębiorczego odkrywania realizowanego w ramach projektu pn. „Inteligentne specjalizacje – narzędzie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności województwa podkarpackiego realizowanego w ramach RPO WP 2014-2020, posiadające pozytywną opinię Podkarpackiej Rady Innowacji w formie uchwały, parki biznesowe**)).

- Poddziałanie 6.4.2. Kształcenie zawodowe i ustawiczne oraz PWSZ: **Preferowane będą projekty z uwzględnieniem branż mających strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki na poziomie krajowym i regionalnym identyfikowanych w dokumentach strategicznych lub definiujących inteligentne specjalizacje.**

Łączna alokacja na działania RPO WP zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 2 002 470 761 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).

Województwo

podkarpackie

Na osobne omówienie zasługuje **Podkarpackie Centrum Innowacji** jako rozwiązanie unikatowe w skali kraju. Jest to spółka samorządowa (samorządu województwa), której działalność obejmuje:

- łączenie nauki z biznesem,
- rozwijanie kluczowych umiejętności wśród badaczy i personelu administracyjnego,
- wspieranie podkarpackich projektów badawczo-rozwojowych,
- pobudzanie przedsiębiorczości wśród studentów.

PCI ma być uzupełnieniem i wsparciem dla działań uczelnianych centrów transferu technologii (CTT) i spółek celowych(SC).

Działania PCI koncentrują się wokół czterech platform:

- 1) **Waloryzacja projektów B+R** – wybór i rozwijanie obiecujących projektów badawczych (wyszukanie i wsparcie najbardziej obiecujących projektów technicznie, biznesowo i finansowo (mikrogranty);
- 2) **Badania zlecone** – zadanie ma służyć łączeniu nauki z biznesem. PCI prowadzi monitoring zainteresowań badawczych przedsiębiorstw oraz dostępności aparatury do świadczenia usług badawczych i oferuje przedsiębiorcom facylitację powiązań z jednostkami badawczymi;
- 3) **ProtoLab** – przestrzeń do prototypowania i weryfikacji pomysłów przeznaczona przede wszystkim dla osób planujących założenie start-upów. W budynku udostępniany jest warsztat (stolarnia, ślusarnia, spawalnia), pracownia AR, VR, Audio-video, pracownia druku i skanowania 3D, elektroniczna i komputerowa Hi-End;
- 4) **Program grantowy** – celem jest wsparcie jednostek naukowych w zakresie realizacji prac badawczo-rozwojowych mających na celu powiększenie zasobów wiedzy zmierzające do tworzenia prototypów oraz innowacyjnych technologii, inicjowanych na uczelniach i realizowanych przez zespoły naukowe (tzw. etap PoP i PoC). Przedmiotem wsparcia będą prace badawcze o wysokim potencjale do komercjalizacji.

11.10. Województwo podlaskie

Województwo	podlaskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny (Modest)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 12/17 Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 7/17 Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 7/17 Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 8/17 Często cytowane publikacje – miejsce 7/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 6/17 Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 12/17 Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 15/17 Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 15/17 Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 5/17 MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 15/17 MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 14/17 Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 9/17 Zgłoszenia patentowe – miejsce 17/17 Wnioski o znak handlowy – miejsce 15/17 Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 13/17 Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 15/17 Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 3/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Najważniejszym dokumentem dotyczące regionalnego systemu innowacji w województwie podlaskim jest Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3) (do 2020+; przyjęty w 2016 r.). Regionalna Strategia Innowacji obowiązywała do 2013 roku. Co prawda w późniejszym okresie opracowano dokument Podlaska Strategia Innowacji (do 2020 r., przyjęta w 2015 r.), jednak najprawdopodobniej nie został on przyjęty przez zarząd województwa.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Centrum instytucjonalnego systemu wspierania innowacyjności i inteligentnych specjalizacji stanowi Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Istotne role w systemie odgrywają także: Departament Innowacji i Przedsiębiorczości (wdrażanie Osi I RPOWP), Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Podlaskie Forum Terytorialne (ciało opiniodawcze dotyczące Strategii Województwa, w skład którego wchodzi przedstawiciele: przedsiębiorców, uczelni, organizacji pozarządowych i samorządów). Ponadto w systemie uczestniczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy: W porównaniu z resztą kraju stosunkowo większy w województwie podlaskim jest udział sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. Do kluczowych sektorów gospodarki należą: przetwórstwo rolno-spożywcze, produkcja maszyn, produkcja statków, produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, produkcja wyrobów z drewna. Poziom innowacyjności przedsiębiorstw jest niski na tle kraju. • Jednostki sektora B+R. Na terenie regionu funkcjonują jednostki naukowe, w tym wysokiej klasy zwłaszcza w zakresie nauk o życiu (Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej. Wydział Lekarski i Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku), nieco słabsze – w innych dziedzinach. • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W regionie funkcjonują agencje rozwoju regionalnego (w Łomży i Suwałkach), parki naukowo-technologiczne, fundusze, inkubatory, centra transferu technologii i organizacje pozarządowe. W RIS3 województwa podlaskiego wskazuje się na niską efektywność centrów transferu technologii oraz niewielkie dotychczasowe wykorzystanie potencjału parków naukowo-technologicznych – wynika to po części z faktu, iż są to instytucje relatywnie nowe.
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Celem nadrzędnym Planu (RIS3) jest wzrost aktywności innowacyjnej oraz zwiększenie liczby przedsiębiorstw w regionie. Plan przewiduje trzy cele szczegółowe:</p> <p>Cel 1. Kapitał ludzki dla innowacji Kierunki interwencji: A. Wsparcie szkół i jednostek edukacyjnych w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych</p>

<p>Województwo</p>	<p>podlaskie</p> <p>i innowacyjnych.</p> <p>B. Wspieranie rozwoju na terenie województwa oferty edukacyjnej (kierunków kształcenia, specjalistycznych kursów, studiów podyplomowych) skierowanych do przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji i ich pracowników.</p> <p>C. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego poprzez realizację zamawianych przez przedsiębiorców kursów, szkoleń i praktyk. Szczególnie istotne będzie zapewnienie najwyższych standardów szkoleń (zarówno zamawianych w regionie, jak i poza nim).</p> <p>Cel 2. Przedsiębiorczość w powiązaniu z innowacyjnością Kierunki interwencji:</p> <p>A. Wsparcie powstawania nowych mikro- i małych przedsiębiorstw w oparciu o pomysły wykazujące duży potencjał innowacyjności.</p> <p>B. Wsparcie nowo powstałych mikro- i małych podmiotów gospodarczych w realizacji rozwoju aktywności na polu badawczo-rozwojowym i współpracy biznes – nauka.</p> <p>C. Wsparcie uczelni i innych instytucji edukacyjnych i naukowych.</p> <p>D. Wsparcie instytucji otoczenia biznesu w tworzeniu produktów i usług przyczyniających się do wzrostu innowacyjności podlaskich firm.</p> <p>Cel 3. Konkurencyjność poprzez innowacje Kierunki interwencji:</p> <p>A. Podnoszenie innowacyjności firm należących do rdzenia inteligentnych specjalizacji oraz firm wzmacniających łańcuchy wartości rdzenia.</p> <p>B. Podnoszenie innowacyjności specjalizacji wschodzących.</p> <p>C. Wzmocnienie zaangażowania ośrodków naukowo-badawczych w działalność innowacyjną.</p>
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>Inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego podzielone są na:</p> <p>A) „Rdzeń specjalizacji” (innowacje w obszarach, w których już dziś województwo posiada ponadprzeciętny potencjał):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości; 2. Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości; 3. Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości; 4. Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości. <p>B) Specjalizacje wschodzące „Innowacje w sektorach o dużym potencjale wzrostu” (Działania B+R+I zalicza się do wschodzących IS w oparciu o ich bezpośredni związek z wybraną Krajową Inteligentną Specjalizacją lub przy regionalnym wzroście zatrudnienia znacznie przewyższającym dynamikę krajową w ostatnich trzech latach, za które dane statystyczne są dostępne).</p> <p>C) Pozostałe (dowolne przy wykazaniu korzyści gospodarczych w regionie; wyznaczone każdorazowo dla danego projektu B+R+I na wniosek zainteresowanych podmiotów, w ramach mechanizmu elastyczności).</p>
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>RIS3 jako źródła finansowania wskazuje: środki budżetu województwa, środki budżetu samorządów powiatowych i gminnych, środki budżetu państwa, w tym budżet wojewody, oraz środki na realizację programów resortowych, środki budżetów funduszy celowych, środki budżetu Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich), europejskie programy wspólnotowe, takie jak: Horyzont 2020, inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, takich jak: Norweski Mechanizm Finansowy, środki międzynarodowych instytucji finansowych, środki prywatne.</p> <p>W ramach RPO WP 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I – Wzmocnienie potencjału i konkurencyjność gospodarki regionu, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Wsparcie infrastruktury B+R jednostek naukowych (w ramach Kontraktu Terytorialnego. Jedynie inwestycje zgodne z RIS3). ○ Działanie 1.2. Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach (w obszarach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, wyznaczonych w RIS3, ale również w tych, które w wyniku monitoringu i oceny RIS3 zostaną zaliczone do obszarów o dużym

Województwo	podlaskie
	<p>potencjałe wzrostu innowacyjności).</p> <ul style="list-style-type: none">○ Działanie 1.3. Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach (preferowane będą projekty zgodne z RIS3 oraz projekty o największym potencjale rozwojowym, dzięki którym osiągnięta będzie możliwie największa wartość dodana inwestycji).○ Działanie 1.4. Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa.○ Działanie 1.5. Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.● Działanie 2.4. Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian – typ projektu 4: Realizacja działań zdefiniowanych w ramach procesu określania specjalizacji regionalnych stanowiących instrument wsparcia przedsiębiorstw w procesach dostosowawczych i związanych w szczególności z procesami wdrażania innowacji.● Poddziałanie 8.2.1. Infrastruktura przedszkolna, kształcenia zawodowego i ustawicznego, typ projektu 2: Inwestycje w infrastrukturę państwowych wyższych szkół zawodowych muszą być zgodne ze specjalizacjami regionalnymi. <p>Łączna alokacja na działania RPO WP zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 1 446 381 946 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p>

11.11. Województwo pomorskie

Województwo	pomorskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 4/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 3/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 3/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 5/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 2/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 5/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 5/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 9/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 4/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 3/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 6/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 5/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 3/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 2/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 6/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 14/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 4/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 16/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>W województwie pomorskim funkcjonuje system dokumentów strategicznych dotyczących innowacji i inteligentnych specjalizacji inny niż w pozostałych regionach. Ostatnia Regionalna Strategia Innowacyjności funkcjonowała do roku 2013. Obecnie kwestie innowacyjności na ogólnym poziomie definiuje Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (przygotowany został także projekt strategii do roku 2030). W strategii zawarta jest zasada inteligentnej specjalizacji, oznaczająca, że „w realizacji Strategii należy skupić się w szczególności na uruchamianiu lub wykorzystywaniu tych potencjałów, które przyczyniają się do rozwoju obszarów gospodarki zidentyfikowanych w oddolnym procesie przedsiębiorczego odkrywania jako ISP (inteligentne specjalizacje Pomorza)”.</p> <p>Same inteligentne specjalizacje także nie są przedmiotem jednego dokumentu strategicznego, ale kilku różnych dokumentów. Podstawą jest oparta na Strategii Rozwoju Województwa Uchwała nr 316/31/15 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 9 kwietnia 2015 r. w sprawie określenia obszarów Inteligentnych Specjalizacji Pomorza oraz podjęcia negocjacji w sprawie porozumień na rzecz Inteligentnych Specjalizacji Pomorza zmieniona uchwałą zmieniającą Zarządu Województwa Pomorskiego nr 71/110/16.</p> <p>Inteligentne specjalizacje wybrane zostały w drodze konkursu. Uchwała przedstawia proces wyboru ISP składający się z następujących kroków:</p> <p><i>ETAP 1.: zainteresowane środowiska zostały zaproszone do przedstawienia wstępnych koncepcji inteligentnych specjalizacji (aplikacji wstępnych). Ocenę formalną pozytywnie przeszło 28 zgłoszonych propozycji (Partnerstw), które następnie zostały zweryfikowane przez komisję konkursową. Pod wpływem rekomendacji przekazanych Partnerstwom przez komisję konkursową oraz w rezultacie połączenia obszarów spójnych tematycznie na drugim etapie konkursu uformowało się siedem propozycji (Partnerstw).</i></p> <p><i>ETAP 2.: Drugi etap konkursu pozwolił komisji konkursowej ostatecznie ocenić propozycje zgłoszone w formie aplikacji końcowych. Komisja konkursowa uzgodniła wspólną ocenę poszczególnych aplikacji wraz z pisemnym uzasadnieniem oraz rekomendacją dla Zarządu Województwa Pomorskiego odnośnie do wyboru ISP i podjęcia negocjacji mających na celu zawarcie Porozumień na rzecz ISP.</i></p> <p>Dla każdej z czterech inteligentnych specjalizacji województwa podpisane zostało porozumienie między województwem pomorskim a podmiotami działającymi w obszarach ISP (więcej w dalszej części). Porozumienia mają na celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uzgodnienie celów rozwoju ISP, jej zakresu przedmiotowego oraz priorytetowych kierunków badawczych odnoszących się do problemów badawczych, których rozwiązanie jest kluczowe dla rozwoju danej specjalizacji; 2. Określenie na podstawie deklaracji Zarządu Województwa Pomorskiego zasad i form wsparcia

Województwo	pomorskie
	<p>przedsięwzięć przyczyniających się poprzez rozwój unikalnych technologii, produktów i usług do rozwoju ISP, m.in. w oparciu o projekty badawczo-rozwojowe;</p> <p>3. Określenie na podstawie deklaracji Zarządu Województwa Pomorskiego zasad i form wsparcia poprawiających warunki ramowe dla rozwoju specjalizacji, w tym poprzez promowanie i priorytetowe traktowanie uzgodnionych przedsięwzięć o oddziaływaniu horyzontalnym, przynoszących istotne korzyści całej specjalizacji;</p> <p>4. Zintensyfikowanie i pogłębienie współpracy na rzecz rozwoju ISP w szczególności pomiędzy przedsiębiorcami a podmiotami reprezentującymi sektor nauki w przedmiocie wspólnego rozwijania unikalnych technologii, produktów, usług, a także pomiędzy nimi a jednostkami samorządu terytorialnego.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego rolą koordynacyjną dla systemu innowacji zajmuje się Departament Rozwoju Gospodarczego, do którego zadań należy m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza sytuacji gospodarczej województwa, w tym innowacyjności regionalnej gospodarki; • koordynacja budowania regionalnego systemu innowacji, w tym także programowanie i wdrażanie samodzielnie bądź w partnerstwie narzędzi wspierających rozwój innowacji w regionie, w tym koordynacja polityki wspierania rozwoju inteligentnych specjalizacji regionalnej gospodarki; • współpraca z przedsiębiorcami, instytucjami otoczenia biznesu, uczelniami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi, jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi partnerami z kraju i zagranicy na rzecz projektowania i uruchamiania mechanizmów wspierających regionalną przedsiębiorczość zwłaszcza wdrażającą rozwiązania innowacyjne; • inicjowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju sektora gospodarki morskiej w regionie pomorskim, podniesienia jego konkurencyjności i innowacyjności; • współpraca z DEFS, DPR i DRRP przy opracowywaniu i stosowaniu kryteriów w ramach systemu oceny i wyboru projektów do dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. <p>Centralny element regionalnego systemu innowacji inaczej niż w większości innych województw (poza łódzkim) stanowią partnerstwa na rzecz ISP, z którymi województwo pomorskie podpisało porozumienia wokół ISP. Do partnerstw należą: przedsiębiorstwa (przykłady podawane dla ISP1: Zarząd Morskiego Portu Gdańsk SA), klastry (np. Bałtycki Klaster Morski i Kosmiczny), uczelnie (np. Uniwersytet Gdański), inne jednostki badawcze (np. Instytut Morski), centra transferu technologii, organizacje pozarządowe, agencje rozwoju regionalnego, fundusze pożyczkowe, organizacje pracodawców itp.</p>
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	Nie dotyczy.
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>W województwie wskazano następujące regionalne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ISP 1 – Technologie offshore i portowo-logistyczne; 2. ISP 2 – Technologie interaktywne w środowisku nasyconym informacyjnie; 3. ISP 3 – Technologie efektywne w produkcji, przesyłach, dystrybucji i zużyciu energii i paliw oraz w budownictwie; 4. ISP 4 – Technologie medyczne w zakresie chorób cywilizacyjnych i okresu starzenia.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Wsparcie na rzecz inteligentnych specjalizacji określone jest w porozumieniach ISP i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostęp do finansowania ze środków funduszy strukturalnych objętych warunkiem ex ante w zakresie inteligentnych specjalizacji (RPO WP – OP 1.: Komercjalizacja wiedzy, Działanie 1.1. Ekspansja przez innowacje; Działanie 1.2. Transfer wiedzy do gospodarki; OP 2.: Przedsiębiorstwa, Działanie 2.2. Inwestycje profilowane w zakresie typu projektu: inwestycje w przedsiębiorstwach służące poszerzeniu rynków zbytu lub palety oferowanych produktów/usług albo znaczącej poprawie ich jakości w sektorach wpisujących się w obszary inteligentnych specjalizacji); • preferencje dla priorytetowych kierunków badawczych opisanych w Porozumieniach, w ramach OP 1 RPO WP oraz ich zgłaszanie do listy Regionalnych Agend Naukowo-Badawczych (poddziałanie 4.1.2. Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój); • przedsięwzięcia horyzontalne – projekty lub grupy projektów, które oprócz ogólnych warunków i kryteriów wyboru projektów do dofinansowania w ramach określonych źródeł finansowania spełniają następujące warunki dodatkowe: <ul style="list-style-type: none"> ○ cechują się istotnym oddziaływaniem gospodarczym i leżą w długofalowym

Województwo	pomorskie
	<p>interesie znaczącej liczby partnerów aktywnych w obszarze ISP, przede wszystkim z punktu widzenia przyszłych możliwości rozwoju obszaru;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ wynikają z uzgodnionej przez Partnerstwo analizy potencjałów i barier rozwoju w obszarze ISP; ○ jasno definiują cele i oczekiwane efekty, mają poparcie Partnerstwa; ○ angażują w ich przygotowanie lub realizację co do zasady więcej niż jeden podmiot (przyjmując, że im większa liczba zaangażowanych podmiotów, tym silniejszy dowód na „horyzontalność” projektu), zapewniając w maksymalnie możliwym stopniu udział środków prywatnych. <p>Przedsięwzięcia horyzontalne będą wspierane przez województwo w ramach Kontraktu Terytorialnego, w ramach aplikowania do programów na poziomie UE, kryteriów strategicznych w RPO WP.</p> <p>W ramach RPO WP 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują przede wszystkim:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 1. Komerccjalizacja wiedzy <ul style="list-style-type: none"> ○ Poddziałanie 1.1.1. Ekspansja przez innowacje – wsparcie dotacyjne. Wsparcie skierowane będzie do przedsiębiorstw rozpoczynających i rozwijających działalność B+R i ukierunkowane wyłącznie na projekty mieszczące się w obszarach inteligentnych specjalizacji, w tym na pilotażowe działania związane z wdrożeniem koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji, w tym na projekty mające na celu m.in. wyłonienie nowych inteligentnych specjalizacji jako element procesu eksperymentowania i poszukiwania nisz rozwojowych. ○ Poddziałanie 1.1.2. Ekspansja przez innowacje – wsparcie pozadotacyjne (wsparcie mogą otrzymać wyłącznie projekty wpisujące się w obszary Inteligentnych Specjalizacji Pomorza). ○ Działanie 1.2. Transfer wiedzy do gospodarki (warunkiem udzielenia wsparcia będzie wpisywanie się realizowanych projektów w obszary inteligentnych specjalizacji). • Oś Priorytetowa 2. Przedsiębiorstwa <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 2.1. Inwestycje podstawowe i profilowane – wsparcie pozadotacyjne (wsparcie w zakresie inwestycji profilowanych adresowane do przedsiębiorstw działających w obszarach Inteligentnych Specjalizacji Pomorza). ○ Działanie 2.2. Inwestycje profilowane – wsparcie dotacyjne (wsparcie adresowane będzie do przedsiębiorstw działających w obszarach inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 2.3. Aktywność eksportowa (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 2.4. Otoczenie biznesu (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 2.5. Inwestorzy zewnętrzni (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). • Inne: <ul style="list-style-type: none"> ○ Poddziałanie 3.3.1. Jakość edukacji zawodowej (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 4.1. Infrastruktura ponadgimnazjalnych szkół zawodowych (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). ○ Działanie 4.2. Infrastruktura uczelni prowadzących kształcenie o profilu praktycznym (preferowane będą projekty wpisujące się w realizację celów Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu). <p>Łączna alokacja na działania RPO WP zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 1 963 717 595 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p>

11.12. Województwo śląskie

Województwo	śląskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 8/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 8/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 4/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 11/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 14/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 14/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 9/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 12/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 6/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 6/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 5/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 4/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 6/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 9/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 10/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 6/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 3/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 15/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Trzy kluczowe dokumenty strategiczne dla regionalnego systemu innowacji w województwie śląskim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020; • Model wdrożeniowy Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020. Wersja 2.0 (opisujący inteligentne specjalizacje regionu); • Program Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030. <p>Dodatkowo istotne w województwie są Strategie Regionalnych Inwestycji Terytorialnych dla każdego z subregionów.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>RIS 2013-2020 zakłada rozwój i przekształcenie regionalnego systemu innowacji w ekosystem. Jak wskazują autorzy dokumentu, „Perspektywa ekosystemu oznacza: wzajemne kształtowanie się procesów, generowanie rozwiązań niewyodrębnionych pod względem funkcji, lecz naturalnie przenikających się w układach tematycznych oraz współistnienie i współdziałanie aktorów budujących relacje w różnych konfiguracjach w zależności od ich wspólnych aspiracji oraz uwarunkowań płynących z otoczenia. Ekosystem cechuje się atmosferą i warunkami do tworzenia innowacji oraz zdolnością do samodoskonalenia. Generuje skoordynowane działania wzmacniające elementy i powiązania wewnętrzne, a z drugiej strony pozyskuje zasoby i rozwija powiązania na szerszą skalę, umiejętnie wykorzystując swoje atuty i przewagi względem innych”.</p> <p>Jednostką koordynującą wdrażanie RIS w województwie jest Referat Regionalnej Strategii Innowacji w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Na uwagę zasługuje aktywne działanie Śląskiej Rady Innowacji (ŚRI), której celem jest podejmowanie prac merytorycznych nad głównymi zadaniami wynikającymi z bieżących potrzeb regionu w zakresie rozwoju innowacyjnego.</p> <p>Institucjami kluczowymi dla regionalnego systemu innowacji, a jednocześnie unikatowymi w skali kraju są połączone w sieć, a zainicjowane w Programie Rozwoju Technologii Regionalne Obserwatoria Specjalistyczne. Ich zadaniem jest integracja działań aktorów ekosystemu innowacji wokół wyzwań rozwojowych regionalnych obszarów specjalizacji. Realizują zadania związane ze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparciem i usprawnieniem zarządzania rozwojem regionu w zakresie: regionalnego potencjału naukowo-technologicznego, pozycjonowania kluczowych obszarów technologicznych oraz oceny skuteczności działań służących kreowaniu regionalnej polityki protechnologicznego rozwoju województwa śląskiego i wzmocnienia regionalnej specjalizacji, • wzmocnieniem potencjału adaptacyjnego regionu, regionalnego rynku usług badawczych oraz kadr regionalnych poprzez budowę relacji sektora B+R, przedsiębiorstw, IOB i władz regionu,

Województwo	śląskie
	<ul style="list-style-type: none"> • rozwojem wiedzy, kompetencji i wymianą doświadczeń. <p>Od roku 2017 funkcjonują w województwie śląskim następujące Obserwatoria:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Technologii dla Medycyny (lider: Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju Sp. z o.o., Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii im. prof. Zbigniewa Religi, Instytut Techniki i Aparatury Medycznej ITAM w Zabrze, Politechnika Śląska Wydział Inżynierii Biomedycznej), • Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Technologii dla Energetyki (lider: Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o.o., Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.), • Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Technologii Informacyjne i Telekomunikacyjne (lider: Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK GLIWICE Sp. z o.o.), • Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Technologii dla Ochrony Środowiska (lider: Główny Instytut Górnictwa), Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Produkcji i Przetwarzania Materiałów (lider: Politechnika Śląska Wydział Organizacji i Zarządzania, Instytut Metali Nieżelaznych), Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Technologii dla Przemysłu Lotniczego (lider: Śląskie Centrum Naukowo-Technologiczne Przemysłu Lotniczego Sp. z o.o.), • Obserwatorium Specjalistyczne w obszarze Nanomateriały i Nanotechnologie (lider: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Fundacja Wspierania Nanonauk i Nanotechnologii NANONET, Instytut Metali Nieżelaznych, Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN). <p>Rolę lidera Sieci Obserwatoriów pełni Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.</p>
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Regionalna Strategia Innowacyjności 2013-2020 wskazuje następujące priorytety, cele i metaprzedsiewzięcia:</p> <p>Priorytet 1. Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu – charakterystyka celów strategii</p> <p>Cel strategiczny 1.1. Wspieranie zmian środowisk innowacyjnych silnie współpracujących z centrami wytwarzania wiedzy i informacji w skali globalnej.</p> <p>Cel strategiczny 1.2. Osiągnięcie doskonałości w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych realizowanych w partnerstwie ośrodków klinicznych, wysokotechnologicznych jednostek badawczych i innowacyjnych przedsiębiorstw, w tym inżynierii medycznej i biotechnologicznych.</p> <p>Cel strategiczny 1.3. Sieciowe współtworzenie i współużytkowanie infrastruktury badań przez jednostki naukowe, uniwersytety, przedsiębiorstwa i instytucje użyteczności publicznej.</p> <p>Cel strategiczny 1.4. Internacjonalizacja sektora MŚP poprzez specjalizację usług instytucji wspierania innowacyjności.</p> <p>Cel strategiczny 1.5. Pomnażanie wiedzy, umiejętności i kompetencji podmiotów tworzących ekosystem innowacji.</p> <p>Priorytet 2. Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości – charakterystyka celów strategii</p> <p>Cel strategiczny 2.1. Współtworzenie sieci centrów kompetencji służącej rozwojowi inteligentnych rynków.</p> <p>Cel strategiczny 2.2. Podniesienie jakości sieci świadczenia usług publicznych z wykorzystaniem digitalizacji, szczególnie w sektorze medycznym, administracji publicznej i edukacji.</p> <p>Cel strategiczny 2.3. Budowa nowej infrastruktury inteligentnego wzrostu bazującego na technologiach niskoemisyjnych i efektywności energetycznej.</p> <p>Cel strategiczny 2.4. Wysoki poziom uczestnictwa przedsiębiorstw sektora MŚP w sieciach współpracy o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym zwiększających jego udział w inteligentnych rynkach.</p> <p>Cel strategiczny 2.5. Wzmacnianie aktywności grup prosumenckich.</p> <p>Metaprzedsiewzięcia:</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 1. Akademia Śląska</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 2. Kooperacja inicjatyw klastrowych i środowisk innowacyjnych</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 3. Realizacja działań pilotażowych w ramach specjalizacji regionalnych</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 4. Foresight rynku pracy</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 5. Regionalny fundusz proinnowacyjny</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 6. Design dla innowacji</p> <p>Metaprzedsiewzięcie 7. Współpraca z regionami sąsiedzkimi na rzecz innowacji</p>

Województwo	śląskie
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>W województwie śląskim wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Medycyna i sektory powiązane; 2. Energetyka; 3. Technologie informacyjne i komunikacyjne; 4. Przemysł wschodzący; 5. Zielona gospodarka.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Dokumenty strategiczne jako źródła finansowania wskazują: programy polityki spójności, w tym zwłaszcza RPOWS; program Horyzont 2020; konkursy i programy NCBiR i NCN.</p> <p>W ramach RPOWS 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I Nowoczesna gospodarka <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Kluczowa dla regionu infrastruktura badawcza (wsparcie tylko dla projektów zgodnych z regionalnymi specjalizacjami). ○ Działanie 1.2. Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach (iw. – przedsięwzięcie musi wpisywać się w Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego, co weryfikowane jest poprzez wskazanie specjalizacji). ○ Działanie 1.3. Profesjonalizacja IOB. W ramach typu projektu 1. Wsparcie profesjonalizacji wysokospecjalistycznych usług doradczych świadczonych przez IOB dla przedsiębiorców i 2. Budowa i wyposażenie niezbędnej infrastruktury (w tym laboratoria) istniejących IOB (wspierane są działania w zakresie inteligentnych specjalizacji, w tym profesjonalizacji usług instytucji sektora B+R i innowacyjnego dla przedsiębiorstw). Typ projektu 3 to zarządzanie i wdrażanie regionalnego ekosystemu innowacji (realizowany przez samorząd województwa w partnerstwie z Instytucjami Otoczenia Biznesu i instytucjami naukowo-badawczymi) – uzupełnienie dla działań Pomocy Technicznej. • Oś Priorytetową III Konkurencyjność MŚP <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 3.1. Poprawa warunków do rozwoju MŚP (3.1.1. i 3.1.2. – tereny inwestycyjne; 3.1.3. – Rozwój profesjonalnych usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców) – preferencje dla zadań zgodnych z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020. ○ Działanie 3.2. Innowacje w MŚP. ○ Działanie 3.3. Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności gospodarczej. ○ Działanie 3.4. Dokapitalizowanie zewnętrznych źródeł dofinansowania przedsiębiorczości. • Działanie 12.2. Infrastruktura kształcenia zawodowego – należy uwzględnić konieczność dopasowania kierunku kształcenia do wymagań i potrzeb rynku pracy lub specjalizacji regionalnych. <p>Łączna alokacja na działania RPO WSL zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 4 743 363 633 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p> <p>Do innych istotnych przedsięwzięć należą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt InnoHEIs (Interreg Europa). Projekt ma na celu poprawę wydajności infrastruktury badawczo-rozwojowej i świadczonych usług, zapewnienie wydajnego i skutecznego korzystania z tych urządzeń i usług w celu zwiększenia roli instytucji szkolnictwa wyższego w promowaniu współpracy naukowej i biznesowej. Projekt jest poświęcony doskonaleniu polityk związanych ze wspieraniem badań naukowych i rozwojowych oraz wzmacniania roli uczelni w rozwoju regionalnym. Jako partnerzy z Polski występują urząd marszałkowski i Uniwersytet Śląski. • Design 4 Innovation (Interreg Europa). Głównym celem projektu jest wypracowanie planów działań mających na celu wykorzystanie designu i zasad projektowania przez firmy z terenu województwa śląskiego (a pośrednio także przez współpracujące z nimi instytucje i ośrodki naukowe), tak by były one bardziej konkurencyjne i tworzyły pożądaną przez odbiorców produkty i usługi. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego wziął udział w tej inicjatywie przede wszystkim, aby opracować Plan Działań na rzecz Designu i Innowacji, aby jak najlepiej wykorzystać dobre projektowanie i współtworzyć regionalną politykę designu.

11.13. Województwo świętokrzyskie

Województwo	świętokrzyskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny + (Modest +)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 15/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 5/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 10/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 17/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 6/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 11/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 7/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 6/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 14/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 16/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 13/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 16/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 10/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 11/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 12/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 8/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 13/17</p> <p>Sprzedż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 2/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Kluczowe dokumenty strategiczne dla regionalnego systemu innowacji w województwie świętokrzyskim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014-2020+; Uszczegółowienie Inteligentnych Specjalizacji Województwa Świętokrzyskiego.
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Regionalny System Innowacji skupia się (podobnie jak w województwie pomorskim) wokół konsorcjów działających na rzecz poszczególnych inteligentnych specjalizacji. Uczestniczą w nich podmioty prywatne i publiczne (przedsiębiorcy, jednostki B+R, samorządy itp.). Role koordynatorów pełnią:</p> <p>I. Zasobooszczędne budownictwo – koordynator Konsorcjum: Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa</p> <p>II. Branża metalowo-odlewnicza – koordynator Konsorcjum: Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa</p> <p>III. Nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze – koordynator Konsorcjum: Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu</p> <p>IV. Turystyka zdrowotna i prozdrowotna – koordynator Konsorcjum: Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A.</p> <p>V. Technologie informacyjno-komunikacyjne – koordynator Konsorcjum: Kielecki Park Technologiczny</p> <p>VI. Branża targowo-kongresowa – koordynator Konsorcjum: Izba Gospodarcza „Grono Targowe Kielce”</p> <p>VII. Zrównoważony rozwój energetyczny – koordynator Konsorcjum: Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.</p> <p>Celem konsorcjów jest stymulowanie rozwoju inteligentnych specjalizacji poprzez wsparcie doradcze dla Zarządu Województwa Świętokrzyskiego poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> inicjowanie współpracy sektora biznesu i nauki w obszarze inteligentnych specjalizacji, tworzenie warunków dla transferu nowych rozwiązań technologicznych do gospodarki i realizację przedsięwzięć innowacyjnych na rzecz podniesienia poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej, udział w spotkaniach animacyjnych, monitoring RIS3 i inteligentnych specjalizacji, stymulowanie współpracy podmiotów działających w obszarze inteligentnej specjalizacji, podjęcie wspólnych inicjatyw, wzajemne doradztwo i wymiana informacji, wsparcie merytoryczne, promocję działalności poprzez nadanie impulsu rozwojowego gospodarce regionu

Województwo	świętokrzyskie
	<p>w przedmiotowym obszarze.</p> <p>Po stronie urzędu marszałkowskiego rolę koordynacyjną pełni Oddział ds. Innowacji i Transferu Wiedzy Departamentu Inwestycji i Rozwoju.</p>
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Cele Strategii Badań i Innowacyjności (RIS3) w województwie świętokrzyskim są następujące:</p> <p>CEL STRATEGICZNY RIS3: Do roku 2020 w województwie świętokrzyskim zapanuje kultura sprzyjająca innowacjom, przedsiębiorczości i konkurencyjności, która pomoże stworzyć nowe i trwałe miejsca pracy dla wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz wesprze wzrost gospodarczy, który będzie szybszy niż średnia krajowa.</p> <p>Ten cel strategiczny zostanie zrealizowany w oparciu o konkretne i mierzalne cele operacyjne, tj.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obszary gospodarki województwa wybrane w procesie inteligentnej specjalizacji osiągają roczny wzrost przychodów na poziomie co najmniej 20% wyższym niż średnia w danym obszarze w Polsce. 2. „Masa krytyczna” jednostek B+R jest nastawiona na transfer wiedzy: minimum 25% przychodów tych jednostek będzie pochodzić z komercjalizacji działalności badawczo-naukowej. 3. Publiczne i prywatne organizacje otoczenia biznesu są zdolne do udzielania wysokiej klasy wsparcia związanego z rzeczywistymi potrzebami przedsiębiorstw zaangażowanych w realizację strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji. Efekty działalności tych organizacji są mierzone przy pomocy kluczowych wskaźników realizacji (KPIs), a co najmniej połowa ich budżetów pochodzi z działalności rynkowej. 4. Województwo jest postrzegane jako model w tworzeniu i wdrażaniu strategii inteligentnej specjalizacji.
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>W województwie świętokrzyskim wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przemysł metalowo-odlewniczy; 2. Nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze; 3. Zasobooszczędne budownictwo; 4. Turystyka zdrowotna i prozdrowotna; <p>Horyzontalne inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Technologie informacyjno-komunikacyjne; 6. Branża targowo-kongresowa; 7. Zrównoważony rozwój energetyczny.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>RIS3 jako najważniejsze źródła finansowania wskazuje RPO WŚ.</p> <p>W ramach RPO WŚ 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I Innowacje i Nauka <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Wsparcie infrastruktury B+R (wszystkie typy przedsięwzięć muszą wpisywać się w zakres inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego). ○ Działanie 1.2. Badania i rozwój w sektorze świętokrzyskiej przedsiębiorczości (wszystkie typy przedsięwzięć muszą wpisywać się w zakres inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego). • Oś Priorytetową II Konkurencyjna gospodarka <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 2.1. Wsparcie świętokrzyskich IOB w celu zwiększenia poziomu przedsiębiorczości w regionie (wsparcie na projekty dotyczące usług doradczych, szkoleniowych zwiększające zdolność do rozwoju przedsiębiorstw – w szczególności w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 2.2. Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych. ○ Działanie 2.4. Promocja gospodarcza kluczowych branż gospodarki regionu (tylko dla branż inteligentnych specjalizacji). ○ Działanie 2.5. Wsparcie inwestycyjne sektora MŚP (preferencje dla branż inteligentnej specjalizacji). <p>Łączna alokacja na działania RPO WŚ zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 1 307 631 019 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p>

11.14. Województwo warmińsko-mazurskie

Województwo	warmińsko-mazurskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Skromny (Modest)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 17/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 17/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 14/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 13/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 10/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 13/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 15/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 13/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 17/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 17/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 16/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 10/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 13/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 15/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 13/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 15/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 11/17</p> <p>Sprzedż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 4/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Kluczowe dokumenty strategiczne dla regionalnego systemu innowacji w województwie warmińsko-mazurskim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020; • Plan działań Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020; • Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego (określająca regionalne inteligentne specjalizacje); • Strategia Funkcjonowania Powiatowych Punktów Kontaktowych tworzących Regionalny System Wspierania Innowacji do roku 2020.
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Koordinacją działań proinnowacyjnych, RSI i prowadzeniem procesu inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego zajmuje się Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Ponadto na system składają się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorstwa – w województwie warmińsko-mazurskim charakteryzują się stosunkowo niskim poziomem innowacyjności, jednak w ostatnich latach rósł znacząco poziom nakładów innowacyjnych. • Jednostki badawczo-rozwojowe – w 2017 r. na terenie województwa działało 11 jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych. • Instytucje otoczenia biznesu – w regionie funkcjonuje ponad 170 IOB. Należą do nich: agencje rozwoju regionalnego, trzy parki naukowo-technologiczne (Elbląski Park Technologiczny i Park Naukowo-Technologiczny w Ełku, Olsztyński Park Naukowo-Technologiczny). Około 30% realizuje działania proinnowacyjne. • Unikatowym w skali Polski elementem warmińsko-mazurskiego systemu wsparcia innowacji była sieć 21 Powiatowych Punktów Kontaktowych, której celem była pomoc o charakterze informacyjno-doradczym przedsiębiorcom z danego powiatu. Według stanu na 2020 r. punkty jednak już nie działają.
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Cel Strategiczny I: Budowanie silnego kapitału społecznego i kultury innowacji</p> <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promowanie postaw innowacyjnych wśród kadry zarządzającej i pracowników przedsiębiorstw, samorządów, instytucji wsparcia oraz wśród społeczeństwa; • Pobudzanie lokalnych inicjatyw na rzecz innowacji; • Promocja współpracy wśród wszystkich uczestników regionalnego systemu innowacji; • Budowanie kapitału społecznego w procesie tworzenia i wdrażania RSI oraz promocja tego procesu jako dobrej praktyki współdziałania na rzecz innowacji w regionie; • Tworzenie wizerunku Warmii i Mazur jako regionu otwartego na innowacje. <p>Cel Strategiczny II: Transformacja gospodarki w kierunku specjalistycznych produktów i usług</p>

Województwo	warmińsko-mazurskie
	<p>opartych na wiedzy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowanie innowacyjnej specjalizacji regionalnej; • Pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych na produkcję wysoko wyspecjalizowaną i usługi oparte na wiedzy; • Promocja i wsparcie przedsięwzięć biznesowych opartych na współpracy ze sferą B+R oraz tworzenia działów badawczych przez firmy; • Przyciąganie i tworzenie możliwości rozwoju dla utalentowanego i wykwalifikowanego kapitału ludzkiego; • Promocja zarządzania strategicznego oraz innowacyjnych form organizacji w firmach; • Pomoc przedsiębiorcom w pozyskiwaniu kapitału zewnętrznego na innowacyjne inwestycje. <p>Cel Strategiczny III: Usprawnienie instytucjonalnego systemu innowacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koordynacja działań proinnowacyjnych samorządów i instytucji otoczenia biznesu; • Rozwijanie usług proinnowacyjnych; • Utworzenie i efektywne wykorzystanie infrastruktury proinnowacyjnej, w tym parków naukowo-technologicznych i inkubatorów technologicznych; • Dostosowywanie działań sektora nauki dla potrzeb regionalnej gospodarki. <p>Cel Strategiczny IV: Rozwój kreatywnego kapitału ludzkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój umiejętności i kwalifikacji kadr regionalnej gospodarki i administracji; • Dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy; • Inteligentne wykorzystanie kompetencji i doświadczenia ludzi 50+.
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>W województwie warmińsko-mazurskim wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drewno i meblarstwo; 2. Żywność wysokiej jakości; 3. Ekonomia wody.
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>W ramach RPO WWM 2014-2020 najważniejsze działania wspierające bezpośrednio innowacyjność i inteligentne specjalizacje obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetową I. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Nowoczesna infrastruktura badawcza publicznych jednostek naukowych (wsparcie w obszarach zidentyfikowanych jako regionalne inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 1.2. Innowacyjne firmy (w tym 1.2.1. Działalność B+R przedsiębiorstw, 1.2.2. Współpraca biznesu z nauką, 1.2.3. Profesjonalizacja usług ośrodków innowacji) (wsparcie w obszarach zidentyfikowanych jako regionalne inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 1.3. Przedsiębiorczość (wsparcie przedsiębiorczości): <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.3.1. Inkubowanie przedsiębiorstw (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.3.2. Firmy w początkowej fazie rozwoju (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.3.3. Fundusz na rozwój nowych firm (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.3.4. Tereny inwestycyjne (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.3.5. Usługi dla MŚP (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.3.6. Nowoczesne usługi instytucji otoczenia biznesu (w schemacie B – przygotowanie i świadczenie pakietowych usług służących podniesieniu innowacyjności firm) (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.4.1. Promocja gospodarcza regionu.

Województwo	warmińsko-mazurskie
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.4.2. Pakietowanie produktów i usług (w schemacie B – przedsięwzięcia realizowane przez co najmniej dwa MŚP mające na celu zmianę modelu zarządzania ofertą firmy poprzez pakietowanie produktów i usług (minimum trzy różne produkty/usługi oferowane przez minimum dwa przedsiębiorstwa) i oferowanie ich klientom w formie połączonej (w tym z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych) (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.4.3. Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności MŚP (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ○ Działanie 1.5. Nowoczesne firmy <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.5.1. Wdrożenie wyników prac B+R (preferencje uzyskują projekty innowacyjne w skali co najmniej krajowej oraz projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.5.2. Odtwarzanie gospodarczego dziedzictwa regionu (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ▪ 1.5.3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (instrumenty finansowe) (preferencje uzyskują projekty z obszarów inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego). ○ Działanie 2.4. Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego – preferencje w zakresie tworzenia nowych zawodów będą miały zawody służące rozwojowi inteligentnych specjalizacji województwa. <p>Łączna alokacja na działania RPO WWM zakresie powyższych działań według SzOOP (środki UE, środki prywatne i publiczne) wynosi 1 647 446 116 PLN (według kursu NBP z dnia 07.03.2020 r.).</p>

11.15. Województwo wielkopolskie

Województwo	wielkopolskie
Podstawowe wskaźniki innowacyjności (Innovation Scoreboard 2019) – miejsca w rankingu regionów	<p>Typ innowatora: Umiarkowany – (Moderate –)</p> <p>Regionalny Indeks Innowacyjności 2019 – miejsce 6/17</p> <p>Odsetek populacji z wyższym wykształceniem – miejsce 10/17</p> <p>Uczestnictwo w kształceniu ustawicznym – miejsce 11/17</p> <p>Międzynarodowe publikacje naukowe – miejsce 6/17</p> <p>Często cytowane publikacje – miejsce 9/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze publicznym – miejsce 7/17</p> <p>Wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym – miejsce 11/17</p> <p>Wydatki na innowacje poza badaniami i rozwojem – miejsce 10/17</p> <p>Innowatorzy produktowi i procesowi – miejsce 7/17</p> <p>Innowatorzy marketingowi i organizacyjni – miejsce 8/17</p> <p>MŚP, które wprowadziły innowacje opracowane samodzielnie – miejsce 7/17</p> <p>MŚP współpracujące w zakresie innowacji – miejsce 10/17</p> <p>Wspólne publikacje publiczno-prywatne – miejsce 11/17</p> <p>Zgłoszenia patentowe – miejsce 7/17</p> <p>Wnioski o znak handlowy – miejsce 4/17</p> <p>Wnioski o wzory użytkowe – miejsce 1/17</p> <p>Zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy – miejsce 7/17</p> <p>Sprzedaż innowacyjnych produktów nowych dla rynku i nowych dla przedsiębiorstwa – miejsce 13/17</p>
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 (aktualizacja) wraz z załącznikami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Diagnoza. Innowacyjność i konkurencyjność Wielkopolski. Ujęcie systemowe; – Szczegółowe nakłady na realizację Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020, w tym programów strategicznych; – Ramowy Plan Działań. <p>W Regionalnej Strategii Innowacji ujętych jest sześć programów strategicznych (opisanych dalej).</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Jednostką koordynującą politykę innowacyjną jest Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu. Do zadań Obserwatorium należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koordynacja wdrażania i promocja RIS3, w tym programów strategicznych, • tworzenie – razem z Wielkopolskim Forum Inteligentnych Specjalizacji oraz z grupami roboczymi Forum – rekomendacji w zakresie aktualizacji polityki innowacji, • działanie na rzecz rozwoju obszarów specjalizacji, • upowszechnianie wyników badań, ekspertyz i analiz, • przekazywanie informacji o dostępnym wsparciu, • regularne badanie potrzeb wielkopolskich przedsiębiorstw, • analiza i badania zmian w obszarach specjalizacji, • analiza wyzwań stojących przed Wielkopolską, • analiza nowych obiecujących sektorów, • monitorowanie wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski (RIS3), w tym programów strategicznych – obszary inteligentnych specjalizacji Wielkopolski, • monitoring danych statystycznych w zakresie procesów innowacyjnych, • wsparcie udzielane w ramach programów krajowych i międzynarodowych podmiotom z Wielkopolski – benchmarking krajowy i międzynarodowy. <p>Ponadto w systemie uczestniczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy: do silnych branż należą rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, branża energetyczna (w tym energetyki odnawialnej), chemiczna, elektroniczna, ICT. Innowacyjność przedsiębiorstw w regionie jest stosunkowo niska – w województwie bardzo wysoki poziom rozwoju gospodarczego nie wiąże się z wysoką innowacyjnością. • Jednostki sektora B+R. Na terenie regionu funkcjonują silne uczelnie (UAM, Politechnika Poznańska) i szereg instytutów badawczych, jednak diagnoza do RIS wskazuje na niski poziom współpracy tych jednostek z przedsiębiorstwami. • Instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi proinnowacyjne. W regionie funkcjonuje stosunkowo gęsta sieć instytucji otoczenia biznesu o dużym potencjale (parki naukowo-technologiczne (m.in. PPNT, realizujący szereg działań proinnowacyjnych od lat), agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, centra transferu

Województwo	wielkopolskie
	technologii itp.).
Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności	<p>Cel główny polityki innowacyjnej: Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności Wielkopolski poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie popytu na innowacje w sektorze publicznym; 2. Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw; 3. Dopasowanie usług instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstw; 4. Poprawa kompetencji innowacyjnych w cyklu kształcenia i uczeniu się przez całe życie; 5. Stymulowanie innowacyjności przez samorządy lokalne; 6. Informatyzacja przedsiębiorstw i sektora publicznego. <p>Sześć programów strategicznych:</p> <p>1) INNOWACYJNY URZĄD</p> <p>Cel główny: Zwiększenie popytu na innowacje w sektorze publicznym</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koordynacja polityki innowacyjnej i działań proinnowacyjnych prowadzonych przez urząd marszałkowski oraz jednostki organizacyjne i instytucje mu podległe; 2. Koordynacja realizacji polityki innowacyjnej oraz wizji strategicznej dla obszarów specjalizacji; 3. Prowadzenie polityki opartej na faktach poprzez działanie Wielkopolskiego Obserwatorium Innowacji; 4. Prowadzenie promocji i komunikacji na zewnątrz. <p>2) INNOWACYJNE PRZEDSIĘBIORSTWA</p> <p>Cel główny: Podniesienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój przedsiębiorstw poprzez wsparcie rozwoju dostosowane do ich potrzeb; 2. Podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie w obszarach specjalizacji; 3. Podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie w obszarach specjalizacji. <p>3) SKUTECZNE INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU</p> <p>Cel główny: Dopasowanie usług instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstw</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Profesjonalizacja usług instytucji otoczenia biznesu (IOB); 2. Wdrożenie instrumentów wspierających korzystanie z usług proinnowacyjnych. <p>4) EDUKACJA DLA INNOWACJI</p> <p>Cel główny: Poprawa kompetencji innowacyjnych w cyklu kształcenia i uczeniu się przez całe życie</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kreowanie postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach i sektorze nauki; 2. Popularyzacja nauk ścisłych, kreatywności i pracy grupowej w całym cyklu edukacyjnym; 3. Współpraca instytucji edukacyjnych i naukowych z przedsiębiorstwami w obszarze kształcenia. <p>5) PROINNOWACYJNY SAMORZĄD LOKALNY</p> <p>Cel główny: Stymulowanie innowacyjności przez samorządy lokalne</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca z samorządami lokalnymi w zakresie rozwoju specjalizacji subregionalnych; 2. Tworzenie warunków do podnoszenia innowacyjności na poziomie lokalnym; 3. Promowanie innowacyjnych zamówień publicznych i innowacyjnych usług publicznych na poziomie lokalnym.

Województwo	wielkopolskie
	<p>6) WIELKOPOLSKA AGENDA CYFROWA</p> <p>Cel główny: Informatyzacja przedsiębiorstw i sektora publicznego</p> <p>Cele strategiczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Informatyzacja przedsiębiorstw w celu zwiększenia ich przewagi konkurencyjnej; 2. Wzmocnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w życiu społecznym. <p>Dla każdego programu wskazane są źródła finansowania, realizatorzy, beneficjenci i wskaźniki realizacji.</p>
Inteligentne specjalizacje regionu	<p>W województwie wielkopolskim wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów; 2. Wnętrza przyszłości; 3. Przemysł jutra; 4. Wyszczególnione procesy logistyczne; 5. Rozwój oparty na ICT; 6. Nowoczesne technologie medyczne.
Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie	<p>Wśród źródeł finansowania programów strategicznych RSI wskazane zostały:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+); • Programy krajowe: POIR, PO WER, PO PC; • Programy EWT; • Program Horyzont 2020; • Budżet Województwa Wielkopolskiego (środki Wielkopolskiego Obserwatorium Innowacji). <p>W ramach WRPO 2014+ działania bezpośrednio wspierające innowacyjność realizowane są w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osi Priorytetowej 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Działanie 1.1. Wsparcie infrastruktury B+R w sektorze nauki (tylko inteligentne specjalizacje). ○ Działanie 1.2. Wzmocnienie potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw (tylko inteligentne specjalizacje; wyjątek: dopuszcza się możliwość realizacji przedsięwzięć spoza obszarów RIS jako elementu procesu eksperymentowania i poszukiwania nowych specjalizacji i nisz rozwojowych). ○ Działanie 1.3. Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego (preferencje dla regionalnych inteligentnych specjalizacji), w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poddziałanie 1.3.1. Wsparcie inkubacji przedsiębiorstw. ▪ Poddziałanie 1.3.2. Poprawa jakości usług na rzecz inkubacji przedsiębiorstw. ▪ Poddziałanie 1.3.3. Infrastruktura na rzecz rozwoju gospodarczego. ▪ Poddziałanie 1.3.4. Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach ZIT dla MOF Poznania. ○ Działanie 1.4. Internacjonalizacja gospodarki regionalnej (preferencje dla regionalnych inteligentnych specjalizacji), w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poddziałanie 1.4.1. Kompleksowe wsparcie rozwoju działalności przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych dla przedsiębiorstw posiadających plan rozwoju eksportu. ▪ Poddziałanie 1.4.2. Promocja gospodarcza regionu. ○ Działanie 1.5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw (preferencje dla regionalnych inteligentnych specjalizacji), w tym: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poddziałanie 1.5.1. Instrumenty finansowe podnoszące konkurencyjność MŚP. ▪ Poddziałanie 1.5.2. Wzmocnienie konkurencyjności kluczowych obszarów gospodarki regionu. ▪ Poddziałanie 1.5.3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez poprawę efektywności energetycznej. <p>Wskazano wielkość środków własnych województwa – Wielkopolskiego Obserwatorium</p>

Województwo	wielkopolskie
	<p>Innowacji, na lata 2015-2020: kwota przeznaczona na te lata wynosi 374 693 EUR (1 617 849 PLN) według kursu z 7.03.2020 roku.</p> <p>Inspirującym projektem realizowanym na terenie regionu jest międzynarodowa inicjatywa Scale-Up Champions, w której uczestniczy Poznański Park Naukowo-Technologiczny. Celem jest wsparcie dla start-upów w wejściu na rynki międzynarodowe, nawiązywaniu współpracy z korporacjami oraz inwestorami, a w konsekwencji – skalowaniu swojej działalności. Oferowane wsparcie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none">• Program współpracy między start-upem a korporacją;• Stworzenie indywidualnego programu gotowości inwestycyjnej;• Programy softlandingowe;• Udział w Market Discovery Missions do Danii, Hiszpanii, Estonii oraz na Litwę;• Dostęp do sieci inwestorów i korporacji;• Mentoring krajowych i zagranicznych ekspertów;• Wiedzę na temat rozwoju biznesu;• Możliwość nawiązania kontaktów międzynarodowych.

12. Benchmarking – opis wybranych regionów zagranicznych

12.1. Kentriki Makedonia, Grecja (Modest+/Moderate, PKB <75% średniej UE)

Region	Kentriki Makedonia (Centralna Macedonia), Grecja
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	Podstawowym dokumentem określającym wsparcie dla innowacji i inteligentnych specjalizacji jest strategia RIS3 na lata 2014-2020 dla regionu Centralnej Macedonii. Uzupełniającymi dokumentami są porozumienia między różnymi aktorami ekosystemu innowacji, np. Regionalne Forum Technologii.
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Do najważniejszych aktorów regionalnego ekosystemu innowacji w Centralnej Macedonii należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • One Stop Liaison Office (Biuro Współpracy) samorządu regionalnego Centralnej Macedonii – kompleksowy mechanizm wsparcia skupiający podmioty z poczwórnej helisy. Jest to jednostka centralna dla ekosystemu. Jej cele to: <ul style="list-style-type: none"> ○ wspieranie i inicjowanie działań innowacyjnych, ○ informowanie MŚP o źródłach finansowania, ○ wsparcie współpracy MŚP z instytucjami B+R w celu wspierania innowacji, podejmowania wyzwań, rozwiązywania problemów, tworzenia nowych pomysłów itp., ○ współpraca z innymi regionami z zagranicy, ○ monitorowanie i ocena wdrażania strategii RIS3. • OkThess – inicjatywa miasta Saloniki koncentrująca się na firmach typu start-up i preinkubacji; • trzy prywatne inkubatory skupiające się na start-upach; • pięć publicznych uniwersytetów, które posiadają mechanizmy współpracy z MŚP, a także z Krajowym Centrum Badawczym Innowacji i Technologii (CERTH); • przestrzenie coworkingowe; • Aleksandryjska Strefa Innowacji (Alexander Innovation Zone, Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας) – nowoczesny instrument łączący formułę specjalnej strefy z bodźcami finansowymi mającymi na celu wspieranie innowacji, zarządzany przez spółkę samorządową. Oferuje przedsiębiorstwom, które prowadzą działalność w geograficznych granicach Strefy takie możliwości wsparcia jak: <ul style="list-style-type: none"> ○ wsparcie finansowe dla planu inwestycyjnego, leasingu sprzętu, zatrudnienia, odsetek od kredytów; ○ zwolnienie z podatku od planu inwestycyjnego; ○ specjalny system podatkowy dla zagranicznych naukowców i wysokowyspecjalizowanych przedstawicieli biznesu; ○ wsparcie finansowe wdrożenia technologii i komercjalizacji wiedzy; • Amerykańska Szkoła Rolnicza (American Farming School) – organizacja o dużym potencjale innowacyjnym, szczególnie w sektorze rolno-spożywczym (inteligentna specjalizacja regionu). <p>W ciągu ostatnich kilku lat, przede wszystkim po kryzysie finansowym, wszystkie elementy ekosystemu zaczęły współpracować; przede wszystkim – w ostatnim roku po utworzeniu jednego Biura Współpracy, współpraca ta przyniosła rezultaty w kilku obszarach takich jak projekty pilotażowe, współpraca międzyregionalna itp. W ramach Biura Współpracy interesariusze wymieniają się danymi, informacjami itp. na temat start-upów, możliwości finansowania, planów ekspansji zagranicznej, organizacji wydarzeń itp. Interesariuszom udało się stworzyć wspólnie pierwszy preinkubator OKThess dzięki współpracy podmiotów pochodzących z sektora badań naukowych, biznesu i władz lokalnych.</p>

Region	Kentriki Makedonia (Centralna Macedonia), Grecja
	<p>Innym obszarem, w którym współpraca jest intensywna, jest Regionalne Forum Technologii, coroczne wydarzenie organizowane przez prawie wszystkich interesariuszy ekosystemu.</p> <p>Forum Technologiczne przyjmuje formę konferencji. Ma na celu zacieśnienie współpracy między firmami (przede wszystkim z branży IT) a jednostkami badawczymi (uniwersytetami i instytutami), a także wykorzystanie wiedzy i narzędzi technologicznych, jakimi dysponują przedsiębiorstwa, w celu rozwoju innowacyjnych produktów.</p> <p>Przykładowo Forum w 2019 r. dotyczyło technologii sztucznej inteligencji i związanymi z tym obszarem start-upami. Na konferencji występowali wybitni mówcy, tacy jak profesor MIT Konstantinos Daskalakis czy Marily Nika, kierownik ds. rozwoju produktów w Google.</p> <p>Dodatkowo Forum towarzyszy spotkanie matchmakingowe. Ma ono na celu stworzenie aktywnej platformy współpracy biznesowej, technologicznej i badawczej. Uczestnicy mają możliwość rozszerzenia sieci kontaktów i rozwijania współpracy w dziedzinie informatyki i powiązanych aplikacji zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem spotkań.</p>
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Wizja strategiczna w ramach RIS3 dla regionu Centralnej Macedonii jest następująca: „Do 2025 r. Centralna Macedonia ma stać się centrum innowacji dla szerszego regionu Europy Południowo-Wschodniej poprzez zachowanie i wzmocnienie znaczącego kapitału ludzkiego zdolnego do badań i rozwoju technologicznego, pogłębiającego specjalizację regionu. Przedsiębiorczość i rozwój innowacyjnego środowiska mają wspierać wyjście z kryzysu i tworzenie nowych miejsc pracy w oparciu o innowacje, konkurencyjność i ekspansję zewnętrzną”.</p> <p>Wizję tę realizuje pięć „strategii specjalnych” (Ειδικές Στρατηγικές):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspólne długoterminowe podejście strategiczne w ramach RIS3 ukierunkowane partnerstwa między aktorami potrójnej/poczwórnej helisy; 2. Wzmocnienie kapitału ludzkiego na rzecz innowacji – kompetencje biznesowe; 3. Nacisk na strategiczne obszary specjalizacji, wykorzystanie kluczowych technologii wspomagających/KET i rozwój strategicznej ekspansji; 4. Utworzenie i certyfikacja zintegrowanego systemu wsparcia w łańcuchu innowacji; 5. Stworzenie platformy strategicznej z udziałem podmiotów finansowych w celu sprawnego finansowania innowacyjnych działań i stworzenia kultury partnerstwa z sektorem prywatnym, przy wykorzystaniu środków prywatnych.
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>W regionie Centralnej Macedonii wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elektronika, urządzenia elektroniczne i ICT; 2. Branża metalowa i przemysł maszynowy; 3. Przemysł spożywczy; 4. Branża odzieżowo-tekstylna; 5. Branża chemiczna i energetyczna; 6. Budownictwo i wyposażenie budynków; 7. Agri-food – żywność ekologiczna, funkcjonalna, „zielony przemysł”; 8. Przemysł materiałowy; 9. Inteligentne tekstylia; 10. Alternatywna turystyka i transport; 11. Technologie horyzontalne (energia, ICT, ochrona środowiska, transport/logistyka).
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Wymienione w RIS3 źródła finansowania działań na rzecz innowacyjności w regionie są zbliżone do źródeł wymienianych w polskich strategiach i obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Fundusze europejskie na poziomie regionalnym i centralnym; ○ Programy europejskie takie jak Horyzont 2020, COSME, Erasmus i Interreg. <p>W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Centralnej Macedonii na lata 2014-2020 innowacjom i regionalnym specjalizacjom poświęcone są przede wszystkim:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Oś Priorytetowa 1: Wzmocnienie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji. W ramach tej osi realizowane są działania ujęte

Region	Kentriki Makedonia (Centralna Macedonia), Grecja
	<p>w RIS3, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Promowanie badań stosowanych – wzmocnienie oraz modernizacja regionalnego systemu badawczego poprzez poprawę jakości badań; ○ Infrastruktura dla rozwoju technologicznego i innowacji; ○ Promowanie inwestycji MŚP w rozwój produktów i usług w obszarach inteligentnych specjalizacji; ○ Wzmocnienie zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw poprzez programy grantowe oraz vouchery na innowacje; ○ Tworzenie stałych mechanizmów współpracy w celu wspierania ekosystemu innowacji. ○ Oś Priorytetowa 3: Zwiększanie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości opartej na wiedzy: udzielanie dotacji na rzecz tworzenie innowacyjnych start-upów (w tym spin-offów, spin-outów); ○ Zwiększenie podaży innowacyjnych produktów i usług przez MŚP – wzmocnienie zdolności MŚP do innowacji i wprowadzania innowacyjnych produktów i usług na rynek; ○ Zwiększenie produktywności MŚP i ekspansji zagranicznej: działanie skierowane do pojedynczych MŚP i klastrów; ○ Tworzenie trwałych mechanizmów współpracy interesariuszy potrójnej helisy (przedsiębiorstwa, instytucje badawcze, administracja publiczna). <p>Łączna kwota przeznaczona na te dwie osie w przeliczeniu na PLN wynosi 548 916 115,19 PLN, natomiast łączna kwota na działania proinnowacyjne wskazana w dokumencie RIS3 (w tym RPO, programy centralne i programy europejskie) wynosi w przeliczeniu 1 031 738 310 PLN.</p>

12.2. Słowenia¹⁷⁸ (Strong Innovator)

Region	Słowenia
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Kluczowe dokumenty określające system innowacji i sposób jego funkcjonowania w Słowenii to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Słoweńska Strategia Badań i Innowacji na lata 2011-2020 (Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije (RISS)); ○ Ustawa o działalności badawczej i rozwojowej (rewizja ustawy odbywa się od kilku lat tak, aby dostosować ją do potrzeb proinnowacyjnych); ○ S4 – Słoweńska Strategia Inteligentnych Specjalizacji 2014-2020; ○ Plany działalności dziewięciu Strategicznych Partnerstw na rzecz Badań i Innowacji (Strateška razvojno-inovacijska partnerstva).
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Za koordynację i planowanie strategiczne polityki innowacyjnej odpowiadają przede wszystkim trzy ministerstwa: Ministerstwo Nauki, Ministerstwo Gospodarki i Rządowy Urząd Rozwoju i Spójności Europejskiej. Ich przedstawiciele tworzą Grupę Roboczą ds. wdrażania S4.</p> <p>Na poziomie operacyjnym Słowenia pod wpływem inspiracji z krajów skandynawskich powołała specjalną instytucję wspierającą działania B+R i proinnowacyjne – Słoweńską Agencję Badawczą (ARRS – Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije), której celem jest wdrażanie Słoweńskiej Strategii Badań i Innowacji (RISS). Agencja wykonuje m.in. następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ decyduje o wyborze i finansowaniu programów badawczych

¹⁷⁸ W przypadku Słowenii inteligentne specjalizacje zostały wyznaczone na poziomie państwa.

Region	Słowenia
	<p>i infrastrukturalnych, które stanowią wsparcie publiczną w dziedzinie badań;</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ nadzoruje wdrażanie programów dla młodych naukowców oraz innych programów i projektów wdrażanych przez Agencję zgodnie z RISS i roczną polityką Ministerstwa Nauki; ○ ocenia innowacyjność, wydajność, jakość działania, konkurencyjność i profesjonalizm podmiotów, którym przyznaje fundusze lub inne formy zachęty; ○ wspiera współpracę międzynarodową i współfinansuje ją; ○ realizuje zobowiązania podjęte w ramach umów międzynarodowych, memorandumów i protokołów zawartych przez Republikę Słowenii; ○ prowadzi bazy danych określone w ustawie o działalności badawczej i rozwojowej oraz w innych aktach prawnych; ○ pozyskuje dodatkowe środki na wdrożenie RISS; ○ monitoruje i analizuje realizację działań badawczo-rozwojowych; ○ uczestniczy w planowaniu krajowej polityki badań i rozwoju; ○ współpracuje z Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Internacjonalizacji, Inwestycji Zagranicznych i Technologii oraz innymi agencjami i organizacjami; ○ wspiera współpracę jednostek badawczych z innymi podmiotami. <p>Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego i Technologii prowadzi Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Internacjonalizacji, Inwestycji Zagranicznych i Technologii, która jednak skupia się przede wszystkim na rozwoju przedsiębiorczości, a w mniejszym stopniu na działaniach proinnowacyjnych.</p> <p>Wśród podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową w Słowenii można wyróżnić: uniwersytety, instytucje szkolnictwa wyższego, publiczne organizacje badawcze oraz jednostki badawcze w ramach przedsiębiorstw. Jak wskazuje raport z 2017 r.¹⁷⁹, publiczne organizacje badawcze są stosunkowo silne i przeważają nad sektorem szkolnictwa wyższego zarówno jeśli chodzi o liczbę naukowców, jak i finansowanie. Istnieje 16 jednostek badawczo-rozwojowych założonych i finansowanych przez rząd.</p> <p>Ponadto w ramach systemu funkcjonują instytucje otoczenia biznesu takie jak centra i parki technologiczne, inkubatory, sieci, klastry.</p> <p>Cechą wyróżniającą politykę innowacyjną Słowenii jest jej oparcie na dziewięciu Strategicznych Partnerstwach na rzecz Badań i Innowacji (Strateška razvojno-inovacijska partnerstva). Partnerstwa wyznaczone są dla każdej z dziewięciu inteligentnych specjalizacji. W wielu przypadkach nie są to struktury nowo utworzone, lecz wzmocnione już istniejące sieci. W 2016 r. w ramach konkursu wybrano partnerstwa i ich koordynatorów (koordynacją zajmują się branżowe klastry). Do współpracy przystąpiło ponad 500 interesariuszy, a mogą dołączać się kolejni. Do działań wykonywanych przez partnerstwa należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ koordynacja działań badawczo-rozwojowych, ○ dzielenie się potencjałem badawczym i kadrami, ○ wymiana wiedzy i doświadczeń, ○ zbiorowe reprezentowanie interesów branży za granicą. <p>W 2017 r. partnerstwa stworzyły roczne plany działania i ujęte w nich działania są finansowane przez instytucje publiczne.</p>
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Cel główny RISS: Stworzenie nowoczesnego systemu badań i innowacji, który pozwoli na podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez krytyczną refleksję nad społeczeństwem, skuteczność w podejmowaniu wyzwań społecznych, zwiększenie</p>

¹⁷⁹ M. Bučar, A. Jaklič, E. Gonzalez Verdesoto, RIO Country Report 2017, Slovenia, Komisja Europejska, 2018.

Region	Słowenia
	<p>wartości dodanej oraz zapewnienie większej liczby miejsc pracy o wyższej jakości. Obszary i cele w obszarach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE SYSTEMEM BADAŃ I INNOWACJI: <ol style="list-style-type: none"> a. Stworzenie efektywnego systemu zarządzania dla ekosystemu innowacji i badań, włączającego wszystkich interesariuszy; b. Monitoring wdrażania i ewaluacja RISS; c. Okresowa ewaluacja efektywności wsparcia i instytucji. 2) BADANIA WYSOKIEJ JAKOŚCI W SEKTORZE PUBLICZNYM: <ol style="list-style-type: none"> a. WIĘKSZA AUTONOMIA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ W PUBLICZNYCH INSTYTUCJACH BADAWCZYCH: <ol style="list-style-type: none"> i. Zwiększenie międzynarodowej widoczności i konkurencyjności słoweńskiej nauki na skalę europejską i światową; ii. Dywersyfikacja misji i ról instytucji badawczych i jednostek szkolnictwa wyższego; iii. Stworzenie systemu ewaluacji działań badawczych prowadzonych przez publiczne jednostki badawcze; iv. Autonomia i odpowiedzialność publicznych jednostek badawczych na rzecz ich strategicznego rozwoju w zgodzie z narodowymi priorytetami. b. TRANSFER WIEDZY: <ol style="list-style-type: none"> i. Stworzenie środowiska wspierającego efektywny transfer wiedzy; ii. Budowa efektywnego systemu ochrony własności intelektualnej; iii. Wsparcie kultury aplikowania o patenty; iv. Uczynienie transferu wiedzy kluczową misją strategiczną publicznych instytucji badawczych; v. Budowa relacji opartych na zaufaniu i dobrej integracji w środowisku badawczym. c. WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE B+R Z PAŃSTWAMI UNII EUROPEJSKIEJ I ŚWIATA <ol style="list-style-type: none"> i. Rozwój międzynarodowej współpracy wielostronnej; ii. Rozwój międzynarodowej współpracy bilateralnej. d. PUBLICZNE FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI B+R <ol style="list-style-type: none"> i. Zwiększenie ilości środków na finansowanie działań B+R; ii. Rozwój badań granicznych; iii. Promowanie projektów we współpracy z innowacyjną gospodarką; iv. Zwiększenie dywersyfikacji źródeł finansowania działalności B+R oraz innowacyjnej (w tym wzmocnienie finansowania prywatnego); v. Wzmocnienie inwestycji w B+R w biznesie. e. ETYKA W BADANIACH I WŚRÓD BADACZY <ol style="list-style-type: none"> i. Stworzenie ram instytucjonalnych do radzenia sobie z dylematami etycznymi; ii. Stworzenie narodowego kodu etyki, honoru i dobrych praktyk w nauce; iii. Stworzenie Sądu Honorowego dla nauki. f. STWORZENIE POTENCJAŁU WSPIERAJĄCEGO DZIAŁALNOŚĆ B+R <ol style="list-style-type: none"> i. WZMOCNIENIE ZASOBÓW LUDZKICH <ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie liczby pracowników B+R w gospodarce; 2. Zwiększenie liczby doktorów nauk; 3. Wzmocnienie kwalifikacji kadr;

Region	Słowenia
	<ul style="list-style-type: none"> 4. Zapewnienie efektywnej mobilności międzyinstytucjonalnej i zagranicznej badaczy; 5. Poprawa możliwości kariery oraz równość szans kobiet i mężczyzn w nauce. <ul style="list-style-type: none"> ii. SPECJALIZACJA <ul style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie systemu definiowania i ewaluacji obszarów specjalizacji; 2. Zwiększenie finansowania w specjalizacjach wzmacniających krajowe kompetencje i przewagi konkurencyjne w nauce i gospodarce. iii. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY BADAWCZEJ <ul style="list-style-type: none"> 1. Lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury badawczej; 2. Modernizacja i budowa nowej infrastruktury badawczej w priorytetowych obszarach; 3. Integracja międzynarodowa w dostępie do dużej infrastruktury badawczej. iv. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY PROINNOWACYJNEJ <ul style="list-style-type: none"> 1. Poprawa efektywności działania instytucji wdrażających; 2. Rozwój sieci instytucji wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność; 3. Wspieranie przejrzystości i dostępności informacji o zamówieniach i konkursach finansowanych ze środków publicznych. v. INFRASTRUKTURA INFORMATYCZNA SYSTEMU WSPIERANIA INNOWACJI <ul style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie bazy naukowej e-infrastruktury; 2. Wolny dostęp do danych w ramach finansowania publicznego. g. INNOWACYJNA GOSPODARKA <ul style="list-style-type: none"> i. WZMOCNIENIE PRYWATNYCH INWESTYCJI W B+R <ul style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie zachęt do zwiększenia prywatnych inwestycji w B+R; 2. Wspieranie zatrudniania pracowników B+R w biznesie; 3. Wzmocnienie systemu zachęt podatkowych dla działalności B+R. ii. ZWIĘKSZENIE LICZBY INNOWACYJNYCH START-UPÓW <ul style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie środowiska stymulującego komercjalizację wiedzy w publicznych jednostkach badawczych; 2. Stworzenie całościowego systemu wsparcia finansowego i pozafinansowego dla start-upów. iii. SZYBSZY ROZWÓJ INNOWACYJNYCH FIRM <ul style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie systemowe dostępu do kapitału i innych zachęt do innowacyjności; 2. Położenie nacisku na wsparcie firm szybkiego wzrostu; 3. Promocja systemowych narzędzi dla rozwoju rynku poprzez proinnowacyjne zamówienia publiczne; 4. Wzmocnienie rozwoju i współpracy międzynarodowej; 5. Tworzenie prawa przyjaznego innowacjom. iv. WZMOCNIENIE POTENCJAŁU INNOWACYJNEGO FIRM

Region	Słowenia
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zachęty do wzmocnienia potencjału innowacyjnego firm; 2. Zachęty do rozwoju i wprowadzania nowych produktów i usług oraz wchodzenia na nowe rynki; 3. Zachęty do internacjonalizacji; 4. Zachęty do wzmocnienia innowacji w obszarze usług; 5. Wdrażanie i wspieranie ochrony własności intelektualnej w sektorze prywatnym. <p>h. PROMOCJA NAUKI, KREATYWNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI W SPOŁECZEŃSTWIE I W EDUKACJI</p> <ol style="list-style-type: none"> i. Popularyzacja nauki; ii. Promocja kreatywności, innowacyjności, kultury przedsiębiorczości; iii. Odnowienie programów studiów. <p>Cele strategii S4 przedstawiają się następująco: Cel ogólny: ZRÓWNOWAŻONE TECHNOLOGIE I USŁUGI NA RZECZ ZDROWEGO ŻYCIA Misja: Na tej podstawie Słowenia stanie się zielonym, aktywnym, zdrowym i cyfrowym regionem, w którym będą panować warunki sprzyjające kreatywności i innowacjom ukierunkowanym na rozwój rozwiązań technologicznych średniego i wysokiego szczebla w obszarach niszowych. W priorytetowych obszarach Słowenia nie będzie już działać jako naśladowca, ale jako współtwórca globalnych trendów. Kluczowym wskaźnikiem S4 jest zwiększenie wartości dodanej na pracownika, która ma być mierzona na poziomie poszczególnych obszarów specjalizacji. Rezultatem wdrożenia S4 (do 2023 r.) mają być:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie udziału produktów zaawansowanych technologicznie w eksporcie z 22,3% do średniej UE-15 wynoszącej 26,5%. 2. Zwiększenie udziału eksportu usług opartych na wiedzy w całkowitym eksporcie z 21,4% do 33%; 3. Wzrost ogólnej aktywności gospodarczej z obecnych 11% do co najmniej średniej unijnej wynoszącej 12,8%. <p>Ponadto sformułowano osobno cele dla każdej z inteligentnych specjalizacji.</p>
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>W Słowenii wskazano dziewięć inteligentnych specjalizacji podzielonych na trzy grupy:</p> <p>ZDROWE ŚRODOWISKO PRACY I ŻYCIA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inteligentne miasta i społeczności; 2. Inteligentne budynki i domy, w tym łańcuch przemysłu drzewnego; <p>NATURALNE I TRADYCYJNE ZASOBY DLA PRZYSZŁOŚCI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Sieci wspierające przechodzenie na gospodarkę obiegu zamkniętego; 4. Zrównoważony przemysł spożywczy; 5. Zrównoważona turystyka; <p>PRZEMYSŁ 4.0:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Fabryki Przyszłości; 7. Zdrowie – medycyna; 8. Mobilność; 9. Produkcja materiałów.
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Strategia S4 wskazuje, że finansowanie działań proinnowacyjnych rocznie ma wynosić około 656 mln EUR, co łącznie daje kwotę 4 592 000 000 EUR (19 827 337 600 PLN) w okresie 2014-2020. Główne źródła to:</p> <p>– Program Operacyjny na lata 2014-2020:</p> <p>Działanie 1.1. Wzmocnienie infrastruktury badawczej i innowacyjnej. Działanie 1.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje. Działanie 3.1. Wsparcie przedsiębiorczości. Działanie 3.2. Rozwój i wdrożenie nowych modeli biznesowych dla małych i średnich</p>

Region	Słowenia
	<p>przedsiębiorstw.</p> <p>Działanie 10.1. Równy dostęp do kształcenia ustawicznego.</p> <p>łącznie środki Programu Operacyjnego wskazane w planie to 440 038 207 EUR rocznie (1 899 996 970 PLN).</p> <p>Bardzo ważnym źródłem finansowania jest też program Słoweńskiej Agencji Badawczej (środki z budżetu państwa), którego środki szacowane są na 142 330 414 EUR (614 554 261,57 PLN) rocznie.</p>

12.3. Helsinki-Uusimaa, Finlandia (Innovation Leader)

Region	Helsinki-Uusimaa
Dokumenty strategiczne określające regionalny system innowacji	<p>Dokumenty najważniejsze dla regionalnego systemu innowacyjności w regionie Helsinki-Uusimaa to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inteligentna specjalizacja w regionie Helsinki-Uusimaa – Strategia Regionalnego Rozwoju Badań i Innowacji 2014-2020 (RIS3); ○ Program Regionalny dla regionu Helsinki-Uusimaa. <p>Dokumentem istotnym dla działalności innowacyjnej w regionie jest także Strategia Sześciu Miast – Otwarte i Inteligentne Usługi – strategia zrównoważonego rozwoju miejskiego dla sześciu największych miast w Finlandii: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku i Oulu.</p>
Najważniejsze instytucje i organy składające się na regionalny system innowacji	<p>Jednostką koordynującą politykę innowacyjną jest Rada Regionalna Helsinki-Uusimaa finansująca z własnych środków projekty i wspierająca sieciowanie oraz ekosystem innowacji. Rada Regionalna zorganizowana jest podobnie jak polskie urzędy marszałkowskie: zgromadzenie – odpowiednik sejmiku (80 członków), zarząd (15 członków), urząd dzielący się na dwa piony: rozwoju regionalnego i planowania przestrzennego. Działania związane z innowacjami znajdują się w pionie regionalnego rozwoju.</p> <p>W regionie funkcjonuje pięć uniwersytetów i siedem uniwersytetów nauk stosowanych (odpowiednik politechnik). Rolą uniwersytetów nauk stosowanych jest również wspieranie innowacji i rozwoju społecznego w oparciu o podstawy prawne.</p> <p>Ponadto w regionie działa szereg instytucji otoczenia biznesu (centra transferu technologii, np. HIS (Helsinki Innovation Services), NEWCO (akcelerator dla start-upów), parki naukowe i technologiczne, centra biznesu itp.</p> <p>Bardzo ważnymi aktorami wsparcia innowacji w regionie są także instytucje centralne, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Akademia Fińska – rządowa instytucja finansująca badania naukowe (roczny budżet na badania – ponad 260 mln EUR); – Business Finland (dawniej Tekes) – publiczna agencja finansująca badania i rozwój innowacji oraz technologii. Celem agencji jest „rozwój konkurencyjności fińskiego przemysłu i usług poprzez pomoc w tworzeniu technologii i know-how światowej klasy”. Beneficjentami funduszy agencji są jednostki badawczo-rozwojowe, start-upy, MŚP, duże firmy i instytucje publiczne. Agencja posiada swoje Centra Zatrudnienia i Rozwoju Gospodarczego w 14 regionach Finlandii (więcej o finansowaniu działań przez Business Finland w dalszej części). – Sitra (Fiński Fundusz Innowacyjny) – fundacja publiczna założona w 1967 r. jako część Banku Fińskiego, działająca bezpośrednio pod nadzorem fińskiego parlamentu. Celem agencji jest promowanie stabilnego i zrównoważonego rozwoju w Finlandii, wspieranie jakościowego i ilościowego wzrostu gospodarczego oraz międzynarodowej konkurencyjności i współpracy poprzez wspieranie projektów, które zwiększają wydajność gospodarki, poprawiają poziom edukacji lub badań naukowych lub badają scenariusze przyszłego rozwoju. Sitra działa jednocześnie jako think tank i fundusz inwestycyjny. Fundacja nie otrzymuje corocznej dotacji od państwa. Jej działalność jest finansowana z zysków z kapitału żelaznego i z zysków z działalności operacyjnej.

Region	Helsinki-Uusimaa
	<p>Zgodnie z prawem środki te muszą być inwestowane w sposób bezpieczny i zyskowy. Zwrot z kapitału żelaznego Sityry wynosi średnio około 30 mln euro rocznie. Fundusz inwestuje w firmy i start-upy. Trzy podstawowe obszary tematyczne działań Sityry to „Gospodarka obiegu zamkniętego neutralna pod względem emisji CO₂”, „Potencjał dla odnowy” (działania dla rozwoju społecznego, m.in. praca z młodzieżą, z seniorami, rozwój ochrony zdrowia i sektora publicznego) oraz „Nowe życie zawodowe i zrównoważona gospodarka” (m.in. projekty obligacji społecznych i inwestowania we wpływ społeczny).</p>
<p>Cele Regionalnej Strategii Innowacyjności</p>	<p>Celem strategii inteligentnej specjalizacji regionu Helsinki-Uusimaa jest promowanie zrównoważonego wzrostu poprzez tworzenie wartości dodanej działań w zakresie badań i innowacji. Następujące dwa cele zostały wyznaczone na rok 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Region Helsinki-Uusimaa będzie międzynarodowym klastrem innowacyjnym i prekursorem w zakresie wykorzystania innowacyjnych produktów i usług; o Regionalny wpływ prac badawczych i innowacyjnych zostanie podwojony. <p>Realizacja tych celów będzie wspierana poprzez cztery cele operacyjne związane ze zmianami kulturowymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Silne ośrodki innowacji stworzą przełomowe rozwiązania na poziomie międzynarodowym. 2. Wiedza specjalistyczna regionu zostanie lepiej wykorzystana w procesach innowacyjnych. 3. Tworzenie sieci stanie się bardziej przejrzyste i efektywne. 4. Prace badawcze i innowacyjne będą bardziej produktywnie i skoncentrują się na podejściu długoterminowym. <p>Strategia realizowana jest przez trzy komplementarne projekty:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój ekosystemu innowacji opartego na otwartości i ułatwiającego współpracę z regionalnego punktu widzenia. W tym celu w strategii opisano, na poziomie ogólnym, model operacyjny RIS3, a w szczególności wymagane platformy innowacyjne i nową kulturę innowacji. 2. Wspieranie działalności gospodarczej ukierunkowanej na zrównoważony rozwój i wzrost oraz rozwój usług biznesowych z regionalnego punktu widzenia (w tym model rozwoju usług biznesowych obszaru metropolitalnego). 3. Praktyczną realizację powyższych tematów i modeli działania w pięciu priorytetach RIS3 (inteligentne specjalizacje).
<p>Inteligentne specjalizacje regionu</p>	<p>W regionie Helsinki-Uusimaa wskazano następujące inteligentne specjalizacje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czyste technologie miejskie (Urban Cleantech) – m.in. efektywność energetyczna technologii, procesów i usług, rozwiązania dotyczące surowców, redukcja emisji dwutlenku węgla; 2. Technologie ochrony zdrowia; 3. Miasto dobrobytu (Welfare city) – produkty, systemy i technologie mające na celu poprawę jakości życia w mieście (np. systemy transportowe, systemy regulacji ruchu, dostępność do informacji i usług); 4. Przemysł cyfryzacji; 5. Inteligentny obywatel (Smart Citizen) – przedsięwzięcia mające na celu wykorzystanie Big Data i otwartych danych do tworzenia nowoczesnych usług dla obywateli i nowoczesnej administracji publicznej.
<p>Działania na rzecz innowacyjności i inteligentnych specjalizacji w regionie oraz ich finansowanie</p>	<p>Finansowanie działań innowacyjnych odbywa się poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Program dla Finlandii kontynentalnej „Zrównoważony rozwój i praca 2014-2020” (EFRR, EFS); o Programy europejskie: INTERREG, Horyzont 2020, COSME, Life; o Fundusze krajowe, takie jak fundusze rozwoju zarządzane przez Business Finland (dawniej Tekes) i Centrum ELY (Centrum Rozwoju Gospodarczego, Transportu i Środowiska); o Środki regionu Helsinki-Uusimaa.

Region	Helsinki-Uusimaa
	<p>W ramach programu „Zrównoważony rozwój i praca 2014-2020” działalność innowacyjna i związana z inteligentnymi specjalizacjami skupia się wokół dwóch osi priorytetowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konkurencyjność MŚP (EFRR), w tym: <ul style="list-style-type: none"> o Generowanie nowych przedsiębiorstw; o Poprawa połączeń transportowych i logistycznych, ważnych dla MŚP (tylko we wschodniej i północnej Finlandii); o Wspieranie wzrostu i internacjonalizacji przedsiębiorstw; o Promowanie efektywności energetycznej w MŚP. 2. Tworzenie i wykorzystywanie najnowszych informacji i wiedzy (EFRR) <ul style="list-style-type: none"> o Rozwój ośrodków badań, wiedzy fachowej i innowacji w oparciu o regionalne atuty; o Wzmocnienie innowacji w przedsiębiorstwach; o Opracowywanie rozwiązań w oparciu o energię odnawialną i rozwiązania energooszczędne. <p>Łączne środki przeznaczone na ww. osi priorytetowe na okres 2014-2020 wynoszą w przeliczeniu 4 831 937 769,01 PLN (w tym 50% z funduszy strukturalnych i 50% wkładu krajowego) (źródło: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes/2014-2020/finland/2014fi16m2op001).</p> <p>Istotnym źródłem środków są finansowane z budżetu państwa programy Business Finland, w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Finansowanie projektów B+R przedsiębiorstw; 2. Pomoc publiczna de minimis (m.in. w sytuacjach kryzysowych); 3. Fundusz dla młodych firm innowacyjnych; 4. Bon na innowacje; 5. Program finansowania klastrów; 6. Program finansowania produkcji audiowizualnych; 7. Program wsparcia dla Growth Engines – sieci współpracy, ekosystemów ukierunkowanych na nową działalność gospodarczą o wartości ponad miliarda euro. Programy Growth Engines są wdrażane poprzez model partnerstwa między firmami, organizacjami badawczymi i podmiotami publicznymi, który dąży do znalezienia rozwiązań globalnych kryzysów i stworzenia nowych sektorów wzrostu w Finlandii. 8. Program wsparcia dla jednostek badawczych. <p>Wyżej wymienione programy funkcjonują podobnie jak programy finansowane z funduszy strukturalnych (tryb konkursowy); składanie wniosków o dofinansowanie następuje w trybie ciągłym.</p> <p>RIS3 regionu wskazuje następujące kluczowe dla regionalnych specjalizacji projekty i programy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Trzy duże miasta w regionie Helsinki-Uusimaa uczestniczą w strategii zrównoważonego rozwoju miejskiego sześciu miast. W ramach programu tworzony jest wspólny ekosystem inteligentnych usług dla miast. 2) Projekt Waters, który dotyczy ochrony dróg wodnych w regionie Helsinki-Uusimaa (zrównoważona gospodarka naturalna).

13. Literatura

Źródła naukowe i raporty:

1. Ancyparowicz G., Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost polskiej gospodarki w okresie poakcesyjnym, Główny Urząd Statystyczny, 2009
2. Aragón M.J., Aranguren, Iturrioz C., Ewaluacja polityk klastrowych Kraju Basków; Postklastrowa polityka innowacji, pod red. A. Eriksson, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2011
3. Atrakcyjność inwestycyjna i potencjał gospodarczy gmin województwa śląskiego, Agrotec Sp. z o.o., Polinvest, Katowice 2009
4. BBSG, Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów Województwa Wielkopolskiego: Wielkopolska przyjazna inwestorom. Analiza w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej województwa wielkopolskiego (Streszczenie), Poznań, 14 grudnia 2012
5. Bukowski M., Szpor A., Śniegocki A., (2012), Potencjał i bariery polskiej innowacyjności, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa
6. Cattaneo O., Gereffi G., Staritz C. (red.), (2010), Global Value Chains in a Postcrisis World: A Development Perspective, The World Bank, Washington, DC
7. Cheng K., Rehman S., Seneviratne D., Zhang S., (2015), Reaping the Benefits from Global Value Chains, IMF Working Papers WP/15/204, International Monetary Fund
8. Chojnacka K., Atrakcyjność inwestycyjna województw w świetle badań IBnGR, [w:] J. Kot (red. nauk.), Konkurencyjność i innowacyjność regionów w warunkach globalizacji i metropolizacji przestrzeni, Akademia Świętokrzyska, Kielce 2007
9. Cohen C., Implementing Smart Specialisation: An analysis of practices across Europe, Publications Office of the European Union, 2019 – <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118729>
10. Daszkiewicz N., Wach K., (2013), Małe i średnie przedsiębiorstwa na rynkach międzynarodowych, Wydawnictwo UeK, Kraków
11. Domański R., Geografia ekonomiczna. Ujęcie dynamiczne, PWN, Warszawa 2005
12. Forray D., Goddard J., Goenaga Beldarrain X., Landabaso M., McCann P., Morgan K., Nauwelaers C., Ortega-Argilés R., Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), Luxemburg, 2012
13. Fransman M., Models of Innovation in Global ICT Firms: The Emerging Global Innovation Ecosystems, JRC SCIENCE AND POLICY RAPORT, University of Edinburgh 2014
14. Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., Ocena konkurencyjności województw, Polska Regionów, nr 12, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2000
15. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, Dane za 2018 rok, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>
16. Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017
17. Główny Urząd Statystyczny, Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2015-2017, Warszawa, Szczecin 2018
18. Godlewska-Majkowska H., Istota atrakcyjności inwestycyjnej regionów, [w:] H. Godlewska-Majkowska (red. nauk.), Atrakcyjność inwestycyjna polskich regionów. W poszukiwaniu nowych miar, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2008
19. Gorynia M., (2010), Konkurencyjności w ujęciu mikroekonomicznym, [w:] Gorynia M., Łażniewska E. (red.), Compendium wiedzy o konkurencyjności, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
20. Gorynia M., Jankowska B., Teorie internacjonalizacji, „Gospodarka narodowa”, vol. 10, 2007
21. Implementation example: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/policy-instruments>
22. Indeks Millennium 2018, Dostęp: https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/26648072/Indeks_Millennium_2018-Potencjal_Innowacyjnosci_Regionow.pdf
23. Internacjonalizacja KIS, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019
24. Kalinowski T. (red.), Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2005
25. Kastalli I.V., Neely A., Collaborate to Innovate, How Business Ecosystems Unleash Business Value, Cambridge University

26. Komisja Europejska, Komunikat Komisji Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 2010
27. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Przygotowanie się na naszą przyszłość: Opracowanie wspólnej strategii dla kluczowych technologii wspomagających w UE COM(2009) 512
28. Lista projektów na stronie: <https://projects.interreg-baltic.eu/search.html>
29. Mora-Valentin E.M., Montoro-Sanchez A. & Guerras-Martin L.A., (2004), Determining factors in the success of R&D cooperative agreements between firms and research organizations. Research policy
30. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012, Daszkiewicz N., Internacjonalizacja przedsiębiorstw działających w branżach hightech
31. Nowicki M. (red.), Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2010, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010
32. OECD, 2013, Innovation – Driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialization, Paris
33. Opis dobrej praktyki na portalu programu Interreg Europe: <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/710/contractualization-of-objective-agreements-with-major-stakeholders/>
34. Opis dobrej praktyki na portalu programu Interreg Europe: <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/655/tip-innovation-profiling/>
35. Opis dobrej praktyki na portalu projektu Broker Eksportowy: <http://www.brokereksportowy.pl/pl/oferta.html>
36. Opłacalność inwestowania w badania i rozwój, PwC, 2015
37. Parki Przemysłowe, E. Butkiewicz, 2017
38. Piotrowski M., Thlon M., Marciniak-Piotrowska M., Identyfikacja i opis nowych obiecujących sektorów w Wielkopolsce pojawiających się w ramach KET (kluczowych technologii wspomagających), ICT (technologii informacyjno-komunikacyjnych) oraz sektorów kreatywnych, Poznań 2017
39. Polityka Gospodarcza Województwa Zachodniopomorskiego
40. Projekt Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku
41. Raczyk S., Dołzbłasz M., Leśniak-Johann, Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów. Opracowanie analiz zawierających rekomendacje dotyczące pożądanych działań dla zwiększania atrakcyjności gospodarczej regionu, Wrocław 2010
42. Ranking miesięcznika „Forbes”. O miejscu w rankingu decydował wzrost liczby firm na danym terenie (według danych KRS) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
43. Raport o stanie województwa zachodniopomorskiego za rok 2018, Zachodniopomorskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Szczecin 2019
44. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, 2014
45. Regionalna Strategia Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego 2020+(RIS3 WZ)
46. Rocznik Statystyczny Gospodarki Morskiej za lata 2011-2019
47. Siła lokalności. Wspólnoty narodowe. Wspólnoty regionalne. Wspólnoty lokalne. Po XIII Kongresie Obywatelskim, 2019, Wspólnota i Solidarność, nr 83, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk
48. Smart Story: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/-/first-phase-of-edp-implementation-in-the-crete-region>
49. Smart Story: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/-/strengthening-regional-and-interregional-links-and-ties-to-boost-growth-and-cohesion>
50. Sonnenwald D.H., (2007), Scientific Collaboration. Annual Review of Information Science and Technology, 41(1)
51. Stabryła S., Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce firmy, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 2000; M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, PWE, Warszawa 2004
52. Strahl D., Raszkowski A., Głuszczyk D. (red.), 2014, Gospodarka regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
53. Strategia Polska Zachodnia 2020
54. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

55. Szostak E., Inteligentne specjalizacje w rozwoju regionu, Studia Ekonomiczne, nr 209, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice 2015
56. The World Competitiveness Report 1994, World Economic Forum, Lausanne 1994
57. Wach K., Europeizacja małych i średnich przedsiębiorstw: rozwój przez umiędzynarodowienie
58. Warsztaty dotyczące monitorowania, ewaluacji i tworzenia RIS „Better Monitoring, Evaluating, and Designing RIS3” Thematic workshop, 25.09.2019, Bruksela; Raport dotyczący roli jednostek naukowych we współtworzeniu strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji An analytical framework to assess the governance of universities and their involvement in Smart Specialisation Strategies, European Union 2018; Wyniki dużego projektu pn. „The Online S3 Platform – Toolbox” mającego na celu stworzenie zestawu narzędzi i wytycznych na potrzeby wdrażania, tworzenia, wdrażania, monitorowania i ewaluacji RIS3 dla nowej perspektywy finansowej
59. Weresa M.A., (2007), Formy i metody powiązań nauki i biznesu, [w:] M.A. Weresa (red.), Transfer wiedzy z nauki do biznesu doświadczenia regionu Mazowsze, Warszawa, Szkoła Główna Handlowa, Oficyna Wydawnicza
60. World Trade Organization (2014), World Trade Report 2014. Trade and development: recent trends and the role of the WTO
61. Wyznaczanie, monitoring i ewaluacja inteligentnych specjalizacji, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014
62. Zapotrzebowanie wielkopolskiego rynku pracy na kwalifikacje i kompetencje w 2018, Grupa BST, 2018
63. Żołądkiewicz K., (2018), Ograniczenia digitalizacji mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na podstawie badań w województwie pomorskim, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 372

Źródła internetowe:

1. <http://biopen-project.eu/>
2. <http://eregion.wzp.pl/obszary/gospodarka-morska>
3. <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc>
4. <http://eregion.wzp.pl/obszary/innowacyjnosc-przedsiębiorstw>
5. <http://eregion.wzp.pl/obszary/inteligentne-specjalizacje-0>
6. <http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/dzialalnosc-innowacyjna-przedsiębiorstw-w-latach-2015-2017.pdf>
7. http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/raport_o_stanie_województwa_08_05_2019_0.pdf
8. <http://goleniow.biz/gpp/stawiamy-na-stabilny-wzrost/>
9. <http://inventory.net/wp-content/uploads/2019/03/Skuteczna-wsp%C3%B3lpraca-raport-biznesowy.pdf>
10. http://kpai.pl/wp-content/uploads/2018/12/raport_EmpINNO_06.12.2018-wersja-polska.pdf
11. http://smart.wzp.pl/sites/default/files/pliki/ris3_wzp_150916_ost_do_wydruku.pdf
12. http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosc/5496/15/2/1/dzialalnosc_badawcza_i_rozwojowa_w_polsce_w_2017_roku.pdf
13. http://um.bialapodlaska.pl/pliki/dok_msi/Regionalna_Strategia_Innowacji_Woj_%20Lub_do_2020.pdf
14. <http://www.coi.wzp.pl/przystan-eksportera/wspolpraca-nauka-biznes/statystyki-z-gield>
15. <http://www.coi.wzp.pl/przystan-inwestora/kapital-zagraniczny-na-pomorzu-zachodnim>
16. <http://www.coi.wzp.pl/przystan-inwestora/wsparcie-inwestora/instytucje-otoczenia-biznesu>, http://www.invest-in-silesia.pl/uploads/Atrakcyjnosc_inwestycyjna_2016-raport.pdf
17. <http://zielonachemia.eu/project/biopen-h2020/>
18. <https://alebanc.pl/raport-kierunek-inteligentne-specjalizacje-priorytety-wspierania-rozwoju-gospodarczego-unii-europejskiej-w-latach-2014-2020/>
19. <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/kets-tools/infrastructure/center-bioimmobilisation-and-innovative-packaging-materials>
20. https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/kets-tools/sites/default/files/policy/country_report_poland_smart_specialisation_final.pdf
21. https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/newsroom/news/2019/11/14-11-2019-commission-and-oecd-publish-recommendations-to-help-eu-countries-and-regions-achieve-industrial-transition
22. https://poir.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2008_potencjarozwojowypolskichmsp.pdf

23. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20182019,1,14.html>
24. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20182019-wyniki-wstepne,8,6.html>
25. <https://wimim.zut.edu.pl/strona-glowna/realizowane-projekty/inzynieria-produkcji-w-przemysle-40.html>
26. [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Europy_2019/\\$File/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87%20inwestycyjna%20Europy%202019.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Europy_2019/$File/Atrakcyjno%C5%9B%C4%87%20inwestycyjna%20Europy%202019.pdf)
27. <https://www.interregeurope.eu/inkrease/>
28. https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/Ewaluacja/2019/Bariery_i_problemy_w_sprawnej_realizacji_projektow_w_Dzialaniu_4.2_oraz_Panda_2_Modul_III_.pdf
29. https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/Ewaluacja/2019/Bariery_i_problemy_w_sprawnej_realizacji_projektow_w_Dzialaniu_4.2_oraz_Panda_2_Modul_III_.pdf
30. <https://www.paih.gov.pl/publikacje/wojewodztwa>
31. https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/parki_przemyslowe_i_tehnologiczne/koszalin
<https://www.parp.gov.pl/files/74/81/626/18863.pdf>
32. https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/03/Nacewska-Twardowska_Atlas_-1-1.pdf

14. Wykazy

14.1. Wykaz tabel

Tabela 1. Wyzwania w prowadzeniu działalności gospodarczej wskazywane przez beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 według inteligentnych specjalizacji (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania” a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”).....	- 30 -
Tabela 2. Wykaz jednostek naukowych jako potencjalnych partnerów w prowadzeniu prac B+R oraz wdrażaniu technologii w obrębie KET.	- 37 -
Tabela 3. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego według beneficjentów RPO WZ 2014+.	- 46 -
Tabela 4. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wyrobami metalowymi (2018 r.).....	- 53 -
Tabela 5. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.	- 54 -
Tabela 6. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z produktami inżynierii chemicznej i materiałowej (2018 r.).	- 55 -
Tabela 7. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.	- 56 -
Tabela 8. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z produktami opartymi na technologiach informacyjnych (2018 r.).	- 57 -
Tabela 9. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.	- 58 -
Tabela 10. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z przetwórstwem rolno-spożywczym (2018 r.).....	- 59 -
Tabela 11. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.	- 60 -
Tabela 12. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z opakowaniami przyjaznymi środowisku (2018 r.).	- 61 -
Tabela 13. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości - 62 -	- 62 -
Tabela 14. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wyrobami drzewno-meblarskimi (2018 r.).....	- 63 -
Tabela 15. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości.	- 64 -
Tabela 16. Najwięksi eksporterzy i importerzy dla globalnego łańcucha wartości związanego z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodno-lądowymi (2018 r.).....	- 65 -
Tabela 17. Rola zachodniopomorskich przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości - 66 -	- 66 -
Tabela 18. Sposób weryfikacji kryterium gospodarczego na potrzeby weryfikacji inteligentnych specjalizacji.- 72	- 72 -
-	-
Tabela 19. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom sekcji PKD).....	- 73 -
Tabela 20. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom działów PKD).	- 74 -
Tabela 21. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom działów PKD).	- 75 -
Tabela 22. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (poziom podklas PKD).	- 75 -
Tabela 23. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (poziom działów PKD).	- 76 -
Tabela 24. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (tylko podmioty małe, średnie i duże, z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw, poziom działów PKD).....	- 76 -
Tabela 25. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla liczby pracujących (poziom działów PKD).	- 77 -
Tabela 26. Analiza koncentracji oraz dynamiki dla przychodów z całokształtu działalności (PKD).	- 78 -
Tabela 27. Produkcja stoczniowa w Polsce i województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2018.....	- 86 -

Tabela 28. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji produktowych w latach 2015-2017.....	- 95 -
Tabela 29. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji procesowych w roku 2017.....	- 95 -
Tabela 30. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji organizacyjnych w latach 2015-2017.	- 96 -
Tabela 31. Przedsiębiorstwa innowacyjne bądź aktywne innowacyjnie w województwie zachodniopomorskim w obszarze innowacji marketingowych w latach 2015-2017.....	- 96 -
Tabela 32. Przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami w latach 2015-2017.	- 97 -
Tabela 33. Przedsiębiorstwa usługowe współpracujące z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami w latach 2015-2017.....	- 97 -
Tabela 34. Wpływ ewaluowanych działań na system regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz ich przełożenie na konkurencyjność i potencjał rozwojowy przedsiębiorstw (zgodnie z opisem obszarów wsparcia). -	105 -
Tabela 35. Zestawienie liczby beneficjentów, nieskutecznych wnioskodawców oraz ogółem w podziale na działania.....	- 115 -
Tabela 36. Liczba projektów wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w zależności od przypisanej inteligentnej specjalizacji do projektu.	- 115 -
Tabela 37. Wartość wydatków kwalifikowanych wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w zależności od przypisanej inteligentnej specjalizacji.....	- 116 -
Tabela 38. Zestawienie realizacji wskaźników istotnych z punktu widzenia rozwoju konkurencyjności i potencjału rozwojowego przedsiębiorstw.....	- 117 -
Tabela 39. Liczba studentów i absolwentów w województwie zachodniopomorskim w podziale na kierunki związane z poszczególnymi inteligentnymi specjalizacjami (w 2018 r.).....	- 131 -
Tabela 40. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na liczbę pracujących w województwie zachodniopomorskim.....	- 136 -
Tabela 41. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON.....	- 137 -
Tabela 42. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw w województwie zachodniopomorskim.....	- 138 -
Tabela 43. Wpływ zmiennych związanych ze sferą B+R+I na wartość dodaną brutto w województwie zachodniopomorskim.....	- 139 -
Tabela 44. Wpływ nakładów wewnętrznych na B+R na działalność innowacyjną w województwie zachodniopomorskim.....	- 139 -
Tabela 45. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#1).....	- 141 -
Tabela 46. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#2).....	- 143 -
Tabela 47. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#3).....	- 146 -
Tabela 48. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#4).....	- 147 -
Tabela 49. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#5).....	- 150 -
Tabela 50. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#6).....	- 151 -
Tabela 51. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#7).....	- 152 -
Tabela 52. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#8).....	- 153 -
Tabela 53. Dobre praktyki stosowane w innych regionach Polski i UE (#9).....	- 154 -
Tabela 54. Wartość eksportu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje (w mln zł).-	169 -
Tabela 55. Wartość importu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje (w mln zł). -	170 -
Tabela 56. Cele strategiczne RIS3 Pomorza Zachodniego.....	- 174 -
Tabela 57. Powiązanie kategorii projektów realizowanych w ramach I, VI, VII, VIII i IX OP RPO WZ 2014-2020 z celami rozwojowymi określonymi w RIS3 WZ.....	- 176 -

Tabela 58. Liczba projektów realizowanych w ramach poszczególnych działań i kategorii interwencji I, VI, VII, VIII i IX OP RPO WZ 2014-2020.....	- 179 -
Tabela 59. Występowanie niezaplanowanych efektów związanych z rozwojem inteligentnych specjalizacji w podziale na RIS u beneficjentów realizujących projekty w ramach RPO WZ.	- 192 -
Tabela 60. Liczba beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców w podziale na inteligentne specjalizacje.-	193 -
Tabela 61. Liczba nieskutecznych wnioskodawców według inteligentnych specjalizacji, którzy realizują lub będą realizowali projekty pomimo braku dofinansowania wnioskowanego projektu.	- 195 -
Tabela 62. Źródła finansowania projektów poza RPO WZ.	- 195 -
Tabela 63. Wskaźniki produktu i rezultatu bezpośredniego wraz z procentem realizacji i planowanym odsetkiem do osiągnięcia do 2023 roku.	- 196 -
Tabela 64. Pozostała pula środków na nabory w 2020 r. wobec zaplanowanych alokacji.	- 199 -
Tabela 65. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika) w podziale na poszczególne specjalizacje określone w RIS. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).	- 201 -
Tabela 66. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego, tj. wskaźników wynikających z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie).	- 202 -
Tabela 67. Ocena skuteczności różnych możliwych form wsparcia przez beneficjentów RPO WZ w podziale na reprezentowane inteligentne specjalizacje według średniej ocen, gdzie ocena 5 – bardzo skuteczna, 1 – bardzo nieskuteczna.	- 207 -
Tabela 68. Ocena otrzymanego wsparcia z punktu widzenia użyteczności i efektywności w podziale na reprezentowane inteligentne specjalizacje (średnia z ocen 1-5, gdzie 1 – bardzo niska ocena, 5 – ocena bardzo wysoka).	- 211 -
Tabela 69. Wskaźniki Regional Innovation Scoreboard wykorzystane w analizie benchmarkingowej.....	- 215 -
Województwo zachodniopomorskie, według Regional Innovation Scoreboard, należy do najsłabszych regionów kraju, jeśli chodzi o działalność innowacyjną. Poniżej przedstawione są podstawowe dane dotyczące miejsca województwa zachodniopomorskiego w rankingu regionów (tabela 70). Jedyna dziedzina, w której pozycja województwa okazuje się stosunkowo wysoka, to udział wydatków na innowacje poza badaniami i rozwojem. Oznacza to, że ten rodzaj wydatków stosunkowo słabo wpływa na ogólny stan innowacyjności. Profil województwa wskazuje także na złą sytuację zarówno w zakresie działalności jednostek naukowych (niska pozycja, jeśli chodzi o cytowane i międzynarodowe publikacje i przeciętne wydatki na badania i rozwój jednostek publicznych), jak i innowacyjnej działalności przedsiębiorstw (niskie wydatki na badania i rozwój w sektorze biznesowym). Plasuje to województwo zachodniopomorskie wśród regionów o niskiej innowacyjności.	
Tabela 70. Miejsce województwa zachodniopomorskiego w rankingach na bazie najważniejszych wskaźników Regional Innovation Scoreboard.....	- 216 -
Tabela 71. Pozycja poszczególnych regionów w rankingu według Innovation Index – lata 2013 i 2019.....	- 217 -
Tabela 72. Zestawienie szacunkowych kwot przeznaczonych na wsparcie innowacyjności i inteligentnych specjalizacji realizowanych w poszczególnych województwach w ramach RPO 2014-2020.	- 220 -

14.2. Wykaz rysunków

Rysunek 1. Powiązania regionalnych specjalizacji z inteligentnymi specjalizacjami.	- 14 -
Rysunek 2. Wybrane uwarunkowania rozwoju innowacyjności zdiagnozowane w ramach ewaluacji mid-term RPO WZ 2014-2020)	- 16 -
Rysunek 3. Zakładane efekty w oparciu o cele wsparcia.	- 22 -
Rysunek 4. Czynniki mające niekorzystny wpływ na wdrażanie RSI oraz tworzenie potencjału rozwojowego IS. ..	- 27 -
Rysunek 5. Najważniejsze czynniki mające wpływ na rozwój innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.....	- 28 -
Rysunek 6. Czynniki wywierające wpływ na podmioty prowadzące działalność gospodarczą wskazywane przez beneficjentów, nieskutecznych wnioskodawców oraz przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu.	- 31 -
Rysunek 7. Czynniki i uwarunkowania wdrażania RIS3 WZ oraz rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.	- 33 -
Rysunek 8. Zmiana podejścia w zakresie funkcjonowania RSI.	- 41 -
Rysunek 9. Trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego	- 50 -
Rysunek 10. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wyrobami metalowymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).	- 53 -
Rysunek 11. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami inżynierii chemicznej i materiałowej w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami). -	- 55 -
Rysunek 12. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z technologiami informacyjnymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).	- 57 -
Rysunek 13. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami przetwórstwa rolno-spożywczego w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).	- 59 -
Rysunek 14. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z opakowaniami przyjaznymi środowisku w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).....	- 61 -
Rysunek 15. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z produktami drzewno-meblarskimi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).	- 63 -
Rysunek 16. Udział województwa zachodniopomorskiego i Polski w globalnych łańcuchach wartości związanych z wielkogabarytowymi konstrukcjami wodnymi i lądowymi w 2018 r. (eksport i import symbolizowany strzałkami).....	- 65 -
Rysunek 17. „Wąskie gardła” dyfuzji innowacji w województwie zachodniopomorskim.	- 85 -
Rysunek 18. Zdefiniowane wyzwania w zestawieniu z rozwiązaniami (o obrębie obszarów priorytetowych). -	- 86 -
Rysunek 19. Najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost konkurencyjności badanych podmiotów.	- 119 -
Rysunek 20. Najważniejsze obszary wpływu systemu wsparcia inteligentnych specjalizacji na wzrost potencjału rozwojowego badanych podmiotów.	- 121 -
Rysunek 21. Przyczyny, przez które finansowanie innowacji pozostaje podstawowym problemem w opinii badanych podmiotów.	- 160 -
Rysunek 22. Najważniejsi partnerzy handlowi dla województwa zachodniopomorskiego pod względem wygenerowanego eksportu i importu (2018 r.).	- 168 -
Rysunek 23. Obszary oddziaływania RPO WZ 2014-2020 w kontekście rozwoju innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.....	- 183 -
Rysunek 24. Obszary współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi w województwie zachodniopomorskim.....	- 188 -
Rysunek 25. Obszary oddziaływania RPO WZ 2014-2020 w kontekście rozwoju innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.....	- 192 -
Rysunek 26. Powiązanie form wsparcia z działaniami	- 204 -

Rysunek 27. Komponenty RSyl objęte analizą benchmarkingową..... - 215 -

14.3. Wykaz wykresów

Wykres 1. Potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”). - 18 -	
Wykres 2. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie infrastruktury (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).	- 18 -
Wykres 3. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie kadr (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”)......	- 19 -
Wykres 4. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie promocji i marketingu (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).	- 19 -
Wykres 5. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie prac badawczo-rozwojowych (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).	- 20 -
Wykres 6. Szczegółowe potrzeby beneficjentów oraz nieskutecznych wnioskodawców w ramach RPO WZ 2014-2020 w zakresie internacjonalizacji działalności (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a 5 – „bardzo dużą potrzebę”).	- 21 -
Wykres 7. Znajomość systemu wsparcia podmiotów w ramach RIS wśród beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020.	- 23 -
Wykres 8. Ocena systemu wsparcia w ramach RIS według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).	- 24 -
Wykres 9. Uwarunkowania w prowadzeniu działalności gospodarczej wskazywane przez beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a 5 – „bardzo duże wyzwanie”)......	- 29 -
Wykres 10. Odpowiedź na pytanie: „Czy znany jest Pani/Panu jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)?”.....	- 39 -
Wykres 11. Ocena trendów i zmian zachodzących w obrębie inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).- 45 -	
Wykres 12. Wartość handlu w obrębie każdej z inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego.....	- 52 -
Wykres 13. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 54 -
Wykres 14. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 54 -
Wykres 15. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 56 -
Wykres 16. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 56 -
Wykres 17. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 58 -
Wykres 18. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 58 -
Wykres 19. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 59 -
Wykres 20. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 60 -
Wykres 21. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 62 -
Wykres 22. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 62 -
Wykres 23. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 64 -
Wykres 24. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 64 -
Wykres 25. Zestawienie metod uzyskania konkurencyjności na rynkach (w tym rynkach globalnych).	- 65 -
Wykres 26. Znaczenie popytu krajowego i zagranicznego dla rozwoju specjalizacji.	- 66 -

Wykres 27. Dostosowanie systemu wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”).	- 69 -
Wykres 28. Ocena znaczenia problemów związanych z wprowadzaniem innowacji w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).	- 81 -
Wykres 29. Ocena znaczenia problemów związanych z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a 5 – „bardzo potrzebne”).	- 83 -
Wykres 30. Ocena potrzeby wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w województwie zachodniopomorskim według beneficjentów i nieskutecznych wnioskodawców RPO WZ 2014-2020 (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).	- 88 -
Wykres 31. Znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”).	- 98 -
Wykres 32. Udział procentowy projektów w podziale na inteligentne specjalizacje wśród beneficjentów (według wartości wydatków kwalifikowanych – lewa strona, według liczby projektów – prawa strona)	- 116 -
Wykres 33. Odpowiedź na pytanie: „Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności reprezentowanego podmiotu?”	- 118 -
Wykres 34. Odpowiedź na pytanie: „Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego reprezentowanego podmiotu?”	- 120 -
Wykres 35. Odsetek przedsiębiorstw (beneficjentów) współpracujących z jednostkami naukowymi	- 124 -
Wykres 36. Odsetek przedsiębiorstw (beneficjentów) współpracujących z jednostkami naukowymi w podziale na inteligentne specjalizacje.	- 124 -
Wykres 37. Zakres współpracy przedsiębiorstw (beneficjentów) z jednostkami naukowymi	- 125 -
Wykres 38. Nakłady wewnętrzne na B+R w województwie zachodniopomorskim (w mln zł)	- 134 -
Wykres 39. Nakłady na działalność innowacyjną w województwie zachodniopomorskim (w mln zł)	- 134 -
Wykres 40. Najbardziej ocenione wskaźniki bazowe Europejskiego Rankingu Innowacyjności w 2019 r. dla województwa zachodniopomorskiego na tle średniej wszystkich krajów (dla każdego wskaźnika wartość referencyjna = 100)	- 156 -
Wykres 41. Udział eksportu i importu województwa zachodniopomorskiego na tle kraju	- 167 -
Wykres 42. Udział poszczególnych inteligentnych specjalizacji w kształtowaniu eksportu województwa w 2018 r.	- 169 -
Wykres 43. Wartość eksportu województwa zachodniopomorskiego w podziale na specjalizacje	- 170 -
Wykres 44. Udział poszczególnych inteligentnych specjalizacji w kształtowaniu importu województwa w 2018 r.	- 171 -
Wykres 45. Ocena wpływu interwencji na rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a 5 – „w pełni się zgadzam”).	- 184 -
Wykres 46. Ocena wpływu wsparcia na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego	- 185 -
Wykres 47. Ocena wpływu wsparcia na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego (średnie oceny według skali 5-stopniowej, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a 5 – „bardzo duży wpływ”).	- 186 -
Wykres 48. Czy jednostka naukowa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?	- 187 -
Wykres 49. Współpraca pomiędzy jednostką naukową a sektorem przedsiębiorstw pojawiła się w wyniku realizacji projektu	- 187 -
Wykres 50. Występowanie niezaplanych efektów związanych z rozwojem inteligentnych specjalizacji	- 191 -
Wykres 51. Czy pomimo braku wsparcia podjęli albo podejmą Państwo realizację przedsięwzięcia objętego wnioskiem?	- 194 -
Wykres 52. Zakres realizowanego przedsięwzięcia w stosunku do zakresu określonego we wniosku o dofinansowanie	- 195 -

Wykres 53. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika). Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie) - 200 -

Wykres 54. Ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników rezultatu bezpośredniego, tj. wskaźników wynikających z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży. Poziom zagrożenia (1 – brak zagrożenia, 5 – bardzo duże zagrożenie) - 202 -

Wykres 55. Skuteczność różnych możliwych form wsparcia, średnia ocen. - 205 -

Wykres 56. Ocena otrzymanego wsparcia z punktu widzenia efektywności i użyteczności (średnia z ocen 1-5, gdzie 1 – bardzo niska ocena, 5 – ocena bardzo wysoka). - 210 -

15. Część metodologiczna

11.14. Metodyka badania

W ramach badania zastosowano następujące metody gromadzenia danych:

- 1) Analiza *desk research*
- 2) Realizacja CAWI/CATI z beneficjentami i wnioskodawcami (154 ankiety z beneficjentami i 32 ankiety z nieskutecznymi wnioskodawcami)
- 3) Realizacja 51 wywiadów pogłębionych z:
 - a) beneficjentami, w tym z:
 - o przedsiębiorcami (12 IDI)
 - o IOB (4 IDI)
 - o jednostkami naukowymi (3 IDI)
 - o przedstawicielami szkół i placówek kształcenia zawodowego (4 IDI)
 - b) nieskutecznymi wnioskodawcami (8 IDI)
 - c) przedstawicielami Komisji Oceny Projektów (4 IDI)
 - d) ekspertami z zakresu innowacji i rozwoju inteligentnych specjalizacji (4 IDI)
 - e) przedstawicielami instytucji wspierających eksporterów (3 IDI)
 - f) przedstawicielami instytucji wspierających inwestorów (3 IDI)
 - g) przedstawicielami jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie RSI /IS w innych regionach kraju i za granicą (6 IDI)
- 4) 2 panele eksperckie
- 5) Analizy benchmarkingowe
- 6) Metoda delficka z udziałem ekspertów z województwa zachodniopomorskiego
- 7) 2 tury warsztatów rekomendacyjnych, łącznie 4 spotkania on-line

11.15. Wzory narzędzi badawczych

Poniżej zaprezentowano wzory narzędzi badawczych. Metryczka kwestionariusza i część wprowadzająca scenariusza IDI są identyczne we wszystkich narzędziach, dlatego nie powielano ich przy kolejnych materiałach.

11.15.1. Kwestionariusz CAWI/CATI z beneficjentami

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
I. Metryczka	
1.1. Nazwa firmy: /automatycznie zaciągane z bazy beneficjentów/	
1.2. NIP firmy: /automatycznie zaciągane z bazy beneficjentów/	
1.3. Imię i nazwisko rozmówcy: /jeżeli różne od osoby wskazanej we wniosku o dofinansowanie/	
1.4. Nr telefonu do kontaktu: /jeżeli różny od danych wskazanych we wniosku o dofinansowanie/	
1.5. Adres e-mail do kontaktu: /jeżeli różne od danych wskazanych we wniosku o dofinansowanie/	
1.6. Typ podmiotu: /automatycznie zaciągane z bazy, konieczne do filtrowania niektórych pytań/	
II. System regionalnych inteligentnych specjalizacji	
2.1. Czy znana jest Pani/Panu koncepcja inteligentnych specjalizacji	Jakie są potrzeby podmiotów

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>regionu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie – > odczytać koncepcję • Nie wiem – > odczytać koncepcję <p>/moderator wyjaśnia koncepcję i wymienia specjalizacje/ <i>Inteligentne specjalizacje – sektory gospodarki, które zostały uznane za wiodące z punktu widzenia rozwoju innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. W województwie zachodniopomorskim są to:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>2.2. W którą z inteligentnych specjalizacji regionu wpisuje się działalność Państwa podmiotu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych • Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano więcej niż jedną odpowiedź + w kafeterii pojawiają się tylko odpowiedzi wskazane w 2.2/</p> <p>2.3. Która z wymienionych specjalizacji jest wiodąca dla Pani/Pana podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>2.4. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „pełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrzeby w zakresie infrastruktury • Potrzeby w zakresie kadr • Potrzeby w zakresie usług biznesowych • Potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych • Potrzeby w zakresie promocji i marketingu • Potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności • Inne potrzeby, jakie... 	<p>związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie infrastruktury” = 4 lub 5/</p> <p>2.5. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie infrastruktury (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura lokalowa (budynki) • Infrastruktura produkcyjna (maszyny i urządzenia, linie produkcyjne) • Infrastruktura B+R (np. laboratoria) • Inne potrzeby w zakresie infrastruktury, jakie... 	
<p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie kadr” = 4 lub 5/</p> <p>2.6. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie kadr (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zatrudnienie nowych pracowników • Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia ogólne (które mogą się przydać na różnych stanowiskach pracy, np. obsługa komputera) • Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia specjalistyczne (które związane są z pracą na konkretnym stanowisku, np. obsługa specjalistycznego oprogramowania, maszyny itp.) • Dopuszczenie stanowisk pracy • Zwiększenie elastyczności czasu pracy • Wprowadzenie nowego systemu wynagradzania • Reorganizacja struktury organizacyjnej i powiązanych zakresów obowiązków dla poszczególnych stanowisk • Inne potrzeby w zakresie kadr, jakie... 	
<p>/filtr: jeżeli (w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych” = 4 lub 5) oraz (w pytaniu 1.6. = „Przedsiębiorstwo”, „PRZ” w kolumnie h „typ” w bazie)/</p> <p>2.7. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie prac badawczo-rozwojowych (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja prac badawczo-rozwojowych samodzielnie (np. celem opracowania nowych produktów) • Realizacja prac B+R z pomocą zewnętrznych podmiotów, np. szkół wyższych • Uzyskanie ochrony własności intelektualnej na posiadane rozwiązania • Uzyskanie wsparcia w zakresie komercjalizacji przeprowadzonych prac B+R (np. wprowadzenie prototypu do sprzedaży na rynek) • Inne potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych, jakie... 	
<p>/filtr: jeżeli (w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych” = 4 lub 5) oraz (w pytaniu 1.6. = „Szkola wyższa”, „SZK” w kolumnie h „typ” w bazie)/</p>	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>2.8. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie prac badawczo-rozwojowych (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja prac B+R samodzielnie (np. celem opracowania nowych produktów) • Realizacja prac B+R we współpracy z zewnętrznymi podmiotami (np. przedsiębiorstwami) • Uzyskanie ochrony własności intelektualnej na posiadane rozwiązania • Uzyskanie wsparcia w zakresie komercjalizacji przeprowadzonych prac B+R (np. wprowadzenie prototypu do sprzedaży na rynek) • Inne potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych, jakie... <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie promocji i marketingu” = 4 lub 5/</p> <p>2.9. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie promocji i marketingu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie nowych katalogów/informatorów • Udział w targach i wystawach • Utworzenie nowej/aktualizacja obecnej strony WWW • Promocja w wyszukiwarkach internetowych • Promocja na portalach społecznościowych (np. Facebook, LinkedIn) • Reklama w różnych mediach (prasa, radio, telewizja) • Inne potrzeby w zakresie promocji i marketingu, jakie... <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności” = 4 lub 5/</p> <p>2.10. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie internacjonalizacji działalności (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie strategii rozwoju eksportu • Doradztwo w zakresie wprowadzenia produktów na rynki zagraniczne • Udział w zagranicznych targach i wystawach • Zwiększenie kompetencji językowych pracowników • Stworzenie materiałów informacyjnych i promocyjnych w językach obcych (np. strona WWW, foldery, informatory) • Pozyskanie partnerów zagranicznych • Inne potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności, jakie... 	
<p>2.11. Czy działalność reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu wpisuje się w jedną z tzw. Kluczowych Technologii Wspomagających?</p> <p>Kluczowe Technologie Wspomagające (ang. KET) – technologie o strategicznym znaczeniu dla przyszłego rozwoju gospodarczego UE.</p> <p><i>Cechy wyróżniające technologie grupy KET:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wiążą się z wysoką intensywnością prac badawczo-rozwojowych,</i> 	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<ul style="list-style-type: none"> • <i>wymagają dużych nakładów kapitałowych oraz wysoko wykwalifikowanej kadry,</i> • <i>umożliwiają rozwój innowacyjnych produktów i usług w wielu gałęziach gospodarki,</i> • <i>mają charakter multidyscyplinarny oraz międzysektorowy,</i> • <i>pozwalają na tworzenie nowych sektorów przemysłu i nisz rynkowych.</i> <ul style="list-style-type: none"> • Mikro- i nanoelektronika • Fotonika • Nanotechnologia • Biotechnologia • Zaawansowane materiały • Zaawansowane systemy produkcyjne • „Żadne z powyższych”/„Działalność reprezentowanego podmiotu nie wpisuje się w żadną z Kluczowych Technologii Wspomagających” <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>2.12. Jakie są wyzwania w prowadzeniu działalności gospodarczej w obrębie wiodącej specjalizacji wskazanej przez Pana/Panią? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka konkurencja zagraniczna • Wysoka konkurencja krajowa • Wysokie koszty pozaoperacyjne prowadzenia działalności (np. podatki, opłaty, koszty najmu) • Deficyt pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami • Brak dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb firm • Wysokie koszty prowadzenia prac B+R na potrzeby wprowadzania nowych produktów • Utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego (np. kredyty, pożyczki, dotacje) • Inne, jakie... 	<p>Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?</p>
<p>/filtr, jeżeli pytanie 1.6. = mikro/male/średnie/duże przedsiębiorstwo lub instytucja otoczenia biznesu; „PRZ” oraz „IOB” w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Czy znany jest Panu/Pani jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)? <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie – > odczytać koncepcję • Nie wiem – > odczytać koncepcję <p>/moderator wyjaśnia założenia systemu/</p> <p><i>System wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju Inteligentnych Specjalizacji to różnego rodzaju instrumenty/działania wdrażane przez samorzady wojewódzkie mające na celu wsparcie przedsiębiorstw (np. w formie konkursów o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego).</i></p> <p>Proszę ocenić system wsparcia potrzeb podmiotów (w skali od 1</p>	<p>Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • System spełnia swoją rolę w zakresie wsparcia potrzeb podmiotów • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do specyfiki reprezentowanej specjalizacji • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do potrzeb przedsiębiorców • Dostępność wsparcia (budżety programów) są dostosowane do potrzeb podmiotów regionu • System wyboru przedsięwzięć pozwala na wsparcie projektów przynoszących największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu 	
<p>2.13. Proszę ocenić trendy i zmiany zachodzące w obrębie wiodącej specjalizacji Pana/Pani podmiotu na terenie województwa zachodniopomorskiego (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoką konkurencyjność uzyskują mniejsze podmioty, które są w stanie zagospodarować nisze rynkowe • Wysoką konkurencyjność uzyskują duże podmioty z szeroką ofertą produktową • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa innowacyjność oferty • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa atrakcyjność cenowa • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa jakość • Dla rozwoju specjalizacji coraz większe znaczenia odgrywa popyt krajowy • Dla rozwoju specjalizacji coraz większe znaczenie odgrywa popyt zagraniczny • W sektorze coraz większą rolę odgrywają podmioty z kapitałem krajowym • W sektorze coraz większą rolę odgrywają podmioty z kapitałem zagranicznym • Coraz większym problemem jest pozyskanie wykwalifikowanych kadr • Dostęp do finansowania przedsięwzięć w obrębie wiodącej specjalizacji podmiotu jest coraz łatwiejszy 	<p>Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?</p>
<p>2.14. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak kultury innowacji w firmach • Niewystarczający poziom rozwoju współpracy przedsiębiorstw z podmiotami tworzącymi system innowacji (ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, pozostałe instytucje otoczenia biznesu, uczelnie wyższe) • Brak postrzegania uczelni wyższych jako partnera w procesie innowacyjnym • Brak wystarczającej liczby podmiotów tworzących system 	<p>Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>innowacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak oferty podmiotów tworzących system innowacji dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw • Niski potencjał infrastrukturalny przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Niski potencjał kadrowy przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Brak wystarczających zasobów finansowych do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań <p>2.15. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na upowszechnianie innowacji w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • • Brak innych problemów [moderator nie odczytuje odpowiedzi] <p>2.16. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty technologii informacyjno-komunikacyjnych • Brak wystarczających kompetencji kadr • Brak świadomości kadr zarządzających co do korzyści związanych z cyfryzacją • Niewystarczający dostęp do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną <p>2.17. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na cyfryzację w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • • Brak innych problemów [moderator nie odczytuje odpowiedzi] 	
<p>2.18. Proszę ocenić potrzebę wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w regionie (m.in. w zakresie wdrażania koncepcji przemysłu 4.0) (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a „5” oznacza „bardzo potrzebne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie technologii automatyzacji i robotyzacji systemów produkcyjnych • Wdrażanie systemów symulacji procesów • Integracja oprogramowania w ramach łańcuchów dostaw • Rozwijanie koncepcji Internetu rzeczy • Rozwijanie technologii przetwarzania danych w chmurze • Rozwijanie technologii sztucznej inteligencji 	<p>Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?</p>
<p>2.19. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu:</p>	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.19. = „Tak”/</p> <p>2.20. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. badana firma albo podmiot, z którym tworzy sieć wartości, otrzymał dofinansowanie, produkty związane z inteligentnymi specjalizacjami są promowane w ramach działań województwa – marketing gospodarczy/</p>	
<p>2.21. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak”/</p> <p>2.22. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę, prac B+R, wsparcie zreszcie podmiotów z danej specjalizacji/</p>	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „szkoła wyższa”, SZK w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>2.23. Czy jednostka reprezentowana przez Państwa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.25. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/</p> <p>2.24. Czy ta współpraca pojawiła się w następstwie realizowanego projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p> <p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p> <p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.25. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/</p> <p>2.25. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych • Współpraca nie odbywa się w ramach inteligentnych specjalizacji regionu/Współpracujemy z przedsiębiorstwami w innym obszarze/innych obszarach <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.25. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/ 2.26. Czy jest wydzielona jednostka odpowiedzialna za współpracę z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak, proszę podać nazwę • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.25. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/ 2.27. Jaki jest zakres współpracy z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna • Udostępnienie laboratoriów i infrastruktury badawczej • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „mikro, małe, średnie, duże przedsiębiorstwo” PRZ w kolumnie h „typ” w bazie/ 2.28. Czy przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.30. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.28. = „Tak”/ 2.29. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych • Współpraca nie odbywa się w ramach inteligentnych specjalizacji regionu/Współpracujemy z jednostkami naukowymi w innym obszarze/innych obszarach <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.30. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.28. = „Tak”/ 2.30. Proszę wskazać nazwy jednostek naukowych, z którymi Państwo współpracują?</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.30. = „Tak” / /filtr: jeżeli pytanie 2.28. = „Tak”/ 2.31. Jaki jest zakres współpracy z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna 	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie laboratoriów i infrastruktury badawczej jednostek naukowych • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo ze strony jednostek naukowych • Realizacja dostaw/usług na rzecz jednostek naukowych • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/ /filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Przedsiębiorstwo” PRZ w kolumnie h „typ” w bazie/</p>	
<p>2.32. Jakie są formy aktywności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Import komponentów/półproduktów/surowców z krajów UE • Import komponentów/półproduktów/surowców z krajów spoza UE • Import gotowych produktów z krajów UE i ich odsprzedaż • Import gotowych produktów z krajów spoza UE i ich odsprzedaż • Eksport komponentów/półproduktów/surowców na rynki UE • Eksport komponentów/półproduktów/surowców na rynki poza UE • Eksport gotowych produktów na rynki UE • Eksport gotowych produktów na rynki poza UE • Realizacja bezpośrednich inwestycji zagranicznych (np. otwarcie filii, hali produkcyjnej, przejęcie podmiotu za granicą) w UE • Realizacja bezpośrednich inwestycji zagranicznych (np. otwarcie filii, hali produkcyjnej, przejęcie podmiotu za granicą) poza UE • Inne, jakie... • Żadne <p>/możliwy wielokrotny wybór/ /filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Szkoła wyższa” PRZ w kolumnie h „typ” w bazie, ale powinno być SZK w kolumnie h „typ” w bazie/</p>	<p>Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?</p>
<p>2.33. Jakie są formy aktywności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekrutacja studentów z zagranicy (kraje UE) • Rekrutacja studentów z zagranicy (kraje poza UE) • Porozumienia bilateralne o współpracy ze szkołami wyższymi i innymi podmiotami (kraje UE) • Porozumienia bilateralne o współpracy ze szkołami wyższymi i innymi podmiotami (kraje poza UE) • Realizacja międzynarodowych projektów (np. z zakresu badań) z partnerami z krajów UE • Realizacja międzynarodowych projektów (np. z zakresu badań) z partnerami z krajów spoza UE • Realizacja komercyjnych prac (np. z zakresu badań) na zlecenie podmiotów z krajów UE • Realizacja komercyjnych prac (np. z zakresu badań) na zlecenie 	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>podmiotów z krajów spoza UE</p> <ul style="list-style-type: none"> Wymiana pracowników naukowych (staże, stypendia) z partnerami z krajów UE Wymiana pracowników naukowych (staże, stypendia) z partnerami z krajów spoza UE Inne, jakie... Żadne <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST” JST w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>2.34. Jakie są formy aktywności reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów UE Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów spoza UE Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów UE Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów spoza UE Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów spoza UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) Inne, jakie... Żadne <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
III. Efekty realizacji projektu	
<p>3.1. Czy realizowany projekt ma/będzie miał wpływ na specjalizację regionu, w którą wpisuje się reprezentowany przez Pana/Panią podmiot? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> Innowacyjność specjalizacji (np. wdrożenie innowacyjnych produktów) Konkurencyjność specjalizacji na arenie krajowej Konkurencyjność specjalizacji na arenie międzynarodowej Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z sektorem przedsiębiorstw Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z jednostkami naukowymi Wzrost eksportu w obrębie specjalizacji Wzrost zatrudnienia w obrębie specjalizacji Zwiększenie dostępności kadr na potrzeby specjalizacji Przyciągnięcie inwestorów spoza regionu/kraju w obrębie specjalizacji Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>3.2. Jakie wyzwania wystąpiły lub mogą wystąpić na etapie realizacji projektu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie wniosku o dofinansowanie 	<p>Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<ul style="list-style-type: none"> • Bieżący kontakt z instytucją udzielającą wsparcia • Bieżąca organizacja prac w ramach projektu • Zapewnienie terminowości zadań określonych w harmonogramie • Pozyskanie wykwalifikowanej kadry do realizacji projektu • Przeprowadzenie zamówień w ramach projektu (stosowanie zasady konkurencyjności i/lub Prawa Zamówień Publicznych) • Finansowanie wydatków w przypadku braku płatności zaliczkowych • Bieżąca sprawozdawczość, w tym przygotowanie wniosków o płatność • Uzyskanie zadeklarowanych wartości wskaźników • Niedoścignięcie kosztów (np. wskutek wzrostu cen produktów i usług pomiędzy opracowaniem wniosku a etapem realizacji) • Inne, jakie... 	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Instytucja otoczenia biznesu” IOB w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>3.3. Czy realizacja projektu wpływa/wpływie na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.3. = „Tak”/</p> <p>3.4. Na jakie obszary funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu projekt ma/będzie miał wpływ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dzięki zrealizowaniu projektu instytucja, którą Pan/Pani reprezentuje, otrzyma/pozyska jednorazowo zlecenie/kontrakt ze strony kontrahenta • Dzięki zrealizowaniu projektu instytucja, którą Pan/Pani reprezentuje, będzie regularnie otrzymywać/pozyskiwać zlecenia/kontrakty ze strony kontrahentów • Wymiana wiedzy i doświadczenia • Realizacja wspólnych przedsięwzięć • Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST” JST w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>3.5. Czy uzyskane wsparcie wpłynęło/wpływie na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator podpowiada, np. dostępność komunikacyjną regionu, infrastrukturę telekomunikacyjną, dostępność mediów, tworzenie stref inwestycyjnych/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.5. = „Tak”/</p> <p>3.6. Proszę ocenić wpływ wsparcia na wzmocnienie infrastruktury gospodarczej regionu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność komunikacyjna regionu • Infrastruktura telekomunikacyjna 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p>

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność mediów • Usługi komunalne • Stworzenie nowych stref inwestycyjnych • Inne, jakie... 	
<p>3.7. Czy w związku z realizacją projektu wystąpiły niezaplanowane efekty związane z rozwojem inteligentnych specjalizacji (np. zidentyfikowano nowe nisze rynkowe, pozyskano nowych kontrahentów, nawiązano współpracę z innym podmiotem, przystąpiono do klastra)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.7. = „Tak”/ 3.8. Jakie były to efekty?</p>	<p>Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>3.9. Jak oceniają Państwo ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak zagrożenia”, a „5” oznacza „bardzo duże zagrożenie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wskaźniki produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika) • Wskaźniki rezultatu (wskaźniki wynikające z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży) 	<p>Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów?</p>
<p>3.10. Jak oceniają Państwo skuteczność różnych możliwych form wsparcia z punktu widzenia zaspokojenia własnych potrzeb podmiotu: (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo nieskuteczne”, a „5” oznacza „bardzo skuteczne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dotacje • Instrumenty finansowe (np. preferencyjne pożyczki i kredyty) • Usługi doradztwa • Bony na specjalistyczne usługi (np. do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych) 	<p>Jaka jest skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form (dotacje, instrumenty finansowe, doradztwo, bony na specjalistyczne usługi)?</p>
<p>3.11. Jak oceniają Państwo uzyskane wsparcie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo niska ocena”, a „5” oznacza „bardzo wysoka ocena”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Z punktu widzenia efektywności (tj. czy poniesione nakłady były ekonomiczne w stosunku do uzyskanych efektów) • Z punktu widzenia użyteczności (tj. czy uzyskane wsparcie było zgodne z faktycznymi potrzebami firmy) 	<p>Które formy i typy wsparcia były najbardziej efektywne i użyteczne?</p>
<p>PYTANIE O UDZIAŁ W IDI</p> <p>Serdecznie dziękujemy za poświęcony czas i podzielenie się wiedzą i doświadczeniami.</p> <p>Pragniemy także zapytać, czy byłby Pan/byłaby Pani zainteresowany/-a udziałem w rozmowie indywidualnej w zakresie pogłębienia wybranych wątków.</p> <p>Wywiad będzie miał na celu pogłębienie wybranych informacji, którymi podzielił/a się Pan/Pani z nami w ankiecie, i potrwa ok. 30-40 minut.</p> <p>Termin wywiadu zostanie z Panem/Panią ustalony indywidualnie i dostosowany do Pana/Pani dyspozycyjności.</p>	

Pytania ankietowe	Powiązanie z pytaniem badawczym
<p>Bardzo liczymy na pomoc w tym zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> TAK, deklaruję chęć udziału NIE, nie chcę brać udziału w rozmowie <p>Jeśli „TAK”: Proszę o podanie danych kontaktowych, które umożliwią nam kontakt z Panem/Panią:</p> <ul style="list-style-type: none"> Imię i nazwisko: Nr telefonu do kontaktu: Adres e-mail do kontaktu: Nazwa firmy/podmiotu: <p>Uzupełniając powyższe dane, wyraża Pan/Pani zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w ankiecie na potrzeby ewentualnego podjęcia kontaktu ze strony Bluehill Sp. z o.o., zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1182).</p> <p>Bluehill Sp. z o.o. podejmuje niezbędne kroki w trosce o bezpieczeństwo danych użytkowników. Więcej informacji na stronie http://bluehill.pl/rodo.pdf.</p> <p>Dane są przetwarzane tylko i wyłącznie na potrzeby niniejszego badania na rzecz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.</p>	

11.15.2. Kwestionariusz CAWI/CATI z beneficjentami (wersja dla JST)

II. System regionalnych inteligentnych specjalizacji	
<p>2.1. Czy znana jest Pani/Panu koncepcja inteligentnych specjalizacji regionu?</p> <ul style="list-style-type: none"> Tak Nie Nie wiem <p>/moderator wyjaśnia koncepcję i wymienia specjalizacje/ Inteligentne specjalizacje – sektory gospodarki, które zostały uznane za wiodące z punktu widzenia rozwoju innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. W województwie zachodniopomorskim są to:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe Zaawansowane wyroby metalowe Produkty drzewno-meblarskie Opakowania przyjazne środowisku Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze Multimodalny transport i logistyka Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>2.2. Proszę określić potrzeby reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki samorządu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „pełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> Potrzeby w zakresie infrastruktury Potrzeby w zakresie kadr 	<p>Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?</p>

- Potrzeby w zakresie promocji i marketingu
- Inne potrzeby, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie infrastruktury” = 4 lub 5/

2.3. Proszę określić potrzeby reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki samorządu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Infrastruktura lokalowa (mieszkania komunalne)
- Infrastruktura lokalowa (na potrzeby funkcjonowania urzędu gminy)
- Działania w zakresie termomodernizacji obiektów w dysponowaniu jednostki
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych
- Infrastruktura wodno-ściekowa
- Infrastruktura drogowa
- Infrastruktura teleinformatyczna
- Środki transportu na potrzeby organizacji komunikacji zbiorowej
- Inne potrzeby w zakresie infrastruktury, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie kadr” = 4 lub 5/

2.4. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie kadr (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Zatrudnienie nowych pracowników
- Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia ogólne (które mogą się przydać na różnych stanowiskach pracy, np. obsługa komputera)
- Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia specjalistyczne (które związane są z pracą na konkretnym stanowisku, np. obsługa specjalistycznego oprogramowania, itp.)
- Dopuszczenie stanowisk pracy
- Zwiększenie elastyczności czasu pracy
- Wprowadzenie nowego systemu wynagradzania
- Reorganizacja struktury organizacyjnej i powiązanych zakresów obowiązków dla poszczególnych stanowisk
- Inne potrzeby w zakresie kadr, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie promocji i marketingu” = 4 lub 5/

2.5. Proszę określić potrzeby reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki w zakresie promocji i marketingu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Utworzenie nowych katalogów/informatorów
- Udział w targach i wystawach
- Promocja gospodarcza
- Utworzenie nowej/aktualizacja obecnej strony WWW
- Promocja w wyszukiwarkach internetowych
- Promocja na portalach społecznościowych (np. Facebook, LinkedIn)
- Informacja na temat aktywności jednostki w różnych mediach (prasa, radio, telewizja)
- Inne potrzeby w zakresie promocji i marketingu, jakie...

<p>/filtr, jeżeli pytanie 1.6. = mikro/średnie/duże przedsiębiorstwo lub instytucja otoczenia biznesu) PRZ lub IOB w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>2.6. Czy znany jest Pani/Panu jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator wyjaśnia założenia systemu/</p> <p>System wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju Inteligentnych Specjalizacji to różnego rodzaju instrumenty/działania wdrażane przez samorządy wojewódzkie mające na celu wsparcie przedsiębiorstw (np. w formie konkursów o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego).</p> <p>2.7. Proszę ocenić system wsparcia potrzeb podmiotów (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • System spełnia swoją rolę w zakresie wsparcia potrzeb podmiotów • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do specyfiki reprezentowanej specjalizacji • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do potrzeb przedsiębiorców • Dostępność wsparcia (budżety programów) są dostosowane do potrzeb podmiotów regionu • System wyboru przedsięwzięć pozwala na wsparcie projektów przynoszących największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu 	<p>Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?</p>
<p>2.8. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak kultury innowacji w firmach • Niewystarczający poziom rozwoju współpracy przedsiębiorstw z podmiotami tworzącymi system innowacji (ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, pozostałe instytucje otoczenia biznesu, uczelnie wyższe) • Brak postrzegania uczelni wyższych jako partnera w procesie innowacyjnym • Brak wystarczającej liczby podmiotów tworzących system innowacji • Brak oferty podmiotów tworzących system innowacji dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw • Niski potencjał infrastrukturalny przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Niski potencjał kadrowy przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Brak wystarczających zasobów finansowych do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań <p>2.9. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na upowszechnianie innowacji w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	<p>Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Brak odpowiedzi (nie odczytywać) <p>2.10. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z cyfryzacją w województwie zachodniopomorskim (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty technologii ICT • Brak wystarczających kompetencji kadr • Brak świadomości kadr zarządzających co do korzyści związanych z cyfryzacją • Niewystarczający dostęp do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną <p>2.11. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na cyfryzację w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
<p>2.12. Proszę ocenić potrzebę wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w regionie (m.in. w zakresie wdrażania koncepcji Przemysłu 4.0) (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a „5” oznacza „bardzo potrzebne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie technologii automatyzacji i robotyzacji systemów produkcyjnych • Wdrażanie systemów symulacji procesów • Integracja oprogramowania w ramach łańcuchów dostaw • Rozwijanie koncepcji Internetu rzeczy • Rozwijanie technologii przetwarzania danych w chmurze • Rozwijanie technologii sztucznej inteligencji 	<p>Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?</p>
<p>2.13. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności podmiotów zlokalizowanych na terenie jednostki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.13. = „Tak”/ 2.14. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. badana firma albo podmiot, z którym tworzy sieć wartości, otrzymał dofinansowanie, produkty związane z inteligentnymi specjalizacjami są promowane w ramach działań województwa – marketing gospodarczy/</p>	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw?</p>
<p>2.15. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego podmiotów zlokalizowanych na terenie jednostki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.15. = „Tak”/ 2.16. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę, prac B+R, wsparcie zrzeszeń podmiotów z danej</p>	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?</p>

specjalizacji/	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „szkoła wyższa”/</p> <p>2.17. Czy jednostka reprezentowana przez Państwa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p> <p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/</p> <p>2.18. Czy ta współpraca pojawiła się w następstwie realizowanego projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/</p> <p>2.19. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych 	
/możliwy wielokrotny wybór/	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/</p> <p>2.20. Czy jest wydzielona jednostka odpowiedzialna za współpracę z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak, proszę podać nazwę • Nie • Nie wiem 	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/</p> <p>2.21. Jaki jest zakres współpracy z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo • Inne, jakie... 	
/możliwy wielokrotny wybór/	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „mikro, średnie, duże przedsiębiorstwo”/PRZ w kol. h „typ” w bazie/</p> <p>2.22. Czy przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie 	

<ul style="list-style-type: none"> Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.22. = „Tak”/</p> <p>2.23. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe Zaawansowane wyroby metalowe Produkty drzewno-meblarskie Opakowania przyjazne środowisku Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze Multimodalny transport i logistyka Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>/możliwy wielokrotny wybór/ /filtr: jeżeli pytanie 2.22. = „Tak”/</p> <p>2.24. Proszę wskazać nazwy jednostek naukowych, z którymi Państwo współpracują?</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.22. = „Tak”/</p> <p>2.25. Jaki jest zakres współpracy z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> Wspólne projekty B+R Realizacja badań komercyjnych Umowa licencyjna Szkolenia personelu Dedykowane kursy, studia podyplomowe Udział we wspólnych przedsięwzięciach Doradztwo ze strony jednostek naukowych Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/</p> <p>2.26. Jakie są formy aktywności reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów UE Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów spoza UE Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów UE Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów spoza UE Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów spoza UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	<p>Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?</p>
<p>III. Efekty realizacji projektu</p>	
<p>3.1. Czy realizowany projekt ma/będzie miał wpływ na specjalizację regionu, w którą wpisuje się reprezentowany przez Pana/Panią podmiot? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> Innowacyjność specjalizacji (np. wdrożenie innowacyjnych produktów) Konkurencyjność specjalizacji na arenie krajowej 	<p>Jaki jest wpływ interwencji inteligentnych specjalizacji?</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjność specjalizacji na arenie międzynarodowej • Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z sektorem przedsiębiorstw • Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z jednostkami naukowymi • Wzrost eksportu w obrębie specjalizacji • Wzrost zatrudnienia w obrębie specjalizacji • Zwiększenie dostępności kadr na potrzeby specjalizacji • Przyciągnięcie inwestorów spoza regionu/kraju w obrębie specjalizacji • Inne, jakie... 	
<p>3.2. Jakie wyzwania wystąpiły lub mogą wystąpić na etapie realizacji projektu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie wniosku o dofinansowanie • Bieżący kontakt z instytucją udzielającą wsparcia • Bieżąca organizacja prac w ramach projektu • Zapewnienie terminowości zadań określonych w harmonogramie • Pozyskanie wykwalifikowanej kadry do realizacji projektu • Przeprowadzenie zamówień w ramach projektu (stosowanie zasady konkurencyjności i/lub Prawa Zamówień Publicznych) • Finansowanie wydatków w przypadku braku płatności zaliczkowych • Bieżąca sprawozdawczość, w tym przygotowanie wniosków o płatność • Uzyskanie zadeklarowanych wartości wskaźników • Niedoszacowanie kosztów (np. wskutek wzrostu cen produktów i usług pomiędzy opracowaniem wniosku a etapem realizacji) • Inne, jakie... 	<p>Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/ 3.3. Czy uzyskane wsparcie wpłynęło/wpłynie na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator podpowiada, np. dostępność komunikacyjną regionu, infrastrukturę telekomunikacyjną, dostępność mediów, tworzenie stref inwestycyjnych/</p>	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 3.3. = „Tak”/ 3.4. Proszę ocenić wpływ wsparcia na wzmocnienie infrastruktury gospodarczej regionu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „pełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność komunikacyjna regionu • Infrastruktura telekomunikacyjna • Dostępność mediów • Usługi komunalne • Stworzenie nowych stref inwestycyjnych • Inne, jakie... 	
<p>3.5. Czy w związku z realizacją projektu wystąpiły niezaplanowane efekty związane z rozwojem inteligentnych specjalizacji (np. zidentyfikowano nowe nisze rynkowe, pozyskano nowych kontrahentów, nawiązano współpracę z innym podmiotem, przystąpiono do klastra)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.5. = „Tak”/ 3.6. Jakie były to efekty?.....</p>	<p>Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?</p>

<p>3.7. Jak oceniają Państwo ryzyko związane z osiągnięciem zadeklarowanych wartości wskaźników (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak zagrożenia”, a „5” oznacza „bardzo duże zagrożenie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wskaźniki produktu (wskaźniki uzyskane na etapie realizacji projektu, np. wprowadzenie innowacji produktowej, zatrudnienie pracownika) • Wskaźniki rezultatu (wskaźniki wynikające z realizacji projektu, np. wzrost sprzedaży) 	<p>Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów?</p>
<p>3.8. Jak oceniają Państwo skuteczność różnych możliwych form wsparcia z punktu widzenia zaspokojenia własnych potrzeb podmiotu: (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo nieskuteczne”, a „5” oznacza „bardzo skuteczne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dotacje • Instrumenty finansowe (np. preferencyjne pożyczki i kredyty) • Usługi doradztwa • Bony na specjalistyczne usługi (np. do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych) 	<p>Jaka jest skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form (dotacje, instrumenty finansowe, doradztwo, bony na specjalistyczne usługi)?</p>
<p>3.9. Jak oceniają Państwo uzyskane wsparcie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo niska ocena”, a „5” oznacza „bardzo wysoka ocena”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Z punktu widzenia efektywności (tj. czy poniesione nakłady były ekonomiczne w stosunku do uzyskanych efektów) • Z punktu widzenia użyteczności (tj. czy uzyskane wsparcie było zgodne z faktycznymi potrzebami firmy) 	<p>Które formy i typy wsparcia były najbardziej efektywne i użyteczne?</p>
<p>Serdecznie dziękujemy za poświęcony czas i podzielenie się wiedzą i doświadczeniami.</p> <p>Pragniemy także zapytać, czy byłby Pan/byłaby Pani zainteresowany/-a udziałem w rozmowie indywidualnej w zakresie pogłębienia wybranych wątków. Wywiad będzie miał na celu pogłębienie wybranych informacji, którymi podzielił/a się Pan/Pani z nami w ankiecie, i potrwa ok. 30-40 minut.</p> <p>Termin wywiadu zostanie z Panem/Panią ustalony indywidualnie i dostosowany do Pana/Pani dyspozycyjności.</p> <p>Bardzo liczymy na pomoc w tym zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • TAK, deklaruję chęć udziału • NIE, nie chcę brać udziału w rozmowie <p>Jeśli „TAK”:</p> <p>Proszę o podanie danych kontaktowych, które umożliwią nam kontakt z Panem/Panią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imię i nazwisko: • Nr telefonu do kontaktu: • Adres e-mail do kontaktu: • Nazwa firmy/podmiotu: <p>Uzupełniając powyższe dane, wyraża Pan/Pani zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w ankiecie na potrzeby ewentualnego podjęcia kontaktu ze strony Bluehill Sp. z o.o., zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1182). Bluehill Sp. z o.o. podejmuje niezbędne kroki w trosce o bezpieczeństwo danych użytkowników. Więcej informacji na stronie http://bluehill.pl/rodo.pdf. Dane są przetwarzane tylko i wyłącznie na potrzeby niniejszego badania na rzecz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.</p>	

11.15.3. Kwestionariusz CAWI/CATI dla wnioskodawców

II. System regionalnych inteligentnych specjalizacji	
<p>2.1. Czy znana jest Pani/Panu koncepcja inteligentnych specjalizacji regionu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie – > odczytać koncepcję • Nie wiem – > odczytać koncepcję <p>/moderator wyjaśnia koncepcję i wymienia specjalizacje/ <i>Inteligentne specjalizacje – sektory gospodarki, które zostały uznane za wiodące z punktu widzenia rozwoju innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.</i> <i>W województwie zachodniopomorskim są to:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe</i> • <i>Zaawansowane wyroby metalowe</i> • <i>Produkty drzewno-meblarskie</i> • <i>Opakowania przyjazne środowisku</i> • <i>Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej</i> • <i>Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze</i> • <i>Multimodalny transport i logistyka</i> • <i>Produkty oparte na technologiach informacyjnych</i> 	<p>Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?</p>
<p>2.2. W którą z inteligentnych specjalizacji regionu wpisuje się działalność reprezentowanego podmiotu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych • Działalność nie dotyczy żadnej z wymienionych specjalizacji <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano więcej niż jedną odpowiedź/</p>	
<p>2.3. Która z wymienionych specjalizacji jest wiodąca dla Pana/Pani podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych 	
<p>2.4. Proszę określić potrzeby reprezentowanego podmiotu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrzeby w zakresie infrastruktury • Potrzeby w zakresie kadr • Potrzeby w zakresie usług biznesowych 	

- Potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych
- Potrzeby w zakresie promocji i marketingu
- Potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności
- Inne potrzeby, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie infrastruktury” = 4 lub 5/

2.5. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie infrastruktury (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Infrastruktura lokalowa (budynki)
- Infrastruktura produkcyjna (maszyny i urządzenia, linie produkcyjne)
- Infrastruktura B+R (np. laboratoria)
- Inne potrzeby w zakresie infrastruktury, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie kadr” = 4 lub 5/

2.6. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie kadr (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Zatrudnienie nowych pracowników
- Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia ogólne (które mogą się przydać na różnych stanowiskach pracy, np. obsługa komputera)
- Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia specjalistyczne (które związane są z pracą na konkretnym stanowisku, np. obsługa specjalistycznego oprogramowania, maszyny, itp.)
- Dopuszczenie stanowisk pracy
- Zwiększenie elastyczności czasu pracy
- Wprowadzenie nowego systemu wynagradzania
- Reorganizacja struktury organizacyjnej i powiązanych zakresów obowiązków dla poszczególnych stanowisk
- Inne potrzeby w zakresie kadr, jakie...

/filtr: jeżeli (w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych” = 4 lub 5) oraz (w pytaniu 1.6. = „Przedsiębiorstwo” „PRZ” w kolumnie h „typ” w bazie)/

2.7. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie prac badawczo-rozwojowych (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Realizacja prac B+R samodzielnie (np. celem opracowania nowych produktów)
- Realizacja prac B+R z pomocą zewnętrznych podmiotów, np. szkół wyższych
- Uzyskanie ochrony własności intelektualnej na posiadane rozwiązania
- Uzyskanie wsparcia w zakresie komercjalizacji przeprowadzonych prac B+R (np. wprowadzenie prototypu do sprzedaży na rynek)
- Inne potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych, jakie...

/filtr: jeżeli (w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie

prac badawczo-rozwojowych" = 4 lub 5) oraz (w pytaniu 1.6. = „Szkoła wyższa” „SZK” w kolumnie h „typ” w bazie)/

2.8. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie prac badawczo-rozwojowych (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Realizacja prac B+R samodzielnie (np. celem opracowania nowych produktów)
- Realizacja prac B+R we współpracy z zewnętrznymi podmiotami (np. przedsiębiorstwami)
- Uzyskanie ochrony własności intelektualnej na posiadane rozwiązania
- Uzyskanie wsparcia w zakresie komercjalizacji przeprowadzonych prac B+R (np. wprowadzenie prototypu do sprzedaży na rynek)
- Inne potrzeby w zakresie prac badawczo-rozwojowych, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie promocji i marketingu” = 4 lub 5/

2.9. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie promocji i marketingu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Utworzenie nowych katalogów/informatorów
- Udział w targach i wystawach
- Utworzenie nowej/aktualizacja obecnej strony WWW
- Promocja w wyszukiwarkach internetowych
- Promocja na portalach społecznościowych (np. Facebook, LinkedIn)
- Reklama w różnych mediach (prasa, radio, telewizja)
- Inne potrzeby w zakresie promocji i marketingu, jakie...

/filtr: jeżeli w pytaniu 2.4. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności” = 4 lub 5/

2.10. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie internacjonalizacji działalności (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):

- Utworzenie strategii rozwoju eksportu
- Doradztwo w zakresie wprowadzenia produktów na rynki zagraniczne
- Udział w zagranicznych targach i wystawach
- Zwiększenie kompetencji językowych pracowników
- Stworzenie materiałów informacyjnych i promocyjnych w językach obcych (np. strona WWW, foldery, informatory)
- Pozyskanie partnerów zagranicznych
- Inne potrzeby w zakresie internacjonalizacji działalności, jakie...

2.11. Czy działalność reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu wpisuje się w jedną z tzw. Kluczowych Technologii Wspomagających?

- Mikro- i nanoelektronika
- Fotonika
- Nanotechnologia

Jaki jest udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi

<ul style="list-style-type: none"> • Biotechnologia • Zaawansowane materiały • Zaawansowane systemy produkcyjne <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>2.12. Jakie są wyzwania w prowadzeniu działalności gospodarczej w obrębie wiodącej specjalizacji wskazanej przez Pana/Panią? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „brak wyzwania”, a „5” oznacza „bardzo duże wyzwanie”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka konkurencja zagraniczna • Wysoka konkurencja krajowa • Wysokie koszty pozaoperacyjne prowadzenia działalności (np. podatki, opłaty, koszty najmu) • Deficyt pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami • Brak dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb firm • Wysokie koszty prowadzenia prac B+R na potrzeby wprowadzania nowych produktów • Utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego (np. kredyty, pożyczki, dotacje) • Inne, jakie... 	<p>Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?</p>
<p>/filtr, jeżeli pytanie 1.6. = mikro/średnie/duże przedsiębiorstwo lub instytucja otoczenia biznesu „PRZ” w kolumnie h „typ” w bazie LUB IOB/</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Czy znany jest Pani/Panu jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)? <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie – > odczytać koncepcję • Nie wiem – > odczytać koncepcję <p>/moderator wyjaśnia założenia systemu/</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Proszę ocenić system wsparcia potrzeb podmiotów (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”): <ul style="list-style-type: none"> • System spełnia swoją rolę w zakresie wsparcia potrzeb podmiotów • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do specyfiki reprezentowanej specjalizacji • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do potrzeb przedsiębiorców • Dostępność wsparcia (budżety programów) są dostosowane do potrzeb podmiotów regionu • System wyboru przedsięwzięć pozwala na wsparcie projektów przynoszących największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu 	<p>Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?</p>
<p>2.13. Proszę ocenić trendy i zmiany zachodzące w obrębie wiodącej specjalizacji Pana/Pani podmiotu na terenie województwa zachodniopomorskiego (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoką konkurencyjność uzyskują mniejsze podmioty, które są w stanie zagospodarować nisze rynkowe 	<p>Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Wysoką konkurencyjność uzyskują duże podmioty z szeroką ofertą produktową • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa innowacyjność oferty • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa atrakcyjność cenowa • Coraz większe znaczenie dla konkurencyjności odgrywa jakość • Dla rozwoju specjalizacji coraz większe znaczenia odgrywa popyt krajowy • Dla rozwoju specjalizacji coraz większe znaczenie odgrywa popyt zagraniczny • W sektorze coraz większą rolę odgrywają podmioty z kapitałem krajowym • W sektorze coraz większą rolę odgrywają podmioty z kapitałem zagranicznym • Coraz większym problemem jest pozyskanie wykwalifikowanych kadr • Dostęp do finansowania przedsięwzięć w obrębie wiodącej specjalizacji podmiotu jest coraz łatwiejszy 	
<p>2.14. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak kultury innowacji w firmach • Niewystarczający poziom rozwoju współpracy przedsiębiorstw z podmiotami tworzącymi system innowacji (ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, pozostałe instytucje otoczenia biznesu, uczelnie wyższe) • Brak postrzegania uczelni wyższych jako partnera w procesie innowacyjnym • Brak wystarczającej liczby podmiotów tworzących system innowacji • Brak oferty podmiotów tworzących system innowacji dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw • Niski potencjał infrastrukturalny przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Niski potencjał kadrowy przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Brak wystarczających zasobów finansowych do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań 	<p>Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?</p>
<p>2.15. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na upowszechnianie innowacji w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
<p>2.16. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z cyfryzacją w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty technologii ICT • Brak wystarczających kompetencji kadr • Brak świadomości kadr zarządzających co do korzyści związanych z cyfryzacją 	

<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczający dostęp do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną <p>2.17. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na cyfryzację w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
<p>2.18. Proszę ocenić potrzebę wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w regionie (m.in. w zakresie wdrażania koncepcji Przemysłu 4.0) (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a „5” oznacza „bardzo potrzebne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie technologii automatyzacji i robotyzacji systemów produkcyjnych • Wdrażanie systemów symulacji procesów • Integracja oprogramowania w ramach łańcuchów dostaw • Rozwijanie koncepcji Internetu rzeczy • Rozwijanie technologii przetwarzania danych w chmurze • Rozwijanie technologii sztucznej inteligencji 	<p>Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?</p>
<p>2.19. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.19. = „Tak”/ 2.20. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. badana firma albo podmiot, z którym tworzy sieć wartości, otrzymał dofinansowanie, produkty związane z inteligentnymi specjalizacjami są promowane w ramach działań województwa – marketing gospodarczy/</p>	
<p>2.21. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak”/ 2.22. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę, prac B+R, wsparcie zrzeczeń podmiotów z danej specjalizacji/</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „szkoła wyższa” „SZK” w kolumnie h „typ” w bazie/ 2.23. Czy jednostka reprezentowana przez Państwa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/ 2.24. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa</p>	

się współpracą:

- Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe
- Zaawansowane wyroby metalowe
- Produkty drzewno-meblarskie
- Opakowania przyjazne środowisku
- Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej
- Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze
- Multimodalny transport i logistyka
- Produkty oparte na technologiach informacyjnych
- Współpraca nie odbywa się w ramach inteligentnych specjalizacji regionu/Współpracujemy z przedsiębiorstwami w innym obszarze/innych obszarach

/możliwy wielokrotny wybór/

/filtr: jeżeli pytanie 2.23. = „Tak”/

2.25. Czy jest wydzielona jednostka odpowiedzialna za współpracę z sektorem przedsiębiorstw?

- Tak, proszę podać nazwę
- Nie
- Nie wiem

/filtr: jeżeli pytanie 2.25. = „Tak”/

2.26. Jaki jest zakres współpracy z sektorem przedsiębiorstw?

- Wspólne projekty B+R
- Realizacja badań komercyjnych
- Umowa licencyjna
- Udostępnienie laboratoriów i infrastruktury badawczej
- Szkolenia personelu
- Dedykowane kursy, studia podyplomowe
- Udział we wspólnych przedsięwzięciach
- Doradztwo
- Inne, jakie...

/możliwy wielokrotny wybór/

/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „mikro, średnie, duże przedsiębiorstwo”
„PRZ”

w kolumnie h „typ” w bazie/

2.27. Czy przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi?

- Tak
- Nie
- Nie wiem

/filtr: jeżeli pytanie 2.27. = „Tak”/

2.28. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:

- Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe
- Zaawansowane wyroby metalowe
- Produkty drzewno-meblarskie
- Opakowania przyjazne środowisku
- Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej
- Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze
- Multimodalny transport i logistyka
- Produkty oparte na technologiach informacyjnych
- Współpraca nie odbywa się w ramach inteligentnych

<p>specjalizacji regionu/Współpracujemy z przedsiębiorstwami w innym obszarze/innych obszarach</p> <p>/możliwy wielokrotny wybór/ /filtr: jeżeli pytanie 2.27. = „Tak”/</p> <p>2.29. Proszę wskazać nazwy jednostek naukowych, z którymi Państwo współpracują?.....</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.27. = „Tak”/</p> <p>2.30. Jaki jest zakres współpracy z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna • Wykorzystanie laboratoriów i infrastruktury badawczej jednostek naukowych • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo ze strony jednostek naukowych • Realizacja dostaw/usług na rzecz jednostek naukowych • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Przedsiębiorstwo” „PRZ” w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>2.31. Jakie są formy aktywności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Import komponentów/półproduktów/surowców z krajów UE • Import komponentów/półproduktów/surowców z krajów spoza UE • Import gotowych produktów z krajów UE i ich odsprzedaż • Import gotowych produktów z krajów spoza UE i ich odsprzedaż • Eksport komponentów/półproduktów/surowców na rynki UE • Eksport komponentów/półproduktów/surowców na rynki poza UE • Eksport gotowych produktów na rynki UE • Eksport gotowych produktów na rynki poza UE • Realizacja bezpośrednich inwestycji zagranicznych (np. otwarcie filii, hali produkcyjnej, przejęcie podmiotu za granicą) w UE • Realizacja bezpośrednich inwestycji zagranicznych (np. otwarcie filii, hali produkcyjnej, przejęcie podmiotu za granicą) poza UE • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	<p>Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Szkoła wyższa” „SZK” w kolumnie h „typ” w bazie/</p> <p>2.32. Jakie są formy aktywności reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekrutacja studentów z zagranicy (kraje UE) • Rekrutacja studentów z zagranicy (kraje poza UE) • Porozumienia bilateralne o współpracy ze szkołami wyższymi 	

i innymi podmiotami (kraje UE)

- Porozumienia bilateralne o współpracy ze szkołami wyższymi i innymi podmiotami (kraje poza UE)
- Realizacja międzynarodowych projektów (np. z zakresu badań) z partnerami z krajów UE
- Realizacja międzynarodowych projektów (np. z zakresu badań) z partnerami z krajów spoza UE
- Realizacja komercyjnych prac (np. z zakresu badań) na zlecenie podmiotów z krajów UE
- Realizacja komercyjnych prac (np. z zakresu badań) na zlecenie podmiotów z krajów spoza UE
- Wymiana pracowników naukowych (staże, stypendia) z partnerami z krajów UE
- Wymiana pracowników naukowych (staże, stypendia) z partnerami z krajów spoza UE
- Inne, jakie...

/możliwy wielokrotny wybór/

/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/

2.33. Jakie są formy aktywności reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki na arenie międzynarodowej?

- Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów UE
- Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów spoza UE
- Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów UE
- Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów spoza UE
- Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń)
- Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów spoza UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń)
- Inne, jakie...

/możliwy wielokrotny wybór/

III. Efekty realizacji projektu

3.1. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na specjalizację regionu, w którą wpisuje się regionalnych inteligentnych reprezentowany przez Pana/Panią podmiot? (w skali od 1 do 5, specjalizacji? gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):

- Innowacyjność specjalizacji (np. wdrożenie innowacyjnych produktów)
- Konkurencyjność specjalizacji na arenie krajowej
- Konkurencyjność specjalizacji na arenie międzynarodowej
- Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z sektorem przedsiębiorstw
- Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z jednostkami naukowymi
- Wzrost eksportu w obrębie specjalizacji
- Wzrost zatrudnienia w obrębie specjalizacji
- Zwiększenie dostępności kadr na potrzeby specjalizacji
- Przyciągnięcie inwestorów spoza regionu/kraju w obrębie specjalizacji

<ul style="list-style-type: none"> • Inne, jakie... <p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „Instytucja otoczenia biznesu”/</p> <p>3.2. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.2. = „Tak”/</p> <p>3.3. Na jakie obszary funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu projekt mógłby mieć wpływ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednorazowe zlecenie do realizacji przez instytucje otoczenia biznesu • Wielokrotne/ciągłe zlecenie do realizacji przez instytucje otoczenia biznesu • Wymiana wiedzy i doświadczenia • Realizacja wspólnych przedsięwzięć • Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/</p> <p>3.4. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator podpowiada, np. dostępność komunikacyjną regionu, infrastrukturę telekomunikacyjną, dostępność mediów, tworzenie stref inwestycyjnych/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.4. = „Tak”/</p> <p>3.5. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na infrastrukturę rozwoju gospodarczego (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność komunikacyjna regionu • Infrastruktura telekomunikacyjna • Dostępność mediów • Usługi komunalne • Stworzenie nowych stref inwestycyjnych • Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p>
<p>3.6. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p>
<p>3.7. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na rozwój działalności badawczo-rozwojowo-innowacyjnej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?</p>
<p>3.8. Czy pomimo braku wsparcia podjęli albo podejmą Państwo</p>	<p>Jakie są niezaplanowane efekty</p>

<p>realizację przedsięwzięcia objętego wnioskiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.8. = „Tak”/</p> <p>3.9. Jaki będzie zakres przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analogiczny jak w złożonym wniosku • Większy niż w złożonym wniosku • Mniejszy niż w złożonym wniosku <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.8. = „Tak”/</p> <p>3.10. Z jakich środków będzie finansowane przedsięwzięcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • Zwrotne Instrumenty finansowe (np. pożyczki i kredyty) • Dotacje z innych źródeł • Inne, jakie... <p>/możliwość wyboru wielu odpowiedzi/</p>	<p>realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>3.11. Jak oceniają Państwo skuteczność różnych możliwych form wsparcia z punktu widzenia zaspokojenia własnych potrzeb podmiotu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie nieskuteczne”, a „5” oznacza „bardzo skuteczne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dotacje • Instrumenty finansowe (np. preferencyjne pożyczki i kredyty) • Usługi doradztwa • Bony na specjalistyczne usługi (np. do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych) 	<p>Jaka jest skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form (dotacje, instrumenty finansowe, doradztwo, bony na specjalistyczne usługi)?</p>
<p>Serdecznie dziękujemy za poświęcony czas i podzielenie się wiedzą i doświadczeniami.</p> <p>Pragniemy także zapytać, czy byłby Pan/byłaby Pani zainteresowany/-a udziałem w rozmowie indywidualnej w zakresie pogłębienia wybranych wątków.</p> <p>Wywiad będzie miał na celu pogłębienie wybranych informacji, którymi podzielił/a się Pan/Pani z nami w ankiecie, i potrwa ok. 30-40 minut.</p> <p>Termin wywiadu zostanie z Panem/Panią ustalony indywidualnie i dostosowany do Pana/Pani dyspozycyjności.</p> <p>Bardzo liczymy na pomoc w tym zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • TAK, deklaruję chęć udziału • NIE, nie chcę brać udziału w rozmowie <p>Jeśli „TAK”:</p> <p>Proszę o podanie danych kontaktowych, które umożliwią nam kontakt z Panem/Panią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imię i nazwisko: • Nr telefonu do kontaktu: • Adres e-mail do kontaktu: • Nazwa firmy/podmiotu: <p>Uzupełniając powyższe dane, wyraża Pan/Pani zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w ankiecie na potrzeby ewentualnego podjęcia kontaktu ze strony Bluehill Sp. z o.o., zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1182).</p>	

Bluehill Sp. z o.o. podejmuje niezbędne kroki w trosce o bezpieczeństwo danych użytkowników. Więcej informacji na stronie <http://bluehill.pl/rodo.pdf>.

Dane są przetwarzane tylko i wyłącznie na potrzeby niniejszego badania na rzecz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

11.15.4. Kwestionariusz CAWI/CATI dla wnioskodawców (wersja dla JST)

II. System regionalnych inteligentnych specjalizacji	
<p>2.1. Czy znana jest Pani/Panu koncepcja inteligentnych specjalizacji regionu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator wyjaśnia koncepcję i wymienia specjalizacje/</p> <p>2.2. Proszę określić potrzeby reprezentowanej jednostki samorządu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrzeby w zakresie infrastruktury • Potrzeby w zakresie kadr • Potrzeby w zakresie promocji i marketingu • Inne potrzeby, jakie... <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie infrastruktury” = 4 lub 5/</p> <p>2.3. Proszę określić potrzeby reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki samorządu w zakresie infrastruktury (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura lokalowa (mieszkania komunalne) • Infrastruktura lokalowa (na potrzeby funkcjonowania urzędu gminy) • Działania w zakresie termomodernizacji obiektów w dysponowaniu jednostki • Przygotowanie terenów inwestycyjnych • Infrastruktura wodno-ściekowa • Infrastruktura drogowa • Infrastruktura teleinformatyczna • Środki transportu na potrzeby organizacji komunikacji zbiorowej • Inne potrzeby w zakresie infrastruktury, jakie... <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie kadr” = 4 lub 5/</p> <p>2.4. Proszę określić potrzeby reprezentowanego przez Pana/Panią podmiotu w zakresie kadr (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zatrudnienie nowych pracowników • Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez szkolenia ogólne (które mogą się przydać na różnych stanowiskach pracy, np. obsługa komputera) • Podniesienie kwalifikacji obecnych pracowników poprzez 	<p>Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?</p>

<p>szkolenia specjalistyczne (które związane są z pracą na konkretnych stanowisku, np. obsługa specjalistycznego oprogramowania, itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dopuszczenie stanowisk pracy • Zwiększenie elastyczności czasu pracy • Wprowadzenie nowego systemu wynagradzania • Reorganizacja struktury organizacyjnej i powiązanych zakresów obowiązków dla poszczególnych stanowisk • Inne potrzeby w zakresie kadr, jakie... <p>/filtr: jeżeli w pytaniu 2.2. wskazano odpowiedź „Potrzeby w zakresie promocji i marketingu” = 4 lub 5/</p> <p>2.5. Proszę określić potrzeby reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki w zakresie promocji i marketingu (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak potrzeby”, a „5” oznacza „bardzo duża potrzeba”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie nowych katalogów/informatorów • Udział w targach i wystawach • Promocja gospodarcza • Utworzenie nowej/aktualizacja obecnej strony WWW • Promocja w wyszukiwarkach internetowych • Promocja na portalach społecznościowych (np. Facebook, LinkedIn) • Informacja na temat aktywności jednostki w różnych mediach (prasa, radio, telewizja) • Inne potrzeby w zakresie promocji i marketingu, jakie... 	
<p>/filtr, jeżeli pytanie 1.6. = mikro/średnie/duże przedsiębiorstwo lub instytucja otoczenia biznesu)</p> <p>2.6. Czy znany jest Pani/Panu jakikolwiek system wsparcia podmiotów w ramach strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (m.in. poprzez wybrane konkursy ogłaszane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator wyjaśnia założenia systemu/</p> <p>2.7. Proszę ocenić system wsparcia potrzeb podmiotów (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • System spełnia swoją rolę w zakresie wsparcia potrzeb podmiotów • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do specyfiki reprezentowanej specjalizacji • Instrumenty wsparcia w ramach systemu są dostosowane do potrzeb przedsiębiorców • Dostępność wsparcia (budżety programów) są dostosowane do potrzeb podmiotów regionu • System wyboru przedsięwzięć pozwala na wsparcie projektów przynoszących największe korzyści dla rozwoju gospodarczego regionu 	<p>Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?</p>
<p>2.8. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z upowszechnianiem innowacji w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak kultury innowacji w firmach • Niewystarczający poziom rozwoju współpracy przedsiębiorstw 	<p>Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?</p>

<p>z podmiotami tworzącymi system innowacji (ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, pozostałe instytucje otoczenia biznesu, uczelnie wyższe)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak postrzegania uczelni wyższych jako partnera w procesie innowacyjnym • Brak wystarczającej liczby podmiotów tworzących system innowacji • Brak oferty podmiotów tworzących system innowacji dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw • Niski potencjał infrastrukturalny przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Niski potencjał kadrowy przedsiębiorstw do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań • Brak wystarczających zasobów finansowych do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań <p>2.9. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na upowszechnianie innowacji w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • <p>2.10. Proszę ocenić znaczenie problemów związanych z cyfryzacją w regionie (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie się nie zgadzam”, a „5” oznacza „w pełni się zgadzam”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty technologii ICT • Brak wystarczających kompetencji kadr • Brak świadomości kadr zarządzających co do korzyści związanych z cyfryzacją • Niewystarczający dostęp do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną <p>2.11. Proszę ewentualnie wskazać inne problemy, które negatywnie wpływają na cyfryzację w regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
<p>2.12. Proszę ocenić potrzebę wsparcia działań na rzecz transformacji przemysłowej w regionie (m.in. w zakresie wdrażania koncepcji przemysłu 4.0) (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełnie niepotrzebne”, a „5” oznacza „bardzo potrzebne”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie technologii automatyzacji i robotyzacji systemów produkcyjnych • Wdrażanie systemów symulacji procesów • Integracja oprogramowania w ramach łańcuchów dostaw • Rozwijanie koncepcji Internetu rzeczy • Rozwijanie technologii przetwarzania danych w chmurze • Rozwijanie technologii sztucznej inteligencji 	<p>Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?</p>
<p>2.13. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost konkurencyjności podmiotów zlokalizowanych na terenie jednostki?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw?</p>

<p>/filtr: jeżeli pytanie 2.13. = „Tak”/ 2.14. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. badana firma albo podmiot, z którym tworzy sieć wartości, otrzymał dofinansowanie, produkty związane z inteligentnymi specjalizacjami są promowane w ramach działań województwa – marketing gospodarczy/</p>	
<p>2.15. Czy system wsparcia inteligentnych specjalizacji na poziomie regionu wpłynął w jakikolwiek sposób na wzrost potencjału rozwojowego podmiotów zlokalizowanych na terenie jednostki?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.15. = „Tak”/ 2.16. W jaki sposób:</p> <p>/pytanie otwarte, moderator może podpowiadać, np. dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę, prac B+R, wsparcie zrzeseń podmiotów z danej specjalizacji/</p>	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „szkoła wyższa”/ 2.17. Czy jednostka reprezentowana przez Państwa współpracuje z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/ 2.18. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>/możliwy wielokrotny wybór/ /filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/ 2.19. Czy jest wydzielona jednostka odpowiedzialna za współpracę z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak, proszę podać nazwę • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.17. = „Tak”/ 2.20. Jaki jest zakres współpracy z sektorem przedsiębiorstw?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo 	<p>Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p>

<p>• Inne, jakie...</p> <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „mikro, średnie, duże przedsiębiorstwo”/</p> <p>2.21. Czy przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak”/</p> <p>2.22. W ramach których inteligentnych specjalizacji regionu odbywa się współpraca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe • Zaawansowane wyroby metalowe • Produkty drzewno-meblarskie • Opakowania przyjazne środowisku • Produkty inżynierii chemicznej i materiałowej • Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze • Multimodalny transport i logistyka • Produkty oparte na technologiach informacyjnych <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak”/</p> <p>2.23. Proszę wskazać nazwy jednostek naukowych, z którymi Państwo współpracują?</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 2.21. = „Tak”/</p> <p>2.24. Jaki jest zakres współpracy z jednostkami naukowymi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspólne projekty B+R • Realizacja badań komercyjnych • Umowa licencyjna • Szkolenia personelu • Dedykowane kursy, studia podyplomowe • Udział we wspólnych przedsięwzięciach • Doradztwo ze strony jednostek naukowych • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	
<p>/możliwy wielokrotny wybór/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/</p> <p>2.25. Jakie są formy aktywności reprezentowanej przez Pana/Panią jednostki na arenie międzynarodowej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów UE • Porozumienia bilateralne z jednostkami z krajów spoza UE • Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów UE • Organizacja wspólnych przedsięwzięć (np. z obszaru kultury, sportu, turystyki) z partnerami z krajów spoza UE • Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) • Organizacja misji zagranicznych pracowników jednostki do krajów spoza UE (np. celem poznania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń) • Inne, jakie... <p>/możliwy wielokrotny wybór/</p>	<p>Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?</p>

III. Efekty realizacji projektu	
<p>3.1. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na specjalizację regionu, w którą wpisuje się reprezentowany przez Pana/Panią podmiot? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjność specjalizacji (np. wdrożenie innowacyjnych produktów) • Konkurencyjność specjalizacji na arenie krajowej • Konkurencyjność specjalizacji na arenie międzynarodowej • Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z sektorem przedsiębiorstw • Rozwój współpracy w obrębie specjalizacji z jednostkami naukowymi • Wzrost eksportu w obrębie specjalizacji • Wzrost zatrudnienia w obrębie specjalizacji • Zwiększenie dostępności kadr na potrzeby specjalizacji • Przyciągnięcie inwestorów spoza regionu/kraju w obrębie specjalizacji • Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój regionalnych inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>/filtr: jeżeli pytanie 1.6. = „JST”/ 3.2. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/moderator podpowiada, np. dostępność komunikacyjną regionu, infrastrukturę telekomunikacyjną, dostępność mediów, tworzenie stref inwestycyjnych/</p> <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.4. = „Tak”/</p> <p>3.3. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na infrastrukturę rozwoju gospodarczego (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zupełny brak wpływu”, a „5” oznacza „bardzo duży wpływ”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostępność komunikacyjna regionu • Infrastruktura telekomunikacyjna • Dostępność mediów • Usługi komunalne • Stworzenie nowych stref inwestycyjnych • Inne, jakie... 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p>
<p>3.4. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?</p>
<p>3.5. Czy wnioskowany projekt, gdyby uzyskał dofinansowanie, mógłby mieć wpływ na rozwój działalności B+R+I?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem 	<p>Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?</p>
<p>3.6. Czy pomimo braku wsparcia podjęli albo podejmą Państwo realizację</p>	<p>Jakie są niezaplanowane efekty</p>

<p>przedsięwzięcia objętego wnioskiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tak • Nie • Nie wiem <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.6. = „Tak”/</p> <p>3.7. Jaki będzie zakres przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analogiczny jak w złożonym wniosku • Większy niż w złożonym wniosku • Mniejszy niż w złożonym wniosku <p>/filtr: jeżeli pytanie 3.6. = „Tak”/</p> <p>3.8. Z jakich środków będzie finansowane przedsięwzięcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki własne • Zwrotne Instrumenty finansowe (np. pożyczki i kredyty) • Dotacje z innych źródeł • Inne, jakie... <p>/możliwość wyboru wielu odpowiedzi/</p>	<p>realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>3.9. Jak oceniają Państwo skuteczność różnych możliwych form wsparcia z punktu widzenia zaspokojenia własnych potrzeb podmiotu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dotacje • Instrumenty finansowe (np. preferencyjne pożyczki i kredyty) • Usługi doradztwa • Bony na specjalistyczne usługi (np. do wyboru z Bazy Usług Rozwojowych) 	<p>Jaka jest skuteczność wsparcia w odniesieniu do różnych jego form (dotacje, instrumenty finansowe, doradztwo, bony na specjalistyczne usługi)?</p>
<p>Serdecznie dziękujemy za poświęcony czas i podzielenie się wiedzą i doświadczeniami.</p> <p>Pragniemy także zapytać, czy byłby Pan/byłaby Pani zainteresowany/-a udziałem w rozmowie indywidualnej w zakresie pogłębienia wybranych wątków.</p> <p>Wywiad będzie miał na celu pogłębienie wybranych informacji, którymi podzielił/a się Pan/Pani z nami w ankiecie, i potrwa ok. 30-40 minut.</p> <p>Termin wywiadu zostanie z Panem/Panią ustalony indywidualnie i dostosowany do Pana/Pani dyspozycyjności.</p> <p>Bardzo liczymy na pomoc w tym zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • TAK, deklaruję chęć udziału • NIE, nie chcę brać udziału w rozmowie <p>Jeśli „TAK”:</p> <p>Proszę o podanie danych kontaktowych, które umożliwią nam kontakt z Panem/Panią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imię i nazwisko: • Nr telefonu do kontaktu: • Adres e-mail do kontaktu: • Nazwa firmy/podmiotu: <p>Uzupełniając powyższe dane, wyraża Pan/Pani zgodę na przetwarzanie danych osobowych zawartych w ankiecie na potrzeby ewentualnego podjęcia kontaktu ze strony Bluehill Sp. z o.o., zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1182).</p> <p>Bluehill Sp. z o.o. podejmuje niezbędne kroki w trosce o bezpieczeństwo</p>	

danych użytkowników. Więcej informacji na stronie <http://bluehill.pl/rodo.pdf>.
Dane są przetwarzane tylko i wyłącznie na potrzeby niniejszego badania na rzecz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

11.15.5. Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedsiębiorstwa

Wywiad jest prowadzony w ramach badania pt. Rola RPO WZ we wzmacnianiu regionalnych inteligentnych specjalizacji. Badanie realizowane jest na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Jego celem jest diagnoza uwarunkowań rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, w tym ocena wpływu interwencji publicznej podejmowanej w ramach RPO Województwa Zachodniopomorskiego. Wnioski z badania będą wykorzystane m.in. w ramach przygotowania i aktualizacji Regionalnej Strategii Rozwoju Inteligentnych Specjalizacji Województwa Zachodniopomorskiego.

Przebieg wywiadu będzie nagrywany, w celu sporządzenia transkrypcji, która zostanie wykorzystana jedynie do celów badawczych. Na etapie analizy nie będzie możliwa identyfikacja uczestnika wywiadu z jego wypowiedzią. Zgromadzony materiał badawczy ma charakter ściśle poufny.

Metryczka (wypełniana przez badacza na podstawie bazy danych)

Nazwa podmiotu:.....

Branża:.....

Tytuł realizowanego projektu:.....

Oś Priorytetowa/Działanie/Poddziałanie:.....

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa firmy.	
2. Proszę opisać miejsce Państwa firmy w łańcuchu dostaw (czy dostarczają Państwo klientom finalny produkt, czy komponent do dalszej obróbki, kto jest Państwa głównym dostawcą, czy w łańcuchu dostaw, w którym państwo uczestniczą, są przedsiębiorstwa zagraniczne – jakie?)	Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?
3. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
4. W którą z regionalnych inteligentnych specjalizacji wpisuje się działalność Państwa przedsiębiorstwa? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji)	
5. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w tej branży w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, czy będzie trudniej, czy łatwiej?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
6. Co utrudnia działanie w tej branży?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
7. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces działalności firm w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
8. Składali Państwo do dofinansowania projekt pt. „...”, niestety nie został przyjęty do dofinansowania. Z jakiego powodu tak się stało?	
9. Jakie korzyści chcieli Państwo osiągnąć dzięki temu projektowi?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
10. Czy mimo braku dotacji z RPO realizują Państwo/będą realizować planowany projekt? W jakim zakresie? Z jakich środków będą go Państwo finansować?	
11. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku przedsiębiorstwa? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani przedsiębiorstwo odniosło sukces?	
12. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa przedsiębiorstwu (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosło sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
13. Czy prowadzą Państwo działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Na czym polega? Czy taka działalność miała być realizowana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
14. Pytanie w zależności od informacji pozyskanych z CATI: 19.1. [Jeśli przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi – informacja na podstawie CATI]: Proszę sprecyzować, na czym polega Państwa współpraca z jednostkami naukowymi. Jak Państwo oceniają tę współpracę? Jakie były powody podjęcia współpracy? 19.2. [Jeśli przedsiębiorstwo nie współpracuje z jednostkami naukowymi – informacja na podstawie CATI]: Jakie są powody, dla których nie podejmują Państwo współpracy z jednostkami naukowymi?	Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
15. Czy taka współpraca miała być realizowana/wspierana w ramach realizowanego przez Państwa w ramach RPO projektu pt. „...”? Jeśli tak, na czym miała polegać?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?
16. Jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla Państwa firmy? A ogólnie dla przedsiębiorstw w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
17. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa przedsiębiorstwu (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem prowadziło działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
18. Czy w działalności wykorzystują Państwo którąś z kluczowych technologii wspomagających określonych w Komunikacie Komisji Europejskiej z 2009 r. COM(2009) 512/3 wraz z jego uaktualnieniami (Mikro- i nanoelektronikę, Fotonikę, Nanotechnologię, Biotechnologię przemysłową, Zaawansowane systemy produkcji, Zaawansowane materiały)?	Jaki jest udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi?
19. Czy realizowany przez Państwa projekt wpisuje się w którąś z kluczowych technologii wspomagających? W jaki sposób?	Jaki jest udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi?
20. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
21. Jakiego wsparcia potrzebowałoby Państwo, żeby wzmocnić działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?

11.15.6. Scenariusz IDI z wnioskodawcami – IOB

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa instytucji. Jakie działania Państwo realizują, dla jakich przedsiębiorstw?	
2. Czy słyisał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyisał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. Które z regionalnych inteligentnych specjalizacji wspiera Państwa IOB? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji). Jeśli więcej niż jedną – czy na którejś z nich skupiają się Państwo szczególnie?	
4. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
5. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
6. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
7. Składali Państwo do dofinansowania projekt pt. „.....”,	

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
niestety nie został przyjęty do dofinansowania. Z jakiego powodu tak się stało?	
8. Jakie korzyści chcieli Państwo osiągnąć dzięki temu projektowi?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
9. Czy mimo braku dotacji z RPO realizują Państwo/będą realizować planowany projekt? W jakim zakresie? Z jakich środków będą go Państwo finansować?	
10. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa IOB? Co musiałyby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani IOB odniosła sukces?	
11. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa IOB (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
12. Czy Państwa instytucja wspiera działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Czy taka działalność miała być wspierana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
13. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla przedsiębiorstw w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
14. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa instytucji (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
15. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
16. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
17. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?
18. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/przedsiębiorcy/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.7. Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedstawiciele jednostek naukowych

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działanie Państwa jednostki.	
2. Czy słyisał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyisał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. W które z regionalnych inteligentnych specjalizacji wpisuje się działanie Państwa jednostki? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji)	
4. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
5. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji, jeśli chodzi o działalność badawczo-rozwojową?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
6. Jakie czynniki wewnętrzne (zależne od firm) oraz zewnętrzne (zależne od otoczenia) decydują o tym, że prowadzona przez przedsiębiorstwo działalność B+R wpływa korzystnie na sytuację firmy na rynku? (utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
7. Składali Państwo do dofinansowania projekt pt. „.....”, niestety nie został przyjęty do dofinansowania. Z jakiego powodu tak się stało?	
8. Jakie korzyści chcieli Państwo osiągnąć dzięki temu projektowi?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
9. Czy mimo braku dotacji z RPO realizują Państwo/będą realizować planowany projekt? W jakim zakresie? Z jakich środków będą go Państwo finansować?	
10. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa jednostki? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani jednostka odniosła sukces?	
11. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa jednostce (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
12. Czy poza projektem/projektami w ramach RPO WZ Państwa jednostka/uczelnia osiągnęła jakiegokolwiek korzyści ze względu na to, że wpisuje się w regionalną inteligentną specjalizację? Jeśli tak, to jakie?	
13. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „.....” zaspokaja te	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
potrzeby?	specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
14. W jaki sposób Państwa jednostka współpracuje z przedsiębiorcami/działa na rzecz przedsiębiorców? Czy taka działalność miała być wspierana w ramach składanego projektu/projektów finansowanych z RPO WZ? W jakim stopniu te działania przynoszą oczekiwane efekty? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
15. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery we współpracy Państwa jednostki z przedsiębiorstwami/ogólnie we współpracy jednostek B+R z przedsiębiorcami w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
16. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa jednostce (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
17. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
18. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
19. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?
20. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/instytucje otoczenia biznesu/przedsiębiorcy/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.8. Scenariusz IDI z wnioskodawcami – przedstawiciele szkół i placówek kształcenia zawodowego

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa szkoły. W jakich zawodach Państwo kształcą?	
2. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. Czy zawody, w których kształci Państwa szkoła, wpisują się w któreś z regionalnych inteligentnych specjalizacji? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji) Jak to zawody?	

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
4. Jakie są najważniejsze bariery i trudności, jeśli chodzi o kształcenie kadr dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
5. Składali Państwo do dofinansowania projekt pt. „...”, niestety nie został przyjęty do dofinansowania. Z jakiego powodu tak się stało?	
6. Jakie korzyści chcieli Państwo osiągnąć dzięki temu projektowi?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
7. Czy mimo braku dotacji z RPO realizują Państwo/będą realizować planowany projekt? W jakim zakresie? Z jakich środków będą go Państwo finansować?	
8. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa szkoły? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani szkoła odniosła sukces?	
9. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa szkole (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
10. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
11. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa instytucja? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
12. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć kształcenie kadr na rzecz ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
13. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/instytucje otoczenia biznesu/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.9. Scenariusz IDI z wnioskodawcami – JST

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
2. Które z regionalnych inteligentnych specjalizacji występują według Państwa wiedzy na terenie Państwa JST? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji) Czy wspierają Państwo jako JST rozwój tej specjalizacji, jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli więcej niż jedną – czy na którejś z nich skupiają się Państwo szczególnie?	
3. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
4. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
5. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
6. Składali Państwo do dofinansowania projekt pt. „.....”, niestety nie został przyjęty do dofinansowania. Z jakiego powodu tak się stało?	
7. Jakie korzyści chcieli Państwo osiągnąć dzięki temu projektowi?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
8. Czy mimo braku dotacji z RPO realizują Państwo/będą realizować planowany projekt? W jakim zakresie? Z jakich środków będą go Państwo finansować?	
9. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w obszarze działań, którego dotyczy projekt (np. wsparcie MŚP)? Co musiałyby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani JST odniosła sukces?	
10. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa JST (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z sukcesem realizowała podobne działania?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
11. Czy Państwa JST wspiera działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Czy taka działalność miała być wspierana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ? W jakim stopniu te działania udają się? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
12. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla przedsiębiorstw w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
13. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa JST (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
14. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa JST? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
15. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
16. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
17. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie i samorządy terytorialne, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?
18. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/przedsiębiorcy/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.10. Scenariusz IDI z beneficjentami – przedsiębiorstwa

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa firmy.	
2. Proszę opisać miejsce Państwa firmy w łańcuchu dostaw (czy dostarczają Państwo klientom finalny produkt, czy komponent do dalszej obróbki, kto jest Państwa głównym dostawcą, czy w łańcuchu dostaw, w którym Państwo uczestniczą, są przedsiębiorstwa zagraniczne – jakie?)	Jakie jest miejsce i rola regionalnych inteligentnych specjalizacji w globalnych łańcuchach wartości?
3. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
4. W którą z regionalnych inteligentnych specjalizacji wpisuje się działalność Państwa przedsiębiorstwa? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji)	
5. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w tej branży w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, czy będzie trudniej, czy łatwiej?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
6. Co utrudnia działanie w tej branży?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
7. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces działalności firm w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
8. (badacz przedstawia listę celów operacyjnych RIS3 WZ). Jak Pan/Pani sądzi, w które z tych celów wpisuje się Państwa projekt/projekty?	W jakim stopniu realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
9. Jakie są najważniejsze korzyści dla Państwa firmy z realizacji projektu pt. „...”/projektów w ramach RPO WZ? Czy wzrosła konkurencyjność Państwa przedsiębiorstwa, potencjał rozwojowy, poprawiła się infrastruktura? W jaki sposób?	<p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw?</p> <p>W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?</p> <p>Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie infrastruktury rozwoju gospodarczego?</p>
10. Jakie efekty/wskaźniki produktu/rezultatu osiągnęli Państwo jak dotąd w projekcie.../projektach w ramach RPO WZ? Jakie są planowane? Czy wszystkie planowane wskaźniki zostaną osiągnięte bez problemu?	<p>Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów?</p> <p>Jaki jest wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa?</p>
11. Czy udało się Państwu osiągnąć dzięki projektowi.../projektom w ramach RPO WZ	Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
nieplanowane efekty? Jakie są to efekty?	
12. Jakie są największe trudności/bariery w realizacji projektu.../projektów w ramach RPO WZ?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
13. I odwrotnie – co sprawia, że projekt się udaje? Co na to najbardziej wpływa?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
14. Czy poza projektem/projektami w ramach RPO WZ Państwa firma osiągnęła jakiegokolwiek korzyści ze względu na to, że wpisuje się w regionalną inteligentną specjalizację? Jeśli tak, jakie to korzyści?	W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw? W jaki sposób regionalne inteligentne specjalizacje wpływają na wzrost potencjału rozwojowego przedsiębiorstw?
15. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku przedsiębiorstwa? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani przedsiębiorstwo odniosło sukces?	
16. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa przedsiębiorstwu (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosło sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
17. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
18. Czy prowadzą Państwo działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Na czym polega? Czy taka działalność jest realizowana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
19. Pytanie w zależności od informacji pozyskanych z CATI: 19.1. [Jeśli przedsiębiorstwo współpracuje z jednostkami naukowymi – informacja na podstawie CATI]: Proszę sprecyzować, na czym polega Państwa współpraca z jednostkami naukowymi. Jak Państwo oceniają tę współpracę? Jakimi były powody podjęcia współpracy? 19.2. [Jeśli przedsiębiorstwo nie współpracuje z jednostkami naukowymi – informacja na podstawie CATI]: Jakimi są powody, dla których nie podejmuje Państwo współpracy z jednostkami naukowymi?	Jaki jest zakres współpracy regionalnych jednostek naukowych z przedsiębiorcami w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
20. Czy taka współpraca jest realizowana/wspierana w ramach realizowanego przez Państwa w ramach RPO projektu pt. „...”? Jeśli tak, proszę opisać tę współpracę. W jakim stopniu jest ona dla Państwa satysfakcjonująca? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój kooperacji między nauką a biznesem?
21. Jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla Państwa firmy? A ogólnie dla przedsiębiorstw	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
w regionie?	
22. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa przedsiębiorstwu (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem prowadziło działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
23. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
24. Czy w działalności wykorzystują Państwo którąś z kluczowych technologii wspomagających określonych w Komunikacie Komisji Europejskiej z 2009 r. COM(2009) 512/3 wraz z jego uaktualnieniami (Mikro- i nanoelektronikę, Fotonikę, Nanotechnologię, Biotechnologię przemysłową, Zaawansowane systemy produkcji, Zaawansowane materiały)?	Jaki jest udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi?
25. Czy realizowany przez Państwa projekt wpisuje się w którąś z kluczowych technologii wspomagających? W jaki sposób?	Jaki jest udział interesariuszy regionalnych inteligentnych specjalizacji w polityce innowacji związanej z kluczowymi technologiami wspomagającymi?
26. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa firma? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
27. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
28. Jakiego wsparcia potrzebowałoby Państwo, żeby wzmocnić działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?

11.15.11. Scenariusz IDI z beneficjentami – IOB

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa instytucji. Jakie działania Państwo realizują, dla jakich przedsiębiorstw?	
2. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. Które z regionalnych inteligentnych specjalizacji wspiera Państwa IOB? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji). Jeśli więcej niż jedną – czy na którejś z nich skupiają się Państwo szczególnie?	
4. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	zachodniopomorskiego?
5. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
6. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
7. (badacz przedstawia listę celów operacyjnych RIS3 WZ). Jak Pan/Pani sądzi, w które z tych celów wpisuje się Państwa projekt/projekty?	W jakim stopniu realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
8. Jakie są najważniejsze korzyści dla Państwa instytucji z realizacji projektu pt. „...”/projektów w ramach RPO WZ? W jaki sposób wzrósł potencjał Państwa instytucji?	Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?
9. Jakie efekty/wskaźniki produktu/rezultatu osiągnęli Państwo jak dotąd w projekcie.../projektach w ramach RPO WZ? Jakie są planowane? Czy wszystkie planowane wskaźniki zostaną osiągnięte bez problemu?	Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów? Jaki jest wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa?
10. Czy udało się Państwu osiągnąć dzięki projektowi.../projektom w ramach RPO WZ nieplanowane efekty? Jakie są to efekty?	Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
11. Jakie są największe trudności/bariery w realizacji projektu.../projektów w ramach RPO WZ?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
12. I odwrotnie – co sprawia, że projekt się udaje? Co na to najbardziej wpływa?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
13. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa IOB? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani IOB odniosła sukces?	
14. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa IOB (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
15. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
16. Czy Państwa instytucja wspiera działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Czy taka działalność jest wspierana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ? W jakim stopniu te działania	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
udają się? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	
17. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla przedsiębiorstw w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
18. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa instytucji (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
19. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
20. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa instytucja? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
21. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
22. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
23. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?
24. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/przedsiębiorcy/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.12. Scenariusz IDI z beneficjentami – przedstawiciele jednostek naukowych

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działanie Państwa jednostki.	
2. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. W które z regionalnych inteligentnych specjalizacji wpisuje się działanie Państwa jednostki? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji)	

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
4. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
5. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji, jeśli chodzi o działalność badawczo-rozwojową?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
6. Jakie czynniki wewnętrzne (zależne od firm) oraz zewnętrzne (zależne od otoczenia) decydują o tym, że prowadzona przez przedsiębiorstwo działalność B+R wpływa korzystnie na sytuację firmy na rynku? (utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
7. (badacz przedstawia listę celów operacyjnych RIS3 WZ). Jak Pan/Pani sądzi, w które z tych celów wpisuje się Państwa projekt/projekty?	W jakim stopniu realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
8. Jakie są najważniejsze korzyści dla Państwa jednostki z realizacji projektu pt. „...”/projektów w ramach RPO WZ? W jaki sposób wzrósł potencjał Państwa instytucji?	
9. Jakie efekty/wskaźniki produktu/rezultatu osiągnęli Państwo jak dotąd w projekcie.../projektach w ramach RPO WZ? Jakie są planowane? Czy wszystkie planowane wskaźniki zostaną osiągnięte bez problemu?	Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów? Jaki jest wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa?
10. Czy udało się Państwu osiągnąć dzięki projektowi.../projektom w ramach RPO WZ nieplanowane efekty? Jakie są to efekty?	Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
11. Jakie są największe trudności/bariery w realizacji projektu.../projektów w ramach RPO WZ?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
12. I odwrotnie – co sprawia, że projekt się udaje? Co na to najbardziej wpływa?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
13. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa jednostki? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani jednostka odniosła sukces?	
14. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa jednostce (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
15. Czy poza projektem/projektami w ramach RPO WZ Państwa jednostka/uczelnia osiągnęła jakiegokolwiek korzyści ze względu na to, że wpisuje się w regionalną inteligentną specjalizację? Jeśli tak, to jakie?	

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
16. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
17. W jaki sposób Państwa jednostka współpracuje z przedsiębiorcami/działa na rzecz przedsiębiorców? Czy taka działalność jest wspierana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ? W jakim stopniu te działania przynoszą oczekiwane efekty? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
18. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery we współpracy Państwa jednostki z przedsiębiorstwami/ogólnie we współpracy jednostek B+R z przedsiębiorcami w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
19. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa jednostce (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
20. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspakajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
21. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa instytucja? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?
22. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
23. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
24. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?
25. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/instytucje otoczenia biznesu/przedsiębiorcy/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.13. Scenariusz IDI z beneficjentami – przedstawiciele szkół i placówek kształcenia zawodowego

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Proszę opisać działalność Państwa szkoły. W jakich zawodach Państwo kształcą?	
2. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
3. Czy zawody, w których kształci Państwa szkoła, wpisują się w któreś z regionalnych inteligentnych specjalizacji? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji) Jakie to zawody?	
4. Jakie są najważniejsze bariery i trudności, jeśli chodzi o kształcenie kadr dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
5. (badacz przedstawia listę celów operacyjnych RIS3 WZ). Jak Pan/Pani sądzi, w które z tych celów wpisuje się Państwa projekt/projekty?	W jakim stopniu realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
6. Jakie są najważniejsze korzyści dla Państwa szkoły z realizacji projektu pt. „...”/projektów w ramach RPO WZ? W jaki sposób wzrósł potencjał Państwa szkoły?	Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu?
7. Jakie efekty/wskaźniki produktu/rezultatu osiągnęli Państwo jak dotąd w projekcie.../projektach w ramach RPO WZ? Jakie są planowane? Czy wszystkie planowane wskaźniki zostaną osiągnięte bez problemu?	Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów? Jaki jest wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa?
8. Czy udało się Państwu osiągnąć dzięki projektowi.../projektom w ramach RPO WZ nieplanowane efekty? Jakie są to efekty?	Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
9. Jakie są największe trudności/bariery w realizacji projektu.../projektów w ramach RPO WZ?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
10. I odwrotnie – co sprawia, że projekt się udaje? Co na to najbardziej wpływa?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
11. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w przypadku Państwa szkoły? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani szkoła odniosła sukces?	
12. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa szkole (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by odniosła sukces?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
13. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
14. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa instytucja? Jakie są trudności w tej współpracy?	inteligentnych specjalizacji?
15. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć kształcenie kadr na rzecz ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?	Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?
16. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/instytucje otoczenia biznesu/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?	Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?

11.15.14. Scenariusz IDI z beneficjentami – JST

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
1. Czy słyszał/a Pan/Pani o koncepcji regionalnych inteligentnych specjalizacji? (jeśli nie – badacz wyjaśnia, na czym polega koncepcja, jeśli tak: co słyszał/a Pan/Pani o tej koncepcji, w jakich okolicznościach?)	
2. Które z regionalnych inteligentnych specjalizacji występują według Państwa wiedzy na terenie Państwa JST? (badacz przedstawia listę inteligentnych specjalizacji) Czy wspierają Państwo jako JST rozwój tej specjalizacji, jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli więcej niż jedną – czy na któreś z nich skupiają się Państwo szczególnie?	
3. Jakie Pan/Pani obserwuje najważniejsze trendy i zmiany w obszarze ww. inteligentnych specjalizacji w ostatnich latach? Co Pana/Pani zdaniem zmieni się w najbliższych latach, co będzie najważniejszym wyzwaniem?	Jakie są trendy i zmiany w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego?
4. Jakie są najważniejsze bariery rozwojowe dla ww. inteligentnej specjalizacji?	Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?
5. Od jakich czynników wewnętrznych (zależnych od firm) i zewnętrznych (zależnych od otoczenia) zależy sukces w tej branży? (tzn. utrzymanie na rynku, wysokie zyski, rozwój, wprowadzanie innowacji)	Jakie są pozytywne i negatywne czynniki oraz ich siły, które wywarły lub wywierają wpływ na wdrażanie ww. strategii oraz potencjał rozwojowy inteligentnych specjalizacji regionu?
6. (badacz przedstawia listę celów operacyjnych RIS3 WZ). Jak Pan/Pani sądzi, w które z tych celów wpisuje się Państwa projekt/projekty?	W jakim stopniu realizowane są poszczególne cele interwencji w ramach strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
7. Jakie są najważniejsze korzyści dla Państwa JST z realizacji projektu pt. „...”/projektów w ramach RPO WZ? W jaki sposób wzrosł potencjał Państwa JST?	Jaki jest wpływ interwencji na wzmocnienie JST?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
8. Jakie efekty/wskaźniki produktu/rezultatu osiągnęli Państwo jak dotąd w projekcie.../projektach w ramach RPO WZ? Jakie są planowane? Czy wszystkie planowane wskaźniki zostaną osiągnięte bez problemu?	Jaka jest ocena działań zrealizowanych w ramach wdrażania ww. strategii z punktu widzenia produktów i rezultatów? Jaki jest wpływ osiąganych wskaźników związanych z B+R+I na gospodarkę województwa?
9. Czy udało się Państwu osiągnąć dzięki projektowi.../projektom w ramach RPO WZ nieplanowane efekty? Jakie są to efekty?	Jakie są niezaplanowane efekty realizacji strategii na rzecz inteligentnych specjalizacji?
10. Jakie są największe trudności/bariery w realizacji projektu.../projektów w ramach RPO WZ?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
11. I odwrotnie – co sprawia, że projekt się udaje? Co na to najbardziej wpływa?	Jakie czynniki wpływają na efektywność wdrażania strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji (RIS3)?
12. Jak definiuje/mierzy Pan/Pani sukces w obszarze działań, którego dotyczy projekt (np. wsparcie MŚP)? Co musiałoby się stać, żeby powiedział/a Pan/Pani, że Pana/Pani JST odniosła sukces?	
13. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa JST (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z sukcesem realizowała podobne działania?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
14. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
15. Czy Państwa JST wspiera działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową? Czy taka działalność jest wspierana w ramach projektu/projektów finansowanych z RPO WZ? W jakim stopniu te działania udają się? Co udało się osiągnąć w ramach tej współpracy?	Jaki jest wpływ interwencji na rozwój działalności B+R+I?
16. Jak Państwo sądzą, jakie są najważniejsze trudności i bariery w prowadzeniu działalności innowacyjnej/badawczo-rozwojowej dla przedsiębiorstw w regionie?	Jakie są „wąskie gardła” dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji w regionie?
17. Czego przede wszystkim potrzeba Państwa JST (w zakresie finansów, kadr, sprzętu, usług, technologii itp.), by z powodzeniem wspierała działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową przedsiębiorstw?	Jakie są potrzeby podmiotów związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami?
18. W jakim stopniu, w jaki sposób realizowany przez Państwa w ramach RPO WZ projekt pt. „...” zaspokaja te potrzeby?	Czy i w jaki sposób w ramach założeń strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji zaspokajane są potrzeby przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu?
19. Czy w Państwa projekcie występuje współpraca międzynarodowa? W jakiej formie, czego dotyczy? Jak oceniają Państwo tę współpracę? Jakie korzyści dzięki niej osiągnęła Państwa JST? Jakie są trudności w tej współpracy?	Jakie są środki i działania na rzecz współpracy międzynarodowej w ramach regionalnych inteligentnych specjalizacji?

Pytanie	Powiązane z pytaniem badawczym
<p>20. Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim są stosunkowo mało innowacyjne na tle innych regionów. Jak Państwo sądzą, dlaczego tak się dzieje?</p>	<p>Jakie są przyczyny niskiej innowacyjności przedsiębiorstw oraz bariery dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie zachodniopomorskim na tle innych regionów kraju i UE?</p>
<p>21. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie, żeby wesprzeć działalność w ramach ww. inteligentnej specjalizacji lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?</p>	<p>Jakie powinny być dodatkowe działania niezbędne do realizacji założeń regionalnej strategii rozwoju inteligentnych specjalizacji?</p>
<p>22. Jakie działania Państwa zdaniem powinno podjąć województwo zachodniopomorskie i samorządy terytorialne, żeby wesprzeć działalność innowacyjną/badawczo-rozwojową w regionie lub stworzyć dobre warunki do takiej działalności?</p>	<p>Jakie powinny być działania mające na celu stworzenie i/lub poprawę regionalnego systemu badań naukowych i innowacji?</p>
<p>23. Jesteśmy u progu „czwartej rewolucji” technologicznej – wejścia z Przemysłem 4.0 z rosnącym znaczeniem Internetu rzeczy, cyfryzacją, dalszą automatyzacją i robotyzacją. Jakie działania powinny podjąć władze województwa/przedsiębiorcy/jednostki naukowe/szkoły, żeby skutecznie wspierać transformację w kierunku Przemysłu 4.0?</p>	<p>Jakie działania należy wdrożyć na rzecz zarządzania transformacją przemysłową?</p>